

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZİN KONUSU

**TÜRKİYE'DE BELEDİYECİLİK VE
KOCAELİ BELEDİYELER BİRLİĞİ
ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

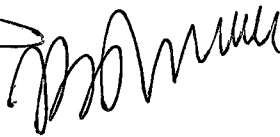
74219

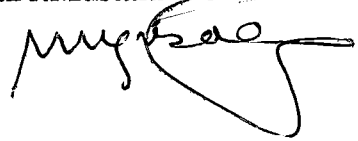
DOKTORA TEZİ

Tezi Hazırlayan: C.Gazi UÇKUN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No:

Prof.Dr.Halil ÜLKER Prof.Dr. Betül TOSUN Yrd.Doç.Dr.Mustafa KÖKSAL

MAYIS 1998

**TÜRKİYE'DE BELEDİYECİLİK VE
KOCAELİ BELEDİYELER BİRLİĞİ
ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

C.Gazi UÇKUN

Anahtar Kelimeler:Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim, İdari Vesayet, Çevre Koruma, Personel Sistemi, Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi, İller Bankası, Anayasa, Kalkınma Planı, Hükümet Programı.

Özet: Bu çalışmada Türkiye'deki yönetim biçimlerinden yerel yönetimlerin belediye kanadı değişik boyutlarıyla incelenmeye çalışılmıştır. Belediyeler, halkın kendi kendini yönetmesi anlamına gelen Demokrasinin en yaygın olduğu kurumlardan biridir. Ancak bu demokratiklik yapısal etkiler ile dış etkiler sonucunda özelliğini kaybetmektedir. Halkın belediyesine sahip çıkmaması, belediyenin de halktan uzaklaşması ve siyasi çıkar çevrelerinin güdümüne girmesi, hizmet üretmesine engel olmaktadır. Belediyeleri gerçek halk yönetim biçimleri haline getirmek, hem kaliteli hizmet üretilmesine hemde merkezi yönetimin üzerinden belediye yükünün kaldırılmasına neden olacaktır.

**A RESEARCH OF THE MUNICIPALITY UNITIES
IN KOCAELI AND MUNICIPALITIES**

IN TURKIYE

C.Gazi UÇKUN

Keywords:Central administration, local administration, the protection of the environment personel system, municipal laws, the city municipiality, the national city bank, the constitution, the development plan, the program of the government, presentative administration

Abstract : In this study we've attempted to have a sight on various scales of the local administrations of municipalities. Municipalities are the most widespread foundation of democracy which means civilization that's leading itself. However, the aspects of democracy are fading as a result of structural and outdoor factors. The municipalities are not able to function correctly because the commons neglect them, the foundation doesn't exactly try to do something in the favor of it's commons and because of the political potention which is working for it's own profits. Real civil administrative patterns in municipalities will cause better service and the municipality will be freed from the pressure of central administration.

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

İnsanlar doğumlarından ölümlerine kadar bütün yaşamları boyunca gerek merkezi yönetimlerden gerekse yerel yönetimlerden çeşitli konularda hizmet beklerler ve isterler.

Merkezi yönetim, yapısı gereği ne kadar bireye uzaksa yerel yönetim birimleri de o kadar bireye yakındır. Yerel yönetim birimlerinden olan belediyeler ise daha bir halkçı ve halk ile içiçe kurumlardır. Bireyin sorunlarını en kısa yoldan iletebileceği ve çözüm bulabileceği kurumlar belediyelerdir.

Ancak uygulamada durumun böyle olmadığı görülmektedir. Belediyeler mevcut yapıları ile hizmet üretemez ve halkın sorunlarını çözemez hale gelmişlerdir.

Yüklenen görevlerin fazlalığı, ancak bu görevlerin yerine getirilmesi için gerekli ekonomik, teknik ve insan kaynağı olanaklarından yoksun olmaları, belediyelerin yükünü sürekli arttırmaktadır. Bu yük, hızla göç alan ve büyüyen kentlerde daha da ağırlaşmaktadır.

Ancak yinede belediye yönetimleri, halkın kendi kendini yönetmesine ve demokrasinin gelişmesine katkısı olan önemli kurumlarımızdandır.

Yerel yönetim birimlerinden belediyelerin incelendiği çalışmamda büyük desteğini gördüğüm tez danışmanım Sayın Prof.Dr.Halil ÜLKER'e (Abant İzzet Baysal Üniversitesi İ.İ.B.F.Dekanı), Kocaeli Belediyeler Birliği personeline ve bilgisayar işlemlerinde yardımcı olan değerli çalışma arkadaşlarıma, teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	III
İÇİNDEKİLER	IV-XIII
GRAFİK DİZİNİ	XIV-XV
TABLO DİZİNİ	XVI
GİRİŞ	XVII-XVIII
I. BÖLÜM TÜRKİYE'DE MAHALLİ YÖNETİMİN (BELEDİYELERİN) TARİHSEL GELİŞİMİ	1
- Osmanlı İmparatorluğunda Mahalli Yönetim	1
- Tanzimat ve Türkiye İdaresinin Modernleşmesi	9
- Birinci Meşrutiyette Belediyeler	13
- İkinci Meşrutiyette Belediyeler	14
- Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923-1930) Belediyecilik Anlayışının Oluşumu	15
- 1930-1944 Döneminde Cumhuriyetin Belediyecilik Deneyimi	18
- 1930-1944 Döneminde Belediye Yönetimiyle İlgili Yasaların Gelişimi	18
- İkinci Dünya Savaşı Sonrasında 27 Mayıs 1960 İhtilaline Kadar Türkiye'nin Belediyecilik Deneyimi	20
- 27 Mayıs 1960 İhtilalinden 1973 Yerel Yönetim Seçimlerine Uzanan Belediyecilik Deneyimi	23
- ANAYASALARDA BELEDİYELER	24
- 1876 Tarihli Kanun-i Esasi	24
- 1961 Anayasası	25
- 1982 Anayasası	26
- 23 Temmuz 1995 Tarihli Anayasa Değişikliği	27
- Kalkınma Planlarında Belediyeler	28
- Siyasi Parti Belgelerinde Yerel Yönetimler Anap (Anavatan Partisi)	34
- CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)	40
- DYP (Doğru Yol Partisi)	40

- DSP (Demokratik Sol Parti)	40
- Yerel Yönetimler İçin Yeni Bir Personel Yasası Hazırlanması	45
- RP (Refah Partisi)	46
- Hükümet Programlarında Yerel Yönetimler	47
- 46 nci Hükümet Programı (1987)	47
- 47 nci Hükümet Programı (9.11.1989 - 22.6.1991)	48
- 48 nci Hükümet Programı (23.6.1991-9.11.1991)	48
- 49 ncu Hükümet Programı (20.11.1991-24.1993)	49
- 50 nci Hükümet Programı (25.6.1993)	50
Ortak Hükümet Protokolünde Yerel Yönetimler	
- Hükümet Programında Yerel Yönetimler	51
- 53 ncü Hükümet Programı (7.3.1996)	52
- 54 ncü Hükümet Programı (7.6.1996)	53
- 55 nci Hükümet Programı	
- Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması	54
- Ekonomi	55
- Tüketicinin Korunması	55
- Altyapı	55
- Kentleşme ve Konut	55
- Turizm	56
- Çevre ve Doğal Kaynakların Korunması	56
II. BÖLÜM BELEDİYE ORGANLARI VE GÖREVLERİ	57
- Belediye Başkanı	57
- Belediye Başkanlarının 1580 Sayılı Belediye Kanunuyla Verilen Görev ve Yetkiler	58
- Belediye Başkanlarının Diğer Kanun ve İlgili Mevzuattan Doğan Görev ve Yetkileri	60
- Büyükşehir Belediye Başkanının Görev ve Yetkileri	61
- Belediye Meclisi	62
- Belediye Meclisine Ne gibi Görevler Yapar?	64
- Normal Belediyelerde	68
- Büyükşehirlerde	71
- Belediye Encümeni	72

- Belediye Encümeni Hangi Görevleri Yapar?	73
- Belediye Encümeninin Diğer Kanun ve Mevzuattan Doğan Görev ve Yetkileri	74

III. BÖLÜM MAHALLİ İDARELER MALİYESİ, BELEDİYELERİN MALİ DURUMU VE SORUNLARI

77

- Belediyelerin Mali Sorunlarını Ağırbaşlıyan Yapısal Etkenler	77
- Hizmet Bölüşümünde Sağlayacağı Yararlar	82
- Gelir Bölüşümünde Sağlayacağı Yararlar	82

BELEDİYE GELİRLERİ

- Belediye Gelir Sistemleri	84
- Bağımlılık Sistemi	84
- Bağımsızlık Sistemi	85
- Mali Denkleşme	85
- Türkiye'de Belediye Gelirleri	87
- Devlet Vergilerinden Paylar	88
- Belediyelerin Öz Gelirleri	89
- Belediyelerin Olağanüstü Gelirleri	92
- Para Cezaları ve Öteki Gelirleri	93
- Belediye Bütçeleri	93

IV. BÖLÜM BELEDİYELERİMİZDE PERSONEL SİSTEMİ

96

- Hukuki Durum	97
- Belediye Personelinin Sayısal Dağılımı	98
- Sorunlar	111

V. BÖLÜM ÇEVRE SORUNLARI VE BELEDİYELERİMİZ

114

- Çevre Sorunları	114
- Belediye Görevleri	118
- Çevre Kirlenmesi ve Belediyeler	119
- Belediyeler ve Çevrenin Korunması	120
- Belediyelerden Beklentiler	121
- Katı Atıkların Tanımı ve Özellikleri	124
- Katı Atıkların Toplanması ve Taşınması	127

- Kaynakta Çöp Toplama	127
- Binalardan Çöp Toplama	127
- Katı Atık Yönetimi	128
- Atık Miktarının Azaltılması	129
- Katı Atıkların Yeniden Kazanımı (KAYK)	129
TURİZM, ÇEVRE VE BELEDİYELER	131
- Turizmin Önemi	131
- Belediyelerin Sorumluluğu	132
- Turizm Alanında Belediyelerin Yapabilecekleri Çalışmalar	134
- Turistik Yöre Belediyelerine Yardım Zorunludur	135
VI. BÖLÜM BELEDİYELERİMİZ VE HALKLA İLİŞKİLER	137
- Halkla İlişkilerin Temel Öğeleri	137
- Bilinçlik	137
- Planlı Çalışma	137
- Hizmette Başarı	137
- Kamu Yayı	137
- Dürüstlük Açıklık	138
- İki Yönlü İletişim	138
- Yönetmel İşlev	138
- Tanım	138
- Belediyelerde Halkla İlişkilerin Temel Amacı	139
- Halkla İlişkilerin Belediyecilikteki Önemi	139
- 1580 Sayılı Yasa Belediyeciliği ve Halkla İlişkiler	142
- Gerçek Belediye Nedir?	142
- Belediye Başkanı ve Halkla İlişkiler	145
- Belediye Başkanı ve Yöneticilik	147
- Liderlik, Eşgüdüm	148
- Yorumlama	148
- Halkın Görüşmelerini Belirleme Yol ve Yöntemleri	149
- Kamuoyu Araştırmaları (Anketler)	149
- Kamuoyu Araştırmalarının Olumlu yada Olumsuz Yanları	149
- Kentlilerin Görüşlerinin Telefonla Öğrenilmesi	152

- Medyanın İzlenmesi	153
- Personelden Elde Edilecek Bilgiler	154
- Hemşehri Başvuru Büroları, Sistemleri	154
- Katılım	154
- Belediyenin Hakla İlişkiler Programı	156
- Sorunun yada Mevcut Durumun Belirlenmesi	156
- Sorunla Yada Mevcut Durumla İlgili Bilgilerin Toplanması	156
- Hedeflerin Belirlenmesi	157
- Halkla İlişkiler programı ile Ulaşılacak Halk Kesiminin Belirlenmesi	157
- Halkla İlişkiler Programının Uygulanmasında Yararlanılacak İletişim Araçlarının Belirlenmesi	157
- Yazılı Araçlar	157
- Sözlü Araçlar	157
- Görsel Araçlar	157
- Devlet ve Belediyeler Açısından Tüketicinin Korunması	159
- Tüketicinin Sorunları	161
- Artan Fiyatlar	162
- Enflasyon	163
- Hayat Pahalılığı	163
- Gelir Dağılımı	164
- Mevzuat Süreci	164
- Yeni Yasanın Analizi	165
- Kapsam ve Tanımlar	166
- Ayıplı Mal ve Hizmetler	167
- Satıştan Kaçınma	168
- Taksitli-Kampanyalı ve Kapıdan Satışlar	168
- Etiket	170
- Garanti Belgesi	171
- Kurul Konsey ve Hakem Heyetleri	171
- Reklam Kurulu	171
- Tüketici Konseyi	172
- Tüketici Sorunları Hakem Heyeti	173
- Tüketici Mahkemeleri	173

- Cezalar	174
- Zararlı ve Tehlikeli Mal ve Hizmetler	175
- Kalite Denetimi	175
- Tüketicinin Eğitilmesi	175
- Denetim	176
- Laboratuvar	176

VII.BÖLÜM MAHALLİ İDARELERDE ÖZELLEŞTİRME

POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI	177
- Özelleştirme Düşüncesi ve Uygulamaları	178
- Özelleştirme Kavramı	178
- Özelleştirme Nedenleri	178
- Siyasi Nedenler	179
- Mali ve Ekonomik Nedenler	179
- İdari Nedenler	180
- Özelleştirme Yöntemleri	180
- Satış	180
- Yasal Kurumsal Serbestleşme	181
- İhale	181
- İmtiyaz	181
- Kiralama	182
- Kupon	182
- Ortak Girişim	183
- Gönüllü Kuruluşlar	183
- Fiyatlandırma	183
- Yap-İşlet Devret	183
- Şirketleşme	184
- İltizam	185
- Kendi Kendine Hizmet	
- Vergi Teşvikleri ve İdari Düzenlemeler	185
- Piyasa Yöntemi	186
- Belediyelerde Özelleştirme	186
BAZI ÜLKELERDE BELEDİYE HİZMETLERİNİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ DENEMELERİ	188
- Amerika deneyimi	188

- İngiltere Deneyimi	188
- Almanya Deneyimi	191
- Fransa Deneyimi	192
- İspanya Deneyimi	195
- Yunanistan Deneyimi	195
VIII. BÖLÜM BELEDİYELER ÜZERİNE VESAYET DENETİMİ	197
- Vesayet Nedir?	197
- Vesayet Denetiminin Dayandığı Düşünce Nedir?	197
- Yasalarımıza Göre Mahalli İdareler ve Vesayet	199
- Bu Denetimin Uygulama Koşulları	200
- İdari Makamlar ve Kurumlar	201
- İdari Yargı Organları	201
- Mali Yargı Organları	201
- Kararlar Üzerinde Denetim ve Gözetim	202
- Önceden İzin	204
- Yerine Geçme	204
- Eylem ve İşlemler Üzerinde Vesayet Uygulaması	205
- Belediye Organları Üzerinde İdari Vesayet Uygulanması	205
- Belediye Meclisleri Üzerinde İdari Vesayet Uygulaması	205
- Belediye Başkanları Üzerinde İdari Vesayet Uygulaması	206
- Belediye Encümenleri Üzerinde Vesayet Denetimi	206
- Belediye Personeli Üzerinde Vesayet Uygulanması	207
- Mali Konularda Belediyeler Üzerinde Vesayet Denetimi	207
- Büyükşehir Belediyeleri Üzerinde Vesayet Denetimi	208
IX. BÖLÜM İLLER BANKASI	
- İller Bankasının Tarihçesi	210
- İller Bankasının Kuruluşu	211
- İller Bankasının Sermayesi	211
- İller Bankasının Özellikleri	212

- İller Bankasından Yararlanan Kuruluşlar	212
- İller Bankasının Organları ve Yönetimi	214
- Genel Müdür	214
- Genel Kurul	214
- Yönetim Kurulu	215
- Denetçiler	215
- İller Bankasının Belediye ile Olan İlişkileri ve Yardımları	216
- Kredi Yardımları	216
- Yeni Kurulan Belediyelerin Kredi İsteği	216
- Belediye ve Özel İdare Hisseleri	217
- Diğer Yardımlar	218
- Bankanın Kontrol Hizmetleri Yardımı	218
- Belediye Mallarının Sigortalanması Hizmetleri Yardımı	218
- Kurslarda Eleman Yetiştirilmesi Yardımı	218
- Belediyelere Malzeme Temini Yardımı	218
X. BÖLÜM BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ	220
- Büyükşehir Belediye Meclisi	220
- Büyükşehir Belediye Encümeni	220
- Büyükşehir Belediye Başkanı	221
- Büyükşehir Sisteminde Belediyeler Arası İlişkiler	221
- Büyükşehirin Tanımı	223
- Dünyada Büyükşehir veya Anakent Yönetimi	224
- Londra	227
- Paris	229
- Tokyo	230
- Toronto	232
- Stockholm	233
- Kopenhag	233
- Türkiye'de Büyükşehir (Anakent) Yönetimini	

Gerektiren Nedenler	233
- Türkiye'de Büyükşehir Yönetimi	237
XI.BÖLÜM DİĞER ÜLKELERDEKİ BELEDİYECİLİK	
UYGULAMALARI	243
- Japonya	243
- Fransa	245
- İtalya	247
- İspanya	248
- Portekiz	250
- Hollanda	251
- Lüksemburg	252
- Belçika	254
- Yunanistan	255
- Danimarka	257
- İsveç	258
- Finlandiya	259
- İngiltere	259
XII. BÖLÜM BELEDİYELERİN GÖREVLERİ, KARŞILAŞTIKLARI	
SORUNLAR VE SORUNLAR HAKKINDA BELEDİYE	
MENSUPLARI İLE HALKIN GÖRÜŞLERİNİ	
BELİRLEMEK ÜZERE YAPILAN BİR ARAŞTIRMA	265
ARAŞTIRMA SONUCU	310
GENEL SONUÇ VE ÖNERİLER	317
EKLER	322
EK-1 1580 SAYILI BELEDİYE KANUNU	323
EK-2 3030 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN	
YÖNETİMİ HAKKINDA KANUN	385
EK-3 3030 SAYILI KANUNUN UYGULANMASI	
İLE İLGİLİ YÖNETMELİK	402

EK-4 1997 YILINDA 55 NCİ HÜKÜMET TARAFINDAN TBMM.'YE VERİLEN YEREL YÖNETİM YASA TEKLİFLERİ	435
EK-5 AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI	474
KAYNAKÇA	483
ÖZGEÇMİŞ	490

GRAFİK DİZİNİ

Grafik	A-1	Anket A'yı Cevaplayanların Eğitim Durumu	275
Grafik	A-2	Belediye Hizmetlerinin Yerine Getirilmesi ve Oranları	276
Grafik	A-3	Belediye Mevzuatı Yenilenmeli mi?	277
Grafik	A-4	Belediye Görevlerinin Yerine Getirilmesine Engel Olan En Önemli Üç Neden	278
Grafik	A-5	Belediye Görevleri ile İlgili Mevzuatın İyileştirilmesinde En Çok Yarar Sağlayacak Hangisidir?	279
Grafik	A-6	Mali Sorunların Çözümü İçin	280
Grafik	A-7	Belediye Personelinin En Önemli Sorunu	281
Grafik	A-8	Belediye Personel Sorunu Çözümünde Yarar Sağlayacak Seçenekler	282
Grafik	A-9	Halkla İlişkilerin İyileştirilmesi için Seçenekler	284
Grafik	A-10	Belediyelerin Çevre Konusunda Sorumluluğu Olmalı mıdır?	285
Grafik	A-11	Belediyelerin Politik Sorunların Çözümü için Seçenekler	286
Grafik	A-12	Belediyelerin Çevre Konusundaki İhtiyaçları	287
Grafik	A-13	Özelleştirme Yararlı mıdır?	288
Grafik	A-14	Belediye Hizmetlerinin Denetlenmesi için Seçenekler	289
Grafik	A-15	Özelleştirmenin Aşağıdaki Alanlarda Yararları	290
Grafik	B-1	Anket B'yi Cevaplayanların Eğitim Durumları	291
Grafik	B-2	Belediye Hizmetlerinin Yerine Getirilmesi Ve Oranları	292
Grafik	B-3	Belediye Mevzuatı Yenilenmelimi	293
Grafik	B-4	Belediye Görevlerinin Yerine Getirilmesine Engel Olan En Önemli Üç Neden	294
Grafik	B-5	Belediye Görevleri ile İlgili Mevzuatın İyileştirilmesinde En Çok Yarar Sağlayacak Hangisidir?	295
Grafik	B-6	Mali Sorunların Çözümü İçin	296
Grafik	B-7	Belediye Personelinin En Önemli Sorunu	297
Grafik	B-8	Belediye Personel Sorunu Çözümünde Yarar Sağlayacak Seçenekler	298

Grafik B-9 Halkla İlişkilerin İyileştirilmesi İçin Seçenekler	299
Grafik B-10 Belediyelerin Çevre Konusunda Sorumluluğu Olmalı mı?	300
Grafik B-11 Belediyelerin Politik Sorunlarının Çözümü İçin Seçenekler	301
Grafik B-12 Belediyelerin Çevre Konusundaki İhtiyaçları	302
Grafik B-13 Özelleştirme Yararlı mıdır?	303
Grafik B-14 Belediye Hizmetlerinin Denetlenmesi İçin Seçenekler	304
Grafik B-15 Özelleştirmenin Aşağıdaki Alanlarda Yararları	305
Grafik B-16 Belediye Başkanı Nasıl Seçilmeli	306
Grafik B-17 Belediye Meclis Toplantılarını İzliyor musunuz?	307
Grafik B-18 Tahsil Edilen Vergi Yeterli midir?	308
Grafik B-19 Belediyeler Gençlerle İlgili Olarak Neler Yapmalı?	309

TABLO DİZİNİ

Tablo 1.	Belediyeler ve Belediyelerdeki Nüfusun Gelişimi	32
Tablo 2.	Nüfusa Göre Belediye Meclis Üye Sayısı	63
Tablo 3.1.	Belediyelerde Personel Dağılımı	99
Tablo 3.2.	Belediyelerde Memur ve Sürekli İşçi Kadro Dağılımı	99
Tablo 3.3.	Belediyelerde Memur Kadro Dağılımı	100
Tablo 4.	0-20.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Personel Dağılımı	101
Tablo 4.2.	0-20.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Memur ve Sürekli İşçi Kadro Dağılımı	102
Tablo 4.3.	0-20.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Memur Kadro Dağılımı	103
Tablo 5.1.	20.001-100.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Personel Dağılımı	104
Tablo 5.2.	20.001-100.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Memur ve Sürekli İşçi Kadro Dağılımı	105
Tablo 5.3.	20.001-100.000 Nüfus Grubundaki Belediyelerde Memur Kadro Dağılımı	106
Tablo 6.1.	1001-500.000 ve Daha Yukarı Nüfus grubuna Dahil Belediyelerde Personel Dağılımı	107
Tablo 6.2.	100-001-500.000 ve Yukarısı Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Memur ve Sürekli İşçi Kadro Dağılımı	108
Tablo 6.3.	Büyükşehir Belediyelerde Personel Dağılımı	110
Tablo 7.	Katı Atıkları Kaynaklarına ve Türlerine Göre Sınıflandırılması	126
Tablo 8.	Türkiye'deki Kentsel ve Kırsal Nüfus Oranları	236

GİRİŞ

Anayasamızın 127 nci Maddesi, yerel yönetimi "Mahalli İdareler; İl, Belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişilerdir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir" biçiminde düzenlemiştir. Anayasanın mahalli idareler kavramı içinde geçen belediye yönetimi ise 3 Nisan 1930 tarihinde kabul edilen 1580 sayılı Belediye Kanununun birinci maddesinde "Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin yerel nitelikte müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef tüzel kişiliktir" şeklinde tanımlamıştır.

Köken itibariyle Arapça olan belediye sözcüğü, bir insan topluluğunun yerleşme niyetiyle oturduğu yer anlamına gelen "beled" sözcüğünden türemiştir. Belediye dilimizde, toplum bilimsel bir birim olarak kenti değil, bir yerel yönetim birimini anlatmak için kullanılmaktadır.

Ülkemizde demokratik yaşamın gelişimine çok önemli katkıları olan belediye yönetiminin gelişimi uzun zaman almıştır.

Belediyelerin görevleri, içinde buldukları sorunlar ile çözüm yollarına ilişkin hazırladığımız tezimizin birinci bölümünde, Osmanlı İmparatorluğundan günümüze kadar belediyelerin kuruluşu ve gelişimi ele alınmıştır.

İkinci bölümde belediyelerin organları ve yasal mevzuattan kaynaklanan görevleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, belediyelerin mali sorunları, gelirleri ve bütçeleri irdelenmiştir.

Dördüncü bölümde, belediyelerin personel sistemi ve personel sorunları ele alınmıştır.

Beşinci bölümde, belediyelerin çevre sorunları ile ilgili görevleri ve çevre sorununun önemi işlenmiştir.

Altıncı bölümde, halkla ilişkiler ve belediyelerin halkla ilişkileri konusu ele alınmıştır.

Yedinci bölümde, özelleştirme kavramı ile belediyelerin sundukları hizmetlerinin özelleştirilmesi ile özelleştirme uygulamaları incelenmiştir.

Sekizinci bölümde belediyeler üzerindeki vesayet denetimi ele alınmıştır.

Dokuzuncu bölümde, İller Bankası ve belediyelerin İller Bankası ile ilişkileri incelenmiştir.

Onuncu bölümde, büyükşehir belediyeleri ile dünyadaki büyükşehir yönetimlerinden örnekler ele alınmıştır.

Onbirinci bölümde, bazı ülkelerdeki belediye yönetimleri, organları bazında incelenmiştir.

Onikinci bölüm, araştırma bölümü olup Kocaeli Belediyeler Birliğine bağlı belediyeler ve belde sakinleri üzerinde yapılan anket çalışması ve sorularının sonucunda çıkan grafikler yer almaktadır.

Onüçüncü bölümde, belediyeler ile ilgili daha önce yapılmış araştırmalar ve düzenleme çalışmaları ile öneriler ve sonuçlar yer almaktadır.

I. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MAHALLİ YÖNETİMİN (BELEDİYELERİN) TARİHSEL GELİŞİMİ

OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA MAHALLİ YÖNETİM

Osmanlı yönetimi, bütün geleneksel imparatorluklar gibi yerel demokrasiye yabancıydı. Geleneksel devlette yönetici sınıfın eğilimleri kadar toplumun yaşam tarzı da demokrasiden ve geniş siyasal katılımdan uzaktır. Yönetici, yönetilenin yaşam güvenliğini gözetmek zorundaydı. Yönetilen de yönetime karşı görevlerini vergi ve angarya ile yerine getirecekti.¹

19.Yüzyıla kadar Osmanlı yönetimi, taşrada halkın yönetime katılmasını, demokrat ve özgürlükçü bir yerel yönetimi aklına bile getirmemiştir. Zaten, böyle bir istek ve mücadele yönetilenler açısından da söz konusu olmamıştır.²

Osmanlı toplumsal, ekonomik ve siyasal yapısı dört gruptan oluşmuştu, birinci grup Askeri, ikinci grup İlimiye idi. Bu iki grup mutlak yönetici olan Padişahın temsilcisiydi. Padişah ise, Allah'ın temsilcisi kabul edilirdi.³

Padişahın temsilcisi olan bu gruplar, yöneticileri, din adamlarını ve silahlı kuvvetleri kapsardı. Bunlar üretim etkinliklerine katılmazlar ve vergi ödemezlerdi. Üçüncü grup tüccar ve zanaatkar grubuydu. Köylüler ise dördüncü ve son grubu oluşturuyordu. Bu son iki gruba "Reaya" denirdi. Reaya, üretim etkinliği yapar ve vergi

¹ İliber ORTAYLI, *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, Hil Yayınevi, İstanbul, 1985, s.15

² ORTAYLI, a.g.e. s.16

³ Niyazi BERKES, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1973, s.27

ödedi. Bütün bu gruplar aslında iki genel sınıf içinde toplanabilir. Askeri (Yönetici Sınıf) ve Reaya (Yönetilenler).⁴

Padişah, mutlak yöneticiydi. Kuramsal olarak yetkisi Allah'tan geliyordu. Uygulamada ise, "Kullar"ın oluşturduğu bürokrasiye dayanıyordu. Bürokrasinin temel işlevi, o günkü toplumsal-ekonomik ve siyasal düzeni korumak ve sürdürmektir. Osmanlı mülkünün bütünlüğü ve Osmanlı ailesinin gücü uzun tarihsel süreçler sonunda çok hassas bir denge ile sağlanmıştı. Bu durumu Şerif MARDİN şöyle anlatır; "Merkezi, yönetsel-askeri örgütü Kullar'la beslemek ve bu örgüte dayanmak yeni bir uygulama değildir, fakat Osmanlılar tarafından bu o zamana kadar erişilmemiş bir kusursuzlukla uygulanmıştır. Böylece Osmanlı ailesi, siyasal yönetimin "Patrimonyel" niteliğinden gelen ve Türk siyasal geleneğini izlemiş olan bir sorunu çözebildi. İmparatorluğu, mirasçılar arasında önce imparator yaşarken yetki alanları vererek, daha sonra da toprağı bölerek dağıtma sorunu Osmanlılarda ortadan kalktı. Artık imparatorluk ailesine makine gibi sadık olan bir yönetim ve uygulama örgütü vardı. Bu örgüt İmparatorluk ailesini bile aşarak devletin sürekliliğini sağlıyordu. Bu kul-bürokrasiye sağlanan geniş yetkiler Sultan ile bu yönetim kurumu üyeleri arasında son derece ince ve Sultan'ın isteğine bağlı ilişkiler yoluyla dengelenmişti. Fatih Sultan Mehmet zamanında Sultan'ın en büyük erkek mirasçısı dışında kalan aile üyelerinin öldürülmesi ilkesinin kabul edilmesi de "Düzme" ailelerin ortaya çıkışını bütünüyle engellemiştir. Toprak düzeninde Osmanlılarda uygulanan biçimiyle merkezi iktidara karşı belirebilecek rakipleri engelliyordu. Osmanlı imparatorluğundaki tımar sahipleri tımarlarının miras hakkına sahip değillerdi. Tımar, kuramsal olarak onlara merkezi iktidara sağladıkları askeri hizmet karşılığı veriliyordu. Devlet mülkü olan bu toprak üzerinde tımar sahibi, yalnızca kullanma hakkına sahipti " ⁵

Yukarıdaki satırlardan açıkça görüldüğü gibi Osmanlı toplum yapısı çok büyük ölçüde toprak düzenine dayalıydı. Osmanlı toplumunun siyasal, toplumsal ve ekonomik

⁴ Mustafa AKDAĞ, *Türkiyenin İktisadi ve İctimai Tarihi*, 1453-1559, Cem Yayınevi, İstanbul 1974, s.52

⁵ Şerif MARDİN, *Historical Determinants of Social Stratification Social Class Consciousness in Turkey*, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt:22, No:4, Ankara 1969, s.118-119

yapısının temel direği olan tımar düzeni, imparatorluğun kuruluşundan beri uygulanıyordu. Bu düzen, aynı zamanda alınan yeni toprakların merkezi iktidar tarafından denetimi sorununu da çözüyordu. Bu denetim, yerel hanedanların türemesine uygun değildi. Tımar sahibi yalnızca devletin bir temsilcisiydi.⁶

Tımar düzeni aslında askeri-yönetimsel düzenle, toprak düzeni arasındaki bağı oluşturunuyordu. Bu düzenler arasındaki ilişki Osmanlılara çok önemli yararlar sağlıyordu.

İlk olarak, devlet tımar sahipleri yoluyla üretimi denetliyordu. İkinci olarak, tımar sahipleri toprak üzerinde üretimle uğraştıklarından savaş onlar ve adamları için soyut bir kavram olmaktan çıkıyor, günlük yaşamlarını ilgilendiren somut bir niteliğe kavuşuyordu. Üçüncü olarak Osmanlılar, tımar düzeni yardımıyla, imparatorluğun en uzak köşelerine bile ulaşabiliyordu. Dördüncü olarak tımar sahibi, merkezi iktidarın bir temsilcisi olmasına karşın bulunduğu bölgede, bir yerlinin ayrıcalıklarına sahipti. Beşinci olarak tımar düzeni yoluyla ordu, ülke içinde yaygınlaşmıştı. Böylece merkezi iktidarı tehdit etmesi ya da ona karşı ayaklanması zorlaşıyordu. Altıncı olarak da, tımar düzeni orduyu üretici bir güç durumuna getirmişti.⁷

Tanzimat öncesi dönemde Osmanlı Şehrinin idaresi ve yargı görevi, ilmiyye sınıfından olan kadılara bırakılmıştı. Kadı sadece şehrin değil civarındaki köy ve nahiyelerinde mülki amiri ve yargıcı idi. Sözü edilen alan onun kaza dairesiydi. Merkez bürokrasisinin üyesi olan kadı belirli bir süre için tayin edildiği bu bölgede; yargının, kolluk işlerinin, mâli görevlerin ve şehir yönetiminin sorumlusuydu. Geleneksel devlette devamlı görev gören ve kurumsallaşan bürokratik kadro çok dardır. Genellikle büyük memurların personeli onların özel hizmetlileridir. Kadı da görev yerine kendi kapı halkı (özel personeli) ile gelir ve giderdi. Bazen gittiği yerde birkaç kişiyi istihdam ederdi. Kadıların belediye veya mahkeme gibi kurumsallaşmayı temsil eden ofisleride yoktu. Hangi binaya yerleşirse orası mahkeme veya belediye binası sayılırdı. Ne kadının, ne

⁶ Sencer DİVİTÇİOĞLU, *Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumunu*, Köz Yayınları, İstanbul 1971, s.55

⁷ İsmail CEM, *Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi*, Cem Yayınevi, İstanbul 1979, s.53-54

yardımcı personelin mahalli halk tarafından seçilip denetlenmesi veya idareye halk temsilcilerinin belirli bir statü ve kural çerçevesinde katılmaları söz konusu değildi. Tanzimata kadar Osmanlı devletinde şehir ve eyalet idaresinden, vakıflar gibi ekonomik sosyal kuruluşlardan, cemaat örgütlerinden, bazı bağımsız manastır arazilerinden söz edilebilir, ama mahalli idare gibi bir kavram ve kurumdan hatta idareye yardımcı olan devamlılık kazanmış mahalli kurullardan söz etmek kesinlikle mümkün değildir. İmparatorluğun idarecileri ile yerel halkın uzlaşmaya gittikleri, karşılıklı bir güçler dengesinin yasallaşması içinde ortak karar vererek yönetimi paylaştıkları görülmüyor.⁸

Yerel yönetim imparatorlukta 19. Yüzyıla ait bir gelişmedir. Tanzimat döneminde yapılan reformlardan biri de ilkin İstanbul'da daha sonra Anadolu şehirlerinde belediye teşkilatının kurulması olmuştur. Tanzimat'tan önce şehir yönetiminden kadılar sorumlu idi. Şehir idaresinde mülki ve belediye fonksiyonları birbirinden ayrılmamıştı. Kadı, şehrin yargı mercii olduğu kadar vakıfların, pazarın ve esnafın denetçisi ve diğer belediye hizmet ve kolluk işlerinden sorumlu idi. Kadı'nın bu görevlerinde kendisine, subaşı, naib, imam ve muhtesip gibi kişiler yardımcı oluyordu. Osmanlı devleti, kendinden önceki İslam devletleri gibi kurumlarını İslami esaslara göre biçimlendirmeye çalışmıştı. Bu nedenle, belediye, mülkiye, adliye ve güvenlikle ilgili fonksiyonlar kadılar tarafından yürütülmekteydi. Bilindiği gibi Tanzimat yıllarında Batı ile ilişkiler artmıştı. İstanbul'a gelip giden batılılar Osmanlı devletinde belediye teşkilatının kurulmasını tavsiye etmeye başladılar. Bunun yanında belediye hizmetlerinin, kadı'nın denetiminden alınarak çeşitli kuruluşlara geçmesiyle, temizlik, aydınlatma, kaldırım ve kanalizasyon gibi önemli hizmetler sahipsiz kaldı ve yürütülemez oldu. Daha çok Avrupa'dan gelen tavsiye ve talepler üzerine 16 Ağustos 1855 (2 Zilhicce 1271) tarihinde yayınlanan resmi bir tebliğ ile İstanbul'da "Şehremaneti" adıyla bir belediye teşkilatı kuruldu. Şehir meclisi oniki üyeden oluşmakta idi. Şehremini ve yardımcılarını birlikte bu sayı onbeşe çıkmaktaydı. Şehremaneti, merkezi idarenin bir şubesi olarak kurulmuştu. Belediyenin anlamı tam olarak anlaşılmadığından, gelir kaynakları hükümet bütçesinden karşılanmaktaydı.

⁸ İlber ORTAYLI, a.g.e. s.16-17

Şehremanetinin görevi zaruri ihtiyaç maddelerinin teminine dikkat etmek, narh koymak ve uygulanmasını izlemek, yol kaldırım gibi alt-yapı hizmetlerini yürütmek, şehrin temizliğini sağlamak ve esnafı denetlemektir. Şehremaneti bu görev düzeni ile Kadı'nın geleneksel olarak yürüttüğü belediye hizmetlerini üstlenmiş oluyordu. Şehremaneti, tanzimatın getirdiği kurumsal değişikliğin bir parçasıydı. Ancak kendisinden bekleneni veremedi. Yapılan toplantılara ve gösterişli denetimlere rağmen İhtisap Nezaretinden farklı bir etkinlik ortaya koyamadı. Şehremanetinden beklenen sonuç elde edilemediği için bir yıl sonra Şehir meclisi lağvedilerek askıya alındı. O dönemde Avrupa'da uygulandığı biçimde İstanbul'da belediye teşkilatını kurup yönetecek bilgili ve deneyimli kişiler yoktu. Diğer reform hareketlerinde olduğu gibi, belediye konusunda da yabancılara danışılması gerekiyordu. İstanbul'da ve dolayısıyla Türkiye'de ilk belediye teşkilatı "Altıncı Daire" adıyla Beyoğlu ve Galata semtleri birleştirilerek burada kuruldu. Burası o dönemde, fiziki yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatıyla İstanbul'un diğer semtlerinden oldukça farklı bir görünüm arz ediyordu. Burada oturan insanlar, Batılı bir kurum olan belediye sistemine çabuk uyum sağlayabileceklerdi. Bu nedenle belediye sistemi önce Beyoğlu-Galata'da denenmeli, daha sonra da diğer semtlere yaygınlaştırılmalıydı. Beyoğlu ve Galata semtlerine "Altıncı Belediye Dairesi" denilmesi, Tanzimat'ın mimarları olan Mustafa Reşit ile Ali Paşanın Paris'in seçkin ve modern bir semti olan "Sixième Arrondissement" (Altıncı Daire) denilen bölgesinde kısa bir süre oturmuş olmalarından kaynaklanmaktaydı. Altıncı Belediye Dairesinin yazışma dilinin Fransızca olması kararlaştırıldı. Dairenin başına, Fransızca'ya ve protokol kurallarına aşinalığı sebebiyle hariciye teşrifatçısı Kâmil Bey getirildi. Altıncı dairenin onbir üyeden oluşan bir meclisi vardı. Meclis üyeleri, bölgede emlaklı olan ve en az on yıldır İstanbul'da oturan kişilerden seçilecekti. Bu üyeler, Bâb-ı Ali'nin seçimi ve Padişahın iradesiyle tayin edilirdi. Üyelerden dördü, yabancı uyruklu kişilerden atanmaktaydı. Yabancıları belediye yönetimine iştirak ettirmekten maksat, bu kişilerin bilgi ve tecrübesinden yararlanmak olduğu kadar, Avrupa'ya da hoş görünmek düşüncesi vardı. Altıncı Belediye Dairesinin görevi, sokak, kaldırım, su ve havagazı hizmetleriyle, gıda maddelerinin fiyatlarını, ölçü ve tartı aletlerini, inşaat ve onarım işlerini, pazaryeri, otel, tiyatro, lokanta, kahvehane ve

halka açık yerleri denetlemektir. Yeni idarenin masrafını, bölgedeki hane ve dükkanlardan toplanan aydınlatma ve temizlik resmi, esnaftan alınan mizan resmi, bina tamir ve ruhsat harcı ile %2'ye ulaşan emlak vergisi karşılamaktaydı. Altıncı Dairenin önemli bir gelir kaynağında Hazine yardımlarıydı. Altıncı Belediye Dairesi, anakent belediyesi olan Şehremanetin bir şubesi olarak kurulduğu halde, Emanetle ilişkilendirilmeyerek doğrudan doğruya Bab-ı Ali'ye bağlandı. Altıncı Belediye Dairesi, ülkemizde kurulmaya başlanılan belediye teşkilatının ilk örneğini oluşturuyor. Hükümetin özel desteğine rağmen fazla başarılı olduğu söylenemez. Temizlik işleri bile doğru dürüst yürütülemedi.⁹

Osmanlı imparatorluğunda taşra yönetiminin temeli sıkı bir merkezilik olmuştur. Osmanlı imparatorluğunda kent ve kasabaların ayrı bir hukuksal varlığı ile kişiliği söz konusu olmamıştır İstanbul dışında büyük-küçük tüm topluluk ya da yerleşmeler taşra sayılarak salt merkezi yönetimin taşra örgütlenmesi içinde yönetilmiştir. Buna göre hemen her yerleşme birimi bir kazaya karşılık sayılmış ve kaza yönetimine bağlanmıştır. Bu nedenle bu günkü anlamıyla yerel yönetimlerin Tanzimat'a kadar Osmanlı yönetim sistemi içinde yeri yoktur. Topluluklara taşra örgütlenmesi eliyle genel hizmetler vermekle yetinen devlet, yerel hizmet gereksinimleriyle ilgilenmediği gibi, bu konuda yerel yönetim örgütlenmelerine sisteminde yer vermemiştir. Kısacası Tanzimat'tan önce kent ve kasabalarda bu günkü anlamda belediye hizmeti gören bir örgüt yoktur. Bu dönemde topluluklara ilişkin kamu işleri devletin görev ve etkinlik alanı dışında kalmıştır. Yerleşmelerin bu gün belediyelerce karşılanan ortak hizmet gereksinimleri özel kuruluşlar ve örgütlerce karşılanmıştır. Gerçi adı geçen topluluklarda kadılara bu günkü belediye zabıtasının üstlendiği çeşitli denetim görevleri verilmiştir. Ancak toplulukların gereksinimlerini karşılamak üzere çeşitli altyapı ve toplumsal hizmetleri yerine getiren kurum, Osmanlı imparatorluğu'nda kendine özgü bir yeri, örgütlenme biçimi ve hukuku olan 'Vakıflar' dır. Kamu yararına çalışan birer kuruluş olarak vakıflar, bu gün belediye hizmetleri kapsamında olan su, aydınlatma, ulaşım, bakım, temizlik, sağlık, kültür ve eğlence gibi hizmetlerin yanısıra her türlü toplumsal yardım işlevini yerine getirmede

⁹ Bilal ERYILMAZ, *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, İşaret Yayınları, İstanbul 1982, s.198-207

başlıca rolü oynamıştır. Kent ve kasabalarda, su tesisleri, çeşmeler, sebiller, köprüler, yollar, hastaneler, şifaevleri, hanlar, hamamlar, kervansaraylar, konaklar, medreseler, ibadethaneler, imaret ve kitaplıklar vb. hep vakıfların ürünü olmuştur.¹⁰

Altıncı Dairede bazı önemli işler de gerçekleştirildi. İlk iş olarak Beyoğlu ve Galata semtlerinin kadastro çıkartıldı. Tepebaşı ve Taksim’de birer park yapıldı. Zührevi hastalıklar hastanesi kuruldu. İlk yardım hastanesi niteliğinde ‘Mecruhin Hastanesi’ (Yaralılar Hastanesi) açıldı. Yollar genişletildi. 1870 Beyoğlu yangınından sonra kârgir bina yapılması teşvik edildi. Hükümet Beyoğlu ve Galata semtlerinde on yıl süre ile denenen belediye sistemini, İstanbul’un diğer bölgelerine de yaymak istiyordu. Bu amaçla 1868 yılında ‘Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi’ yayınlandı. İstanbul şehremaneti ondört daireye (şubeye) ayrılacaktı. Şehremaneti, yeniden düzenlendi. Öngörülen ondört belediye dairesinden ancak dördünün (Adalar, Yeniköy, Tarabya ve Beykoz) kuruluşu tamamlanabildi. Kuruluş tarihi olan 1855 yılından 1868 tarihli Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesinin yayınlanmasına kadar geçen sürede, Şehremanetinin görevi, narh ve esnaf işleriyle sınırlı kalmıştı. İstanbul’da lağım ve kaldırım işleri, önceleri hükümet tarafından yürütülmekteydi. 1868 yılından itibaren bu işler Şehremanetine devredildi. Bunca çıkarılan kanun ve nizamnamelere rağmen belediye teşkilatı İstanbul’da tam olarak kurulamadı ve dolayısıyla önemli bir etkinlik gösteremedi. Bu nedenle, 1877 yılında toplanan Osmanlı parlamentosunun ilk kabul ettiği yasa ‘Dersaadet Belediye Kanunu’ oldu. (25 Eylül 1877) Bu kanun, İstanbul’u Paris’te olduğu gibi yirmi belediye dairesine ayırmaktaydı. Dersaadet Belediye Kanunu’nun öngördüğü yirmi belediye dairesi İstanbul’da bütünüyle kurulamadı. Kurulanlar da, parasızlıktan önemli bir iş yapamadı. Yirmi belediye dairesinde ısrar etmenin bir anlamı yoktu. Çünkü, yıllarca uğraşılmasına rağmen, mâli sıkıntı nedeniyle çok az belediye dairesi işler hale getirilebilmişti. Osmanlı-Rus savaşında uğranılan yenilgi ve bunun getirdiği mâli sıkıntı, belediyenin çalışmalarını olumsuz olarak etkiledi. Uygulamada karşılaşılan güçlükler nedeniyle 1878 yılında İstanbul tekrar on belediye dairesine ayrıldı. Belediyelerin sınırları genişletildi. Bu

¹⁰ Muzaffer SENCER, *Türkiye’nin Yönetim Yapısı*, Alan Yayıncılık, İstanbul 1992, s.54-55

örgütlenme modeli, ufak bazı değişikliklerle 2.Meşrutiyetin ilanına kadar devam etti. 2. Meşrutiyetle, Şehremaneti, eskisi gibi yirmi daireye ayrıldıysa da, bir kaç yıl sonra bundan vazgeçildi ve dokuz belediye dairesinde karar kılındı. Bu yapı, imparatorluğun sonuna kadar devam etti. 1984 yılından itibaren büyük kentlerimizde uygulamaya konulan Büyükşehir ve ona bağlı ilçe belediyeleri sistemi, eski şehremaneti modelini andırmaktadır. Tanzimat'tan önce, İstanbul'da olduğu gibi diğer yerlerde de belediye hizmetlerini kadılar ve vakıflar yürütmekteydi. Osmanlı kamu yönetiminde temel bir mülki idare birimi olan 'kaza', kadı'nın yargı ve yönetim alanını ifade ediyordu. Kadı'nın belediye işlerinden sorumlu memuru 'muhtesib'ti. Muhtesib, çarşı-pazar işleriyle, gıda maddelerinin fiyatlarına nezaret ederdi. Karaborsacılığa mâni olmak, esnafı denetlemek, ölçü, tartı aletlerini denetlemek, muhtesibin temel görevleri arasındaydı. Muhtesib, bu günkü iktisat zabıtasının görevini yapmaktaydı. Muhtesib'ten başka, Şehremini, Şehir nâibi, Ayan ya da Şehir kethüdası, çöplük subaşısı gibi memurlar da, az ya da çok belediye işleriyle ilgili görevlilerdi. Bu memuriyetler içinde en önemlisi, büyük kentlerde Ayanlık ya da Şehir kethüdalığı idi. Şehir kethüdarları ya da Ayanlar, belde halkının temsilcileri oldukları için, bir bakıma 'Belediye Reisi' olarak nitelendirilebilirler. İstanbul dışındaki yerleşim merkezlerinde Batı'lı anlamda belediye teşkilatının kurulmasına, ancak 1870'ten sonra başlanmıştır. Vilayet yönetimini yeniden düzenleyen 22 Ocak 1871 (29 Şevval 1287) tarihli 'İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi' aynı zamanda taşra belediyelerinin yasal temelini meydana getirmekteydi. Söz konusu nizamnamenin 7.faslı belediyelerle ilgilidir. Buna göre vali, mutasarrıf ve kaymakamın bulunduğu her şehir ve kasabada belediye işleriyle ilgili bir 'Belediye Meclisi' bulunacaktır. Bu meclis, bir reis ve bir muavin ile altı üyeden oluşacaktır. Mühendis ile memleket tabibi meclisin tabii üyesidir. Meclis reisi, memurlar arasından seçilecek, mutasarrıfın tayini ve valinin onayı ile göreve başlayacaktır. Reis ve üyeler, görevlerini fahri olarak yapacaklardır. Belediye meclisi, imar, su ve temizlik işleri, yol-kaldırım yapım ve onarımı, ölçü ve tartı aletlerinin denetimi, narh işleri, yangın tulumlarının bakımı, iskele, meydan ve mesire yerlerinin tesisi, yolcu ve eşya taşıyan araçların düzeni ve ücretleri gibi işlerle uğraşır. Ülkemizde şehir ve kasabalarda belediye teşkilatının yaygın bir şekilde kurulması, 5 Ekim 1877 (27 Ramazan 1294)

tarihinde yürürlüğe giren ‘Vilayetler Belediye Kanunu’ ile gerçekleşti. 1877 tarihli vilayetler belediye kanunu bugün uygulanmakta olan 1580 sayılı belediye kanununun 1930’da kabul edilmesine kadar yürürlükte kaldı. Vilayetler Belediye Kanunu, belediyeye adeta tüzel kişilik de kazandırıyor. Kanun, şehrin imarı için istimlak yetkisini açık olarak düzenlemekteydi.¹¹

TANZİMAT VE TÜRKİYE İDARESİNİN MODERNLEŞMESİ

1839 Yılı 3 Kasım günü devlet ileri gelenlerinin, kalabalık bir halk kitlesinin, Osmanlı tebaasının her din ve sınıftan ahalisini temsil eden reislerin ve yabancı diplomatların önünde okunan Hatt-ı Hümayun, İmparatorluğun devlet ve toplum hayatında yeni bir dönemi başlatıyordu. Bundan sonra aydın bürokrat zümre, imparatorluğun işlevini yitirmiş kurumlarını ve sarsılan merkezi otoriteyi yeniden kurmak, devleti mâli, idari, adli alanda düzene kavuşturmak için kadro iktidarını pekiştireceklerdi.¹²

Ondokuzuncu yüzyıl Osmanlı Taşra yönetiminde, vilâyet, liva ve kaza idare meclislerini bir çeşit mahalli yönetim kurulu saymak mümkündür. Bununla beraber merkezi hükümetin bu organlarda mutlak etkiye sahip olduğunu, mahalli temsilcilerin istişari işlevi bulunduğunu belirtmek gerekir. Temelde bu meclislerin kuruluş ve çalışma biçimi merkezi hükümet ile taşra eşrafının bütünleşmesine yöneliktir.

Vilayet yönetim yapısı içinde bu meclislerden başka, bazı kurullarda da seçilmiş üyeler bulunuyordu. Nitekim bazı vilayetlerde kurulan Maarif, Nafia, Ziraat komisyonları bu tür kurullardandır.

¹¹ Bilal ERYILMAZ, a.g.e. s.198-199

¹² İlhan TEKELİ-İlber ORTAYLI, *Türkiye’de belediyeciliğin Evrimi*, Türk İdareciler Derneği; Bilimsel Araştırmalar Dizisi, Şubat 1978, s.17

Osmanlı yönetiminde klasik dönemden beri mahalli yönetim çekirdeğinin bulunduğu birimler mahalle ve köy yönetimleridir. Ondokuzuncu yüzyılın ilk yarısına kadar mahalleleri yönetenler imamlardı. İmam, Padişah beratı ile tayin ediliyordu ve mülki ve beledi âmir olan Kadı'nın mahalle düzeyindeki temsilcisi idi. Gayri müslim mahallelerinde bu görev **kocabaşına** ve papaza ait idi. Bunlar doğum, ölüm, nikah kayıtlarını tutar, mahallenin beledi hizmetlerini gördürür, asayişini gözetir, mâli kurumlarda da organizatör görevini yerine getirirdi. Mahallelinin her biri diğerinin kefilidir ve imam hepsinin zincirleme kefil ve sorumlusudur. II. Mahmut döneminde mahallelerde imam yanında **muhtarlık** kurumu meydana getirildi. Aynı dönemde köylerde de muhtarlık kurumu geliştirilmiştir. Böylelikle vergi tevzi ve tahsili, mahalle ve köyün güvenlik işleri ve mahalli görevlerin yerine getirilmesi muhtarların yetkisi dahiline girmiş, imam da aynı derecede sorumlu olmuştur.

1871 Vilâyet Nizamnâmesine göre bir köy yirmi haneden büyükse bir de ikinci muhtar seçerdi. Seçimden sonra Birinci ve İkinci Muhtarın memuriyeti kaymakamca tasdik edilirdi.

Kısacası devlet, bürokratik yeteneği ve teknik olanakları el verdiği ölçüde, mahalli özerk yönetim ilkelerini dikkate almadan her alana otoriter bir tutumla el attı. Yeteneksiz ve olanaksız kaldığı zaman ise köyleri başıboş bıraktı. Merkezi devlet beklendiği yerde ve anda yoktu. Karışmaması gereken yer ve konuda ise kırtasiyecilik ve engelleme ile mahalli atılımı büsbütün önlüyordu.

Ondokuzuncu yüzyılda Osmanlı kentleri, özellikle dış dünya ile gelişen ilişkilerin düğüm noktası olan liman kentleri, önemli yapısal değişiklikler geçirmektedir. Ülkenin değişmekte olan ekonomik, toplumsal ve yönetsel yapısına bağlı olarak, geleneksel kent yönetimi ve belediye örgütleri de sarsıntılar geçirmektedir. Bu ise geleneksel kent yönetimi ve belediye örgütünde değişiklikler yapılmasını gerektirecekti. Çünkü, Avrupa ile gittikçe yoğunlaşan ekonomik ilişkilere giren Doğu Akdeniz liman kentleri, 19. yüzyılın ticari faaliyetine uygun bir ulaşım ve hizmetler bütününe sahip olmak için yeni

örgütlenmelere gitmek zorundaydılar. Bu liman kentlerinde, tüccar gemileri için karantina ve konaklama tesisleri, uygun sağlık koşulları ve düzenli bir kent ulaşımı yaratmak başlıca sorun olmuştu. Avrupa dünyası için Doğu limanları artık uzak egzotik kentler olmaktan çıkmış, yeni bir kazanç ve hayat sahası haline gelmişti. Bu nedenle modern hizmetleri görececek, yeni belediye yönetimlerinin kurulması gerekmektedir.¹³

Gerçekten de imparatorluğun önemli liman kentlerinin ilk beledi atılımları yapması göze çarpar bir özelliktir.

Klasik Osmanlı döneminde kent yönetiminde, beledi, mülki ve adli işlevler aynı elde toplanmıştır. Bu işlevleri yürüten Osmanlı Kadı'sı kentin yargı mercii olduğu kadar, asayişin amiri, vakıfların deneticisi, beledi hizmet ve beledi kolluk görevlerinin de amiridir. Kadı'nın bu görevleri yerine getirmesi için kendisine yardımcı olan bazı başka görevliler, kurumlar ve toplumsal gruplar vardır. Örneğin, **subaşı**, **böcekbaşı**, **çöplük subaşısı**, **mimarbaşı** gibi yeniçeri ocağı mensubu subaylar ve görevliler, genel güvenlikten temizlik ve imar düzeninin sağlanmasına kadar çeşitli alanlardaki kolluk görevlerini yerine getirmekteydiler. Kadı'nın özel ikâmetgahı, mahkeme ve aynı zamanda da belediye ve hükümet konağı olarak kullanılırdı. Yine, "Kadı"nın büyük merkezlerin değişik semtlerinde bulunan "**Ayak Naibi**" denen vekilleri onun adına narh'ın uygulanmasını gözetmek, bölgelerindeki davalara bakmak ve esnafı teftiş etmekle görevliydi.¹⁴

Yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra en doğal yardımcılarını kaybeden kadıların elinden beledi görevler de alındı. II. Mahmut döneminde İstanbul'da ve taşrada olağanüstü yetkili "**İhtisab Nazırı**" denen görevliler tayin edildi. Tanzimatçı devlet adamı için belediyenin bir tek amacı vardır ki o da, kentin bayındır, temiz, aydınlık olmasıdır.

Tanzimatçı, eğer belediyeyi gerçekten mahalli bir yönetim birimi olarak düşünse ve kabul etse idi, en azından örnek aldığı Fransız sistemindeki gibi köy idareleri ve kent

¹³ Orhan KURULMUŞ, *The Role of Capital in the Economic Development of Western Anatolia*, Ph.D. Thesis, 1974 s.91

¹⁴ İlber ORTAYLI, *Osmanlı Kadısının Taşra İdaresindeki Rolü*, *Amme İdaresi Dergisi* IX/1, Mart 1976 s.55

belediyelerini aynı statüye sokardı. Oysa ikisini ayırmıştır. Bu ayırım hukuki gerekçeden çok, başkent in ve önemli kentlerin bir an önce modernleşen bir yapıya kavuşturulması amacına dayanıyordu.

13 Haziran 1854 de Kırım Savaşının başkentte yarattığı hareketliliği düzene koymak için “İstanbul Şehremaneti” kuruldu ve Meclis-i Vâlâ tarafından bir nizamnâme hazırlandı. Bu şehremanetin in başında merkezi hükümetçe tayin edilen ve merkezi hükümette görevli bir memur (şehremini) bulunuyordu. Şehreminin yanında gene Bâb-ı Âli'nin seçimi ve padişahın tâyini ile görevlendirilen üyelerden kurulu bir şehremaneti meclisi vardır. Bu üyeler esnaf ve bazı ileri gelen memurlardı. Meclis daha çok istişaridir. Şehremaneti bağımsız gelirlere sahip değildir. Masrafları devletçe ödenir; topladığı gelirleri Maliye'ye öder. Yani bağımsız bir komün maliyesinden söz edemeyiz. Şehremaneti modern bir belediyeçilik için iyi bir başlangıç sayılmaz.

Osmanlı hükümeti, özellikle ecnebilerin yaşadığı ve modern liman kentinin karşılaştığı sorunların yoğunlaştığı bir bölgede, Galata ve Beyoğlu'nda modern beledi hizmetlerin görülmesini sağlamak zorundaydı. Bu nedenle İstanbul'un tümünde etkin bir beledi hizmet örgütü kurulamazken, hiç değilse bu bölgede modern beledi hizmetlerin görülmesini istedi. Altıncı Daire-i Belediye, Paris örneği izlenerek kuruldu. Dairenin yazışmaları Fransızca idi. Daireye olağan dışı bazı gelirler tahsis edildi. Sefarethane ve iş muhiti Beyoğlu'nun beledi hizmetleri böylece ayrıcalıklı bir bütçe ile yerine getiriliyordu. Gerçekten de Altıncı Daire-i Belediye bu ayrıcalıklı durumunu ve bu durumdan ileri gelen başarılarını Cumhuriyet dönemine kadar sürdürdü. Hatta ilk belediye binası, ilk belediye mahkemesi ve yabancı uyruklu reis ve meclis üyeleri de burada rastlanan kural dışı uygulamalardı. Herşeye rağmen Altıncı Dairede de mahalli bir demokrasi değil, bayındırlık endişesiyle yönetilen bir merkezi hükümet bürosu niteliğinin ağır bastığını belirtelim.

1868 yılında Altıncı Daire örneğine bakarak bütün İstanbul 14 Belediye dairesine taksim edildi. Fakat uygulamada bu dairelerin çoğunda beledi meclisler kurulup, personeli bile tayin edilemedi.

Osmanlı taşra kentlerinde modern beledi örgütlenmeye 1864 Vilâyet Nizamnâmesi ile başladığını görüyoruz. Taşrada ilk beledi hareket, kapitalizme geçişin başladığı yerlerde görüldü. Tuna vilâyeti kentleri, Bağdat, liman kentleri, belirttiğimiz nedenlerden ötürü bu alanda öncü olmuşlardır. Belediyecilik bir özerklik ve mahalli yönetim sistemine geçiş olmaktan çok, bir bayındırlık ve kentsel hizmet bütününe yönelik bir kurumlaşma olarak düşünülmüş ve uygulanmıştır.

BİRİNCİ MEŞRUTİYETTE BELEDİYELER

İmparatorluğun hayatında belediye örgütünün gerçek temelleri I. Meşrutiyette atıldı. Ortaya çıkan belediye statü ve uygulaması sonraki düzenlerde damgasını vurmuştur. İlk Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı Tanzimat başlangıcından beri rastlanan uygulamaların tecrübesi altında, bu kanunu ehliyet ve bilgi ile müzakere etmiştir. Kanun belediyelere imar işlerini düzenleme ve kontrol, bayındırlık hizmetleri, aydınlatma, temizlik, belediye mallarının yönetimi, emlak tahriri, nüfus sayımı (bu son iki görev bugün merkezi hükümetçe yürütülür), Pazar ve alış-veriş kontrolü, hijyenik tedbirler almak, mezbaha, okul açmak, itfaiye görevi ve belediye gelirlerini tahsil etmek gibi görevler yükliyordu. Bu görevlerin bir kısmı gerçekleşemedi. Bir kısmı ise uygulamada merkezi hükümet organları tarafından yürütüldü.¹⁵

Kanuna göre belediye organları belediye reisi ve daire meclisinden ibarettir. Kent veya kasabanın nüfus büyüklüğüne göre, dört sene için 6-12 kişilik bir belediye meclisi seçilir. Üyelerin yarısı iki senede bir kur'a ile değiştirilir. Reis ise bu üyelerin arasından hükümet tarafından seçilip tâyin edilir. Meclis'in tabip, baytar, mühendis gibi müşavir üyeleri de vardır. Belediye meclis üyeleri yirmibeş yaşını geçmiş, Osmanlı tebaasından olan, senede en az 50 kuruş emlâk vergisi veren kimselerden seçilir. Kanun belediyeler için tabip, baytar, mühendis (müşavir üyeler) kâtip, sandık emini ve lüzumu kadar kavas

¹⁵ Dersaadet Belediye Kanunu ve Vilayet Belediye Kanunu, Düstur 1.Tertib, Cilt 2

(belediye zabıtası)tan ibaret bir personel öngörür. Ancak imparatorluğun son günlerine kadar taşranın viran küçük kentlerinde bu kadroların tamamlanamadığı bilinmektedir.

Belediye gelirlerinde de İstanbul ve taşra belediyeleri arasında eşitsizlik vardı ve taşra belediyeleri kendilerine ayrılan hayali gelirleri tahsil edemiyorlardı. Belediyelerin görecekleri hizmetler de ancak bu koşullar dahilinde eksik olarak gerçekleştirilebilmiştir.

Osmanlı belediyesi otoriter bir merkezîyetçiliğin filizlendiği dönemde, o sistemin ayrılmaz bir parçası olarak doğmuştur.

İKİNCİ MEŞRUTİYETTE BELEDİYELER

2.Meşrutiyette, İstanbul'da ilk belediye seçimleri yapılarak, özerk bir belediyeçilik uygulamasına geçilmesi öngörülmüşse de bu sevdadan çabuk vazgeçildi. Meşrutiyet idaresi bu alanda da genel merkezîyetçilik eğilimine saptı. Özellikle 1913 Geçici Vilayet Kanunu mahalli demokrasiye ve yönetime bütün özerklik kapılarını uzun süre kapatan bir uygulamaya başlangıç oldu.

Birinci dünya savaşı bitip mütareke yılları başladığında 18 Aralık 1922 tarihli bir "Teşkilât-i Belediye Kanun-i Muvakkatı" çıkarıldı. Bu kanun esasen bir süreden beri görülen uygulamanın kağıda dökülmüş biçimi idi. Görülüyor ki, güya İttihat Terakki'nin tersi fikirlere sahip Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nda itilaf döneminde merkezîyetçi bir fikri uygulamak zorunda kalıyordu. Belediye örgütü merkezîyetçi bir esasa göre yeniden kuruluyordu. Bununla beraber, beledi hizmet ve örgütlenmedeki ikiliği ve bu kanunun da ortadan kaldırılmadığını belirtelim. Vakıflar, nafia, liman rıialığı gibi örgütler kent hayatının can damarı sayılan hizmet alanlarında ya özerk ya da merkezi hükümete bağlı olup, belediyeden tamamen ayrı idiler. Böylece belediye örgütü, modern kentin gerektirdiği bütünlüğe yine sahip olamamıştır.

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA (1923-1930)

BELEDİYECİLİK ANLAYIŞININ OLUŞUMU

Cumhuriyetin belediyeçilik anlayışının 1930'larda, Belediyeler, Hıfzısıhha, Belediyeler Bankası, Yapı ve Yollar ve İstimlak Kanunlarının arka arkaya çıkarılmasıyla belirlendiği söylenebilir. 1923-1930 dönemi bir çeşit hazırlık dönemi olmuştur. Cumhuriyet rejimi ilk yıllarda önemli belediyeçilik ve imâr sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır.

Cumhuriyet hükümetleri savaş sonrasında iki önemli belediyeçilik ve imâr sorununu çözmek zorunda idiler. **Sorunlardan birincisi**; özellikle Batı Anadolu'daki kentlerin savaş sonrasında koşullarına uydurulmasıdır. Batı Anadolu kentlerinin önemli bir kesimi yangın geçirmiştir. Yanan kesimler imâr edilecektir. Lozan Barış Antlaşması sonucunda, büyük ölçekte bir nüfus mübadelesi yapılmıştır. Bunun sonucu kentlerde, küçük üretim ve hizmet kesiminde önemli açıklar doğmuştur.

Cumhuriyetin karşılaştığı **ikinci önemli sorun** ise, Ankara'nın Başkent olarak ilanılmasıdır. 13 Ekim 1923'te, İsmet İnönü ve arkadaşlarının bir yasa önerisi kabul edilerek Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Başkenti olmuştur. Kurtuluş Savaşı sonrasında 1924 Anayasasıyla da Ankara'nın başkent olarak seçilmesiyle başkentin dışa açık, kozmopoliten ve Osmanlılık ilkesi ile bütünleşmiş İstanbul'dan İç Anadolu'ya nakledilmesi kendi başına devrimci ve anti emperyalist nitelik taşıyan bir karardır. Bu karar emperyalist güçlerin ve ülkenin burjuvazisinin baskılarına rağmen alınmıştır. Ankara'nın başkent olması kararının başarıya ulaşması öncelikle yeni rejimin ideolojisiyle tutarlı, çağdaş bir kentin kurulmasından geçecektir. Böylece Ankara'nın başarısı rejimin başarısı ile özdeşleşmiştir. Cumhuriyet, başarısının somut simgesini Ankara'da göstermek durumundadır.

Cumhuriyet rejimi belediyeçilik ve imâr konusunda karşılaştığı bu iki önemli sorunun çözümünü, içinde bulunduğu dönemin koşulları ve sınırlamaları içinde bulacaktır. Bu sınırlar nelerdir?

Sınırlardan birincisi, Osmanlı İmparatorluğundan aktarılan belediyeçilik deney ve yasalarının getirdiği birikimin azlığıdır. İstanbul'da ilk belediye olan "Altıncı Daire"nin 1857'de kuruluşundan 70, 1877'de "Vilayet ve Dersaadet Belediye Kanunları"nın yayınlanmasından 50 yıla yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, biriken belediyeçilik deneyi oldukça sığ kalmıştır. Osmanlı kent yönetimi, "Kadı" -"İhtisab Ağası"- "Belediye" aşamalarından geçerek, Cumhuriyete ulaşırken önemli sorunlarda beraberinde getirmiştir.¹⁶

Osmanlı Belediyesinin temel zaafı şu noktalarda toplanabilir:

Bu belediyelerin mâli güçleri oldukça sınırlıdır.

Bu belediyelerin karar organları içinde kentin üst tabakaları temsil edilmektedir. (Emlâk ve akar sahipleri)

Belediyeler kurulurken, endüstri öncesi düzenin kent hizmeti üreten kurumları varlıklarını güçlü şekilde korumaktadır. Vakıflar idaresinin işlevleri ile belediyelerin işlevleri çakışmaktadır.

Osmanlı kent yönetiminin kuruluşunda, Kadı'da yargı ve denetim yetkileri toplanmış iken, Osmanlı Belediyesine hiçbir yargı yetkisi verilmemiştir.

Belediyeler içinde Dersaadet (İstanbul) belediyesi ayrı bir yasaya tâbi idi. İstanbul kent yönetiminde, merkezi yönetimin atadığı şehremini ve memurlardan oluşan bir şehremaneti vardı. Kent çok sayıda belediye dairesine ayrılmıştı. Her dairede bir belediye örgütü kuruluyor, onun üstünde şehremaneti yer alıyordu. İttihat ve Terakki döneminde, 1908'de, ilk defa İstanbul'da vilâyet örgütü kurulunca, ikisi de atamayla gelen vali ile şehremininin yetkileri çatışmaya başladı. Bu çatışma hem şehreminliğin hem de valiliğin

¹⁶ Osman NURİ, **Türk Belediyeçiliği ve Şehirciliği**, İller Belediyeler Dergisi, Sayı 15-16, 1947 s.620

aynı kişilere verilmesi ile çözümleniyordu. Bu Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde bir gelenek haline gelmişti.¹⁷

Cumhuriyet yöneticilerinin devir aldığı Osmanlı Kentlerinin beledi alt yapısı hemen hemen yoktur. Kentler altyapı yönünden önemli bir dönüşüm geçirmek zorundadır. Belediyelerin bu dönüşümü gerçekleştirecek kaynaklarla donatılması gerekmektedir.¹⁸

Cumhuriyet yöneticilerinin belediye sorunlarının çözümünde karşılaştıkları **ikinci önemli sınır**, İttihat ve Terakkinin belediyeler etrafında oluşturduğu politik güçtür. Cumhuriyet dönemi yöneticilerinin iktidarlarının ilk yıllarında karşılaştıkları en önemli sorun eski ittihatçı grupların tekrar iktidarı ele geçirmek için yaptıkları girişimleri kontrol altına almaktır.¹⁹

Cumhuriyet yöneticilerinin belediye sorunlarına yaklaşırken, göz önünde tuttıkları **üçüncü koşul**, nüfus artışı ve kentleşme hızının çok düşük olmasıdır. Yeni Başkent yapılan Ankara dışında hızla büyüyen kent yoktur. Bu durum belediyelerin sorunlarını bir ölçüde sınırlamıştır. Bu nedenle Ankara dışında önemli bir konut ve arsa sorunu doğmamıştır, denilebilir. Bu durgunluk bir yandan ülke nüfus artış hızının düşük olmasından, öte yandan kırdan nüfus kopuşunun daha başlamamasından doğmaktadır. Oysa devlet ülke nüfusunu hızla arttırmayı siyasal bir amaç olarak benimsemiştir. Bunun içinde sağlık koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu konu da belediyelerce yapılabilecek çok şey vardır. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki belediye programlarında bu nedenle sağlık ölçütü ön plana geçecektir.

Cumhuriyet yöneticilerinin belediye sorunlarına yaklaşırken göz önünde tutmaları gereken **dördüncü durum**, Birinci Dünya Savaşı koşulları içinde paranın enflasyon

¹⁷ İlhan TEKELİ-İlber ORTAYLI, a.g.e. s.30

¹⁸ İlhan TEKELİ-İlber ORTAYLI, a.g.e., s.18

¹⁹ İlhan TEKELİ-Selim İLKİN, (Kör) Ali İhsan, (İloğlu) Bey ve Temsili Mesleki Programı, Ankara 1976.

yüzünden çok değer yitirmiş olmasıdır: Zaten kıt olan belediye gelirleri, (resimler ve vergiler) bu değer yitimi yüzünden tümüyle önemsizleşmiştir.²⁰

1930-1944 DÖNEMİNDE CUMHURİYETİN BELEDİYECİLİK DENEYİMİ

Cumhuriyetin 1923-1930 döneminde Ankara deneyi etrafında oluşan belediyecilik anlayışı 1930-1935 yılları arasında ardı ardına çıkarılan yasalarla somutlaştı, belirlendi. 3 Nisan 1930'da çıkan, 1580 sayılı "Belediye Kanunu" ; 6 Mayıs 1930 gün, 1593 sayılı "Umumi Hıfzısıhha Kanunu"; 1 Haziran 1933 gün ve 2031 sayılı "Belediyeler Bankası Kuruluş Kanunu"; 31 Mayıs 1933 gün ve 2256 sayılı "Okturuva Vergisinin Kaldırılarak Gümrük Resimlerine Yüzde 10 Eklenmesine İlişkin Kanun"; 21 Haziran 1933 gün ve 2290 sayılı "Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu"; 9 Haziran 1934 gün ve 2497 sayılı "Belediyeler İstimlak Kanunu"; 7 Haziran 1935 gün ve 2763 sayılı "Belediyeler İmâr Heyeti Kuruluş Kanunu"; 1930'ların Belediyeciliğinin çerçevesini belirledi. Daha sonraki yıllarda yapılan tüm değişikliklere rağmen, Türkiye'de bu günkü belediyecilik uygulamasını hâlâ bu yıllarda konulan çerçeve yönlendirmektedir, denilebilir.

1930-1944 DÖNEMİNDE BELEDİYE YÖNETİMİYLE İLGİLİ YASALARIN GELİŞİMİ

Bu dönemde gelişen belediye yasalarının temelini 1580 sayılı "Belediye Kanunu" oluşturmuştur. Genellikle bu dönemde çıkarılan diğer yasalar, bu kanunda öngörülen Belediyecilik anlayışının uygulamada geliştirilmesi biçimindedir. Diğer yasaların özellikleri, ancak 1580 sayılı kanun iyi anlaşılırsa kavranabilir. Bu nedenle, üzerinde ayrıntılı olarak durmakta yarar vardır.

1877 tarihli kanuna göre kurulan belediyelerin karar organlarının yapısının, Ankara'nın getirmek istediği ideolojiyi benimsemeye uygun olmaması, tutucu kalması yapılan değişikliğin temel nedeni olmuştur. Çağdaş kent uygarlığını getirmek gibi Cumhuriyetin yaymak istediği ideoloji bakımından önemli rolü olan belediyelerin karar

²⁰ İlhan TEKELİ-İlber ORTAYLI, a.g.e., s.31

organlarının yapısı rejimin istekleri ile tutarlı hale getirilmek zorundadır. 1580 sayılı kanun hazırlanmasında göz önünde tutulan beş esas ilke şöyle sıralanmıştır.

Birinci ilke belediyeler arası eşitlik ilkesidir. Böyle bir ilkenin konulmasında Cumhuriyetin ilk yıllarından beri uyguladığı İç Anadolu kentlerini geliştirmek politikasının izlerini bulmak kâbilidir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde liman kentlerinin gelişmiş olmasına tepki olarak oluşan, Cumhuriyetin İç Anadolu kentlerini geliştirme politikasının, Belediye Kanunu'na bu şekilde yansıdığı söylenebilir.

İkinci ilke, belediyelerin icraatlarında serbest bırakılmasıdır. Gerçekte bu ilke belediyenin tanımından kaynaklanmaktadır. Belediye Kanunu'nun birinci maddesi, belediyeyi, "beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tasviye ile mükellef hükmi bir şahsiyet" olarak tanımlamıştır.

Üçüncü ilke belediyeler üstünde güçlü bir merkezi yönetim denetimidir. Merkezi yönetim denetimi sadece, belediye yönetiminin kararları üzerinde değil aynı zamanda da karar organları üzerinde kurulmuştur.

Belediye Kanunu'nu yönlendiren dördüncü ilke tek dereceli seçim ve halkın etkin denetiminin sağlanmasıdır. Ulusal politika düzeyinde çift dereceli seçimin bulunduğu ve kadınların oya katılmadığı dönemde, yerel yönetimde böyle bir katılımın öngörülmesi önemli bir atılımdır. Uygulamada etkin bir işlemeye kavuşmamış olsa da, denetimi sağlamaya dönük katılım anlayışı Belediye meclislerinin müzakeresinin halka açık olmasında da kendini göstermektedir.

Belediye Kanunu'nun hazırlanmasında benimsenen beşinci ilke belediyelerin hizmet alanının genişletilmesi olmuştur. 1877 tarihli Kanun Cumhuriyet rejiminin ideolojik çerçevesindeki şehir hizmetlerini karşılamakta yetersiz kalmaktadır.²¹

²¹ Ekrem ERGÜVEN, (Toplayan), Şükrü KAYA Sözleri- Yazıları, İstanbul 1938, s.195

1580 sayılı kanunla bu değişiklik yapılırken belediyelerin hizmet alanlarının genişletilmesinde özellikle beledi temel altyapıya önem verildiği görülmektedir. 1877 tarihli Kanun çıkarken bu hizmetlerin bir kısmı daha teknik olarak bulunmamıştı; elektrik örneğinde olduğu gibi. Diğer bir kısmı ise, su örneğinde olduğu gibi, vakıfların görevleri arasında sayılıyordu. Zaman içinde teknolojik değişmeler ve 1926’larda vakıfların kaldırılması belediyelere yeni hizmet alanları açmıştı.

Kanunda belediye vazifelerinin belirlenmesinde önemli olan iki tutum görülmektedir. Bu tutumlardan biri, belediye görevlerinin genel bir ifade ile belirtilmeyip birer birer sayılmış olmasıdır. Böyle bir tutumda, gerekçede de belirtildiği gibi özellikle, küçük belediyelere yol gösterme kaygısı etkin olmuştur. Bu tutum, 1580 sayılı Kanunun Cumhuriyetin kent yönetimine ilişkin ideolojisini berraklaştırıcı bir nitelik kazanmasına yardım etmiştir.

Belediye hizmetlerinin kapsamının çizilmesinde benimsenen ikinci tutum, belediye hizmetlerinin önce, “mecburi” ve “ihtiyarilik” niteliğinin belediyelerin “gelirlerine”, başka bir deyişle, büyüklüklerine göre farklılaştırılmasıdır.

Belediye hizmetlerinin farklılaştırılmasında kentin nüfus büyüklüğünün değil de belediye gelirlerinin seçilmiş olmasını o günün koşullarına göre değerlendirmek gerekir. Para değerinin düşmesine karşı çok duyarlı olan bir ekonomi politikasının izlendiği bu dönemde böyle bir sınıflandırma anlamlı ise de, daha sonraki yıllar da izlenen enflasyonist para politikaları bu ayrımı anlamsız hale getirmiştir.²²

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDAN 27 MAYIS 1960 İHTİLALİNE KADAR TÜRKİYE’NİN BELEDİYECİLİK DENEYİMİ

İkinci Dünya Savaşı sonrası, belediyecilik ve imâr-planlama sorunlarını tüm dünyada ön plana getirdi. İkinci Dünya Savaşı o zamana kadar olan savaşlarla karşılaştırılmayacak düzeyde, kentlerin yıkımına neden olmuştur. Savaş sonrasında

²² İlhan TEKELİ-İlber ORTAYLI, a.g.e., s.57

savaşa katılan ülkeler büyük bir konut açığı ile karşılaştılar. Bu, ülkeleri yeni teknolojileri, yeni örgütlenmeleri benimsemek zorunda bırakıyordu.

Kurulacak yeni kent düzeninin nitelikleri, sadece çok sayıda konut yapımının gerçekleştirilebilmesi için gerekli önkoşullarca belirlenmiyordu. Aynı zamanda, sıcak savaşla birlikte sürdürülen ideolojik savaş tarafından belirleniyordu. 1930 buhranı sonrasında kapitalist sistem çok önemli bir sarsıntı geçirmişti. Kapitalist sistemin yönlendiricisi durumunda olan ülkeler, bir yandan savaş sonrası için ekonomik buhranlara duyarlılığı daha az olan uluslararası yeni bir ekonomik düzenin temellerini oluşturmak isterken, öte yandan da kendi saflarında savaşan ülke halklarına, savaşmalarını haklı kılacak bir ideoloji sunmak durumunda idiler. Batı dünyası da eskimiş ideolojik çerçevesini yenilemek, kendi safında yer alanlara yeni ümitler vermek durumundaydı.

1943’de imzalanan Bretton-Woods Anlaşması, San Fransisko Konferansı, kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, uygulaması savaş sonrasında günümüze kadar süregelen kapitalizmin yeni uluslararası düzeninin temel araçlarıydı. Uluslararası ilişkiler için böyle bir çerçeve önerilirken, kapitalist sistem ülkeleri ulusal düzeyde de “Refah Devleti” anlayışını yaymaya çalışıyorlardı. Bu ideolojik çerçeveyi, “demokratik” siyasal düzen anlayışı tamamlıyordu.

Uluslararası ve ulusal düzeyde oluşturulan bu yeni ideolojik çerçevelerin kent yönetimi ve kentler üzerinde yalnız dolaylı değil, aynı zamanda doğrudan doğruya olan etkileri vardır. Yerel yönetimler hakkında görüşler bu ideolojik çerçevenin organik bir parçası sayılır. Bu bağlantıyı Türk Belediyecilik Derneğinin Birinci Genel Kongresinde, Dernek Başkanı Süheyl DERBİL, şöyle açıklamaktadır.

“Harp, insanlık için bir facia, bir felakettir. Milletleri ve dolayısıyla bütün insanlığı harp felaketinden korumak için barışı perçinleştirmek, barışı kökleştirmek lâzımdır. Bütün insanlığı en ağır ızdıraplar ve mahrumiyetler içinde kıvrandıran son harp, bir takım devletlerin totaliter rejime tabi olmaları yüzünden patlak vermiştir. Totaliter

rejimler milletleri harbe sürüklerler. Yeryüzünde barışın kurulması ve kökleşmesi için totaliter rejimlere son verilmesi, her devlette demokrasinin gelişimi gereklidir.

Demokrasinin temeli komündür. İlk önce komün idarelerinin demokrasi prensiplerine uygun olarak kurulmasını ve işlemlerini sağlamak lâzımdır. Bunun için komün idarelerinin özerk olması, komünleri idare edecek heyetlerin doğrudan doğruya komün halkı tarafından serbestçe seçilmiş bulunması gerekir.

Böylece, komün özerkliği dünya barışını ilgilendiren bir mesele halini almış ve komün özerkliği sağlanmadıkça dünya barışının sağlanamayacağı kanaati belirtilmiş bulunmaktadır.”²³

Dünya deneyinin böyle gelişme gösterdiği bir dönemde Türkiye'nin de hem siyasal yaşamında hem de yerleşme düzeninde yeni süreçler ortaya çıkıyordu. Daha İkinci Dünya Savaşı sürerken, Türkiye, yeni kurulmakta olan Batı ekonomik sistemi içinde yer almakta kararlı olduğunu göstermişti. Daha 1943'lerde Bretton-Woods anlaşmasını imzalamıştı. Savaş sonrasında bütün kurumlarını benimseyerek ekonomisini Batıya açması ve onun bir parçası haline getirmeye çalışması, Savaş sonrasında, Savaş öncesine göre önemli dört değişiklik getirdi.

1- Türkiye savaş öncesinin “devletçilik” uygulamasından vazgeçerek kendi gelişmesini büyük ölçüde piyasa güçlerine ve özel kesimin öncülüğüne bırakmıştır.

2- Sanayinin gelişmesine ağırlık veren kalkınma modeli, yerini, tarımda hızlı makinalaşma ile tarımın öncülüğünde kalkınmaya terk etmiştir.

3- Türkiye'nin kalkınmasının kendi iç kaynaklarıyla gerçekleştirilmesi politikası, yerini, dış borçlanmaya, dış kaynaklara dayanmaya bırakmıştır.

4- Ülkenin temel ulaşım sisteminin “demiryollarına” dayandırılmasından çok yoğun bir “karayolu” kurulmasına geçilmiştir.

²³ Süheyl DERBİL, *İller ve Belediyeler Dergisi*, 16 Ocak 1947, Sayı:15, s.12-13

Bu politikaların etkisi ile kırdan hızlı bir nüfus kopması meydana geldi. Ülkenin tüm kentlerinde bir nüfus yığılması oldu. Savaş öncesi dönemde sadece Ankara'da görülen %6 dolaylarında nüfus büyümesi artık tüm kentlerde görülüyordu. Bu hızla tüm ülkeyi kapsayan bir kentleşme olgusu, savaş öncesinde sadece Ankara'da gözlenen, konut kıtlığı, gecekondulaşma, arsa spekülasyonu sorunlarının tüm ülke kentlerinde ortaya çıkmasına neden oldu.

Belediye yönetimleri artık durağan kentlerin sorunlarıyla değil çok hızlı büyüyen kentlerin sorunlarıyla karşı karşıya idiler.²⁴

27 MAYIS 1960 İHTİLALİNDEN 1973 YEREL YÖNETİM SEÇİMLERİNE UZANAN BELEDİYECİLİK DENEYİMİ

Bu dönemin belediyeçilik deneyini koşullandıran iki önemli gelişmeden söz edilebilir. Birincisi 1960 İhtilalinin getirdiği siyasal değişikliktir. İkincisi ise Türkiye'nin kapitalistleşme sürecinde ulaştığı düzeyin şehirleşme biçiminde getirdiği yeni özelliklerdir.

1960'da yapılan 27 Mayıs "bir çeşit" demokrasi anlayışının iflası ve "başka bir çeşit" demokrasi anlayışının yerleşmesine yol açan gelişmelerin başlangıç tarihidir.²⁵ Demokrasi denemesinin temel belgesi 1961 Anayasası olmuştur.

Anayasa, Türkiye toplumu için yeni bir kurumsal çerçeve getirirken, yerel yönetimi de bu kurumsal çerçeve içinde yorumluyordu.

Anayasanın 112. Ve 116. Maddeleri yönetim içinde mahalli idarelerin işlevlerini belirlemektedir;112. Maddede, "idarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. İdare kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.", denilmektedir. Böylece yerinden yönetimin varlığı kabul edilmekle

²⁴ İlhan TEKELİ-İlber ORTAYLI a.g.e.. s 57

²⁵ Mümtaz SOYSAL, *Dinamik Anayasa Anlayışı*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1969, s.29

beraber, “idarenin bütünlüğü” ilkesi getirilerek mahalli idare ile merkezi idare arasında Anglo-Sakson geleneğindeki farklı bir ilişki biçimi önerilmiş olmaktadır.

Anayasanın 112. Maddesi içinde yer alan “yerinde yönetim” ilkesi, merkezi idare içinde 115. Maddede getirilen “yetki genişliği” ile uygulanacaktır. Yerinden yönetimin ikinci boyutu, 116. Maddede yer alan mahalli idarelerdir: “Mahalli idareler, il, belediye ve köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişilerdir.

1961 Anayasası, mahalli idarelerin özerk ve güçlü olarak kurulmalarına olanak sağlayacak bir çerçeve koymuştur. 1961 Anayasasının getirdiği “planlı ekonomi” seçmesi, hiç olmazsa ilk çıkışında, Türkiye’nin kurtuluş yolu olarak gösterilmiş ve güçlü bir siyasi destek bulmuştur.

1963-1967 dönemini kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (BBYKP) “İdarenin yeniden düzenlenmesi için bir idari reform yapılması öngörülmüştür.”²⁶

1973 ve 1980 yılları arası Türkiye’de toplumsal olayların, ve istikrarsızlıkların bulunduğu bir dönemdir. Parlamento bu dönemde çalışamaz duruma gelmiştir. Dolayısıyla bu dönemde yönetim ve yönetim kurumlarıyla ilgili esaslı bir düzenlemeye gidilememiştir.

ANAYASALARDA BELEDİYELER

1876 TARİHLİ KANUN-U ESASİ :

Kanun-u Esasi’nin 112 nci maddesi "Belediye İşleri, İstanbul’da ve taşrada, seçimle oluşturulacak belediye meclisleri eliyle yönetilecek ve bu meclislerin oluşum biçimleri ve üyelerinin nasıl seçileceği özel yasalarla belirlenecektir" hükmünü getirmiştir.

1921 ve 1924 Anayasaları da belediye işlerinin meclisler eliyle yürütülmesi esasını benimsemişlerdir.²⁷

²⁶ İlhan TEKELİ-İlber ORTAYLI, a.g.e., s.180-181,183,184

²⁷ Ruşen KELEŞ, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul 1994, S.115.

1961 ANAYASASI

1961 Anayasası, mahalli idareleri aşağıdaki maddelerinde düzenlemiştir.

Madde 112: İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinde yönetim esaslarına dayanır. İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. Kamu tüzel kişiliği ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur.

Madde 113: Bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunları ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilirler. Yönetmelikler Resmi Gazete ile yayınlanır.

Madde 115: Türkiye Merkezi İdare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır. Belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla birden çok ili içine alan çevrede bu hizmetler için yetki genişliğine sahip kuruluşlar meydana getirilebilir.

Madde 116: Mahalli idareler il belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.

Mahalli idarelerin seçimleri kanunun gösterdiği zamanlarda ve 55 nci maddede yazılı esaslara göre yapılır. Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim ancak yargı yolu ile olur. Mahalli idarelerin kuruluşları kendi aralarında birlik kurmaları görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.²⁸

²⁸ 1961 Anayasası, (Der.) Ayhan YALÇIN, Geçit Kitabevi, Kasım 1982, S.24-26

1982 ANAYASASI

18 Ekim 1982 tarihinde Milli Güvenlik Konseyinde görüşülerek kabul edilen ve 20 Ekim 1982 tarihli 17844 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 7 Kasım 1982 günü halk oyuna sunulup kabul edilen 1982 Anayasasının 127 nci maddesi mahalli idareleri düzenlemiştir.

Madde 127: Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir. Mahalli idarelerin seçimleri, Anayasanın 67 nci maddesindeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.²⁹

²⁹ a.g.e. S.86-87

23 TEMMUZ 1995 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

1982 Anayasası günün koşullarına uydurulmak maksadıyla parlamentoda oluşan konsensus sonucu 23 Temmuz 1995 tarihinde değiştirilmiştir. Buna göre 127 nci madde şu hali almıştır;

Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 127 nci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Ancak, milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler, milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarenin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerine İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir. Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idare vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulu'nun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.³⁰

³⁰ T.C. Anayasası 1995, Nokta Dergisi Yayını, S.93

KALKINMA PLANLARINDA BELEDİYELELER

1963 Yılından bu yana hazırlanan bütün kalkınma planlarında, yerel yönetimlerin daha demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulması anlayışına yer verilmiş olmasına karşın, uygulamada sorunları ve merkezi yönetime bağıllığı gün geçtikçe artan yerel yönetim sistemi yerleşmiştir.³¹

A. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) nda; kamu hizmetlerinin başarılı yapılmasında halkın katkısını sağlama bakımından yerel yönetimlerin en elverişli kuruluşlar olduğu üzerinde durulmuş, halkın gönüllü örgütlenmesi, yönetim ile iş birliği yapması, kamu etkinliklerine gönüllü olarak katılması ilkesine dayanan “toplum kalkınması” yöntemine büyük ağırlık vermiştir. Köy altyapı hizmetlerini koordine etmek üzere “Köy İşleri Bakanlığı” kurulmuş, merkezi yönetimin Yol-Su Elektrik Genel Müdürlüğüne sağladığı önemli bütçe ödenekleri ile özellikle yol yapımı ve içme-kullanma suyu sağlanmasında somut sonuçlar elde edilmiş, ancak bu gelişmeler sonunda köy yerel yönetimi gücünü ve etkisini yitirmiş, yerel halkın katkısı olmadığı için hizmet maliyetleri yükselmiştir. Belediyelerin maddi sıkıntılarını hafifletmek amacıyla büyük belediyelere kredi kolaylıkları yaratılmış, küçük belediyelere karşılıksız destek yardımıyla bulunulmuştur. Hükümet programlarında da yerel yönetimlerin kuruluş, gelir, görev ve yetkilerinin yeniden düzenlenmesiyle ilgili mevzuatın en kısa zamanda hazırlanacağına değinilmiştir.

B. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) nda; Devlet ve belediyeler arasındaki iş bölümünün şehirleşme politikalarına göre yeniden tespit edileceği, büyük şehirlerde Devletin ek sorumluluklar yükleneceği, yerel yönetimlerin ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkılarındaki sorumluluklarına uygun düşecek mâli ve idari yapıya kavuşturulacakları, merkezi yönetim tarafından, kısıtlayıcı ve yerel girişimleri önleyici bir

³¹ Yerel Yönetimler Sorunları-Çözüm Önerileri, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Başkanlığı Yayınları-1, Haziran 1996, s.14

idari vesayet yerine, yol gösterici ve ulusal hedeflerle uyumlu bir idari vesayet anlayışının benimseneceği dile getirilmiştir.

C. 1973-1977 dönemini kapsayan ve yerel yönetimlere özel bir ağırlık verilmiş olan, onların kısa ve uzun vadeli yatırım programları yapmalarını öngören Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planına göre,

Yerel yönetimlerin mâli kaynaklarının, yerel hizmetlerin yeterince karşılanmasına olanak verecek ölçüde arttırılması ve bu kaynakların etkinlikle kullanılması için şu önlemler alınacaktır;

Kaynakların merkezi ve yerel yönetimler arasında uygun bölüşümünü sağlayacak bir mâli denkleştirme sistemi kurularak yerel yönetimlerin öz kaynakları ile devlet paylarının cins, oran ve dağıtım şekli belli esaslara bağlanacaktır.

Yerel yönetimler yardım ve fonları tek elden yürütülecek ve il özel idareleri aracılığı ile kullanılacaktır.

Hizmet karşılığı yerel nitelikteki bütün gelirler yerel yönetimlere bırakılacak, bu kaynakların kullanılmasında azami ve asgari limitler tespit edilerek yerel yönetimlere yetki tanınacaktır.

Yerel yönetimlerde hizmetlerin standartları belirlenecektir.

Yerel yatırım projelerinin hazırlanmasında teknik hizmet personeli yetiştirilmesine önem verilecektir.

Bu kalkınma planındaki ilkeler uygulamaya konulamamıştır.

D.1979-1983 dönemi için hazırlanan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, özellikle belediyelerin kendine yeterli, üretken, kaynak yaratıcı, üreticiyi ve tüketiciyi koruyan yönetim birimine dönüştürülmeleri için işlevlerinin yeniden tanımlanması, öz kaynaklarının geliştirilmesi, metropolitan alanlarda kendine özgü yerel yönetim birimlerinin kurulması, merkezi yönetime bağlı birimlerle belediyeler arasında işbirliğinin

geliştirilmesi gibi önlemlere yer verilmiştir. Çeşitli faktörlerin etkisiyle ülkemizin siyasi bunalıma sürüklenmesi bu Kalkınma Planında amaçlanan çalışmaların gerçekleşmesine fırsat bırakmamıştır.

E.Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1984-1989) nda; yerel yönetimler için başlıca şu ilke ve politikalara yer verilmiştir;

Yerel Yönetimlerle ilgili kuruluşlar arasında etkili bir iş birliği ve koordinasyon sağlanacaktır.

Devletin yürütmekte olduğu bazı belediye görevleri, belediyelere devredilecektir.

Belli sınırlar üzerindeki belediye harcamaları için proje şartı aranacak, DPT'nin onayı ile harcama yapacaktır.

Belediyelerin yatırımlarının finansmanının belediye kaynaklarından yapılması esas olacaktır.

Gereken hallerde büyük projeler için ayrı bir finansman modeli geliştirilecektir.

Belediyelerin birlikler kurmaları teşvik edilecektir.

Rantabilitesi düşük olan belediye hizmetleri ihale yolu ile firmalara yaptırılacaktır.

F.1990-1994 dönemine ilişkin Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında yerel yönetimler konusunda yer alan hedef, ilke ve politikaların başlıcalarına aşağıda değinilmiştir.

Yerel yönetimlerin özgelirlerinin toplam gelir içindeki payının artırılması,

Yerel hizmetlerin yeniden karşılanması,

Yerel yönetimlerin görev, yetki ve sorumluluklarının gelirleri ile orantılı olarak arttırılmasına özen gösterilmesi,

Yerel yönetimlerin teşkilat yapısının yeniden düzenlenmesi, merkezi ve yerel yönetimler arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımına ilişkin “çerçeve yasa”nın hazırlanması,

Merkezi hükümetçe yürütülen bazı hizmetlerin artan gelirleriyle uyumlu olarak yerel yönetimlere devri,

İlçe özel idarelerinin kurulması, küçük belediyeler ve köy idarelerinin güçlendirilmesi,

Yerel yönetim birliklerinin kurulmasının teşviki,

Şehir imâr planlarının hızla tamamlanması, arsa üretiminin arttırılması, imâr planları dışındaki yapılaşmanın denetim altında tutulması,

Nüfusu 100 binin üzerindeki şehirlerde belediyeye bağlı içme suyu ve kanalizasyon idarelerinin oluşturulması.

1990 yılında 2061 olan belediye sayısı 1994 yılında 2716 ya, belediye sınırları içinde yaşayan nüfus ise 38 milyon kişiden 45.6 milyon kişiye yükselmiştir. Belediye sınırları içinde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı %74.6 ya ulaşmıştır. 2000 yılında bu oranın %84.9 a çıkacağı tahmin edilmektedir.

TABLO-1**Belediyeler ve Belediyelerdeki Nüfusun Gelişimi**
NÜFUS GRUBU **1990** **1994**

NÜFUS GRUBU	1990	1994
2000'den az		
Belediye Sayısı	127	167
Nüfus (Bin Kişi)	216	274
Nüfus Oranı (Yüzde)	0.6	0.6
2000-5000		
Belediye Sayısı	1064	1511
Nüfus (Bin Kişi)	3405	4797
Nüfus Oranı (Yüzde)	9.0	10.5
5000-20000		
Belediye Sayısı	587	693
Nüfus (Bin Kişi)	5320	6239
Nüfus Oranı (Yüzde)	14.0	13.7
20000+		
Belediye Sayısı	231	253
Nüfus (Bin Kişi)	14675	14844
Nüfus Oranı (Yüzde)	38.7	32.6
Büyükşehir Belediyeleri		
Belediye Sayısı	8	15
Nüfus (Bin Kişi)	14388	19245
Nüfus Oranı (Yüzde)	37.8	42.6

Kaynak: Yerel Yönetimler Sorunları-Çözüm Önerileri,
Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Başkanlığı Yayınları-1, Haziran 1996, s.19

G.Bakanlar kurulu'nun 27.4.1995 gün ve 95/6782 Sayılı Kararıyla onaylanan 7. Beş Yıllık Kalkınma Plan Stratejisi (1996-2000) nde; yerel yönetimlerin güçlendirileceği, merkezi yönetimce sağlanmakta olan bazı hizmetlerin yerel yönetimlere bırakılacağı, yerel yönetim meclislerinin yörelerinde vergi alma ve vergi toplama dahil olmak üzere öz gelirlerini arttırmaya yönelik yetkilerinin artırılacağı yerel yönetimlerin teşkilat yapılarının yerinden yönetim anlayışına ağırlık verilerek yeniden düzenleneceği, merkezi ve yerel yönetimler arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımına ilişkin düzenleme çalışmalarının başlatılacağı öngörülmüştür. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) nun "Temel Yapısal Değişim Projeleri" başlıklı Üçüncü bölümünün "Mahalli

İdarelerin Güçlendirilmesi Reformu” kesiminde yer alan amaç, ilke ve politikalarından belli başlılarına aşağıda değinilmiştir;

Yerel yönetimlerin teşkilat yapısı yerinden yönetim anlayışına ağırlık verilerek yeniden düzenlenecektir.

Turizm, çevre, kültür, spor, köy hizmetleri ve sosyal hizmetler başta olmak üzere, merkezi yönetimce sağlanmakta olan bazı hizmetler yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluğuna bırakılacaktır.

Belediyelerin yürütme organlarındaki sorumlu mevkilere profesyonel yöneticilerin getirilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

İl içindeki yerel yönetim birimleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlayarak yerel kamu hizmetlerini daha verimli hale getirecek, kamu tüzel kişiliğine sahip İl Yerel Yönetimi kurulacaktır. Bunun görevlerini ilçe düzeyinde örgütleyen İlçe Yerel Yönetimi oluşturulacaktır.

Yerel yönetim meclisleri kamu çalışanları dahil, geniş temsilin sağlandığı nitelikli, fonksiyonel ve aktif bir yapıya kavuşturulacaktır.

Yerel yönetimlerce yürütülen önemli projelerin planlanması, uygulanması, standartlarının belirlenmesi ve finansman açısından merkezi ve yerel yönetimler arasında işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının “Bölgesel Gelişme ve Fiziki Planlama” kesiminde öngörülen hukuki ve kurumsal düzenlemelerde aşağıda kısaca özetlenmiştir;

1580 Sayılı Belediye Kanunu yeniden düzenlenecek, belediyelerin yetki ve sorumlulukları arttırılacak, kentsel gelişme hızlandırılacaktır.

3194 Sayılı İmar kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılarak; merkezi yönetim kademesinde koordinasyon, büyükşehir ile ilçe belediyelerinin imarla ilgili çalışmalarında, imar planlarının hazırlanması, uygulanması, birbirlerine uygunluğu, itiraz süreleri, planların kesinleşmesi ve ancak yasada belirtilen koşullar çerçevesinde değiştirilebileceği, sorumlulara uygulanacak yaptırımlar gibi hususlar açıklıkla belirlenecektir.³²

SİYASİ PARTİ BELGELERİNDE YEREL YÖNETİMLER

ANAP (ANAVATAN PARTİSİ)

“Hazırladığımız kanun tekliflerinde göz önünde bulundurduğumuz temel ilkelerimiz ve yapmak istediğimiz değişiklikler şunlardır:

1- Yerel yönetim mevzuatının düzenlenmesinde üniter devlet yapısının korunması esas alınmıştır.

Bir kamu tüzel kişi olarak, yerel yönetimler ülkenin yönetim bütünlüğü içerisinde düşünölmüştür.

2- Devletin demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olma karakteri ön planda tutulmuş; açık, hürriyetçi ve insan haklarına saygılı; muhtaçları, özörlöleri koruyan, gözeten ve hayatın kalitesini yükseltmeyi amaç edinen yerel yönetim anlayışı benimsenmiştir. Irk, din ve dil ayrımı yapmayacak biçimde organların oluşumuna önem verilmiştir.

3- Düzenlemelerimizde yerel yönetimlerin özerkliğine büyük önem verilmiş, merkezi idari vesayet asgariye indirilmiştir.

4- Yerel yönetimlere, artırılan görev ve sorumluluklarına paralel yeni kaynaklar sağlanarak ve yetkiler verilerek bu idarelerin yapısı güçlendirilmiştir.

³² a.g.e. , s. 14-22

5- Yerel yönetimlerin görevleri; merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında görev boşluğuna veya görev ikilemine meydan vermeyecek biçimde tek tek sayılarak yeni bir görev bölüşümü yapılmıştır.

Bu çerçevede aşağıdaki hizmet ve yatırımlar mevcut yetkilerde dikkate alınarak yerel yönetimler bünyesinde toplanmıştır.

İçme ve kullanma suyu temini, dağıtımı,

Kanalizasyon ve atık suların depolanması ve arıtılması,

Çöplerin toplanması, değerlendirilmesi,

Çevre koruma,

Park bahçe işleri,

İmar planı yapılması, uygulanması,

Gıda ve sağlık kontrolü,

Sosyal ve kültürel hizmetler,

Toplu konut ve gecekonduların ıslahı,

Şehir trafik hizmetleri,

Köy, kasaba ve il yollarının yapımı bakım ve onarımı,

Gençlik ve spor hizmetleri ve yatırımları,

Sağlık hizmetleri ve yatırımları, (koruyucu sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi merkezi idarede kalmak kaydıyla)

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun hizmet ve yatırımları,

Gölet ve tarımsal sulama hizmet ve yatırımları,

Kredi ve Yurtlar Kurumu hizmet ve yatırımları,

Kültür Bakanlığı hizmet ve yatırımları, (mahalli nitelikli müzeler, öğrenim yerleri, kütüphaneler, kaleler sanat galerileri)

Milli birlik, bütünlük, vatandaşlık bilinci ve davranışları açılarından özellik taşıyan Milli Eğitim ve Kültür politikaları, temel ilkeleri, ortak standartlar, bunlarla ilgili ülkenin tümü için gerekli ve geçerli müfredat programları, öğretmen yetiştirme, finansman sağlama, devlet adına genel gözetim ve denetim konuları merkezi yönetimde kalmak şartıyla; yerel toplum birimlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim ve öğretim programları, her derece ve türdeki eğitim yapıları, araç-gereç ve donatım, eğitim, yönetim teknik ve destek personelinin atamaları, illerde, valilerin yönetim ve sorumluluğu altında, il özel idaresi tarafından belediyelerle birlikte yürütülecektir. Eğitim ihtiyaçları ortamı ve şartları ortak özellik taşıyan alanlar ve yöreler için eğitim bölgeleri kurulacaktır.

6- Yerel yönetim organları, sınırlı istisnalar hariç, kesin ve nihai kararlar alabilir hale getirilmiştir. Kararların merkezi idarece onayı ya kaldırılmış ya da valiliklere devredilerek, kararların oluşturulmasına hız kazandırılmıştır.

7- Yerel yönetimler kendi iç teşkilatlarını serbestçe, yine kendi kararlarıyla kurabilecekleri yetkilerle donatılmıştır. Kadroların nüfus ve diğer kriterlere göre genel standarda bağlanması ve istihdam edilecek personelin genel ve özel niteliklerinin merkezi idarece tespiti esası benimsenmiş; iç düzenleme, atama işlemleri yerel yönetimlere bırakılmıştır.

8- Başta belediyeler olmak üzere yerel yönetimlerde görev alacak personelin hizmet içi eğitimi yeni esaslara bağlanmıştır. Yerel yönetim personel rejiminin farklı bir alt sistem içerisine alınması esası benimsenmiştir.

9- Bazı ortak ihtiyaçların karşılanması için Yerel Yönetim Birlikleri kurulması imkanı genişletilmiş ve teşvik edilmiştir.

10- Yerel yönetim birimlerinin en önemlilerinden biri de İl Özel İdareleridir. İl Özel İdareleri, İl'in bütününe hitap eden, köylere olduğu kadar beldelere ve şehirlere de hizmet veren kuruluşlardır. İl Özel İdareleri aynı zamanda merkezi idare ile yerel yönetimler arasında işbirliğini en iyi gerçekleştiren ve köprü konumunda olan yönetimlerdir.

İl Özel İdareleri, 1913 yılında kurulduğu zaman, İl'in ekonomik, sosyal, kültürel ve altyapı konularındaki ihtiyaçlarını karşılamakla görevlendirilmiş ve yetkili kılınmışlar, ancak zaman içerisinde bu görevler ve yetkiler merkezi idareye aktarılmış ve il özel idarelerinin kaynakları da elinden alınmıştır. Bunun sonucu olarak yerel özellik ve nitelik taşıyan bir çok hizmet ve yatırımın Ankara'dan planlanması ve yürütülmesi durumuyla karşılaşmıştır. Ülkenin en ücra köşesindeki bir köy yolunun, köy içme suyunun, bir sağlık evinin ve buna benzer bir çok hizmet ve yatırımın tercih ve kararları merkezden alınmaya başlanmıştır. Bu durum bir yandan işlerin gecikmesine, aksamasına, isabetsiz yatırımlara ve kaynak israfına neden olurken, diğer yandan bakanlıkların esas görevlerini yerine getirmelerini güçleştirmiştir. Devletin gereksiz yere büyümesine, bürokrasinin artmasına, verimsizliğe ve bütün bunların sonucu olarak hizmet maliyetlerinin yükselmesine yol açmıştır.

Bütün illerde, Vali'nin başkanlığında, il ve ilçe belediye başkanları ile nüfuslarına göre ilçe meclislerinden seçilen üyelerden oluşan bir İl Meclisi kurulmuştur. Bu Meclis; ilin, merkezi idareden devredilen tüm hizmet ve yatırımlarının planlanması ve gerçekleştirilmesine yetkili kılınmıştır.

11- Diğer taraftan Kaymakamın başkanlığında, ilçedeki belediye başkanlarından, 500 nüfusun üzerindeki köy muhtarları ile bu nüfusun altındaki köy muhtarları temsilcilerinden ve ayrıca nüfuslarına göre belediye meclislerinden seçilecek kişilerden oluşan ilçe meclisleri kurularak ilçe bazında yapılacak hizmetler bu meclislere bırakılmıştır. Böylece kamu hizmetlerinin görüşülmesinde ilçe temel birim olarak benimsenmiştir.

12- Yerel yönetimler, ekonomik hayatı kontrol eden ancak bizzat ekonomik faaliyette bulunmayan hizmet kuruluşları olarak düşünülmüş ve düzenlenmiştir.

13- Yerel yönetimlerin yaptıkları hizmetlerden yararlananların bu hizmetin bedelini ödemesi esası benimsenmiş; böylece hizmette eşitlik ve adalet amaçlanmıştır.

14- Yerel yönetimler maliyesi, 'görev ve hizmet bölüşümüne uygun olarak yeni esaslara bağlanmıştır.

15- Belediye başkanlarının, belediye meclis üyelerinin, il ve ilçe meclis üyeleri ile köy ve mahalle muhtarlarının ödenekleri ve özlük hakları sağlam kriterlere bağlanmıştır.

16- Siyasi katılımı geliştirmek, arttırmak amacıyla, belediye meclis üye sayısının yarısını geçmeyecek biçimde, nüfus büyüklüklerine göre mahalle muhtarları belediye meclisinin tabii üyesi haline getirilmiştir. Böylece halkın istek ve ihtiyaçları belediye idaresine daha çok yansıtılmıştır. Demokrasimizin temel taşlarından olan belediyeler ile mahalleler arasında organik bir bağ kurularak belediyelerimizin yerel ihtiyaç ve hizmetlere daha çok önem vermeleri sağlanmıştır.

17- Belediye encümenleri, bu gün için büyükşehirlerde tamamen; diğer belediyelerde çoğunluğu bürokratlardan, yani atanmış kişilerden oluşmaktadır.

Seçilmiş kişilerin atanmışlardan fazla olması sağlanacaktır.

18- Belediye sınırları içerisindeki trafik hizmetlerinin genel kurallar çerçevesinde belediyelerce yerine getirilmesi benimsenmiştir.

19- Şehircilik kurallarına uygun olarak, imar planlarının süratle, açıklık içerisinde yapılmasını sağlayacak önlemler getirilmiş ve mevcut mevzuatımızın yeniden düzenlenmesi öngörülmüştür. İmar planlarının yapılmasında belediyeler tam yetkili kılınmış; ancak mevcut imar planındaki değişiklikler, asgari plan standartlarına uygunluk esasına göre kontrol altına alınmıştır.

Bu günkü mevzuat çerçevesinde bir binanın yapımı için arsadan iskan izni safhasına kadar 283 işlem ve imza gerekmektedir. ANAP'ın bürokratik işlemlerinin azaltılması felsefesine uyumlu olarak, gerekli işlem sayısı asgariye indirilmiştir.

20- Büyükşehir belediye başkanının; imar planlarını değiştirerek onaylama yetkisi kaldırılmış, bu yetki büyükşehir belediye meclisine verilmiştir. Böylece imar planı değişikliklerinin daha geniş katılımı ile tartışılmasına imkan yaratılmış, toplumda büyük

tartışmalara yol açan Park Otel ve benzeri imar değişikliği gibi uygulamaların sona erdirilmesi sağlanmış olacaktır.

21- Koruma alanlarının tayini ve gecekonduların yapılmasının önlenmesi görevi yerel yönetimlerden alınarak merkezi yönetime verilmiş ve bu konunun yaptırımları ağırlaştırılarak kesin hükümlerle düzenlenmiştir. Kaçak inşaatlar ve gecekondular, şehirlerin kanser hastalığıdır. Bu düzenlemeler ile bu hastalığa kalıcı çözüm getirilmiştir.

22- Adil, açık ve dürüst belediyeçilik anlayışının; genel ve milli ahlaka uygun olarak, belediye yönetiminin her noktasına hakim kılınması; rüşvet, iltimas, hırsızlık ve politik yozlaşmanın sebep olduğu her türlü çıkar sağlama ve kayırma anlayışına son verilmesi için belediye hizmetlerinin serbest rekabet esasına dayalı toplumsal denetime açık ihaleler yoluyla yapılması yönünde her türlü hukuki tedbir alınmıştır.

Belediyeler, imtiyazlarını devredebilecekleri esnekliğe kavuşturulmuş ve böylece, Yap-İşlet-Devret modelinde dahil, modern yönetim ilkelerine uyum sağlanmıştır.

23- Belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri gibi il ve ilçe meclis üyelerinin de mal bildirimini vermeleri zorunlu hale getirilmiştir. Yerel yönetimlerin parasal işlemlerine açıklık kazandırılmıştır. Bütçe ve muhasebe sistemlerinin hizmeti ölçmeye, alternatif maliyetleri tespiti ve bu suretle hizmet analizlerini yapabilmeye fırsat verecek şekilde yeniden düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Yerel yönetimlerin kendi iç denetimleri, liyakatli uzman kişilere verilmiştir. Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki denetim yetkisi, hukuka uygunlukla sınırlı tutulmuştur. Böylece, bu dönemde yaşanan İSKİ ve benzeri nitelikteki yolsuzlukların yaşanmayacağı yerel yönetim düzeni kurulması hedef alınmıştır.³³

24- Görev ve yetkilerin önemli bir bölümünü yerel yönetimlere devreden bakanlıklar; sadece genel politika, standart ve ilkeler ile hedefleri tespit edecekler, düzenleme, yönlendirme ve destekleme görevlerini yapacaklar, devletin bütünlüğü,

³³ Selçuk YALÇINDAĞ, *Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri*, TODAİ Yayını No25, ARALIK 1996, S. 189-203

idarenin devamlılığı, işlemlerin hukuka uygunluğu, gözetim ve denetim görevlerini yapacaklardır.”

CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)

“Ülke yönetiminin yerel yönetimlere ağırlık veren “yerinden yönetim” ilkesini öne çıkaran bir anlayışla yeniden yapılandırılması, gerek genel olarak demokratikleşmeyi, gerek demokrasinin yerelleşmesi ve gerekse etkin bir yönetimin gerçekleştirilmesi öncelikli bir sorun haline gelmiştir.

Türkiye’de yönetimin yeniden yapılandırılması, merkezi hükümetin bu gün üstlendiği pek çok ekonomik ve sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devredilmesi ile bağlantılıdır. Yerel seçilmiş organların denetiminde, yetki kullanan yeni yönetim birimleri oluşturularak ekonomik yatırımlara daha verimli ve hızlı yönelmek mümkün olacaktır.

Bu yapılaşmada, seçimle gelen meclisler gördükleri hizmetlere dönük olarak yeni kaynaklar yaratmak yetkisi ile donatılmalıdır. Bu yapılaşmada ise, bu gün en büyük sorunlardan birisi olan kentlerde oluşan rantların, kamusal kaynak olarak değerlendirilmesi imkanı doğacaktır. Ancak ülkemizdeki merkezi hükümetin, gelirin bölgeler arası hakça dağılımını sağlamadaki birincil ve temel görevi bütün yükümlülüklerin üstünde önem taşımaktadır. Yerel yönetimlerin kaynak ve yetki açısından alanları genişlerken bu yükümlülük azalmayacak aksine artacaktır.

Bu büyük reform hareketi merkezi bürokrasiyi küçülterek kamu yönetimine ehliyetli ve kaliteli personel çekecek koşulların oluşturulmasını da sağlamalıdır.”

DYP (Doğru Yol Partisi)

“Devletin yeniden yapılanması programı içinde, mahalli idarelerde yeniden yapılandırılacak, mahalli- merkezi idareler ayrımındaki ağırlık, mahalli idarelere

kaydırılacaktır. Böylece, her belde ve ilin, temsilcileri aracılığı ile ülke bütünlüğü ve devletin üniterliği bozulmadan yönetilmesi sağlanacaktır.

İl genel meclisleri, il meclisleri haline getirilecektir. Keza belediye meclisleri, belde yönetiminde birinci derecede söz sahibi hale getirilecektir.

Yerel yönetimler, halkımızın ilk hizmet ve başvuru kapılarıdır. Doğru Yol Partisi, bu kapıları, hizmette etkin hale getirecek ve halka açık tutacaktır.”

DSP (Demokratik Sol Parti)

Görevlerin paylaşımında şu ilkeler göz önünde tutulmalıdır:

1. Ulusal ölçekte toplumsal ve ekonomik kalkınmanın yönetimine, ulusal altyapıların oluşturulmasına ve bölgeler arası altyapıların kurulmasına ilişkin hizmetler ile toplumun her köşesine eşit ve standart olarak ulaştırılması gereken hizmetler, merkezi yönetim ve taşra örgütü aracılığıyla yerine getirilmelidir.

2. Yerel kalkınmanın yönetimi, yerel alt yapıların oluşturulması ve toplumun günlük hizmet gereksinimlerinin karşılanması yerel yönetimlerin görevi olmalıdır.

Bu genel ilkeler çerçevesinde şu hizmetler merkezi yönetim tarafından yerine getirilmelidir. Ulusal savunma, iç güvenlik, dış politika, dış ticaret, ekonomi politikası, ulusal sağlık politikası ve uygulaması, ulusal eğitim, maliye-eğitim-nüfus-din hizmetleri, tarımsal (agro-ekonomik) kalkınma, endüstrileşme, ulaşım, haberleşme, turistik gelişme (teşvikler), akarsuların denetimi ve enerji üretimi- iletimi.

Yerel yönetimlerin sorumlu olması gereken hizmetler ise şunlar olmalıdır: İçme suyu temini/dağıtım, kanalizasyon ve atık su/arıtım, sulama sularının yönetimi, çöp katı atık, çevre yönetimi, kentsel büyüme ve yapılaşma, yol ve ulaşım, toplu taşımacılık, kentsel düzenin oluşturulması ve korunması, turizm (yerel), kültürel çalışmalar, yerel ekonominin ve ticaretin geliştirilmesi, bayındırlık çalışmaları/kamu yapıları, toplu konut, gecekonduların ıslahı ve kentsel toplum kalkınması.

El atılacak ikinci temel alan gelir bölüşümünde denge oluşturulmasıdır. Bu konuda ise şu ilkeler göz önünde tutulmalıdır:

A. Yerel yönetim gelir sistemleri tümüyle gözden geçirilmeli ve görevlerini yerine getirebilecekleri düzeyde yeterli ve güvenli gelir kaynaklarına kavuşturulmak üzere tüm yerel yönetim gelirleri sistemi tek bir yasada yeniden düzenlenmelidir.

Bu kapsamda;

Merkezden kaynak aktarılması yerine yeterli ve bağımsız öz gelir kaynaklarına ağırlık verilmeli, merkezden ayrılacak paylar yasal güvenceye bağlanmalı ve bu konuda merkezi yönetimin keyfiliği önlenmelidir.

Yerel yönetimler yerel vergi koyabilme yetkisine sahip olabilmeli ve yerel gelir bazı oluşturulabilmelidir. Ancak bu yapılırken, gelişmişlik ve zenginlik yönünden bölgeler arasındaki fark, gerçek sosyo ekonomik eşitliği sağlayacak biçimde dengelenmelidir.

B. Hizmetten yararlananların karşılığını ödemeleri temel ilke olarak kabul edilmelidir. Ancak toplumsal açıdan dezavantajlı grupların göreceli olarak zayıflamış ekonomik durumları da göz önünde bulundurulmalıdır.

C. Doğru ve gerçek bir fiyatlandırma politikası izlenmelidir. Biraz önce belirtilen toplumsal amaç bu açıdan da yerine getirilmelidir.;

Her iki el atmanın da gerçekleştirilebilmesi bazı ön koşullara bağlıdır:

- a. Yerel yönetimlerin iç örgütlenme biçimleri ve düzenleri yeniden yapılandırılmalı, bu konu üzerinde merkezi hükümete verilmiş tüm vesayet denetimleri kaldırılmalı ve yerel yönetimler kendi personel düzeylerine kendileri karar vermelidir.
- b. Yerel yönetimlerin yönetim teknolojisinin bilimselleştirilmesine ve çağdaştırılmasına öncelik verilmelidir.

- c. İller Bankasının konumu ve ilişkileri gözden geçirilmeli ve yeniden yapılandırılmalıdır.
- d. Yerel yönetimlerde kaynak planlaması ve yönetimi kapasitesi güçlendirilmelidir.
- e. Yerel yönetimlerin niteliksiz fazla eleman istihdamından, yeterli düzeyde personel için cazip bir çalışma odağı şekline dönüştürülmesi için gerekli teşvik unsurları oluşturulmalıdır.
- f. Tüm yerel yönetin birimleri (belediye, il ilçe yerel yönetimleri ve köyler) tek bir yasa içinde aynı ana ilkelere bağlı ve birbirleriyle ve merkezi yönetimle ilişkileri hizmet bütünlüğünü bozmayacak biçimde, birbirinin devamı ve tamamlayıcısı olarak düzenlenmelidir.”

g. Yerel yönetimlerle ilgili temel stratejiler

1. Yerel yönetimlerin gelir kaynaklarının

Yerel gelir kaynaklarının köktenci bir şekilde yeniden düzenlenmesi ve yerel gelir bazı oluşturulması.

Devlet gelirlerinin merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında paylaşımında yasal güvenceye dayalı, ileriye dönük ve yeterli finansal olanakları sağlayacak düzenlemeler yapılması

2. Yeni kurumsal düzenlemeler yapmak

Merkezi hükümet ile yerel yönetimler ve yerel yönetimlerin kendi aralarında görev dağılımının gözden geçirilmesi.

Yerel yönetimlerle ilgili yasaların revizyonu ve sistemin tek bir yasa içerisinde yeniden oluşturulması.

İlçe yerel yönetimlerinin kurulması.

Yeni Büyükşehir belediye sisteminin oluşturulması ve yasallaştırılması

İstanbul için (megapol) yeni bir yerel yönetim sistemi oluşturulması.

Merkezde yerel yönetimler için ortak, genel ve merkezi nitelikli hizmet üretecek yeni düzenlemeler yapılması.İller Bankasının yeniden yapılandırılması.

Türkiye’de Belediyeler Birliğinin oluşturulması.

Türkiye İl Yönetimleri Birliği ve Türkiye Köyler Birliğinin kurulması.

Türkiye Yerel Yönetimler Yüksekokulu ve araştırma merkezinin ve hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim gereksinmesini giderecek ulusal, bölgesel ve yöresel kurumların oluşturulması.

Uluslararası kuruluşlarla ilişkilerin gözden geçirilmesi ve daha etkili bir çalışma döneminin içine girilmesi.

3. Yerel yönetimlerin örgütsel yapılarını ve yönetim kapasitesini güçlendirmek (kurumsal gelişme)

Yerel yönetimlerin örgütlenme düzenlerinin yeniden/silbaştan ele alınması ve örgütsel verimliliğin artırılmasını güvence altına alan kurumsal gelişme önlemlerinin uygulama alanına konulması.

Modern yönetim bilimi ilkelerinin yerel yönetimlerin uygulama ve yönetim düzenleri içine girmesinin sağlanması.

Sorumluluk yönetimi, amaca yönelik yönetim, performans ölçümü izlenmesi değerlendirilmesi ve yönetim muhasebesi gibi yöntemlerin geliştirilmesi.

Bilgi otomasyon çalışmalarının desteklenmesi.

4. Yerel yönetimlerin personel yönetimini güçlendirmek

Yerel Yönetimler İçin Yeni Bir Personel Yasası Hazırlanması

Kadro ihdas/iptal sürecine son verilmesi ve yerel yönetimlere kendi personel düzeyini saptamaları konusunda tam bir serbestlik tanınması.

Ücret yelpazesinin yeniden düzenlenmesi ve kalifiye eleman çalıştırılabilmesine olanak verilmesi.

Görev tanımları, iş yükü analizleri ve insan gücü planlaması gibi kavramların ve tekniklerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması.

Hizmet içi eğitimin ön plana çıkarılması.

5. Yerel yönetimlerde mali yönetimi güçlendirmek

Maliyet muhasebesi sisteminin esas alınması,
Bilanço ve kâr/zarar hesabı gibi yöntemlerin geliştirilmesi,
Birim maliyet kavramının ön plana çıkarılması,
Birim maliyetin azaltılmasını özendirici önlemler alınması,
Bütçe tekniğinin sil baştan düzenlenmesi.

6. Yerel yönetimlerin yönetsel planlama yetkilerini ve kapasitelerini güçlendirmek, yerel kural koyma yetkilerini artırmak,

7. Yerel yönetimlerde ardışık esasa dayalı yatırım planlaması uygulamasına geçilmesi,

Kaynak planlamasına/yönetimine olanak veren yeni süreçlerin oluşturulması ve uygulanması.

8. Yerel yönetimlerin kentsel ve kırsal yerleşim planlaması konusundaki yetkilerini tam olarak serbest bırakmak..

Kentsel ve kırsal yerleşim planlamasından yerel yönetimlerin sorumlu olması ve merkezi hükümetin denetim amaçlı yetkilerine son verilmesi (turizm ve çevre koruma dahil)

Yetkinin kötüye kullanılması durumunda gerekli yaptırımların uygulanmasına olanak veren yeni bir düzenin oluşturulması.

9. Demokratik halk katılımını güçlendirmek.

Yerel yönetimlerde referanduma olanak verilmesi.

Belediyelerin kendi radyo ve televizyon istasyonlarının kurdurulabilmesi.

Halkın karar alma sürecine katılması.

Meclis, yürütme kurulu (encümen) ve ihtisas komisyonları toplantılarının da halka açık olarak yapılması.

Belediye meclisinin mahalle esasına göre oluşturulması ve mahallelerin Belediye Meclisinde göreceli temsil ilkesine göre temsil edilmesine olanak verilmesi.

10. Seçmenlere yerel yönetimin seçimle gelen organlarını görev süreleri dolmadan geri çağırma hakkı vermek.

“Gerekli koşulları yasalarla belirlenmek üzere seçmenlere yerel yönetimlerin seçimle oluşturulan organlarını görev süreleri tamamlanmadan geri çağırma ve görevden uzaklaştırma hakkının tanınması.”

RP (Refah Partisi)

“Merkezi yönetim tarafından verilen mahalli mahiyetteki kamu hizmetlerinin bir çoğu mahalli yönetimlere devredilecek,

Mahalli yönetimler mâli açıdan güçlendirilecek,

Mahalli mahiyetteki kamu hizmetlerinin belediyelere devredilmesi yolu ile hem bu kurumların hem de Türk demokrasisinin güçlenmesi konusunda harekete geçilecektir.

İl özel yönetimleri bu günkü statüleri itibariyle verimsiz çalışan kurumlardır. Bu kurumlar üzerindeki merkez yönetimin etkisi kınılarak, İl Özel Yönetimlerinin seçimle gelen yöneticilerin yönettiği ve alanı, görevi belirli mahalli yönetim kurumları haline getirilmesi bir zarurettir. Yeni görevlerine uygun personel ve gelir açısından da bu kurumlar donatılacaktır.

Köy kanunu yeniden düzenlenecek ve köyün bir mahalli yönetim birimi olarak faaliyetlerine devam etmesi, köy maliye sisteminin meydana getirilerek uygulanması sağlanacaktır.

Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun yeniden gözden geçirilecek ve özellikle Büyükşehir Belediye Başkanının bazı yetkilerinin ilçe belediyelerine devri sağlanacak, ayrıca Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyeleri arasındaki görev ve uyuşmazlıkları da ilçe belediyeleri lehine yeniden düzenlenecektir.

Anayasa'da yer alan mahalli yönetimi, yöneticilerin görevden alınabilmesi ile ilgili hükmün değiştirilmesi ve mahalli yönetimlerin muhtariyetlerinin sağlanmasına çalışılacaktır. Bunun için idari vesayetin kaldırılarak, sadece koordinasyon amacıyla kullanılması temin edilecektir.

HÜKÜMET PROGRAMLARINDA YEREL YÖNETİMLER

46 ncı Hükümet Programı (1987)

“İktisadi ve sosyal yapımızdaki gelişmeler ve nüfus artışı sebebiyle, köyden şehire akının devam edeceği muhakkaktır. Ancak şehirleşme politikamız büyük şehirlerimizi daha da büyütme değil, yurt sathına dengeli bir şekilde yayılmış, kendi kendine yeterli, orta büyüklükteki şehirlerimizi geliştirmek hedefini esas alacaktır.

Belediyeler şehirleşme hizmetlerinin ifasında ana kuruluşlardır. Müessir, sürekli ve verimli şekilde hizmet verebilmeleri için, belediyeler geçmiş dönemler ile mukayese edilmesi dahi mümkün olmayan imkan ve kaynaklara kavuşturulmuş ve bunların en iyi şekilde kullanılmasını sağlayacak yetkilerle donatılmıştır. Belediyeleri önümüzdeki dönem daha fazla desteklemek düşüncesindeyiz.”

47 nci Hükümet Programı (9.11.1989 - 22.6.1991)

“Belediyelere önemli mali kaynaklar tahsis edilmiş, yetkileri arttırılmıştır.”

“... meslek vergisi kaldırılmış... emlak vergisi belediyelere ve özel idarelere devredilerek mahalli idarelerin güçlü hale getirilmelerine imkan sağlanmıştır.”

“Şehirlerimizi modernleştirmek ve şehirde yaşayan vatandaşlarımıza daha iyi hizmetler götürmek için belediyelerimize büyük maddi imkanlar aktarılmış ve onlara bu görevlerini ifa etmek için yetki verilmiştir.”

“1983 yılında mahalli idare harcamalarının GSMH’ya oranı % 1.7’den 1988’de %3.2’ye çıkmıştır.”

“Büyük şehirlerimizdeki metro, hafif metro ve toplu taşıma hizmetleri mali bakımdan desteklenecektir.”

“Türkiye’nin büyümesi ve gelişmesine paralel olarak il, ilçe ve büyükşehir sayısı belirli esaslar dahilinde arttırılacaktır.”

“Belediye ve köy kanunları değiştirilerek mahalli idarelerin daha da güçlenmesi temin edilecektir.”

48 nci Hükümet Programı (23.6.1991 - 19.11.1991)

“Gerektiğinde eğitim ve diğer destekleyici imkanlar da sağlandıktan sonra şehir içi trafik hizmetlerinin düzenlenmesinde mahalli idarelerle çok sıkı işbirliği içinde olunacaktır.”

“Mahalli idarelere personel yetiştirilmek üzere eğitim kurumu faaliyete geçirilecektir. Köy kanunu süratle gözden geçirilip günün şartlarına göre yeniden düzenlenecektir.”

“Mülki idare taksimatında coğrafi, ekonomik unsurlar ve kamu hizmetlerinin gerekleri dikkate alınarak yeni il, ilçe ve belediye kurulması yoluna gidilecektir.”

49 ncu Hükümet programı (20.11.1991 - 24.6.1993)

49.Hükümetin koalisyon hükümeti olarak kurulması nedeniyle önce “Ortak Hükümet Protokolü” imzalanmış sonra Hükümet programı hazırlanarak TBMM’de okunmuştur.

a) Ortak Hükümet Protokolünde Yerel Yönetimler

“Devletin yeniden yapılanması programı içinde, yerel yönetimler yeniden düzenlenecektir.

Yerel-Merkezi idareler ayrımındaki ağırlık, yerel yönetimlere kaydırılacaktır. İl genel meclislerinin ve belediye meclislerinin yetkileri arttırılacak ve yerel kaynakların bir bölümünü yerel önceliklere göre kullanmaları sağlanacaktır.

İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük metropoller için özel yaklaşımlar ve yürürlükteki projeleri kapsayan uygulamalar gerçekleştirilecektir.”

Ayrıca Ortak Hükümet Protokolü’nün “Demokratikleşme” başlıklı Ek 1. Bölümünde “İl genel meclisleri ile Belediye Meclislerinin yerel sorunları çözme konusundaki yasal ve kaynak eksiklikleri yeni düzenlemelerle giderilmek suretiyle bu Meclislerin yerel parlamento özelliğini kazanmaları sağlanacaktır. Merkezin yerel yönetimler üzerindeki denetimi azaltılacak, yerinden yönetim ilke ve güvenceleri kuvvetlendirilecektir.” Denildikten sonra, “Ekonomik Dengeleme Programı” başlıklı ek 2. Bölümünde “Kentsel rantlar(ın) yeni vergi düzenlemeleri ile anlamlı ölçülerde kamuya aktarılaca(ğ)ı” belirtilmiştir.

b) Hükümet programında yerel yönetimler

“Devletin yeniden yapılanması programı içinde, yeni ve kapsamlı bir yerel yönetimler düzenlemesine gidilecektir.

Belediye meclislerinde kamu çalışanları da dahil olmak üzere tüm toplum kesimlerinin temsiline olanak verilecektir.

Geçmiş yönetimin, partizan, tek taraflı ve sakat uygulamaları sonucu, belediyeler, bugün halkımıza gerekli hizmetleri sunamaz hale gelmiştir. Bu nedenle Hükümetimiz merkezi ve yerel yönetim ilişkilerini günün koşullarına göre yeniden yapılandırmaya kararlıdır. Amaç, belediyelerimizin halkımıza etkin, dürüst ve güncel hizmet sunmaları ve en küçük beldeden en büyük kentlere kadar tüm belediyelerin belde sakinlerinin hayatına rahatlık ve kolaylık getirmeleridir.

İstanbul, Ankara ve İzmir ve benzeri büyük metropoller ile Antalya, Bodrum gibi yoğun turizm bölgesi belediyeler için özel yaklaşımları ve yürürlükteki projeleri kapsayan uygulamalar gerçekleştirilecektir.

Hükümet ve hükümet dışı kuruluşlar ile yerel yönetimlerin kadınlar ile ilgili çalışmaları, işbirliği ve koordinasyon içinde değerlendirilerek kadınlara ilişkin politikalar oluşturulacaktır.”

50 nci Hükümet Programı (25.6.1993)

a) Ortak Hükümet Protokolünde Yerel Yönetimler

“Yerel yönetimler, özerklik , maddi kaynak ve yetkileri açısından güçlendirilecek; merkezi yönetim yerine, yerinden yönetim ilkesi pekiştirilecektir.

Başta İstanbul olmak üzere metropoller için özel yönetim biçimleri oluşturulacaktır.

Yerel yönetimlere idari ve mali özerklik kazandırılacaktır. Kamu yönetiminin ayrılmaz parçası olan yerel yönetimlerle ilgili mali reformun amacına ulaşması için bu

reform, idari reformla birlikte ele alınacaktır. Yeni ve sağlıklı kentleşme modeli uygulanacaktır. Belediye sınırları içindeki kamuya ait arazi ve arsalar projelendirilmek suretiyle halka satılacaktır. Konut sorunu kentleşme olgusu ile birlikte ve arsa altyapı konut bütünlüğünü gözetilen bir yaklaşımla çözülecek ve bu amaçla gerekli kaynaklar ayrılacaktır.

Belediyenin finansman sorunlarına sağlıklı ve kalıcı çözümler bulmak amacıyla gelirleri yeni düzenlemelerle arttırılacaktır.”

b) Hükümet programında yerel yönetimler

“Belediyelerin gelir ve giderleri zaman içinde büyük boyutlara ulaşmıştır. Belediyelerin personel harcamaları, yatırım harcamalarının üstünde gerçekleşmektedir. Bütçeden ayrılan payların büyük bir kısmı personel harcamaları için kullanılmaktadır. Belediyeler Kanununa göre, gelirlerin % 30'unun maaş ve ücretlere ayrılması gerekirken, bu oran % 60'lar düzeyine ulaşmaktadır.

Belediyelerin mali kaynakları, verimli yatırımlar yerine, ağırlıklı olarak personel ve cari harcamalara yönelmektedir.

Yerel yönetimlerin temel hizmetlerini etkin bir şekilde gerçekleştirebilmeleri için kar eden ticari ve sınai faaliyetlerinden arındırılmaları özendirilecektir.

Güçlü il yönetimine destek verecek ve yardımcı olacak şekilde yeni bir il özel idare sistemi oluşturulacaktır. Köy idaresinde muhtarlar ve ihtiyar heyetlerinin yetkileri ve köy idaresinin kaynakları arttırılacak, kırsal kesimde yaşam şartları iyileştirilecektir.

Muhtarlar, ihtiyar heyeti, il genel meclislerinin ve belediye meclislerinin yetkileri arttırılacak ve yerel kaynakların bir bölümü bunlara tahsis edilecektir.

Belediye meclisleri, kamu çalışanları da dahil olmak üzere, tüm toplum kesimlerinin temsiline olanak verecek bir yerel meclise dönüştürülecektir.

İstanbul'un yönetsel açıdan karşılaştığı sorunları çözümlenecek yasal düzenlemeler ve tedbirler en kısa zamanda getirilecektir.

Belediyelerin sorunları gelirlerin idaresinden, harcamaların denetimine kadar olan konuları kapsayacak, kapsamlı bir reform anlayışı içinde ele alınacak ve çözümlenecektir.

Bu nedenle kamu yönetiminin ayrılmaz bir parçası olan yerel yönetimlerle ilgili mali reform, amacına ulaşması için idari reformla birlikte ele alınacaktır.”

53 ncü Hükümet Programı (7 Mart 1996)

“Kamu hizmetlerinde etkinliğin sağlanması, rasyonel kaynak kullanımı, demokratik ve katılımcı yerinden yönetim ilkelerine uygun olarak merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımının temel esaslarını belirleyen çerçeve yasa çıkartılacaktır.

Bu yasa ile merkezi ve mahalli idarelerce yürütülecek hizmetlerin nitelikleri belirlenecek, merkezi idare tarafından yürütülen mahalli nitelikli hizmetlere ilişkin görev ve yetkilerin mahalli idarelere devri sağlanacak, mahalli idarelerin idari ve mali yapıları ile denetimlerinin esas ve usulleri belirlenecektir.

Merkezi idarenin idari vesayet hakkı asgariye indirilmekle birlikte bu hakkın etkili olarak kullanılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Belediye ve İl Meclislerinin oluşumu, muhtarlar dahil, halk temsilcilerinin daha büyük oranda katılımına imkan verecek şekilde yeniden düzenlenecektir.

Mahalli idarelerin mümkün olan hizmet ve faaliyetlerinin özelleştirilmesi özendirilecek ve yönlendirilecektir.

Ülke nüfusunun büyük bir bölümünün yaşadığı İstanbul’un giderek büyüyen içme suyu, kanalizasyon-arıtma, çevre, ulaşım, asayiş gibi sorunlarını çözebilmek amacıyla özel bir yönetim şekli ve yapılanması uygulanacaktır.

Mahalli idarelerin gelir kaynakları kamu hizmetlerine ve gerekli mali planlamaya imkan verecek şekilde düzenli ve sürekli hale getirilecektir.”

“Belediye, il özel idaresi ve köylerin gelirlerini düzenleyen kanunlarda yapılacak değişikliklerle yerel yönetimler güçlendirilecek, bu idarelerin vatandaşlarla ilişkileri kolaylaştırılacaktır.”

“Çağdaş yönetim tekniklerinin hayata geçirilmesi yoluyla ve vatandaşa güven esasına dayalı olarak bürokrasinin en aza indirilmesi ve yönetimin şeffaflaştırılarak vatandaş nezdinde güven unsurunun artırılması önemlidir.”

“Devletin vatandaşına güvenmesi temel ilkelerimizden biridir. Fertlerin devlet ile olan ilişkilerinde vatandaşın beyanına güven esas alınacak, beyanın doğruluğunu araştırmak ilgili kamu idaresinin görevi olacaktır.”

“Devlet yönetiminde şeffaflık ve açıklık esastır.”

54. Hükümet Programı (7.6.1996)

“Emlak vergisi matrahının gerçekçi seviyede tespit edilmesi ve yeniden değerlendirme oranına endekslenmesi sağlanacaktır. Ayrıca tapu harcı oranları düşürülerek, harcin gerçek değer üzerinden tahsil edilmesi imkanı getirilecektir.

Kamu hizmetlerinde şeffaflık, katılımcılık ve halka dönük bir yönetim anlayışını yerleştirmesi esas olacaktır.

Herkes devlet hizmetlerinden yararlandığı ölçüde bedel ödeyecek, bu prensibin uygulanmasında, ödeme gücü olmayanlar, sakatlar, özürlüler ve kimsesizler korunacaktır.

Devletin, vatandaşına güvenmesi temel prensibimizdir. Fertlerin devlet ile olan ilişkilerinde vatandaşın beyanına güven esas alınacak beyanın doğruluğunu araştırmak, ilgili kamu idaresinin vazifesi olacaktır.

Merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımının temel esaslarını belirleyen çerçeve yasa çıkarılacaktır.

Merkezi idare tarafından yönetilen mahalli hizmetlere ilişkin görev ve yetkilerin mahalli idarelere devri sağlanacak, mahalli idarelerin idari ve mali yapıları ile denetimlerinin esas ve usulleri yeniden belirlenecektir.

Mahalli idarelerin gelir kaynakları, yeterli kamu hizmetlerine imkan verecek şekilde düzenli ve sürekli hale getirilecektir.

Belediye, İl Özel İdaresi ve köylerin gelirlerini düzenleyen mevzuatta değişiklikler yapılarak, mahalli idareler ve köyler mali açıdan güçlendirilecektir. Mahalli idarelerin vatandaşlarla ilişkileri geliştirilecektir.

Devletin yönetiminde şeffaflık ve açıklık esastır. Bunun sağlanması için her türlü tedbir alınacak ve mevzuat geliştirilecektir.

Kanun önünde eşitlik hukukun üstünlüğü, temel hakların güvence altına alınması, devletin vatandaşa hükmeden değil hizmet eden hale getirilmesi, sivil toplum örgütlenmesine ağırlık verilmesi önde gelen hedeflerimizdendir.”

55. Hükümet Programı

Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması

Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasında amaç,devleti hizmet sunan, vatandaşlarına güvenen, onlara güven veren ve bireyi ön plana çıkaran bir yapının oluşturulmasıdır.

Ülkemizde kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması kaçınılmazdır. Bu yeniden yapılandırılma ile merkezi yönetim hantallıktan kurtarılarak halkın devletle bütünleşmesi sağlanacaktır.

Kamu personel rejimindeki sorunların çözümüne önem verilecektir. Tutumlu ve etkin bir devlet teşkilatının gerekli kıldığı sayıda kamu görevlisinin istihdamına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Kamu yönetiminin iyileştirilmesi ile birlikte yerel yönetimlerin etkinleştirilmesi ve güçlendirilmesi de ele alınacaktır. Yerel yönetim ve merkezi yönetim arasındaki görev, yetki ve kaynak paylaşımı yeniden düzenlenecek, hizmetlerin büyük ölçüde yerel yönetimlerce yerine getirilmesine ağırlık verilecektir. Bu yapının etkin kontrol mekanizmaları oluşturulacaktır. Bürokratik işlemler azaltılacak, vatandaşa güven esas olacaktır.

Yerel hizmetlere ilişkin kararların alınması, uygulanması ve denetlenmesi süreçlerinde demokratik katılımı ve şeffaflığı sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Ekonomi

Yerel yönetimlerin kendi öz kaynaklarına kavuşturulması için gerekli düzenlemeler yapılacak, özellikle emlak vergisinde gerekli verimliliğin sağlanması için tüm taşınmaz mallarda cins tashihi gerçekleştirilecek, coğrafi veri tabanına dayanan bilgi sistemlerine geçilmesi konusunda yerel yönetimlere destek verilecektir.

Tapu ve kadastro bilgilerinin coğrafi veri tabanı ile izlenilmesi konusundaki çalışmalar ile ülke düzeyindeki kadastro çalışmalarının bir an önce bitirilmesi sağlanacak, bu konuda yerel yönetimler ile yoğun bir işbirliği yapılacaktır.

Tüketicinin Korunması

Piyasa denetim mekanizmasının, tüketim sürecinde de işletilmesini sağlamak üzere, tüketicinin korunmasına özen gösterilecek, Tüketici Mahkemeleri en kısa sürede kurulacaktır.

Altyapı

Altyapı Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişmesi için büyük önem taşımaktadır.

Enerji projelerinde çevre açısından temiz ve kullanımında verimli enerji kaynaklarına öncelik verilecek, özellikle doğal gaz, kaliteli kömür ve yenilenebilir kaynaklara dayanan enerji projelerine ağırlık verilecektir.

Kentleşme ve Konut

İçme suyu, kanalizasyon ve arıtma tesislerine ilişkin hizmetlerin yerine getirilmesinde yerel yönetimler ve İller Bankası arasındaki işbirliği güçlendirilecektir.

Hızlı kentleşme ve nüfus artışına bağlı olarak artan konut ihtiyacının karşılanabilmesi için Toplu Konut Fonu daha etkin hale getirilecek, bu maksatla Toplu Konut Fonu Kamu finansmanına menfi etki yapmayacak bir finansman modeli ile güçlendirilecektir.

Fon sadece sosyal konut niteliği taşıyan projelere kredi verecektir. Gecekondu bölgelerinin modern şehirciliğe uygun şekilde geliştirilmesinde ve kırsal alanda yeni yerleşim alanları düzenlemesine geçişte fon etkin rol oynayacaktır.

Turizm

Rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanması, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğinin sağlanması sektörün temel amaçlarıdır.

Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılması sağlanacaktır.

"Kullanan öder-kirleten öder" ilkesi uyarınca kamu eliyle yapılacak teknik altyapının finansmanına kullanıcıların katılımı sağlanacaktır.

Çevre ve Doğal Kaynakların Korunması

İçerisinde çevre ve doğal yaşam için zararlı unsurlar bulunan atıkların doğrudan doğaya atılması kesinlikle önleneyecektir.

Sıvı atıkların, doğada yok olacak ayrışma dönüşmesi için biokimya olanakları yoğun olarak kullanılacaktır.³⁴

³⁴ a.g.e. S. 189-203

II. BÖLÜM

BELEDİYE ORGANLARI VE GÖREVLERİ

BELEDİYE BAŞKANI

Belediye tüzel kişiliğinin başı ve yürütme organı olan belediye başkanı , halk tarafından çoğunluk usulü ile beş yıl için seçilir.

Belediye kanununda belediye başkanının görevleri,

En büyük belediye amiri olarak ve;

Belediyelerin temsilcisi olarak, başlıkları altında:

- a) Belediye kolluk görevlerinin yapılmasını, yerine getirilmesini sağlayacak emir ve yasakları uygulamak,
- b) Belediye meclisinin, encümeninin ve üst mercilerin kararlarını yerine getirmek,
- c) Bu üst mercilerin onayına bağlı olmayan belediye görev ve hizmetlerini yetkisi içinde ve sorumluluğu altında yerine getirmek,
- d) Belediyenin yerel nitelikteki esenlik, sağlık, bayındırlık, ekonomi ve düzenine ilişkin işleri izlemek.(md. 99)
- e) Belediye mallarını yönetmek,
- f) Belediyenin gelir ve alacaklarını izlemek, tahsil etmek,
- g) Yetkili organ ve kurulların onayından geçmek şartı ile sözleşme yapmak, sulh (anlaşma) önerilerini kabul etmek, ibra (hesap açısından aklanmak), bağışları kabul etmek ve belediye adına hukuksal işlemlerde bulunmak,
- h) Mahkemelerde belediye tüzel kişiliğini temsil etmek,
- ı) Belediye bütçesinin ita (ödemeye emir vermeye yetkili) amiri olarak gider belgelerini ve tahakkukları onaylamak, harcama emirlerini imzalamak...(md. 100) olarak sıralanmıştır.

Bunlar genel belirlemelerdir. Bunlar dışında daha pek çok görevi olan belediye başkanı belediye meclisi ve belediye encümeni adını verdiğimiz organların

görevleri ile de yakından ilgilidir. Çünkü hem bu organların başıdır, hem de bu organların yasalara uygun olarak alacağı kararlarında uygulayıcısı ve izleyicisidir.

Belediye başkanının görevlerini Belediye Kanunu'nda yer alan görevler ile diğer kanunlarda yer alanlar olmak üzere- özetle - sıralayalım:

A-Belediye Başkanlarının 1580 Sayılı Belediye Kanunuyla Verilen Görev ve Yetkileri:

1- Belediye meclisi üyelerinden boşalma olduğu takdirde meclise katılacak yedek üyenin adına İlçe Seçim Kurulundan yazılı olarak sorup alınacak cevaba göre sırası gelmiş olan üyeliğe çağırarak (md. 45),

2- Belediye meclislerinin olağan ve olağanüstü toplantı gündemlerini en az bir hafta önce belediye meclis üyelerine tebliğ ve münasip vasıtalarla ilan etmek (Md.55),

3- Belediye meclisinde görüşülecek maddeleri meclise sunmak (Md. 57),

4- Belediye meclislerini olağan ve olağanüstü toplantılara davet etmek (Md. 54),

5- Belediye meclisine başkanlık etmek, meclisi zamanında açıp müzakerelerini idare etmek, meclisce alınan kararları ilan ve tebliğ etmek (Md. 50),

6- Meclis üyelerinin verebileceği gensoru önergesinin meclis üye tam sayısının çoğunluğunun kararı ile gündeme alınması halinde gensoruya meclis önünde cevap vermek (Md. 61).

7- Meclis lüzum gördüğü takdirde belediye hesap ve muamele işlerini denetlemek üzere kendi içinde bir kaç üyeyi görevlendirebilir. Bu denetim raporu bir sonraki toplantısının başında, belediye başkanının da görüşü alındıktan sonra meclise sunulur (Md. 63),

8- Belediyeye ait işlerle ilgili meclis üyelerinin soracağı sorulara cevap verip izah etmek.. Başkan isterse bu sorulara cevap vermek üzere encümen üyelerini görevlendirebilir (Md. 64),

9- Meclisin nizam ve intizamını temin etmek (Md. 65),

10- Belediye meclisinin görüşme tutanaklarını seçilen katiplerle birlikte imza etmek (Md. 67),

11- Belediye meclisinin birinci toplantısında üye tam sayısının çoğunluğu sağlanmadığı takdirde meclisi tatil ederek, ikinci toplantı gününü tespit ve ilan etmek (Md. 68),

12- Belediye meclisinin her toplantı dönemi başında meclis kararlarının uygulanmasına, belediyenin mali durumuna, taahhütlerin ifa şekline dair yıllık çalışma raporu vermek (Md.76)

13- Kesin hesap ve cetvellerini ait olduğu senenin bitiminden itibaren 6 ay içinde tetkik ettikten sonra tasdik edilmek üzere meclise sunmak (Md. 86),

14- Encümen kararlarını kanuna ve kamu yararına aykırı gördüğü takdirde icrasını durdurarak ilgili evrakı idare kurullarında görüşülmek üzere mahalli mülki amire göndermek (Md. 87)

15- Belediye meclisinin ilk toplantısında meclisin tasdikine sunulmak üzere belediye personelini atamak (Md. 97)

16- Mahalli mülki amir tarafından tebliğ için gönderilen kanun, tüzük ve yönetmelikleri ilan ve bunlar ile kendisine havale edilen görevleri yerine getirmek (Md. 98)

17-1580 sayılı Kanununun 99.Maddesine göre yukarıda açıklandığı gibi :

a) Belediye mallarını idare etmek

b) Gelir ve giderlerini takip ve tahsil etmek

c) Sözleşme, sulh ve ibra yapmak, bağışları kabul etmek, belediye hesabına Medeni Kanundan doğan sözleşmeleri yapmak.

d) Daireler ve mahkemeler nezdinde davacı ve davalı olarak belediyeyi temsil ve başkasını tevkil etmek.

e) Bütçe sarf tahakkuklarını tasdik ederek sarf emirlerini imza etmek.

18- Kendi sorumluluğu altında bazı belediye işlerinde belediye başkan yardımcılarını görevlendirmek (Md. 105)

19- Belediye bütçesini hazırlayarak encümene vermek, encümenin incelemesinden geçen bütçeyi de meclise sunmak,

20- Encümene başkanlık etmek (Md. 78),

21- Encümende görüşülmesi gereken evrakı havale etmek.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DÜŞÜNMEYEN MERKEZİ

B- Belediye başkanlarının diğer kanun ve ilgili mevzuattan doğan görev ve yetkileri:

- 1- İmar planının aleniliğini sağlamak amacıyla bunları tespit edilecek ücret mukabilinde isteyenlere vermek (3194 sayılı Kanun 8-b).
- 2- İmar planının yapımını yükümlenecek müellif kuruluşlarının yeterlilik yönetmeliğine göre plan çalışmalarını takip ve bu konu hakkında rapor düzenlemek.
- 3- İmar planı yapılması ve değişikliklerine ait yönetmeliğe göre belediye meclisince onaylanan imar planlarını mühürleyip imzalamak.
- 4- İmar planına yapılan itirazları belediye meclisine havale etmek ve verilen kararı ilgisine 15 gün içinde yazılı olarak bildirmek.
- 5- İl ve ilçe Hıfzısıhha kurullarına üye olarak katılmak (1593 sayılı Kn.Md.1)
- 6- Belediyeye ait taşınmaz malların tescil işlemini yaptırmak (2644 sayılı Kanun).
- 7- İl ve ilçelerde kurulan trafik komisyonlarına üye olarak katılmak (2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu Md.10-12)
- 8- Evlenecek kimselerin nikah akitlerini ve buna ait işlemlerini yapmak (743 sayılı Medeni Kanun Md.97-105-108 ve Evlendirme Yönetmeliği Md.7).
- 9- Emlak Vergisi Kanununda değişiklik yapan 3239 sayılı Kanunla mahallin en büyük mal müdürüne verilen görev ve yetkiler belediye başkanına verilmiştir. (3239 sayılı Kanun Md. 37).
- 10- Belediye Gelirleri Kanununun uygulanmasında Vergi Usul Kanununun mahallin en büyük mal memuruna verdiği görev ve yetkiler belediye başkanı tarafından yerine getirilir (Belediye Gelirleri Kanunu. Md 108).
- 11- İl Sosyal Hizmetler kurumunun tabii üyeliğini yapmak (İl belediye başkanları için) 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Md. 13).
- 12- İl belediye başkanları valinin başkanlığında toplanan mahalli çevre kurulunun tabi üyesidirler (2872 sayılı Çevre Kanunu Md. 6).
- 13- Umuru Belediyeye Müteallik Ahkâmı Cezaiye hakkında Kanunu değiştiren 1608 sayılı Kanunun öngördüğü emir ve yasaklara aykırı hareketi bizzat gören belediye başkanları para cezası vermeye ve meslek ve sanattan men etmeye yetkilidirler (1608 sayılı Kanun Ek Md. 2)

C-Büyükşehir Belediye Başkanının görev ve yetkileri:

1- Büyükşehir dahilindeki altyapı hizmetleri ile kara ve deniz taşımacılığı hizmetlerinin bir koordinasyon içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla kurulacak "Altyapı koordinasyon Merkezi" ile "Ulaşım Koordinasyon Merkezi"ne başkanlık etmek (3030 sayılı Kanun Md. 7).

2- Büyükşehir içindeki ilçe başkanları büyükşehir belediye meclisinin tabii üyesidir (3030 sayılı Kanun Md. 10).

3- Büyükşehir ve ilçe belediye meclisleri arasında hizmetlerin yürütülmesinde birlik ve beraberliği sağlamakla görevli ve yetkilidir (3030 sayılı Kanun Md. 14).

4- Büyükşehir ve ilçe belediye meclislerinde alınan kararlara karşı konunun tekrar meclislerde görüşülmesini isteyebilir. Bu taktirde 2/3 meclis çoğunluğu karar verebilir (3030 sayılı Kanun Md. 14)

5- Büyükşehir tüzel kişiliğini temsil etmek.

6- Büyükşehir belediye meclisince onaylanan nazım imar planlarını uygulamak.

7- Büyükşehir belediye meclisi ve encümenin kararlarını uygulamak.

8- Büyükşehir belediye meclisi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerin bütçe ve tasarılarını, bütçe üzerindeki değişiklik tekliflerini, bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlayarak ilgili organlara göndermek,

9- Büyükşehir belediyesinin gelir, alacak, hak ve menfaatlerini izlemek ve tahsil etmek,

10- Bu kanunda öngörülen hallerde yetkili organların kararlarını da almak şartıyla büyükşehir adına sözleşmeler yapmak bağış kabul etmek, bağlayıcı her türlü hukuki akit ve tasarruflarda bulunmak,

11- Dairelerde idari ve adli yargı mercilerinde davacı ve davalı sıfatıyla büyükşehir belediyesini temsil etmek veya başkasına vekalet vermek,

12- Dava değeri 500.000 liradan az olan davaların sulhen ortadan kaldırılmasına karar vermek,

13- İta amiri sıfatıyla verile emirlerini imza etmek veya bu konuda yetki vermek,

14- Gerektiğinde bizzat nikah kıymak.

15- Diğer kanunların belediye başkanına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin bulunan hizmetleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak.

16- Gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe belediye başkanlarına devretmek.

17- İlçe belediyelerince yapılan hizmetlerin etkinliğini sağlayıcı tedbirleri almak ve bu amaçla gerektiğinde mahallinde denetlemeler de bulunmak.

18- Büyükşehir genel sekreterinin atanmasında İçişleri Bakanlığına teklifte bulunmak ve genel sekreter yardımcılarını ise re'sen atamak (3030 sayılı Kanun Md. 16).

19- Büyükşehir daire başkanları ile diğer personelin atamasını yapmak (3030 sayılı Kanun Md. 17).¹

BELEDİYE MECLİSİ

Belediyenin en büyük karar organıdır. Üyeleri beş yılda bir doğrudan doğruya seçmen hemşehriler tarafından seçilir. Belediye meclis üyelerinin sayısı, şehrin nüfusça büyüklüğüne göre değişir. Nüfusu 10.000'den az olan belediyelerde üye sayısı 9'dur. Nüfusu 10.000'i geçen yerlerde üye sayısı da nüfusla birlikte, fakat onun artışı ile orantılı olmaksızın artar. Bu artış 1984 yılında yürürlüğe konulan 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'a göre aşağıdaki gibi olur:

¹ **Belediyelerimize Rehber**, Türk Belediyecilik Derneği-Konrad Adanauer Vakfı, Ankara 1994, s;32-37

Belediye meclis üyelikleri için her seçim çevresinde seçilecek üye sayısı, son genel nüfus sayımı sonuçları dikkate alınarak,

Tablo-2

Nüfusa Göre Belediye Meclis Üye Sayısı

Nüfusu 10.000'e kadar olan belediyelerde	9
Nüfusu 10.001'den 20.000'e kadar olan belediyelerde	11
Nüfusu 20.001'den 50.000'e kadar olan belediyelerde	15
Nüfusu 50.001'den 100.000'e kadar olan belediyelerde	25
Nüfusu 100.001'den 250.000'e kadar olan belediyelerde	31
Nüfusu 250.001'den 500.000'e kadar olan belediyelerde	37
Nüfusu 500.001'den 1.000.000'a kadar olan belediyelerde	45
Nüfusu 1.000.000'dan fazla olan belediyelerde	55'tir.

Kaynak: **Belediyelerimize Rehber** , Türk Belediyecilik Derneği-Konrad Adanauer

Vakfı, Ankara 1994, S.38

Belirtilen sayıdaki asıl üyelerin sayısı kadarda yedek üye seçilir.

Seçim nisbi temsil sistemi adı verilen usule göre yapılır.

Şu kadar ki Seçim Kanunu, bu nisbi temsil sistemini bir kayda tabi tutmuştur: onda birlik (1/10'luk) baraj kaydı. Bunun anlamı seçim yapılacak yerde, bir siyasi partinin ve bağımsız adayların belediye meclis üyeliği kazanıp kazanmadıklarının hesaplanmasında dikkate alınabilmeleri için o seçim çevresinde seçime katılmış olanların verdikleri geçerli oyların 1/10'unu almaları gerekeceğidir. Bu orandan az oy almış siyasi partilerin adayları veya bağımsız adaylar barajı aşmamış olurlar ve üyeliklerin dağılımında dikkate alınmazlar.

Bu barajı aşmış olan siyasi parti adayları ve varsa bağımsız adayların kazanma durumunu tespit edebilmek için kullanılan geçerli oy toplamının onda birinin karşılığı olan sayı, bütün partilerin ve varsa bağımsız adayların isimleri alt alta, kalan oyları da hizalarına yazılır. Bu sayılar önce bir'e, sonra iki'ye, sonra üç'e...şeklinde devam edilmek suretiyle o seçim çevresinin çıkaracağı asil üye sayısına ulaşıncaya kadar bölünür. Elde edilen paylar, siyasi parti ayırımı yapılmaksızın en büyükten en küçüğe doğru sıralanır. Belediye meclisi üye tam sayısı kadar üyelikler bu payların sahibi olan siyasi partilere ve varsa bağımsız adaylara, sayıların büyüklük sırasına göre tahsis olunur.

Son kalan asil üyelikler için birbirine eşit rakam bulunduğu taktirde bunlar, aralarında ad çekmek suretiyle, tahsis olunur.

Yedek üyelikler bu sistem uygulanarak, siyasi partilerin kazandıkları yedek üyeler, asil üyeliğe seçilenlerden sonra gelen isimden itibaren sıra ile tespit olunur.

Belirtelim ki büyükşehir belediye meclislerinin oluşumu farklıdır. 2972 sayılı Kanun'un 6 ncı maddesine göre:

Büyükşehir belediye meclisleri belediye hudutları içinde kalan ilçe seçim çevreleri için tespit edilen belediye meclis üye sayısının her ilçe için beşte biri alınmak suretiyle bulunacak toplam sayı kadar üyeden teşekkül eder. Yedek üyelikler de aynı usulle hesaplanır.

Belediye başkanlığı seçimlerinde oy kullanabilmek için aranan şartlar, belediye meclisi üyeliği seçimlerinde de geçerlidir.

Aynı şekilde belediye meclisi üyeliğine seçilebilmek için belediye başkanlığına seçilebilmek için aranan şartlara sahip olmak gerekir.

Belediye Meclisi Ne Gibi Görevler Yapar ?

Belediye meclislerine en başta Belediye Kanunu olmak üzere bir çok kanunlarla pek çok görev verilmiştir. Biz bu çalışmamızda özellikle Belediye Kanunu'nda sayılan görevlere değineceğiz.

Bu görevler 1580 sayılı söz konusu yasanın 70 nci maddesinde yer almıştır ki şöylece sıralayabiliriz:

- Belediye bütçesi ile ilgili işleri karara bağlamak.

Bunlar bütçenin yapılması, bütçe yılı içinde ödenek yetmezse ek veya olağanüstü ödenek verilmesi, aktarma yapılması, bir yıllık uygulama sonucunda kesin hesap çıkarılması gibi işlerdir.

Devlet bütçesinin hazırlanması, görüşülüp sonuçlandırılması nasıl Türkiye Büyük Millet Meclisinin çok önemli bir görevi ise belediye bütçesinin görüşülüp sonuçlandırılması da belediye meclisinin çok önemli görevidir. Çünkü bir mali yıl içinde belediyenin yapması kararlaştırılan işler için gerekli gelirleri toplamaya ve yapılması gereken bu işler için harcanması gereken giderleri yapmaya yetki ve izin veren bir belgedir.

Günümüzde bu mali yıl, devlet bütçesinde olduğu gibi takvim yılı ile aynıdır.

Bütçeyi karara bağlamak meclisin çok önemli görevi olduğu için bunu zamanında yapmamak meclisin feshedilmesine kadar varan sorumluluk getirebilir.

Belediye bütçesi yapılırken konulmuş ödenek bir hizmetin yapılması için yetmezde ona yılı içinde ilave bir ödenek verilmek gerekirse buna ek ödenek, yılı içinde hiç düşünülmemiş bir hizmet için bütçeye yeni ödenek koymak gerekirse buna da olağanüstü ödenek denir ve bu ödenekleri karara bağlamak da meclisin görevidir.

Bütçe bölüm bölüm olup bir bölüme konan ödenek yılı içinde yetmez fakat başka bir bölümde yer alan ödeneğin fazla geleceği anlaşılırsa ödeneği fazla olan bölümden ödeneği yetersiz olan bölüme ek bütçe için kayden bir yer kaydırma yapılır ki buna aktarma denir. Mali yıl sonunda, o yıl içinde toplanan gelirlerle yapılan harcamaların bir dökümü çıkartılır ki buna da kesin hesap denir.

Aşağıda ayrıca açıkladığımız gibi, belediye meclisince yapılan bütçe o belediyenin bağlı olduğu mülki amirin (vali veya kaymakamların) onaylaması ile yürürlüğe girer ve belediye başkanı tarafından uygulanır.

– Belediye gelirlerine ilişkin bazı kararlar almak.

Kişiler gibi, belediyelerde bütçe uygulaması sırasında borç alma veya borç verme gibi ihtiyaçlarla karşılaşabilir. Avans adı verilen kısa vadeli ödünç para alabilirler. Bunları karara bağlamak meclislerin görevi olduğu gibi Belediye Gelirleri Kanunu ile miktarlarının belirtilmesi belediye meclisine bırakılmış bazı vergi, harç gibi gelirlerin gerektirdiği tarifelerin yapılması, oranlarının belirlenmesi ve belediye vergisi

niteliğinde olmamak üzere belediyenin yapacağı bazı hizmetlerin karşılığında annaca ücret tarifelerinin tespiti, keza meclisin görevlerindenc:

– Süresi 3 seneyi ve miktarı belirli bir sınırı aşan kiralama veya kiraya verme sözleşmelerinin yapılmasını karar bağlamak.

Her ne kadar Belediye Kanunu yıllık miktarı on bin lirayı aşan kiralama ve kiraya verme işlemlerinde görevi belediye meclislerine vermiş ise de günümüzde 10.000 liranın değeri hiç kalmadığı için bu sınırlamanın anlamı ve geçerliliği kalmamıştır.2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri ile kiralama ve kiraya verme süresi de 10 yıla çıkarılmış bulunmaktadır ve bu işler belediye encümeni tarafından gerçekleştirilmektedir.

– Kullanımı kamuya yararlı belediye taşınmaz mallarının bir hizmete ayrılması veya bu hizmet türünün değiştirilmesi veya gelir getirici bir hale dönüştürülmesi işlerine karar vermek.

Bu hizmet uygulamada özellikle taşınmaz malların artan değeri karşısında önem kazanmıştır.

– Kamu yararı göz önünde bulundurularak, yapılması aslında belediyenin yetkisinde olan bir hizmetin yapılması hususunda başka kişi veya kuruluşlara imtiyaz (ayrıcalık) vermek.

– Belediye yönetimine, karşılıklı bir istekte bulunmak kaydı ile yapılan şartlı bağışları kabul etmek de belediye meclisinin görev ve yetkilerindedir.

– Belediyelerin kolluk işlevlerini düzenleyen yönetmelikleri karara bağlamak, belediye meclisinin önemli görevidir.

– İmar programını onaylamak, bu planla ilgili programları yapmak, su, havagazı, elektrik, aydınlatma... gibi alt yapı işlerini karara bağlamak.

– Aslında çok önemli olan bu görevi, yasadaki sıralamasını değiştirerek sona bıraktık. Çünkü burada sözü edilen başlıca iki konu vardır ki ikisinde gerçekten çok önemlidir.

Konulardan biri imarla ilgilidir.

Bir şehir, yaşayan bir varlıktır. Onu bu günden yarına daha güzel, daha düzenli bir yapılaşma içinde gelecek kuşaklara bırakmak her hemşehrinin görevidir. Çünkü biz insanların ömrü sınırlıdır. Doğarız, yaşarız ve belli bir yaştan sonra yok oluruz. Oysa şehirlerimiz uzun ömürlü varlıklardır. Onların ilelebet varlıklarını devam ettirecekleri, almaları uygun olabilecek çehrelerini de düşünerek onların yarınlarını bir imar planına bağlamak, bu planın uygulanmasını da programlamak gerekir ki bu işler belediye meclisine düşer.

İmar konusu çok büyük önem taşıdığı için geçmişte ve günümüzde Belediye Kanunu dışında ayrı yasa ile bu alanda hükümler getirilmiştir. Halen bu hükümler 3194 sayılı İmar kanununda ayrıntıları ile yer almaktadır.

Konulardan ikincisi altyapı ile ilgilidir.

Bir yerleşim yerinde en önemli konuların başında yol, su, aydınlatma gibi temel hizmetler gelir. Bunlara, onlar yerine getirilmedikçe başka hizmetlerin gereği gibi yapılamayacağını anlatmak için, altyapı deyimi kullanılır.

Yol, su, kanalizasyon... hizmetleri halen belediyelerin yapmaları gereken hizmetlerdendir. Aydınlatma hizmeti Türkiye Elektrik Kurumu'na devredilmek suretiyle tümü ile bir merkezi yönetim haline getirilmiştir.

– Belediye başkanı veya belediye meclis üyeleri tarafından önerilen konuları görüşüp karara bağlamak.

Belediye yasasının andığımız 70 nci maddesi belediye meclislerinin yapacakları ve karara bağlayacakları işleri 15 kalem halinde sıraladıktan sonra bir şartla, yasalarla belediyelere verilmiş görev ve yetkiler içinde olmak şartıyla, belediye başkanı veya meclis üyelerinden bir veya birkaçı tarafından önerilen işlerin görüşülüp karara bağlanmasını da meclislere bırakmıştır.

Belediye meclislerinin görevlerini böylece çok genel olarak belirtmiş olduk. Aslında yukarıda da değindiğimiz gibi bu organ köydeki ihtiyar kurulundan farklı olarak gerçekten çok hizmet görmek durumundadır. Yine fazla ayrıntıya girmeden bu hizmetlerden bazılarını da şöyle sıralayabiliriz:

Normal belediyelerde:

Belediye meclisine 1580 sayılı Belediye Kanunu ile ayrıca verilen görev ve yetkiler:

1- Ust mercilerin onayına sunulmak üzere belediye sınırlarını tespit etmek (Md.5/A,B).

2- Valinin tasdikine sunulmak üzere belediye sınırları içinde mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, isimleri ile sınırlarının değiştirilmesine karar vermek (Md. 8)

3- Bir beldenin isminin değiştirilmesi belediye meclisi ve il idare kurulunun kararı,Danıştay'ın mütalaası alındıktan sonra Bakanlar Kurulu onayı ile tamamlanır(Md 9)

4- Belediyeyi ilgilendiren sınır anlaşmazlıklarında ilgili idare kurulunun konu hakkında mütalaa istemesi üzerine 31 gün içinde bununla ilgili görüş bildirmek (Md. 4/B ve Md. 6)

5- Nüfusu 250.00 ve daha yukarı olan belediyelerde açılacak toptancı hallerinin kuruluş, yönetim ve işleyişlerine ait usul ve esasları tespit etmek (Md. 15 fıkra 58).

6- Belediye sınırları içinde çalışan yolcu taşıma araçlarının ve mezbahada kesilen etlerin nakil ücretlerini tespit etmek (Md. 19/5).

7- Belediye meclisi üyelik sıfatının kaybolduğuna, üyelerin istifasının kabulüne veya istifa etmiş sayılmasına karar vermek (Md. 30)

8- Belediye başkanı veya üyeler tarafından verilen gensoru önergesini gündeme almak ve bu konuda verilecek cevaplar hakkında yeterlilik kararı vermek (Md. 61)

9- Her toplantı dönemi için gündemdeki konuları tetkik için komisyon teşkiline karar vermek (Md. 62)

10- Birbirini izleyen üç toplantı döneminde mazeretsiz toplantıda bulunmayan üyenin müstafi sayılmasına karar vermek (Md. 69)

11- Belediye başkanının yıllık çalışma raporunda vereceği izahatın yeterli olup olmadığına karar vermek (Md. 76)

(Belediye başkanının raporunda yer alan açıklamaları yeterli bulmayan meclis, belediye başkanının düşmesine de karar verebilir.)

12- Belediye encümenine üye seçmek,

13- Belediye gelirlerinin zorunlu görevleri yerine getirmeye yetmemesi halinde makamca onanmak şartıyla 4109 sayılı Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Hakkındaki Kanunda yazılı gelirlerin tahsiline karar vermek (Md. 110-19).

14- Belediye vergi ve resimlerinin taksit sürelerini düzenleyip belirtmek (Md. 112)

15- Emlak sahiplerinin 2/3 den fazlasının yazılı müracaatları üzerine yapılmasına karar verilen yol, su, kanalizasyon gibi hizmetlere harcanacak paranın tümünün yararlananlardan tahsiline karar vermek (Md. 112)

16- Belediyelerin üye olabilecekleri birlik tüzüğünü kabul edip onaylamak.. Aynı şekilde bu tüzüğün değiştirilmesine ve birliğin ilgasına karar vermek (Md. 134-136)

17- Nüfusu 70 binden fazla belediyelerin meclis üyelerine huzur hakkı verilmesi ve miktarının tespit edilmesine karar vermek.

18- Lüzum görüldüğü takdirde belediye konutlarının yapılmasını ve bunların belde sakinlerine kiraya verilmesini veya satılmasını belediyenin zorunlu görevleri arasına almak yetkisi belediye meclisindedir.

Bu işlerin yürütülmesini sağlamak amacıyla yönetmelik düzenlemek belediye meclisinin görevidir. (5656 sayılı Kanun Ek Md.2)

19- 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesinin 19. fıkrasındaki asker ailelerine yardım için öngörülen gelirlerden muhtaç asker ailelerinin yıllık ihtiyacı karşılandıktan sonra arta kalacak kısmın ¾'ünü 1580 sayılı Kanunun öngördüğü belediye hizmetlerine tahsis etmek (5656 Say. Kanun Ek Md. 3)

20- Belediyeyi ilgilendiren davalarda belediye lehine hükmedilen vekalet ücretinin avukat, müşavir ve personeline dağıtım esaslarını tespit etmek (5656 say. Kan. Ek Md. 17)

21- Mülki idare amirlerinin belediye bütçesi üzerindeki tasarrufuna karşı yargı merciine başvurmak (Md. 123)

22- Belediye başkanı ile belediye encümeni arasında çıkan ihtilafları tetkik edip karar vermek (Md. 97)

23- Mahalli Idareler Birliğine katılacak üyeleri seçmek (Md. 140)

24- Kanunlar gereğince zaman aşımına uğrayan gelir ve kişi borçlar artıklarının silinmesine karar vermek (Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü Md. 38)

B- Meclise diğer kanun ve mevzuatla verilen görev ve yetkiler

1- Belediyelerce yapılan veya yaptırılan imar planlarını onaylamak ve bu planlarda değişiklik yapmak (3194 sayılı Kanun Md. 8-b)

2- İmar planının yürürlüğe girmesinden sonra hazırlanacak 5 yıllık imar programlarını onaylamak (3194 sayılı Kanun Md. 10)

3- Belediye mücavir alanını tespit etmek; (Bu karar vilayet kanalı ile tasdik için bakanlığa gönderilir). (3194 say. Kanun)

4- Nüfusu 100.000'i aşmayan yerleşim birimlerinde imar planının yapılmasının gerekli olup olmadığına karar vermek. (3194 sayılı Kanun Md. 7-B)

5- Tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcını tespit etmek. (2464 sayılı Kanun Md.6)

6- Biletle girilmesi zorunlu olmayan eğlence yerlerinden çalıştırılan her gün için eğlence vergisi taktir edip tespit etmek. (2464 sayılı Kanun Md. 20/3)

7- Belediye Gelirleri Kanunu'nda alt ve üst sınırları belirtilen vergi ve harçlardan Bakanlar Kurulunca tespit edilecek olanlar maddeler halinde sayılmıştır. Bunların dışında kalan belediye vergi ve harçlarının, kanunda belirtilen alt ve üst sınırı aşmamak üzere mahallin çeşitli semtleri arasındaki sosyal ve ekonomik farklılıklar göz önünde tutularak belediye meclisince tespit edileceği hükme bağlanmış olanları karara bağlamak.

8- Belediye Gelirleri Kanunu'nda harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak yerine getirecekleri her türlü hizmetten alınacak ücret tarifelerini tespit etmek. (2464 Say. Kan. Md. 97)

9- Hafta Tatili Kanununun istisnalarından istifade etmek isteyen iş sahiplerinin müracaatlarını değerlendirerek hafta tatilinde çalışma ruhsatı vermek (394 Say.Kn.Md. 8)

10- Nüfusu 10.000'den fazla olan belediyelerde Hafta tatili uygulamasına karar vermek. (394 Say. Kan. Md. 7)

11- Sular Kanununa eklenen, Ek Kanuna göre, içme suları kaynakları civarında hayvan otlatılmasını, tarla açılmasını, sulama suyu ile sulama yapılmasını yasaklamak (2659 Say. Kanun Md. 7)

12- Belediyelerce Kurulacak Toptancı Hallerinin Sureti İdaresi Hakkındaki Kanuna göre hal düzeni çalışmaları ile ilgili yönetmeliği çıkarmak. (80 sayılı Kan.Md. 3)

13- Belediyece idare edilen toptancı hallerinde satılan malların satış fiyatı üzerinden% 3'ü geçmemek şartıyla alınacak resim tarifesini yapmak.

Eğer malların hale giriş ve çıkışı, belediye görevlileri tarafından yerine getiriliyorsa, buna karşılık alınacak ücret tarifesini belirlemek. (80 sayılı Kanun Md. 6)

14- Vergi Takdir Komisyonuna (mahallinde ticaret ve sanayi odası bulunmayan yerlerde 2 asıl 2 yedek üye seçmek (213 Sayılı Vergi Usul Kanunu)

15- Tadilat komisyonuna 2 üye seçmek (213 sayılı Kanun, Md. 73)

16- Nüfusu 10.000 veya daha fazla olan belediyelerde öğle dinlenmesine tabi yerlerde dinlenme devresinin başlangıç ve bitiş saatlerini tespit etmek ve nüfusu 10.000'den az olan yerlerde öğle dinlenmesi Kanununun uygulanmasına karar vermek (6031 Say Kanun Md. 11)

17- Çiftçi Mallarını Koruma Kanununa göre Ticaret ve Sanayi odalarında katılacağı toplantıda koruma meclisi ve murakabe heyetine beşer tane üye seçmek.

18- İller Bankası genel kuruluna, sırası geldiğinde bir üye seçmek.. (4759 sayılı Kanun Md. 12)

19- Kadastro ekibine 6 bilirkişi seçmek (3402 sayılı Kadastro Kanunu)

20- Satış komisyonuna belediye adına katılacak üyeleri seçmek. (6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Md. 90)

21- Hıfzısıhha kanununun öngördüğü sağlık zabıtası yönetmeliğini düzenleyip kabul ettirmek. (1593 sayılı Kanun Md. 266-267)

22-Muhtaç çiftçilere ödünç tohumluk verilmesi hakkındaki kanuna göre kurulacak ihtiyat komisyonuna üye seçmek (5234 sayılı Kanun)

Büyükşehirlerde:

3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Kanun, Büyükşehir Belediye Meclisinin görevlerini ayrı bir başlık altında sıralamayıp görevler bu kanundaki çeşitli maddelerde belirtilmiştir. Bunlar şöylece sıralanabilir.

1- İlçe belediyelerine ait görevlerden bir veya birkaçının mali külfeti kendilerine ait olmak ve talep etmeleri şartıyla ortaklaşa veya bizzat büyükşehir belediyesince yapılmasına karar vermek (3030 sayılı Kanun Md. 17)

2- Büyükşehir belediyesi bünyesinde, hizmet birimleri kurulmasına karar vermek (Bunlarla ilgili karar, İçişleri Bakanlığı'nın onayına tabidir) (3030 sayılı Kanun Md. 17)

3- Büyükşehir belediyesine ait olan iktisadi kuruluşların safi gelirlerinden belediye bütçesine aktarılacak miktarın oranını tespit etmek (3030 sayılı Kanun Md. 18/L)

4- İlçe belediye bütçelerini aynen veya tadilen kabul etmek (3030 Sayılı Kanun Md. 24)

5- İlçe belediyelerinin kendi aralarında veya büyükşehir belediyesi ile aralarında ihtilaf çıkması veya ilçe belediyeleri arasında farklı uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla yönlendirici ve düzenleyici tedbirler almak (3030 sayılı Kanun Md. 24)

6- 1580 sayılı Yasa ve diğer ilgili yasalarla , belediye meclislerine verilen görev ve yetkileri yerine getirmek.²

BELEDİYE ENCÜMENİ

Belediyelerimizin üçüncü organı belediye encümeni'dir. Belediye encümeni biraz karar, biraz yürütme ve biraz da danışma organıdır denebilir. Görevlerini sayarken bu niteliğini daha iyi kavrayabiliriz.

Belediye encümeni iki tür üyeden oluşur.

Birinciler, belediye meclisinin kendi arasından seçtiği üyelerdir. Bu seçimi her sene belediye meclisi dönembaşı toplantısı dediğimiz toplantı sırasında yapar. Yani seçilmiş encümen üyelerinin hizmet süresi 1 yıldır. Ancak süresi sona eren üyenin tekrar seçilmesi mümkündür.

Encümen seçilmiş üyesinin sayısı ikinci tür üye sayısına bağlıdır. O halde bu tür üyeler kimlerdir?

² a.g.e., S.38-46

İkinci tür üyeler doğal üyelere dir.

Bunlar belediyelerde bir hizmet biriminin başında olan memur niteliğindeki görevlilerdir. Yazı işleri müdürü veya başkatip, Hesap işleri müdürü veya muhasip, Fen İşleri Müdürü veya Baş mühendis gibi. Bunlar Belediye Kanununda sayılmıştır.

İşte belediye encümeninin seçilmiş üyelerinin sayısı encümende bulunan bu doğal üyelerinin sayısının yarısını geçemez fakat 2’den de az olamaz (Md. 77).

Encümene kural olarak belediye başkanı başkanlık eder. Ama kendisi bulunamayacaksa bir başka üyeyi başkan vekili olarak bırakabilir. (Belediye kadrosunda başkan yardımcılığı varsa, yetki devri yolu ile başkan, encümene başkanlık etme görevini başkan yardımcısına verebilir.) Encümende görüşülecek konuları belediye başkanı “havale eder” . Encümene gelen konuların en geç bir hafta içinde görüşülmesi gerekir. Bu nedenle yine kural olarak belediye encümenleri haftada en az bir defa toplanır. İş yükü fazla olan belediyelerde bu toplanma günleri daha fazla da olabilir.

Belediye encümen üyeleri özel olarak kendilerini ilgilendiren konuların görüşmelerine katılamazlar. Özürsüz olarak arka arkaya gelen 3 toplantıya katılmayan meclisten seçilmiş üye istifa etmiş sayılır (istifa etmiş sayılmasına da yine meclis karar verebilir).

Belediye Encümeni Hangi Görevleri Yapar?

Belediye başkanı ve belediye meclisinde olduğu gibi, belediye encümenlerinin de görevleri hem Belediye Kanunu’nda hem de başka kanunlarda, tüzüklerde sayılmıştır. Biz bunları kısaca hatırlatalım:

A- Belediye encümenlerine 1580 sayılı Belediye Kanunu ile verilen görev ve yetkiler:

1- Belediye encümeni toplantı günlerini daha önceden tespit ederek belli günlerde düzenli bir şekilde toplanmakla ve havale edilen evrak ve konuları bir hafta içinde müzakere etmekle yükümlüdür (Md. 78),

2- Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe taslağının ilk incelemesini yapmak,

3- Belediyelerin aylık gider ve gelirlerini gösteren cetvelleri inceleyip uygun bulursa onaylamai.

4- Kesin hesap hakkında belediye meclisine görüş bildirmek,

5- Muhasip hesaplarını inceleyerek zimmet ve beraat konularında tutanak düzenlemek,

6- Bütçede aynı fasıl içinde maddeler arasında aktarma yapmak,

7- Umulmadık veya önceden tespiti mümkün olmayan harcamalara ait ödeneğin nerelere ve ne şekilde ödeneceğine karar vermek,

8- Arttırma ve eksiltme şartnamelerini hazırlamak ,incelemek ve onaylamak,

9- Beldenin huzur ve refahını temin için belediyenin koymaya yetkili bulunduğu yasaklarla ilgili uyarıcı, düzenleyici tedbirler almak, yasaklara uymayanlara cezalar vermek,

10- Belediyenin taşınır mallarından gerekli görülenleri arttırma yoluyla satışa çıkarılmasına karar vermek,

11- Belediyenin memurlarının işe alınması, işten çıkartılması, yükseltmeleri, ödüllendirilmeleri ve cezalandırılmalarına ilişkin konuları karara bağlamak,

12- Çeşitli yasalarla belediye meclisine verilen görevleri meclis toplantı halinde olmadığı zamanlarda meclisin yerine geçerek karara bağlamak,

13- Belediye meclislerinin dönem sonundan önce herhangi bir sebeple boşaltılması veya belediye meclisi üye sayısının , yedeklerin de getirilmesinden sonra, meclis üye tam sayısının yarısına düşmesi hallerinde yeniden seçim yapılincaya kadar, belediye meclisi görevlerini doğal üyelerle yürütmek (Md. 90)

14- Yıl içinde kullanılmayan ödeneklerin ertesi yıl bütçesindeki ilgili fasıl ve maddelerine nakledilmesine karar vermek;

Zaman aşımına uğrayan belediye vergi ve resimlerinin terkinine karar vermek,

Belediye muhasiplerinin işe başlayış ve ayrılış tarihleri arasındaki düzenledikleri hesap devir cetvellerini inceleyip tasdik etmek.

B- Belediye Encümeninin Diğer Kanun ve Mevzuattan Doğan Görev ve Yetkileri

B- Belediye Encümeninin Diğer Kanun ve Mevzuattan Doğan Görev ve Yetkileri

1- Belediye sınırları üzerindeki taşınmazların re'sen veya müracaat üzerine tevhid veya ifrazının, bunlar üzerinde irtifak hakkı tesisi veya bu hakların terkininin, İmar Kanunu ve Yönetmeliğine uygunluğunu onaylamak (3194 sayılı Kanun Md. 18)

2- İmar Kanununa uygun olarak yapılan parselasyon planlarını onaylamak (3194 sayılı Kanun Md. 18)

3- Ruhsata aykırı veya ruhsatsız yapılan yapıların yıkımına karar vermek (3194 sayılı Kanun Md. 32)

4- Umumi hizmetlere ayrılan yerlerde imar planı uygulamasına kadar geçici yapı yapımına veya tesisat kurulmasına izin vermek (3194 sayılı Kanun Md. 33)ve 5'er yıllık geçici ruhsat vermek (2981 sayılı Kanun 18/c)

5- Belediye ve mücavir alan sınırları içinde 5 yıllık imar programlarında öncelik tanınacak düzenleme sahalarını tespit etmek ve uygulamasını yapmak.

6- Belediyece yapılacak kamulaştırmalarda kamu yararı bulunduğu dair karar vermek (2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu Md. 5)

7- Kamulaştırma işlerinde, kıymet taktirinde bulunacak komisyona mülk sahiplerinden iki asil, iki yedek üye seçmek (2942 sayılı Kanun Md. 10)

8- Belediyece yapılacak ihale işlerini yürütmek (2886 sayılı Devlet İhale Kanunu)

9- Toptancı Hal'lerinde faaliyet gösteren komisyoncular için satış bedeli üzerinden % 8'i geçmemek üzere komisyon ücretini belirlemek; hallerle ilgili mevzuata aykırı davranan komisyonculara para cezası ve 3 yıla kadar halde faaliyetten men cezası vermek.

10- Belediye emir ve yasaklarına aykırı hareket edenlere para cezası tertip etmek (vermek) ve 3 günden 15 güne kadar ticaret ve sanattan men etmek (1608 sayılı Kanun).

11- Belediye kolluğu tarafından düzenlenecek suç tutanaklarına itiraz edilmesi halinde bunları inceleyerek karar bağlamak (1608 sayılı Kanun).

12- Asker ailelerinden yardıma muhtaç olanlara belediyece yapılacak yardım miktarını ve ne şekilde yapılacağını belirlemek (4109 sayılı Kanun Md. 3).

13- 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirler ve Yapılacak Yardımlara Dair Kanuna göre teknik icaplara ve ilgili Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak yapılan ve tehlike arz eden binaların yıkımına karar vermek.

14- Kanunlarda belediye encümenlerince karara bağlanacağı belirtilmiş olan işler hakkında karar vermek.

Belirtelim ki belediye encümeni kararları, genel kural olarak, herhangi bir onaya bağlı olmaksızın hüküm ifade ederler. (Kamulaştırmalarda kamu yararı kararı bulunduğu dair encümen kararı, bir istisnai örnek olmak üzere, idare kurulu kararı ile kesinlik kazanır).

Her ne kadar belediye encümenine belediye başkanı veya görevlendirdiği kişi başkanlık etmekte ve üyelerin çoğunluğu “memur” niteliğinde kişiler ise de o ki encümenin aldığı (almakta ısrar ettiği) bir kararı belediye başkanı yasalara veya kamu yararına aykırı görebilir. Bu gibi durum çok az da olsa doğabilir. Bu taktirde belediye başkanı bağlı olduğu mülki idare amiri aracılığı ile İdare Kuruluna başvurarak itiraz edebilir. İtiraz bir karara bağlanıncaya kadar belediye başkanı encümen kararının uygulanmasını durdurabilir. (1580 sayılı Kanun Md. 87).

Belediye başkanı ile encümen arasında çıkacak görüş ayrılıklarında konuya bakacak, uyuşmazlığı çözecek bir başka merci daha düşünülmüştür ki o da belediye meclisidir (1580 sayılı Kanun Md. 97)³

³ a.g.e.,S.49-53

III. BÖLÜM

MAHALLİ İDARELER MALİYESİ BELEDİYELERİN MALİ DURUMU VE SORUNLARI

Belediyeler hizmet bölüşümü içerisinde gerek kendi özel kanunları ile gerekse diğer kanunlarla birçok görevler yüklenmişlerdir. 1580 sayılı kanunun hazırlanması sırasında dış ülkelerdeki büyük belediyelere özgü hizmetlerin tümüne birden yasada yer verilme gayreti içine girilmesi sonucu, söz konusu yönetimler için kabarık bir hizmet yükümlülüğü ortaya çıkmıştır.¹

Yasanın çıktığı 1930 yılında söz konusu 76 hizmetten tüm belediyeler sorumlu değildi. Söz konusu yasaya göre;

- a) Bir kısım hizmetler tüm belediyeler için zorunlu,
- b) Bir kısmı tüm belediyeler için isteğe bağlı,
- c) Bir kısmı geliri 50.000 liradan fazla olan belediyeler için zorunlu,
- d) Bir kısmı geliri 200.000 fazla olan belediyeler için zorunlu,
- e) Diğer bir kısmı da geliri 500.000 fazla olan belediyeler için zorunlu tutuldu.

O tarihlerde belediyeleri mâli kapasiteleri itibariyle anlamlı bir ayırıma tâbi tutabilen bu rakamlar, günümüzde de aynen korunduğundan, enflasyonun etkisi ile sayılan hizmetlerin büyük bir çoğunluğunu, tüm belediyeler açısından zorunlu hâle getirdi. Bu ayırımın yeniden yapılarak hizmetlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Esasen gelir yetersizlikleri nedeniyle de fiilen bu hizmetlerin büyük bir kısmını yapamamaktadırlar.

¹ S. Yenal ÖCAL, *Mahalli İdareler Maliyesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1981, S.132

Belediyeler, çoğunlukla idari bir gereksinme sonucu meydana gelmiş olmayıp, belirli bir yerleşim yerinde yaşamının ortak sorunlarından kaynaklanan doğal bir teşekküldürler. Doğal nitelikleri nedeniyle Belediye hizmetlerine duyulan gereksinmede bir azalma olmamıştır. Aksine sanayileşme, şehirleşme ve kırsal alanlardan göç gibi nedenlerle belediye hizmetlerine olan talep, mahiyet değiştirerek artmıştır.

Ancak yeter derecede esnek gelir imkânlarına sahip olmadıkları gibi, mutlak rakkam olarak artan, fakat oransal olarak azalan öz gelirleri nedeniyle, merkez yardımlarına giderek daha fazla gereksinme duyar hale gelmişlerdir. Bu durum siyasal partilerden ayrı düşünülmesi gereken mahalli yönetimlerin, söz konusu açıdan siyasallaşmasına neden olmuştur.

Gelirlerinin pek çoğu personel harcamalarına gitmektedir. 1580 sayılı kanunda, personel maaş ve ücretleri için yapılacak harcamaların, bütçelerindeki gelir toplamının %30'unu aşmaması öngörüldüğü halde, belediyeler ya yıllık bütçe tahminlerini aşırı derecede yüksek göstererek ya da İçişleri Bakanlığından izin alarak, genel gelirlerinin büyük bir kısmını cari giderlerine harcamak zorunluluğunda kalmaktadırlar.

Türkiye'de belediye gelirlerinin genel bütçe gelirlerine oranı %8-9 civarında olduğu görülmektedir. Artan belediye ihtiyaçları karşısında gelir yetersizlikleri, kişi başına harcamaları da giderek düşürmektedir. Belediyelerin kişi başına yapmış olduğu harcamalar, daha düşük milli gelire sahip pek çok ülkedeki belediyelerin kişi başına yapmış olduğu harcamaların çok altında bulunmaktadır.

Belediye gelirleri açısından konu edilecek diğer bir sorunda gelir kaynaklarının çeşitliliğidir. Gerçekten günümüzde belediye içindeki yok denecek kadar az olan 50 civarında gelir türü bulunmaktadır. 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda tartılan her 100 kiloluk eşyadan 5 Kuruşluk resim alınmasını öngören Kantar resminden, 20-50 kuruşlarla ifadelendirilen çok sayıda yükümlülük vardır.

Bunların yeniden ele alınıp sınırlı sayıda ve fakat hasılâtı bugünkü belediye ihtiyaçlarına cevap verecek bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.²

1. Belediyelerin Mali Sorunlarını AğırLaştırıran Yapısal Etkenler

a. Köy - Kent Dengesizliği

Özellikle büyük kent belediyelerinin mali olanaklar konusunda karşılaştıkları sorunları ağırLaştırıran en başta yapısal etken, erkinci bir ekonomsal düzende salt kâr güdüsüne öncelik tanıyan bir yatırıma yönelik sürecinin belirlediği köy - kent dengesizliği ve büyük boyutlara varan bu dengesizliğin yol açtığı yoğun iç göçlerdir. Kırsal alanda toprak - insan ilişkilerinde ortaya çıkan dengesizlik sonucu mülksüzleşen ve başka iş olanakları bulamayan işsizler ordusunun (açık ve gizli işsizler), çoklukla kentlere doğru yönelen göç devinimine katılmaları, buralar belediyelerinin hizmet götüreceği insan topluluklarının sayısında patlama ölçülerine varan büyük artışlar yaratmaktadır. Mali kaynak ve olanaklarında aynı oranlarda artış olmamasına karşın, hizmet bekleyenlerin sayılarında görülen bu büyük boyutlu gelişmeler çoklukla büyük kent belediyelerini çalıştırdıkları işçilerin ücretlerini bile ödeyememe ve ellerindeki arsa ve taşınmazları satmaya değin varan ölçülerde mali güçlüklerle itmiştir.

Görüldüğü gibi, kırsal alandaki sorunlar çözümediği sürece, ya da sorunlara kırsal ölçekte etkin çözümler getirilemediği sürece, kent belediyelerinin mali sorunlarına köklü çözümler getirmek olanaksızlaşmaktadır.³

b. Toplumsal Dengenin Sağlanması

Kent belediyelerinin mali sorunlarını ağırLaştırıran ikinci bir etken de, batılı iktisatçılardan J.K. Galbraith'in geliştirdiği "toplumsal denge"⁴ (social balance) ya da "yatırım dengesi" (investment balance) gibi kavramlarla ve bu kavramların belirlediği olguyla çok yakından ilgilidir. Anılan kavramlar özce, bir toplumda özel kesimin

2 a.g.e.S.135.

3 H.Sami GÜVEN, *Belediyelerin Akçalı Sorunları*, Amme İdaresi Dergisi, Sayı.1, Mart 1977, s.19

4 J.K Galbraith, *The Affluent Society*, Penguin Books, Ltd. 1963.

ürettiği mal ve hizmetlerle, devletin ve kamu kuruluşlarının ürettikleri arasında bir dengenin uyumun bulunmasını belirtmektedirler. Özel kesim tarafından üretilen malların tüketiminde görülen her artış, halkın güvenliği, korunması, sağlığı ve iyiliği açısından devletin ve kamu kuruluşlarının kimi koşut mal ve hizmetleri üretmesini gerektirmektedir. Örneğin, özel kesimin ürettiği otomobil sayısındaki her artış, devletin daha çok yol otopark yeri, köprü ve üst geçit, yeşil alan, trafik hastanesi, hava kirliliğini önleme birimleri vb. gibi hizmetleri oluşturması anlamına gelmektedir.⁵

Özel kesim tarafından üretilen mallarının yarattığı olumsuz dışsal ekonomilerin yükü, öteki kamu kuruluşlarının yanında önemli ölçülerde büyük kent belediyelerinin üzerinde de kalmaktadır. Bu olgu, özellikle büyük kent belediyelerinin hizmet alanlarını gittikçe genişletmekte ve mali olanaklara olan gereksinmelerini önemli ölçülerde arttırmaktadır. Devlet, belli ölçülerde yatırım dengesini ve toplumsal dengeyi sağlayabilmek ve olumsuz dışsal ekonomileri karşılayabilmek için özel kesimin ürettiği malları vergilendirmektedir. Ancak, belediyelere aktardığı pay, tüm gelirler içinde % 10'u geçmeyen düşük bir düzeyde kalmaktadır.

İşte, özellikle büyük kent belediyelerinin gerçek sorunu, bu noktada ortaya çıkmaktadır. Anılan belediyeler, bir yandan belde halkına olumsuz dışsal ekonomileri karşılayıcı hizmetler götürme zorunda bırakılmakta, öte yandan da bu konuda merkezi yönetimden gereken yardımı görememektedirler.

Büyük kent belediyelerinin mali sorunlarının çözümünde, burada incelenen etken açısından devletin tutması gereken iki yol vardır. Devlet, ya özel kesimin ürettiği mal ve hizmetlerin satışının ve kullanımının yarattığı olumsuz dışsal ekonomilerin yüküne doğrudan onları üretenlerin ve tüketenlerin katlanmasını ve katılmasını sağlar, ya da belediyelere bu yükün yansıyan bölümünün gerektirdiği mali olanakları elde etmesine yarayışlı bir vergi sistemini oluşturması konusunda yetki verir. İkinci halde, belediyeler, doğrudan olumsuz dışsal ekonomi yaratan malları ve onları üreten ve tüketenleri vergilendirme yetkisine sahip olurlar. Böylelikle, toplam sosyal maliyet, ilgili toplum kesimlerine ödetilebilir.

⁵ a.g. m., S. 19

Belediyelerin mali sorunlarını ağırlaştırılan yapısal etkenlerin yanında, kimi yasal ve kurumsal etkenlerde rol oynamaktadırlar.

“Mali denkleşme” (mali tevzin), kamu gelirleriyle kamu hizmetlerinin merkezi ve yerel yönetimler arasında belli esaslara göre sistemli bir biçimde bölüşülmesini içeren bir mali düzeni belirtmektedir. Mali denkleşme, aslında merkezi ve yerel yönetimler arasında iki yönlü bir anlaşmaya varılmasını kapsamaktadır. Bunlar hem kamu hizmetlerinin hem kamu gelirlerinin hangi ölçülerde merkezi yönetime, hangi ölçülerde yerel yönetim birimlerine verileceğinin belli bir plana bağlanmasını belirlemektedir. Kısacası mali denkleşme sistemi, bir yandan vergi koyma yetkisinin merkezi ve yerel yönetim birimleri arasında bölüşülmesini, öte yandan da kamu hizmetlerinin sınırlarının anılan yönetim birimlerine göre açık ve seçik olarak çizilmesi gereken bir mali düzeni belirlemektedir.⁶

Türkiye’de merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri arasındaki gelir ve hizmet bölüşümü bu güne değin sistemli bir plana ya da düzene bağlanamamıştır. Aynı gelir kaynaklarından merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin birlikte yararlandıkları bağımlılık sistemi işlemektedir. Ülkemizde yerel yönetimlerin gelir kaynaklarını çoğunlukla devlet gelirleri oluşturmakta ve merkezi yönetimin istek ve iradesine bağlı olarak bu gelirlerden yerel yönetimlere pay verilmektedir.⁷

Türkiye’de bu gün merkezi yönetim ile belediye yönetimleri arasında hizmet alanları bakımından sınırların açık ve seçik olarak çizilmeyişinin yanında çeşitli yasalarla mâli kaynaklar gösterilmeksizin belediyelere gittikçe artan bir hizmet yükünün yüklenmesi de, bu yerel yönetim birimlerini kimi zaman altından kalkamayacakları büyük boyutlu mali güçlüklerle itmiştir.

Belediyelerin mali sorunlarının çözümünde, bilimsel, yansız ve sistemli bir mali denkleşme düzenine olan gereksinme bu noktada açıklığa kavuşmaktadır. Bu

⁶ H.Sami GÜVEN, a.g.m..S.19-22

⁷ Ruşen KELEŞ, **Belediye Gelirleri ve Mali Denkleşme**, Amme İdaresi Dergisi, Sayı:1 , Mart 1972,s.63

nitelikleri taşıyan bir mali denkleşme düzeninin oluşturulması, belediyelerin sorunlarına aşağıdaki noktalarda belirtilen çözümleri getirebilir:

Hizmet Bölüşümünde Sağlayacağı Yararlar

1. Hangi hizmetlerin belediyelere, hangilerinin de merkezi yönetime ait olduğu saptanarak, her hizmetin sahibi gösterilebilir. Böylelikle, çeşitli kamu kuruluşlarının, belediyelerin hizmet yükünü arttırıcı girişimleri önlenir. Merkezi yönetimin, belediyelere hizmet yüklenmesi halinde bunları yürütecek yeterli mali kaynaklarda gösterme zorunluluğu ortaya çıkar.

2. Her hizmet, niteliği göz önünde tutularak, o hizmeti en iyi bir biçimde yürütecek yönetime verilebilir. Böylelikle, bir yerel yönetim birimi olan belediyelerin yerel gereksinimleri en etkin bir biçimde saptayarak bunları süratle karşılamaları sağlanabilir.

Bu yaklaşımın en başta yararı, maliye kuramında önemli bir ilkeyi oluşturan “vergilerin hizmet karşılığı alınması ilkesi” ne uyularak, yerel vergileme gizli gücünü arttırmasıdır.

3. Hizmet bölümünde, yinelenmeler ortadan kalkar. Aynı türden hizmetler hem belediyelere, hem de merkezi yönetime verilemeyeceğinden, kaynak yitimi önlenir ve hizmette etkinlik sağlanabilir.⁸

Gelir Bölüşümünde Sağlayacağı Yararlar

1. Belediyelere yapacakları hizmetleri karşılayacak gelir kaynakları gösterilir. Böylelikle belediye yönetimleri, neyi, nasıl ve hangi ölçülerde alacaklarını bilebilirler.⁹

⁹ Ruşen KELEŞ, a.g.m. S.25

2. Gelir bölüşümünde ve vergilemede yinelenmeler önlenerek, aşırı vergilemeden kaçınılabilir.

3. Vergi dışı kalmış kaynak bırakılmaz.

Kısacası, bilimsel verilere dayalı bir mali denkleme düzeni, belediyelerin hem kendilerine hangi hizmetlerin düştüğünü ve gelirlerinin neler olduğunu açık ve seçik olarak bilmelerini sağlayabilir, hem de merkezi yönetimin istediği zaman mali karşılığını göstermeksizin belediyelerin hizmet yükünü arttırmasını önleyebilir. Böylelikle, bir mali yıl içinde devletin çeşitli yasalarla ve yönetsel tasarruflarla belediye bütçelerini altüst etme olasılığı ortadan kalkabilir.¹⁰

Özellikle devletin ve yerel yönetim birimlerinin aynı kaynaktan gelir sağlamak zorunda oldukları (ulusal gelir) ve bu kaynağın özellikle az gelişmiş ülkelerde çok sınırlı olduğu gerçeği göz önünde tutulduğunda, belediye gelirleri konusunun bilimsel esaslara dayalı bir mali denkleme düzeni çerçevesinde değerlendirilmesinin ne denli büyük bir gereksinme olduğu açıklığa kavuşur.¹¹

Bilimsel verilere dayalı yansız bir mali denkleme düzeninin oluşturulmasını zorunlu kılan ve başta gelen bir nedende, siyasal ve toplumsal bir içerik taşımaktadır.

Yerel yönetim birimlerinin tümü aynı gelişme sürecine ya da aynı gelişme gizli gücüne sahip değillerdir. İşte bu dengesizliğin giderilmesi gereksinmesi de, mali denkleşmenin nedenlerinden biridir. Nüfusu ve kaynakları fazla olan zengin bölgelerde halkın geliri de genellikle yüksektir. Tüm yerel yönetimlere aynı yetkiler tanındığında, bu zengin bölgelerin daha fazla gelir sağladıkları görülür. Tersine, fakir bölgeler halkının omuzlarına daha ağır yükler biner. Bu bölgelerdeki yerel yönetimler kamu hizmetlerini gereği gibi karşılayamazlar. Oysa demokrasi kamu hizmetlerinden adil bir biçimde yararlanmayı gerektirir. Vergi yükü bakımından da, salt gelir kümeleri arasında değil, yöreler arasında da bir denge sağlamak gereklidir. Bunun da yolu

¹⁰ H.Sami GÜVEN, a.g.m.S.25-26

¹¹ Ruşen KELEŞ, a.g.m. S.68

bilimsel esaslara dayanan bir mali denkleşme düzeni içinde, zengin yöre gelirlerinden bir bölümünü fakir yörelere aktarmaktır.¹²

BELEDİYE GELİRLERİ

Belediye Gelir Sistemleri

Her ülkede kamu görevleri ve hizmetleri, merkezi yönetimler ve yerel yönetimler arasında bölüştürülmüştür. Savunma, iç güvenlik, gümrük ve adalet gibi bazı kamu hizmetlerinin hemen hemen her yerde merkezi yönetimlerce yerine getirildiği görülmektedir. Buna karşılık başka bazı hizmetleri ise yerel yönetimler görür. Yerel yönetimlere bırakılmış bulunan hizmetler ve bunlarla ilgili görevler, daha çok yerel nitelik taşıyan görevlerdir. Yerel yönetimler, kendilerine yasalarla ayrılmış olan bu görevleri yerine getirebilmek için yeterli mali kaynaklara sahip olmak zorundadırlar.

Bu kaynakların bulunması ve merkezi yönetimlerle yerel yönetimler arasında bölüştürülmesi yönünden yeryüzünde başlıca iki sistemin bulunduğu söylenebilir. Bunlardan birincisine göre asıl olan yerel yönetimlerin, mali yönden merkeze bağımlılığı, ikincisinde ise bağımsızlığıdır. Bu nedenle birinci sistemin adına bağımlılık ikicisinin adına ise bağımsızlık denilmektedir.

Bağımlılık Sistemi

Bu sistemin geçerli olduğu ülkelerde, yerel yönetimlerin özel bir kaynakları, vergileri bulunmakla birlikte bazı, vergiler, merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında ortaklaşa kullanılır. Fransa, Almanya, İsviçre, Belçika ve İtalya gibi ülkelerde durum böyledir. Bu ülkelerde yerel yönetimlere ek vergiler koyabilme yetkisi tanındığı gibi, devlete ait bulunan bazı vergiler üzerinden ayrıca vergi almaları da olanaklı

¹² H.Sami GÜVEN, a.g.e. S-26.

kılınabilmektedir. Bazı devlet vergilerinin bir bölümü ise “pay” adıyla yerel yönetimlere bırakılmaktadır. Bu sistemin, devletin genel bütçe gelirlerinden yerel yönetimlere türlü yardımların yapılmasına da yer verdiği söylenebilir.¹³

Bağımsızlık Sistemi

Bu sistemde yerel yönetimlerin, merkezi yönetime bırakılmış olanlardan tümüyle bağımsız kendi başlarına kullanabilecekleri gelir kaynakları vardır. Devlet, bu ülkelerde bütçe açıklarını kapatmak amacıyla yerel yönetimlerin gelirlerine dilediğinde el atamaz. Belediye gelirleri sistemi bağımsız bir nitelik taşıyan ülkeler güçlü olan ülkelerdir.

Şu noktayı da belirtelim ki yeryüzündeki ülkelerden hiçbirinde, bağımlılık ve bağımsızlık sistemleri yüzde yüz saf biçimleriyle uygulanmazlar. Her ülkede belediyeler gelir yönünden merkezi yönetime derece derece bağımlı durumda bulunmaktadır. Bazılarında, yerel yönetimlerin gelir sistemi tam bağımlılığa, bazılarında ise tam bağımsızlığa daha yakın bulunmaktadır. Ama genel eğilim demokrasi geleneğinin gelişmesine paralel olarak yerel yönetimlerin bakımından da devlete daha az bağımlı duruma gelmeleri yönündedir.

Mali Denkleşme

Kamu hizmet ve görevleri Türkiye ve Fransa gibi tekçi siyasal yapısı olan ülkelerde merkezi yönetimlerle yerel yönetimler arasında; Federal Alamanya, İsviçre ve A.B.D gibi federal siyasal yapıları ülkelerde ise merkezi yönetim, federe devletler ve yerel yönetimler arasında bölüştürülmüştür. Bunun gibi kamu gelirleri ve vergi kaynakları da, bu ülkelerde çeşitli düzeydeki yönetim kademeleri arasında bölüştürülmüş durumdadır.

Mali denkleşmeyi zorunlu kılan ekonomik neden hem merkezi yönetimin, hem de yerel yönetimlerin paylaşmak zorunda olduğu kaynağın aynı kaynak olmasıdır.

¹³ Ruşen KELEŞ , Belediye Gelirleri ,*Amme İdaresi Dergisi*, Sayı:4, Aralık 1987, Sayfa.63

Her ikisi de ülkenin ulusal gelirini ve servetini bölüşmek durumundadırlar. Devlet gelişi güzel bir biçimde görevler yüklerse bunları yerine getirme olanağı kalmaz, görevlerin türünün, kapsamının, sınırlarının bilinmesi gerekir.

Mali denkleşmenin nasıl yapılacağı konusunda yerleşmiş bazı kurallar vardır. Bunları, kamu hizmetlerinin ve görevlerin bölünmesinde dikkate alınması gerekenler ve gelirlerin bölünmesinde uyulması gerekenler diye ikiye ayırıp inceleyebiliriz.

Kamu hizmetlerinin bölünmesinde şu ilkelere uyulur:

1. Hizmetler sahihsiz bırakılmamalıdır. Her hizmetin bir sahibi bulunmalıdır. Bu sahip ya merkez yönetim ya da yerel yönetimler olmalıdır.

2. Aynı hizmet, birden çok yönetim kademesine bırakılmamalıdır.

3. Her hizmet, onu en iyi biçimde görebilecek olan yönetime bırakılmalıdır.

4. Yönetimler arasında görevlerin birbirlerine karışmasını önlemek için, her yönetim kademesinin görev alanı iyice sınırlanmalı ve tanımlanmalıdır.

Gelirlerin paylaşımında dikkate alınacak ilkeler ise şunlardır:

1. Her yönetim kademesine görevlerini gereği gibi yerine getirmesine olanak verecek kaynaklar sağlanmalıdır. Aksi takdirde, görevleri fazla olan yönetimlere az gelir, görevleri az olanlara ise fazla gelir sağlanmış olur ki bu adaletsizlik yaratır. Hizmetlerin yüzüstü kalmasına yol açar.

2. Gelir kaynaklarının aşırı ve çift olarak vergilendirilmesinden kaçınılmalıdır. Çünkü bu durum vergi kaynağının verimini azaltır.

3. Vergilendirilmesi olanaklı olan bütün kaynaklardan vergi alınmalı, devletin ve yerel yönetimlerin vergi konuları arasında boşluklar bırakılması önlenmelidir.

4. Son olarak sisteme öyle bir esneklik verilmelidir ki farklı kentlerde kasabalarda yaşayanların yararlanmakta oldukları hizmetlerin kalite ve standartları

arasında, kentten kente bölgeden bölgeye görülmekte olan farklılıklar zamanla azaltılabilsin.

Bu ilkeler kuşkusuz ideal bir mali denkleşmenin dayandığı kurallardır. Hiç bir ülkede, hepsine tam olarak uyulduğu görülmez. Ancak, belediye gelir sistemlerini bu ilkelere uygun duruma getirmeye çalışmakla yerel yönetimlerin gelir bakımından devlete bağımlılığını azaltabilir.

Türkiye’de Belediye Gelirleri

Ülkemizde belediye gelirleri sisteminin esas olarak merkeze bağımlı bir sistem olduğu belirtilebilir. Yerel hizmetlerin artması ve çeşitlenmesi, hemşehrilerin istek düzeyinin yükselmesi, para değerinin sürekli olarak düşmesi ve genel ekonomik nedenler, belediyeleri gelir bakımından giderek daha muhtaç duruma getirmiştir. Belediyelerin bu güçlükten kurtarılabilmesi için, hem 1961, hem de 1982 tarihli Anayasalarımıza yukarıda sözü edilen mali denkleştirmeyi sağlayacak şu hüküm konmuştur: Yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanır. Bu hükümler, belediyelere yeterli gelir kaynaklarını sağlamalarının güvencesini oluşturur.

Belediye gelirlerinin başlıca beş ana gelir grubundan oluştuğunu söyleyebiliriz:

1. Devlet gelirlerinden paylar,
2. Belediyelerin öz gelirleri,
3. Devletin belediyelere yardımları,
4. Olağanüstü gelirler ve;

5. Para cezaları, ücret, kira vb. gelirler. Belediye gelirleri ile ilgili yasalarımızda 1949 yılında bu yana birçok değişiklikler yapılmış olmasına karşın gelir sisteminin bu yapısı ve merkezi yönetime bağımlılığı büyük ölçüde aynı kalmıştır.

Devlet Vergilerinden Paylar

12 Eylül 1980 hareketinden sonra, 2 Şubat 1981 tarihinde kabul edilen, belediyelere ve il özel yönetimlerine genel bütçe vergi gelirlerinden pay verilmesine ilişkin 2380 sayılı yasa, genel bütçe vergi gelirleri toplamı üzerinden belediyelere % 5 oranında pay verilmesi esasını getirmiştir. Yasa bu payın vergilerin toplandıkları ayı izleyen ayın sonuna kadar, iller bankasında ve İçişleri Bakanlığı emrinde toplanmasını emretmiştir.

1984 yılının Mayıs ayında çıkarılan 3004 sayılı yasa ile 2380 sayılı yasadaki önemli değişiklikler yapılmıştır. Buna göre, belediyelere genel bütçe vergi gelirleri toplamı üzerinden verilmekte olan payın miktarı % 5'ten % 10.30'a yükseltilmiştir. Yasa, bu payların gelir saymanları tarafından aylık olarak hesaplanıp, toplandıkları ayı izleyen ay sonuna kadar İçişleri Bakanlığı emrindeki bir hesapta toplanmak üzere İller Bankası'na yatırılmasını emretmiştir.

Daha sonra devlet paylarına son biçimini veren ve Aralık 1985 tarihinde çıkarılan 3239 sayılı yasa ile bir değişiklik daha yapılmıştır. Bununla Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden belediyelere ayrılan payın miktarı % 9.25'e indirilmiştir. Kullanım bakımından bu pay 3 bölüme ayrılmaktadır.

A. Birinci bölüm, Devlet Genel Bütçe Gelirlerinden ayrılacak % 6'lık kısmı oluşturmaktadır. Bu para İstanbul, Ankara, İzmir dışında kalan bütün belediyelere, son nüfus sayımındaki nüfusları oranında bölüştürülür. Eski yasadaki bunun miktarı % 8 idi.

B. % 3'ün oluşturduğu ikinci bölüm ise belediyeler fonu adıyla iller bankasına yatırılmakta ve bundan bütün belediyeler, nüfusları ne olursa olsun, İller Bankası'nın yıllık yatırım programında yer alan, haritaları, imar planları, her türlü tesisleri ve bunlara ait projeler için yararlanmaktadırlar.

C. Üçüncü bölüm ise, % 9.25'lik payın arta kalan bölümü % 0.25'idir. Yasa koyucu bunun İl Özel Yönetimlerinden gelecek 0.30'luk bir bölümle birleştirilerek, % 0.55 oranındaki Mahalli İdareler Fonunu oluşturmasını öngörmüştür. Bu fondan

yararlanarak, yerel yönetimler küçük çaptaki bir takım hizmetlerini gerçekleştirmek fırsatını bulurlar.

Mahalli İdareler Fonundan belediyelere yapılacak yardım tahsislerinde, aşağıdaki öncelik sırasına uyulur:

- a. Yeni kurulan belediyeler,
- b. Kalkınmada öncelikli illerde bulunan belediyeler,
- c. Turistik bölgelerdeki belediyeler,
- d. Daha önce hiç yardım almamış belediyeler,
- e. Kendi olanaklarıyla başlamış ve yarısı tamamlanmış bir işin bitirilmesi için başvuruda bulunan belediyeler,
- f. Fon yardımı ile başlattığı bir projeyi süresi içinde başarıyla bitirip bir başka hizmet için başvuran belediyeler.

Fondan yardım alabilmek için, İçişleri Bakanlığı'nın onayı gerekmektedir. Yardımlar, projesi ve tahsis amacı dışında kullanılamaz.¹⁴

Belediyelerin Öz Gelirleri

Belediyelerin öz gelirleri, ülkemizde her zaman, belediyelerin devlet vergilerinden aldığı paylardan az olmuştur. Türkiye'de belediyelerin öz gelirleri, 2464 sayılı yasa ile düzenlenmiştir (R.G. 28 Mayıs 1981, No:17354). Belediye gelirleri yasası belediyelerin gelirlerini, vergiler, harçlar ve harcamalara katılma payları olmak üzere başlıca 3 gruba ayırmaktadır.¹⁵

Vergiler

1. Meslek vergisi,

¹⁴ Ruşen KELEŞ, a.g.m. S.68

¹⁵ Ruşen KELEŞ, a.g.m. S.73

2. İlan ve reklam vergisi,
3. Eğlence vergisi,
4. Emlak vergisi,
5. Akaryakıt tüketim vergisi,
6. Haberleşme vergisi,
7. Elektrik ve havagazı tüketim vergisi,
8. Yangın sigortası vergisi

Harçlar:

2464 sayılı yasada yer alan harçların sayısı bir düzineyi aşmaktadır. Bunların başlıcaları, İşgal Harcı, Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı, Kaynak Suları Harcı, Tellallık Harcı, Hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcı, Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı, Kayıt ve Suret Harcı, İşyeri Açma İzin Harcı, Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı, Sağlık Belgesi Harcıdır. Daha önce bir devlet vergisi durumunda olan bina inşaat vergisi ise, bina inşaat harcı adıyla belediye gelirleri arasına 1982 yılından itibaren katılmıştır. Bu Harcın konusu her türlü bina inşaatı yapılacağı sırada, belediyeden inşaat ya da binada değişiklik yapma ruhsatı alınmasıdır.

Harcamalara Katılma Payları:

Belediye Gelirleri Yasasında Harcamalara Katılma Payları, Yol Harcamalarına Katılma Payı, Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı ve Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı olarak sayılmaktadır. Bazı belediye hizmetleri için belediyelerin yapmakta olduğu giderlere hemşehrilerin nakden katılması anlamına gelen katılma payları, yol, su ve kanalizasyon tesislerinin yeniden yapılması ya da genişletilmesi durumunda, bu hizmetlerden yararlanan yurttaşlardan alınır.

Devletin Belediyelere Yardımı

Genel olarak devlet, hemen hemen her ülkede belediyelere yardım yapmak zorundadır. Aynı yardımlarda söz konusu olmasına karşın devlet yardımını, genel

bütçeye konulan para olarak tanımlamak doğru olur. Kamu hizmeti kavramı genişledikçe, devletin belediyelere yardımı da önem kazanmıştır. Hızlı enflasyon, kentleşme hareketleri, devlet yardımlarını her gün daha da önemli duruma getirmektedir. Çünkü vatandaşlar her yerde belediyelerden daha fazla hizmet beklemekte ve bu hizmetleri daha iyi kalitede istemektedirler.

Devletin, belediyelere yardım etme düşüncesinin altında yatan nedenler bir kaç tanedir. Bir kez, belediyeler, her ne kadar yerel nitelikte hizmet üretirlerse de yaptıkları işlerin genel menfaati ilgilendiren yönleri de vardır. Eğitim-öğretim, sağlık, esenlik, sosyal yardım, nüfus ve kolluk hizmetleri gibi bir çok hizmetler hem yerel halka yarar hem de bunlar genel refahın yükselmesine katkıda bulunurlar. Dolayısıyla devlet, belediyelere bu amaçla yardımda bulunmalıdır.

İkinci olarak belediyeler arasındaki zenginlik, hizmet standartları, vergi ödeme gücü bakımından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Halbuki kamu hizmetlerinin görülmesinde vatandaşlar arasında belediyeden belediyeye büyük farklılıkların bulunmaması gerekir. Hizmet standartları ve vergi yükü arasındaki farklılıkların giderilmesi, belediyelerin kendi başlarına altından kalkamayacakları kadar önemlidir. Devlet zengin belediyelerden toplanan vergilerden bir kısmını, fakir belediyelere aktarabilecek bir düzen kurabilir. Bu amaçla, genel bütçeden yardımlar yapması zorunlu olur. İşte belediyelere devlet yardımlarının bir başka nedeni de budur.

Üçüncü olarak, devlet belediyeleri bazı yararlı tesisleri kurmaya özendirmek isteyebilir. Yerel yönetimlerin kendi gücünü aşan, veya genel menfaatler için önemli olduğu halde belediyelerin iyice kavramamış oldukları hizmet ve tesisleri kurmaya belediyeleri özendirmek amacıyla devlet bunların gerektirdiği giderlerin bir bölümünü kendisi üstlenir.

Devletin belediyelere yardımları başlıca iki gruba ayrılmaktadır.

1- Genel Amaçlı Yardım,

Belediyelere, devletçe herhangi bir harcama alanı belirlenmeden yapılan yardımları anlatır. Bunların amacı belediyelerin mali gücünü arttırmak, gelir yetersizliklerini gidermek ve belediyeler arasındaki vergi yükü eşitsizliğini gidermektir.

Genel amaçlı yardımlar, genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere pay verilmesine benzer. Ama pay yönteminden iki bakımdan farklıdır: Bir kez, paylar belediyelerin sürekli gelirlerindedir. İkinci olarak da paylar, belli vergilerin ya da bütün bütçe vergi tahsilatının miktarı ile orantılı olarak verilir. Halbuki yardımları bütçeye konulan ödenekler belirler.

2- Özel amaçlı yardım

Belli bir hizmetin ihdası ya da bir hizmetin yerine getirilebilmesi için gerekli tesislerin yapımı için ve ancak o işe harcanması şart koşulan yardımları anlatır. Belediyeleri, genel menfaatlere yararlı tesislerin kurulmasına özendirme amacıyla yapılan yardımlar, devletin genel menfaatlere yararlı hizmetlerin giderlerine katılmasını sağlamak amacıyla verilen yardımlar, genellikle özel amaçlı yardımlardır. Bu paralar, ancak bütçede ayrıldıkları amaç için kullanılabilirler. Özel amaçlı yardım, toptan değil, tesis ya da hizmetin inşaatının ilerlemesine paralel olarak verilir.

Bunun yanı sıra devletin belediyelere yardım yapmasındaki yöntemlere göre doğrudan doğruya veya dolaylı, karşılıklı veya karşılıksız, nakit veya hizmet yardımı biçiminde sınıflandırmalara da konu olabilir. Belediyelere yardım yapılmasında dikkate alınması gereken ölçüt, belediyenin mali gereksinmesidir. Devletin belediyelere yardımı, devletle yerel yönetimler arasındaki işbirliği ve yardımlaşmanın güzel bir örneğidir.¹⁶

Belediyelerin Olağanüstü Gelirleri

Belediyelerin olağanüstü gelirleri, türlü devlet bankalarından, İller Bankası'ndan ve başka kuruluşlardan borç para almaları ile gerçekleşir. Hizmetleri normal yollardan ve olağan gelirleriyle karşılayamayan belediyeler sık sık bu yola

¹⁶ Ruşen KELEŞ, a.g.m. S.79

başvurmak zorunda kalırlar. Yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlama görevini yerine getiremeyen devlet, bu durumda zaman zaman çıkardığı yasalarla, belediyelerin borçlarını ertelemek ya da tümüyle üzerine alarak silmek, ortadan kaldırmak yolunu seçer. Belediyeler, olağanüstü gelirleri arasında bulunan borçlanma yolunu daha çok İller Bankasından borçlanarak kullanırlar.

Para Cezaları ve Öteki Gelirler

Belediyelerin bunlar dışındaki gelirleri, para cezaları, ücretler, kira ve işletme gelirleri ve benzeri gelir kaynaklarından sağlanır. Para cezalarının iki türü vardır. Birinciler, kent ve kasabalarda kamu düzenini korumak, belediye kurallarını uygulamak ve halkın sağlığını, dinlenebilmesini sağlamak için belediye yasakları koymak ve bunlara uymayanlardan belediyenin yasaklarını uygulayarak ceza almak yetkisinden kaynaklanır. Burada amaç, belediye suçları işlenmesini önlemek, suç işleyenleri ise cezalandırmaktır. Dolayısı ile belediyelere bir gelir de sağlanmış olur.

İkinci tür para cezası, tazminat niteliğindedir. Bunlar belediyenin uğradığı, ya da uğraması olası bulunan bir zararın telafi edilmesi amacını taşır. Örneğin vergi, resim ve harçların ve başka kamu alacaklarının yasaların gösterdiği süreler içinde ödenmemesi durumunda, ilgililerden alınan para cezaları bu niteliktedir.

Bundan başka belediyeler, Belediye Gelirleri Yasası uyarınca bu yasa da harç ya da katılma payı olarak düzenlenmiş bulunmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak yerine getirilecek her türlü hizmetler için, belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkilidirler.

BELEDİYE BÜTÇELERİ

Bütçe, bilindiği gibi, gelecek yıl içinde toplanacak gelirlerin ve yapılacak giderlerin tahmin edilmesini ve bunların uygulanmasına izin verilmesini içeren bir hukuki tasarruftur. Belediye bütçeleri, devlet bütçesinden bazı noktalarda ayrılır:

1- Belediye bütçeleri, bir kez, merkezi yönetimce ve vesayet organlarınca onaylanır.

2- Belediye bütçelerinde, gelirler giderlerden önce gelir. Devlet bütçesinde ise ,giderler,gelirlerden önce gelir. Devletin egemenlik hakkı sınırsız olduğundan önce yapacağı, yapmak zorunda olduğu giderleri saptar sonra da bunun karşılığı olan gelir kaynaklarını bulmaya çalışır. Gerekirse bu kaynakları, para basarak yaratır. Belediyeler, kendiliklerinden gelir kaynağı yaratamazlar. Gelirleri elverdiği oranda harcama yaparlar. Belediyelerde “ayağını yorganına göre uzatmak esastır.”

3- Belediyelerde, görevler ve dolayısıyla giderler arasında, zorunlu ve isteğe bağlı ayrımı yapılan ülkelerde belediyelerin giderleri arasında derece ve önem farkları vardır. İsteğe bağlı olan giderlere, artan gelirler ayrılır. Kaynaklar öncelikle, zorunlu giderlere ayrılır. Devlet bütçesinde ise giderler arasında türüne göre ayırım yapılmaz, eşitlik ilkesine uyulur.

4- Belediye bütçelerinde, bazı giderler için “gelir tahsisi” yöntemi uygulanır. Bazı gelirler ancak belirli giderler için harcanır. Bu gelirler, belediyelere o amaçla bırakılmıştır. Örneğin koşullu, özel amaçlı devlet yardımları böyledir. Bazı devlet vergileri üzerine, belediyeler için konulmuş bulunan “Ek % 1’ler” de böyledir. Devlet gelirleri ise, bütün giderlerin karşılanmasına ayrılır.

5- Devlet bütçelerinden biri, bir sonrakinden geniş ölçüde bağımsızdır. Halbuki belediye bütçelerinde biri öteki ile dayanışma halinde olma zorunluluğu vardır. Devletteki gibi, bir “hazine hizmeti” söz konusu değildir. Bir yılın bütçesindeki açık bir sonraki yılın bütçesine mal edilerek onun gelirleriyle kapatılır. Gelir fazlasıda öyledir.

Belediye bütçelerinde başlıca iki ilkeye uyulması gerekir. Birincisi, genellik ilkesidir. Gelir ve giderler, bütçelerde gayrisafi olarak gösterilir ve hiçbir gelir ve gider bütçe dışında bırakılmaz. İkincisi birlik ilkesidir. Teknik zorunluluklar yüzünden ancak bazı ülkelerde benimsenebilmiş olan bu ilkeye göre, belediyelerin ticari ve sınıai nitelikteki faaliyetlerinin gelir ve giderleri de belediye bütçesi içerisinde yer alır.

Ülkemizde, belediye bütçesini, yürütme organı, yani belediye başkanı hazırlar. Başkan, belediyenin mali işlerinden sorumlu olanların yardımıyla hazırladığı bütçeyi, gerekçesiyle birlikte Belediye Encümenine sunar. Encümende incelenen bütçeye,

belediye başkanı son biçimini verdikten sonra, bütçeyi belediye meclisine götürür. Meclis, kendi iç çalışmalarındaki yönteme uygun olarak, Bütçeyi bütçe komisyonunda inceler ve sonra da belediye meclisinde görüşerek kabul eder.

Bundan sonraki aşama, belediye bütçesini, en büyük mülki amirin, yani vesayet makamının onaylamasıdır. En büyük mülki amir bütçeyi onaylarken şu noktalara bakar:

- a) Bütçe Kararnamesinde yasalara aykırı noktalar bulunup bulunmadığı,
- b) Belediye gelirleri arasında yasalara uymayanlar olup olmadığı,
- c) Belediyenin görevlerinden olmayan işler için ödenek ayrılıp ayrılmadığı,

d) Zorunlu giderleri karşılamaya yetecek ödenek konmamışsa, bunlarla ilgili değişiklikleri, en büyük mülki amir doğrudan doğruya yapar. Bütçenin denkliğini bozmaksızın, isteğe bağlı giderler için konan ödeneği, zorunlu işlere aktarabileceği gibi, belediye gelirlerinde artışta sağlayabilir.

Belediye başkanı, onay kararını bir hafta içinde vermek zorundadır. Bu süre içinde onaylanmayan bütçe kesinleşir. En büyük mülki amirin bütçede yapacağı değişiklikler aleyhine Belediye Meclisi idari yargıya başvurabilir. Kesinleşmiş belediye bütçelerinin birer nüshası İçişleri Bakanlığı'na gönderilir.¹⁷

¹⁷ Ruşen KELEŞ, a.g.m. S.82-84

IV.BÖLÜM

BELEDİYELERİMİZDE PERSONEL SİSTEMİ

Günümüzde yaygın bir biçimde benimsenen açıklamaya göre yerel yönetimler özgürlük, eşitlik, demokrasi amaçlarını gerçekleştirmek üzere varolan kuruluşlardır. Bu kuruluşların başarıları ise, merkezi yönetim karşısında bağımsızlıklarına, başka bir deyişle, özerklik derecelerine bağlıdır. Merkezi yönetimin vesayet denetimi ne kadar az yoğun ise, yerel yönetimlerin amaçlarına ulaşma şansı o kadar çoktur.¹

Yerel yönetimlerde üç tür personel sisteminden söz edilebilir. Bunlardan birincisi, merkezi yönetim denetiminin son derece sınırlı, dolayısıyla özerklik derecesinin yüksek olduğu ideal model, “ayrı personel sistemi”dir. İleri derecede gelişmiş kapitalist ülkelerde uygulanan bu modelde, her yerel yönetim birimi tümüyle özerk bir işveren gibi davranmakta, çalışanlar yalnızca kendilerini işe alan yerel yönetime karşı sorumlu saymaktadırlar. İkincisi, ideal modelin karşıtı, yerel yönetim çalışanlarının doğrudan merkezi yönetimin görevlileri olduğu “tek personel sistemi”dir. Genel olarak, yakın geçmişe kadar sömürge olan ülkelerde uygulanan bu yapıda merkezi yönetim, kamu görevlilerini kamu yönetimi bütünü içinde uygun gördüğü herhangi bir kuruluşta görevlendirebilmektedir. Üçüncüsü, iki uç arasında yer alan “bileşik ya da karma personel sistemi”dir. Çalışanlar yerel yönetimce işe alınmakta, ancak personel sistemi başından sonuna dek merkezi yönetimin bir ya da bir kaç kurumu aracılığıyla yönlendirilmekte, denetlenmektedir.

Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana uygulanan model, tek personel sistemine yakın karma modeldir. 1920’li yılların sonunda, belediyelerde çalışan

¹ Birgül GÜLER- M.Kemal ÖKTEM, *Belediyelerimizde Personel Sistemi*, *Amme İdaresi Dergisi*. Cilt 22 Sayı:2 Haziran 1989, S.25

memurlarla müstahdemler için ayrı bir personel düzeni öngörölmüş bulunması, bu saptamayı değiştirmemektedir.²

HUKUKİ DURUM

1930 Tarihinde yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanununun “Belediye Baş Amirleri, Memur ve Müstahdemleri” başlıklı 88 inci maddesinde belediye birim amirleri sayılmakta, birim amirlerinin emri altında lüzumu kadar yazı ve hesap, fen, sağlık, veteriner, idare, teftiş, belediye zabıtası ve itfaiye memurları ile katip, müstahdem ve işçi bulunacağı, bunların adet, maaş ve kadrolarının bütçe ile tespit ve tasdik olunacağı öngörülmektedir.

Belediye memurları özlük hakları bakımından 1975 yılına kadar 3656 sayılı Devlet Memurları Aylıklarının Tevhid ve Teadülü Hakkında Kanun hükümlerine tabi iken, 15.5.1975 tarihinde yürürlüğe giren ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda değişiklik yapan 1897 sayılı Kanunla 657 sayılı kanun kapsamına alınmışlardır.

657 sayılı kanun, kadroların tespitine ilişkin 33.Maddesine göre “il özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birliklerin kadroları yetkili organlarca hazırlanarak İişleri Bakanlığı'nın onayı ile tamamlanır. Yukarıda fıkrada sözü edilen kadroların kaldırılması veya bu kadrolarda yapılacak değişiklikler de aynı usule tabidir.” Aynı kanun 34.maddesine göre de 1,2,3,4 üncü derece kadro ihdas edilebilmesi için ayrıca Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığının görüşüne dayanılarak Bakanlar Kurulu kararı alınması şarttır. 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin yürürlüğe girmesi ile birlikte sürekli işçi kadrolarının ihdası 14.12.1983 tarihinden, memur kadrolarının ihdas ve değişiklikleri 1.1.1985 tarihinden itibaren Bakanlar Kurulu kararı ile mümkün olabilmektedir.

² a.g.m. S. 26

Belediye meclis kararı ile ihdas edilebilen sürekli işçi kadroları 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girmesiyle birlikte Devlet Personel Başkanlığı'nın görüşüne dayalı olarak İçişleri Bakanlığı'nca ihdas edilmektedir.

1994 Mâli Yılı Bütçe Kanunu ile İçişleri Bakanlığı'na verilen bu yetkiler, Bakanlıkça belirlenen genel esaslar çerçevesinde kullanılmak üzere Bakanlık Makamının 3.1.1994 tarih ve 5 sayılı olurları ile il valilerine devredilmiştir.³

BELEDİYE PERSONELİNİN SAYISAL DAĞILIMI

Belediyelerdeki personel durumunu yalın bir şekilde ortaya koymak için İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 1994 yılında 2331 belediyenin personel kadro cetvelleri ile mevcutlarının karşılaştırılması sonucu elde ettiği bulguları incelemekte yarar gördük.

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, belediyelerce gönderilen memur ve sürekli işçi kadrolarının doğru olduğunun bakanlık verileri ile karşılaştırılarak kanıtlandığını ancak geçici işçilere ait bilgilerin doğruluğunda şüphe olduğunu çalışma esnasında belirtmiştir.

Tüm belediyeleri nüfus gruplarına ayırarak personel dağılımını tek cetvelde takip etmenin güç olacağı düşünülerek belediyeler dört gruba ayrılmıştır. Birinci nüfus grubu başlığı altındaki belediyeler 0-20.000 nüfusa sahip belediyeleri, ikinci nüfus grubu başlığı altındaki belediyeler 20.001-100.000, üçüncü 100.001-500.000 e daha yukarısı nüfusu olan belediyeleri ve dördüncüsü de büyükşehir belediyelerini kapsamaktadır.

2331 belediyenin toplam nüfusu 38.068.236'dır. Bu belediyelerde çalışan toplam memur kadro sayısı 154.763, sürekli işçi kadro sayısı 156.713, geçici işçi sayısı 83.861, toplam personel sayısı ise 395.337'dir.

³ Hasan ÖZHAN, , Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi ,Sayı:403, Haziran 1994, S.18

2331 belediyede yukarıdaki verilerle her 500 nüfusa düşen personel sayısı Tablo:3.1’de gösterilmiştir.

Tablo:3.1
Belediyelerde Personel Dağılımı

Bel. sayısı	Bel. Nüfusu	Memur Kadro sayısı	Sür.İşçi Kad.Sayısı	Geçici İşçi Sayısı	Top.Per. Sayısı	Her 500 Nüfusa Düşen Personel Sayısı
2.331	38.068.236	154.763	156.713	83.861	395.337	5.20

Kaynak: Hasan ÖZHAN, , **Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi** ,Sayı:403, Haziran 1994, S.19

2.331 belediyede memur ve sürekli işçi kadro sayısı toplamı 311.476’dır. Her 500 nüfusa düşen memur ve sürekli işçi kadro sayısı Tablo:3.2’de görüleceği gibi 4.09’dur.

Tablo:3.2
Belediyelerde Memur Ve Sürekli İşçi Kadro Dağılımı

Belediye Sayısı	Bel. Nüfusu	Memur Kadro Sayısı	Sürekli İşçi Kadro Sayısı	Toplam	Her 500 Nüfusa Düşen Personel Sayısı
2.331	38.068.236	154.763	156.713	311.476	4.09

Kaynak:Hasan ÖZHAN, , **Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi** ,Sayı:403, Haziran 1994, S.19

İncelemeye dahil belediyelerin memur kadroları esas alındığında her 500 nüfusa düşen memur kadrosunun 2.03 olduğu görülmektedir.

Tablo:3.3
Belediyelerde Memur Kadro Dağılımı

Belediye Sayısı	Belediyeleri Nüfusu	Memur Kadro Sayısı	Her 500 Nüfusa Düşen Personel Sayısı
2.331	38.068.236	154.763	2.03

Kaynak: Hasan ÖZHAN, , **Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, *Türk İdare Dergisi* ,Sayı:403, Haziran 1994, S.20

0-20.000 nüfus grubuna dahil belediye sayısı 2.048'dir. 2.048 belediyenin nüfus toplamı 9.522.349, memur kadro sayısı 52.080, sürekli işçi kadro sayısı 20.932, geçici işçi sayısı 29.971, olmak üzere toplam personel sayısı 102.983'dür. Her 500 nüfusa düşen personel sayısı 5.41 ile Türkiye ortalamasının üzerindedir. Tablo4.1'in tetkikinden de görüleceği gibi nüfusu az belediyelerde her 500 nüfusa düşen personel sayısı daha fazladır. Küçük belediyelerin daha fazla personel çalıştırdığı anlamına gelmektedir.

Tablo:4.1**0-20.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Personel Dağılımı**

Alt Nüfus Grupları	Bel. Sayısı	Belediye Nüfusları	Memur Kadro Sayısı	Sürekli İşçi Kadro Sayısı	Geçici İşçi Sayısı	Toplam Per. Sayısı	Her 500 Nüfusa Düşen Personel Sayısı
800-2.000	117	199.835	1.836	373	685	2.894	7.24
2.001-2500	428	942.678	6.728	1.456	2.930	11.114	5.89
2.501-3000	319	850.956	5.449	1.330	2.536	9.315	5.47
3.001-3.500	225	707.684	4.227	1.321	1.905	7.453	5.26
3.501-4.000	163	611.774	3.472	1.177	1.810	6.459	5.28
4.001-4.500	142	598.416	3.284	1.065	1.601	5.950	4.97
4.501-5.000	77	363.102	1.916	775	1.102	3.793	5.22
5.001-6.000	148	812.191	4.698	1.153	2.732	8.583	5.28
6.001-7.000	86	552.027	2.828	1.362	1.597	5.787	5.25
7.001-8.000	61	455.455	2.014	1.670	1.364	5.048	5.54
8.001-9.000	47	394.626	1.842	1.129	1.277	4.248	5.38
9.001-10.000	34	356.895	1.347	845	867	3.059	4.28
10.001-12.000	79	852.106	4.086	1.914	3.202	9.202	5.40
12.001-14.000	46	579.156	2.893	1.863	2.312	7.068	6.010
14.001-16.000	29	418.923	2.183	1.338	1.531	5.052	6.02
16.001-18.000	33	558.683	2.226	1.088	1.407	4.721	4.22
18.001-20.000	14	267.842	1.051	1.073	1.113	3.237	6.04
TOPLAM	2.048	9.522.349	52.080	20.932	29.971	102.983	5.40

Kaynak: Hasan ÖZHAN, , Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi ,Sayı:403, Haziran 1994, S.20

0-20.000 nüfus grubuna dahil belediyelerde memur ve sürekli işçi kadro dağılımları

Tablo:4.2'te gösterilmiştir.

Tablo:4.2**0-20.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Memur Ve Sürekli İşçi Kadro Dağılımı**

Alt Nüfus Grupları	Bel. Sayısı	Belediyele Nüfusları	Memur Kadro Sayısı	Sürekli İşçi Kadro Sayısı	Toplam	Her 500 Nüfusa Düşen Personel Sayısı
800-2.000	117	199.835	1.836	373	2.209	5.52
2.001-2500	428	942.678	6.728	1.456	8.184	4.34
2.501-3000	319	850.956	5.449	1.330	6.779	3.98
3.001-3.500	225	707.684	4.227	1.321	5.567	3.93
3.501-4.000	163	611.774	3.472	1.177	4.649	3.80
4.001-4.500	142	598.416	3.284	1.065	4.349	3.63
4.501-5.000	77	363.102	1.916	775	2.691	3.70
5.001-6.000	148	812.191	4.698	1.153	5.851	3.60
6.001-7.000	86	552.027	2.828	1.362	4.190	3.80
7.001-8.000	61	455.455	2.014	1.670	3.684	4.04
8.001-9.000	47	394.626	1.842	1.129	2.971	3.77
9.001-10.000	34	356.895	1.347	845	2.192	3.07
10.001-12.000	79	852.106	4.086	1.914	6.000	3.52
12.001-14.000	46	579.156	2.893	1.863	4.756	4.10
14.001-16.000	29	418.923	2.183	1.338	3.521	4.20
16.001-18.000	33	558.683	2.226	1.088	3.314	2.96
18.001-20.000	14	267.842	1.051	1.073	2.115	3.95
TOPLAM	2.048	9.522.349	52.080	20.932	72.991	3.84

Kaynak: Hasan ÖZHAN, , Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi ,Sayı:403, Haziran 1994, S.21

0-20.000 nüfus grubuna dahil belediyelerde her 500 nüfusa isabet eden 3.84 memur ve sürekli işçi kadro sayısı, 4.09 olan Türkiye ortalamasının altındadır. Tablonun tetkikinden de görüleceği gibi istihdam olunan memur ve sürekli işçi sayısı daha alt nüfus

grubundaki belediyelerden nüfusu fazla belediyelere doğru düzenli olmamakla birlikte gittikçe azalmaktadır.

Tablo:4.3

0-20.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Memur Kadro Dağılımı

Alt Nüfus Grupları	Belediye Sayısı	Belediyele Nüfusları	Memur Kadro Sayısı	Her 500 Nüfusa Düşen Memur Sayısı
800-2.000	117	199.835	1.836	4.59
2.001-2500	428	942.678	6.728	3.57
2.501-3000	319	850.956	5.449	3.20
3.001-3.500	225	707.684	4.227	2.98
3.501-4.000	163	611.774	3.472	2.84
4.001-4.500	142	598.416	3.284	2.75
4.501-5.000	77	363.102	1.916	2.64
5.001-6.000	148	812.191	4.698	2.89
6.001-7.000	86	552.027	2.828	2.56
7.001-8.000	61	455.455	2.014	2.21
8.001-9.000	47	394.626	1.842	2.33
9.001-10.000	34	356.895	1.347	1.88
10.001-12.000	79	852.106	4.086	2.40
12.001-14.000	46	579.156	2.893	2.50
14.001-16.000	29	418.923	2.183	2.60
16.001-18.000	33	558.683	2.226	1.99
18.001-20.000	14	267.842	1.051	1.96
TOPLAM	2.048	9.522.349	52.080	2.74

Kaynak:Hasan ÖZHAN, , Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi ,Sayı:403, Haziran 1994, S.22

Tablo'da görüleceği gibi 0-20.000 nüfus grubuna dahil 2.048 belediyenin memur kadro sayısı 52.080'dir. Her 500 kişiye düşen memur kadro sayısı 2.74 ile 2.03 olan Türkiye ortalamasından %74 daha fazladır. Daha alt nüfus gruplarından başlayarak

belediyelerin nüfusları arttıkça her 500 kişiye düşen memur kadrolarında düzenli bir azalma görülmektedir.

20.001-100.000 nüfus grubuna dahil belediye sayısı 202'dir. 202 belediyenin nüfusu toplam 8.393.429, memur kadro sayısı 32.442, sürekli işçi kadro sayısı 26.505, geçici işçi sayısı 24.128 olmak üzere toplam personel sayısı 83.075'dir. Her 500 nüfusa düşen personel sayısı 4.95 ile Türkiye ortalaması olan 5.20'nin altındadır.

20.001-100.000 nüfus grubuna dahil belediyelerde personel dağılımı Tablo: 5.1'de gösterilmiştir.

Tablo:5.1

20.001-100.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Personel Dağılımı

Alt Nüfus Grupları	Bel. Sayısı	Belediye Nüfusu	Memur Kadro Sayısı	Sürekli İşçi Kadro Sayısı	Geçici İşçi Sayısı	Toplam	Her 500 Kişiye Düşen Per. Sayısı
20.001-25.000	46	1.012.584	4.388	3.243	3.339	10.970	5.41
25.001-30.000	32	863.793	4.722	2.676	3.154	10.552	6.11
30.001-40.000	20	652.583	2.458	1.248	2.202	5.908	4.53
35.001-40.000	22	825.346	3.116	2.487	2.009	7.612	4.61
40.001-45.000	12	506.013	2.206	1.395	1.642	5.243	5.18
45.001-50.000	7	332.194	1.089	921	984	2.994	4.51
50.001-60.000	23	1.235.138	4.576	4.681	3.018	12.275	4.97
60.001-70.000	16	1.039.521	3.553	3.481	2.573	9.607	4.62
70.001-80.000	12	888.586	2.920	2.610	1.703	7.233	4.07
80.001-90.000	6	497.267	1.897	1.908	1.100	4.905	4.93
90.001-100.000	6	540.404	1.517	1.855	2.404	5.776	5.34
Toplam	202	8.393.429	32.442	26.505	24.128	83.075	4.95

Kaynak:Hasan ÖZHAN, , Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi ,Sayı:403, Haziran 1994, S.26

Düzensizlik göstermekle birlikte alt nüfus grubundan üst nüfus gruplarına çıktıkça nüfusa sayısına göre istihdam edilen personel sayısında azalma görülmektedir.

20.001-100.000 nüfus grubundaki belediyelerde memur ve sürekli işçi kadro dağılımı Tablo:5.2’de gösterilmiştir.

Tablo:5.2

20.001-100.000 Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Memur Ve Sürekli İşçi Kadro Dağılımı

Alt Nüfus Grupları	Belediye Sayısı	Belediye Nüfusu	Memur Kadro Sayısı	Sürekli İşçi Kadro Sayısı	Toplam	Her 500 Kişiye Düşen Per. Sayısı
20.001-25.000	46	1.012.584	4.388	3.243	7.631	3.77
25.001-30.000	32	863.793	4.722	2.676	7.398	4.28
30.001-40.000	20	652.583	2.458	1.248	3.706	2.84
35.001-40.000	22	825.346	3.116	2.487	5.603	3.39
40.001-45.000	12	506.013	2.206	1.395	3.601	3.56
45.001-50.000	7	332.194	1.089	921	2.010	3.02
50.001-60.000	23	1.235.138	4.576	4.681	9.257	3.74
60.001-70.000	16	1.039.521	3.553	3.481	7.034	3.38
70.001-80.000	12	888.586	2.920	2.610	5.530	3.11
80.001-90.000	6	497.267	1.897	1.908	3.805	3.82
90.001-100.000	6	540.404	1.517	1.855	3.372	3.12
Toplam	202	8.393.429	32.442	26.505	58.947	3.51

Kaynak:Hasan ÖZHAN, , Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi ,Sayı:403, Haziran 1994, S.27

20.001-100.000 nüfus grubundaki belediyelerde memur ve sürekli işçi kadro sayısı esas alındığında her 500 kişiye düşen personel sayısı 3.51 ile Türkiye ortalaması olan 4.09'un altındadır. Tabloda da görüleceği gibi alt nüfus gruplarında farklılıklar çok belirgin değildir. Aynı nüfus grubuna dahil belediyelerde sadece memur kadrolarını esas alan veriler Tablo:5.3'de gösterilmiştir.

Tablo:5.3

20.001-100.000 Nüfus Grubundaki Belediyelerde Memur Kadro Dağılımı

Alt Nüfus Grupları	Belediye Sayısı	Belediye Nüfusu	Memur Kadro Sayısı	Her 500 Kişiye Düşen Memur Sayısı
20.001-25.000	46	1.012.584	4.388	2.16
25.001-30.000	32	863.793	4.722	2.74
30.001-40.000	20	652.583	2.458	1.88
35.001-40.000	22	825.346	3.116	1.89
40.001-45.000	12	506.013	2.206	2.18
45.001-50.000	7	332.194	1.089	1.64
50.001-60.000	23	1.235.138	4.576	1.85
60.001-70.000	16	1.039.521	3.553	1.71
70.001-80.000	12	888.586	2.920	1.64
80.001-90.000	6	497.267	1.897	1.90
90.001-100.000	6	540.404	1.517	1.40
Toplam	202	8.393.429	32.442	1.93

Kaynak:Hasan ÖZHAN, , Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi ,Sayı:403, Haziran 1994, S.28

Memur kadro dağılımı esas alındığında her 500 kişiye düşen memur kadro sayısı 1.93 ile 2.03 olan Türkiye ortalamasının altındadır. Alt gruplarda daha fazla olan memur kadro sayısı üst gruplara çıkıldığında belirgin azalma göstermektedir.

Üçüncü nüfus grubu 100.001-500.000 ve daha yukarı nüfusa sahip belediyeleri kapsamaktadır.

Üçüncü nüfus grubuna dahil belediyelerde personel dağılımı Tablo:6.1'de gösterilmiştir.

Tablo:6.1

1001-500.000 ve Daha Yukarı Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Personel Dağılımı

Alt Nüfus Grupları	Bel. Sayısı	Belediye Nüfusu	Memur Kadro Sayısı	Sürekli İşçi Kadro Sayısı	Geçici İşçi Kadro Sayısı	Toplam	Her 500 Kişiye Düşen Per. Sayısı
100.001-125.000	10	1.115.186	3.607	5.418	1.738	10.763	4.83
125.001-150.000	5	689.037	1.508	1.870	712	4.090	2.97
150.001-175.000	9	1.447.385	3.602	5.865	2.917	12.384	4.27
175.001-200.000	8	1.517.418	2.792	3.668	2.569	9.029	2.97
200.001-225.000	8	1.713.872	3.628	5.463	1.044	10.135	2.95
225.001-250.000	2	483.546	587	512	724	1.823	1.89
250.001-300.000	10	2.696.600	4.000	5.166	2.148	11.314	2.09
300.001-350.000	5	1.676.600	3.342	3.855	1.312	8.509	2.53
350.001-400.000	3	1.134.319	1.544	2.319	507	4.370	1.92
400.001-450.000	3	1.258.097	3.091	3.686	129	6.777	2.69
450.001-500.000	3	1.404.048	2.087	1.918	766	4.771	1.70
500.001 ve daha yukarısı	4	2.602.935	6.030	5.942	559	12.531	2.40
Toplam	70	17.739.131	35.818	45.682	15.125	96.625	2.72

Kaynak:Hasan ÖZHAN, , Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi ,Sayı:403, Haziran 1994, S.32

100.001-500.000 ve yukarısı nüfus grubuna dahil belediyelerde her 500 nüfusa düşen personel sayısı 2.72'dir. Bu oran Türkiye ortalaması olan 5.20'nin % 48, 0-20.000 nüfus grubu belediyelerin ortalaması olan 5.31'in % 49 ve 20.001-100.000 nüfus grubu belediyelerin ortalaması olan 4.99'un %46 daha azıdır. Üçüncü nüfus grubuna dahil belediyelerde memur ve sürekli işçi kadro dağılımı Tablo:6.2'de gösterilmiştir.

Tablo:6.2

100.001-500.000 ve Yukarısı Nüfus Grubuna Dahil Belediyelerde Memur Ve Sürekli İşçi Kadro Dağılımı

Alt Nüfus Grupları	Bel. Say.	Belediyeler Nüfusu	Memur Kadro Sayısı	Sürekli İşçi Kadro Sayısı	Toplam	Her 500 Nüfusa Düşen Memur Kadro Sayısı	Her 500 Nüfusa Düşen Memur , Sürekli İşçi Kadro Sayısı
100.001-125.000	10	1.115.186	3.607	5.418	9.025	1.62	4.04
125.001-150.000	5	689.037	1.508	1.870	3.378	1.09	2.45
150.001-175.000	9	1.447.385	3.602	5.865	9.467	1.24	3.27
175.001-200.000	8	1.517.418	2.792	3.668	6.460	0.92	2.12
200.001-225.000	8	1.713.872	3.628	5.463	9.091	1.06	2.65
225.001-250.000	2	483.546	587	512	1.099	0.61	1.14
250.001-300.000	10	2.696.600	4.000	5.166	9.166	0.74	1.70
300.001-350.000	5	1.676.600	3.342	3.855	7.197	1.00	2.15
350.001-400.000	3	1.134.319	1.544	2.319	3.863	0.68	1.70
400.001-450.000	3	1.258.097	3.091	3.686	6.777	1.23	2.69
450.001-500.000	3	1.404.048	2.087	1.918	4.005	0.74	1.42
500.001 ve daha yukarısı	4	2.602.935	6.030	5.942	11.972	1.16	2.30
Toplam	70	17.739.131	35.818	45.682	81.500	1.01	2.30

Kaynak: Hasan ÖZHAN, , Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi ,Sayı:403, Haziran 1994, S.33

100.001-500.000 ve yukarısı nüfus grubuna dahil belediyelerde her 500 nüfusa düşen memur ve sürekli işçi kadro sayısı 2.30 ile Türkiye ortalaması olan 4.09'dan % 78.0-20.000 nüfus grubuna dahil belediyelerin ortalaması olan 3.84'den % 67, 20.001-100.000 nüfus grubuna dahil belediyeleri ortalaması olan 3.51'den %53 daha azdır.

Her 500 nüfusa düşen 101 memur kadro sayısı ile Türkiye ortalaması olan 2.03'den % 100, 0-20.000 nüfus grubuna dahil belediyelerin ortalaması olan 2.74'den % 171, 20.001-100.000 nüfus grubuna dahil belediyelerin ortalaması olan 1.93'den % 91 daha azdır.

Her 500 nüfusa düşen personel sayısı bakımından belediyelerin nüfusları arttıkça istihdam olunan personel sayısında belirgin azalmalar müşahede edilmektedir.

15 Büyükşehir belediyesinde personel dağılımı Tablo:6.3'de gösterilmiştir.

Tablo:6.3**Büyükşehir Belediyelerinde Personel Dağılımı**

Belediye Adı	Nüfusu	Memur Kadro Sayısı	Sürekli İşçi Kadro Sayısı	Geçici İşçi Sayısı	Toplam	Her 500 Nüfusa Düşen Personel Sayısı
İstanbul	6.620.241	9.550	25.863	-	35.413	2.68
Ankara	2.559.471	9.517	11.358	1.751	20.875	4.08
İzmir	1.757.414	2.490	2.264	-	4.754	1.36
Adana	916.150	611	1.611	-	2.222	1.22
Bursa	834.576	2.402	1.687	1.783	5.872	3.52
Mersin	422.357	2.586	5.976	5.486	14.048	16.65
Gaziantep	603.434	527	1.390	1	1.918	1.59
Kayseri	425.776	498	1.093	529	2.120	2.40
Diyarbakır	381.144	555	992	1.222	2.769	3.63
Erzurum	242.391	443	1.007	2.011	3.461	7.15
Samsun	303.979	1.465	1.605	-	3.070	5.04
Eskişehir	413.082	1.195	1.790	171	3.156	3.82
Kocaeli	190.741	877	1.936	1.138	3.951	10.35
Antalya	378.208	831	3.340	-	4.171	5.51
Konya	513.346	897	1.698	545	3.140	3.05
Toplam	16.562.310	34.444	63.610	14.637	112.691	3.40

Kaynak: Hasan ÖZHAN, , **Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi** ,Sayı:403, Haziran 1994, S.34

Büyükşehir belediyelerinde personel dağılımı çok büyük bir düzensizlik göstermektedir. Her 500 kişiye düşen personel sayısı 3.40'dır. Diğer nüfus gruplarında en az ve en çok personel sayısı arasında büyük fark olmamasına karşın, büyükşehir belediyelerinde fark astronomik denilecek boyuttadır. Her 500 kişiye düşen personel sayısı

itibari ile Mersin Büyükşehir Belediyesi 16.65 ile ilk sırayı almakta ve tüm büyükşehir ortalamasının beş katı, en az personel istihdam edilen Adana Büyükşehir Belediyesinden ise yaklaşık 14 kat daha fazla personel istihdam edilmektedir. Mersin Büyükşehir Belediyesini sırasıyla 10.35 ile Kocaeli, 7.15 ile Erzurum Büyükşehir Belediyesi takip etmektedir. En az personel istihdam edilen Büyükşehir Belediyesi ise 1.22 ile Adana, 1.36 ile İzmir ve 1.59 ile Gaziantep'tir.

SORUNLAR

Kesin kural olmamakla birlikte gelişmiş ülkelerde her 500 kişiye 1 belediye görevlisi ilkesi kabul edilmektedir. Bu oran ülkemizde 5.20'dir.

Belediyelerimizin aşırı personel alımlarındaki en önemli etken ülkede yaşanan aşırı istihdam sorunudur. Aşırı işsizlik nedeniyle büyük baskı altında kalan belediyelerimizi bu baskıdan kurtaracak normatif ve yasal düzenlemeler yeterli değildir.

Belediye personelinin niteliklerinin belirlenmemiş olması, mahalli idarelere eleman yetiştirecek orta ve yüksek okulların açılmamış veya açılanların henüz mezun vermemiş olması, bu okullardan mezun olanların dışında eleman alımının engellenmesi yoluna gidilmemesi, istihdam baskısının daha da artmasına, niteliksiz büyük işsiz kitlesinin tek iş bulabilecekleri yer olarak belediyeleri görmelerine neden olmuştur.

Geçici işçi çalıştırılması ve bu çalıştırmanın 1994 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile getirilen vize mecburiyetine kadar herhangi bir vesayet yetkisine tabi tutulmamış olması, belediyelerde aşırı istihdamın önemli nedenlerinden biri olmuştur. 1475 sayılı İş Kanununun 8 nci maddesinde "bir aydan az süreli işler" olarak tarif edilen ve geçici işler için çalıştırılması gereken geçici işçilerin hizmet akitleri ara verilmeksizin sürekli yenilenmiş, diğer kadrolu işçiler gibi toplu sözleşmelere dahil edilerek fiilen kadrolu işçi statüsüne kavuşturulmuşlardır.

10-15 yıldan beri sürekli çalıştırılan bu işçilerin iş akitlerinin tazminatsız feshi de artık mümkün olamamaktadır. Su - kanalizasyon, inşaa, bakım, onarım, temizlik ve park

bahçe hizmetleri gibi işlerde çalıştırılması gereken geçici işçiler büro hizmetleri de dahil her türlü işlerde çalıştırılmaktadırlar.

Belediye personelinin niteliklerinin belirlenmemiş olması bu müesseselerin kurumsallaşmalarını önleyen önemli engellerden birisidir. Bu durum belediye idaresinin personel üzerinde siyasi baskı kurmasına ve politik mülahazalarla personel atamalarına ve yer değiştirmelerine neden olmuştur. Hangi görevlerin memur kadrolu ve geçici işçiler eliyle yürütüleceği konusuna bir açıklık getirilememiştir. Bu durum aynı görevin memur, sürekli veya geçici işçilerle yürütülmesine neden olmuştur. Belediyelerde aynı görevin memur, sürekli veya geçici işçilerle yürütülenleri oldukça fazladır. Sürekli işçilerin toplu sözleşme hükümlerine tabi olmaları, memur maaşlarının merkezi idarece belirlenmesi, geçici işçilerin bir kısmının asgari ücretle çalıştırılması, aynı işi yapan ancak farklı ücret alan bir personel politikasının doğmasına ve ücret dengesizliğine yol açmıştır. Kadrolu işçilerin toplu sözleşmelerle elde ettikleri ücretler memur maaşlarının çok üzerine çıkmıştır. Bu dengesizlikler personel arasında büyük bir huzursuzluk kaynağı haline gelmiştir. Memur maaş ve diğer özlük haklarının merkezi idarece tespiti ve bu konuda belediyelerin herhangi bir yetkilerinin olmayışı da sorunun ayrı boyutudur.

Türk belediyeleri kurumsallaşma sürecini henüz tamamlayamamışlardır. Kurumsallaşma derecesi büyükşehirlerden başlayarak küçük belediyelere doğru eşit aralıklarla düşmekte, 2.000 nüfuslu belediyelerde sıfır noktasına gelmektedir. Kurumsallaşmayı engelleyen yüzlerce neden sıralamak mümkündür. En önemli etken kendi gelirlerini yaratmamaları, öz gelirlerinin yok denecek kadar az olmasıdır. Sunduğu hizmetin bedelini alamayan, gelirlerini toplarken hemşehrisi ile gırtlak gırtlığa gelmeyen belediyenin harcamalarında sorumluluk içerisinde olmasını beklemek mümkün değildir.⁴

⁴ a.g.m. S.39

Belediyelerimizde memur kâdro standardına gidilememiştir. Bu güne kadar yapılan çalışmalara rağmen halen belediyelerde 5.717 adet değişik kadro unvanı vardır. Duyurucu, düdüklü su hat bakıcısı, kolbaşı, münadi, nıdırlık bekçisi, nivocu, oto silicisi, pedalcı, peynir pazarı memuru, şahadetname memuru, çoban, sucuk bandrol şefi, emir muavini mevcut kadro unvanlarından birkaçıdır. Beşbinin üzerinde kadro unvanı ile personel politikasında belirli standartlar tespiti elbette ki mümkün olmayacaktır.⁵

⁵ a.g.m. S.40

V. BÖLÜM

ÇEVRE SORUNLARI VE BELEDİYELERİMİZ

Çevre sorunları ve çevre korumasına geçmeden önce çevre kavramını tanımlamalıyız. Çevre " canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki,biyolojik,sosyal,ekonomik ve kültürel ortam" olarak tanımlanmaktadır. ¹

Çevre sorunları ile belediyeler arasında sıkı bir ilişki vardır. Halkın zaruri ve günlük ihtiyaçlarıyla ilgili olmakla sorumlu ve onlara en yakın kamu kuruluşu olan belediyelere, gerek çevre sorunlarının çözümlenmesinde gerekse yeni çevre sorunlarının ortaya çıkmasını önlemede, pek çok görevler düşmektedir.

Her ne kadar 1930 yılında çıkarılmış bulunan Belediye Kanunu ile Umumi Hıfzısıhha Kanunu, halkın temizlik, sağlık, huzur ve selameti ile ilgili sorunları düzenlemiş ise de, aradan geçen 70 yıla yakın bir sürede çevre sorunları kapsam ve boyutları itibariyle çok değişmiştir.

ÇEVRE SORUNLARI

Günümüzde devletlerin ve insanların en büyük dertlerinden birisi, çevre sorunlarıdır. Özellikle, başta sanayileşme olmak üzere şehirlerin büyümesi, teknolojik gelişmeler ve nüfus artışı yüzünden dünyada tabii denge bozulmakta ve bir sürü problem, merkezi ve mahalli idareleri, uluslararası kuruluşları ve gönüllü dernek ve vakıf gibi kurumları, bu sorunlar üzerinde durmaya ve gereken tedbirleri almaya zorlamaktadır.

Dar anlamda çevre bozulması sanayi, üretim ve tüketim süreçleri sonucu olarak, gelişen ülkelerde, bolluk ve zenginlikten dolayı ortaya çıkmıştır. ²

¹ Firuz D. YAŞAMIŞ, *Çevresel Etki Değerlendirmesi*, Takav Yayıncılık, Ankara 1997, S.136

² Tahir AKTAN, *Çevre Sorunları ve Belediyelerimiz*, *Türk İdare Dergisi*, Sayı:378, Mart 1988, S.455

Çevreyi etkisi altında tutan oluşumlar, geniş anlamda yeteri derecede besin alamamak, hastalıklar ve yokluklar sebebiyle meydana gelmişlerdir. Az gelişmiş veya gelişmekte olan; mesken, ulaşım, alt-yapı, temizlik, sağlık ve eğitim gibi olanaklardan yoksun ülkelerde ise fakirlikten gelen bir çevre bozulması söz konusudur.³

Çevre Kavramı ise, zamanla hava, su ve tabiat varlıklarına ilişkin sorunların çerçevesini aşarak, çok daha geniş kapsamlı bir hale gelmiştir. “Suyun, toprağın, havanın kirlenmesi, yeşil örtü, katı atıklar, enerji, trafik ve hatta gürültü gibi sorunlar giderek genişleyen çevre kavramının öğeleri durumuna gelmişlerdir. Çevresine olan ilgisi en geç uyanan ülkemizde bile, bugün insan yerleşmelerinin sağlık, eğitim, konut, temizlik, beslenme, çalışma ve düzenli bir gelir gibi tüm sorunlarıyla ilgili, “yaşanabilir çevre”yi en geniş anlamda görme eğiliminde bulunan bir “çevre” anlayışının ağırlık kazandığı görülmektedir.⁴

İnsan ekolojisi, teknoloji toplumunun ortaya çıkmasıyla beraber, bir problem alanı haline gelmiştir. Böylece, insanoğlu ilk defa çevresinden büyük ölçüde sorumlu tutulmak gibi garip ve zor bir duruma düşmüştür. Hatta bu durumunu hazırlayan üstün teknolojik başarıları dolayısıyla nerede ise insanoğlu suçlanacaktır. Eskiden yaygın olmayan bolluk ve rahatlık, bilim ve teknoloji alanlarında gelişmelerin beklenmedik tatsız sonuçları yüzünden yok olma tehlikesindedir.⁵

Teknolojinin sebep olduğu çevre krizi, genellikle, şehir ile özdeşleştirilmektedir. Aslında bu durum bir şehir krizi değildir. Fakat kirlenme ve bozulmanın olumsuz ve çirkin sonuçlarını, en geniş ölçüde ve açık bir şekilde, şehirler yansıtmaktadır.

³ Ruşen KELEŞ, **100 Soruda Türkiye’de Şehirleşme Konut ve Gecekondu**, İstanbul 1983, S.45-46

⁴ Fehmi YAVUZ-Ruşen KELEŞ, **Çevre Sorunları**, SBF Yayını, Ankara 1983, S.256

⁵ Tahir AKTAN , a.g.m., 456

Şehirlerde görülen bozulma ve yaşanan kriz, toplumdaki devamlı değişme ve büyümenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu kriz ekolojik (eco-crisis) niteliktedir.⁶

Çevre sorunlarını oluşturan kirlilik, bozulma veya yok olma alanları, başlıca şunlardır:

- 1) Hava kirliliği;
- 2) Su kirliliği, (kanalizasyon atıkları, ev ve sanayi atığı olan sular, içme suları);
- 3) Deniz kirliliği (liman ve iskele kirlenmesi, petrol ve gemi atıkları, sintine suları);
- 4) Gürültü ve titreşim (motorlu araç; fabrika; inşaat; uçak, tren veya metro; gece belli saatten sonraki gürültü)
- 5) Kötü koku (deniz, balık ve diğer deniz ürünleri, kanalizasyon ve çöp kokusu);
- 6) Atıklar (ev ve sanayi atıkları, kanalizasyon, pis su, çöp, plastik ve kimyasal maddeler);
- 7) Zirai mücadele ilaçları;
- 8) Toprak kirliliği (maden ve sanayi, yer çökmesi ve kaymalar);
- 9) Radyoaktif kirlilik (nükleer enerji santralleri);
- 10) Asit yağmuru;
- 11-Tabii ve tarihi çevrenin bozulması ve tahribi (doğa güzellikleri, kültür eserleri ve bu arada köy, kent ve şehirlerin yapısal dokuları).⁷

Çevre sorunlarında yalnız çevrenin kirlenmesi değil, diğer sorunlar da söz konusudur. Örneğin, yerleşim alanlarının düzenlenmesi ve ağaçlandırma gibi. Kirlenmede yoğunluk sanayi bölgeleri, liman ve körfezler, geniş yerleşim merkezleri, yani metropol

⁶ Serge CHERMAYEFF and Alexander İZONİS, *Shape of Community*, Penguin Books, London 1971, S.7

⁷ Tahir AKTAN, a.g.m. S.457

alanlardadır. Turistik bölgeler de, tarihi ve doğal güzellikleri de bünyelerinde topladıkları için, kirlenmenin yoğun olduğu yerlerdir.⁸

Önceleri, temizlik ve sağlık endişeleriyle değinilen, fakat 1970’li yıllara gelinceye kadar adı geçmeyen “çevre sorunları” ülkemizde, şehirlerin ısıtılmasından doğan hava kirliliği ile, birdenbire dikkatleri çekmeye başlamıştır. Yeni yeni gelişen sanayiler ile birlikte, sanayileşmenin sebep olduğu çevre kirlenmesi ortaya çıkmaktadır. Büyük endüstriler kurmuş ülkelerin bu konuda çekmiş oldukları acı ve masraflı tecrübeyi yaşamadan, süratle önleyici ve koruyucu tedbirler almamız fırsatı henüz vardır. Bu şansı iyi kullanmamız gerekir.

İlk ortaya atıldığı dönemde “çevre sorunları” denildiği zaman akla, başta hava kirliliği olmak üzere toprak ve suyunda katılmasıyla “tabiat çevresi” geliyordu. Günümüzde ise insan ve topluluk faktörleri ağır basmaktadır. 1982 Anayasa’sının “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamak hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir” (mad.56) hükmü, soruna işte bu geniş çerçeveden bakılması gereğini açıkça göstermektedir.

Türkiye’de çevre sorunlarının önemi ile çevre - kalkınma ilişkisi, ilk olarak 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yer almıştır. Bu planda özellikle son on yıl içerisinde hava, su ve kıyıların kirlenmesi gibi sanayi ve kentleşme hareketlerinin görüldüğü yerlerde çevre sorunlarının ortaya çıktığı ancak erozyon ve çevre sağlığı gibi doğal kaynakların, gelir ve eğitim gibi sosyo-ekonomik imkanların yetersizliğinden kaynaklanan çevre sorunlarının öteden beri Türkiye’de mevcut olduğu belirtilmiştir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda özellikle çevre sorunlarının ortaya çıkmadan önlenmesine ve çevre temizliği ve arıtım projelerine öncelik verilmesi gereğine işaret edilmiştir.

⁸ Ruşen KELEŞ, Kentleşme ve Konut Politikası, SBF Yayını, Ankara 1984, S.441

Temel Hedef ve Stratejiler’de ise şu ilkeler ve amaçlar üzerinde durulmuştur.

- 1) Çevre sorunlarının kapsamı ve boyutları;
- 2) Çevre sorunları ile yatırım alanlarının tercihi arasındaki uyum;
- 3) Çevre sağlığı ve mühendisliği;
- 4) Bölgesel gelişme ve yerleşme;
- 5) Tarihi ve tabii zenginliklerin toplum yararına ve turizme katkıda bulunmak amacıyla korunması

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ise, sadece mevcut kirliliğin ortadan kaldırılması, muhtemel bir kirliliğin engellenmesi değil, kaynakların gelecek nesillerinde yararlanabileceği en iyi şekilde kullanılması, korunması ve geliştirilmesi temel yaklaşım olarak benimsenmiştir. Ayrıca çevre alanında sürdürülmesi gerekli olan araştırma ve geliştirme faaliyetlerine öncelik tanınarak, ilgili üniversite ve kuruluşların destekleneceği ifade edilmiştir.

BELEDİYE GÖREVLERİ

Türkiye’de belediyelerin görevleri genel bir ifade ile, belde halkının sağlık ve huzurunu sağlamaktır. Bu amaçla, temizlik kontrolü, kanalizasyon ve lağım inşası, patlayıcı ve parlayıcı maddeleri depolamak ve zararsız halde korumak, halkın dinlenme ve eğlenmesine yardımcı tesisler (rekreasyon merkezleri) kurmak, şehir imâr planlarını yapmak, taşımayı ve beslenmeyi sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri almaktır. Çağdaş yaklaşıma göre ise, turistik tesisler yapılması, başta hava kirlenmesi olmak üzere, çevre kirlenmelerine ve bozulmalarına karşı savaşmak gibi yeni sorumluluklarda belediyelere yüklenmektedir.

Belediyelerin çevre sağlığı alanındaki görevleri, başlıca şu noktalarda toplanabilir:

- 1) Salgın ve bulaşıcı hastalıklara karşı savaşta, merkezi idare kuruluşu ile belediyeler ortak hareket ederler. Aşı, dezenfeksiyon, zararlı böcek ve bitkileri yoketme gibi önleyici tedbirler genellikle mahalli düzeyde alınabilir, fakat Sağlık ve Sosyal Yardım

Bakanlığının, bu tür hastalıkların ortadan kaldırılması ve iyileştirilmesinde birinci derecede sorumluluğu vardır.

2) Sağlık denetimleri : Başta Belediye ve Umumi Hıfzısıhha Kanunları olmak üzere çeşitli kanun, tüzük ve yönetmelikler, belediyelere: halka açık yerleri, yenilecek, içilecek ve kullanılacak şeyleri ve bunların buldukları yerleri, hizmet erbabını, içme ve kaynak sularını, konutları, fabrika ve işyerlerini, soğuk hava tesislerini, süthaneleri, helaları, ılıca ve havuz, hamam gibi yıkanma yerlerini, çamaşırhaneleri, kanalizasyon, lağım ve çukurları, sağlık açısından denetleme görevi verilmiştir. Ayrıca, çevre sağlığı için olduğu kadar toplumun huzuru, rahatı ve menfaati açısından sanayi kuruluşlarını denetlemek, umumi yerlerin açılmasına izin vermek, bu yerlerde çocukların çalıştırılması, yazılı ve basılı kağıtları kese kağıdı olarak kullanılmasını önlemek de belediyelerin görev ve yetkileri arasındadır.⁹

Umumi yerlerin temizliği, süprüntü ve pis maddelerin toplanma ve imhası da, Belediye Kanunu ve Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile belediyelere verilmiştir. Gürültü ile mücadelede hem genel zabıta hem de belediye zabıtası görevlidir.

ÇEVRE KİRLENMESİ VE BELEDİYELER

Her şeyden önce, şehrin kuruluş yeri ve imar planı, trafik ve en başta ısınmak için kullanılacak yakıt, hava kirliliği üzerinde birinci derecede rol oynar. Ayrıca, yeşil alan ve peyzaj gibi sosyal alt-yapı, günümüzde büyük önem kazanmıştır.

Halkın sağlık ve esenliğine aykırı, şehircilik estetiği ve trafik açısından mahsurlu olan enkaz ve birikinti ile, gürültü ve duman çıkaran tesisler, su mecraları, lağım, çukur, kuyu, mağara ve bu gibi tehlikeli yerlerin düzeltilmesi, çukurların doldurulması, enkazın kaldırılması kanun hükmüdür. İlgilinin bu hükmü yerine getirmemesi halinde, belediye veya valilikçe gereken tedbir alınacaktır. Böylece, pis sular, lağım veya fosseptiğe bağlanır.

⁹ Belediyeler, **İç Düzen Genel Rapor, Kitap:2**, Ankara 1972, S.11-21

Aksi halde belediyenin koyacağı esaslara göre ilgililer tesisat yapmaya zorlanır; olmazsa bu işi belediye veya valilik üstlenir.¹⁰

BELEDİYELER VE ÇEVRENİN KORUNMASI

Belediyeler arasında gelişme derecesi ve büyüklüğüne göre bir sınıflandırma yapılmamış olduğu için, hizmetlerin eksiksiz yerine getirilmesi mümkün değildir. Nitekim bir takım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Gelişme dengesizlikleri oluşur ve hatta büyür. Küçük beldelerde gelir kaynakları çok sınırlıdır; hizmetler gereğince yerine getirilemez. Büyük şehirler ise daha büyük olan metropoliten alanlara hizmet götürmek durumunda kalmaktadır.¹¹

Yerleşim ve konut eksikliği veya düzensiz bir yapılaşma, çevreyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Mevcut düzensizliğe ilave olarak bir yandan, gökdelenler ve yoğun iş merkezlerinin kurulması, diğer yandan gecekondu yapımı ve kaçak inşaat, şehirlere istenmeyen bir görünüm getirmektedir. Böylece şehirlerin dışında uydukentler oluşmakta, toplu konut ve organize sanayi bölgeleri hem ana şehirlerde hemde bu şehirlerin dışında, halka geniş boyutta belediye hizmeti sunabilmeleri için belediyelerini zorlamaktadır.

Tarihi çevrenin ve kültür mirasının korunmasında, pek çok konuda olduğu gibi, Batı dünyasının yaklaşım ve arayışlarına da ayak uyduramamış olmamız, uzmanlar tarafından eleştiri konusu yapılmıştır. Şehirleşmemize çağdaş ve modern bir görünüm verelim derken “yeniye özlem gelenekseli sık sık arka plana itmiş pek çok şehirlerimizin fiziki görüntüsü büyük ölçüde batı şehirlerini taklit eden bir mimari niteliğe bürünmüştür. Dünyanın tarihle yoğrulmuş bir bölgesinde yer alan zengin bir mimarlık mirasına sahip

¹⁰ Tahir AKTAN, a.g.e., S.460

¹¹ Ruşen KELEŞ, 100 Soruda Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1983, S.115

ülkemizde toplumun geleneksel çevresine karşı ilgisizliği, üzerinde dikkatle durulması gereken bir konu” olmuştur.¹²

Şehirleşmenin olumsuz etkilerinden çevrenin korunması belediyeler için güncel ve kaynak ihtiyacı duyulan belediye görevlerinin belki de en başında gelmiştir.

Belediyelerden Beklentiler

Belediyelerin, sonuç olarak, halkın katkısı ve devlet desteği ile, çevre sorunlarına yaklaşması ve başlıca şu alanlarda etkili hizmetler vermesi beklenmelidir:

1. Şehir ve bölge planları ile kirlenmeyi önlemeyi de hedef alarak alt-yapı tesislerinin birarada yapılması. Bu amaçla şehir bölge ve peyzaj planları ile ekolojik, meteoroloji ve şehir sağlığı uzmanlarının birarada çalışmaları;
2. Çevre sorunları alanında araştırma ve eğitim planları uygulanması; bu amaçla araştırma enstitüsü ve laboratuvarlarının, personel ve halkın eğitimi için eğitim ve tanıtım faaliyetlerine girişmesi. Halkın ilgi ve desteğinin kazanılması ve maddi katılımının sağlanması bu konuda yararlı olabilir;
3. Taşıt sayısının azaltılması, elektrikli toplu taşımacılık veya metro uygulamasına geçilmesi;
4. Ağır endüstri tesislerinin, koku yayan ve gürültü çıkaran imalathanelerin şehir merkezi dışına alınması;
5. Şehir ısıtmasının doğalgaz, elektrik veya arınmış kömürle sağlanması;
6. Arsa spekülasyonu ile mücadele edilmesi, yeşil alan ve kuşaklar oluşturulması;
7. Tarih, arkeoloji ve tabiat varlıklarına karşı koruyucu yaklaşım.¹³

¹² Tahir AKTAN, a.g.m. S.461

¹³ Tahir AKTAN,a.g.m. S.462

Bu son alanda, zenginlik, belediye büyüklüğüyle paralel şekilde gitmeyebilir. Bir kervansaray, hamam veya arastanın varlığı küçük bir belediye için bir zenginlik kaynağıdır, ona önem kazandırır. Bu bakımdan büyük belediyelerin bugün başlattıkları koruyucu projelerin desteklenmesi; fakat küçük komşu belediyelere de büyük belediyelerin öncülük etmesi ve yol gösterici olması beklenmelidir. Bunların ortak faaliyete girişmesinden de fayda umulabilir.

Belediye Kanunu yarım yüzyıldan fazla bir süre önce çıkarılmıştır ve bu haliyle de değişen şartlara ve gelişmelere uyum gösterebilecek halde değildir.

Zamanla hizmetler çeşitlilik kazandı, çevre bozuldu. Şehirleşme, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, temizlik, imar ve yeşil alanlar düzenlenmesi vb. faaliyetler yeni bir görüşle ele alınması gereken görev alanları haline geldi. Büyük sanayi ve yerleşim merkezlerinin oluşması, eski ve yerleşik düzeni radikal bir şekilde değiştirdi. Nüfus yığılmaları, metropollerini ortaya çıkardı. Ticaret ve iş merkezleri, şehirlere yeni bir görünüm verdi. Uydu kentlerin, organize sanayi bölgelerinin, merkezi ısıtma ve toplu konut uygulamalarının ortaya çıkmasıyla alt yapı hizmetleri, toplu taşımacılık ve çevre ile ilgili yeni yeni sorumlulukları belediyelere yükledi.

Bu durum karşısında belediyeleri düzenleyen mevzuatın baştan başa yeniden gözden geçirilerek, değişen şartlara uydurulması gerekli bir hale geldi. Yeniden teşkilatlanma ve görevlendirme belediyeler için yeni kaynakların yaratılmasını da zorunlu kıldı.

Belediyelerin çevrenin korunması ile ilgili görev ve sorumluluklarına değindikten sonra çevrenin kirlenmesinde en önemli faktör olan katı atık sorununa da çalışmamız içinde yer vermek gereğini hissettik.

Çevre kirlenmesi, bunu etkileyen değişik faaliyetlerin çeşidi ile değişmekle birlikte onun önemi kirleticilerin cinsine, miktarına ve bunların atıldığı ortama bağlıdır.

Diğer tüm çevre sorunları gibi katı atık sorunu da giderek artan bir şekilde toplumun dikkatini çekmekte, önemli çevresel etkilerinden kaynaklı güncellik kazanmaktadır.

(28 Nisan 1993'te meydana gelen İstanbul Ümraniye çöplük faciası ve bir çok kentimizdeki çöp alanlarının durumu bunun en iyi örneğidir.)

Türkiye'de hızla artan nüfusla birlikte toplam katı atık miktarı da büyük boyutlara ulaşmıştır. Bu nedenle katı atık toplama ve taşıma araçlarına ait ilk yatırım, işletme ve bakım giderleri depolama ve yeniden kazanım çalışmalarına yönelik yatırımların maliyeti sürekli ve hızlı olarak artmaktadır. Bunun sonucunda günümüzde katı atıkların toplama belirli uzaklıklara taşıma maliyetleri patlama noktasına gelmiştir.

Katı atıkların yönetimi bu gün belediyelerin karşı karşıya olduğu sorunların en önemlilerinden birisidir. Belediyeler her yıl bütçelerinin önemli bir bölümünü temizlik hizmetini (çöp toplama, taşıma ve depolama) gerçekleştirmek amacıyla harcamaktadırlar. Buna karşılık nitelikli bir temizlik sunulduğunu da söylemek oldukça zordur.¹⁴

En uygun toplama, taşıma ve uzaklaştırma sistemini seçmek ve kurmak oldukça zahmetli ve titiz çalışma gerektirir. Ancak, bu çalışma kadar önemli olan diğer bir konu "çöp" olayında halka yönelik eğitime ağırlık verilmesidir. Bu konuda, katı atık yönetiminde alınması gerekli teknik ve yönetsel tedbirler, bunların belediyelerle ilişkisi kısaca şu şekilde incelenebilir:

– Katı atık konusu ile ilgili ülkemizde hiçbir standart yoktur, oysa ki gelişmiş ülkelerde çöp tenekesinden katı atık dönüştürüm tesisine kadar standartlar hazırlanmıştır. TSE'nin (Türk Standartlar Enstitüsü) bu konuya ağırlık vermesi, özellikle küçük belediyelerin zarar görmesini önleme açısından önemlidir.

– Plastik, cam, metal ve kağıt gibi ekonomik değeri olan atıklar için yeniden kazanım işlemine önem verilmeli, atıkların toplanması ve taşınması sırasında bu durum

¹⁴ Vedat PINARLI, **Katı Atıkların Tanımı ve Özellikleri**, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt:1, Sayı 4, Temmuz 1992, S.23

dikkate alınmalıdır. Özellikle belediyeler katı atıkları kaynaқта ayırarak toplama yöntemlerini geliştirmelidir.

– Çöp depolamada düzenli depolamaya (yer gömütleri) geçilmeli, çöp depolama alanlarının seçiminde ise su havzaları, yer altı su kaynakları, deniz, göl ve akarsular dikkate alınmalıdır.

– Katı atık konusunun çevre koruma teknolojileri açısından atık su arıtımı, içme suyu arıtımı gibi teknik bir işlem olduğu kabul edilmelidir.

Bugün, büyük kentlerde katı atıkların toplanması ve taşınması sürecinde de aksayan yönler olmakla birlikte, önemli konular çöp depolama alanları, bu alanların durumu ve katı atık miktarının kaynağında azaltılması yani yeniden kazanımdır.

Genelde hiçbir tekniğe uymadan yapılan düzensiz depolama işlemi sonucunda çöp dağları oluşmakta, bunlarda sonuçta Ümraniye’de olduğu gibi “grizu patlaması” türünde facialara yol açmakta ya da bu yönde risk taşımaktadır. Bu tür düzensiz depolama sonucunda;

– Çöplük alanında çürümeyle metan gazı oluşmakta bu gaz hava kirliliğine, sıkışık hava ile temasında ise patlamalara neden olmaktadır.

– Yine düzensiz depolamayla oluşan çöp sızıntı suları yörenin jeolojik yapısıyla da bağıntılı olarak yeraltı sularını ve toprağı kirletmektedir.¹⁵

Katı Atıkların Tanımı ve Özellikleri

Genel olarak katı atık terimi:

- Meskun bölgelerde evlerden atılan katı atıkları (çöpler),
- Park, bahçe ve yeşil alanlardan atılan bitki atıklarını,
- Cadde süprüntülerini,
- İri katı atıkları (Büyük hacimli katı atıkları)

¹⁵ Türk Belediyecilik Derneği- Konrad Adenauer Vakfı, **Yerel Yönetimlerde Katı Atıkların Toplanması, İmhası ve Değerlendirilmesi**, Aralık 1994, S.10-11

- Zararlı atık sınıfına girmeyen, evsel katı atık özelliklerine haiz sanayi ve ticarethane katı atıklarını,
- Evsel atık su arıtma tesislerinden atılan arıtma çamurlarını,
- Hafriyat toprağı ve inşaat molozlarını,
- Özel veya resmi kuruluşlar ve şahıslarca üretilen çeşidi, özelliğı ve miktarı itibari ile insan sağığına zarar veren, su ve havayı kirleten, yanıcı ve patlayıcı madde içeren, hastalık mikrobi taşıyabilen zararlı ve tehlikeli atıkları kapsar.¹⁶

Katı atıkların oluşumuna neden olan araçların, faaliyetlerin ve atıkların oluştuğı yerlerin; kaynaklara ve katı atık türlerine göre sınıflandırılması şöyledir.

¹⁶ Kriton CURİ, **Katı Atıklar, Çevre ve İnsan**, T.C. Başbakanlık Çevre Genel Müdürlüğü Yayını, Yıl:3 Sayı 9 1988, S.8

Tablo.7**Katı Atıkların Kaynaklarına ve Türlerine Göre Sınıflandırılması**

Kaynak	Katı atık oluşumuna neden olan araçlar, faaliyetler ve atıkların oluştuğu yerler.	Katı atık türleri
Evsel	Meskun bölgelerde, özel konutlardan, az, orta ve çok katlı apartmanlardan, vb. atıklar	Çöpler, yemek artıkları, küller ve diğer özel atıklar
Ticari	Dükkanlardan, marketlerden, lokanta ve otellerden, iş merkezlerinden, bürolardan, sanayi sitelerinden, matbaalardan, hastane	Çöpler, yemek artıkları, küller, yıkım ve onarım atıkları diğer özel atıklar
Kentsel	Yukarıda sıralanan maddeleri kapsar	Yukarıda sıralanan maddeleri kapsar
Endüstriyel	İnşaat sektörü, harfiyat ve onarım işleri, fabrikalar hafif ve ağır sanayi sektörü, rafineriler, kimyasal fabrikalar, ağaç sanayi vb.	Çöpler, yıkım ve onarım atıkları, bazı özel atıklar, bazı tehlikeli ve zehirli atıklar
Açık alanlar	Cadde, sokak süprüntüleri, park, bahçe ve oyun alanlarındaki atıklar	Çöpler, bitki atıkları, özel atıklar
Arıtma tesisi	Su, pis su ve endüstriyel arıtım işlemleri	Arıtma tesisi atıkları, genelde yarı katı haldeki zararsız çamurlar
Tarımsal	Çiftlikler, tahıl üretim çalışmaları, meyve bahçeleri, üzüm bağları, mandıralar	Tarımsal atıklar ve bitki atıkları özel besin atıkları ve bazı zararlı atıklar.

Kaynak: G.TOCHOBANOGLIOUS, H.THISEN, R.RELIASSEN, Solid Wastes Engineering Principles and Management Issues, McGraw Hill Book Company, 1977, S.51-54

Katı Atıkların Toplanması ve Taşınması

Katı atıkların toplanması “kaynakta toplama” ve “binalardan toplama” olarak ikiye ayrılır,

Kaynakta çöp toplama

Evde veya diğer çöp kaynaklarında atık meydana gelir gelmez toplanmasını ve depolanmasını kapsamaktadır. Meydana gelen çöpler,

- a) Çöplerle birlikte atılan torbalarda biriktirebileceği gibi
- b) Sürekli olarak kullanılan kaplarda da (konteyner) toplanabilmektedir.

Çöplerin toplanması ister torbada ister kapta yapılsın; dönüştürüme tabi tutulacak malzemelerin değerlerini kaybetmemeleri için kuru çöplerle ıslak çöplerin ayrı ayrı biriktirilmesi gerekir. Çöplerin cam, kağıt vb. gruplarda toplanması dönüştürmelerini daha da kolaylaştırır.

Binalardan çöp toplama:

Evlerde ve diğer yerleşim bölgelerinde biriktirilen çöplerin uzaklaştırılması iki değişik yöntemle yapılabilir.

a) Çöpleri kapıdan almak: Çöpler belli günlerde belli saatlerde kapının önüne bırakılır ve buradan temizlik araçlarıyla toplanır. Toplama ticari bölgelerde her gün, meskenlerden ise en az haftada iki kere yapılmalıdır. Toplama, çöplerle ilgili işlemler arasında en pahalısı sayılabilir. Bu nedenle bu maliyeti azaltmak için toplama süresini ve aracın katettiği mesafeyi en aza indirmek gerekir.

b) Çöpleri konteynerlere atmak: Çöplerin uzaklaştırılmasında kullanılan ikinci yöntem çöpleri kentin belirli noktalarında bulunan konteynerlere boşaltmaktır. Söz konusu konteynerler belirli aralıklarla temizlik işletmesi tarafından boş konteynerlerle değiştirilir veya özel araçlara boşaltılır.

Çöp toplama yöntemleri karşılaştırıldığında konteynerli sistemin avantajı, çöpleri istenilen herhangi bir anda kaynaktan uzaklaştırabilmek ve toplama işleminin daha ucuza

mal olmasıdır. Buna karşılık kapıdan alma yönteminde atıkların yoldan depolanmasına gerek olmadığı için estetik açıdan tercih edilebilir.

Katı atıkların uzaklaştırılması için yöntem seçerken aşağıdaki etmenlere de dikkat etmek gerekmektedir.

Seçilen yöntem:

- a) Halkın bedeni ve ruhi sağlığını olumsuz etkilememeli,
- b) Yerüstü ve yeraltı suları ile toprağı kirletmemeli,
- c) Bitki örtüsü ve canlıları olumsuz etkilememeli,
- d) Havayı kirletmemeli,Çevreye estetik açıdan zarar vermemelidir,
- e) Katı atık türüne, miktarına kompozisyonuna ve yerel, kentsel özelliklere uygun yöntem ve teknolojiler seçilmeli,

– Maliyet unsuru uzaklaştırma ve dönüştürüm aşamalarında iyi değerlendirilmelidir.¹⁷

Katı Atık Yönetimi

Gelişmiş ülkeler diye adlandırılan Batılı ülkelerde, çevre koruma teknolojilerinde görülen yeni bilimsel yaklaşımlar, katı atık sorununun çözümündede etkili olmuştur. Öncelikli olarak Katı Atık Yönetimi kavramında, genel kabul gören tercih ve yaklaşımlar netleşmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Buna göre “Katı Atık Yönetimi” sıralaması şu şekilde özetlenebilir.

- Atık miktarının azaltılması,
- Atıkların yeniden kazanımı,
- Yakma tesisinde giderim,

¹⁷ Kriton CURI, a.g.m. S.9

- Düzenli depolama.¹⁸

Atık Miktarının Azaltılması

Katı atık yönetimi ve konuyla ilgili çalışmalarda en önemli unsurlardan biri atık miktarı ve bu miktarın yıllara göre değişimi, artışıdır. Atık miktarı ile birlikte atığın niteliği ve kompozisyonunda önemli bir etken olarak değerlendirilebilir. Bu konuda atık miktarının azaltılması konuyla bağlantılı çalışmaların daha kolay yürütülebilmesi açısından önemlidir. Atık miktarının azaltılması ise doğrudan üretim ve tüketim süreci ile bağlantılı yaklaşım, tercih ve alışkanlıklarla ilgilidir. Örneğin, Türkiye’de 1980’ler sonrası tüketim alışkanlıklarının değişmesi ya da değiştirilmesi sonucunda, bu sürecin çok doğal bir sonucu olarak, “tüketici” ve “sosyal” bir çok sorunu olan bir toplum oluşmuştur.

Ambalaj atıklarının kullanımındaki yaygınlık ve bunun getirdiği kolaylık, ilk etapta günlük yaşamı değiştirmiştir. Ancak, bu sürecin uzun vadedeki etkilerinin olumsuz olabileceği görülmektedir. Günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelen plastik, metal ambalaj maddelerinin yoğun üretim ve tüketimi gelecekte onarımı imkansız olabilecek çevresel sorunların da habercisi gibi görünmektedir.

Katı Atıkların Yeniden Kazanımı (KAYK)

Yeniden kazanım (YK) ürünlerin bir hammadde gibi kullanılıp, aynı ya da değişik ürüne çevrilerek birden fazla kullanımı sürecidir. Yeniden kazanım yeniden kullanımdan farklıdır. Yeniden kullanma, aynı ürünü farklı amaçlarla birden fazla kullanımıdır. Yeniden kullanma sürecinde üretim yoktur. Örneğin, cam şişelerin toplanması, temizlenmesi ve yeniden doldurulması yeniden kullanma sayılır. Bununla birlikte cam şişelerin toplanması, öğütülmesi ve yeniden biçim verilmesi yeniden kazanımdır. Yeniden kazanımın 3 temel aşaması vardır:

- Yeniden kazanılacak ürünlerin diğer katı atıklardan ayrılması,
- Bu ürünleri, imalat sürecinde hammadde haline getirme amacıyla işleme,

¹⁸ Yerel Yönetimlerde Katı Atıkların Toplanması..., S.19

– Ürünün pazarlanması

Örnek; son yıllarda gazetelerin ve büro kağıtlarının hamur edilerek karton ve diğer kağıt ürünlerine dönüştürülmesi.

Son yıllarda, kalkınmış ülkelerde gönencin gelişmesiyle ve tüketici mal ve ürünlerinin fazlalaşmasıyla katı atıklar miktar olarak artmıştır. Toplumumuz, tüketim toplumu olma yolundadır. Malların ve ürünlerin ticari merkezlere nakledilmesi için ambalajlanması katı atıkları her yıl daha da arttırmaktadır. Sonuç olarak artan tüketim, sınırlı doğa kaynaklarımızı azaltmaktadır. Örneğin, artan kağıt ve kağıt ürünleri tüketimi her gün yüzlerce metrekare orman tüketimi demektir. Yeniden kazanılabilir ve yeniden kullanılabilir tonlarca madde atık olmakta, her gün çöplüklerde yanmaktadır. Katı atıkların giderimi için uygun alanların azlığı, giderimin artan maliyeti, yer altı suyunun ve havanın kirlenmesi yetkilileri katı atıkların giderimine yeniden kazanımına ve atık azaltma yöntemlerini benimsemeye itmiştir.

Katı atık sorunu başlı başına bir inceleme konusu olabilecek öneme ve ayrıntıya sahiptir. Konuyu daha fazla derinleştirmeyi uygun görmekteyiz.

Çevrenin korunması yalnızca o yörede yaşayan insanları etkilemekle kalmaz, yörenin turizm açısından önemine de katkıda bulunur. Turistleri çeken unsurlar arasında doğal, coğrafi, tarihi ve beşeri güzellikler yanında beldenin temel alt yapı sorunlarının bulunmaması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, çevrenin korunması turizm ile de direkt ilişkilidir. Belediyelerin turizm ve çevre ile ilgili görev ve sorumluluklarını, incelememiz içine almak gereğini duymaktayız.

TURİZM, ÇEVRE VE BELEDİYELER

Turizmin Önemi

Günümüzde turizmin yapısı değişmiştir. Geçmişte turizm yabancılara ve dışa dönük bir olay idi. Yurt içinde ancak belirli toplum grupları çok kısıtlı şartlar altında turistik geziler yapabiliyordu. Bu gün turizm bir lüks olmaktan çıkmış, toplumun vazgeçemeyeceği bir faaliyet haline gelmiştir. Sahiller iç turizme dönük tesislerle donatılmıştır. Gününbirliğine veya hafta sonu geçirmek için gelenlerle birlikte sahiller kalabalıktan geçilmez olmuştur.

Turizm alanındaki bu gelişme kültürel alandada gelişmeyi etkilemiştir. Kendi kültürümüzü tanımak ve tanıtmak bir ihtiyaç haline gelmiştir.¹⁹

Turizm alanında ülkemizde olumlu gelişmeler olmasına rağmen olumsuz gelişmeler de vardır. Geçmiş yıllarda sahillerimiz gereği gibi korunamamıştır. Kurulan bazı tesisler çevreye uygun olarak planlanmamıştır. Antik ve eski eserlerin değeri yeteri kadar bilinmemiştir. Modernleşme diye bazı yapılar yıkılmış, yerlerine geleneğimizle bağlaşmayan, çevresi ile hiç uyum sağlamayan binalar inşa edilmiştir. Kasabalarımızın yol, su, elektrik, kanalizasyon gibi temel alt yapıları yetersiz kalmıştır. Bu temel sorunların çözümlenmesinde büyük sorumluluk mahalli idarelerimizin özellikle belediyelerimizin üzerindedir.²⁰

Günümüzde çevre koruması, tarihi ve mimari eserler, turizm yönünden büyük önem taşımaktadır.

Dünya nüfusu 1850 yılında 1 milyar iken, 2000 yılında 6 milyar olacağı tahmin edilmektedir. Demek ki, bugün yeryüzünde 125 yıl önce oturan tüm insanların beş katı yaşamaktadır. Aynı olanakları, hava, su ve benzeri doğal kaynakları beş kat insan kullanmaktadır. İnsanlar bu kaynakları kullanırken yarının kuşaklarını hiç düşünmeden,

¹⁹ Nuri TORTOP, **Turizm, Çevre ve Belediyeler, Amme İdaresi Dergisi**, Sayı:2, Haziran 1988, S.3

²⁰ Yılmaz ÇOLPAN, **Tanıma Çalışmaları ve Belediyelerle İlişkiler**, T.B.D. Yayını, 1976, s;45

kendi günlük çıkarlarına göre tüketmektedirler. Bu durum gelecek yönünden kuşku doğurmaktadır.

Doğa güzellikleri ve manzaralar insan çevresini kuşatan koşulları iyileştiren hayati önemde varlıklardır. Bunların korunması ve denetlenmesi önemli bir sorundur. Ağaç, güzel manzara ve yeşil alanlara saygı gösterilmelidir. Yeşil kuşaklarla çevrilmiş ağaçlı karakter korunmalı ve buralar gerekli olan yerlerde yeniden ağaçlandırılmalı ve halka açık olmalıdır.Şehirlerin yeni gelişme planlarının doğal zenginliklerin korunmasını sağlayacak, yerel zevkleri ve yerel mimari tipleri devam ettirecek ve güzelleşmeyi destekleyecek nitelikte hazırlanmaları gerekir.²¹

Çevre bütün insanlığın (Hava, Deniz,Tabiat) ortak servetidir. O halde herkes çevre ile ilgilidir. Herkes çevreden sorumludur.²²

Çevre sorununun her ülkenin bireysel tedbirleri ile çözümlenemeyeceği kanıtlanmıştır. Uluslararası düzeyde işbirliği şarttır.

“Les pollueurs soient les payerus” (kirletenler bedelini ödemelidir). Bu söz uluslararası bir kuraldır. Çevreye zarar verici tesis kuranlar, işleyenler bunun bedelini ödemelidir. Bu kuralın işleminde belediyelerimize büyük sorumluluk düşmektedir. Belediyeler çevreye zarar veren (Denize akıtan, hava kirleten) tesisleri ruhsat yolu ile, Belediye Kanunu, İmar Kanunu ve Hifzısıhha Kanununun verdiği yetkilerle denetleyebilir.

BELEDİYELERİN SORUMLULUĞU

Belediyelerimize çeşitli kanun, tüzük ve yönetmelikler altından kalkamayacakları görevler vermişlerdir. Belediyelerin gelirlerinin yeterli olmadığı herkesin malumudur. Bununla beraber belediyelerimizin kısıtlı olanaklarla dahi yapabilecekleri hizmetler vardır. Önce belediyelerin ve çevre halkının konunun önemine inandırılması gereklidir. Bu çalışma büyük bir masraf gerektirmez. Çevrenin temiz tutulmasının, doğanın

²¹ Nuri TORTOP, a.g.m., S.4

²² Nuri TORTOP, Çevre Sorunları ve Belediyeler, No:31, 1976, s;55

korunmasının, tarihi eserlerin korunmasının önemine herkesin inanması, inandırılması için çaba gösterilmesi zorunludur. Turist doğa güzellikleri, tarihi yapıtları, temiz havası olan yerleri arar.

Park, bahçe ve yeşil alanların, nehir, göl ve denizlerin temiz tutulması, kirli maddelerin buralara atılmaması konusunda inanç birliği sağlanmalıdır.

1580 sayılı Belediye Kanunu incelendiğinde şehirlerin güzelliği ile ilgili birçok görevlerin belediyelere verilmiş olduğu görülmektedir. Bu görevleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Genel temizlikle ilgili bütün hizmetler,
- 2- Başboş hayvanları toplamak ve hayvan sürülerinin gelip geçecekleri yerleri belirlemek,
- 3- Çöp atılacak yerleri saptamak,
- 4- Yapı izinlerini yasalara uygun olarak vermek, imar planı yapmak,
- 5- Orman, tarla, bağ, bahçe, meraları korumak,
- 6- Yangına karşı tedbirler almak, orman yangınlarını önlemek,
- 7- Belediye bahçeleri, fidanlıklar, çocuk bahçeleri, belediye koruları yetiştirmek, korumak ve işletmek,
- 8- Fabrika ve benzeri kuruluşların kazan, ocak ve bacalarını kontrol etmek, zararlarını önleyici tedbirler almak,
- 9- Müze, hayvan ve nebat bahçeleri yapmak ve devam ettirmek.

Bundan belediyelerin çevre korumasında en büyük sorumluluk taşıyan kamu tüzel kişisi olduğu sonucunu ortaya çıkarabiliriz.

1580 Sayılı Belediye Kanununun Yanısıra 1593 Sayılı Genel Hıfzısıhha Kanununda belediyelere halkın sağlığı ve evre sorunları ile ilgili birçok görevler vermiştir. Adı geçen Kanunun 20 nci maddesine göre belediyeler yenilecek, içilecek şeyleri kontrol etme, temiz su getirme, genel yerlerde halkın sağlığına zarar veren nedenleri ortadan kaldırma, bulaşıcı hastalıklarla savaş vb. gibi görevleri yapmakla yükümlüdür.

TURİZM ALANINDA BELEDİYELERİN YAPABİLECEKLERİ ALIşMALAR

1- Mahalli turizm dernekleri turizm alanında önemli katkılarda bulunabilirler. Belediyeler bu derneklerle işbirliği yapmalıdır. Halka,

- Ev, sokak, cadde temizliği,
- Eski eserlerin, anıtların korunması,
- Yabancı ve yerli turistlere konuksever davranışlarda bulunulması,
- Aşırı fiyatlarla satış yapılmaması,
- Turistlerin rahatsız edilmemeleri,

konularında aydınlatıcı bilgi verilmelidir.

2- Belde temizliğine ve düzenin sağlanmasına çalışmak, tuvaletlerin, çeşmelerin, su kaynaklarının temiz tutulması, turistik değerlerin, park, bahçe ve koruların, eski eser ve anıtların, tarihi ağaçların korunması alanında belediyelerin önemli sorumluluğu vardır.

3- Belediyelerin imar planları hazırlanırken ve uygulanırken uzmanlığa değer vermeleri, uzmanlardan yararlanmaları gerekir.

4- şehre giriş yerlerinde özellikle turizm mevsiminde danışma büroları bulunmalıdır. Belediyeler beldelerinin sokak isimlerini içeren birer şehir planı hazırlanmasını sağlamalıdır.

Bir beldeye hangi araç ve yollarla gelinirse gelinsin giriş yerlerinde yabancıların ve yolcuların gidecekleri yerleri rahatlıkla bulabilmelerine yarayacak aşağıda belirtilen önlemlerin alınması zorunludur.

- Ana yol gidiş yerlerini,
- Araba park yerlerini,
- Müze, anıt, meydan, kamp, koruluk ve turizm büroları gibi önemli yerleri gösteren levha ve işaretler asılması,
- İstasyon, rıhtım, iskele, hava alanı gibi şehrin belli başlı merkezlerini gösteren basit planlar hazırlanması.

5- Meydanların estetik görünümünde düzenlenmesi, araba, otopark yerlerinin belirtilmesi, yük arabaları için ayrı bekleme yerleri ayrılması, pazar yerlerinde satıcıların esya ve araçlarının konuluş biçimlerinin düzenlenmesi, çöp kutuları konulması, tuvaletlerin kontrolü, sürekli bekçi konulması ve her an temizliğe dikkat etmelerinin sağlanması ve sık sık dezenfekte edilmesi belediyelere düşen görevler arasındadır.

6- Turizmin gelişmesinde tanıtma faaliyeti önemli bir etkidir. Bir beldenin tarihi ve kültürel zenginliklerinin tanıtılmasında belediyeler etkin bir rol oynayabilirler. Mahalli folklor, festival, şenlik düzenlenmesi, sergiler açılması, turistik değeri olan çeşitli hatıra eşyaları üretilmesinde belediyelerin desteği büyük yararlar sağlar.²³

Turistik Yöre Belediyelerine Yardım Zorunludur

Turistik yöre belediyelerinin nüfusu turistik mevsimlerde gerçek nüfusunun kat kat üstünde artmaktadır. Normal olarak 5-10 bin nüfusa hizmet veren bir belediye turistik aylarda 30-40-50 bin nüfusa hizmet götürmektedir. Belediyelere son yıllarda önemli gelir kaynakları sağlanmıştır. Ancak bu kaynaklar tüm belediyeler için aynıdır. Turistik yöre belediyeleri için ayrı bir gelir kaynağı yoktur. Bu belediyelerin turistik aylarda önemli

²³ Nuri TORTOP, a.g.m. S.7-8.

derecede hizmetlerinin maliyeti artmaktadır, oysa kendilerine sağladıkları ek bir gelir yoktur. Daha çok vatandaşlar kişisel olarak yararlanmaktadırlar.

Ülkemizde turistik yörelerin altyapı sorunları büyük önem arz etmektedir. Turizm potansiyeline uygun olarak altyapı donatımının da hızla gerçekleştirilmesi için mahalli idarelere yardım edilmesi gerekir. Turistik yöre belediyelerine yardım konusu olabilecek yatırımlar önceliklerine göre şöyle sıralanabilir:

- Kanalizasyon yapımı,
- İçme ve kullanma suyu tesisleri, yapımı ve iyileştirilmesi,
- Elektrik şebekesinin iyileştirilmesi,
- Şehiriçi yol yapımı ve onarımı,
- Doğal ve kültürel değerlerin iyi kullanılması ve çevre düzenlemesi,
- Park onarımı ve düzenlemesi,
- Otopark yapımı, soğuk hava deposu yapımı,
- Tuvalet yapımı,
- Turistik amaçlı diğer alt yapı yatırımları

Ayrıca zararlı böceklerle mücadele, arazöz, vidanjör ve çöp kamyonu temini gibi konularda da destek gerekir.

VI. BÖLÜM

BELEDİYELERİMİZ VE HALKLA İLİŞKİLER

Halkla İlişkilerin Temel Öğeleri

Bilinçlilik: Halkla ilişkiler, bilinçli olarak yapılan bir etkinliktir. Etkilemek, anlayış sağlamak, bilgi vermek ve bu çalışmalardan etkilenenlerin tepkilerini (feed-back) elde etmek amacıyla tasarlanıır.

Planlı Çalışma: Halkla ilişkiler etkinliği, örgütlü ve düzenli bir çalışmadır. Sorunları saptamakta, çözümler ve bunun için gerekli yollar, yöntemler, kaynaklar düşünölmekte ve gerçekleştirilme çalışmaları belli bir süre bağlamında planlanmaktadır. Halkla ilişkiler geçici, palyatif, rastlantısal değil, araştırmaya, analizlere, mantıklı öngörölere dayalı, sürekli, programlı, sistemli bir çalışmadır.

Hizmette Başarı: Halkla ilişkiler çalışmaları, ancak bir kuruluşun başarılı hizmet politikası ve uygulamalarına dayalı olarak yürütöürse, başarılı olabilir. Başarısız bir hizmet politikası ve/veya uygulaması için, ne kadar iyi düzenlenmiş ve uygulanmış olursa olsun hiç bir halkla ilişkiler programının, kamuoyunun güvenini, sevgisini ve desteğini sağlaması olanaklı değildir.

Kamu Yararı

Halkla ilişkiler etkinliklerinin ussal temeli kamu yararındır. Bir başka deyişle halkla ilişkiler aracılığı ile yalnız bir kuruluşun ya da belli grupların çıkarlarının savunulmaya, halka benimsetilmeye çalışılması, gerçek halkla ilişkiler kavramının amaçları, felsefesi ve işlevi ile asla bağdaşmaz. Halkla ilişkiler etkinliklerinde temel amaç, kuruluşun ve çeşitli halk kesimlerinin çıkarlarının birbirleriyle uyumlanmasını sağlamak, ama bunu yaparken de kamu yararı kavramını hep göz önünde tutmaktır.

Dürüstlük, Açıklık: Kamu yararı kavramıyla yakından ilişkili bir kavram olarak dürüstlük ve açıklık, tüm halkla ilişkiler etkinliklerine egemen olması gereken temel ilkelerdir. Halkla ilişkiler bu nitelikleri ile, reklam ve propagandadan da ayrılmaktadır.

İki Yönlü İletişim: Kimi tanımların verdiği izlenimin tersine, halkla ilişkiler yalnız kuruluştan halka yöneltilmiş bilgi akımı sağlamaz. Bu yöndeki iletişim kadar, halktan kuruluşa ulaşacak bilgi akımı da önemlidir. Bu ikinci tür iletişim de, halkla ilişkiler çalışmalarında başarı sağlanmasının temel öğelerinden birisidir.

Yönetmel işlev: Halkla ilişkiler işlevinin, başarılı olabilmesi için, en üst düzeydeki yönetmel karar alma ve her düzeydeki uygulama süreçlerinin bir parçası olması gerekmektedir. Bu anlamda doğru işleyen bir halkla ilişkiler işlevi, kararlar alındıktan sonra onun ilgili çevrelere duyurulması çalışmaları ile sınırlı olamaz. Tam tersine bu kararların alınması sürecine, üst yönetim düzeyinde danışmanlık hizmeti vererek ve her düzeyde sorunların çözümünde yardımcı olarak katılmalıdır.¹

Tanım

Belediyelerde halkla ilişkiler; iki yönlü iletişime dayalı olarak, belediye ile halkı arasında karşılıklı güven, benimseme ve işbirliği kurmayı ve bunu sürdürmeyi öngören, planlı, programlı ve sürekli bir yönetim işlevidir. Bu işlevin kapsamına belediye yönetiminde karşılaşılan ve karşılaşılabilecek sorunlar ve bunların giderilmesi için danışmanlık sağlama ve yönetmel işlevi kolaylaştırma etkinlikleri yanında, yönetim sürecinin her düzey ve aşamasındaki hizmet politikasına ve uygulamaya ilişkin çalışmalar da girmektedir. Dürüstlük, açıklık, katılım, kamu yararı ve demokrasi ilkeleri doğrultusunda belediyenin tüm çalışanlarının katılımıyla ve büyük belediyelerde bunun yanında profesyonelce yürütülmesi gereken bu işlevin temel amacı, belediyede belediyenin tüm çalışanlarının katılımıyla halkın istediği, halkta da belediyenin gereksinimi olan

¹ Dennis WILCOX,L; - AULT,Philiph H.- AGEE,Warren K, Public Relations;Strategies and Tactics, Harper Row Pub, NY. 1986 S.6-7

değişikliklerin ve böylece belediye ile halkı arasında uyum ve bütünleşmenin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır.

Belediyelerde Halkla İlişkilerin Temel Amacı

Bir yandan halkın istediği belediyeyi, bir başka deyişle “halkın belediyesi” Öte yandan “belediyeden yana olan, belediyeyi destekleyen kent kamuoyunu” oluşturmaktır.²

Halkla İlişkilerin Belediyecilikteki Önemi

Halkla ilişkiler, tüm kamu kuruluşları için önem taşır. Merkez yönetimi kuruluşları da kuşkusuz bunların arasındadır. Çünkü, özellikle demokratik bir toplumda halkın güveni ve desteği olmadan hiç bir kuruluşun başarı kazanması olanaksızdır. Hatta belki varlığını bile sürdüremez..

Öte yandan hizmet politikalarını ve uygulamalarını halkın gereksinimleri ve istekleriyle uyumlayamayan kamu kuruluşları, toplum için doyurucu hizmet üretmekten de uzak düşerler.

Ayrıca demokratik toplumlarda “devlet” dahil kamu yönetiminin varlık nedeni topluma hizmet etmektir. Bir başka anlatımla yönetim-halk ikilisinde temel öge halktır. Yönetim halka hizmet etmek için bir araçtır.

Halkın devlet için değil, devletin ve yönetimin halk için olduğuna ilişkin yeni anlayışlar, devletin ve yönetimin etkili olduğu alanların daraltılmasını amaçlayan özelleştirme uygulamaları, bu gelişmelerin belirtileridir.

Tüm bunlar kamu yönetiminde halkla ilişkilerin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Konu belediyelerin halkla ilişkileri olduğunda, bu ilişkilerin önemi daha açık nitelikler kazanmaktadır. Aslında halkla ilişkileri belediyeler için önemli yapan, yerel yönetim kurumunun niteliğidir.

Yerel yönetim kurumunun temel özelliği, siyasal ve yönetsel güç dağılımının merkezdeki bölüşümün ötesine geçmesi ile ilgilidir.

² Selçuk YALÇINDAĞ, Belediyelerde Halkla İlişkiler, Türk İdare Dergisi, Sayı 377, Aralık 1987, S.75.

Yerel hizmetler üzerinde, merkez yönetimin onayına gerek kalmadan özgürce yürütülebilir nitelikte kararlar alma, bunlar için kaynak yaratma ve gene özgürce örgütlenecek kendi kararlarını uygulayabilme yetkisi, yerel yönetim kurumunu oluşturan temel niteliklerdir.

Atanmışların egemen olduğu bürokratik yerinden yönetimi, demokratik yerel yönetimden ayıran temel fark, kamu hizmetlerinin yürütülmesi yetkisinin kullanım sürecine, yerel yönetim sisteminde, yerel halkın ve onların temsilcisi olarak yerel politikacıların girmesidir.

Yerel yönetimlerin bu niteliği, onların halkla ilişkilerine, bürokratik taşra kuruluşlarına göre, özel ve önemli boyutlar kazandırmaktadır.

Çünkü her şeyin başında; seçim ve temsil sistemi ile (yerel) demokrasinin değerleri, yerel yönetimleri, yerel halka karşı, doğal olarak, çok duyarlı ve sorumlu konuma oturtmaktadır. Kökü roma imparatorluğu'na kadar giden ünlü "Vox populi, vox Dei" (halkın sesi, tanrının sesidir) özdeyişi, gerçek uygulamasını ve işlevini yerel yönetimlerde bulmaktadır.

Böyle bir ortamda yerel yönetimler, halkın gereksinimlerinin, beklenti ve isteklerinin ne olduğunu ondan öğrenmek ve aldıkları bilgilere göre hizmet politikalarını ve uygulamalarını halkın isteklerine, gereksinimlerine uyarlamak zorundadırlar.

Bunun yanında yerel yönetimlerin, saptadıkları hizmet politikalarını, bunlara ilişkin kararlar, planlar, programlar ve projelerini başarıyla uygulamak için halkın desteğini almaları da gerekir.

Bu amaçların gerçekleşmesinin ön koşulu, yerel yönetimin halka halkın da yerel yönetime karşı duyarlı, sorumlu ilgili olması ve aralarında uyum, birliktelik ve bütünleşmenin sağlanmasıdır.

Konuyu, en önemli bir yerel yönetim kuruluşu olan belediyeler somutunda irdelersek, şunları söyleyebiliriz: Gerçek belediye niteliklerine sahip bir kent yönetiminde halkla ilişkiler süreci, temelde aşağıdaki konular çerçevesinde önem kazanmaktadır:

□ Kent hizmetlerinin finansmanı için, kentliden vergi toplanması ve benzeri yollarla kaynak sağlanması

□ Kent kaynaklarının (insangücü dahil) belediye hizmetleri için etkili ve verimli biçimde kullanılması

□ Kentte, belediye hizmetleri nedeniyle oluşan rantların en az belli bir bölümünün belediyeye kazandırılması

□ Kentin bu günü ve yarını ile ilgili önemli kararların, kamu yararı ve kentlilerin gereksinimleri doğrultusunda alınması.

Gerçek belediyecilikte, kent hizmetlerinin finansmanı, ilke olarak, öz kaynakları ile karşılandığı için, özellikle finansmanın yerel vergilerle sağlanması, belediyeciliğin duyarlı konularının başında gelmektedir.

Aslında kent hizmetleri için yeterli vergi toplamının tek yolu, kentlilerin vergi (ya da vergilerin) gereğine inanmalarının sağlanmasıdır. Halk bir verginin gereğine ya da vergi oranlarında artırımın zorunluluğuna inanmadığı sürece, belediye meclisinden de bu yönde karar alınması olanaksızdır. İşte kentlilerin bu konuda ikna edilmeleri açısından halkla ilişkiler çalışmaları büyük önem taşımaktadır.

Toplanan kentli parasının, kentin gerçekten gereksinimi olan, kentlinin istediği hizmetlere kamu yararını gözeterek, kaynak savurganlığı yapmadan, etkili ve verimli bir yönetsel uygulamayla harcanması ve bunun böyle olduğunun kentliye anlatılmasında, başarılı belediyecilik için son derece önemlidir. Bu açıdan da halkla ilişkiler çalışmalarının katkılarından yararlanılması zorunludur.³

Belediyelerde halkla ilişkiler konusu, üst düzey, makro nitelikli belediye kararları ve uygulamaları kadar, küçük boyutlu belediye kararları ve uygulamaları bakımından da önem taşır. Çünkü bu tür kararlar ve uygulamalar kent halkının günlük yaşamını ilgilendirir ve onlar için büyük önem taşır. Bu alandaki aksaklıkların iyi işleyen iletişim süreçleri ile belediyeye yansımaya ve belediyenin bu konularda halkın beklentilerine uygun kararlar almasına ve uygulamalar yapmasına katkıda bulunma halkla ilişkiler çalışmalarının önemli bir kesimini oluşturur.

Günümüz belediyeciliğinin en önemli sorunlarının başında, kentte yaşayan ama yeterli kentlilik bilincine ulaşamamış kent halkı olgusu gelmektedir. Bir yandan kentli

³ Selçuk YALÇINDAĞ, Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri, TODAİ Yayını, No:25, Aralık 1996, S.29

olmanın kendisine sağladığı hakları, öte yandan üzerine düşen yükümlülükleri ve sorumluluklarını bilmeyen bireylerde somutlaşan bilinçlenmemiş kent insanı sorununun aşılması, belediyeciliğimizin bu günü ve geleceği için önümüzde duran en önemli konulardan birisidir.

1580 SAYILI YASA BELEDİYECİLİĞİ VE HALKLA İLİŞKİLER

Bir kuruluşun, etkili ve verimli hizmet üretebilmesi için bu amacı gerçekleştirmesine elverişli örgüt yapısına, para, insangücü vb. kaynaklara ve çalışmalarını düzenleyen uygun bir kurallar (yasalar) çerçevesine sahip olması gerekir.

Bu niteliklere sahip olmayan bir kuruluşun, ne kadar çaba harcarsa harcasın, bu çalışmada dile getirilmiş nitelikte bir halkla ilişki düzeni kurarak, başarıyla sürdürmesi olanak dışıdır.

Belediyelerimizin halkla ilişkileri bakımından günümüzde, kanımızca, karşı karşıya bulunulan en önemli sorun budur. Bir başka deyişle bu günkü belediye sistemimizde, ne yapılırsa yapılsın, burada üzerinde önemle durulmakta olan anlamda yani “halkın belediyesi”ni ve “belediyeden yana kent kamuoyu”nu oluşturma amacını gerçekleştirecek belediye-halk ilişki düzeni kurulması ve yeterince başarıyla yürütülmesi hemen hemen olanaksızdır ya da çok güçtür.

Bunun temel nedeni, 1580 sayılı yasaya dayalı bu günkü belediyemizin gerçek belediye, belediyeciliğimizde gerçek belediyecilik olmamasında yatmaktadır.

Gerçek Belediye Nedir?

Gerçek bir belediye kurumu için olmazsa olmaz oranında önemli dört nitelik şöyle özetlenebilir:

1- Gerçek belediye, kentliyi ilgilendiren tüm hizmetlerde görevli, yetkili ve sorumlu olan bir kurumdur. Bir başka deyişle kent hizmetleri bakımından kentin tartışmasız tek patronu belediyedir. Tüm kent kamu hizmetleri belediye tarafından yürütüldüğü için, gerçek belediyecilik de kentteki “hükümet konağı”nın yerini “belediye binası” almaktadır. Böyle bir modelde merkez yönetimi, belediye üzerinde onaylama,

kadro, izin verme gibi yollarla uygulanan ve yerindelik denetimi niteliğindeki “yönetmelik vasiyet” yetkisine sahip değildir.

2- Gerçek belediyecekte kent hizmetlerinin finansmanı, ilke olarak, kent halkı tarafından sağlanmaktadır. Bu finansmanın bilindiği gibi, yerel vergilerle, belde sınırları içinde merkez yönetimince toplanan vergilere belediyece, belediye payı olarak yüzde eklenmesiyle, kimi hizmetlerin karşılığının doğrudan alınmasıyla ve belediye hizmetleri sonucu ortaya çıkan rantların belediyece kazandırılması yolları ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

3- Kent yönetimine ve kente sahip çıkan, sorumlu, duyarlı, sorgulayan, belediyelerin kararlarına ve uygulamalarının durumuna göre olumlu/olumsuz tepki gösteren, kente karşı sorumluluklarının, yükümlülüklerinin ve aynı zamanda hak ve yetkilerinin bilincini yaşayan kısaca kent yönetimi üzerine ağırlığını koymuş kent halkı gerçek belediyenin üçüncü en önemli ögesini oluşturmaktadır.

4- Gerçek belediyenin dördüncü temel niteliği, merkez yönetimi ile ilişkilerinde ve merkez yönetimin gerçek belediye kurumu için üstlendiği rol ve işlev ile ilgilidir. Gerçek belediye, üstlendiği hizmetlerde yürütülür nitelikte kararları almak ve bunları kendi oluşturacağı iç örgüt yapısıyla uygulamak bakımından “yönetmelik özerkliğe” sahip olduğu için, merkez yönetimi, yukarıda belirtildiği gibi, belediye üzerinde keyfi uygulamalara olanak sağlayan “yönetmelik vesayet” yetkisine sahip değildir.⁴

Gerçek belediyeceğin temel amacı, iyi çalışan, başarılı belediyeyi gerçekleştirmektir. Daha ayrıntılı söylemek istersek amaç;

- Kent halkının gerçekten gereksinimi olan hizmetleri nitelikli biçimde üreten.

- Bu hizmetleri,

* kent halkının parasını ve öteki kaynaklarını Çar çur etmeden verimlilikle harcayarak,

* kamu yararına ve hukuka saygılı bir biçimde,

* insanı ön plana alarak, bir başka deyişle, insan hak ve özgürlüklerini gözeterek, kent halkına karşı duyarlı, sorumlu ve saygılı davranış içinde yürüten halkın

⁴ a.g.e. S.69

belediyesinin oluşturulması, böylece toplumsal, kültürel ve fiziksel nitelikleri ile yaşamaya değer, kentlilerin övündükleri, gurur duydukları ve aynı nitelikleri ile torunlarına miras bırakabilecekleri bir kentin yaratılmasıdır.

Belediyelerimizde bir çok alanda önemli yetersizlikler yaşanmakta, bunlar hem hizmet üretilmesi açısından , hem de başka konularda önemli sorunlar yaratmaktadır.

Bu sorunlar şunlar olmaktadır:

Belediyelerin hemen tümünde;

- görev ve özellikle yetki yetersizliği, belirsizliği, karmaşası,

- aşırı ölçüde kaynak yetersizliği,

- istenilen ölçüde iyi yürütülemeyen kent hizmetleri, dolayısıyla istenen, beklenen

kentsel - yaşam düzeyinin bir türlü gerçekleştirilememiş olması...

- Bir çok belediyede;

- kaynak savurganlığı, verimsizlik,

- plansızlık, programsızlık,

- kalitesizlik, estetik yoksunluğu,

- kayırcılık, partizanlık,

- yetkilerin kötüye kullanımı, keyfilik, aşırı otoriterlik,

- gereken yerlerde ise otorite boşluğu, bu boşluğun yerinin başka güçler

tarafından doldurulmuş olması,

- insana, hukuka ve çevreye saygısızlık,

- bağnazlık, parti ideolojisinin kent ve kamu yararındaki yansız belediyeciliğin

önüne geçmesi,

- yiyicilik.

Gene hemen tüm belediyelerde, bütün bu olumsuzluklara karşın;

- Halkın bol bol dedikodu yapmasının, ya da bireysel ve yakın çevresindeki yakınmalarının dışında örgütlenmiş, demokratik ve etkili tepkisinin yetersizliği,

- hemşehrinin bireysel sorunları ve çıkarları dışında belediye işlerine karşı ilgisizliği, bedavacılığı,

- kentteki yönetsel, toplumsal, kültürel ve ekonomik karmaşadan yararlanan kimi kesimlerin küçük ya da büyük avantajlığı...

Kanımızca bu sorunların temelinde 1580 sayılı yasa yatmaktadır. Bu yasa ile oluşturulmuş olan belediye, belki 1930'lu yıllar Türkiye'sinin tek partili siyasal sistemi, tarımsal ekonomi, durağan toplumsal yapı gibi temel kimi özelliklerle niteleyebileceğimiz ortamına ve bürokrat/siyasal elitin topluma yeni değerler kazandırma misyonuna uygun nitelikler taşımaktaydı.

Ne var ki siyasal, toplumsal ve ekonomik koşullar açısından bambaşka değerlerin geçerli olduğu günümüzde ülke dinamiklerinin çok değiştiği, toplumdaki rollerin ve bunlarla ilgili aktörlerin konumlarının bambaşka nitelikler kazandığı bir ortamda 1930'ların belediyesi, gerçek belediye ile karşılaştırıldığında, sadece ve sadece yarım-belediye, eksik-belediye diye adlandırabileceğimiz bir çaresiz kurum niteliğindedir.

Bunun temel nedeni, 1580 sayılı yasanın, belediyeyi, kentin yönetimi için tek yetkili ve sorumlu kurum olarak görmemesidir. Böyle olmayınca, belediye gerekli yetkilerle ve görevlerle donatılmamış, vergi koyma ve öteki olanakları kullanarak kent hizmetlerini temelde öz kaynaklarla finanse etme sorumluluğu (ve yetkisi) kent yönetimine tanınmamış, merkezin vesayeti altında olması nedeniyle belediye politikacılarının kentli karşısında yetkili ve sorumlu olma konumu yaratılmamış, belediye üzerine ağırlık koyan, onu sorgulayan belediyeye karşı hak ve yükümlülüklerinin bilinci içinde davranan bir kent halkı da oluşamamıştır.⁵

BELEDİYE BAŞKANI VE HALKLA İLİŞKİLER

Türk belediyeciliğinin belirgin bir özelliği, “güçlü başkan modeli doğrultusunda gelişmiş olmasıdır. Türk belediyelerinde, dünyadaki genel eğilimin biraz da tersine, belediye olgusuna her yönden başkan egemendir.

⁵ a.g.e. S.70-72

Belediye başkanının gücü, hem kent halkınca doğrudan seçilmesinden ve buna ek yasal yetkilerden kaynaklanmakta, hem de başkanlar kişilikleri, siyasal ve sosyal ilişkileri ile çoğu kez belediye meclislerinde ve belediye örgütü üzerinde de-fakto bir otorite kurabilmektedir.

Belediye başkanını toplumdaki sınıfsal, toplumsal, siyasal ilişkileri, eğitimi, mesleği, birikimi, yaşı, hatta cinsiyeti gibi çok çeşitli faktörler başkanın belediyecilik anlayışını, yönetim tarzını ve ilişkilerini belirleyici etkiler yapmakta, dolayısıyla ortalama ve genel bir belediye başkanı tipolojisinden çok, her başkanın ayrı bir profilinden söz etmek daha doğru olmaktadır.

Bir başka anlatımla, günümüzde belediye başkanlığı çok değişik değerlerin, görüşlerin, yaklaşımların ve duyguların harmanlandığı bir olgu olarak karşımıza çıkıyor.

Belediyelerimizdeki belli istisnalar dışında, genellikle halkla ilişkiler konusuna bilinçli, planlı, sistemli ve sürekli bir işlev olarak yaklaşılmadığı söylenebilir.

Küçük belediyelerimiz açısından bir ölçüde doğal sayılabilecek olan bu durum, orta boy ve büyük belediyelerimiz için büyük bir eksikliklerdir. Bunun nedeni, halkla ilişkiler konusunun yeni oluşu, Türkiye’de henüz merkez yönetimi ve merkezin taşra kuruluşları ölçeğinde de gereken nitelikte ele alınmamakta olması ve belediye başkanlarının da konuya geniş boyutta yaklaşmanın önemini henüz kavramamış olmaları ile açıklanabilir.

Bununla birlikte hemen belirtilmelidir ki, başkanlar kendileri, dolayısıyla belediyeleri hakkında “olumlu imaj” yaratmaya özel özen göstermektedirler. Bu konuda başkanlar arasında bir yarışın varlığından bile söz edilebilir.⁶

Başkanların kentliler üzerinde olumlu izlenim yaratmaya özel önem vermelerinin temel nedeni, kuşkusuz, başkanlığın seçimsel bir görev olmasıdır.

Genel olarak hemen hemen tüm başkanların uyguladıklarını söyleyebileceğimiz bir yol, her halde başkanın kapısının halka her zaman açık olması ya da başkana kolaylıkla ulaşılabilme olanağıdır.

⁶ Türk Belediyecilik Derneği, Yerel Yönetimler ve İletişim, Erk Yayıncılık, Ankara, 1993, S. 46

Başkanın kapısının halka açık tutulması yönteminden daha yoğun olarak halkla kişisel doğrudan ilişkilerini sıcak tutmak amacıyla başkanlar başka yöntemlere de başvurumaktadırlar.

Örneğin bir çok başkan özellikle seçilmelerini izleyen ilk bir-iki yıl içinde “halk günleri” düzenlemekte kendisini görmek isteyenleri haftanın belli günlerinde makamında topluca kabul etmektedir.

Oldukça yaygın bir başka uygulama olarak bir çok başkanın düzenlediği “mahalle toplantıları” anılabilir.

Hangi tür yaklaşımı izlerlerse izlesinler halkın kendileri için ne düşündüğü konusu, tüm başkanların sürekli olarak önemle üzerinde durdukları bir konu niteliğindedir. Bu nedenle kendi anlayışları doğrultusunda kentliler üzerindeki izlenimlerini olumlu yönde geliştirmek için çaba harcamaktadırlar.⁷

Belediye Başkanı ve Yöneticilik

Belediyelerin halkla ilişkileri açısından ortaya çıkan sorunların önemli bir kesiminde, belediye başkanlarımızın yöneticilik işlevlerini yerine getirmedeki başarılarıyla ilgilidir.

Bizdeki gibi güçlü belediye başkanı modelini benimsemiş ülkelerde, başkandan çok önemli işlevleri bir arada yürütmesi beklenmektedir. Bunlar üç kümede toplanabilir:

Girişim: Belediye başkanından kentte mutlu bir yaşamı sağlamak için gerekli her türlü girişimi yapması bekleniyor. Kuşkusuz belediyenin üstlendiği tüm hizmetlere ve kentin tüm gereksinimlerine ilişkin girişimlerin hepsinin başkandan gelmesi olanaksızdır. Ama önemli olan başkanın kendisinin , bürokratların ve kentin çeşitli kesimlerinin katılımı ile oluşturacağı çevre ve çevreler aracılığı ile yeni fikirlerin ve projelerin ortaya atılması ve bunların mecliste, kentliler ve sivil toplum örgütlerince ve medyada tartışılmasına uygun ortamlar yaratmasıdır.

⁷ a.g.e. S.87

Halk tarafından genel kabul gören yeni görüşlerin ve projelerin yaşama geçirilmesi için gerekli örgütsel çabayı göstermesi de başkandan beklenmektedir.

Liderlik, Eşgüdüm: Başkanın başarıyla yürütmesi gereken ikinci işlev belediye bürokrasisine ve meclisine liderlik ederek, etkili ve verimli bir yönetimi gerçekleştirmesidir. Bu amaçla belediyede çağdaş yönetim bilimi gereklerinin ve tekniklerinin uygulamaya yansımaları sağlamalıdır. Başarılı bir yönetim gerçekleştirebilmesi için başkanın yalnız belediye birimleri arasında değil, belediye hizmetleri ile ilgili başka kuruluş veya kurumlarla belediye arasında da eş güdüm sağlanması ve iyi ilişkiler kurması gerekiyor.

Yorumlama: Belediye başkanlarının yorumlama işlevinin iki yönlü bir işlev olduğu görülmektedir. Başkan belediye meclisinin aldığı kararları belediye bürokrasisine aktarırken, meclisin hizmet politikasının amaçlarının, ilkelerinin bürokrasi tarafından doğru yorumlanmasını ve benimsenmesini sağlamak durumundadır. Aynı anlayışın uzantısı olarak, uygulayıcıların görüşlerinin ve beklentilerinin meclise yansıtılması da başkanın üstlenmesi gereken bir işlevdir.

Öte yandan başkanın yorumlama işlevinin iki yönlü halkla ilişkiler çalışmalarını ilgilendiren boyutu da vardır. Başkan belediyenin hizmet politikalarını, kararlarını, program ve projelerini kentlilere aktararak bunların kentliler tarafından benimsenmesini ve desteklenmesini sağlamak durumundadır. Başkandan halkla ilişkiler işlevinin öteki yanı sıra da, yani halktan belediyeye yönelen iletişim sürecini etkinlikle işletmesi de beklenmektedir. Bu süreç aracılığı ile kentlilerin istekleri, gereksinimleri, beklentileri, sorunları ve bunlara ilişkin çözüm önerileri başkan tarafından yorumlanarak belediye bürokrasisine ve ilgisine göre karar organına yansıtılmalıdır.

Başkan belediyenin yöneticisi olarak alınan bu kararların en etkili ve verimli biçimde uygulanmasını sağlamak için yönetsel ve örgütsel önlemleri de almalıdır.

Doğru ve halk yararına yönelik bir belediyecilik anlayışında belediyenin temel amacı;

- Kent halkının gerçekten gereksinimi olan hizmetleri üretmek,
- Hizmetlerde olası en üst kalite düzeyini gerçekleştirmek,

Hizmetleri üretirken kent halkının parasını ve belediyenin (insangücü dahil) öteki kaynaklarını çar çur etmeden verimlilikle harcamak .

- Kamu yararı ve hukuka saygı ilkelerinden ayrılmadan,
- İnsanı ön plana alarak, bir başka deyişle insan hak ve özgürlüklerini ve değerini gözeterek,
- Kent halkına karşı duyarlı, sorumlu ve saygılı bir davranış içinde
- Toplumsal, ekonomik, kültürel, çevresel ve fiziksel nitelikleri ile yaşamaya değer,
- Kentlilerin sevdikleri, övündükleri ve aynı nitelikleri ile torunlarına miras bırakabilecekleri bir kent yaratılması ve bu kentin varlığının sürdürülmesidir.

Böyle bir anlayışla hizmet üreten belediyeyi “halkın belediyesi” olarak adlandırabiliriz .

İyi halkla ilişkiler, halkın belediyesini gerçekleştirmenin hem nedeni hem de sonucudur. ⁸

HALKIN GÖRÜŞLERİNİ BELİRLEME YOL VE YÖNTEMLERİ

Belediye başkanları kent halkının görüşlerini saptamak amacıyla çeşitli yol ve yöntemlerden yararlanabilirler. Bunlar aşağıda kısaca incelenmiştir.

Kamuoyu Araştırmaları (Anketler)

Genel olarak kamuoyu araştırması ya da yoklaması, “kamuoyunu temsil etmek üzere seçilen bir örnek grubunu oluşturan bireylerle görüşülerek ya da anket soru kağıdı gönderilerek belirli bir (ya da birkaç) konu hakkındaki eğilimlerini, görüşlerini, kanaatlerini ya da kimi zaman tutum ve davranışlarını saptamak amacıyla yapılan araştırma” biçiminde tanımlanmaktadır. ⁹

Kamuoyu Araştırmalarının Olumlu ya da Olumsuz Yanları

Ankete dayalı kamuoyu yoklamaları objektif, önyargısız ve bilimsel ilişkilere uyularak yapıldığında belediyenin hizmet politikalarını, bunların çeşitli hizmet dallarındaki

⁸ a.g.e. S.99

⁹ Hülya TUFAN-CahitTUTUM,Kamuoyu Kimin Oyu? Kesit Yayıncılık İstanbul 1995, S.11

uygulamaları, belediye görevlilerinin tutum ve davranışları, örgütlenme ve çalışma yol ve yöntemlerine ilişkin olarak kent halkının değerlendirmeleri, istek, beklenti ve yakınmaları üzerinde doğru ve güvenilir bilgiler sağlamaktadır.

Bu tür araştırmaların sonuçlarından belediyeler aşağıdaki amaçlarla yararlanabilirler:

– Araştırmadan elde edilen bilgiler, belediye yöneticileri için hizmet politikaları bakımından yanlışlar varsa, bunların düzeltilmesine olanak sağlar. Bu bilgiler, özellikle seçilmişlerin kararlarının ve yapmış oldukları tercihlerin halk tarafından onaylanıp onaylanmadığının anlaşılmasına yardımcı olabileceği için önem taşır. Elde edilecek bu bilgiler sonunda, kimi hizmetlerin yürütülmesinden vazgeçilmesi ya da yeni hizmetlerin ele alınması da söz konusu olabilir. Bu yönüyle kamuoyu araştırmaları siyasal nitelikli bir araç olarak düşünülebilir.

– Araştırma sonuçları belediye hizmetlerinin örgütlenmesi (birimlerin oluşturulması, görevlerin, yetkilerin, mali ve insan gücü kaynaklarının dağılımı, birimlerin konumu ve yerleştirilmesi vb. gibi) ve çalışma yol ve yöntemlerinin geliştirilmesi konularında belediye yönetimine ışık tutabilir. Bu yönü ile ankete dayalı kamuoyu araştırmaları yönetsel nitelikli bir araçtır.

– Ankete dayalı kamuoyu araştırmalarının bir başka yararı, kent halkı tarafından bir belediye hizmet politikasının ya da uygulamasının genelde onaylandığına ilişkin bilgiler elde edilmesi durumunda bu politikalarından ve uygulamalardan çıkarları zedelenen küçük ama çıkarlarını çok yüksek sesle savunan gruplara karşı belediye yönetimine kendisini, politikalarını ve uygulamalarını savunma olanağı vermesidir.

– Yakınmalarını ya da istek ve beklentilerini başka yollarla belediyeye aktaramamış olan kesimlerin görüşlerinin ankete dayalı kamuoyu araştırması aracılığı ile belediyeye ulaştırılması mümkün olabilmektedir.

– Kamuoyu araştırmaları belediye yöneticilerine kimi sorunların daha başlangıç aşamasında, büyümeden saptanması ve çözüm üretebilmesi için fırsat yaratabilmektedir.

– Düzenli aralıklarla ve uzun yıllar uygulanan kamuoyu araştırmaları belediyenin hizmet politikaları, çalışma programları ve uygulamalarına ilişkin olarak kent halkının görüşlerindeki değişme ve gelişme eğilimleri hakkında sağlam bilgiler elde etme olanağı sağlamaktadır.

Kamuoyu araştırmaları yukarıda özetlenmiş olumlu katkılar yanında kimi olumsuz yönleri de söz konusu olabilen bir bilgi toplama yöntemidir.

– Herşeyin başında kamuoyu araştırmalarının bilimsel ilkelere uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir. Önyargılı, kasıtlı ya da bilgisizce hazırlanmiş sorulara ve denek seçimine dayalı bir kamuoyu araştırmasının, kent halkının görüşlerini yansıtma da güvenilir bilgiler sağlaması, kuşkusuz olanaksız olacaktır.

– nemli bir sorun, elde edilen bilgilerin yanlış ya da kasıtlı olarak gerçeği yansıtmayacak biçimde yorumlanmasıdır. Bu tür yorumlamalar, elde edilen sayısal bilgilerden kimilerinin öteki bilgilerden soyutlanıp, tek başına değerlendirilerek, önyargılı biçimde sunulması ile yapılabilmektedir. Bu durum özellikle kamuoyu araştırmasına ilişkin çalışmaların gizli yürütüldüğü, belediye çalışanlarının katılımının sınırlandığı, saydamlık ilkelerinin geçerli olmadığı ortamlarda kolaylıkla söz konusu olabilmektedir.

– Kent halkını tanımak için yararlanılabilecek öteki yol ve yöntemlerle desteklenmedikçe, ankete dayalı kamuoyu yoklamalarından elde edilecek sayısal bilgilerin yorumlamalarının güvenilirliği kimi durumlarda kuşkulu olabilir.

– Kamuoyu yoklamaları bağlamında söz konusu olabilen bir başka sakıncalı yn, göreceli olarak yeterince bilinçli olmayan ve bilgilendirilmemiş yerel topluluklar ortamında, kamuoyunun bu tür araştırmalar aracılığı ile yönlendirilebilmeleri ve yanlış boyutlarda etkilenebilmeleri olasılığıdır. Bu tür saptırmalar, elde edilen kimi sonuçların kamuoyundan gizlenmesi ve/veya sayısal verilerin değiştirilmesi ya da kasıtlı biçimde düzenlenmesi ile gerçekleştirilebilmektedir.

Bir başka sorun, kamuoyu yoklamalarını belediye seilmişlerinin salt oy potansiyellerini arttırmak amacıyla, siyasal bir araç olarak kullanabilmeleridir.¹⁰

¹⁰ S.YALÇINDAĞ, a.g.e. S.111

Kentlilerin Görüşlerinin Telefonla Öğrenilmesi

Özellikle halkla ilişkiler birimine sahip olan bir çok belediyede, kentlilerin görüşlerini telefon aracılığı ile öğrenmeyi hedefleyen çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla iki farklı yöntem uygulandığı biliniyor.

Halkla ilişkiler görevlilerinin telefonla kentlilere ulaşarak belli konularda görüşlerinin alınması bu yöntemlerden birisidir. Buna göre telefonla görüşmede en çok beş dakika alacak görüş alma süreci için geçerli olacak sayıda sorular önceden saptanmaktadır. Soruların taslağı halkla ilişkiler birimi tarafından hazırlanmakta, başkanın (ve ilgili birimlerin) görüşleri alınarak, son biçimi verilmektedir.

Başvurulan ikinci yöntem halkla ilişkiler birimi olan ya da olmayan belediyelerde söz konusu olabilmektedir. Buna göre saptanan sorular çerçevesinde görüşmeler hizmet birimlerinde görevlendirilen elemanlar ya da birim yöneticisi tarafından yapılmaktadır.

Telefonla hizmet birim başkanının ya da halkla ilişkiler görevlilerinin hemşehri ile ilişki kurması şu tür yararlar sağlamaktadır:

Yanlış anlamalar önlenmektedir.

- Kentliler belediyelerin kendini önemseydiği, görüşlerine değer verdiği duygusunu edinmektedirler.

- Çok sayıda kentliye kolaylıkla ulaşabilmektedir.

- Kişiler telefonla yapılan görüşmelerde, yüz yüze görüşmelere göre daha rahat olmakta, görüşlerini daha serbestçe dile getirebilmektedir.

- Kimi durumlarda belediye bu tür ilişkide, yaptığı işler hakkında kısaca bilgi vererek belediye hakkında güven duyulmasına yardımcı da olabilmektedir.

- Hemşehrilerin belediye hizmetlerine ve görevlerine ilişkin özel yakınmaları varsa, bunlar için önlem alınması kolaylaşmakta, telefon numarası alınarak işin sonucunun izlenmesi mümkün olabilmektedir. ¹¹

¹¹ a.g.e. S.126

Medyanın İzlenmesi

Halkla ilişkiler birimi olsa da olmasa da özellikle belli bir nüfus boyutunun üstündeki belediyelerimizin hemen hepsinde gazeteler ve dergiler izlenerek haber, röportaj, okuyucu mektubu, köşe yazıları ve benzeri bölümlerdeki bilgilerin yoğunluğuna bağlı olarak ya doğrudan yazıların kendileri ya da özetleri başkana iletilmektedir.

Başkanın isteği üzerine gazete ve dergi kesiklerinden gerekli olanlar ilgili birimlere de gönderilmekte ve bir yandan yayıncılara yanıt hazırlanmakta, öte yandan yapılması gerekenler varsa bunlar üzerinde durulmaktadır.

Medyanın izlenmesinin, halkın nabzını tutabilmesi açısından belediyeye kolay ve zahmetsiz bir bilgi kaynağı işlevi yaptığı kuşkusuzdur. Ayrıca arşivlemeye de uygun olduğu için, belediyenin bu konudaki belleğinin genişlemesine de olanak sağlamaktadır.

Şikayet Kutuları

Özel kesimde ve belediye işletmelerinde kimi zaman oldukça yaygın olarak kullanılan bu halkı öğrenme yönteminden, belediyelerimiz genel hizmetler açısından sınırlı örnekler dışında pek yararlanmamaktadırlar.

Şikayet kutuları, aşağıdaki koşullar altında, halkın ne düşündüğünü anlamak açısından yararlı bilgilerin, kolaylıkla elde edilmesine yardımcı olabilir.

Bu yöntemden işletme türü hizmetlerde (Park-bahçe, otobüs, fuar-sergi, su-gaz, tanzim satış, vb.) etkili biçimde yararlanılabilir.

Kutular hizmetle ilgili binanın en uygun yerine (parklarda yarı kapalı bir yere) görünür bir biçimde yerleştirilmelidir.

İsteyenlerin yararlanmaları için kağıt ve kalem hazır bulundurulmalıdır.

Kutuların açılış zamanı yanındaki bir panoda belirtilmelidir.

Panoda, kentlilere bu olanaktan yararlanmalarını özendirecek biçimde hitap edilmelidir.

Belli zaman aralıklarıyla şikayet kutularında hemşehrilerin dile getirdikleri konularla ilgili sayısal ve değerlendirmeye ilişkin bilgiler panolar aracılığı ile verilmeli ve bu bilgiler doğrultusunda ne gibi önlemler alındığı ve geliştirmeler yapıldığı yansıtılmalıdır.

Personelden Elde Edilecek Bilgiler

Sistemleştirilerek yararlanılırsa, özellikle halkla doğrudan (yüz yüze) ilişkiler içindeki belediye görevlilerinden elde edilecek bilgiler, halkın belediyeye ilişkin sorunları, beklentileri, istekleri ve varsa olumlu görüşlerinin saptanması açısından önemli bir kaynak niteliğindedir.

Çünkü hemşehrilerin belediyede işlerini yürütürken karşılaştıkları sorunları ya da işlerin başarı ile yürüyüp yürümediğini ve iş sahibinin memnun olup olmadığını birebir ölçüğünde değerlendirebilecek durumda olanlar onlardır.

Kentlilerle yüz yüze ilişki içinde olan bu personelin bu iki tür etmeni birbirinden ayırarak yönetime bilgi sağlamasına yardımcı olmak gerekecektir. Bu, eğitim yoluyla sağlanmalıdır. Öte yandan kişinin davranış ve tutum hatalarını düzeltmenin yolu da kuşkusuz gene eğitimden geçmektedir.

İkinci olarak, belediyede örgüt-içi iletişimin aksamadan işlemesi için önlem alınmalıdır.¹² Personelin örgütsel ve yöntemlerle ilgili aksaklıklara ilişkin sağlayacağı bilgilerin gerekirse belediye başkanına kadar süzülmeden ve aksamadan üst mercilere ulaşması ve sağlayacağı bu tür bilgiler nedeniyle personelin olumsuz etkilenmeyeceği, hatta ödüllendirileceğini güvence altına alacak bir ortam yaratılmalı ve güvence verilmelidir.

Hemşehri Başvuru Büroları , Sistemleri

Kentlilerin yakınmaları, gereksinimleri ve istekleri bakımından belediyeye zengin bilgi sağlayan kaynaklardan bir başkası, belediyenin kentlilerin bu amaçla bireysel başvurularını yapmalarına olanak verecek düzenler kurmalarıdır.

Katılım

Katılım, “bireylerin kendileriyle ilgili, onları etkileyen fiziksel çevreler, programlar ve kurumlar düzeyinde üretilen kararlarda yer almaları ya da belirli bir çevrenin tasarlanması ve planlanmasında, bir program ya da sonucun oluşturulmasında kendileriyle işbirliğine gidilebilmesi” olarak tanımlanmaktadır.¹³

¹² Metin KAZANCI, **Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler**, Turhan Kitabevi, Ankara 1995, S.136

¹³ S.YALÇINDAĞ, a.g.e. S.129

Bireylerin çeşitli yol ve yöntemlerle kamu hizmetlerini yürütmekle görevli kamu kuruluşlarının karar ve uygulamalarını etkilemelerine ve bunların sorumluluğunu bir ölçüde üstlenmelerine olanak sağlayan katılım olgusunun yararları ve sakıncaları üzerinde de durulmaktadır.

Katılımın yararları şöyle özetlenebilir:

- Katılım bireylerde demokrasi duygusunu geliştirmektedir. Bu yolla yurttaşlar seçilmiş ve atanmış kamu görevlilerini daha etkili biçimde denetleyebilmekte, karar ve uygulamalarını değerlendirebilmektedirler.

- Katılım, bireylerin sosyalleştirilmeleri sürecinin etkin yollarından birisidir. Toplumsal eklemeleşme bu yolla kolaylaşmakta ve kolektif kararların alınabilmesi ve toplumsal görüş birliğine (consensus) ulaşılması, bireylerde aidiyet duygusunun ve topluluk üyeleri arasında sevgi, anlayış, hoşgörü ve eşitlik duygularının gelişmesine yardımcı olarak ortak değerlerin oluşması sağlanabilmektedir.

- Katılımın bir başka yararı kurumların yurttaşa duyarlı, insana dönük nitelikler kazanmasına yardımcı olmasıdır.

- Yurttaşların planlama, karar verme ve uygulama süreçlerine yaptıkları katkılar, bu süreçlerin yerel koşullara ve yurttaşların gereksinim, istek ve beklentileri ile uyumlu olmasına yardımcı olmaktadır.

Bu yararlarının yanında katılımın kimi olumsuz yönlerinden de söz edilebilmektedir.

- Yurttaşların (yurttaş gruplarının) kimi durumlarda isteyebilecekleri ek bilgilerin gerektireceği araştırmalar planların hazırlanması, dolayısı ile uygulanmasında gecikmeler yaratabileceği gibi, maliyetleri de arttırabilir.

- Yurttaşların plan, program ve kararların teknik yönlerini anlamaları ve değerlendirebilmeleri için bilgi ve yeteneklerinin yeterli olmaması durumunda, kamu görevlilerinin bu konularda yurttaşları bilgilendirmek için harcamak zorunda kalabilecekleri süreler, önemli gecikmelere neden olabilir.

- Programlara ve kararlara katılan yurttaşların ya da grupların yerel topluluğu genel olarak temsil etmemeleri durumu söz konusu olabilir. Yalnız belli bir kesimi ya da

kentin belli bir semtini temsil eden grupların çıkarları ile daha büyük kesimlerin ve coğrafi alanların çıkarları çatışır durumda olabilir.

- Katılanların değerleri ile yerel yönetimlerin seçilmiş ve atanmış görevlilerinin çoğunluğunun görüş birliği içinde oldukları değerler arasında da çatışma söz konusu olabilir.¹⁴

BELEDİYENİN HALKLA İLİŞKİLER PROGRAMI

Belediyenin halkla ilişkiler çalışmalarının, rastlantısal ve duruma göre akla geldiği biçimde yürütülmesi bu çalışmalardan beklenen sonuçların alınmasını önleyen, ne var ki en çok rastlanan yanlış yaklaşımlardan birisidir.

Yapılması gereken belediye halkla ilişkiler birimi olsun ya da olmasın, hangi amaçla, ne tür çalışmaların, hangi zaman boyutunda hangi iletişim araçları kullanılarak gerçekleştirileceğinin sistemli bir biçimde ele alınmasıdır. Bu tür bir ele alış bir halkla ilişkiler eylem programı olarak adlandırılabilir. Böyle bir programın, sıra ile, aşağıdaki konuları içermesi gerekecektir.

Sorunun ya da Mevcut Durumun Belirlenmesi

Etkili bir halkla ilişkiler eylemine geçmenin ve bu amaçla uygun bir program yapabilmeyenin ilk adımı, kentte belediyeden yana bir kamuoyu oluşturulması açısından durumun ve bu konuda varsa sorun ya da sorunların yanlışsız belirlenmesidir.

Sorunla ya da Mevcut Durumla İlgili Bilgilerin Toplanması

Halkla ilişkiler program hazırlıklarının ikinci aşaması, belirlenen sorun ya da durumla ilgili bilgilerin (verilerin) toplanmasıdır. Elde edilecek bilgiler, sorunu ya da mevcut durumu yaratan nedenlerin ve sorun ya da durumun kapsamının ve boyutunun ne olduğu konusunda açık ve sağlam sonuçlar çıkarmaya elverişli olmalıdır.

¹⁴ a.g.e. S.130

Hedeflerin Belirlenmesi

Halkla ilişkiler program hazırlığının üçüncü aşaması, programın uygulanması sonucunda ulaşılmak istenen hedeflerin, gerçekleştirilmek istenenlerin belirlenmesidir.

Halkla İlişkiler Programı ile Ulaşılabilecek Halk Kesiminin Belirlenmesi

Halkla ilişkiler programının dördüncü aşaması, bu etkinliklerin hangi halk kesimine yöneltileceğinin belirlenmesidir. Bir başka deyişle şu soruya yanıt aranacaktır. Halkla ilişkiler programı aracılığı ile kimlere hitap edilecek, kimlere bilgi verilecek, kimlerin inandırılması, belli kararların ve uygulamaların kimlere benimsetilmesi gerekecektir?

Halkla İlişkiler Programının Uygulanmasında Yararlanılacak İletişim Araçlarının Belirlenmesi

Halkla ilişkiler programının hangi halk kesimine yöneltileceği belirlendikten sonra hazırlık çalışmalarının bu aşamasında bu halk kesimine hangi iletişim araçları ile ulaşılabileceğinin belirlenmesi gerekecektir.

Bu bağlamda çok değişik olanaklar söz konusudur. Halkla ilişkiler uzmanları ya da konuyla ilgili görevliler bunlar arasında en uygunu ya da uygunlarını seçmeye özen göstermelidirler. Bu konuda gerekirse uzman özel sektör firmalarından da yardım almalıdırlar.

Halkla ilişkiler programı uygulamalarında yararlanılabilecek olan iletişim yolları ve araçları şöyle sıralanabilir;

yazılı araçlar

Basın bildirimleri

Broşürler

Raporlar

Gazete ve dergilerde yazılar

Belediye gazetesi/dergisi

sözlü araçlar

Yüz yüze görüşmeler

Konferans, açık oturum, panel, açık hava toplantısı, halk günleri vb. de yapılan konuşmalar

Radyo programları, programlarda konuşmalar, haberler, röportajlar

Basın toplantıları

Belediye hoparlörleri

görsel araçlar

Televizyon programları, haberleri, röportajlar

Televizyon programlarına katılma

Video gösterileri

Film gösterileri

Slayt gösterileri

Tepegöz projektör kullanımı (şemalar, grafikler vb.)

Datal-show sunu sistemi kullanımı (şemalar, grafikler vb.)

Fotoğraflar

Panolar

Logolar vb.

Görüldüğü gibi bir halkla ilişkiler programında halka ulaşmak için yararlanılabilecek yollar ve araçların listesi çok zengindir. Belediyelerimizin önemli bir kesimi için günümüzde bu araçların hepsinden ya da çoğundan yararlanma olanağı vardır.

Önemli olan bu araçlardan uygun olanların kullanılması, boşuna kaynak harcamak için gereksiz olanlardan kaçınılması ve birden çok araç kullanılacaksa bunlar arasında uyum sağlanmasıdır.¹⁵

DEVLET VE BELEDİYELER AÇISINDAN TÜKETİCİNİN KORUNMASI

08 Mart 1995 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan ve altı ay sonra 08 Eylül 1995 tarihinde yürürlüğe giren 4077 sayılı “TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN” bütün yönleri ile ele alınmalı, aksamaları olası hususlar tartışılmalı ve uygulamaya geçilmeden önce tüm duraksamalar ortadan kaldırılmalıydı.

Dünyanın bir çok ülkesinde olduğu gibi, Ülkemizde de hızlı fiyat artışı son yılların en önemli sorunlarından birisi olmaya devam etmektedir. Fiyatların yükselmesi ve aşırı enflasyon karşısında tüketicilerin büyük bir kısmı çaresiz kalmakta ve yaşamları olumsuz yönde etkilenmektedir. Her seçim öncesi siyasi partilerimizin seçim bildirgesinde “Tüketicilerin korunacağına dair önlemler alınacağını, yasal düzenlemeler yapılacağını” açıklamaktadırlar.

Hukuk ve ekonomi diline özellikle 20. Yüzyılda giren “tüketicinin korunması” ibaresi özünde toplumun korunması anlamını taşımaktadır. Geniş anlamda bu yargıya varılsa bile korunması gereken tüketici, parasal gelirleri, artan fiyatların gerisinde kalan sabit ve dar gelirli olmaktadır. Gelişme süreci içerisinde olan ülkemizde, mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım ve tüketim düzeylerinin ve bunlar arasındaki ilişkilerin ekonomik ve sosyal alanlarda kalkınmamızı dengeli biçimde sağlamaya yeterli olmadığı açıktır. Gerçekten tüketici ve üretici arasında yer alan dağıtım kanallarının çağdaş ekonomik anlayışa uygun bir sisteme kavuşturulması, malların fiyat ve kalite kontrolünün, ticari hizmetlerle ilgili ücretlerin denetiminin yapılmasına olanak sağlayacak şekilde yetkili makamların belirlendiği, hizmetlerde verimliliğin yükseltilmesi, sunu ve istem arasında denge sağlanarak iç tüketim ve dış satım arasında bir taraftan aşırı istemi, diğer taraftan da

¹⁵ S. YALÇINDAĞ a.g.e S.240

tıkanıklıkları önleyecek rasyonel bir bağlantı kurulması, piyasa hakkında yeterli ve sağlam bilgilerin toplanması ve bunların yetkili mercilerce değerlendirilmesi, üretici ve tüketicilerin örgütlenmeleri, karşılıklı hak ve sorumlulukların belirlenmesi, çıkarların dengelenmesi gerekmektedir.

Ülkemizde piyasa düzeni ve rekabet koşullarının yeni yasal düzenlemeler yapılmasına rağmen, yeterince kurulmuş olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle ticaret hayatımızda ekonomi dışı olaylar ağırlığını hissettirmekte, bir yandan aşırı ve haksız kazanç sağlanması olanağı doğarken, öte yandan sabit ve dar gelirliler geçim sıkıntısı altında ezilmektedirler. Serbest piyasa ekonomisinin ve tam rekabet koşullarının geçerli olduğu gelişmiş batı ülkelerinde bile ticaret hayatı ve ekonomi, ülkemizde görüldüğü gibi, başıboş bırakılmamış, devletlerin ve belediyelerin zaman zaman düzenleyici ve yönlendirici girişimleri olmuştur ve olmaktadır.¹⁶

Tüketiciler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Et-Balık Kurumu satış mağazası veya bir kasap dükkanında yarım kilo et alabilmek için cebindeki parayı kontrol eden tüketici ile, etin fiyatını sormadan 5-10 kilo alabilen veya bir gece kulübünde bir işçinin yevmiyesini bahşış olarak garsona veren tüketiciyi aynı kategoride düşünmemek lazımdır.

Çok lüks malları ve hizmetleri tüketmekte olan ve bunları tüketmeye gücü yeten insanların korunmaya ihtiyacı olduğu sanılmamalıdır. Bu nedenle korumanın sınırları çizilmeli ve koruma kapsamı mutlaka belirtilmelidir.

Tüketicinin bilinçlenip, kendi örgütleriyle kendisini koruyacak düzeye erişinceye kadar, koruma görevi devletin ve belediyelerin olmalıdır. Bu gün için tüketicilerin ve tüketici örgütlerinin çabaları, devletin bu görevine katkı niteliğindedir. Aslında devlet var olduğundan beri ekonomik hayata müdahale etmektedir. Bu müdahale az veya çok devam edecektir.

¹⁶ Fikri GÖKÇEER, *Türk İdare Dergisi, Devlet ve Belediyeler Açısından Tüketicinin Korunması*, Haziran 1995, Sayı:407, Sayfa:16

TÜKETİCİ SORUNLARI

Bu sorunları;

Ürün türlerinin çokluğu ve seçim güçlüğü,

Alış veriş bilgisi kaynaklarının yetersizliğı,

Farklı fiyat uygulamaları,

Kusurlu-hileli, ayıplı mallar,

Standart uygulamalarının yetersizliğı ve ambalajların karşılaştırma olanağının kısıtlanması,

Dayanıklı tüketim mallarında, tüketici aleyhine kısıtlanmış dayanıklılık süreleri,

Garantili satışlarda garanti koşulları ve satış sonu hizmetlerde çıkan sorunlar,

Hizmet pazarlamasında tüketicilere empoze edilen tek yanlı sözleşmeler,

Tüketicilerin gerçek maliyetini bilmedikleri taksitli, veresiye satış uygulamaları,

Reklamlardan gözlemlenen aldatıcı, yanıltıcı nitelikli mesajlar,

Hediyeli, ikramiyeli satış kampanyaları,

Tüketici şikayetlerini kısa sürede çözebilecek idari ve adli mekanizmanın bulunmayışı,

Mevzuatın tüketici sorunlarını çözmede yetersiz kalması,

Tüketiciyi koruma görevi verilen kurumlar arasında yetki, sorumluluk tedahilleri ve koordinasyon eksiklikleri,

Tamamlayıcı malların ayrı ayrı yerde satılması,

Sağlığa aykırı mamuller,

Kötü dağıtım ve teslim sistemleri,

Aynı mallar için aynı yerlerde, aynı zamanda farklı fiyat uygulamaları,

Müşteriye farklı servis, fatura ve satış fişi verilmemesi,

Mallar hakkında eksik yanlış bilgi verilmesi,
Besin maddeleri yapım tarihinin bulunmaması,
Kusurlu malların geri verilme güçlüğü, hatta imkansızlığı,
Suni mal kıtlığı yaratılması,
ve benzeri hususlar olarak sıralayabiliriz.

Bu sorunlar Pazardaki rekabet sürecinden, bir süreçte yer alan işletme ve üreticilerin pazardaki yapısal ve davranış özellikleriyle, pazardaki hukuki ve kurumsal çerçeveyi, ilişkileri belirleyen etkenlerden kaynaklanmaktadır. Bu etkenler içinde rekabetin hayati önemi bulunmamaktadır. Tüketicilerin satın alma sırasındaki davranışları da bu sorunları besleyen bir kaynak olma özelliğini göstermektedir. Tüketicinin kendisi, sorunları ile mal ve hizmetler hakkındaki yeterli bilgiden yoksundur.

Ekonomik dünya, varlığını tüketiciye borçlu olduğunu unutmamalıdır. Tüketici olmadan, üretici de olmaz. Bu nedenle tüketicinin :

Güvenle tüketme hakkı,
Bilgilenme hakkı,
Bilinçli seçim yapabilme hakkı,
Zararını etkin olarak giderebilme hakkı,
İsteklerini etkin biçimde duyurabilme hakkı, bulunmalıdır.¹⁷

Tüketicileri etkileyen en önemli sorunlara kısaca değinelim.

A- Artan Fiyatlar

Fiyat artışları tüketici sorunlarında birinci sırayı teşkil etmektedir. Serbest piyasa ekonomisinde, fiyat mekanizmasının serbest olarak işleyeceği kabul edilmektedir. Bu ifadeden devletin tamamen devre dışı kalacağı anlaşılmalıdır. Az veya çok müdahale

¹⁷ Fikri GÖKÇEER, a.g.m. S.21

her zaman söz konusu olacaktır. Devletin cari giderlerinin hızla artması, destekleme alımlarındaki aşırı cömertlikler, fiyat artışlarını etkilemekte ise de, tek nedeni değildir.

Büyük bir ivme kazanan enflasyon fiyat artışlarının en büyük etkenidir. Diğer önemli bir etkende üretim yetersizliğidir. Hızla gelişen nüfus artışına paralel olarak üretim artmadığı için arz-talep kaidesi hükmünü göstermekte ve fiyatlar artmaktadır. Arz ve talebi dengeleyemediğiniz sürece bu sonuç kaçınılmazdır.

B- Enflasyon

Enflasyon tüketici açısından hayatın pahalılaşması, satın alma gücünün azalmasıdır. Enflasyonun hızını kesmek üzere, devletin öncelikle yarım kalmış projeleri tamamlaması, kaynak ve faaliyetlerini de üretime yönelik enerji, ulaşım gibi alt yapı, demir çelik gibi temel maddi üretim alanlarına yaygınlaştırarak, özel teşebbüsün başarılı olduğu sahalara yatırım yapmaması gerekmektedir.

C-Hayat Pahalılığı

Hayat pahalılığını sadece fiyatlar değil, elde edilen gelirler ortaya çıkarır.

Fiyatların oluşumunda ekonomik etkenler rol oynasa bile, gelirlerin dağılımında siyasal kararlar etkilidir.

Pahalılığın diğer nedenleri şunlardır:

- Ekonominin dışa bağımlılığı,
- Üretimin ithale bağlı olması ve ithal edilen üretim araçlarının maliyetlerinin yüksek olması,
- Araçların fazla kar etme arzu ve eğilimleri, aracı sayısının fazlalığı,
- Aşırı reklamlar,
- Lüks ambalajlama,
- Üretim araçlarının belli ellerde toplanması,
- Çağdaş olmayan nakliyat sektörü,

- Yüksek perakendeci kârlar,
- Vasıtalı vergilerin fazlalığı.

Ekonomide “KARAR”, “ ÜRETİM”, “DAĞITIM” VE “TÜKETİM” aşamaları bulunmaktadır. Pahalılık en yaygın şekliyle “DAĞITIM” ve “TÜKETİM” aşamasında ortaya çıkmaktadır.

D- Gelir Dağılımı

Bir yerde fiyatlar hızla artıyorsa, enflasyon hızla yükseliyorsa orada dengesiz bir gelir dağılımı meydana gelir. Gelir dağılımındaki bozukluğa, üretim yetersizliği de eklenince dar gelirliler ve sabit gelirliler için tehlike çanları çalmaya başlamıştır. Fert başına düşen gelirin yüksekliği önemli değildir, bu gelirin toplum kesimlerine dağılımına bakmak gerekir. Gelir dağılımını düzeltmezseniz iç pazar küçülür ve sanayileşme durur.

MEVZUAT SÜRECİ

Fiyat belirleme ve denetim konusunda genel idareye ve belediyelerimize görev ve yetki veren mevzuatın büyük bir kısmı işlerliğini kaybetmiş veya yeni düzenlemelerle yürürlükten kaldırılmışlardır. Burada 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu’nu ayrı tutarak yürürlüğe giriş sırasıyla bu konu ile ilgili gördüğüm ana düzenlemelere kısaca değinmek istiyorum.

- a) 1930 yılında çıkartılan 1705 sayılı “Ticarette Tağışşın Men’i ve İhracatın Murakabesi ve Korunması Hakkında Kanun”

Bu kanunun amacı tüketicinin korunması değil, tüccarların ve özellikle ihraç mallarının korunmasıdır. Ancak 1977 yılında yerel seçimler arifesinde yayınlanan 05.10.1977 gün ve 7/13956 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla bu kanuna dayanılarak tüketicinin korunması yönünden önlemler alınmıştır. Bu kararnameye göre Ticaret Bakanlığı fiyatların kontrolü için esaslar hazırlamış ve bu esaslara uyup uymadığının

denetimi Belediye Zabıtası Memurlarına bırakılmıştır. Bu gün ne bu esaslar hatırlanmakta ne de belediyeler bu görevi yapmaktadırlar. Uygulama kabiliyeti kalmamıştır.

b) 1931 yılında çıkarılan 1782 sayılı Ölçüler Kanunu ve bu kanunun yerini alan 1989 yılında çıkarılan 3516 sayılı ölçüler ve ayarlar kanunu.

Bu kanun yürürlüktedir. Tüketicinin korunmasına yöneliktir.

c) 1936 yılında çıkarılan 3003 sayılı “Endüstriyel Maddelerin Maliyet ve Satış Fiyatlarının Kontrolü ve Tespiti Hakkında Kanun” Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının (bugün Sanayi ve Ticaret Bakanlığı) gerekli gördüğü endüstri şubesi mamullerinin maliyet ve toptan eşya fiyatlarını belirleme, denetleme ve bunlara ait belgeleri inceleme ve saptanan artış fiyatlarını ilan etme görev ve yetkisi vermiştir. 1973 yılında Bakanlar Kurulu 1567 sayılı Türk Parasını Koruma Kanununa dayanarak çıkardığı 01.10.1973 gün ve 7/7202 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “Fiyat Kontrol Komitesi” ni kurmuştur. Bu komiteye perakende fiyatların saptanması görevi verilmiştir. Türk Parasını Koruma Kanunu yürürlükten kalktığından bu komite dağılmış ve görev yerine getirilemez hale gelmiştir.

d) 1936 yılında çıkarılan 3078 sayılı Tuz Kanunu Tekel İdaresince tuz ambarı olmayan yerlerde, il veya ilçelerde yaz ve kış mevsimleri için tuzun toptan ve perakende satış fiyatlarının bir yıl için geçerli olmak üzere il ve ilçe belediye meclislerince saptanmasını öngörmüştür.

e) 1938 yılında çıkarılan 3489 sayılı Pazarlıksız Satış Mecburiyetine Dair Kanun ile belediyelere önemli görevler verilmiş ise de bu Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.¹⁸

YENİ YASANIN ANALİZİ

Yasa 32 madde, 1 geçici madde 2 yürürlük maddesinden oluşmaktadır. Beş kısma ayrılmıştır.

¹⁸ a.g.m. S.24

Birinci kısım: Amaç, Kapsam ve Tanımları

İkinci Kısım: Tüketicinin korunması ve Aydınlatılması'nı

Üçüncü kısım: Tüketici kuruluşlarını

Dördüncü kısım: Yargılamaya ve Cezaya ilişkin hükümleri

Beşinci Kısım: Çeşitli Hükümleri ihtiva etmektedir.

a) Kapsam ve Tanımlar

Kanunun amacı, ekonominin gereklerine kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel etkilerden korunmasını sağlayıcı önerileri almak ve tüketicilerin kendini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemelidir. Bu amaçlarla mal ve hizmet piyasalarında tüketicinin taraflardan birini oluşturduğu her türlü hukuki işlemi kapsamaktadır.

Yeni yasa uygulamalarda birliği sağlamak ve yanlış anlamaları önlemek üzere bazı tanımlara yer vermiştir.

MAL: Ticaret konusu taşınır eşyayı,

HİZMET: Bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan bedeni ve/veya fikri faaliyetleri,

STANDART: Türk Standardını,

TÜKETİCİ: Bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişiyi,

SATICI: Kamu Kurum ve Kuruluşları da dahil olmak üzere tüketiciye mal ve hizmet sunan gerçek veya tüzel kişileri,

ÜRETİCİ-İMALATÇI: Kamu kurum ve kuruluşları da dahil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal ve hizmetleri ya da bu mal ve hizmetlerin hammaddelerini yahut ara mallarını üretenleri,

TÜKETİCİ ÖRGÜTLERİ: Tüketicinin korunması amacıyla kurulan vakıf, dernek ve tüm kooperatifleri ifade etmektedir.

b) Ayıplı Mal ve Hizmetler

Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda yer alan veya satıcı tarafından vaadedilen veya standardında belirlenen nitelik ve niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini ve tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikleri içeren mal ve hizmetler ayıplı mal veya ayıplı hizmet olarak kabul edilmektedir.

Satın alınan ayıplı malın satıcı firmaya geri verilmesi ve sorumluluklar yeni yasada ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Buna göre;

Satın alınan malın ayıplı olduğunun anlaşılması halinde; tüketici malı teslim aldığı tarihten itibaren 15 gün içerisinde malları satıcı firmaya vererek değiştirmesini veya ödediği bedelin iadesini veya ayıbın neden olduğu değer kaybının bedelden indirimini yada ücretsiz olarak tamirini talep edebilecektir. Tüketici bu taleplerden herhangi birisini tercihte serbest bırakılmıştır. Satıcı tüketicinin tercih ettiği talebi yerine getirmekle yükümlü tutulmuştur. Tüketicilere karşı, satıcı, bayi, acenta, imalatçı, üretici ve ithalatçı müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulmuşlardır. Satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesi bu sorumluluğu ortadan kaldırmayacaktır. Satılan malın ayıbı gizli nitelikte ise ve ayıp tüketiciden hile ile gizlenmişse, satıcı 15 gün içerisinde kendisine başvurmadığını söyleyerek sorumluluktan kurtulamayacaktır.

Satıcı daha uzun bir süre garanti vermemişse , ayıplı malı ve ayıplı malın neden olduğu her türlü zararlardan dolayı açılacak davalar, ayıp sonradan çıkmış olsa dahi malın

tüketicie teslim tarihinden itibaren 2 yıllık zaman aşımına tabidir. Ancak satıcı, satılan malın ayıbını hile yoluyla tüketiciden gizlemişse 2 yıllık zaman aşımı süresinden yararlanamayacaktır.

Ayıplı hizmetler içinde yukarıdaki esaslar geçerlidir. Ancak ayıplı hizmetin yeniden görülmesi her zaman mümkün değildir. Bu durumda bedelin iadesine tüketicinin ayıplı hizmetten sağladığı fayda kadar indirim yapılması gerekecektir.

Tüketiciler ucuz diye ayıplı malı bilerek satın alabilirler. Bu durumda yukarıdaki açıklamaların geçerliliği yoktur. Bu durum için yasa güzel bir düzenleme yapmıştır. Bu düzenleme şöyledir. Satışa sunulacak kullanılmış, tamir edilmiş veya ayıplı mal üzerine veya ambalajına imalatçı veya satıcı tarafından alıcının kolaylıkla okuyabileceği şekilde “ÖZÜRLÜDÜR” ibaresini içeren bir etiketin konulması zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca tüketicie verilen fatura, fiş veya satış belgesi üzerinde de satılan malın özürlü olduğu gösterilecektir.

c) Satıştan Kaçınma:

Yeni yasa bu konuyu da düzenlemiştir. Üzerinde “numunedir” veya “satılık değildir” ibaresi bulunmayan bir malın; ticari bir kuruluşun vitrininde, rafında veya açıkça görülebilir bir yerinde teşhir edilmesi, onun stokta bulunduğu anlamına gelecektir. Satıcı teşhir ettiği malları satmak mecburiyetindedir ve satılmadığı halde satılmış gibi gösteremeyecektir.

Hizmetlerin satışından da haklı bir sebep yoksa kaçınılamaz. Satıcı, bir mal veya hizmetin satışını, o mal veya hizmetin kendisi tarafından belirlenen miktar, sayı, ebat veya süresi kadar satın alınması ya da başka bir malın veya hizmetin satın alınması koşuluna bağlı kılınmayacaktır.

d) Taksitli- Kampanyalı ve Kapıdan Satışlar

Bu üç tür satış tüketiciler için sorunlar yaratmaktadır. Yeni yasada yapılan düzenlemeler yeterli görülmektedir.

Taksitli satışılar: Taksitli satışılarda, tüketici borçlandığı toplam miktarı önceden ödeme hakkına sahiptir. Veya bir kaç taksidi peşin ödeyebilir. Bu hallerde faiz indirimi yapılacaktır.

Satıcı, taksitlerden birinin veya bir kaçının ödenmemesi halinde kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak; satıcının bütün edimlerini yerine getirmiş olması durumunda ve tüketicinin ifa edilmemiş bir edimin üzerinden en az dört hafta geçmiş olması ve satışının en az bir haftalık bir süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması koşuluna bağlanmıştır. Ve hiç bir zaman taraflarca belirlenen ve tüketiciye yazılı olarak bildirilen mal veya hizmetlerin toplam satış fiyatının arttırılması söz konusu değildir.

Taksitli satışılarda yasada öngörölen belgeleri içeren yazılı bir sözleşme yapılması ve bu sözleşmenin bir örneğinin tüketiciye verilmesi zorunludur.

Kampanyalı satışılar: Değışik yollarla duyurular yapılarak düzenlenen kampanyalı satışılarda, ilan ve taahhüt edilen mal ve hizmetlerin teslimatının zamanında yapılmaması, fiyat, nitelik ve miktarlarda anlaşmalara aykırı davranılması durumunda imalatçı ve ithalatçıdan satıcıya kadar müştereken ve müteselsilen bir sorumluluk söz konusudur. “Kampanyanın bitiş tarihi ve malın ya da hizmetin teslim veya yerine getirme tarih ve şekli” ne ilişkin belgeleri satıcılar tüketicilere yazılı olarak vermekle yükümlüdürler.

Kapıdan satışılar: İş yeri, fuar, panayır gibi satış mekanları dışında, önceden mutabakat olmaksızın değeri 1.000.000 lirayı aşan tecrübe ve muayene koşulu satışılardır ve tüketici, 7 günlük tecrübe ve muayene süresi sonuna kadar malı, kabul veya hiçbir gerekçe göstermeden reddetmekte serbesttir. Satıcı malı geri alacak, bedelini ve aldığı belgeleri 10 gün içinde tüketiciye geri verecektir. Tüketici malı teslim anındaki durumu ile geri verecektir. Kullanım söz konusu ise malın değeri kaybını ödeyecektir. İade imkansızlaşmışsa, bu mal ve hizmetten sağlanan yarar bedelinin ayrıca satıcıya ödenmesi gerekir. 1.000.000 liralık değeri 1995 için geçerlidir. Her yıl bu miktar toptan eşya fiyatlarındaki artış oranında arttırılacaktır.

Kapıdan satışlarda, satıcının yükümlülükleri ayrıca düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; satıcı hazırladığı sözleşme, fatura veya teslim makbuzuyla birlikte en az 12 punto siyah koyu harflerle yazılmış”TÜKETİCİNİN HİÇBİR HUKUKİ VE CEZAI SORUMLULUK ÜSTLENMEKSİZİN YEDİ GÜN İÇERSİNDE MALI RED EDEREK ALIM SATIM İŞLEMİNDEN CAYMA HAKKININ VAR OLDUĞUNU VE CAYMA İHBARININ SATICIYA BİLDİRİMİ TARİHİNDEN İTİBAREN 10 GÜN İÇİNDE TÜKETİCİNİN VERMİŞ OLDUĞU BEDELİN, KIYMETLİ EVRAKIN VE TÜKETİCİYİ BU HUKUKİ İŞLEMDEN DOLAYI BORÇ ALTINA SOKAN HER TÜRLÜ BELGENİN SATICI TARAFINDAN İADE EDİLECEĞİ”ni bildiren bir belgeyi sahip olduğu hakların alıcıya anlatıldığını, cayma hakkını açıklayan belgenin teslim edilip, satıcının açık adresinin bildirilmiş olduğunu beyan eden ve tüketici tarafından da imzalanmış olan bir tutanak karşılığında tüketiciye verilecektir.

Belediyeler açısından yasanın en önemli düzenlemesi 12 nci madde ile etiket konusunda yapılmıştır.

Etiket

Ticaret konusu olan ve perakende satışa arz edilen malların ve ambalajların yahut kaplarının üzerine kolaylıkla görülebilir, okunabilir şekilde o malın menşei, cinsi ve fiyatı hakkında bilgileri içeren etiket konulması, etiket konulması mümkün olmayan hallerde aynı bilgileri kapsayan listelerin görülebilecek şekilde uygun yerlere asılması zorunluluğu getirilmiştir. Hizmetlerin tarife ve fiyatlarını gösteren listelerde aynı şekilde asılacaktır. Bakanlık, etiket ve tarife listelerinin şeklini, içeriğini, usul ve esaslarını ilgili kamu kuruluşlarının mesleki üst kuruluşlar ve tüketici örgütlerinin görüşlerini alarak 9 Mart 1996 tarihine kadar hazırlayacağı bir yönetmelikle belirleyecektir.

Bu düzenlemeye aykırı hareket edenler hakkında cezalar belediye encümenlerince verilecektir. 1995 yılı için ceza miktarı 5.000.000 liradır. Bu para cezası her yıl Türk Ceza Kanunu hükümleri uyarınca arttırılır.

Garanti Belgesi

Tüm ayrıntılarıyla yeniden düzenlenmiştir. Garanti belgeleri ile ilgili teknik düzenleme ve süreleri, T.S.E. ile birlikte Sanayi ve Ticaret Bakanlığı müştereken belirleyerek ilan edecektir. Tanıtma ve kullanma kılavuzlarıyla ilgili hususlarda da T.S.E. devreye girmektedir.

Yeni yasa servis hizmetlerini de düzenlemiştir. İthalatçı ve İmalatçılar sattıkları sanayi malları için o malın Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca belirlenen ve ilan edilen kullanım ömrü süresince, bakım, onarım ve servis hizmetlerini yürütecek istasyonları kurmak ve yeterli teknisyen kadrosu ile yedek parça stoku bulundurmaları zorundadırlar. Ticari Reklam ve Malların yasalara ve genel ahlaka uygun, dürüst ve doğru olmaları esastır. Tüketiciyi aldatıcı, yanıltıcı ve istismar edici, tüketicinin can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürücü reklam ve ilan yapılamayacak ve yapanlara yasanın ön gördüğü cezai yaptırımlar uygulanacaktır.

Kurul Konsey ve Hakem Heyetleri

Yeni yasa ile merkezi idare ilgili kamu kuruluşları ile sivil toplum örgütleri ve sendika temsilcilerinden ve yine yasada belirtilen görevleri yerine getirmek üzere Reklam Kurulu ile tüketicinin sorunlarını çözmek, gereken önlemleri almak üzere merkezde bir Tüketici Konseyi ile İl ve İlçe merkezlerinde Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin kurulması öngörülmüştür.

A- Reklam Kurulu

Kurul 17 üyeden oluşmaktadır. Kurulun başkanlığını Sanayi ve Ticaret Bakanlığının ilgili genel müdürü yapacaktır. Kurulda,

a) Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca yüksek öğrenim görmüş, iktisat, maliye, hukuk ve işletmecilik dallarının birinde veya bir kaçında en az 10 yıllık deneyimi bulunan ve görevlendirilecek bir üye,

- b) Adalet Bakanlığının belirleyeceği bir hakim üye,
- c) TRT Kurumunca görevlendirilecek bir üye,
- d) YÖK'ün öğretim elemanları arasından seçeceği bir uzman üye,
- e) TTB görevlendireceği bir üye,
- f) TOBB görevlendireceği bir üye,
- g) Türkiye Barolar Birliğinin görevlendireceği bir üye,
- h) Gazeteciler cemiyetlerinin kendi aralarından seçecekleri bir üye,
- i) Reklamcılar derneklerinin seçecekleri bir üye,
- j) TZOB görevlendireceği bir üye,
- k) Türkiye Esnaf ve San.Kon. görevlendireceği bir üye,
- l) TSE'den bir üye,
- m) Diyanet işleri başkanlığından bir üye,
- n) Mühendis Odaları Birliğinden bir üye,
- o) İşçi Konfederasyonlarından bir üye bulunacaktır.

Üyelerin görev süresi üç yıldır. Kurul en az ayda bir kere toplanacaktır. Kanunun 17 nci maddesine göre Reklam Kurulu , ticari reklam ve ilanlarda uyulması gereken ilkeleri belirleyecek ,bu ilkeler çerçevesinde ticari reklam ve ilanları inceleyecek ve inceleme sonucuna göre yasa hükümlerine aykırı hareket edenleri cezalandırmak , söz konusu reklam ve ilanları durdurmak veya düzeltmek hususlarında Bakanlığa öneride bulunacaktır.

B. TÜKETİCİ KONSEYİ

Tüketici konseyi, bakanın veya görevlendireceği bir bakanlık görevlisinin başkanlığında Adalet, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim, Sağlık, Ulaştırma,Tarım, Türk Eczacılar Birliği,Türkiye Zirai Odalar Birliği, D.İ.E Başkanlığı, T.S.E Başkanlığı, Tüketici

Örgütü Temsilcileri, Türk Eczacılar Birliği, Milli Kalite Konseyi, Türk Belediyecilik Derneği üyelerinden oluşmaktadır.

TÜKETİCİ SORUNLARI HAKEM HEYETİ

Yasanın 22.nci maddesiyle düzenlenen bu heyetle ilgili hususları incelediğimizde mülki idare amirlerinin ve belediyelerin etkinliğinin arttığını görmekteyiz. Bu sevindiricidir.Şimdi bu heyetlerin ne amaçla kurulduğunu ve ne gibi görevler üstlendiğini görelim.

Bakanlık, İl ve İlçe Merkezlerinde, tüketiciler ile satıcılar arasında çıkarılacak uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla BELEDİYELERLE koordineli olarak en az bir "TÜKETİCİ SORUNLARI HEYETİ" oluşturacaktır. Başkanlığı Sanayi ve Ticaret İl Müdürü veya görevlendireceği bir memur tarafından yürütülen bu heyette, Belediye Başkanının personeli arasından görevlendireceği bir üye, Baronun görevlendireceği bir üye, Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf ve Sanatkar Odalarının görevlendireceği bir üye ve Tüketici Örgütlerinin seçecekleri bir üye olmak üzere 5 kişi bulunacaktır.

Bakanlık taşra teşkilatının bulunmadığı İl ve İlçelerde Hakem Heyetinin başkanlığı VALİ, KAYMAKAM yada görevlendireceği bir memur tarafından yürütülecektir.

Hakem Heyetinin oluşumunun sağlanamadığı yerlerde noksan üyelikler, BELEDİYE MECLİSLERİNCE re'sen doldurulacaktır.

TÜKETİCİ MAHKEMELERİ

Yargı çevresi, hakimler ve savcılar yüksek kurulunca belirlenen ve 4077 sayılı yasa uygulamasıyla ilgili olarak çıkacak her türlü uyuşmazlıklara bakacak Ticaret Mahkemeleri kurulacaktır. Bunlar isminden de anlaşılacağı gibi birer ihtisas mahkemesi olacaktır. Bu mahkemelerde açılacak tüm davalar her türlü resim ve harçtan muaf olacaktır.

Bu mahkemelere satıŖa sunulan bir seri malın ayıplı olması durumunda Bakanlık veya Tüketici Örgütleri, ayıplı seri malın üretiminin ve satıŖının durdurulması ve satıŖ amacıyla elinde bulunduranlardan toplatılması için dava açılabilir.

Mahkeme dava sonucunda ayıplı malların toplatılması kararını vermiŖse; ayıplı malı ve ayıbın niteliğine göre satıcıya iade edilmemesine karar verilir. Ancak malların toplatılması için yapılan her türlü masraf, aleyhine karar verilen kiŖi tarafından ödenmedikçe mallar kendisine iade edilmeyecektir.

Ayıplı malları satın alan tüketicileri, uğradıkları maddi ve manevi zararlar nedeniyle tek tek dava açma haklarında saklı tutulmuŖtur.

CEZALAR

Yeni yasa 25. Maddesiyle Ceza Hükümlerini, 26 . Maddesiyle Cezalarda Yetki İtiraz ve Zaman aşımını düzenlemiŖtir.

İdari ceza verme yetkisi;

Sanayi ve Ticaret Bakanlığına,

Mülki İdare Amirlerine,

Belediye encümenlerine verilmiŖtir.

Belediye encümenlerince verilen cezalar, belediyelerce tahsil edilecek ve bütçe gelirleri içine dahil edilecektir.

Cezaların tahsilinde Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümleri uygulanır . Bu kanunla verilen para cezaları idari nitelikli olduğundan itirazlar, bölge idare mahkemesine yapılır. Ticaret mahkemelerinin vereceği cezalar adli niteliktedir. Son olarak,

Zararlı ve Tehlikeli Mal ve Hizmetler,

Kalite Denetimi,

Tüketicinin Eğitilmesi,

Denetim Yetkisi,

Kurulacak laboratuvarlar konusuna değinilecektir.

a) Zararlı ve tehlikeli mal ve hizmetler

Tüketicinin kullanımına sunulan mal ve hizmetlerin, kişi ve çevre sağlığına zararlı ve tehlikeli olabilmesi durumunda, bu malların emniyetle kullanılabilmesi için üzerine veya kullanım kılavuzlarına, bu durumla ilgili açıklayıcı bilgi ve uyarılar, açıkça görülecek ve okunacak şekilde konulacak veya yazılacaktır.

Bu bilgi ve uyarıların şekli ve yerini Bakanlık ve TSE birlikte tespit ve ilan etmekle görevli kılınmıştır.

b) Kalite denetimi

Bakanlık, tüketicinin can ve mal güvenliği ve fizik ve çevre sağlığına ve bu konularla bilgilendirilmesine ilişkin standardına göre veya standardı yoksa standartı esas teşkil etmek üzere kalite denetimi ile mal hizmet ve tesislerin belgelendirilmesi hakkındaki T.S.E'nin görüşünü alarak tespit ve ilanla görevli kılınmıştır.

b) Tüketicinin eğitilmesi

Milli Eğitim Bakanlığı ilk kez bu yasadaki düzenleme ile tüketicilerin eğitilmesi konusunda her derecedeki okulların ders programlarına gerekli programlar yapacaktır.

Tüketicinin eğitilmesi ve aydınlatılması için kitap, dergi ve broşür çıkarılmasına ve tüketicinin bilinçlendirilmesi için radyo ve televizyonda programlar düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar, Türkiye Tüketici Konseyinin önerisi ile bakanlıkça belirlenerek ilan olunacaktır.

d) Denetim

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı müfettişleri ve kontrolörleri ile bakanlıkça ve belediyelerce görevlendirilecek personeli bu kanunun uygulanmasında; fabrika, mağaza, dükkan, ticarethane, depo, ambar gibi her türlü mal konulan, satılan ve/veya hizmet sunulan yerlerde inceleme ve araştırma yapmaya yetkilidir.

Denetlemeyi yapan kişi ve kuruluşlara her türlü bilgi ve belgelerin doğru olarak gösterilmesi ve asıl kopyalarının verilmesi zorunlu kılınmıştır.

c) Laboratuvar

Bu konunun uygulanmasından bazı tahlillerin yapılabilmesi için, bakanlık laboratuvarlar kurabileceği gibi diğer bakanlıkların kurulu laboratuvarlarından da yararlanabilir. Bu laboratuvarlarda bulunması gereken asgari teknik özellikler ilgili bakanlıklarla birlikte belirlenerek ilan edilecektir. Tahliller sonucu aykırılıklar görülmesi halinde tüm giderler üretici kişi veya kuruluşlar tarafından karşılanacaktır.¹⁹

¹⁹ a.g.m. S.24

VII.BÖLÜM

MAHALLİ İDARELERDE ÖZELLEŞTİRME POLİTİKA VE UYGULAMALARI

Günümüzde hızla büyüyen kentlerin ve bu kentlerde yaşayan halkın ihtiyaçları giderek büyük artış göstermektedir. Mahalli idarelerin mevcut yönetim yapısı, kaynakları ve dolayısıyla hizmetleri, bu artan ihtiyaçlara cevap vermekte yetersiz kalmaktadır. Bu durum, onları yeni hizmet yöntemleri ve kaynakları bulmaya zorlamaktadır.

Öte yandan, iki dünya savaşı arası ve sonrasında, devletlerin iktisadi hayattaki rolünde önemli gelişmeler olmuş; kamu yönetimlerinin hizmet yükümlülüğü artmıştır. Bu gelişme, devlet bütçelerinin zaman içinde açık vermesine neden olmuştur. Devlet, mevcut hizmetleri iyileştirmek için bütçe dışı kaynaklar bulmaya koyulmuştur.

Bunun sonucu olarak devlet, bir taraftan mevcut işlerini azaltmaya, diğer taraftan da finansman kaynakları ve hizmet yöntemleri bakımından özel sektöre daha fazla ilgi göstermeye yönelmiştir. Bu siyasi gelişme başta ABD olmak üzere diğer demokratik ülkelerde “Özelleştirme” (Privatization) kavramıyla ifadelendirilen düşünce ve duyguları gündeme getirmiştir.

Bilindiği gibi mahalli idareler, ülkemizde giderek büyüyen ve fonksiyonları gelişen yönetimler haline gelmektedirler. Batı düzeyinde olmasa da, mahalli idareler önemli kamusal fonksiyonları yerine getirmektedirler. İl özel idareleri, belediyeler ve köyler dikkate alındığında, mahalli idareler ülke nüfusunun tamamına şöyle ya da böyle hizmet sunmaktadır.

ÖZELLEŞTİRME DÜŐÖNCESİ VE UYGULAMALARI

Özelleştirme konusu son zamanlarda yeni bir politika imiŐ gibi kamuoyunda tartiŐilmasına raŐmen, aslında uygulamalar bakımından kökleri oldukça eskiye dayanmaktadır. Fakat, bunun sistematik bir Şekilde bilim dünyasında tartiŐılması ve uygulaması 1970’li yıllarda ortaya çıkmaktadır. Farklı uygulamalar ve yaklaşımlar, özelleştirme kavramının deŐiŐik tanımlamalarını ortaya çıkarmıştır.

Özelleştirme Kavramı

Özelleştirme (privatization), üzerinde görüş birliŐi saŐlanmış bir kavram deŐildir. Ekonomik bir düşünce olduğu kadar, idari ve siyasi yönleri bulunan bu terimin çok farklı tanımları söz konusudur. Aslında bu tanım farklılıkları özelleştirme yöntemleri ve uygulamalarından kaynaklanmaktadır.

Özelleştirme daha az devlet daha çok piyasa düşüncesine dayanır. Bir tanıma göre, “Özelleştirme, yalnızca kamunun mülkiyetinde ve işletmelerinde olan hizmetlerin özel sektöre aktarılmasıdır.” Özelleştirme, sadece kamu işletmelerinin özel sektöre satışı Şeklinde düşünülmemekte; bununla birlikte, kamusal hizmetlerin özel sektöre devrini, kamu-özel sektör iŐbirliŐini ve devlet tekellerini rekabete açmayı da ifade etmektedir.

Özelleştirme, kamunun ürettiği mal ve hizmetlerin kısmen ya da tamamen özel sektöre devri; devlet tekellerinin kaldırılarak, tüketicilerin tercihlerini tatmin edecek nitelikte bir piyasa sisteminin geliştirilmesi olgusudur.¹

¹ Musa EKEN-Bilal ERYILMAZ, Mahalli İdarelerde Özelleştirme Politika ve Uygulamaları, Türk İdare Dergisi, Sayı:387, Haziran 1990, S.55-56

Özelleştirme Nedenleri

Özelleştirme, ekonomik, siyasi, mali ve idari nedenlere dayanarak açıklanan bir kavramdır. Bu nedenler çoğu zaman iç içe girmiş, biri diğerinden ayıramayacak özelliklere sahiptir.

Siyasi Nedenler

Özelleştirmeyi savunanlar, demokrasi ile serbest piyasa düzeni arasında yakın bir ilişki olduğunu ileri sürerler. Bunlar, demokrasideki siyasi özgürlüğü ekonomik özgürlükle bütünleştirmek isterler. Bir ülkedeki siyasi sistem demokrasi olunca, ekonomik sistemde serbest piyasa anlayışına dayanacaktır. Serbest piyasa düzeni ile demokrasi, otoritenin çeşitli gruplar arasında dağıtılmasını gerektirir. Teorik olarak, serbest piyasa düzeninde otorite çeşitli firmalar arasında dağıtılmıştır. Serbest piyasa düzeninde, rekabeti sınırlandıracak ya da önleyecek tekellerin olmaması gerekir. Bunun gibi, demokrasi de bir sistem olarak serbest bir ortamın varlığını öngörür. Bu yaklaşıma göre, devletin iktisadi alanda da faaliyetlerini sınıflandırması ve dolayısıyla piyasa sisteminin serbest olarak işlemesine müdahale etmemesi gerekir.²

İşte bu yaklaşımı benimseyen siyasi partiler, piyasa sistemini güçlendireceği için, özelleştirmeye daha sıcak bakarlar.

Mali ve Ekonomik Nedenler

Özelleştirmenin dayandığı gerçeklerden bir diğeri de, mâli ve ekonomiktir. Her siyasi tercihin toplum üzerinde iktisadi ve mali etkileri söz konusudur. Birden fazla üreticinin yer aldığı piyasa sisteminde işletmeler, rekabet nedeniyle tekellerin olduğu durumlara göre daha verimli çalışmaktadırlar. Böylelikle, hizmetlerin maliyetleri düşmekte, kamu kaynaklarını başka alanlara kaydırmak ya da vergilerin oranlarını indirmek mümkün hale gelebilmektedir. Ayrıca, serbest piyasa düzeni girişimcilerin

² Bilal ERYILMAZ, *Siyaset Sosyolojisi (Ders Notları)*, İzmir 1986, S.119

yeteneklerini açığa çıkarmalarına imkan tanıyarak yeni üretim teknikleri ve dağıtım yöntemlerinin ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır.

Özelleştirme uygulamaları ile özel sektöre devredilen kamu işletmelerinden devlet önemli gelirler elde etmektedir. Bu da, kamu hizmetlerinin finansmanında önemli bir mali desteği sağlamaktadır.

İdari Nedenler

Özelleştirme, esas itibari ile kamu hizmetlerindeki etkinliği ve verimliliği arttırabilecek bir yöntem olarak düşünülmektedir. Bilindiği gibi günümüzde devlet tarafından yürütülen hizmetler artmış, buna bağlı olarak kamu kurumlarının yapısı büyümüş, işleyişi karmaşık bir nitelik göstermiştir. Kamu kurumlarının yapı, işleyiş ve personelinden kaynaklanan sorunları hizmet verimliliğini de olumsuz yönde etkilemiştir.

Kamu kurumları idari performansı artırma konusunda, özel sektöre göre teşvik edici yöntemleri kullanmakta daha zayıf kalmaktadır. Kamu yönetimi, zorlayıcı meşru gücü elinde tutan devletin yürütme organı olduğu için bürokratik ve biçimsel olmak durumundadır.³

Özelleştirme Yöntemleri

Özelleştirme, hizmetlerin üretimi, finansmanı, fiyatlandırılması, yönetimi ve mülkiyeti gibi farklı alanlarda söz konusu olmaktadır. Buna bağlı olarak özelleştirme yöntemleri de çeşitlilik göstermektedir.⁴

Satış

Bu yöntemde, kamu kuruluşlarının veya işletmelerinin tamamen ya da kısmen özel sektöre satışı söz konusudur. Bu satış genellikle hisse senedi yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bunun yapılabilmesi için ya blok satış ya da sermayenin paylara

³ Musa EKEN-Bilal ERYILMAZ, a.g.m.S.59-60

⁴ Tunay KÖKSAL, **Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Yöntemleri ve Uygulamaları**,DPT Yayını No:2328, Ağustos 1993, S.26

bölünmesi gerekmektedir. Burada önemli olan, söz konusu işletmelerin yönetiminde özel sektörün hakim rol oynamasını sağlamaktır.

Yasal Kurumsal Serbestleşme

Bu yöntem, hizmetlerde kamu tekellerinin, fiyat ve ücret kontrolleri ile sübvansiyonların ortadan kaldırılmasını, kısaca kamu-özel sektör rekabetini ifade eder. Yasal kurumsal serbestleşme yönteminin gayesi ekonomide verimliliği ve kaynak dağılımında etkinliği arttırmaktır.

Bu yöntemle devlet kendisinin yürütmekte olduğu kamu hizmetlerinin yanında aynı hizmetin özel girişimcilerce de yapılmasına izin verilmektedir. Böylece tüketicilerin hizmetler konusunda en iyi şekilde tatmin olmaları amaçlanmaktadır.

İhale

İhale, bazı kamusal mal ve hizmetlerin bir sözleşme ile özel kesime yaptırılmasıdır. İhalede ilgili kamu kuruluşu hizmeti kendi örgüt ve personeli aracılığı ile yürütmek yerine, özel firmalara yaptırmak yoluna gitmektedir. Bununla amaç, en ucuz girdi ile etkin ve verimli kamu hizmeti sunmaktır.

İhale, yol, kaldırım, su, kanalizasyon, kamu binalarının yapılması, çöp toplama, imar planlarının hazırlanması, kamu hizmeti için gerekli bazı giderlerin sağlanmasında bir çok ülkede uygulanan hizmet yöntemidir.

İhale sisteminde önemli olan ihale edilecek hizmetlere ilişkin tahmini bedellerin iyi hesaplanması ve ihale şartlarının denetiminin sağlıklı bir şekilde yürütülmesidir.⁵

İmtiyaz

Bu yöntem, kamunun tekelinde olan hizmetin, özel bir firmaya tekel olarak verilmesi ya da belirli bir coğrafi bölgede bir hizmetin yürütülmesi yetkisinin özel bir

⁵ Serdar GÜZEY, **Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi**, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Yayını, Ankara 1995, S.32

kuruluşa verilmesini ifade eder. İmtiyaz usulünde fiyat düzenlenmesi genellikle kamu idaresi tarafından yapılır. Hizmetten yararlananlar idareye değil, hizmeti sağlayana ödemede bulunurlar.

İmtiyaz yöntemi, çoğunlukla, çöp toplanması ve imhası, otobüs, metro, minibüs, taksi ve havalimanı işletmeciliği, elektrik üretimi, caddelerin aydınlatılması, su, acil tıbbi yardım gibi hizmetlerde uygulanmaktadır.

Kiralama

Bu yöntemin esası, hizmeti yürütmek için gerekli araç ve teçhizatın kamuya ait olması, yönetimi ve işletilmesinin özel kişi ya da kuruluşlara verilmesidir. Kamu hizmeti birimleri menkul ve gayri menkulleri ile, sözleşmede belirlenen süre için ve bir bedel karşılığı özel kişi ya da kuruluşlara kiraya verilir. Bu sistemin imtiyazdan farkı, hizmet için gerekli yatırımın kamunun malı olmasıdır. Kiralamada süreler imtiyaz yöntemine oranla daha kısadır.

Kupon

Özelleştirmenin bir diğer yöntemi de, tüketicilere mal ve hizmet satın almaları için yapılan parasal veya para değerindeki kupon yardımlarıdır. Bu uygulamada kamu idaresi, hizmet üretmek yerine, tüketicilere ihtiyaçlarını özel üreticilerden kısmen veya tamamen karşılayabilecek şekilde sübvansiyon vermektedir. Bununla nedeni, sağlıklı bir piyasada bütün hizmetlerin mevcut olacağı düşüncesi ve tüketicilerin tercihlerini serbest kullanabilme olanağıdır.

Kupon sistemi gelir düzeyi düşük grupların yaygın olarak kullandıkları mal ve hizmetlerden onlara parasal destek sağlamaktadır. Diğer bir deyişle, düşük gelirli grupları, yüksek gelirli gruplar gibi tüketim özgürlüğüne kavuşturmaktadır.⁶

⁶ Tunay KÖKSAL, a.g.e. S.34

Ortak Girişim

Bu yöntem, kamu hizmeti birimlerinin özellikle büyük ölçekli yatırımlarını, bu alanda uzmanlaşmış özel sektör kuruluşları ile oluşturacakları ortak şirketler aracılığı ile gerçekleştirmelerini anlatır.

Ortak kurulacak şirketlerde kamu payının az olması söz konusu yöntemi özelleştirmeye daha çok yaklaştırmaktadır. Bu yöntem, halen kamunun elindeki işletmelerin özel sektörün ortaklığına açılmasını da içerir. Kamu idaresinin kurulacak işletmeye fazla müdahale etmemesi ve şirketin mali ve idari açıdan bağımsız çalışması gerekmektedir.⁷

Gönüllü Kuruluşlar

Özelleştirmenin doğal olarak ortaya çıkmış biçimi şeklinde nitelendirilen gönüllüler, vakıf, dernek ve benzeri kuruluşlar olabileceği gibi, idealist bireylerden oluşan gruplarda olabilmektedir.⁸

Gönüllüler, yürüttükleri hizmetlerde doğrudan kâr amacı gütmemektedirler. Bu nedenle, söz konusu kuruluşlar genellikle vergiden muaf tutulmaktadırlar.

Gönüllü kuruluşlar olarak belirttiğimiz vakıflar tarih boyunca temel kamu hizmetlerin yürütülmesinde önemli rol oynamışlardır ve halende oynamaktadırlar.⁹

Fiyatlandırma

Bu yöntem, kamu kurumları tarafından üretilen mal ve hizmetlerin fiyatının piyasadaki şartlara uygun olarak maliyeti dikkate alınmak suretiyle belirlenmesidir. Hizmetler üzerindeki sübvansiyonlar kalmakta, fiyatlar gerçek maliyetleri yansıtmaktadır. Bu yöntemin esası, kaynak dağılımında etkinliği sağlamak ve hizmetin maliyetini herkese

⁷ Hulki CEVİZOĞLU, *Özelleştirme Yöntemleri, Yeniden Yapılanma*, TKOI, Sayı:2, Ekim 1988, S.2

⁸ Bilal ERYILMAZ, *Belediye Hizmetlerinin Yürütülmesinde Alternatif Kurumsal Yöntemler*, *Türk İdare Dergisi*, Sayı:382, Mart 1989, Ankara, S.24

⁹ Erol KOZAK, *Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf*, Akabe Kitabevi, İstanbul 1985, S.125

değil, sadece tüketene ödettirmektir. Bu yöntemin uygulanması ile, düşük gelirli grupların hizmetten daha az yararlanması gibi olumsuz sonuçlar çıkmaktadır. Ancak kupon yönteminin devreye sokulmasıyla bu sorun çözüme kavuşturulabilir.

Yap- İşlet-Devret

Serbest piyasa ekonomisinin tam oluşmadığı ülkelerde özel sermayeyi cesaretlendirmek amacıyla kullanılan bir yöntemdir.

Kendi kaynağını kendisinin yaratması bakımından kamu idaresine herhangi bir mali külfeti olmayan bu yöntem, bir tür imtiyazdır. Bu sistem, kamuya ait gayrimenkuller üzerinde özel kişi ya da kişiler tarafından bir hizmet birimi oluşturulması, sözleşmede belirtilen süreler içinde özel kişilerce belirtilmesi ve süre bitiminde işletmenin her türlü varlığıyla karşılıksız olarak kamu idaresine geçmesi esasına dayanır.

Şirketleşme

Kent yönetimleri, bazı kamu hizmetlerini, daha etkin yürütmek amacıyla kamu hukukunun ve kamu bürokrasisinin katı kurallarından ve ağır işleyişinden uzaklaştırmak için, işletmelerini şirket haline getirerek özel hukuk hükümlerine göre işlemesini sağlamaktadırlar.

Ülkemizde belediyelerin ve il özel idarelerinin şirket kurmaları ya da şirketlere ortak olmaları önceden beri uygulanmaktadır. Ancak, belediye hizmetlerinin yürütülmesinde yaygın bir hizmet yöntemi olarak şirketlerin devreye girmesi 1984 yılından itibaren başlamıştır.

Belediyeler, 1580 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanarak, şirket kurabilmekte veya şirketlere iştirak edebilmektedirler ¹⁰

¹⁰ Musa EKEN-Bilal ERYILMAZ, a.g.m. S.69

İltizam

Kamu gelirlerinin toplanmasında uygulanan bu metod, Roma'da, İslam ülkelerinde ve Osmanlıda geniş bir şekilde kullanılmıştır. Bu sistemde, vergi toplama görevi, mültezim denilen özel şahıslara ihale yoluyla verilir. İhale, en yüksek bedeli teklif eden kişide kalır.¹¹

Bu sistemin en çok tepki gören yönü daha fazla gelir elde etmek için mültezimlerin halka yaptığı baskıdır. Fakat, vergi matrahlarının ve oranlarının devlet tarafından net bir şekilde belirlendiği günümüzde böyle bir şey söz konusu olamayacağından, bu sistem bazı değişikliklerle uygulanabilme şansına sahiptir.

Kendi Kendine Hizmet

Kurumsallaşmış bir model olmamakla beraber, hizmetlerin daha iyi yürütülmesi için gerekli olan bir başka yöntem de, kendi kendine hizmettir. Okunmuş gazeteleri, boş şişeleri, kent merkezindeki toplama yerine götüren, çöpleri çöp kutusuna döken birey kendi kendine hizmet yöntemi uygulamaktadır.¹²

Gönüllülüğün değişik bir biçimi olan bu yöntemde kişiler, yaptıkları işlerden öncelikle ve doğrudan kendileri yararlanmakta, dolaylı olarak da toplum yararlandırılmaktadır.

Vergi Teşvikleri ve İdari Düzenlemeler

Vergi teşvikleri ve bazı idari düzenlemeler, kamu kurumları tarafından sosyal hizmet sağlayan özel kuruluşları teşvik etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu teknik, bir kamu hizmetini yürüten özel kuruluşun vergi teşviklerinden ya da vergi indirimlerinden yararlanmasını, mevzuat engellerinin azaltılmasını gerektirir. Böylece bu alana özel sektörün daha fazla yatırım yapması özendirilmiş olur. Bu yöntemin özelleştirmeye ilgisi bazı kamu hizmetlerine özel sektörün yatırım yapması ve katkıda bulunmasını sağlamaktır.

¹¹ Carter V.FINDLEY, *Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform Bab-ı Ali (1789-1922)* (Çev.) Latif BOYACI-İzzet AKYOL, İz Yayıncılık İstanbul 1994, S.48

¹² Musa EKEN-Bilal ERYILMAZ, a.g.m. S.69

Piyasa Yöntemi

Bu yöntem, önceden planlanmamakta, daha çok hükümetlerin politikalarının bir yan sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin, devlet ihtiyaca uygun olarak resmi okulların sayısını arttırmazsa, özel okullar açılmaktadır. Bu gün genellikle devletin kamu hizmetlerini sağlamakta yetersiz kaldığı bölgelerde, piyasa örgütleri (güçler) devreye girmekte, hemen boşluğu doldurmaya çalışmaktadırlar.¹³

Belediyelerde Özelleştirme

Belediyeler, özelleştirme düşüncesinin yaygın olarak uygulanma alanına sahip mahalli idarelerdir. 1983'den sonra hükümet politikasının etkisiyle belediyelerde özelleştirme yoğun bir şekilde gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Özelleştirme uygulamalarının, özelleştirme yöntemlerinin hemen hemen hepsini kapsayacak bir nitelikte olduğu söylenebilir.

Gerek 1580 sayılı Belediye Kanunu, gerekse 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu, belediyelerin görevlerini düzenleyen maddelerinde çoğu görevler için “yaptırmak ve işletirmek”, “kiraya vermek”, “izin vermek”, “imtiyaz vermek” ve “şirketlere katılmak” gibi ifadelerle geniş bir alanda belediye hizmetlerinin özelleştirilmesini mümkün kılmakta ve hatta özendirilmektedir.

1580 sayılı Kanun temizlik hizmetlerinin ihale yoluyla özel kişilerce yürütülebilmesine imkan sağlamıştır. (md. 15/24). Buna göre belediyeler hizmet binalarının temizliği ve şehir çöplerinin toplanması görevini özel sektör kuruluşlarına yaptırabileceklerdir. 3030 sayılı Kanunla büyükşehir belediye yönetimlerine çöplerin ve sanayi atıklarının toplanması ve değerlendirilmesinde özelleştirmeye imkan tanımaktadır.

İZMİT'te Büyükşehir Belediyesi tarafından Mayıs 1996'da kurulan İZAYDAŞ (İzmit Atık ve Artıkları Arıtma Yakma ve Değerlendirme A.Ş.) buna en yakın örnektir.

¹³ Serdar GÜZEY, a.g.e. S.35

İZAYDAŞ, evsel ve endüstriyel katı atık düzenli depolama alanları, klinik ve tehlikeli atık yakma ve enerji üretme tesisi, endüstriyel ve evsel atıksu arıtma tesisinden oluşmaktadır. Şirketin kurulmasında, Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde, özel sektör kuruluşlarının en üst seviyede katılımlarını sağlayarak çevre kirliliğini önleyici, düzenleyici ve yok edici yatırım yapılmasına yönelik ticari ve sınai her türlü faaliyeti göstermek amaçlanmıştır.¹⁴

Belediyeler, özellikle büyükşehir belediyeleri bazı hizmetlerini şirketler yoluyla özelleştirmektedirler. Bu uygulama aslında yasal olarak daha öncede mümkün olduğu halde, gelişmesi 1983'ten sonra olmuştur.

Belediyelerin ortaklığında kurulan şirketlerin hemen hepsinin hizmet konusu kamusal niteliktedir. Kamusal nitelikteki bir hizmetin belediyelerin klasik örgüt ve işleyiş metodlarının dışında tutularak özel hukuk hükümlerine tabi şirketlerce yürütülmesi eğilimi sanıyoruz ki merkezi idarenin vesayet denetiminden kaçmak, bürokrasiyi azaltmak, esnek personel yönetimini gerçekleştirmek ve hizmetlerde etkinliği sağlamak gibi nedenlerle açıklanabilir. Bilindiği gibi, kamu kurumlarının tabi olduğu kurum ve usuller çoğu durumlarda genel niteliktedir ve özel durumlara farklı uygulamaları mümkün kılmamaktadır. Ayrıca, kamunun takip ettiği ücret sistemi ve uyguladığı personel rejimi de hizmetlerin etkin ve verimli üretilmesini önleyebilmektedir. Bu nedenlerle bazı belediyeler önceleri belediye örgütleri tarafından yürütülen hizmetleri anonim ya da limited şirket biçiminde örgütleyerek kamu hukuku ve sistemi dışına çıkmayı tercih etmektedirler. Bu durum şirketler aracılığıyla belediye hizmetlerinin özelleştirilmesini hızlandırmıştır. Şüphesiz bu yöntemin benimsenmesinde merkezi hükümetin liberal politikalarının da etkisini göz ardı etmemek gerekir.

Belediyeler, kârlı ve etkin olarak işletemedikleri tesislerini ve araçlarını özel sektöre devretmek suretiyle özelleştirebilmektedirler. Kiraya verme biçiminde kavramlaştırılan bu sistem, öteden beri belediyelerde uygulanmaktadır.¹⁵

¹⁴ İzmit Büyükşehir Belediyesi İZAYDAŞ Broşürü

¹⁵ Musa EKEN- Bilal ERYILMAZ a.g.m. S.92

BAZI ÜLKELERDE BELEDİYE HİZMETLERİNİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ DENEMELERİ

Amerika Deneyimi

Özelleştirme A.B.D için yeni bir konu değildir. Devlet ve yerel düzeydeki hükümetler hizmet maliyetini düşürmek amacıyla hızla özelleştirmeye yöneliyor. Yerel hükümetlerin takriben % 35'inin şehir çöplerinin toplanması için özel firmalara sahip olduğunu; % 42'sinin otobüs işletmeleri ve bakım için özel firmalar kullandığını, % 80'inin vasıta çekme (arıza ya da başka durumlarda) ve park işletmelerini sözleşme yoluyla özel sektör firmalarına verildiği saptanmış bulunmaktadır.

A.B.D. Kentlerinde ve kasabalarında düzenli bir şekilde özel sektör tarafından yapılan işler içersinde cadde ve sokakların onarım işi, trafik işaretlerinin korunması ve bakımı, ağaç budama, sosyal afişleme (duyuru), ambulans servisleri, sağlık ve refah programları, park düzenleme ve bakımı ile hukuk hizmetleri girmektedir. Bir çok kent ve kasabada itfaiye kuruluşlarının yanı sıra hapishaneler bile özel firmalarca işletilmektedir. Geçen on yıl içersinde, kent çöplerinin toplanması için özel firmaları kullanma iki katın üzerinde artış göstermiş, özel firmalarca yapılan cadde ve sokak onarım işi % 600 artmış ve park işletmeleri için özel sektör kullanımı % 2700'e fırlamıştır. ¹⁶

Özelleştirme, hükümeti sorumsuz kılmamakta, sunulan hizmet özelleştirilmiş olsa bile hükümet yine de bu hizmeti düzenleme ihtiyacı duymaktadır. Özelleştirilmiş hizmetler kamu güvenliği, halk sağlığı ve servis kalitesi açısından denetlenmektedir. ¹⁷

İngiltere Deneyimi

Thatcher hükümetinin iktidara geldiği 1979 yılından sonra İngiltere'de özelleştirme faaliyetlerine programlı bir şekilde başlanmıştır. Önemli devlet işletmeleri hisse sendi yoluyla halka satılmıştır. ¹⁸

¹⁶ Stuart M.BUTLER, **Kamu Hizmetlerinin Özelleştirilmesi, Kamu Ekonomisinin Genişlemesi ve Özelleştirme** (Çev.Coşkun Can AKTAN) İzmir 1993, S.346

¹⁷ Eyüp ZENGİN, **Bazı Ülkelerde Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Deneyimleri**, İller ve BelediyelerDergisi, Sayı 609, Temmuz 1996, S.350

¹⁸ Musa EKEN- Bilal ERYILMAZ, a.g.m. S.74

İngiltere’de yerel hizmetlerde, en çok kullanılan özelleştirme yöntemlerinin başında ihale sistemi gelmektedir. İhale sistemi eskiden beri bilinmekle beraber, 1980’li yılların başından itibaren sıkça başvurulmuş bir yöntem haline gelmiştir. Önceleri sağlık hizmetlerinde uygulanan bu yöntem daha sonra diğer hizmetlerde de yayılmıştır. Çok sayıda yerel yönetim çoğu kamu hizmetini ihale yoluyla yaptırmayı tercih etmektedir. Ayrıca, merkezi hükümette ihale yöntemini teşvik etmektedir.

Özelleştirme programı çerçevesinde, caddelerin temizliği, çöp toplama ve ulaşım gibi bazı belediye hizmetleri ile ulusal sağlık idaresindeki çamaşır yıkama hizmetlerinin özel sektöre ihale edilmesiyle ortalama % 46’ oranında tasarruf sağlandığı belirtilmektedir.

Yerel hizmetlerin ihale yoluyla yürütülmesindeki asıl amaç, ekonomide “etkinliğin” ve “rekabetin sağlanması” ile kamu sektöründeki sendikaların gücünün zayıflatılmasıdır.¹⁹

1986’da İngiltere ve Galler’deki belediyeler, çöp toplama ve yok etme hizmetleri için toplam olarak 40.000’den fazla işçiyi istihdam etmişler ve yaklaşık 600 milyon Pound harcamışlardır. Çöp toplama hizmeti, toplam belediye harcamalarının yaklaşık % 3’üne tekabül etmekle birlikte çoğu vatandaş için belediyeler tarafından sağlanan en gözle görülebilir ve en önemli hizmetlerden biridir.²⁰

Son zamanlarda ise maliyetleri azaltma ve hizmetlerde etkinlik arayışları, belediyelerde ihale yönteminin kullanımını arttırmıştır.

Genel olarak çöp toplama ihaleleri çok az muhalefetle karşılaşmıştır. Belediyeler, özel yüklenicilerin, hizmetlerin ifasında yetersiz ve başarısız kalması olasılığına karşı, sözleşmeye cezai şart koyma uygulamasına yönelmiştir.

¹⁹ a.g.m. S.74

²⁰ Eyüp ZENGİN, a.g.m. S.357

1985 yılında hükümetin belediye hizmetlerinin büyük bir kısmı için ihaleyi zorunlu kılacağını açıklaması, ihale sürecine ivme kazandırmıştır. Büyük hizmet alanları, genellikle o alanda eskiden beri iyi isim yapmış büyük firmalara ihale edilmiştir. Çöp toplama, katering ve araç bakım muhafazası hizmetlerinde ise genel eğilim, bunların daha küçük yerel firmalara ihale edilmesi yönünde olmuştur.²¹

Londra'daki otobüsler ve metrolar, bugün Londra Bölgesel Ulaşım İdaresinin sorumluluğu altında bulunmaktadır. Daha verimli ve etkili hizmet yolları arayan Londra Bölgesel Ulaşım İdaresi şimdilerde otobüs güzergahlarının ihaleye çıkarılması da dahil daha ticari zihniyetli bir tutum içine girmiş bulunmaktadır. Londra'da işletme marafları yüksek olduğundan dolayı, otobüs işletmeciliği özel işletmecileri için genelde cazip görülmemektedir. Buna rağmen Londra Bölgesel Ulaşım İdaresi bazı güzergahların işletilmesini özel firmalara vermektedir. Halihazırda otobüs güzergahlarının % 25'i sözleşmeli olarak özel firmalarca işletilmektedir. Sözleşme yapılmadan önce ulaşım güzergah ağı gözden geçirilmekte ve sözleşmeler üç yıl süre ile yapılmaktadır.²²

Suyun belediye örgütüne temin edildiği İskoçya hariç birleşik krallıkta suyun % 25'i 29 adet özel şirket tarafından sağlanmaktadır. Hükümet, İngiltere ve Gallerdeki diğer kamusal su temini kuruluşlarının aktiflerini satarak diğer % 75'i de özelleştirmek istemektedir.

Su temin eden kuruluşların aktiflerin satılmasıyla, İngiliz hükmeti gelir elde etmeyi de amaçlamaktadır. Ayrıca, uygulama standartlarını yürürlüğe koyacak ve fiyat artışlarını kontrol edecek olan bir düzenleyici kuruluş ve danışmanlık hizmetleri vasıtasıyla tüketicilerin korunmasına devam edilmesi hedeflenmektedir.

İngiltere'de yerel hizmetlerin özelleştirilmesindeki temel amaç, hizmetlerde rekabet vasıtasıyla etkinliğin sağlanması ve belediye sendikalarının gücünün kırılması

²¹ Kate ASCHER, *The Politics of Privatization: Concracting Out Public Service*, Mac Millan Education Ltd. London 1987, S.36

²² a.g.e. S.43

olmuştur. Bir çok belediyede, özelleştirmeyi bir tasarruf sağlama vasıtası olarak görmüştür.

Liberal düşüncenin beşiği olan İngiltere’de özelleştirme akımı, politik düzeyde de büyük destek görmüş ve çeşitli çevrelerce savunulmuştur. Hatta, Adam Smith Enstitüsü, özelleştirilecek kamu hizmetlerinin planlanmasının bile özel sektöre devredilmesinin yararlı olacağını savunmaktadır.²³

Almanya Deneyimi

Almanya’da belediyeler, geleneksel olarak bir çok inşaat işini ve tamir bakım faaliyetlerini ihale ile yaptırmaktadırlar ve bu uygulama günümüzde de sürmektedir.

Merkezi hükümet, belediyeleri yük altında bırakacak şekilde bazı alanları özel girişime devretmeyi sağlayıcı yasalar çıkaramamaktadır. Belediyeler kendi örgütleriyle vatandaşlara hizmet götürme ve özel şirketlere devir konusunda karar vermeye yetkilidirler.²⁴

Özellikle büyük kentlerde binaların temizliği hizmetinin, özel temizlik firmalarına bırakılması çoğu belediye için iyi sonuçlar vermiştir. Bazı kentlerde, özel firmalar, müze, sergi, tiyatro, konser, kütüphane, müzik okulları ve yetişkin eğitim merkezleri işletme hizmetini yürütmektedirler.

Gençlere yardım hizmetleri (örneğin gençlik merkezleri, rekreasyon merkezleri gibi) genellikle hayır kurumları ve yerel kuruluşlar eliyle yürütülmektedir. Yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerde aynı yöntemle yürütülmektedir.

Şehir ve kırsal alan belediyeleri, kamu hastahanelerinin esas işleticileri olmakla birlikte özel kişiler elinde bir çok hastane bulunmaktadır.

²³ a.g.e. S.51

²⁴ Selcuk YALÇINDAĞ, **Federal Almanya'da ve Türkiye'de Yerel Yönetimler**, TODAİE Yayını, Ankara 1992, S.27

Spor merkezleri, bazı durumlarda belediyelerce işletilirken bazı durumlarda da özel klüpler tarafından çalıştırılmaktadır. Örneğin yüzme havuzları hem belediyelerce hem özel kişilerce işletilmektedir.

Park ve bahçelerin işletilmesi ve bakımı, sözleşme ile özel sektöre devredilebilmektedir.

Araç park yerlerinin korunması ve işletilmesi işi de gittikçe daha fazla bir oranda özel sektöre devredilmektedir.

Kanalizasyon hizmetleri küçük kentlerde özel sektör tarafından yürütülürken, büyük kentlerde belediyelerce yürütülmektedir. Çöp atıkları ve tasfiyesi içinde aynı durum söz konusudur.

Almanya'nın çoğu yerinde mezbaha ve mezarlıklar özel sektöre devredilmektedir. Toplu taşımacılık hizmetleri, küçük kentlerde özel sektör tarafından yürütülürken, büyük kentlerde belediyelerin özel şirketleri tarafından sağlanmaktadır.

Orman ve korulukların bakımı ise, genellikle özel şirketlere devredilmektedir. Belediye mülklerinin bakımı da çoğunlukla özel şirketlere devredilmiştir.

Yakın zamanlara kadar enerji, genellikle sadece belediyenin kendi kurduğu şirketler tarafından üretilmekteydi. Son zamanlarda ise, bu durum değişmiş olup; suyun elektriğin ve havagazının üretimi ve dağıtım hizmeti, belediye şirketleri veya özel şirketler vasıtasıyla yürütülmektedir²⁵.

Fransa Deneyimi

1791 yılında yürürlüğe giren ve "Le Chapelier" diye adlandırılan kanun, sanayi ve ticarete serbesti ilkesini kabul ederek birer kamu kurumu olan yerel yönetimlerin ekonomik faaliyette bulunmalarını yasaklamıştır. Ancak, halkın giderek artan ihtiyaçları,

²⁵ Belma ÜSTÜNIŞIK, **Bazı Ülkelerde Yerel Yönetim Modelleri**, DPT Yayını, Ankara 1992, S.17

belediyelerin yerel nitelikteki bu hizmetlere yabancı kalamamaları, zamanla bu anlayışta meydana gelen değişmeler ve doktrindeki yorumlar yerel yönetimlerin bazı ekonomik faaliyetlerde bulunmalarını kabul edilir hale getirmiştir.

Nihayet 30 Mayıs 1930 tarihli Fransız Danıştayı kararı ile kamu yararının gerekli kıldığı hallerde belediyelerin sınai ve ticari nitelikte faaliyette bulunmalarına izin verilmiştir. Bir bedel karşılığında yapılan içme suyu, kanalizasyon ve atık hizmetleri de bu çeşit faaliyetlerden sayılarak belediyelerin tekeline verilmiştir.

Ancak, daha sonra bu alanda yaşanan gelişmeler özel sektörün bu hizmeti yürütmesini mümkün kılmıştır. Fransa'da belediye hizmetlerinin özel sektörce yerine getirilmesinde kiralama ve imtiyaz sözleşmesi yaygın bir uygulama imkanı bulmuştur.²⁶

Özel şirketlerin gelişimi su, kanalizasyon, katı atık, şehir ısıtması, park yeri yönetimi cenaze hizmetleri gibi çok çeşitli alanlara yayılmıştır. 1986 yılında özel sektör şirketleri tüm kanalizasyon hizmetlerinin % 40'ını yerine getirmişlerdir. Fransa'da özel sektör su şirketleri ise 1950 den sonra büyük gelişme göstermiştir.

Genellikle özel sektörün daha geniş idari bağımsızlığı ve daha esnek ücret ve personel disiplini ile daha çok hareket kabiliyeti olduğuna inanılmaktadır.²⁷

Belediye ilke olarak hizmetin gerektirdiği tesislerin yapımını ve işletilmesini 20-30 yıl süre ile özel sektör kuruluşuna vermektedir. Ancak, uygulamada belediyeler sübvansiyonlardan yararlanma ve daha avantajlı kredi sağlama imkanına sahip olmaları nedeniyle tesislerden bir kısmını kendileri yapmaktadırlar. Bu taktirde özel kuruluş detayları sözleşmede belirtilen ve kullanıcı tarifelerine eklenen paylardan oluşan bir meblağı bu tesise karşılık olarak belediyeye ödemektedirler.

²⁶ Ruşen KELEŞ, *Fransa ve İspanya'da Yerinden Yönetim*, Türk Belediyecilik Derneği- Konrad Adenaur Vakfı Yayını, Ankara 1994, S.13

²⁷ Serdar GÜZEY a.g.e. S.26

Sayaçların okunması, faturalama, tahsilat ve diğer işlem özel kuruluşça yapılmakta ve kullanıcı tarifelerine eklenen paylardan oluşan bir meblağ özel kuruluşça kazanç olarak alıkonmaktadır.

İmtiyazda, işletmeden doğan risk ve tehlike tamamen özel şirkete aittir. Belediye özel şirketin sebebiyet verdiği ilave maliyete iştirak etmemektedir.

Belediyelerin sözleşmelerle ilgili işlemleri mevzuata ve kamu yararına uygunluk açısından vesayat makamı olan İçişleri Bakanlığı ve valiliklerce sürekli denetlenmektedir. Bundan ayrı olarak, sözkonusu vesayet makamları sözleşmelerin süresi, periyodik olarak görüşülmesi gereken maddeler, süre dolmadan yeniden görüşülmeyi gerekli kılabacak haller, kendiliğinden kira yenilenmesi ve bazı hükümlerin uygulama süresinin uzatılmasına imkan verilmemesi gibi konularda belediyeleri devamlı uyarmaktadır.

Belediye kanunu imtiyaz sahibini ve kiralayanı yılda en az bir defa belediyeye veya belediye birliğine, mali ve teknik konularda rapor vermekle yükümlü kılmıştır. Böylece hizmetin asıl sahibi olan belediye hizmetin kalitesi, maliyeti, şebekenin durumu, gerekli tamiratın yapılıp yapılmadığı, faturalama ve tahsilat işlemi gibi konularda bilgi sahibi olmakta ve gerekli girişimleri zamanında yapabilmektedir.

Son 40 yıl içerisinde su ve kanalizasyon hizmetlerinde özel sektör şirketleri için kiralama sözleşmesi en yaygın uygulama olmuştur. İmtiyaz sözleşmesine genellikle hizmetin yeni tesis edildiği veya rehabilite ve modernize edildiği durumlarda başvurulmaktadır. Halihazırda su temini hizmetlerinde yönetim durumu aşağıdaki gibidir. % 60'ı belediyelerce bizzat, % 16'sı kiralama sözleşmesiyle, % 13'ü imtiyaz sözleşmesiyle ve % 11'i diğer sözleşme türleriyle sürdürülmektedir.²⁸

Fransız sisteminde ön plana çıkan uygulama imtiyaz sistemidir. Fransız şirketleri bu konuda büyük bir deneyim kazanmışlar ve A.B.D'de bile teklif verebilecek ve rekabet edebilecek düzeye gelmişlerdir.²⁹

²⁸ a.g.e. S.28

²⁹ Eyüp ZENGİN, a.g.m. S.516

İspanya Deneyimi

Sekizbin belediye bulunan İspanya’da belediyeler Türkiye ile karşılaştırılmayacak kadar geniş yetkilerle donatılmış olmalarına karşın, bu ülkenin toplam iç ve dış borçlarının dörtte biri onlardan kaynaklanmaktadır. İspanya bu sorunu çözmek üzere önümüzdeki yıllarda geniş çaplı bir reforma gitmeye hazırlanmaktadır. Bu çerçevede belediyelerin elindeki tüm iktisadi kuruluşlar özelleştirileceği, müzeler, anıtlar ve mezarlıklar gibi olanların dışındaki bütün işlerin mutlaka ihaleye çıkartılması gerektiği planlanmaktadır.³⁰

İspanya’da özellikle 1988’den bu yana su hizmetlerine özel sektörün katılımının önemli bir ölçüde arttığı gözlemlenmektedir. Su hizmetlerinin idaresine katılan şirketler ile 12 milyon kişiden fazla bir nüfusa hizmet veren 600’den fazla sözleşme yapılmıştır. Bu uygulama son zamanlarda kalabalık şehirlere yayılma eğilimindedir. Artan talep ve mali kriz karşısında daha iyi teknoloji ve hizmetin idamesi ve pekiştirilmesi için büyük yatırımlara ihtiyaç duyulması dolayısıyla bu durum mantıklı bir eğilimi yansıtmaktadır.

İspanya’da yasal çerçeve içersinde su işletmelerinin idaresinin devrine ilişkin sözleşmeler özel şirketleri idari ve teknik becerilerini kar elde edecek şekilde geliştirmeye yönelmektedir. Böylece her alanda güncel teknolojinin periyodik devlet ihale sistemiyle belirlenen olası en düşük fiyat üzerinden kullanıma sokulması örneğin şebekelerin uzaktan kumanda ile otomasyonu, bilgisayar teknolojisinin kullanımı vs. teşvik edilmektedir.³¹

Yunanistan Deneyimi

Her yıl toplam bütçesinin beşte biri oranında zarar eden Atina Belediyesi 1992 yılından sonra ulaşım araçlarından zabıta işlerine kadar herşeyi özelleştirdi. Bu çerçevede belediyenin elindeki 2 bin belediye otobüsü bizzat şoförlere satıldı. Atina Belediyesi tarihinde ilk kez 1993 yılı bütçesini denk kapattı. Ancak bu konu ile ilgili tartışmalar halâ

³⁰ ASOMEDYA, 27 Mart Arifesinde Yerel Yönetimler, Ankara Sanayi Odası Aylık Yayın Organı, Şubat 1994, S.33

³¹ Ruşen KELEŞ, a.g.e. S.57

devam etmektedir. Hükümet, denk bütçeye rağmen kamu hizmeti verme amacından sapıldığını ileri sürerek toplu taşıma, zabıta ve sağlık gibi alanları kamulaştırma mücadelesi veriyor.³²

Atina Belediyesi gerek personel giderleri, gerekse getirdiği diğer ek mali yükler nedeniyle, bazı hizmetleri özel sektöre devrettikten sonra yaklaşık 12 bin çalışanın işine son vermiştir. Bu rakam Atina Belediyesi'ndeki toplam çalışanların altıda birine karşılık gelmektedir.

Atina Belediyesinin yaptığı geniş çaplı özelleştirme girişimlerinin belkide en çarpıcı bölümü, belediyeye ait taşınmaz varlıkların dörtte üçünün satılmasıdır. Elindeki bina ve arazilerden yılda sadece 30 milyon dolar gelir sağlayan belediye, bunları kısa vadeli taksitlerle satışa çıkartarak 1.5 milyar dolar gelir sağlamıştır.³³

³² Halil NADAROĞLU, **Mahalli İdareler**, Beta Yayınevi, 5.Baskı İstanbul 1994, S.161

³³ ASOMEDYA, S.33

VIII. BÖLÜM

BELEDİYELER ÜZERİNDE VESAYET DENETİMİ

Vesayet Nedir?

Vesayet sözü, kavramı aslında Medeni Kanunda yer alan bir terimdir. Kendi, kendine medeni hakları kullanma haklarına sahip olmayan bir kimsenin bu haklarının onun yerine mahkemece belirlenen bir kişi tarafından kullanılması anlamına gelir. Bu kişinin ehil sayılmaması yaşça küçüklük, akılca hastalık gibi nedenlere dayanır. Bu hakkı kullanma yetkisi verilen kişiye vasi denir.

Bu niteliğini düşünecek olursak belediyeler üzerinde vesayetten söz etmek insanı şaşırtır. Belediyeler kendi kendilerine iş göremez kuruluşlardır ki vesayetten bahsediyoruz? Denilebilir.

Vesayet Denetiminin Dayandığı Düşünce Nedir?

Dünya olduğundan beri insanlar tek başlarına değil de çeşitli zorunluluklarla kendilerini topluluk halinde yaşamaya mecbur hissetmiş varlıklardır. Bir içgüdü onları buna zorlar. Bunun için “insan toplumsal bir varlıktır.” derler.

Böylece topluluk halinde yaşamayı vazgeçilmez bir alışkanlık haline getiren insanoğlu, yaşantısını diğer insanlarla veya insan kümeleri ile dengeleme gereği duymuş ve bu gereklilikle bir takım kuruluşlar teşkilatlar meydana getirmiştir.

İşte bu toplumsal yaşayışın zorunlu kıldığı en gelişmiş teşkilatlanma örneği Devlettir. Ulusal sınırlar içinde yaşayan bir topluluğun (bir milletin) genellik taşıyan ihtiyaçları devlet tarafından görülen hizmetler ile karşılanır; genel yararları ve çıkarları devlet tarafından gözetilir, korunur ve gerektiğinde temsil edilir. Devlet tarafından karşılanacak ihtiyaçların önemine ve genişliğine göre meydana getirilecek bir teşkilat derece derece bir ülkenin dört bir yanına yayılır ve söz konusu ihtiyaçları karşılamaya çalışır. Belirli bir hiyerarşi zinciri içinde biçimlenen bir teşkilatlanmada görevliler kuruluş

ve görev ile ilgili temel kanunların çizdiği sınırlar içinde sahip oldukları yetkileri kullanırlar kararlar alırlar, işlemlerde bulunurlar.

Ancak toplumsal yaşayışın en gelişmiş kuruluşu devlet (merkezi idare) olmakla beraber her yerleşik toplumda genel nitelikteki ihtiyaç ve yararlarını karşılayacak, kamu hizmetlerinin bir kısmını görecekten ayrı kuruluşlara da yer verildiği görülmektedir. Tarihsel oluşum içinde bazen Devlet ile birlikte, bazen de Devlettten önce ortaya çıkıp devletin yanında veya onun bir parçası niteliğinde bir kısım kamu hizmetlerini yüklenmiş olan bu yerel (mahalli) kuruluşlar günümüzde ülkeden ülkeye bazı önemsiz farklılıklar, yapısal değişiklikler göstermekle birlikte hemen hemen her ülkede “mahalli idareler” olarak adlandırılırlar.

Bu idarelerin devletten ayrı mal varlıkları, ayrı bütçeleri, ayrı gelir-giderleri vardır. Özel hukuk açısından da ayrı kişilikleri söz konusudur; tüzel kişilere has medeni haklardan yararlanmak ve bunları kullanmak ehliyetine de sahiptirler.

Ne var ki, ulusal sınırlar içinde temel egemenlik hakkı devlet adını verdiğimiz ana kuruluşta olduğundan mahalli idarelerin faaliyet serbestlikleri kayıtsız şartsız olamaz; aksine mahalli idarelerin az veya çok ağırlık taşıyan denetimi mahalli idarelerin kuruluş ve çalışmaları üzerinde söz konusudur; onu etkiler. Bu etkinin derecesi çok farklı olabilir. Örneğin bazı ülkelerde mahalli idare kuruluşları çevrelerinde uygulama ağırlığını taşıyan çeşitli kararlar almak ve bunları uygulamak yetki ve imkanına sahiptirler; hatta mahalli menfaatlerin gerektirdiği kamu hizmetlerine ayrılacak giderleri belirtmek, bu giderlerin karşılanmasına gerekli gelirleri sağlamak ve bu amaçla sınırları içinde oturan kişilere malca (ve ender hallerde bedence) yükümlülükler yüklemek hususunda karar alma serbestliğine de sahiptirler. Oysa diğer bazı ülkelerde mahalli idareler, yetkilerini ancak çok sınırlı bir alan içinde kullanabilirler.

Demokratik siyasi rejimlerin çok güçlü olduğu ülkelerde mahalli idarelerde yetki ve imkan bakımından güçlüdürler. Çünkü o ülkelerde mahalli idare kuruluşları rejimin temeli kabul edilirler, demokratik siyasi alışkanlıkların kazanıldığı birer okul gibi görülürler.¹

¹ Belediyelerimize Rehber, Mahalli İdareler Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi, Türk Belediyecilik Derneği-Konrad Adenauer Vakfı Ortak Yayını, Aralık 1994, Ankara, S.56

YASALARIMIZA GÖRE MAHALLİ İDARELER VE VESAYET

1982 yılında halkoyu ile kabul edilmiş Anayasa'mıza göre :

“İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır”...

Anılan Anayasamızın 127 nci maddesine göre de:

“Mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişilerdir.

Mahalli İdarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkelerine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Mahalli İdarelerin seçimleri, Anayasa'nın 67 nci maddesindeki esaslara göre yapılır. Kanun büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri konusundaki denetim yargı ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı geçici bir tedbir olarak, kesin bir hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulu'nun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ve karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.”

İdarenin kuruluş ve görevleri ile bir bütün olması, merkezi idarenin mahalli idarelerin üzerindeki vesayet denetiminin kaynağını oluşturmaktadır.

İdari vesayetin birçok tanımı yapılmıştır.

İdari vesayet; merkezden yönetimin yerinden yönetim sistemi üzerine kurulan idare ve kurumların eylem ve işlemlerini kanunla gösterilen sınırlar içinde kontrol etmek ve kararlarını bozabilmek yetkisidir.

Gerek yukarıda belirtilen kapsayıcı tanım, gerek konuya ilişkin olarak Anayasamızda yer alan hüküm vesayet denetiminin temel unsurlarını ortaya koymaktadır:

Bu denetimin genel amaçları:

- Kamu düzenini, yurt bütünlüğünü sağlamak,
- Mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesini gerçekleştirmek,
- Kamu görevlerinde birliği temin etmek,
- Toplum yararını korumak,
- Mahalli ihtiyaçları gereği gibi karşılamaktır.²

Bu Denetimin Uygulama Koşulları ise Şunlardır:

Bu denetim yetkisi, ancak merkezi idare makamları ve idari yargı yerlerince kullanılabilir.

Bu yetki yasaya dayanır ve sınırları yasalarla çizilir. Bu denetim yetkisini yasalar, merkezdeki bir makam ya da organ , merkeze bağlı bir kamu görevlisine veya kurula tanımıştır.

Denetim ve gözetim yetkisi; kamu hukukunun temel kurumu olmasına karşın, yönetim hukukunun “Hiyerarşik Denetim” kavramından ayrı niteliktedir. Hiyerarşik denetimi uygulayanla onun kullandığı kişi ve kuruluşlar arasında bir ast-üst ilişkisi bulunduğu halde, denetim ve gözetimdeki ilişki bu nitelikte değildir.

Vesayet denetimi yetkisi, hangi görevlilere verilmişse sadece o görevliler, makamlar ve kurumlarca kullanılır; devredilemez.

Merkezin idari denetim ve gözetim yetkisi yerel yönetimlerin:

- 1- Kararları,

² a.g.e. S.59

- 2- Eylem ve işlemleri,
- 3- Organları,
- 4- Görevli ve çalışanları üzerinde uygulanır.

Kararlar üzerindeki yetkiler; onaylama, erteleme, bozma, söz konusu kararı almış bulunan yönetimin yerine geçerek karar verme, önceden izin alma biçiminde olur.

Eylem ve işlemler üzerindeki denetim, bir bakanlığın müfettişleri vasıtasıyla yaptığı denetim türüdür.

Organlar üzerindeki denetim ise, yürütme ve karar organlarının işe başlayabilmeleri, olağanüstü toplantıya çağrılabilmesi, çalışmalarına son verilmesi gibi durumlarla ilgilidir.

Görevli-çalışanlar üzerindeki denetimle, bunların kadrolarının alınması, atamalar, izinler ve haklarında yapılacak kovuşturmaları ilgilendirir.

Vesayet denetimi yetkisini kullanan organları idari makalar ve kurumlar, idari yargı organları ve mali yargı organı şeklinde üç grupta toplamak mümkündür.

a) İdari Makamlar ve Kurumlar:

- 1- En Büyük Mülki İdare Amiri,
- 2- İçişleri Bakanı,
- 3- Diğer Bakanlar,
- 4- Bakanlar Kurulu, Cumhurbaşkanı,
- 5- İl ve İlçe İdare Kurulları

b) İdari Yargı Organları

- 1- Bölge İdare Mahkemeleri,
- 2- Danıştay,

c) Mali Yargı Organları

- Sayıştay

1) Kararlar Üzerinde Denetim ve Gözetim:

a) Onaylama

aa-Doğrudan doğruya onaya tabi kararlar:

1- Belediye bütçesi (Belediye Kanunu 70/1, 71).

2- Belediye kesin hesapları (Belediye Kanunu 70/2, 71).

3- Belediyenin sokak ve meydanlarını plana ve programa uygun olarak tanzim ve ıslah etmek, sınıflarını, isimlerini, numaralarını tayin etmek, buna göre ağaçlamak, döşemek, aydınlatmak, sığınacak, dinlenecek yerler yapmak ve iyi halde bulundurmak, lağım ve çukurlarını tamir ve inşa etmek ve ettirmek hususunda çalışma programı (Belediye Kanunu 15/31, 15/32, 70/3,71).

4- Ek ödenek, bütçe bölümleri, arasında aktarma kararları (Belediye Kanunu 70/4, 71).

5- Borç alma ve borç verme (Belediye Kanunu 70,71).

Borç alma ve borç verme kararlarında, 25 yıldan fazla süre için yapılacak olanlarla İl İdare Kurulunun görüşü, valinin onayı ve Danıştay'ın Kararı gerekir. (Belediye Kanunu 72).

– Belediye vergi ve harçları dışında; belediyelerin yerine getirdikleri hizmetler karşılığında alınacak ücretlere ait tarife kararları (Belediye Kanunu 70/8, 71).

– Yollar, su yolları, akıntı yerleri, su ücret tarifeleri (Belediye Kanunu 70/8, 71).

– Talep olunan miktarı 1.000 Liradan fazla olan davaların sulh yoluyla sonuçlandırılması (Belediye Kanunu 70/13, 71).

6- Belediye zabıta talimatnamesi (Belediye Kanunu 70/15, 71).

ab-Bazı kurul ve mercilerin incelemesinden sonra, onanması, mahalli Mülki İdare amirinden başka kurul ve mercilere bırakılanlar;

1- Sınır çizilmesi veya sınır uyumsuzluklarına ait olanlar:

Bunlar belediye nüfusunun 80.000'den az veya çok olmasına göre İl İdare Kurulu kararı, Valinin onaması veya İçişleri Bakanının onayı (Belediye Kan. Md. 5).

2- Belde veya beldenin bir kısmının ayrılması, başka parçaların bir belde ile birleşmesine dair meclis kararları, Danıştay'ın Kararı ve Cumhurbaşkanının onayı (Belediye Kanunu Md. 8).

3- Belde isimlerinin değiştirilmesine dair meclis kararı İl İdare Kurulunun kararı üzerine Danıştayın görüşü ve Bakanlar Kurulunun onayı (Belediye Kanunu Md. 9)

4- Belediye şubeleri teşkili, diğer şekil şartları yerine getirildikten sonra İl İdare Kurulunun kararı, Danıştayın görüşü, Bakanlar Kurulunun tasvibi ve Cumhurbaşkanının onayı (Belediye Kanunu Md. 9).

5- Belediyelerin mecburi görevi varken ihtiyari görevlerine ayrılan ödeneğin takip eden yıl bütçesinden tenzili ya da tamamen bütçeden çıkartılması İçişleri Bakanlığının onayı (Belediye Kanunu Md. 19/10).

ac-Onamaya ilişkin kanuni dayanağı diğer kanunlar olan belediye meclisi kararları:

Sağlık Zabıtası Talimatnamesi ile ilgili belediye meclisinin kararı, İçişleri ve Sağlık Bakanlığının onayı (1593 sayılı Kanun Md. 267)

b) Erteleme

Bu şekil vesayet belediye meclisinin kesin kararında söz konusudur.

Kesin kararlara, usulen ilan gününden itibaren 10 gün içinde belediye başkanı veya ilgililerce, bağlı ilçe dahilindeki belediyelerde valiye, merkez ilçe dahilindeki belediyelerde İçişleri bakanlığına müracaatla itiraz etmek mümkündür. Valiliğe yapılan müracaatlar kaymakamın görüşü alınarak İl İdare Kurulunca nihayet 15 gün zarfında, bakanlığa yapılan itirazlarda valinin görüşü alınarak nihayet bir ay içinde Danıştay'ca incelenip karara bağlanır.

Yapılan itiraz ve müracaatların yukarıda yazılı merciler tarafından incelenip karara bağlanmasına kadar vali meclis kararlarının tatbik ve icrasını geri bıraktırabilir (Belediye Kanunu Md 73).

c) İptal veya Fesih

Olağan ve olağanüstü toplantılar dışında veya kanuni görev ve yetkiler hilafında ve kanun ve nizamlara aykırı olarak mülhakat belediye meclisi kararları valinin talebi üzerine İl İdare Kurulunca, İl merkezi olan mahallerde İçişleri Bakanlığının talebi ile Danıştayca iptal olunur (Belediye Kanunu Md. 74, 2576 sayılı Kanun Md.5/2).

d) Önceden İzin

Belediye bütçesinden ödenecek maaş ve ücretlerin toplamı belediyenin yıllık gelirinin % 30'unu aştığı taktirde İçişleri Bakanlığından izin alınması gerekir (Belediye Kanunu Md. 117/123)

e) Yerine Geçme

Belli hususlara İnhisar etmek üzere belediye bütçesini tasdiğe yetkili makamlara tadil yetkisi tanınmıştır. (Belediye Kanunu Md. 123).

Bu yetki;

1- Bütçe kararnamesi metninde kanun ve nizamnamelerle bağdaşmayan madde ve ibareleri düzeltme,

2- Belediyenin tahsile yetkili olmadığı gelirleri bütçeden çıkarma, tarife, kanuni yetki üstünde konulan tahminleri kanuni halde indirme,

3- Yapılması belediyenin görevleri arasında olmayan hizmetleri ve bunlara ait ödenekleri bütçeden çıkarma,

4- Yapılması zorunlu olan ödemelere ait ödenekleri bütçeye ekleme,

5- Bütçede yer alan gelirler, zorunlu ödemeleri karşılamaya yeterli değilse, kanunen belli en yüksek hadden düşük olan belediye hisse, vergi ve resimlerini azami kanuni haddine çıkarma, bu da yeterli değilse ihtiyari masraflardan mecburi masraflara ödenek nakli,

Hususlarına ilişkindir. Ancak belediye meclislerinin yapılan değişikliklere Danıştay nezdinde itiraz hakları vardır.

Kanuni hisselerin bütçeye konulmamış olması halinde bütçe tasdiğe yetkili makamların bunları re'sen koyacaklarına dair özel kanunlarında hükümler bulunmaktadır.

3194 sayılı İmar Kanununun 9. Maddesinde sayılı hallerde ve yerlerde Bayındırlık ve İskan Bakanlığının re'sen imar planı yapmasına sahip olmasına da yerine geçme yoluyla vesayet yetkisi kullanmanın bir başka örneği olarak gösterebiliriz.

2- Eylem ve İşlemler Üzerinde Vesayet Uygulaması:

İçişleri Bakanlığı mülkiye müfettişleri, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü kontrolörleri, Sayıştay denetçileri, Maliye bakanlığı müfettişleri, Çalışma bakanlığı müfettişleri de belediyelerin eylem ve işlemleri üzerinde teftiş ve denetlene yapma yetkisine haizdirler. Bu da idari vesayetin bir türü olmaktadır.

3- Belediye Organları Üzerinde İdari Vesayet Uygulanması:

a)Belediye Meclisleri Üzerinde İdari Vesayet Uygulaması:

1- Önemli ve acele bir iş çıkarsa vali doğrudan doğruya meclisi olağanüstü toplantıya çağırır. (Belediye Kanunu Md. 54)

2- Belediye meclisleri olağan toplantılarına ait kanuni sürelerde işlerini bitiremezlerse vali görüşme süresini 15 günü aşmamak üzere uzatarak sebeplerini İçişleri Bakanlığı'na bildirir. (Belediye Kanunu Md. 56)

3- Belediye meclisleri kanununda sayılan şartların gerçekleşmesi halinde İçişleri Bakanlığı'nın duyurusu üzerine, Danıştay kararı ile feshedilir.

İçişleri Bakanlığı lüzum gördüğü taktirde fesih bildirisi ile birlikte toplantıların ertelenmesini ister (1580 sayılı Belediye Kanunu Md. 53).

Bu konuda Danıştay 2 ay içinde karar vermek durumundadır.

b)Belediye Başkanları Üzerinde İdari Vesayet Uygulaması

1- Belediye meclisinin feshini gerektiren kanuni şartların gerçekleşmesi halinde bu fiil ve işlemlere katılan belediye başkanı da belediye meclisi üyeleri ile birlikte görevden uzaklaştırılır. (Belediye Kanunu Md. 53)

2- Bakanlar kurulunca tespit edilecek bazı belediyelerin il merkezi olanların belediye başkanları İçişleri Bakanlığınca, İl merkezi olmayan yerlerin Belediye başkanları da mensup oldukları il valileri tarafından tayin olunur ve başkanlıktan çıkarılır. Bu gibi

yerlerde belediye başkanlığı İçişleri Bakanlığının inhası ve Cumhurbaşkanının onayı ile vali veya kaymakamların uhdesine de verilebilir (Md. 94)

3- Belediye başkanlarının yıllık çalışma raporları meclisin 2/3 çoğunluğu ile yeterli görülmezse dosya vali tarafından il merkezi olmayan yerlerde kaymakam, il merkezi olan yerlerde de valinin gerekçeli görüşü ile bir ay zarfında Danıştay'a gönderilir. Danıştayın vereceği yetersizlik kararı üzerine belediye başkanının başkanlığı düşer. (Md. 76)

4- 1580 sayılı Kanunun 307 sayılı Kanunla değişik 91. Maddesine göre, belediye başkanı, seçildikten sonra seçilme yeterliliğini kaybeder veya görevini kötüye kullanma veya herhangi bir suçtan dolayı en az 6 ay hapse mahkum olursa, İçişleri Bakanlığı'nun bildirisini üzerine Danıştay tarafından bir ay içinde verilecek kararla başkanlıktan düşürülür.

c) Belediye Encümenleri Üzerinde Vesayet Denetimi:

1580 sayılı kanununun 87. maddesi hükmü uyarınca, belediye başkanı encümen kararını kanunlara veya genel menfaatlere aykırı görürse uygulamayı durdurup kararı idare heyetlerince incelenmesi için mülki idare amirine gönderebilir ve ilçeye bağlı belediyelerde il idare kurulunca konu karara bağlanabilir. Anılan kurulların bu karara karşı belediye başkanı veya encümen ilçe idare kurulu için il idare kuruluna, il idare kurulu için de Danıştaya 15 gün içinde itiraz etme hakkına sahip bulunmaktadır.

1580 sayılı Kanununun 97. Maddesinde de belediye encümeni ve belediye başkanıyla belediye meclisi arasındaki ihtilaf konusunun çözümü düzenlenmiştir.

Belediye başkanı ile belediye encümeni arasındaki ihtilafın ilk çözüm yeri belediye meclisidir. Belediye meclisinin bu ihtilafa ilişkin kararına karşı, belediye başkanı veya belediye encümeni valiye başvurabilir. Bu durumda ilçe belediyeleri için il idare kurulunca, il merkezi belediyeler için de il idare kurulunun görüşü alınarak Danıştay'ca karar verilebilir.

Keza belediye başkanı veya encümeni ile belediye meclisi arasındaki ihtilafta da, belediye başkanının valiye müracaatı üzerine ilçe belediyeleri için il idare kurulu, il

merkezi belediyeler için il idare kurulunun görüşü alındıktan sonra Danıştay'ca karar verilmesi gerekmektedir.

Bu tür uyuşmazlıkların çözümü için gerek idare kurullarınca gerekse Danıştay'ca verilen kararlar vesayet denetimine ilişkindir.³

4- Belediye Personeli Üzerinde Vesayet Uygulaması

Merkezi idarenin belediye personeli üzerinde geniş bir idari vesayet yetkisi vardır. Büyükşehir belediyelerinin genel sekreterlerini atama yetkisi İçişleri Bakanlığı'na aittir.

190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 ve bu kararnameye dayanılarak 13 Mayıs 1984 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Kadro ihdası, serbest bırakma ve kadro değişikliği ile kadroların kullanma usulü ve esasları hakkında yönetmeliğin 12. Maddeleri uyarınca belediye meclisince alınan kadro değişikliği ve ihdası kararlarının İçişleri Bakanlığına gönderilmesi, Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Başbakanlık Personel Başkanlığı'nın ve İçişleri Bakanlığı'nın uygun görmesi üzerine Bakanlar kurulunca kesinleştirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca kadrolar ve atamalar konularında bütçe kanunlarına da hükümler konulduğu olmaktadır.

Sözleşmeli personel çalıştırılması da merkezi idarenin iznine bağlı kılınmıştır. Bu konuda, belediyelerin "Sözleşmeli Personel Çalışma Esasları" hükümlerine ve bu konuda her yıl bütçe kanunlarına ve bütçe uygulama talimatlarına uymaları zorunludur.

5- Mali Konularda Belediyeler Üzerinde Vesayet Denetimi

Belediyelerimize sağlanan mali kaynakların esasen çok yetersiz olması yanında yurdumuzda son yıllarda çok hızlı seyreden enflasyonun mal ve hizmet maliyetlerini çok arttırması karşısında her derecedeki belediyelerimiz parasal sıkıntıya düşmüşler veya memur ve işçilerine kanunen yapmaları gereken ödemeleri yapamaz hale gelmişlerdir.

³ a.g.e. S.64

Bunun sonucu olarak zaman zaman belediye borçlarının tahkim ve terkin edilmesi gibi zorunluluklarla karşılaşmaktadır.

Maliye Bakanlığı bu nedenle belediye harcamaları üzerinde bazı müdahalelerde bulunmaktadır. Kadro ihdaslarında olduğu gibi.

Başka bir müdahale örneği: 1580 sayılı Kanuna 9.7.1953 tarihli ve 6124 sayılı Kanunla eklenen 19. Maddesinin 10. Bendi hükümlerine uygun olarak tahvil çıkarılması, belediye meclisince bu konuda alınan kararın valinin görüşüyle İçişleri Bakanlığı'na gönderilmesine, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın olumlu görüşünün alınmasına, İçişleri Bakanlığı'nın teklifine ve Başbakanın onayına bağlı bulunmaktadır.

Kalkınma planlarına ait programların uygulanması koordinasyonu ve izlenmesine dair Bakanlar Kurulu kararlarına konulan hükümlerle, belediyelerin kuracakları veya iştirak edecekleri şirketler için Devlet Planlama Teşkilatı'ndan olumlu görüş almaları istenmekte ve bu yıllık programlara konulan hükümlerle maliyetine bakılmaksızın dış para harcamasını gerektiren tüm yatırım projeleri ile belirli bir meblağın üzerinde olan proje bazındaki yatırımlar için Devlet Planlama Teşkilatı'nın olumlu görüşü gerekmektedir.

Belediyelerin taşıt edinebilmeleri de İçişleri Bakanlığı'nın teklifi, Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın uygun görüşü üzerine Başbakanlık iznine tabidir. Bu konuda her yıl bütçe kanunlarına ve bütçe uygulama talimatlarına hükümler konmaktadır.

6- Büyükşehir Belediyeleri Üzerinde Vesayet Denetimi

Büyükşehir belediyeleri, vesayet denetimi ile ilgili olarak belediyelerin tabi olduğu tüm denetim mekanizmalarına tabidir. Ancak 3030 sayılı kanunun 16. Maddesinin son fıkrası hükmü uyarınca büyükşehir belediyelerinde, genel sekreter ve yardımcısı, kadroları, Daire Başkanı kadroları ve büyükşehir belediyesine bağlı işletme ve kuruluşların genel müdür kadroları ile ilçe belediyeleri başkan yardımcısı kadroları karşılık gösterilmek suretiyle atamaya yetkili amirin onayıyla sözleşmeli personel çalıştırabilmektedir. Bu durumda, genel sekreter dışında kalan kadrolar için büyükşehir belediye başkanının onayı ile sözleşmeli personel çalıştırmak mümkün olmaktadır. Bununla birlikte, sözleşmeli

personelin de ücretleri Devlet Personel Daire Başkanlığı ve Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın görüşü alınarak tespit edilir.⁴

3030 sayılı kanununun 17. Maddesi hükmü uyarınca, büyükşehirde birimler, hizmet gereklerine göre, büyükşehir belediye meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile kurulabilmektedir.

Büyükşehir belediye meclisinin ve buna bağlı ilçe belediye meclislerinin kabul ettikleri plan ve programlarla, bütçelerindeki bölümler arasında yaptıkları aktarmalara ilişkin kararlar da valinin onayına bağlı kılınmıştır. (Uygulama Yönetmeliği Md. 38/c-d).

Büyükşehir belediyelerinin yurt dışı belediyeleriyle karşılıklı işbirliği ve kardeş ilişkisi kurması hususundaki meclis kararları İçişleri Bakanlığının, büyükşehir belediyeleri ile diğer mahalli idarelerle birlik kurulmasına ilişkin belediye meclis kararları da Bakanlar Kurulu'nun onayı ile yürürlüğe girer (Uygulama Yönetmeliği Md. 9).

Öte yandan büyükşehir ilçe belediyelerinin kendi aralarında veya büyükşehir belediyesi ile aralarında ihtilaf çıkması veya ilçe belediyeleri arasında farklı uygulamalar bulunması halinde, bu ihtilaf ve farklı uygulamaları ortadan kaldırmak üzere büyükşehir belediye meclisince veya büyükşehir belediye encümenince alınan kararlara karşı ilgililerin 10 gün içinde o ilin valisine itiraz hakları bulunmaktadır. Vali itirazı 10 gün içinde karara bağlar. Valinin kararı kesindir (3030 sayılı Kanun Md. 24)⁵

⁴ a.g.e. S.65-66

⁵ a.g.e. S.66

IX. BÖLÜM

İLLER BANKASI

İller Bankası mahalli idarelere özellikle belediyelere önemli yararlar sağlayan ve bir çok yabancı ülkelerin bile örnek almak istedikleri önemli bir kuruluştur.

İller Bankasının Tarihçesi

İller Bankasının belediyeler ve özel idarelerle köylerimizin kalkınmasında ve bunların imar konusundaki önemli rolünü belirtebilmek için, İller Bankasının kuruluşundaki amaçları ve bu kuruluşun ilk biçimi olan Belediyeler Bankasını ve onun belediyelere sağlamış bulunduğu hizmetleri gözden geçirmek yararlı olacaktır.

Yurdun genel olarak modern hale gelmesi için hazırlanmış bulunan 1580 sayılı Belediyeler Kanununun 131 nci maddesine göre: her yıl belediyelerin bütçelerinden safi gelirlerinin % 5'i oranında bir para ihtiyat akçesi olarak ayrılacak ve belediyelere mahsus bir banka kuruluncaya kadar, bu paralar Hükümetin göstereceği bir bankada toplanacaktır. İşte 2301 sayılı Kanunla 1933 tarihinde kurulmuş olan Belediyeler Bankasının ilk sermayesini bu paralar teşkil etmiştir. 15 milyon sermaye ile kurulmuş bulunan Belediyeler Bankası gerek sermayesi gerekse 2301 sayılı Kanunun kendisine çizmiş olduğu faaliyet sınırları bakımından bu günkü İller Bankasının sermaye ve faaliyetine nispetle çok dar vaziyette olmasına rağmen belediyelerimizin esaslı imar işlerinde büyük yardımlarda bulunmuş ve bir çok belediyelerin muhtaç buldukları halde bütçelerinin darlığı dolayısı ile kavuşmaya imkan bulamadıkları en modern tesisler için uzun vadeli ve imkan nispetinde az faizli kredilerle gerek belde halkının ihtiyaçlarına, gerekse yurdun genel bayındırlığına büyük hizmetlerde bulunmuştur. ¹

¹ Ziya ÇOKER, Yerel Yönetimler ve İller Bankası, Amme İdaresi Dergisi, Mart 1989, S.23

Sermayesi 1944 yılında 30 milyon liraya yükseltilen Belediyeler Bankası faaliyetine 1945 yılına kadar devam etmiştir.

İller Bankasının Kuruluşu

Belediyeler Bankasının bu yararlı faaliyetinin sadece belediyelere inhisar eden çerçeveden çıkarılarak memleket çapında bir faaliyet alanına yönelmesinin yurda sağlayacağı büyük yararlar göz önüne alınmış ve Belediyeler Bankası kaldırılarak onun yerine değişik bir yapıya sahip İller Bankasının kurulması öngörülmüştür. Bunun sonucu 1945 yılında yürürlüğe giren 23.6.1945 tarih, 4759 sayılı Kanunla İller Bankası kurularak faaliyete geçmiştir. Yapısı itibariyle İller Bankası, bütün işletmelerinde Kuruluş Kanununa ve özel hukuk hükümlerine bağlı olup, tüzel kişiliğe sahip bir kuruluştur.²

İller Bankasının Sermayesi

İller Bankasının sermayesi başlangıçta 100 milyon lira olarak tespit edilmiştir. Ancak, her yıl biraz daha artan kalkınma ve imar hareketlerini izlemek, ortaklara daha geniş ölçülü kredi vermekle beraber, gerekli teknik yardımları sağlamak amacı ile, Kuruluş Kanununu verdiği yetkiye istinaden, Bakanlar Kurulu kararıyla 1954 yılından itibaren sermaye 300 milyon liraya çıkarılmış ve bu kanunun verdiği yetki ile de 1959 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla 600 milyon liraya yükseltilmiştir. Bu kanuna göre, 600 milyon lira sermayenin % 40'ı Belediyelerden, % 40'ı Özel İdarelerden ve % 20'si ise köy paylarından tahsil edilmekte idi.

Banka sermayesi 1993 yılında 2480 sayılı Yetki Kanununa dayanılarak (3,6) Trilyon liraya çıkarılmıştır.³

² İller Bankası Genel Müdürlüğü, **Kuruluşundan Bugüne Kadar İller Bankası 1945-1973**, Doğu Matbaası, Ankara 1973, S.4

³ Nuri TORTOP, **Mahalli İdareler**, Yargı Yayınları, Ankara 1994. S.298

İller Bankasının Özellikleri

Bankanın 30 maddeden ibaret kuruluş kanunu gözden geçirilecek olursa, İller Bankasının aşağıdaki nitelikleri taşımakta olduğu görülür:

- Belediyelerin, özel idarelerin ve köylerin ve bu idarelerin kuracakları birliklerle bunlara bağlı katma bütçeli idare ve kurumların imar işleriyle ilgili teşebbüsleri için krediler sağlayabilecek bir mali kuruluştur.
- Kanunun konusuna giren idare ve kurumların imar işlerine dair olarak yapacakları her türlü tesis, inşa ve yapılar için bunların teknik kontrol ve denetimini de üzerine almak suretiyle; teknik eleman ve imkanlardan mahrum bulunan bir çok belediye ve özel idarelere ve köylere bu teknik yardımı yapabilecek bir kuruluştur.
- Mahallince yaptırılmasına imkan bulunmayan veya toplu olarak yaptırılmasında fayda görülen tesis ve yapıları bizzat yapacak veya idarelerin yararına en uygun şekilde yaptırarak kendilerine teslim edecek ve icabında bunlar için lüzumlu malzeme, eşya, alet ve cihazları yurt içinden veya dışından temin ederek, idarelerin kullanmasına arz edecek bir hizmet kuruluşudur.

Genel bir bakışla göze çarpan bu ilginç çalışma tiplerinden kolayca anlaşılacağı üzere İller Bankası kuruluş maksat ve gayeleri itibariyle yurdun genel imarında esaslı bir rolü olacak bir hizmet kuruluşu ve ikinci planda da, yine aynı mevzular üzerinde belediye ve özel idarelerle köy idarelerine ve kanunda sayılı diğer idarelere borç para veren bir mali kurum olarak ortaya çıkmaktadır. ⁴

İller Bankasından Yararlanan Kuruluşlar

Kanun, esas itibariyle İller Bankasının çalışmalarından yararlanacak idareleri şöyle saymıştır.

⁴ Kuruluşundan Bugüne İller Bankası, a.g.e. S.18

1. İl Özel İdareleri,
2. Belediyeler,
3. Köy İdareleri,
4. Yukarıda üç maddede sayılan idarelerin kuracakları birlikler,
5. Bu idarelere bağlı tüzel kişiliği haiz olan veya olmayan katma bütçeli idare ve kurumlar.

İller Bankası gerek Kuruluş Kanununun 7 nci maddesi hükümleri gereğince gerekse diğer kanun ve yönetmeliklerle bazı görevler yüklenmiş ve yetkilerle donatılmıştır.

Bankanın, belediyelerin istemleri halinde yapmakla yükümlü olduğu belediye teknik hizmetlerini, kanunda sayılmamış olmakla beraber, şöyle sıralayabiliriz.

- Şehir ve kasabaların harita alımları,
- Şehir ve kasabaların imar planlarının hazırlanması,
- Şehir ve kasabaların içme suyu planlarının hazırlanması,
- Şehir ve kasabaların kanalizasyon projelerinin hazırlanması,
- İçme suyu tesislerinin yapılması,
- Kanalizasyon tesislerinin yapılması,
- Su sondajları yapılması ve derin kuyular açılması,
- Belediye yapıları projeleri ve inşaatı yapılması, (Belediye binaları, soğuk hava depoları, mezbaha, hamam, kaplıca, otel, gazino, pazaryeri, işhanları, garaj, parklar vs.)

Bu teknik hizmetler daha ziyade kasaba ve şehirlere ait teknik hizmetler olduğundan ancak belediye örgütü bulunan yerler için söz konusudur.⁵

İLLER BANKASININ ORGANLARI VE YÖNETİMİ

Genel Müdür

İller Bankasının başında en üst düzeyde genel müdür bulunur. Genel Müdür Bayındırlık ve İskan Bakanının önerisi ve Bakanlar Kurulu kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile atanır.

Genel Kurul

Genel kurul illerden gelecek temsilcilerden başka İçişleri, Maliye ve Gümrük, Milli Eğitim Gençlik ve Spor, Bayındırlık ve İskan, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım Orman ve Köy İşleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlıkları temsilcilerinden oluşmaktadır.

Genel kurul her yıl Nisan ayı içinde ve Bayındırlık ve İskan Bakanının veya vekilinin başkanlığında toplanır.⁶

Genel kurulda, yoklama ve çoğunluk gibi gerekli formalitelerin ikmalinden ve Genel Kurul tutanakları ile meşgul olacak üyelerin seçilmesinden sonra, Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan bilançonun Genel Kurul tarafından incelenmesi ve onaylanmasına geçilir. Bilançonun tasdiki Yönetim Kurulunun ibrasını da içine alır.

Genel kurul ayrıca banka çalışmalarının Banka Kanunu ile tüzük hükümlerine ve kuruluş amaçlarına uygun olup olmadığını denetler. Kârdan ayrılacak köy hisselerinin kaç köye tahsis edileceğini sayı olarak belli eder. Bankanın durumunda lüzumlu görecektir değişikliklere ait talepleri ve tahsili imkansız görülen alacakların terkinini karara bağlar.

⁵ Nuri TORTOP, a.g.e. S.302

⁶ Kuruluşundan Bugüne İller Bankası, S.21

Bütün bunların görüşülüp karara bağlanmasından sonra gelecek hesap devresi için, kanun ve tüzükte yazılı nitelik ve şartları taşıyan bir de denetçi seçer.⁷

Yönetim Kurulu

1983 yılında 2921 sayılı Kanunla yapılan son değişikliğe göre Yönetim Kurulu, bir başkan ve dört üyeden oluşmaktadır.

Üyelerin görevleri üçer yıl sürer, bunlar yeniden atanabilirler. Üyelerin üçü Bayındırlık ve İskan Bakanının imzalarını taşıyan ortak kararname ile atanırlar. (4759 sayılı kanun 2921 ile değişen 14 ncü maddesi)

Yönetim kurulu üyelerinin idare amirliğinde, bankacılıkta ve bu kanun konusuna giren teknik işlerde veya şehircilikte görgü ve uzmanlık sahibi olmaları ve branşlarına uygun yüksek öğrenim görmüş bulunmaları şarttır.⁸

Denetçiler

- 1- Bankanın bütün işlem ve hesaplarını denetlemek,
- 2- Defterleri ve vezneyi sık sık teftiş etmek,
- 3- Yönetim kurulunca hazırlanan bilançoğu inceleyerek inceleme neticelerini raporla genel kurula bildirmek,
- 4- Acele tedbir alınmasını iktiza ettiren hallerde genel müdürle yönetim kuruluna bilgi vermek,

vazifeleriyle görevli olup, icabında oya katılmamak şartıyla Yönetim kurulu toplantılarında da bulunabilirler.

Bankanın iki denetçisi vardır. Biri banka genel kurulunca seçilir. Diğeri Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca atanır.

⁷ a.g.e. S.22

⁸ Nuri TORTOP, a.g.e. S.304

Bankanın merkezde çeşitli daire başkanlıkları vardır. Taşrada ise 18 bölge müdürlüğü ve başmühendislik mevcuttur.⁹

İLLER BANKASININ BELEDİYE İLE OLAN İLİŞKİLERİ VE YARDIMLARI

İller Bankasının ana görevi, ortağı bulunduğu il özel idareleri, belediyeler ve köy idarelerinin yapacakları mahalli kamu hizmetleri ile ilgili tesisler, yapılar ve diğer işlerin vücuda getirilmelerini kolaylaştırmak amacıyla bunlara, kendi tüzüğünde yazılı esas ve şartlara göre kredi sağlamak ve bu idare ve kurumların istemleri üzerine harita, plan ve proje etüdüleri tesisi ve yapıları yapmak yaptırmaktır.

Bu ana görevi ve diğer ek görevlerini ifa ederken banka, belediyelere para ve hizmet yardımında bulunmaktadır.

Kredi Yardımları

Belediyeler, kendi yaptıkları veya İller Bankası eliyle vücuda getirilmesini istedikleri kamu hizmetleriyle ilgili tesislerin yapımı için gerekli paradan, kendi borçlanma durumuna göre borçlanabilecekleri miktarı bankadan borçlanırlar, bakiyesini Bayındırlık ve İskan Bakanlığı emrinde olup İller Bankasındaki bir hesapta toplanan Belediyeler Fonundan temin ederler.

Borçlu belediye bu krediyi hangi iş için almış ise, ondan başka bir işe ve maksada kullanamaz. İş, bankaca yaptırılacak ise, açılan kredi belediyeye gönderilmez. Böylece hazırlanmış istihkak raporlarına göre bankanın işi ihale ettiği müteahhide ödenir.

Yeni Kurulan Belediyelerin Kredi İsteği

Yeni kurulan bir belediyenin, ancak kurulduğundan 2-3 sene sonra kredi alması mümkün olabilir. Zira belediyenin bir yılki bütçesinin kesinleşmesi ancak iki üç sene sonra

⁹ a.g.e. S.308

mümkün olmaktadır. Onun için henüz kesinleşmiş bütçesi bulunmayan ve dolayısıyla da ödeyeceği ortaklık payı belli olmayan yeni kurulmuş bir belediyeye sadece İller Bankası kanalıyla alacağı hisseleri, karşılık gösterilmek suretiyle kredi açılması yoluna gidilmektedir.

Yeni bir belediye teşekkül ettiğinde İçişleri Bakanlığı, İller Bankasına bu belediyenin adını, kurulduğu tarihi, nüfusunu ve hangi aydan itibaren hisse alacağını bildirir. İller Bankası da o belediyeye nüfusu oranında hisse tahakkuk ettirmeye başlar. Bu, tahakkuk eden hisseler, karşılık tutulmak suretiyle yeni teşekkül eden belediyelere de 5-10 sene vadeyle ve karşılık gösterilen hisseleri ile orantılı olarak kredi açılabilir.

İdarelerin borçları belirli vadelerde faizi ile birlikte bankaya ödenir ve ödenmeyen miktarlar için banka, icabında genel hükümler dairesinde alacağını tahsil yoluna gitmeye yetkilidir.

Yalnız vade tarihlerinde borcun ödenmemesi halinin olağanüstü sebeplerinden ileri geldiği Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca kabul edildiği takdirde vade tarihinde tahakkuka götürülecek faiz tediye edilmek şartıyla eksik kalan kısım Yönetim Kurulu kararı ile bir yıl ertelenebilir. Yani tecil edilebilir.¹⁰

BELEDİYE VE ÖZEL İDARE HİSSELERİ

İller Bankasının en önemli görevlerinden birisi de 2380, 3004, 2464 ve 3239 sayılı Kanunlarla toplanan belediye ve özel idare hisselerinin dağıtılmasıdır.

Genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden belediyelere % 9.25, İl Özel İdarelerine de % 1.70 nispetinde pay verilir.

Bu paylar, gelir saymanları tarafından aylık olarak hesaplanıp tahsil edilen ayı izleyen ayın sonuna kadar İçişleri Bakanlığı emrine ayrı ayrı hesaplara konulmak üzere İller Bankasına yatırılır.

¹⁰ a.g.e. S.312

İller Bankası kendisine borçlu bulunan belediyelerin vakti gelmiş borçlarını taksitlerini bu paradan kesmeye yetkilidir.¹¹

DİĞER YARDIMLAR

Bankanın Kontrol Hizmetleri Yardımı

Yukarıdaki sözü edilen işleri belediye kendisi yaptırmakta ise yüklenicinin işi fenne ve şartname hükümlerine uygun yapıp yapmadığının kontrol edilmesini, İller Bankasından talep edebilir. Bu taktirde banka; masrafına mukabil belirli bir ücret mukabilinde işin kontrol hizmetini ilgili bölge müdürlüğü teknik elemanlarına yaptırır.

Belediye Mallarının Sigortalanması Hizmetleri Yardımı

Belediyeler, İller Bankası aracılığı ile her türlü menkul ve gayrimenkul mallarını sigorta ettirmek isteyebilirler. Bu taktirde banka o belediyenin belirttiği mallarını (Belediye binası, okul, çarşı, mezbaha, hal, hamam, Ilıca, sinema vesaire, binalarını, otobüslerini, itfaiye arabalarını, her türlü tesislerini) belediye adına sigorta ettirir. Sigorta poliçelerini belediyeye gönderir. Primlerini belediyeden tahsil ve takip eder.¹²

Kurslarda Eleman Yetiştirilmesi Yardımı

Banka, belediyelerin elektrik ve içme suyu tesislerinde çalışan elemanlarının, işletmeyi iyi şekilde yürütebilmeleri ve teknik bilgilerini arttırmaları için kurslar açabilir.

Belediyelere Malzeme Temini Yardımı

İller Bankası Kanununun, yüklediği görev ve tanıdığı yetkilere istinaden belediyelerin istemleri halinde, kendi imkanları ile sınırlı olarak bu idarelere gerekli olanak makine, alet, edevat, gereç ve eşyadan temin edebildiklerini satmakta veya kiralamaktadır.

İller Bankasının belediyelere bu doğrudan doğruya yardımları yanında belediyelerin bazı acil ödemeleri için o anki mali yetersizliklerinden ötürü bu ödemeyi,

¹¹ a.g.e. S.313

¹² a.g.e. S.316

ilerde kendilerine gönderilecek hisselerinden mahsup suretiyle İller Bankasının yapmasını istemeleri hallerinde bankanın bu isteği yerine getirmek suretiyle belediyelere ikinci derecede önemli yardımları da mevcuttur.¹³

¹³ a.g.e. S.317

X. BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

1982 Anayasasının 127 nci maddesi, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçiminin getirebileceği hükmünü içerdiğinden; 1984 yılında 2972 sayılı Mahalli İdareler Seçimi Hakkındaki Kanun, 195 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve bu Kararnamenin değiştirilerek kabulü hakkındaki 3030 sayılı Kanun yürürlüğe konulmak suretiyle, metropol alanlardaki belediyelerin siyasal, kurumsal ve mali yapıları kökten değiştirilerek "büyükşehir" ve "ilçe" belediyelerinden oluşan iki kademelî yeni bir yönetim modeli getirilmiştir. Bu yönetim, büyükşehirler ölçeğinde belediye hizmetlerinin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesini amaçlamaktadır.

Büyükşehir belediye yönetiminin organları, büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanından oluşmaktadır.

1. Büyükşehir Belediye Meclisi

Görev süresi beş yıl olan, temel karar organı niteliğindeki bu meclis, büyükşehir belediye başkanı, ilçe belediye başkanları ve ilçe meclis üyelerinin beşte birinden oluşmaktadır. Meclis olağan toplantıları Kasım, Mart ve Temmuz ayları başında yapılır.

Büyükşehir belediye meclisi, 1580 sayılı yasa ve diğer yasalarla belediye meclislerine verilen görev ve yetkilerin yanında, ilçe bütçelerini, yatırımlar ve hizmetler arasında bütünlüğü sağlamak amacı ile görüşüp aynen veya değiştirerek kabul eder, ilçe belediyelerine ait görevlerden bir veya birkaçının mali külfeti kendilerine ait olmak koşuluyla ortaklaşa veya bizzat büyükşehir belediyesince yapılmasına karar verir, ilçe belediyelerince yürütülen hizmetlerde eşgüdüm sağlayıcı, yönlendirici ve düzenleyici önlemler alır.

2. Büyükşehir Belediye Encümeni

Büyükşehir belediye başkanı veya görevlendireceği kişinin başkanlığında, genel sekreter, büyük şehir belediyesinin imar, fen, hukuk., hesap ve yazı işlerini yürüten

birim başkanlarından oluşan encümen, kısmen karar kısmen yürütme organi niteliği taşır.

3. Büyükşehir Belediye Başkanı

Büyükşehir belediye sınırları içindeki seçmenler tarafından doğrudan doğruya ve beş yıl görev yapmak üzere seçilen büyükşehir belediye başkanı, belediye başkanlarına verilen yasal görevler yanında, ilçe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesinde birlik, beraberliği ve etkililiği sağlamak amacı ile gerekli önlemleri almak ve denetimleri yapmak yetkisine sahiptir. Bu bağlamda, büyükşehir ve ilçe meclislerinde alınan tüm kararların bu meclislerde tekrar görüşülmesini isteyebilir. Meclisler 2/3 çoğunlukla kararlarında ısrar ettikleri takdirde bu kararlar kesinleşmiş olur.

Büyükşehir belediye başkanı, gerektiğinde yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe belediye başkanlarına devredebilir.¹

BÜYÜKŞEHİR SİSTEMİNDE BELEDİYELER ARASI İLİŞKİLER.

II.Dünya Savaşı'nın bitiminde bütün dünyada başlayan hızlı kentleşme hareketi ülkemizin 1930'lardaki statik toplum yapısını 1950'lerde terk etmeye zorlamış, sonucunda ülkemizin hızlı kentleşme ve Anakentleşme sürecine girmesine sebep olmuştur. Tarımda makinalaşma ise kırsal kesimdeki yoğun işgücü fazlasını kentlere doğru itmiş, kentlerde oluşum halinde olan sanayi iş gücünün çok az bir kısmını istihdam etmiş, geri kalan işgücü ise verimliliği düşük hizmet sektörüne kaymıştır. Bunun sonucunda kentlerde belediye hizmet arz ve talebindeki denge giderek bozulmuş bu durum 1960'lara kadar sürmüştür. 1960'larda ise metropolitan kent olgusu ağırlığını iyiden iyiye hissettirmeye başlamıştır.

Önceleri başta İstanbul olmak üzere İzmir, Ankara, Adana gibi kentlerde gözlenen özden kopuk, onunla bütünleşemeyen çevresel yerleşim bölgelerinin oluşması giderek hız kazanmış ve büyükşehirlerin sayısını artırmıştır. Bu büyük yerleşim bölgelerinde yerel hizmetleri karşılamakla görevli yerel birimlerden oluşan belediyeler, metropolitan alanlardaki dinamizm ve toplumsal yapının ihtiyacı olan

¹ 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu.

hizmet arzını karşılamada değişmeyen yapıları sebebiyle merkezi yönetimin ağır vesayetini de ilave ettiğimizde yetersiz kalmıştır. Ayrıca merkezi yönetim tarafından genel bütçe gelirlerinden tahsis edilen kaynaklar artan hizmetlerle orantılı olmadığı için bu yetersizliğin artmasını da sağlamıştır. Bunun sonucu ilçe ve belediye sınırları birbirine girmiş metropoliten planlar uygulamaya yansımamış, çok sayıda önemli ortak yatırımlar yapılamamış işbirliği sağlanmadığı için altyapı sorunlarının çözümü ağırlaşmıştır.

İhtiyaçların genel bir çerçevede ve geniş bir bakış açısıyla düşünülmesi ve gerçekleştirilebilmesi planlamanın ancak tek elden yürütülmesi ile gerçekleşebilir. Yukarıda sıralanan sorunların çözümü için kamu yönetimi ile ilgili yerel yönetimlerin söz sahibi olduğu metropoliten bir yapılaşmanın gereği ortaya çıkmıştır. Bununla beraber benzer şartlarda metropoliten alanın tümünü kapsayan bir örgütlenmeye gidilmesi evrensel bir olgu ve çözüm olmaktadır.

Bu amaçla ülkemizde bu arayışa katılmıştır. Çalışmalara 1980'ler öncesinde başlanmasına rağmen uygulamaya dönük adımların 12 Eylül 1980 sonrası sivil demokrasiye geçişle birlikte başladığını görüyoruz.

12 Eylül sonrası "Türk Kamu Yönetimini Yeniden Düzenleme Çalışmaları" çerçevesinde Milli Güvenlik Konseyi'nin 34 numaralı kararı ile "Çevre Belediyelerinin Ana Belediyelere Bağlanması" öngörülmüştür. Böylece temel belediye hizmetlerinin birbiri ile uyumlu ve bütünleştirici bir planlama içinde yeterli ölçüde ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Demokrasiye geçişi öngören 1982 Anayasası'nın 127. Maddesi "Kanun Büyük Yerleşim Merkezleri için Özel Yönetim Getirebilir" hükmünü 1961 Anayasasının esprisinden farklı olarak düzenlenince metropoliten alanlar için yeni bir yapılanmanın imkanlarını da getirmiş bulunuyordu.

1982 Anayasası'nın bu hükmü gereği ilk olarak 1984 yılında üç büyük kentimiz olan (İstanbul, Ankara, İzmir)'de büyükşehir belediyesi uygulaması başlatılmış oldu. Bu uygulama ile bu illerimizde mevcut idarenin, kurumsal ve mali yapıları köklü bir değişikliğe uğramıştır. 1986 yılından itibaren de Adana, Konya,

Kayseri, Bursa, Gaziantep, Büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Bu gelişmelerde 3030 sayılı yasanın sağladığı ek mali olanakların önemli etkisi olmuştur. Daha sonra ise 504 sayılı KHK ile aynı tarih de Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin, Samsun illerinde Büyükşehir kapsamına alınmıştır. 1997 yılı sonu itibariyle ülkemizde 15 büyükşehir, 56 büyükşehir ilçe belediyesi, 21 büyükşehir alt kademe belediyesi oluşturulmuş bulunmaktadır.²

Yönetimin desantralize etme ve yerel yönetimleri güçlendirme çabalarının bir neticesi olan bu yeni uygulama modeli metropoliten alanlarda iki kademeli bir yönetim sistemi getirmiştir. Bu yeni uygulama ile "hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içerisinde yürütülmesinin sağlanması" istenmiştir. Böylece merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında, yerel yönetimlerin kendi aralarında görev ve yetki paylaşımı ile gelir bölüşümü belli bir düzene bağlanmış bu da uygulamanın en önemli boyutunu oluşturmuştur. Başlangıçta yerel yönetime verilen pek çok görevin sonradan merkezi yönetime geçmesi çağdaş gelişmelere aykırı düşmektedir. Bu konuda ülkemizdeki gidişin tersine çevrilmesi yerel düzeydeki yapılaşmanın etkinlik, verimlilik, çağdaşlık, katılımcılık ve demokratik esaslara oturtulması önerileri yapılagelmektedir.

Büyükşehirin Tanımı:

Dilimizde de sıkça kullanılan "metropol", "metropolis", "metropolitan" gibi sözcüklerle açıklamaya çalışılan, Büyükşehir veya Anakent kavramının uluslararası geçerliliği ve kesin bir tanımını vermek oldukça zordur. Metropolis (Anakent veya Büyükşehir) Yunanca asıllı metro (ana, asıl) ve polis (kent) sözcüklerinden oluşmuş ve ilkin antik çağların kent devletlerini tanımlamak için kullanılmıştır. Daha sonraları ise Londra, Paris, Tokyo, Newyork gibi büyük yerleşim merkezlerini betimlemek için kullanılan bir kavram olmuştur.³

Anakent çağdaş bir kavramdır. Şöyleki Avrupa ve Kuzey Amerika'da büyük kentler 18. Yüzyılda başlayıp 19. Yüzyılda süren endüstriyel devrimin ve kırsal yörelerden kentlere doğru olan yoğun göçün sonucu olarak doğmuşlardır. Büyükşehir

² Ali Kaya Büyükşehir Sisteminde Belediyeler Arası İlişkiler, Kayseri 1996, S.8

³ Ali Erkan EKE, Anakent Yönetimi ve Yönetimler Arası İlişkiler, Batı Deneyimi ve Türkiye, Amme İdaresi Dergisi Sayı 4, Aralık 1985, S.41

veya Anakent genel anlamları ile nüfus yoğunluğu, ekonomik, sosyal ve yönetim açısından o bölgenin merkezi durumunda olan "merkezi şehir veya şehirlerin "çevre kentlerle oluşturdukları birim şeklinde tanımlanabilir"⁴

Diğer bir ifadeyle metropoliten alan veya Anakent bir merkezi kent ile aralarında sosyo-ekonomik ilişkiler bulunan kent yerleşimlerinin oluşturdukları bir bütündür şeklinde de tanımlanabilir.⁵

Bu tanımlamalardan sonra Anakentlerin özelliklerini şu genellemeler altında ifade etmek mümkündür:

- Anakentler endüstriyel gelişmesini tamamlamış yada tamamlanmamış bütün ülkelerde sosyal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Anakentlerin geleneksel olarak tanımlanmış sınırları belli kent kavramlarından farklı özellikleri vardır.

- Anakentlerin sorunları mevcut yapıları, teknik ve ekonomik olanakları ile çözümlenemeyecek ağırlıktadır.⁶

Dünyada Büyükşehir veya Anakent Yönetimini Gerektiren Sebepler

Son yıllarda özellikle II. Dünya savaşından sonra şehirler çeşitli faktörlerin tesiri ile daha da büyüyerek çevrelerindeki irili ufaklı yerleşim birimleri ile bütünleşerek adeta bitmeyen bir şehir görünümü vermişlerdir.

Tıpta kaydedilen ilerlemeler çeşitli salgın hastalıkların tedavi edilmeleri neticesi, nüfus büyük bir hızla artmakta, artan bu nüfusu kırsal kesim barındırıp, besleyemediği için bu birikim şehirlerin çekici etkilerinin tesiriyle de kırsal kesimlerden şehirlere özellikle Büyükşehirlere akın etmektedir. Kırsal kesimlerden Büyükşehirlere yapılan bu göç ekonomik nedenler dolayısıyla hızlanmaktadır. Buna karşılık gelişmiş ülkelerde büyük kentlerin oluşmasının temel nedeni sanayileşme yanında ulaştırma ve haberleşme alanında kaydedilen ilerlemeler olduğu söylenebilir. Bir yandan elektrik

⁴ Eyüp İSPİR, *Şehirleşme Meseleleri*, Teknomok Ltd.Şti. Ankara 1991, S.185

⁵ Kemal GÖRMEZ, *Türkiye'de Anakent Yönetiminin Sorunları, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Sayı 1, Ocak 1995, S.19

⁶ Ali Erkan EKE, a.g.m. S.43

enerjisinin sanayide artan oranda kullanılmaya başlaması nüfusun ve sanayinin belli büyüklükteki kentlere toplanmasına neden olmuş ve bu kentlerdeki kentleşme hızını birden bire artırmıştır.

Yine insanları ulaşımı kolaylaştıran araçlardan faydalanarak daha iyi yaşantı imkanı sağlayacak yerlerde toplanması bu yerleşim yerlerinin de metropolitan alan olmasına neden olmuştur.

Ulaşım alanında kaydedilen ilerlemeler gibi haberleşme alanında kaydedilen ilerlemelerde gelişmiş ülkelerde kentleşmeyi etkilemiştir. İnsanlar arasında değiştirilen bilgiler, fikirler ve tecrübeler ortaya çok büyük hizmet alanları çıkarmıştır. Gelişmiş ülkelerde bu hizmet üretim alanı şehre gelen kitlelere iş imkanı yaratarak kentleşmeyi artırıcı bir faktör olmuştur.⁷

Çeşitli seviyede verilen siyasi kararlar, yönetim yapısının özellikleri ve uluslararası ilişkilerde kentleşmeyi etkileyen faktörlerdendir. Ayrıca kimi kentlere başkent statüsünün verilmesi yalnız o kentin değil bulunduğu bölgenin kentleşmesini hızlandırmaktadır. Başkent olan bu kentlere diğer kentlerin yönetimlerinden farklı bir statü uygulanmaktadır. Özellikle yüzyılımızın sonlarına doğru oluşan ekonomik işbirliği topluluklarının sağladığı serbest dolaşım ve imkanların kentleşmeye önemli bir katkı sağlayan oluşumlar olduğunu görmekteyiz. Bunun yanında iş için bu ülkelerde bulunan insanlar sanayi kentlerinde toplanmakta bu da kentsel nüfusun artmasına, kentlerin büyüyerek metropolitan alanlar olmasına neden olmaktadır. Bütün bunlara ilave olarak kentlerin köylere göre özgür havası, kentli olmanın gururunu yaşama arzusu, büyük bir toplumun üyesi olma duygusu, bir prestij kazanma ve köylerden kentlere göç etme suretiyle aşağılık duygusundan kurtulma, son zamanlarda herkesin şansını bir kere olsun denemesi gerektiği yer olduğu (örneğin İstanbul'un taşı toprağı altın gibi) vb. faktörler günümüzde kentleşmeyi ifade eden faktörler arasında sayılabilir.⁸

⁷ Eyüp İSPİR, *Kentleşme ve Metropolitan Alan Yönetimi*, G.Ü.İ.İ.B.F. Yayını, Ankara 1982, S.33

⁸ Nuri TORTOP, *Başşehirlerin Yönetim Biçimi*, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Sayı 6, Kasım 1992, S.3

Kentleşmenin bu kadar hızlı olmasının çeşitli faktörlere bağlı olduğu bir gerçektir. Bu faktörleri şöyle sıralayabiliriz.⁹

a- İtici güçler

b- Çekici güçler

c- İletici güçler

Bu konuda yapılan bir başka ayrıma göre ise kentleşme sebepleri:

a- Klasik kentleşme sebepleri,

b- Çağdaş kentleşme sebepleri olarak sıralanmıştır.

Her ne şekilde sıralanırsa sıralansın içinde bulunduğumuz yüzyılın kentleşmeyi etkileyen en önemli bir faktörü çağımızın nüfus patlaması çağı ve sanayi çağı olmasıdır.

Kentleşme sonucu çeşitli ülkelerde esas kentin çevresinde onun sınırına bitişik belli büyüklükte belli şekillere göre oluşmuş gecekondu veya çevre kentler oluştuğunu görmekteyiz. Esas kentin çevresinde oluşan yeni yerleşme birimleri esas kentin ekonomik toplumsal, siyasal ve yönetimleriyle ilgili olmak üzere bir çok problemler yaratmışlardır. Özellikle büyük kentlerde yaşanan hızlı değişim büyük kentlerin sosyal yapılarında ekonomilerinde ve yerleşim biçimlerinde önemli gelişme ve değişmelere yol açmış, plansız ve sağlıksız yapılaşma, mesken, ulaşım, altyapı yetersizliği ve çevre sorunları gibi sorunları da artırmıştır. Büyük kentlerde karşılaşılan bu sorunlar küçük kentlerdeki sorunların büyük boyutlusu değil, büyük kentlere özgü karmaşık sorunlardır.

Hızlı kentleşme sonucu çeşitli ülkelerde nüfus yoğunluğu milyonu aşan büyük kentlerde yaşayan insanların mahalli mahiyetteki müşterek ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla mahalli idare birimleri, özellikle de belediye teşkilatları metropolitan alanın özellikleri ve ihtiyaçları gözönünde tutularak yeni hukuki düzenlemelerle yeniden düzenlenmişlerdir.

Her anakent örgütlenmesinde, üst düzeyde bulunan yönetim basamağı ile alt düzeydeki birimler arasında görevler ve yetkiler, hizmetin etkinliği, verimliliği ve katılım gibi etmenler hesaba katılarak paylaştırılmıştır. Bu bölümde her ülkenin

⁹ Burhan AYKAC, **Yerel Yönetimler, İller ve Belediyeler Dergisi**, Sayı 476, Kasım 1985, S.252

siyasal, yasal, yönetsel, ekonomik ve kültürel özellikleri, olanakları ve ihtiyaçları rol oynamıştır.¹⁰

Türkiye'de ki Anakent yönetimine ve nedenlerine geçmeden önce bazı ülkelerin Anakent yönetimlerinden örnekler vermenin yararlı olacağı kanaatindeyiz. Bu amaçla 6 Anakent örneği inceleme kapsamına alınmış ve özet olarak sunulmuştur. Bunlar Londra, Paris, Tokyo, Toronto, Stockholm, Kopenhag 'dır.

A. Londra

Büyük Londra İdaresi 1965 yılında çıkarılan bir yasa ile kurulmuştur. İngiltere'de geleneksel olarak büyük önem verilen demokratik özerk yerel yönetim kavramının en gelişmiş örneği Londra'dır. Londra Metropolitan alanın tamamını içine alan (12 milyon nüfus) bir yetki alanına sahip olup, 32 alt belediyeden oluşmaktadır. 1965 yılında özel bir kanunla Büyük Londra İdaresi, Londra ve civarındaki diğer mahalli idare birimlerinden gerek organlar gerekse bu organların görev ve yetkileri bakımından, gerekse de hizmet alanları bakımından ayrı bir biçimde kurulması ve idare edilmesi öngörülmüştür. Kanuna göre Londra ve civarı için diğer yerlerdeki meclisler (Country Council) yerine geçmek üzere Büyük Londra Meclisi (Greather London Council) kurulmuştur. Bu meclisin sorumlu bulunduğu alan Londra Belediyeleri denilen 32 tane idari kademeye bölünmüştür. Büyük Londra Meclisi (Greather London Council) bir bakıma il meclislerini (Council Council) diğer taraftan da Büyükşehir belediyelerini (Council Borough Councils)'leri andırmaktaydı. Bu meclislerin sorumlu bulunduğu alan içerisindeki kamu hizmetleri Büyük Londra Meclisi ile Londra Belediyeleri arasında Londra'nın özelliği gözönünde bulundurularak bütün ülkelerde uygulanan ilkelere ayrı bir biçimde paylaştırılmıştır.¹¹

Büyük Londra Meclisi (Greater London Council), kontluk meclisi gibi bir başkan, belediye meclisi üyeleri ve istişare meclisi üyelerinden oluşmaktadır. Meclise üye olabilecek kişiler yılda bir kez seçilir. Belediye meclisi üyeleri ise istişare meclisi üyeleri tarafından seçilir ve süreleri 6 yıldır. Bunların yarısı her üç Büyük Londra

¹⁰ Cevat GERAY, Ruşen KELEŞ, Can HAMAMCI, *Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri Araştırması*, Türk Belediyecilik Derneği- Konrad Adenaur Vakfı Yayını, Ankara 1995, S.1

¹¹ Asuman ÇEVİK, *İngiliz Mahalli İdareler İçinde Büyük Londra (GLC) ve Çalışmaları*, D.P.T. Yayını, Ankara 1980, S.6

Bölgesi için seçilirler. İstişare meclis üyeleri üç yıl süreyle hizmet ederler ve hepsi birlikte emekliye ayrılırlar, istişare meclis üyelerinin sayısı 100'dür. Belediye meclis üyeleri sayı bakımından istişare meclis üyelerinin altıda biri kadar. Bu şekilde meclis toplam sayısı 116 veyahut başkan meclis dışından seçilirse 117 olur. Başkan bir başkan yardımcısı tayin eder. Belediye meclis üyeleri hayat boyu seçilirler ve netice itibariyle ilçe meclisinin durumundaki gibi aynı yılda görev süreleri dolmaz. Büyük Londra İdaresi (GLC) Planlama, Anayollar, Toplu Taşıma, Konut Yapımı, Trafik, Eğitim, Çöp Toplama, İmar Denetimi, Büyük Park ve Bahçeler, Sivil Savunma, Sanat Faaliyetleri, İş Bulma, Tarihi Eser Bakımı ve Onarımı, İtfaiye, Su, Kanalizasyon, Drenaj hizmetlerinden sorumlu olurken, Alt Belediyeler (Brough) ise, mahalli yollar, Mahalli Park ve Bahçeler, Sosyal Yardım, Çevre Sağlığı, Banliyölerdeki Eğitim, Sanat, Kültür, İş Bulma Faaliyetleri, Mahalli Su Bakım ve Onarımları, Çöp Toplama, Mezarlıklar, Tapu İşlemleri, Mahalli Ruhsat Verme İşlemleri gibi hizmetleri yaparlar.¹²

GLC konseyi 5 komite halinde çalışır. Bu komiteler şunlardır:

- a- Politika ve Kaynak Komitesi
- b- Planlama ve Ulaşım Komitesi,
- c- Konut Komitesi
- d- Eğlence-Dinlenme ve Sosyal Hizmetler Komitesi
- e- Çevre Komitesi

GLC'nin en önemli gelir kaynağı, öz gelirleridir. Bunlardan üçü çok büyük kaynak sağlar.

- a- Emlak Vergisi
- b- Konut Kiraları
- c- Hizmet Ücretleri

Cari harcamalar özkaynaklardan karşılanmak zorundadır. Borçlanmalar veya merkezi devlet yardımlarından cari harcama yapılamaz. Özkaynaklardan cari dışında artan meblağ kredi geri ödemelerine, yardım ve transferlere harcanır.¹³

¹² Ziya ÇOKER, *İngiliz Mahalli İdareleri*, T.C.İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayınları 6, Ankara 1970 S.94

¹³ W.Eric JARCSO, *The Structure Of Local Government In England and Wales*, London 1967, S.31

Bu model 1986 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. 1 Nisan 1986 yılından itibaren yönetimin görevlerinden büyük bölümü özel amaçlı kuruluşlara, bazılarında alt(yerel) birimlere aktarılmıştır.

Londra Büyükşehir belediyesi, diğer altı metropoliten belediye ile birlikte 31 Mart 1986 tarihinde fesh edildi. Görevlileri bir dizi yeni kurulmuş yada mevcut örgüt arasında paylaştırılmıştır.¹⁴

Paris

Fransa'da 1884 tarihinden bu yana yürürlükte bulunan belediye teşkilatı 1981 yılında girilen reformlar sonucu değişikliklere uğramış oldu. Bu reformlarla seçilmiş belediye başkanı getirilmiş, belediye meclisleri kurulmuş, idari vesayet azaltılmış, yürütme gücü seçilmişlere tanınmış, kararların önceden denetimi ve onayı kaldırılmıştır. Bu amaçla daha sonradan bir takım çalışmalar daha yapılmıştı. Bu çalışmaların biride Paris belediyesinin statüsünün değiştirilmesi, vesayetin hafifletilmesi ve daha çok serbestlik tanınmasını öngörmektedir. O zamanlara kadar Paris siyasal iktidarların egemenliğinde kalmış seçilmiş bir belediye başkanına sahip olamamıştır. Paris'te 6 yıl süre için seçilen 90 üyeli bir konsey bulunmakta ve diğer belediye meclisleri gibi yılda 4 defa üçer hafta süren oturumlar yaparak yöneticiler tarafından havale edilen dosya ve işler üzerinde çalışmaktaydı. En önemli görevi bütçe ile ilgili idi. Konsey başkanlığı, yetkisi sınırlı olan ve bir yıl için seçilen bir başkan tarafından yürütülmekte, gerçekte ise belediye başkanlığını Vali yürütmektedir. Yeni getirilen reform tasarısı ile merkezi idarenin temsilcisi Vali yerinde kalmakta Paris Belediyesi için Konsey tarafından 6 yıl süreli bir belediye başkanı seçilmesi öngörülmektedir.

Özel yasa ile yönetilen Paris bölgesi 8 kentten oluşur. Bunların en büyüğü ve özel statüsü olan Paris'dir. Paris bölgesinin yönetimi geleneksel olarak ülkedeki egemen kalıptan ayrı biçimde oluşturulmuş ve ulusal hükümetin sıkı denetimi altında tutulmuştur. Yeni düzenleme metropoliten yaklaşımla ele alınmış, Paris metropoliten bölgesel bir yönetim (The District of the Region of Paris) kurulmuş ve başına doğrudan Başbakan'a karşı sorumlu bir bölge valisi (Deleque General) atanmıştır.

¹⁴ Sırrı UYANIK, *Londra'nın Yerel Yönetimi, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Sayı 5 Eylül 1993, S.26

Bölge valisine yardımcı olmak üzere üyelerinin yarısı alt yönetimlerce seçilmiş öteki yarısı ulusal yönetimce atanmış 28 kişilik bir meclis vardır. Metropolitan örgütün yetkileri ve mali imkanları oldukça sınırlı ve metropoliten alan için stratejik planlama yapmaktadır. Metropolitan alanın altında 8 il (departments) vardır. Çekirdek Paris'e (Ville de Paris) il statüsü verilmiş idi. Ayrıca bunlara ek olarak bölgede sayıları 1.100 civarında olan yerel yönetim vardır. 1977 yılında yapılan bir yasal değişiklikle çekirdek Paris için demokratik bir yerel yönetim kurulmuştur. Paris kent yönetimi doğrudan halk tarafından altı yıl için seçilen meclis ve başkan tarafından yürütülmektedir.¹⁵

Paris'in özel durumundan dolayı Büyükşehir belediye meclisinin vergi koyma yetkisi vardır. Emlak vergisi, konut vergisi, iş ve ticaret vergisi, emlak alım satım vergisi, elektrik ve eğlence vergisi belediyece tesbit edilir ve toplanır. Ayrıca belediye çöp toplama, temizleme ve sağlık harçları ve ücretleri ile kira gelirleri ve otopark ücretlerini de toplar. Paris Büyükşehir Belediyesinin merkezden aldığı gelirler toplamı, gelirinin %23'ü, öz gelirleri %77'sidir. Paris valisi devlet temsilcisi olarak güvenlik işlerinden sorumludur.¹⁶

Tokyo

Tokyo metropoliten yönetimi (TMY) diğer iller gibi geniş bir bölgeyi kapsayan bir yerel yönetim birimidir ve bu nedenle diğer illerden önemli bir farkı yoktur. Ama Japonya'nın metropolu olarak Tokyo yönetimi diğer illerinkinden farklı bir idari sisteme sahiptir. Metropolitan yönetimi belediyelerle ilişkileri bakımından diğer il yönetimleriyle aynı durumdadır. Ama özel alt bölgelerle (ilçelerle) ilişkileri bakımından belediye işlerinden bir bölümü 23 alt bölgeyi kapsayan böyle büyük bir şehirde hizmetlerin bir bütün halinde yürütülmesini sağlamak için TMY tarafından yürütülmektedir. Bu anlamda TMY'nin hem il yönetimi hem de belediye yönetimi olarak faaliyet gösteren ikili yönetim karakteri vardır. Ayrıca Tokyo metropolitan yönetimi özel alt bölgeler konusunda il yönetimlerinin belediyeler konusunda sahip olduğundan daha geniş bir düzenleme yetkisine sahiptir. 1975 Nisan'ına kadar özel alt bölgeler yasalarca sayılan sadece sınırlı sayıda işi yürütme yetkisine sahipti. Diğer işler

¹⁵ Güngör ERDÜMLÜ, *Büyükşehir Belediyeleri Araştırması*, D.P.T. Yayını, Ankara 1993, S.32

¹⁶ Nuri TORTOP, a.g.m. S.5

TMY'nin sorumluluğu içindeydi. Ayrıca özel alt bölgelerin yetkili yöneticileri Tokyo Valisi'nin rızasıyla alt bölge meclisleri tarafından seçiliyorlardı. Ne varki özel alt bölgelerin özerkliğinin genişletilmesi talepleri karşısında bu sistem Nisan 1975 itibariyle değiştirilmiş oldu. Özel alt bölge yetkili yöneticisinin seçimi, halkın doğrudan oyuna bağlandı. 23 alt bölgede ise ilk olarak kendi sınırları içindeki belediye işleri bağımsız biçimde yürütme yetkisine sahip kılındı.¹⁷

Tokyo yönetiminin yürütmekte olduğu işler kabaca şu başlıklar altında toplanabilir: Birden çok belediyeyi kapsayan geniş bir alandaki yönetim birimi olarak TMY tarafından bakılması gereken işler. Bunların kapsamına belediyelerin sınırları ötesindeki geniş bölgelerle ilgili olarak yürütülmesi gereken işler; metropol ölçekte bir bütün halinde ele alınmayı gerektiren işler; belediyeler arasında koordinasyon ve bağlantı kurulması gerektiren işler; ve belediyeler tarafından tek başına yürütülmesi zor olan işler girmektedir.

Tokyo'nun yönetim sistemi kabaca yasama (Tokyo Metropolitan Meclisi) ve yürütme (Vali, İdari Komisyonlar ve görevliler) organlarından oluşmaktadır. Tokyo'nun yürütme organları bir bütün olarak idari işlemler Vali'nin denetimi altında yürütülecek biçimde düzenlenmiştir. Vali'nin yetki alanı içinde bulunan organlardan kamu teşebbüsleri ve itfaiye teşkilatına hem statü hem de yetkileri bakımından belli bir bağımsızlık tanımıştır. Tokyo Metropolitan Meclisi'nin üyeleri 4 yıllık süre için doğrudan halkın oyuyla seçilirler. 31 Mart 1982 tarihi itibariyle mecliste 126 üye bulunmaktadır. Meclis başkanı meclis üyeleri tarafından seçilir. Başkan meclisi temsil eder oturumları yönetir. Ve meclisin yaptığı işleri denetler. Bundan başka başkan meclisin görüşlerini üçüncü kişilere açıklar ve Tokyo metropoliten meclisi nezdindeki sekreteryaya kadrolarını atama ve görevden alma yetkisini de kullanır. Metropolitan yönetim sisteminin yapısı büyümüş, dallanıp budaklanmış ve karmaşıklaşmıştır. Bu nedenle meclis çeşitli komisyonlar kurmuştur. Her bir komisyon kendi yetki alanı içinde belli sorunları ele alıp incelemekle görevlidir. Tokyo Metropolitan Meclisi Tokyo Büyükşehirinin ana karar organıdır. Vali ise bir yerel yönetim birimi olan

¹⁷ Güngör ERDÜMLÜ, a.g.e. S.33

Tokyo Metropolinin işlerinin yönetiminden ve temsil edilmesinden sorumlu baş yetkilidir. Vali dört yıllık süre için halkın doğrudan oyu ile seçilir.¹⁸

Toronto

Toronto Anakent Yönetimi 1953 yılında kurulmuş 1957,1966 ve 1975 yıllarında önemli değişiklikler geçirmiştir. Toronto yerel federasyonu 6 alt yönetim ve bir üst yönetimden oluşmaktadır. Görevlerin iki düzey arasında paylaşımında temel ilke olarak hizmetlerin bölgesel yada yerel nitelikte oluşları aranmıştır. Bazı hizmetlerin yürütülmesi üst yönetime, dağılımı ise alt yönetimlere bırakılmıştır. Anayollar ve kanallar üst düzeye; ikinci yol ve kanallar alt yönetime bırakılmıştır. Birçok görev ise iki düzeyce ortaklaşa yerine getirilmektedir.

Anakent meclisi alt yönetimlerin meclislerince seçilen üyelerden oluşur. Meclis başkanlığını da yapan Anakent yöneticisi ise meclisin ya kendi içinden yada dışarıdan seçilebilmektedir. Başkanlığını Ana kent yöneticisinin yaptığı yerel yönetimlerin başkan ve yöneticilerinden oluşan, önemli görevler yapan birde Yürütme Kurulu vardır. Anakent örgütlenmesinde hat birimler Anakent yönetiminin başkanlığını yaptığı komitelere bağlanmıştır.

Toronto metropoliten meclisi 40 üyeli olup belediye başkanlarından meclislerin seçilmiş üyelerinden ve metropoliten meclis üyeleri tarafından seçilen başkandan oluşmaktadır. Meclis metropoliten yönetimin en yüksek yasama ve yürütme organıdır. Uygulanacak politikayı onaylar, gelirlerin ve harcamaların artırılması konusunda yetkiler verir. Meclis komiteler aracılığı ile faaliyet gösterir ve komiteler onaylamak ve uygulamak üzere meclise tavsiyede bulunurlar. Genellikle sistem yerel çıkarlarla metropoliten bölge çapındaki çıkarların sağlıklı bir biçimde dengelenmesine olanak vermiştir.¹⁹

¹⁸ Güngör ERDÜMLÜ, a.g.e. S.34

¹⁹ a.g.e. S.40

Stockholm

İsveç, 24 ile ayrılmıştır. Merkezi idarenin uzantıları olan bu illerin Valileri merkezi hükümetçe atanır. Mahalli idareler ise bölgesel ölçekte iller, belediyeler olmak üzere iki kademelidir. İl valilikleri ile il bölgesel yönetimlerinin sınırları aynıdır. Bölge ve belediye idarelerinin 3 yılda bir seçimle gelen meclisleri ve meclis içinden seçilen başkan ve encümenleri bulunmaktadır. Stockholm Büyükşehir alanı hem il hem bölge idaresi olup bölge idaresi altında 22 bağımsız belediye bulunmaktadır. Bölge idaresi (il) sağlık, kültür, kamu taşımacılığı, belediyeler ise eğitim, alt yapı ve sosyal hizmetlerden sorumludur. Stockholm kent yönetiminin başlıca görevleri içinde planlama, imar, yangın kontrolü, liman idaresi, atık ve çevre temizliği ve idare usülleri konularında yasama metinleri kabul edip uygulaması bulunmaktadır.²⁰

Kopenhag

Kopenhag büyükşehiri 1974 yılında çıkartılan özel yasa ile yönetilen 1.8 milyon nüfuslu bir Anakenttir. Bu yönetim 3 kademelidir. En üstte bir Büyükşehir belediyesi bulunmaktadır. Bu üst meclis bölge meclislerince seçilen üyeler arasından, bu üyelerin mensup oldukları partiler tarafından alınan oy sayısı oranında atanır. Bunun altında 3 bölge ve mahalli belediyeler vardır. Bölge mahalli belediye meclisleri halk tarafından seçilen üyelere oluşur. Büyükşehir belediye başkanı üst meclis üyeleri arasından seçilir. Meclis 4 komite halinde çalışır.

Büyükşehir belediyesi planlama, sağlık, çevre, toplu taşımacılık ve sağlık hizmetlerinden; Bölge belediyeleri, ana yollar, sosyal yardım, orta ve özel öğretim, kültür hizmetlerinden, mahalli belediyeler ise ilkokullar, okul öncesi eğitimi, yetişkinlerin eğitimi, boş zamanlar faaliyetleri, yerel yollar, gençlik ve spor hizmetlerinden sorumludurlar.²¹

Türkiye'de Büyükşehir (Anakent) Yönetimini Gerektiren Nedenler

II. Dünya savaşının bitiminde bütün dünyada başlayan hızlı kentleşme hareketi 1950 yılından itibaren Türkiye'de de başlayarak ülkemizin hızlı kentleşme ve Anakentleşme sürecine girmesine sebep olmuştur. Topraktan kopma sonucu kente

²⁰ Asuman YÜCEL, *Büyükşehir Yönetimi ve İstanbul için Model*, D.P.T., Ankara 1994, S.19

²¹ a.g.e. S.20

göç bir taraftan kentlerin nüfusunu artırırken öte yandan yeni kentlerin kurulmasına ve büyümelerine yol açmıştır. Ülke sanayinin ağırlıklı bir kesiminin bulunduğu bu büyük kentler, göç hareketinin "emme borusu" olmuştur.

1950 yılında 983.000 nüfuslu bir kent olan İstanbul 1980'de 4.480.000 nüfusa ulaşmış, İstanbul'un nüfusu 1990 sayımında 7.3 milyon, 1997 sayımında ise 9.2 milyon olarak tespit edilmiştir. Ancak gerçekte 12 milyonu geçtiği sanılmaktadır. İstanbul'un yıllık nüfus artış hızı ortalama 4.5 civarındadır. Buna göre ilin nüfusu her yıl ortalama 450.000 kişi artmaktadır. Bu artış temposu ile İstanbul'un nüfusunun 2000 yılında 15 milyona yaklaşacağı tahmin edilmektedir. Aynı yıllarda Ankara'nın nüfusu 289.000'den 3.684.000'e, İzmir'in nüfusu 228.000'den 3.174.000'e, Adana'nın nüfusu ise 118.000'den 1.647.000'e yükselmiştir.

Tabii olmayan bu kent nüfus artışının ana nedenini diğer faktörlerin yanında kırsal kesimden kente göç oluşturmaktadır. Şehirlerimizin bu boyutlara ulaşması bir yandan hızlı nüfus artışı, diğer yandan sanayileşme vetiresi olarak kırsal alandan kentlere bir akın başlatma ve büyük kentlerin etrafında Anakentleri kuşatan yeni kentler oluşmakta ve böylece büyük kent olgusu ile toplumumuzu karşı karşıya getirmektedir.²²

Anakentlerde yoğunlaşan sanayi, ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler Anakent merkezlerinden sanayi yatırım alanlarının sınırlanması ve bu yatırımlara yönelik teşvik uygulamasının kaldırılması sonucunda yerleşim alanı dışına çevre köylere doğru kaymıştır. Göç hareketi ile gelen kitleler ise ya sanayi semtlerinde yada belediye denetiminden uzak olabilmek için belediye sınırları dışında kalan yerlerde yaptıkları gecekondu ile kentlerin yayılmasında ikinci temel nedeni oluşturmaktadırlar.²³

²² Hayri KOZAKÇIOĞLU, *İstanbul'un Sorunları, Geleceği ve Öneriler*, Yeni Türkiye Dergisi, Sayı 4, Ankara 1995, S.488

²³ Birgül GÜLER, *Büyük Kentler için Yönetim Arayışı*, Türk İdare Dergisi, Mart 1987, Sayı 374, S.117

Türk tarımına 1950 yılından itibaren Marshall yardımının başlaması ile birlikte traktör sayısı hızla artmıştır. Bir traktörün tarımda çalışan 6-10 kişiye bedel olduğu yer yer bu sayının giderek arttığı düşünülürse tarımda topraktan kopmanın boyutlarının nereye varacağını ifade etmeye yeter sanırım. O yıllarda Türk tarımının tabiat şartlarının büyük ölçüde tesiri altında bulunduğu da düşünülürse, tarımda verimin düşüklüğü yanında gelirin azlığı da ortaya çıkacaktır. Ayrıca ülkemizde veraset sisteminin neticesi tarım topraklarının çok parçalanmış oluşu tarımda makinalaşmanın hızlanması gibi nedenler insanımızı toprağında tutmaya yetmemiştir. Topraktan kopan bu insanlar (İstanbul'un taşı toprağı altın gibi) sosyal ve kültürel imkanlar, büyük imkanlar, büyük bir toplumun bireyi olma duygusu, şehirde yaşama arzusu gibi nedenlerle kırsal kesimden kente göç etmişlerdir. Bugün başta İstanbul olmak üzere İzmir, Ankara, Adana, Kocaeli ve Mersin'in kenar mahallelerine baktığımızda büyük çoğunluğu başka yerlerden özellikle de doğu ve güneydoğudan gelen insanları görmekteyiz. Özellikle 1990 yılından itibaren doğu illerinde yaşanan anarşi, terör ve bölücülük hareketi nedeniyle insanlar can güvenliğini temin için batıya akmaktadırlar. Bu şehirlere gelen insanların çoğunluğunun gecekondularda, sağlıksız ortamlarda yaşadığı hepimiz tarafından bilinen bir gerçektir.

Ülkemiz nüfusunun büyük bir bölümünün kentlerde yaşamakta olduğu Tablo 8'de görülmektedir.

TABLO. 8**Türkiye'deki Kentsel ve Kırsal Nüfus Oranları**

Yıl %	Toplam Nüfus	Kentsel Nüfus	%	Kırsal Nüfus	
1927	13.648.270	3.305.879	24.2	10.342.391	75.8
1950	20.947.188	5.244.337	25.0	15.702.851	75.0
1960	27.754.820	8.859.731	31.9	18.895.089	68.1
1970	35.605.176	13.691.101	38.5	21.941.075	61.5
1980	44.736.957	19.645.007	43.9	25.091.950	56.1
1990	56.098.000	33.326.351	59.4	23.146.684	40.6

Kaynak: Firuz D.YAŞAMIŞ, Üçüncü Bin Yılın Yönetim Teknolojisine İlişkin Gereksinimleri ve Türk Belediyeleri, Yeni Türkiye Dergisi, Sayı 4, Ankara 1995, S.427

Ülkemizde gerek şehir nüfusunun gerek kırsal kesim nüfusunun Türkiye nüfusuna paralel olarak artış göstermekle beraber şehir nüfus artış hızı genel nüfus artış hızından daha yüksek olması nedeniyle kentleşme oranı yükselmektedir.

Başta İstanbul olmak üzere, Ankara, İzmir, Bursa, Adana ülkemizin en büyükşehirleri olması yanında, bu illerimiz ekonomimizin, turizmimizin, ticaret ve sosyal gelişmemizin dinamizminin odak noktaları durumundadırlar. Bu anakentlerimiz sadece etrafındaki kentleri etkilemekle kalmamaktadırlar. İstanbul Marmara Bölgesini, İzmir Ege Bölgesini, Ankara İç Anadolu Bölgesini, Adana Akdeniz Bölgesini etkilemektedir.

Plansız ve kontrolsüz fiziki büyüme bu kentlerin sosyal yapılarında, ekonomilerinde ve yerleşme biçimlerinde önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu değişiklikleri şu başlıklar altında toplayabiliriz;

1- Elektrik, telefon, su, yol ve kanalizasyon gibi altyapı hizmetleri yetersiz kalmıştır.

2- Asayiş, trafik, otopark, kitle ulaşım sorunları artarak çeşitlenmiş, büyük boyutlar kazanarak içinden çıkılmaz bir hal almıştır.

3- İmara aykırı bir yapılaşma ve gecekondulaşma, şehirlerimizin geleceğini de olumsuz yönde ipotek altına alacak şekilde artmıştır.

4- Arazi dokusu hızla bozulmuş bahçe ve yeşil alanlar giderek betonlaşmıştır.

5- Belediye sınırları, hatta mülki sınırlar kağıt üzerinde kalmış, metropol oluşumu içerisinde kalan idareler arası koordinasyon bozukluğu, hizmet verimini düşürmüş, bazende hizmetler sahipsiz kalmıştır.

6- Mahalli hizmetleri karşılayacak yerel yönetimler idari, siyasi ve mali açıdan yetersiz kalmış, çareyi başkent Ankara'dan bekler olmuşlardır.

7- Plansız ve kontrolsüz imar, konut, ulaşımda çevre sorunlarını artırmıştır. Bunun sonucu hava ve su kirliliği kendisini önemle hissettirmiştir.

Sonuçta büyük kentlerin doğmasından önceki şartlara ve ihtiyaçlara göre uygulamaya konulan idari ve hukuki düzenlemeler günün şartları ve ihtiyaçları için yetersiz kalmıştır.²⁴

Türkiye'de Büyükşehir Yönetimi

Ülkemizde özellikle 3 büyük kentimizde iki düzeyli bir yerel yönetim sistemi kurma fikri 1960'lı yıllarda ortaya atılmış ve daha sonraki yıllarda da çeşitli çevrelerce desteklenmiştir.

12 Eylül 1980'den sonra başlatılan "Türk Kamu Yönetimini Yeniden Düzenleme Çalışmaları" genel seçimlerin yapıldığı Aralık 1983 tarihine kadar sürmüş, çalışmalar hem merkezi yönetim hemde yerel yönetim birimlerini içeren geniş bir çerçeve içinde gerçekleştirilmiştir.²⁵

Milli Güvenlik Konseyinin 34 sayılı kararı çevre belediyelerin ana belediyelere bağlanmasını öngörmüş bunun uygulamasını ise Sıkıyönetim Komutanlıklarına bırakmıştır. Konsey kararı metropoliten alandaki küçük belediyeleri Büyükşehir Ana

²⁴ Ali KAYA, a.g.e. S.30

²⁵ Ruşen KELEŞ- Fehmi YAVUZ, **Yerel Yönetimler**, Turhan Kitabevi, Ankara 1983, S.190-211

Belediyelerine bağlamayı hedef aldığı halde bazende daha fazla nüfuslu olan belediyeler daha az nüfuslu olan belediyelere, bazende imkan ve mesafe bakımından hizmet arzı mümkün olmayan bir belediyeyi diğer küçük belediyelere bağlamıştır.²⁶ Milli Güvenlik Konseyinin 34 sayılı kararı geçici bir tedbir mahiyetinde olduğundan konuyu bütün yönleriyle halletmek ve aksaklıkları gidermek amacıyla 04.12.1981 tarih ve 2561 sayılı kanun kabul edilerek 8 Aralık 1981 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanunda zikredilen ana belediyelerin nüfusu 300.000'i aşan belediyeler olduğu anlaşılmaktadır. O tarihte son nüfus sayımı neticelerine göre Türkiye'de nüfusu 300.000'i aşan şehir sayısı 9'dur. Kanunda güdülen gayenin enerji, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, ulaşım, toplu taşıma ve imar gibi temel belediye hizmetlerinin birbirleriyle uyumlu ve bütünleştirici bir planlama içinde yeterli ölçüde ve verimli bir biçimde yerine getirilmesini sağlamak olduğu birinci maddesinden anlamak mümkündür. Büyükşehirlerin çevresinde bulunan belediyeleri ve köyleri ana belediyelere bağlarken gözönünde tutulacak kıstas ana belediyelerin hizmet götürme ve birleştirme imkanları olacaktır denilmektedir.

Gerek Milli Güvenlik Konseyi'nin 34 numaralı kararında, gerekse 2561 sayılı kanunda yer alan hükümler daha ziyade civar belediye ve köylerin ana belediyelere ne suretle bağlanacağını göstermekte, fakat metropoliten karakter arzeden İstanbul, İzmir gibi şehirlerin nasıl idare edileceği, problemlerinin nasıl halledileceği hakkında herhangi bir hükmü ihtiva etmemektedir.

12 Eylül yönetiminin sona erip demokratik hayata geçişle birlikte, 7 Kasım 1982 tarihli Anayasasının 127 nci maddesinde yer alan "Kanun Büyük Yerleşim Merkezleri için Özel Yönetim Biçimleri Getirebilir" hükmü gereğince 6 Kasım 1983 tarihinde yapılan genel seçim sonucunda oluşan hükümet 27 Mart 1984 tarihinde kabul edilen 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameyi ve Anakent yönetimi sisteminin nasıl işleyeceğini göstermek

²⁶ Osman MERİÇ, *Metropoliten İdare Kurma Teşebbüsü*, İller ve Belediyeler Dergisi, Nisan 1984, S.462

amacıyla da 12.12.1984 tarih 18602 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3030 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğini çıkarmıştır.²⁷

3030 sayılı Kanun gereği İstanbul başta olmak üzere İzmir ve Ankara'da Büyükşehir belediyelerinin ilk örnekleri başlatılmış oldu. Daha sonra 19.06.1986 tarih 3306 sayılı Kanunla Adana, 27.06.1987 tarih ve 3391 sayılı kanunla Bursa, 20.06.1987 tarih ve 3398 sayılı kanunla Gaziantep, 20.06.1987 tarih ve 3399 sayılı kanunla Konya, 14.12.1988 tarih ve 3508 sayılı kanunla Kayseri Büyükşehir Belediyesi statüsüne alınmıştır.²⁸

504 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile aynı tarihte Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun illerinde de Büyükşehir Belediyeleri kurulmuştur.²⁹ Böylece ülkemizde 1995 yılı itibariyle 15 Büyükşehir Belediyesi, 56 Büyükşehir İlçe Belediyesi ve 21 Büyükşehir Alt Kademe Belediyesi oluşturulmuştur. Oluşturulan Büyükşehir ile ilçe belediyeleri ve alt kademe belediyeleri aşağıda alfabetik olarak sıralanmıştır.

BELEDİYE ADI

NÜFUSU

1- İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

6.326.621

Adalar İlçe Belediyesi

Bağcılar

Bakırköy

Bayrampaşa

Beşiktaş

Beykoz

Beyoğlu

Eminönü

Fatih

Gaziosmanpaşa

Kadıköy

Kağıthane

Kartal

Küçükçekmece

Pendik

Sarıyer

Şişli

Ümraniye

²⁷ 12.12.1984 tarih ve 18602 sayılı Resmi Gazete

²⁸ Güngör ERDÜMLÜ, *Büyükşehir Belediyeleri, İller ve Belediyeler Dergisi*, Sayı 569, Mart 1993, S.113

²⁹ 09.09.1993 tarih ve 21693 sayılı Resmi Gazete, Ayrıca 28.12.1993 tarih 93/5120 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

Üsküdar
Zeytinburnu
Avcılar
Güngören
Bahçelievler
Maltepe
Tuzla
Esenler
Eyüp

2- ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

2.584.595

Altındağ
Çankaya
Etimesgut
Gölbaşı
Keçiören
Mamak
Sincan
Yenimahalle

3- İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

1.774.445

Bornova
Buca
Karşıyaka
Konak
Çiğli
Gaziemir
Balçova
Narlıbahçe
Güzelbahçe

4- ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

916.150

Seyhan
Yüreğir

5- BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

834.578

Osmangazi
Nilüfer
Yıldırım

6- GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

603.432

Şahinbey
Şhitkamil

7- KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

513.436

Karatay
Selçuklu
Meram

8- KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 421.362
Kocasinan
Melikgazi

En son oluşturulan 7 Büyükşehir belediyesinde ilçe belediyeler oluşturulmayıp alt kademe belediyesi şeklinde bir oluşuma gidilmiştir. Bu nedenle aşağıda sayacağımız beldeler mülki anlamda birer ilçe değildirler.

9- MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 422.357
Akdeniz
Toroslar
Yenişehir

10- ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 413.082
Odunpazarı
Tepebaşı

11- DİYARBAKIR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 378.810
Bağlar
Sur
Yenişehir

12- ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 378.203
Muratpaşa
Kepez
Konyaaltı

13- SAMSUN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 385.493
İlkadım
Gazi
Canik
Atakum

14-İZMİT BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ**190.741**Bekirpaşa
Saraybahçe**15- ERZURUM BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ****242.391**Yakutiye
Kazımkarabekir
Yenişehir
Dadaşkent³⁰

Öngörülen sistemle özet olarak prensipte ve genelde Büyükşehirin bütünlüğü esas alınmış, ilçe belediyeleri üzerinde etkili bir koordinasyon ve denetim öngörülmüştür. Büyükşehir belediyciliği sistemi aynı zamanda sınırlı bir üst kademe getirmiş bulunmakta bu yönüyle de büyük yerleşim merkezleri için getirilen özel yönetim biçimini yansıtmaktadır.

³⁰ Nihat YILDIZ, Ülkemizde Büyükşehir, Büyükşehir İlçe ve Alt Kademe Belediyelerinin İlişkileri ve Karşılaşılan Sorunlar, Çözüm Önerileri, Mahalli İdareler Dergisi, Sayı 22, Temmuz 1995, S.25

XI. BÖLÜM

DİĞER ÜLKELERDEKİ BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI

JAPONYA

Japonya'da belediyelerin sayısı, 3.255'dir. Bunlar içinde bir bölümü kent (shi), bir bölümü kasaba (cho), bir bölümü ise köy (son) niteliğindeki belediyelerdir.

1945 yılında 10.520 olan belediye sayısı, 1955'te 40.813'e, 1965'te 3.376'ya, 1980'de ise 3.255'e düşürülmüştür.

ORGANLAR

Belediye başkanları, belediyelerin yürütme organıdır. İl Belediye Meclisleri ise, genel karar organıdır. Hem başkan, hem de meclis üyelerini doğrudan doğruya halk seçer. Belediyenin yetkileri belediye başkanıyla meclis arasında paylaşılmış durumdadır. Ama birbirleri üzerinde karşılıklı denetim sahiptirler.

Çeşitli hizmetlerin görülmesinden sorumlu olan birimlerin başında bulunanlar belediye başkanlarıncı atanırlar. Ve onların genel gözetim, denetim ve eşgüdümü altında çalışırlar.

MECLİS

Belediyelerde meclis üyeliklerinin sayısı, kent belediyelerinde 30-100, kasaba ve köy belediyelerinde ise 12-30 arasında değişmektedir. 300 binden az nüfuslu belediyelerde üye sayısı 48, 300-500 bin kişi arasında nüfusu bulunan belediyelerde ise her ek 100 bin kişi için 4 üye, yarım milyondan daha çok nüfusu bulunan belediyelerde de her ek 200 bin kişi için 4 üye eklenerek bulunacak sayıdadır.

Meclisler kendilerine bir başkan ve bir de başkan vekili seçerler. Yönetmelikleri kabul etmek, değiştirmek, yürürlükten kaldırmak, bütçeyi kabul etmek, yıllık kesin hesapları incelemek, vergi tahsilatını gözden geçirmek, sözleşmeler yapılması için yönetime yetki vermek, soruşturma yapmak, halkın dileklerini kabul etmek, halka açık toplantılar düzenlemek, meclislerin yetkileri arasındadır.

Meclisler, belediye başkanlarının çağrısı üzerine olağanüstü ve olağan toplantılar yaparlar. Olağan toplantıların sayısı yılda dördü geçemez. Meclis,

gerektiğinde ve ayrıca tüm üye sayısının dörtte birinin istemi üzerine olağanüstü toplantılar yapar.

BAŞKAN

Belediye başkanları doğrudan doğruya halk tarafından ve dört yıllık bir süre için seçilir. Süresi biten başkan yeniden seçilebilir. Belediye başkanlarının birer yardımcıları bulunur. Bunları, meclislerin olurlarına bağlı olarak atama ile iş başına getirirler.

BAŞKAN ve MECLİS İLİŞKİLERİ

Belediye Başkanlarının, meclis kararları üzerinde genel bir veto yetkileri vardır. Kararları, yeniden görüşülmek üzere meclise gönderebilirler. Öte yandan, meclis, belediye başkanına güvensizlik oyu verebilir. Başkan, güvensizlik oyu verilmesinden itibaren 10 gün içinde meclisi feshedebilir. Meclisi feshetme yetkisini, kullanmadığı takdirde, kendi görevi son bulur. Fesihten sonra yeniden seçilen meclis de başkana güvensizlik oyu verirse, başkanın görevi yine son bulur.

GÖREVLER

Bunlar, kamu düzeni, halkın sağlığı, esenliği ve gönenci ile ilgili görevler, parklar, oyun alanları, açık ve yeşil alanlar, yolların, rezervasyon ve sulama tesislerinin yapım, bakım ve onarımı ile ilgili hizmetlerle, su ve kanalizasyon, gaz ve ulaşım hizmetleri, okul, müze, eğitim kuruluşları gibi kültür tesislerinin yapımı ve bakımı, suçların önlenmesine, trafik güvenliğine, yerel iş anlaşmazlıklarının çözülmesine ilişkin görevler belediyelerce yerine getirilir. ¹

BELEDİYE GELİRLERİ

Vergiler

Hemşehrilik Vergisi, Emlak Vergisi, Sigara Tüketimi Vergisi, Kent Planlama Vergisi, Hafif Motorlu Taşıtlar Vergisi, Elektrik, Havagazı ve Madencilik Vergileri, Kereste Ticareti Vergisi de, belediye vergilerindendir.

¹ Ruşen KELEŞ, Japonya'da Yerel Yönetimler, Amme İdaresi Dergisi Sayı 3, Eylül 1984, S.108-110

DEVLET YARDIMLARI

Ayrıca devlet, belediyelerin kimi hizmet ve tesisleri kurup işletmesini desteklemek, geliştirmek ve özendirmek amacıyla karşılıksız yardımlar da yapar.

BORÇLANMA

Belediyelerin bir olağanüstü gelir kaynağı olarak borçlanma yetkileri de vardır. Ne var ki, Yerel Gelirlerle ilgili yasa, borçlanılabilecek durumları sınırlandırmıştır. Bir kez, söz konusu hizmet, alınan borcun ödenebilmesini kolaylaştırmak için gelir getirici nitelikte olmalıdır. İkinci olarak, hizmetin, ekonomik gelişmeyi destekleyici nitelikte olması da aranır. Üçüncüsü ise, borçlanma gerektiren hizmetin etkilerinin gelecek yılları da ilgilendirmesidir. Bir başka deyişle, bu hizmetin yükünü gelecek kuşakların omuzlarına yüklemek, yerel yönetim için haklı bir nedene dayanmalıdır. Eğitim tesisleri buna örnek olarak gösterilebilir. Borçlanma meclisin karar vermesine bağlıdır.

FRANSA

BELEDİYE

Karar Organı

Belediye meclisi, belediyenin işlerini kararları ile düzenler. Belediye meclisi, belediye başkanı, bir veya birkaç belediye başkanı yardımcısı ile belediye meclis üyelerinden oluşur. Belediye meclis üyelerinin sayısı belediye nüfusuna göre değişir. Nüfusu 100'den az olan belediyelerde 9, nüfusu 300.000' den çok olan belediyelerde 69'dur.

Belediye meclis üyelerinin seçimi belediye nüfusuna göre değişmektedir. Nüfusu 3.500'den az olan belediyelerde, belediye meclisi iki türlü çoğunluk listesine dayalı olarak seçilir.

Adaylık konusu zorunlu değildir ve dolayısıyla adaylık koymayan biride seçilebilir.

Belediye meclisleri 6 yılda bir yenilenir.

Yürütme Organı

Belediye meclisinin yürütme organı belediye başkanıdır. Bunun dışında bir kurul şeklinde çalışan bir yürütme organı bulunmamaktadır. Belediye başkanı ve yardımcıları gizli oy ve mutlak çoğunlukla belediye meclisince seçilir. Oyların eşitliği

halinde daha yaşlı olanı seçilmiş sayılır. Belediye başkanı belediyenin siyasi sorumlusudur.

Belediye başkanı aynı zamanda devlet görevlisi olarak aşağıdaki yetkilere sahiptir.

* Kişi Halleri memurudur. (Medeni Haller)

* Adli polis memurudur,

* Seçim listelerinin hazırlanması ve oylama işlemlerinin organizasyonundan sorumludur,

* Kişilere, Devlet adına nüfus cüzdanı, pasaport verilmesi, yabancılarla ilgili belgeler, inşaat izinleri, av teskeresi belgelerinin verilmesi ve diğer her türlü belgenin onaylanması ile görevlidir,

* Gençlerin askerlik hizmetine alınmasına ilişkin işlemleri yapmak ve okuma çağına gelmiş çocukların listelerini düzenlemekle görevlidir,

Belediye başkanı belediye yönetiminin başı sıfatıyla, genel olarak belediye meclisi kararlarını yürütmekle görevlidir.

Bütçeyi ve ödeme emirlerini düzenler. Belediyenin mal varlıklarını yönetir ve gelirlerini toplar. Belediyenin iştiraklerine ve muhasebesine nezaret eder. Belediye meclisinin yetkilendirmesi ile belediyeyi mahkemelerde temsil eder. Belediye meclisince belirlenen şartlar dahilinde belediye işleriyle ilgili olarak ihaleler yapmak, alım ve satımlarda bulunmak görevlerini yürütür.

Diğer taraftan belediye meclisi, başkana görevi süresince sınırları kesin olarak belirlenmiş aşağıda sayılan bazı karar alma yetkilerini devredebilir: Belediye birimlerince kullanılacak belediye mülkünün tahsisi, mali karakterli olmayan belediye lehine öngörölmüş haklarda ve çöp toplama hakkında tarifleri tespit etmek, belediye meclisince belirlenen ve bütçede öngörölen sınırlar dahilinde borçlanma yapmak, 12 yılın altındaki kiralamalar, hibe ve bağışlar, mezarlık tahsisleri, 30.000 FF'na kadar menkul malların karşılıklı rıza ile verilmesi, avukatların, mübaşirlerin ve uzmanların ücretlerini düzenlemek, mali birimlerin tespit ettikleri sınırlar içinde istimlak ücretlerini ödemek, ilk öğretim için sınıflar oluşturmak, belediye araçlarının verdiği zararlar konusunu düzenlemek.

Belediye başkanı, kararları alırken devredilen yetki çerçevesini dikkate almak zorundadır. Devredilen yetkiler, belediye meclisince geri alınabilir.²

İTALYA

Devlet, bazı görevleri belediyelere devretmiştir. Belediye başkanı Devlet'in temsilcisi olarak nüfus işleri, seçim hizmetleri gibi görevlere sahiptir. Belediye başkanı bunun dışında acil hallerde hijyen ve sağlık, imar ve yerel polis konularında emirnameler yayımlayabilmek yetkisine de sahip bulunmaktadır.

BELEDİYE

Karar Organı

Belediyenin karar organı belediye meclisidir. Belediye meclisi üye sayısı 12 (Nüfusu 3.000'den az olanlar) ile 60 (Nüfusu 500.000'den çok olanlar) arasında değişmektedir.

Nüfusu 15.000'den fazla olan belediyelerde, belediye meclisine belediye başkanı değil, en çok oy alan meclis üyesi veya bu görev için seçilmiş bir başkan başkanlık eder. Bu husus belediyenin kuruluş statüsünde tespit edilir. Belediye meclisi 4 yıl için seçilmektedir.

Yürütme Organı

Belediyenin yürütme organı Belediye Encümeni'dir. Belediyenin encümeni belediye başkanı ve çift sayıda belirlenmiş üyelere oluşur. Nüfusu 3.000'den az olan belediyelerde 2, nüfusu 50.000 ve daha fazla olan belediyelerde 8 encümen üyesi vardır.

Belediye başkanı belediye meclisi için kullanılan oy pusulaları ile birlikte seçilir. Her belediye başkan adayı bir politik liste ile seçime girer. Oylarda eşitlik halinde en yaşlı aday seçilmiş sayılır.

Daimi encümen (Giunta) belediye başkanı tarafından atanır ve belediye meclisinin ilk toplantısında bilgi verilir. Bu toplantıda belediye meclisi, icra programını onaylar. Belediye başkanı şahsen Giunta'nın her üyesini atadığı gibi görevden de alabilir.

² Teoman ÜNÜSAN, *Avrupa'da Yerel Yönetimler, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayın No.9, Ankara 1996, S.47*

Daimi encümen 4 yıl görev yapar ve bu süre içinde aşağıdaki hallerde yenilenir:

- * Başkanın ya da üyelerinin yarından fazlasının istifası,
- * Belediye meclisi üyelerinin en az beşte birinin sunduğu program, belediye başkanı veya Giunta üyeleri hakkında verdiği güvensizlik oyunun meclisçe kabul edilmesi,
- * Hükümetçe fesih.

Belediyenin siyasal sorumlusu halk tarafından seçilen belediye başkanıdır. Beldeyi temsil eder, belediye meclisini ve encümenini (Giunta) toplantıya çağırır ve başkanlık eder. Belediye teşkilatının çalışmasını düzenler, belediye kararlarının uygulanmasını sağlar.

Bunların dışında belediye başkanı Devlet temsilcisi olarak aşağıdaki görevleri yapar:

- * Halkın nüfus kayıtlarının tutulması, kendisine verilen seçimle, askerlik görevi ile istatistiklerin tutulması ile ilgili görevler,
- * Kamu düzeni, güvenlik, sağlık, ve kamu hijyeni konusunda kendisine mevzuatla verilen görevler
- * Adli polis konusunda kendisine verilen görevler.³

İSPANYA

İspanya'da 8082 adet belediye vardır.

BELEDİYE

Karar Organı

Karar organı belediye meclisidir. Belediye meclisi nüfusa göre tespit edilen sayıda meclis üyelerinden oluşur ve başkanı seçer.

Belediye meclisinin görevlerinden önemli bazıları aşağıya çıkarılmıştır.

- * Yürütme organının kontrol ve denetimini yapmak,
- * Belediyeler arası kurulacak birlik vs. gibi teşkilatlanmalara katılma, belediye sınırlarının değiştirilmesine, belediyenin ve belediye dahilindeki daha önemsiz

³ a.g.e. S.58

yönetim biçimlerinin, belediye merkezinin ve belediye isminin değiştirilmesine, tanıtıcı bayrağın ve amblemin kabul edilmesine karar vermek,

* İmar mevzuatının verdiği yetki sınırları içinde imara ilişkin her türlü plan ve uzantılarını kabul etmek,

* Belediye tüzük ve yönetmeliklerini kabul etmek, idari emirnameler çıkarmak,

* Belediyenin mali kaynaklarını tespit etmek, bütçeyi kabul etmek ve değiştirmek, harcamalara karar vermek ve kesin hesapları onaylamak,

* Diğer idari birimlere yetki devrini onaylamak,

* Diğer yerel yönetim ve idarelerle mevcut yetki ihtilaflarını açıklamak, ilan etmek,

* Personel kadrolarını tespit etmek, boş kadrolara alınacak personelin sınav suretiyle işe alınma esaslarını düzenlemek, memurlara ek olarak verilecek ücretleri tespit etmek, memurların işten çıkarılmalarına, sözleşmeli personelin akitlerinin feshine ilişkin usulleri tespit etmek,

* İdari ve adli yargı mercilerinde dava açmak,

* Belediye mülklerinin devrine karar vermek,

* Belediye başkanı hakkında güvensizlik oyu vermek,

* Kanunların belirlediği diğer işleri yapmak,

Yürütme Organı

Belediyenin yürütme organı belediye başkanıdır. Belediye başkanı, başkan yardımcıları ve yürütme kurulu ile birlikte çalışır. Belediye başkanı belediyenin siyasal sorumlusudur.

Belediye yürütme kurulunun görevleri başkana çalışmalarında yardımcı olmak, belediye meclisi ve belediye başkanının devrettiği görevleri yapmak ve mevzuatta verilen görevleri yapmaktır.

Belediye başkanının görevleri ise aşağıda sıralanmıştır:

* Belediyeyi temsil etmek,

* Belediye organlarının çalışmasını sağlamak,

* Belediye organlarına başkanlık etmek,

* Belediye servislerinin çalışmasını yönetmek, denetlemek,

* İdari emirnameler çıkarmak,

- * Belediye harcamalarını kendi yetkisi sınırları içinde yapmak, hesapları tutturmak,
- * Belediye zabıtasının en büyük amiri olarak bu teşkilatı yönetmek, silah taşıyacak memurları atamak ve cezalandırmak,
- * Acil hallerde idari ve adli yargı mercilerinde dava açmak,
- * Bir afet, kamu düzeninin bozulması veya önemli bir tehlike olması halinde kişisel sorumluluğu altında gerekli önlemleri almak ve bu önlemleri belediye meclisini hemen toplantıya çağırarak, onun onayına sunmak,
- * Belediye emirnamelerine uymayanları cezalandırmak,
- * Belediye emirnamelerinde öngörülen izinleri vermek,
- * Belediyenin diğer organlarına verilmemiş yetkilerini kullanmak,
- * Belediye başkan yardımcılarını atamak,

Belediye başkanı yetkilerini başkan yardımcılara ve meclis üyelerine devredebilir. ⁴

PORTEKİZ

Portekiz'de 305 belediye mevcuttur.

BELEDİYE

Karar Organı

Belediyenin karar organı Belediye Meclisi'dir. Belediye meclisi köy ve mahalle muhtarları ile seçimle gelen üyelerden oluşur. Mecliste seçimle gelmiş üye sayısı muhtarlık sayısından bir fazla olarak tespit edilmiştir.

Belediye meclisi görevleri arasında en önemlileri:

- * Belediye encümeninin çalışmalarına yardımcı olmak ve denetlemek,
- * Belediyenin yararına olan konular hakkında bilgi toplamak ve bunları gerçekleştirmek,
- * Yürütme organı hakkında güvensizlik oyu vermek,
- * Belediye tüzük ve yönetmelikleri ile emirnameleri onaylamak,
- * Her yıl bir faaliyet programı ve bütçe ile kesin hesapları onaylamak,

⁴ a.g.e. S.65

- * Belediye hudutları dahilindeki kalkınmışlık farklılıklarını dikkate alarak belediye normları ve planlarını uygulamak,
- * Belediye kadrolarını onaylamak,
- * Belediyenin işletmeler kurmasına, kurulmuş işletmelere ve belediye birliklerine katılmasına karar vermek,
- * Belediye vergileri koymak ve borçlanmaları onaylamak,
- * Belediye yetkilerinin muhtarlık yürütme kurullarına devrine karar vermek.

Yürütme Organı

Belediyenin yürütme organı Belediye Yürütme Kurulu'dur. Belediye yürütme kurulunda üye sayısı en az 5 en çok 17 arasında değişmektedir. En çok oy alan listenin başındaki üye aynı zamanda belediye başkanıdır. Belediye başkanı, yürütme kurulu üyelerinden kaç tanesinin tam gün çalışacağına karar verir. Başkan isterse yarım gün çalışacak üyeleri de belirler. Başkan ayrıca belediye yürütme kurulu üyelerinin hangi görevlere bakacağını da tespit eder. Belediye yürütme kurulunun belediye teşkilatının yönetimi ile ilgili bazı görevlerini başkana devredebilir. Başkan devraldığı bu yetkileri yürütme kurulu üyelerine devredebilir.⁵

HOLLANDA

Hollanda'da 647 belediye vardır.

BELEDİYE

Karar Organı

Belediyenin karar organı Belediye Meclisi'dir.

Küçük belediyelerde belediye meclis üyesi sayısı 9, büyük belediyelerde 45'tir. Belediye meclisine belediye başkanı başkanlık etmektedir. Meclis üyeleri dört yıl için seçilir. Belediye meclisi, belediye başkanı veya belediye yürütme kuruluna yasal olarak verilmemiş olmak şartıyla, belediyenin bütün faaliyetlerini yürütmeye ve kurallar koymaya yetkilidir. Bu sıfatla belediye kararları yayınlar, bütçeyi yapar.

⁵ a.g.e. S.69

Yürütme Organı

Belediye yürütme kurulu, belediye başkanı ve yürütme kurulu üyelerinden oluşur. Başkanın yokluğunda, bir yürütme kurulu üyesi başkana vekalet eder. Yürütme kurulu üyeleri, belediye meclisince kendi üyeleri arasından seçilir. Bunların görev süresi meclis üyelerinin görev süresi kadardır.

Belediye başkanı yürütme organı olarak faaliyetleri gerçekleştirmek ve koordine etmekle görevlidir. Belediye yürütme kurulunda kabul edilmiş iş ve işlemleri imzalar, yürürlüğe koyar ve kamu düzenini sağlar. Polis ve yangına karşı korunma hizmetlerinden sorumludur. Hukuki davalarda belediyeyi temsil eder. Kamuoyu önünde bir çeşit arabulucu olarak kabul edilir.

Belediye başkanı ve yürütme kurulu üyeleri, belediye meclisine karşı tek tek ve ortaklaşa sorumludurlar.

Belediye idari teşkilatının başı Belediye Sekreteridir. Belediye sekreteri, belediye başkanına, belediye meclisine ve belediye yürütme kuruluna ve belediyedeki bütün komitelere faaliyetlerinde yardımcı olmak zorundadır. Belediye meclisinin, belediye yürütme kurulunun bütün toplantılarına katılır, belediye teşkilatının koordinasyonundan sorumludur. Belediye sekreteri, belediye meclisince, belediye yürütme kurulunun kendisine teklif ettiği iki aday arasından seçilir.⁶

LÜKSEMBURG

Lüksemburg'da yerel yönetim biçimi olarak sadece belediyeler vardır ve sayısı 118'dir.

BELEDİYE

Karar Organı

Belediyelerin karar organı belediye meclisidir. Meclis üyesi sayısı belediyenin nüfusuna göre 7 ile 27 arasında değişmektedir.

Belediye meclisi belediyenin temel karar organı olarak, belediyeye ait işlerde karar vermekle sorumludur. Kanun, bu meclislere cezalandırma yetkisi de bulunan her türlü kararı alma hakkını vermiştir.

⁶ a.g.e S.74

Belediye meclisi, belediye mal ve mülkleri, giderleri ve gelirleri, yürütülecek yatırımlar, belediye işletmeleri konusunda her türlü kararı verir. Belediye memurlarının atanması, görevden uzaklaştırılması, işlerine son verilmesi konularında İçişleri Bakanı'nın onayı ile, komisyon üyelerini belirlenmesi konusunda ise bizzat karar verir. Belediye meclisi belediye bütçesini yapar ve hesapların tutulmasını temin eder.

Yürütme Organı

Belediyenin yürütme organı belediye başkanı ve Yürütme Kurulu'ndan meydana gelir. Belediye başkanı ve üyelerden oluşan yürütme kurulu, genel ve belediye düzeninin sağlanması ile görevlidir. Yürütme kurulu aynı zamanda merkezi idareye ait polis hizmeti dışındaki kanunlar ile Büyük Dükalık ve bakanlık kararlarının yürütülmesinden de sorumludur.

Belediye görevi olarak ise yürütme kurulu, belediye meclisi kararlarının yürütülmesinden, belediye hizmetlerinin, belediye işletmelerinin düzenli yapılmasından, belediye işletmelerinin denetiminden sorumludur.

Yürütme kurulu, belediyenin mülklerini ve mülkler üzerindeki haklarını korur, belediye personelinin çalışmalarına nezaret eder, bunların izinleri, terfileri ve diğer hakları konusunda kanun ve diğer mevzuat hükümlerini uygular. Belediyeyi mahkemelerde temsil eder, nüfus kayıtlarıyla diğer yazışmaları tutar ve arşivler.

Belediye Başkanı, belediyenin bir organı olarak, Belediye Meclisine ve Yürütme Kurulu'na başkanlık eder. Belediye meclisi ve yürütme kurulunun kararlarını, belediyenin sözleşmelerini ve yayınlarını imzalar.

Belediye başkanı kamu huzurunun ciddi tehdit altında olduğu hallerde, emniyet güçlerinin müdahalesini yazılı olarak talep edebilir.

Belediye başkanı adli zabitanın amiridir.

Belediye başkanı, sorumluluk kendinde kalmak şartıyla, yetkilerinin tamamını veya bir kısmını yürütme kurulu üyelerinden birine devredebilir.

Belediye nüfusla ilgili olarak işlemler yapmak ve nüfus kayıtlarını tutmakla da görevlidir.⁷

BELÇİKA

Belçika'da 589 adet belediye vardır.

BELEDİYELER

Karar Organı

Belediyelerin karar organı Belediye Meclisi'dir. Belediye Meclisi'nde üye sayısı nüfusu 1.000'den az olanlarda 7, nüfusu 300.000'den fazla olanlarda 55 olmak üzere nüfusa göre değişmektedir.

Belediye meclisi, belediyeyi ilgilendiren her konuda karar alma yetkisine sahiptir. Bunun dışında belediye meclisinin sahip olduğu temel yetkiler şunlardır:

- Hukuki kurallar koyma yetkisi: Kamu düzenini sağlamak amacıyla güvenlikle ve genel idare ile ilgili emirnameler çıkarmak yetkisi,
- Personele ilişkin yetkiler: Başka bir otoriteye verilmemiş olması kaydıyla, personelin kadrolarına, aylıklarına ve disiplin hükümlerine ilişkin tesbitler yapma yetkisi,
- Belediye alanının yönetimi,
- Belediyenin maliyesine ve bu cümleden olarak bütçesine, hesaplarına, programlarına, vergilerine ve borçlarına ilişkin kararlar alma yetkisi.

Yürütme Organı

Belediyenin yürütme organı belediye başkanı başkanlığında toplanan, nüfusa göre sayısı değişen yürütme kurulu üyelerinden meydana gelir.

Belediye başkanı, belediye meclisi üyeleri arasından kral tarafından atanır. Belediye yürütme kurulu üyeleri, belediye meclisince kendi üyeleri arasından gizli oyla seçilir.

⁷ a.g.e. S.78

Belediye başkanı Kral'ın, federal otoritelerin, bölgesel idarelerin temsilcisi ve beldedeki en yüksek memurdur. Başkan, merkezi idare, il meclisi veya il daimi encümenince belediye meclisi veya yürütme kuruluna verilmişler dışında kalan mevzuat uygulamasını belediyede yapar.

Başkan güvenlikle ilgili kanunların yürütülmesinden sorumludur ve karışıklık halinde silahlı kuvvetlerden yardım talep edebilir.

Belediye başkanı aşağıdaki yetkileri kullanır:

- Belediye meclisine başkanlık eder,
- Belediye daimi encümenine başkanlık eder,
- Belediye meclisi ve daimi encümenince alınan kararları imzalar ve yayımlar,

- Belediye zabıtasının başı olarak beldede kamu düzenini sağlar,

Kişi halleri memurudur. Bu görevini yürütme kurulu üyelerinden birine devredebilir.⁸

YUNANİSTAN

Yunanistan'da köy belediyeleri ve kent belediyeleri olmak üzere iki tip belediye vardır. Nüfusu 9.999 ve daha az olan beldelere köy belediyeleri, 10.000 ve daha çok olan nüfuslu yerlere kent belediyeleri denmektedir. Toplam 5.922 belediye mevcuttur.

⁸ a.g.e. S.82

Köy Belediyeleri

Karar Organı

Belediye Meclisindeki üye sayısı belediye nüfusuna göre değişmektedir.

Nüfusu 2.000'den az olan belediyelerde	7
2.001-5.000 arasındaki belediyelerde	9
5.000'den fazla nüfuslu belediyelerde	11 üye bulunmaktadır.

Belediye meclisinin genel bir sorumluluğu vardır. Belediye başkanına mevzuatla verilmiş yetkiler dışındaki yetkileri kullanır.

Yürütme Organı

Köy belediyelerinde yürütme organı bir kişiden ibarettir ve Belediye Başkanı olarak adlandırılır. Belediye meclisi seçimlerinde aday listesinin başındaki aday belediye başkanı seçilir.

Köy belediyesinin başkanı belediyenin siyasal sorumlusudur. Başkan, belediye meclisinin kararlarını uygular, mevzuat hükümlerine göre karar alma yetkisini kullanır.

KENT BELEDİYELERİ

Karar Organı

Bu tip belediyelerin iki tip karar organı vardır. Bunlar:

- Belediye meclisi,
- Belediye başkanlığı komitesi.

Belediye meclisi üye sayısı nüfusa göre 15 ile 41 kişidir.

Başkanlık komitesi ise belediye meclis sayısına göre 3-7 arasında değişmektedir. Bu komiteye belediye başkanı başkanlık eder. Komite belediye meclisince seçilir. Başkanlık komitesi özellikle ekonomik sorunları kararlaştırır (Bütçeyi yapmak, kredileri düzenlemek vs.)

Belediye meclisinin genel bir sorumluluğu vardır. Belediye başkanı ve başkanlık komitesine verilmemiş, bütün işlerden sorumludur.

Yürütme Organı

Kent belediyelerinin yürütme organı, Belediye Başkanı'dır. Belediye meclisi seçiminde listelerin başında belediye başkanı adayının ismi vardır ve kazanan listenin başındaki bu aday başkan seçilir.

Belediye başkanı, belediyenin siyasal sorumlusudur ve belediye meclisince verilen kararları uygular. Ayrıca mevzuatın verdiği bütün işleri yürütür.⁹

DANİMARKA

Danimarka'da yerel yönetimler iki düzeyli bir sisteme dayanmaktadır. Üst düzeyde kontluklar, alt düzeyde ise belediyeler vardır. Ülke 14 kontluk ve 275 belediyeden oluşmaktadır.

Karar Organı

Kontluklarda, Kontluk meclisi, belediyelerde, Belediye Meclisi karar organıdır. Bu meclislerin üye sayıları nüfuslarına göre 7-31 arasında değişmektedir. Bütün meclis üyeleri 4 yılda bir, genel seçimlerle birlikte tüm ülkede yapılan seçimlerle seçilirler.

Yürütme Organı

Bütün yerel yönetimler belediye başkanınca başkanlık edilen ve meclis üyelerinden oluşan bir mâli komisyon ile bir veya birçok diğer komisyonları seçerler. Her komisyon genel olarak 5-7 üyeye sahiptir.

Komisyonlar, genel meclis kararlarının hazırlanmasından ve uygulanmasından sorumludur. Mâli işler komisyonu, bütçenin hazırlanması, mâli ve insan kaynaklarının yönetiminden sorumludur.

Her kontluğun ve belediyenin başında bir Belediye Başkanı vardır. Belediye başkanı, hem belediye veya kontluk meclisinin, hem de mâli komisyonun başkanıdır.

⁹ a.g.e. S.87

Belediye başkanı, yönettiği idari teşkilatında en yüksek dereceli amiridir. Başkan, belediye veya kontluk meclisince 4 yıl için seçilir.¹⁰

İSVEÇ

İsveç'te 24 Kontluk, 23 Kontluk Konseyi ve 286 belediye bulunmaktadır.

Karar Organı

İsveç'te yerel yönetimlerin karar organları;

- Belediye meclisi
- Kontluk konseyi meclisi'dir.

Bütün belediyeler ve kontluk konseylerinin meclisleri vardır. Bu meclislerin üye sayısı nüfuslarına göre 31 ile 101 arasında değişmektedir.

Meclis üyeleri, genel milletvekili seçimleri ile birlikte 3 yılda bir seçilir. Bu meclislerin görevleri şunlardır;

- Faaliyetlerin hedeflerinin tespiti ve bunların yönlendirilmesi,
- Bütçe ve diğer önemli mâli sorunlar,
- Komitelerin oluşturulması ve çalışma yöntemlerinin tespiti,
- Belediye ve kontluk konseyi hesap işleri komiseri ve vekillerinin seçimi,
- Seçilmişlere verilecek ödeneklerin tesbiti,
- Yıllık rapor ve kesin hesap.

Meclis, bir komiteyi, belirli bir işte kendi adına karar vermek üzere görevlendirebilir.

Yürütme Organı

Yerel yönetimlerin yürütme organları;

- Belediye Yürütme Komisyonu

¹⁰ a.g.e. S.93

- Kontluk Konseyi Yürütme Komisyonu'dur.

Bu komisyonlar, meclislerce kendi üyeleri arasından seçilir ve görevleri diğer komitelerin yönetim ve koordinasyonunu sağlamaktır. Belediyelerde, belediyenin siyasal sorumlusu Belediye Yürütme Komisyonu Başkanı'dır. Başkanların karar alma yetkisi sınırlıdır. Kararlar çoğunlukla komisyonlarca ortak sorumluluk altında alınır. Başkanlar, belediye meclisi veya kontluk konseyi meclisi tarafından seçilir.¹¹

FİNLANDİYA

Finlandiya'da yerel yönetim birimi olarak sadece belediyeler vardır ve sayısı 460'dır.

Karar Organı

Belediyenin karar organı Belediye Meclisi'dir ve nüfusa göre 17-85 üyeden oluşur. Belediye meclisi belediyenin en üst organıdır.

Yürütme Organı

Belediyenin yürütme organı, Belediye Yürütme Kurulu'dur. En az 7 üyeden oluşur ve belediye meclisince seçilir. Belediye meclisi sınırsız bir süre için bir belediye başkanı seçer ve üyelerinin 2/3'sinin çoğunluğu ile başkanı düşürebilir.

Belediye meclisine bağlı olarak, belediye başkanı sorunları hakkında rapor hazırlamak ve meclise sunmak ve meclis tarafından alınan kararları uygulamakla görevlidir. Belediye başkanı, belediye meclisi üyesi değildir.¹²

İNGİLTERE

BELEDİYE

İngiltere'de halen 318 belediye vardır. Bunlar tarihi bir takım nedenlerle ve krali bir ayrıcalıkla belediye unvanını almakta "Mayor" veya "Lord Mayor" denilen belediye başkanına ve "Alderman" denilen üyelere sahip bulunmaktadır.

¹¹ a.g.e. S.95

¹² a.g.e. S.98

Şehirsel Bölgeler (Urban Districts)

Şehirsel bölge idareleri, kamu hizmetleri bakımından belediyelerin görev ve yetkilerine hemen aynen sahip olan mahalli idare birimleri olmakla beraber, belediye unvanını alamamakta, “Mayor” ve “Alderman”e sahip bulunamamaktadırlar. Bir kanunla kurulmuşlardır. Şehirsel bölge meclisine başkanlık eden kimseye sadece “Başkan” (Chairman) unvanı verilmektedir. Bütün İngitere’de şehirsel bölge meclislerinin adedi 584’dür.

BÖLGE MECLİSLERİNİN GÖREVLERİ

Bölge meclislerinin, yani belediye, şehirsel bölge meclislerinin görevleri birbirine çok benzemekte ve daha çok halkın günlük yaşayışıyla doğrudan doğruya ilgili yakın çevre hizmetleri ve özellikle kamu sağlığı ile ilgili konular bu meclislerin başlıca çalışma alanı olmaktadır.

Bölge meclislerinin en önemli görev kaynaklarından biriside yetki devri yolu ile il meclisinden bu meclislere verilen görevlerdir. İl meclisleri sınırlı istisnalar dışında, il yetkisine giren herhangi bir hizmetin yapılması konusunda bölge meclislerini yetkili kılabilirler.

Bölge meclislerinin başlıca normal görevlerini şöylece sıralamak mümkündür;

- Halkın konut ihtiyacını karşılamak,
- İnşaat kontrolü,
- Mezarlık işleri
- Parklar,
- Açık ve kapalı eğlence yerleri kurulması,
- Çöp toplama ve yok edilmesi,
- Temizlik işleri,
- Kanalizasyon işleri.

Bazı bölge idareleri su konusu ile de ilgilenmekte ise de, bütün İngiltere’de su büyük çoğunlukla, elektrik ve havagazı tamamıyla ayrı ve bağımsız kurumlar ile idare edilmektedir.

BAŞKANLARIN UNVANLARI

Lord Mayor-Lord Belediye Başkanı

Kral tarafından verilen kuruluş statüsünde belediye başkanına “Lord” unvanı verileceği yazılmışsa, o beldenin belediye başkanına “Lord Mayor” denilmektedir. Bu unvan, verildiği beldenin başkanına yalnızca manevi bir üstünlük sağlamakta, bunun dışında “Mayor-Belediye Başkanı”na göre herhangi bir eylemlî ve yürütmeye ilişkin özelliği bulunmamaktadır.

Mayor-Belediye Başkanı

Belediyenin kuruluşuna izin veren kral fermanında belediye başkanına “Lord” unvanı verileceğine dair bir belirti yoksa, bu türlü beldelerde belediye başkanına sadece “Mayor” denilmektedir.

Chairman-Başkan

Belediyeler dışında kalan diğer mahalli idare çeşitlerinde meclis başkanlarına sadece “Chairman-Başkan” denilmektedir.

BAŞKANLARIN GÖREVLERİ

Bütün mahalli idare birimlerinde meclis başkanları, ünvanları ne olursa olsun, başlıca şu iki görevi yaparlar;

1. Meclis toplantılarına başkanlık ederler,
2. Sosyal çalışmalarda ve törenlerde en önde ve seçkin bir yer tutarlar.

Bütün mahalli idare birimlerinde (Lord veya Mayor’da dahil olmak üzere) meclis başkanlarının, meclise başkanlık etme dışında diğer meclis üyelerinden ayrı hiçbir yetkisi yoktur. Yürütme üzerinde önemli bir rolü olmadığı halde başkanlık, kamu hayatı içinde şehri ya da bölgeyi sembolize eden, sosyal prestiji olan bir görev olması bakımından herkesin gelmeyi istediği ve gıpta ettiği bir makamdır.

Başkan görevi süresince, resmi eğlenceleri düzenler, şehir yararına çalışan gönüllü atılım ve kuruluşları destekler, bu türlü çalışmalarını arttırıcı çabalar gösterir, çeşitli nedenlerle yapılan törenleri idare eder, kuruluşları ziyaret eder, toplantılarda konuşmalar yapar, şehrin seçkin misafirlerini kabul eder ve bunlara benzer önemli sosyal görevler yapar.

Bütün mahalli idare birimlerinde meclis başkanları meclis içinden veya dışından, meclis tarafından seçilirler.

Belediye başkanlığı herkesin istek ve gıptasını üzerine çeken bir makam olmakla beraber, bu makama seçilenler, işlerinin çokluğu ve gece gündüz devam etmesi nedeniyle, kendi özel işleriyle uğraşma imkanı bulamamakta, bu yüzden de belediye başkanı olmak bu yönüyle bir fedakarlık olarak kabul edilmektedir. Bu fedakarlığın ölçüsü uygulamada bir yıl olarak kabul edilmekte, tekrar seçilme mümkün olmasına rağmen genellikle her yıl yeni bir belediye başkanı seçilmektedir.

Mahalli idare hizmetlerini genel olarak 4 büyük grup içinde toplamak mümkündür.

1.Çevre Hizmetleri

Bunlar çevrenin temizlik, sağlık, düzen, imar ve bayındırlığı (güzelliği) ile ilgili hizmetleridir. (Çöp toplama ve yoketme, cadde ve sokakların temizliği, gıda ve çevre sağlığı, trafik güvenliğinin ve genel olarak düzenin sağlanması, imar ve planlama, kanalizasyon, yol yapım ve bakımı, sokakların aydınlatılması, park, bahçe ve eğlence alanları kurulması gibi...)

2.Kişisel Hizmetler

Bu grupta, çevre içinde yaşayan insanların eğitimi, sağlığı, sosyal refahı ve yaşantısıyla ilgili hizmetler toplanmaktadır. (ilk ve orta dereceli eğitim, okul sonrası eğitimi, ana ve çocuk sağlığı, sağlık merkezleri, çocukların, yaşlıların ve sakatların korunması ve bakımı gibi...)

3.Koruma Hizmetleri

Bunlar çevrenin ve çevrede yaşayan insanların tehlikelerden korunmasını amaç edinen hizmetlerdir. (polis, yangınla mücadele, sivil savunma gibi...)

4.Ticari Hizmetler

Mahalli idarelerin, halkın günlük yaşayışını çok yakından ilgilendiren ticari konularda, bir tüccar gibi kurup işlettiği müesseseler bu gruba girmektedir. (ulaştırma vasıtalarını işletmek, şehir lokantaları açmak, müzik ve dans salonları işletmek gibi...).

Bütün mahalli idare birimleri kanun gereğince bir muhasebeci atamakla yükümlüdür. Muhasibin kanuni görevi mahalli idare gelirlerini toplamak ve harcamaları usulü dairesinde yapmaktır. Bunu sağlamak içinde, mahalli idare kasasına girmesi gereken her türlü parayı toplamaya ve mahalli idareden yapılacak her türlü harcama için ödeme yapmaya yalnızca muhasip yetkili kılınmıştır.

İngiliz mahalli idareleri içinde yalnızca il meclisleri, bütçe yapmak ve maliye komitesi kurmakla yükümlü kılınmışlardır. Mahalli idarelerde bütçe yılı, devlet bütçesine uygun olarak 1 Nisandan 31 Martta kadar olan süreyi kapsamaktadır. Bir mahalli idare biriminde evvela giderler tahmin edilmekte, sonra da bu giderleri karşılayacak gelir bulmaya çalışılmaktadır.

Gayrimenkul resmi, isminden de anlaşılacağı gibi, gayrimenkul üzerinden alınmaktadır. Gayrimenkulden de, belli bir arazi parçası ile bu arazi üzerindeki herhangi bir şey anlaşılmaktadır. Arazi ile bunun üzerine inşa edilmiş veya buna bağlı olan madenler, taş ocakları, tüneller, telgraf telleri, su bentleri, tramvay hatları, evler, dükkanlar, bürolar ve diğer binalar gibi gayrimenkul resminin konusu içindedir.

Bu ana gelir kaynağı dışında mahalli idarelerin iki gelir kaynağı daha vardır.

1. Devlet yardımları,
2. Ticari servislerin gelirleri, ücretler ve kiralardır.

İngiltere’de Devletin mahalli idarelere mali yardımda bulunmasının nedenleri şöyle sıralanmaktadır.

1. Bazı hizmetlerin belli bir standart içinde yapılması yolunda mahalli idareleri harekete geçirmek ve özendirmek,
2. Polis, eğitim, karayolları gibi yarı milli karakterde olan bazı hizmetlerin yerine getirilmesinde mahalli idarelere yardım ederek onların mali yükünü hafifletmek,

3. Kanunlarda yapılan değişiklikler sebebiyle mali idarelere ait gayri menkul resminin azalması karşısında mahalli idarelerin gelir noksanını karşılamak,

4. Mahalli idare hizmetlerinin bütün yurttta genel bir seviye tutturmasına yardım etmek,

5. Merkezi hükümetçe alınan çeşitli vergilerden mahalli idarelere düşen hizmetlerin yapılabilmesi için pay ayırmak.

İngiltere’de devlet yardımları üç ana gruba ayrılmaktadır;

a. Mahalli idarelerin harcamalarına genel olarak yardımcı olması için yapılan genel yardımlar,

b. Gelir kaynağı az olan mahalli idarelere yapılan yardımlar,

c. Belli bir servis veya hizmet için yapılan özel yardımlar.¹³

¹³ Ziya ÇOKER, İngiliz Mahalli İdareleri, a.g.e. S.64-112-115

XII. BÖLÜM

BELEDİYELERİN GÖREVLERİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE SORUNLAR HAKKINDA BELEDİYE MENSUPLARI İLE HALKIN GÖRÜŞLERİNİ BELİRLEMEK ÜZERE YAPILAN BİR ARAŞTIRMA

Belediyelerin görevleri, karşılaştıkları sorunları ve sorunlar hakkında belediye mensupları ile halkın düşüncelerini belirlemek amacı ile Kocaeli Belediyeler Birliğine bağlı belediyelerde çalışan personel ile bu belediyelerin beldelerinde yaşayan vatandaşlar arasında anket yöntemiyle bir araştırma yapılmıştır. Belediyelerde çalışma yapabilmek amacıyla Kocaeli Belediyeler Birliğinden izin alınmıştır. Anket soruları iki ayrı form olarak "A" Anket Formu", "B Anket Formu" biçiminde düzenlenmiştir. A Formu belediye görevlilerine, B Formu vatandaşlara yöneltilmiştir.

Anket çalışması yüzyüze ve bizzat beldeye gidilerek yapılmıştır. A Anket Formu 16 soruyu, B Anket Formu 21 soruyu kapsamaktadır.

Anket çalışması esnasında, gerek belediye görevlileri, gerekse vatandaşlar soruları yanıtlamakta tedirginlik göstermişler yada yanıtlamamışlardır.

Mümkün olduğunca Belediye Başkanları ile anket çalışması yapılmıştır.

Anket sorularının yanıtları bilgisayar ortamında değerlendirilmiş ve grafik haline getirilmiştir. Grafikler hakkında kısa açıklamalar yapılmıştır.

A FORMU
BELEDİYE SORUNLARI
ANKETİ

Sayın Belediye görevlisi, bu anket geliştirmekte olan ülkemizde giderek önem kazanan belediye olgusunun, sorunları ve çözüm yollarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Bilimsel bir araştırmaya esas teşkil edecek cevaplarınız, hiçbir makam ya da kişiye verilmeyecek, topluca değerlendirilecektir. Bu nedenle isim belirtmenize gerek yoktur.

Türk belediyeciliğinin gelişimine katkı verecek bu araştırmaya, verdiğiniz destek dolayısıyla şükranlarımı sunarım.

C. Gazi UÇKUN
KOÜ.İ.İ.B. Fakültesi
Doktora Öğrencisi

ANKET SORULARI

1. Kimlik Bilgileriniz (Lütfen Boşluklara Yazınız)

- a . Belediyedeki Göreviniz (.....)
- b . Eğitiminiz (.....)
- c . Belediyedeki Hizmet Süreniz (.....)

2. 1580 sayılı yasada belirtilen görevleri ne oranda yerine getirebiliyorsunuz ?

	Tamamını	Bir Bölümünü	Çok Az Bir Kısmı
Sağlık	()	()	()
Eğitim	()	()	()
Tarımsal	()	()	()
Ekonomik	()	()	()
Ulaştırma	()	()	()
Bayındırlık Görevleri	()	()	()
Çevre Hizmetleri	()	()	()
Esenlik Hizmetleri	()	()	()
Sosyal Hizmetler	()	()	()
Düzenleyici Hizmetler	()	()	()
Çeşitli Görevler	()	()	()

3. Belediye mevzuatı yenilenmeli midir ?

() Evet () Hayır

4. Belediye görevlerinin yerine getirilmesine engel olan en önemli üç etken aşağıdakilerden hangisidir ? (Önem derecesine göre 1. 2. 3.yü numaralayıarak belirtiniz.)

- () Mevzuat Hükümleri
- () Maddi Sorunlar
- () Personelin sayı ve niteliğinin yetersizliği
- () Halkın duyarsızlığı
- () Politik etkiler
- () Diğer (yazınız)

5. Belediye görevleri ile ilgili mevzuatın iyileştirilmesi için, aşağıdakilerden hangisi en çok yarar sağlayacaktır ?

- a . Görevleri yeniden tanımlanmalıdır
- b . Yetkileri arttırılmalıdır
- c . Vesayet denetimi azaltılmalıdır
- d . Belediye organları gözden geçirilmelidir
- e . Başka (yazınız)

6. Mali sorunların çözümü için;

- a . Merkez yönetimin rutin katkıları arttırılmalıdır
- b . Belediyelerin geliştirdiği projeler devletçe desteklenmelidir
- c . Vergi toplama, ceza verme vb. genel gelir kaynakları arttırılmalıdır.
- d . Belediyelere yeni kaynak yaratma imkanları verilmelidir.
- e . Halkın gönüllü katkıları sağlanmalıdır.
- f . Başka (yazınız)

7. Belediye personelinin en önemli sorunu hangisidir ?

- a . Sayısal yetersizlik .
- b . Yeterlik (liyakat) eksikliği .
- c . Politize olmaları .
- d . Ücret ve yetki azlığı .
- e . Başka (yazınız).....

8. Belediyenin personel sorunlarının çözümü için sizce aşağıdaki önlemlerden hangisi en çok yarar sağlar ?

- a . Belediyecilikle ilgili okullar açılmalı .
- b . Personel merkezi bir sınavla seçilmeli .
- c . Hizmet-içi eğitim faaliyetlerine önem verilmelidir .
- d . Belediyeler için özel bir personel düzenlemesi yapılmalıdır .
- e . Personel konusu, genel hükümler çerçevesinde belediyelerin yetkisine bırakılmalıdır
- f . Yukarıdakilerin hepsi .
- g . Başka (yazınız).....

9 .Halkla ilişkilerin iyileştirilmesi için;

- a .Yapılan faaliyetler ve projelerle ilgili , halka daha çok bilgi verilmeli .
- b . Halkın fikir ve önerilerine daha çok başvurulmalı .
- c . Halkla işbirliği ve bütünleşme için çareler aranmalı .
- d . Halkın zorunlu katkısı için yasal düzenlemeler yapılmalı .
- e . Başka (yazınız).....

10. Belediyelerin çevre sorunlarıyla ilgili sorumlulukları olmalı mı?

() Evet () Hayır

11. Belediyelerin politik sorunlarının çözümü için

- a. Belediyelerin tam bağımsız ve tarafsız çalışması sağlanmalı
- b. Belediyeler partilerle tamamen bütünleşmeli
- c. Vesayet denetimi başa olmak üzere, siyasi ve idari denetim hafifletilmeli
- d. Başka (yazınız)

12. Belediyeler çevre hususunda en çok hangi konulara ihtiyaç duymaktadırlar?

- a. Yetki
- b. Yeterli bilgi ve bilince sahip personel
- c. Maddi ve teknolojik olanaklar
- d. Halkla ve gönüllü kuruluşlarla işbirliği
- e. Çevre Bakanlığı (devlet) ile işbirliği
- f . Başka (yazınız).....

13. Belediye hizmetlerinin etkinlik ve verimliliğinin artırılması konusunda “ özelleştirmenin” yararına inanıyor musunuz ?

() Evet () Hayır

14. Belediye hizmetlerinin denetlenmesi için;

- a. Kendi denetimi (oto kontrol) yeterlidir
- b. Merkez yönetimi yetkili olmalıdır
- c. Belde halkı ve kamuoyu dikkate alınmalıdır
- d. Yeni bir denetim modeli geliştirilmelidir
- e. Başka (yazınız)

15. Sizce uygun koşullar sağlandığında, aşağıdaki görevlerden hangilerinin özelleştirilmeleri yararlı olur?

	Tamamını	Bir Bölümünü	Çok Az Bir Kısmı
Sağlık	()	()	()
Eğitim	()	()	()
Tarımsal	()	()	()
Ekonomik	()	()	()
Ulaştırma	()	()	()
Bayındırlık Görevleri	()	()	()
Çevre Hizmetleri	()	()	()
Esenlik Hizmetleri	()	()	()
Sosyal Hizmetler	()	()	()
Düzenleyici Hizmetler	()	()	()
Çeşitli Görevler	()	()	()

16. Belediyelerin sorunları ve çözüm önerilerinizle ilgili önemli bulduğunuz başka sorun varsa lütfen belirtiniz.

B FORMU
BELEDİYE SORUNLARI
ANKETİ

Sayın belde sakini, bu anket yaşadığınız yerdeki belediyeden beklentilerinizi belediye ile olan ilişkilerinizde karşılaştığınız sorunları ortaya çıkarmak ve karşılaşılan güçlükleri , yetersizlikleri giderme yolları aramak maksadıyla hazırlanmıştır.

Bilimsel bir araştırmaya esas teşkil edecek cevaplarınız , hiçbir makam ya da kişiye verilmeyecek, topluca değerlendirilecektir. Bu nedenle isim belirtmenize gerek yoktur.

Anket sorularını cevaplayarak katkıda bulunduğunuz için saygılarımı sunarım .

C . Gazi Uçkun
KOÜ.İ.İ.B.Fakültesi
Doktora Öğrencisi

ANKET SORULARI

1. Kimlik Bilgileriniz (Lütfen Boşluklara Yazınız)

a . İşiniz , Mesleğiniz (.....)

b . Eğitiminiz (.....)

2. Belediyeler aşağıdaki hizmetleri ne oranda yerine getirebiliyorlar ?

	Tamamını	Bir Bölümünü	Çok Az Bir Kısmı
Sağlık	()	()	()
Eğitim	()	()	()
Tarımsal	()	()	()
Ekonomik	()	()	()
Ulaştırma	()	()	()
Bayındırlık Görevleri	()	()	()
Çevre Hizmetleri	()	()	()
Esenlik Hizmetleri	()	()	()
Sosyal Hizmetler	()	()	()
Düzenleyici Hizmetler	()	()	()
Çeşitli Görevler	()	()	()

3. Belediye mevzuatı yenilenmeli midir ?

() Evet () Hayır

4. Belediye görevlerinin yerine getirilmesine engel olan en önemli üç etken aşağıdakilerden hangisidir ? (Önem derecesine göre 1. 2. 3.yü numaralayıarak belirtiniz.)

- () Mevzuat Hükümleri
- () Maddi Sorunlar
- () Personelin sayı ve niteliğinin yetersizliği
- () Halkın duyarsızlığı
- () Politik etkiler
- () Diğer (yazınız)

5. Belediye görevleri ile ilgili mevzuatın iyileştirilmesi için, aşağıdakilerden hangisi en çok yarar sağlayacaktır ?

- a . Görevleri yeniden tanımlanmalıdır
- b . Yetkileri artırılmalıdır
- c . Vesayet denetimi azaltılmalıdır
- d . Belediye organları gözden geçirilmelidir
- e . Başka (yazınız)

6. Mali sorunların çözümü için;

- a . Merkez yönetimin rutin katkıları artırılmalıdır
- b . Belediyelerin geliştirdiği projeler devletçe desteklenmelidir
- c . Vergi toplama, ceza verme vb. genel gelir kaynakları artırılmalıdır.
- d . Belediyelere yeni kaynak yaratma imkanları verilmelidir.
- e . Halkın gönüllü katkıları sağlanmalıdır.
- f . Başka (yazınız)

7. Belediye personelinin en önemli sorunu hangisidir ?

- a . Sayısal yetersizlik .
- b . Yeterlik (liyakat) eksikliği .
- c . Politize olmaları .
- d . Ücret ve yetki azlığı .
- e . Başka (yazınız)

8. Belediyenin personel sorunlarının çözümü için sizce aşağıdaki önlemlerden hangisi en çok yarar sağlar ?

- a . Belediyecilikle ilgili okullar açılmalı .
- b . Personel merkezi bir sınavla seçilmeli .
- c . Hizmet-içi eğitim faaliyetlerine önem verilmelidir .
- d . Belediyeler için özel bir personel düzenlemesi yapılmalıdır .
- e . Personel konusu , genel hükümler çerçevesinde belediyelerin yetkisine bırakılmalıdır.
- f . Yukarıdakilerin hepsi .
- g . Başka (yazınız)

9 .Halkla ilişkilerin iyileştirilmesi için;

- a .Yapılan faaliyetler ve projelerle ilgili , halka daha çok bilgi verilmeli .
- b . Halkın fikir ve önerilerine daha çok başvurulmalı .
- c . Halkla işbirliği ve bütünleşme için çareler aranmalı .
- d . Halkın zorunlu katkısı için yasal düzenlemeler yapılmalı .
- e . Başka (yazınız).....

10. Belediyelerin çevre sorunlarıyla ilgili sorumlulukları olmalı mıdır ?

() Evet () Hayır

11. Belediyelerin politik sorunlarının çözümü için

- a. Belediyeler partilerle tamamen bütünleşmeli
- b. Belediyelerin tam bağımsız ve tarafsız çalışması sağlanmalı
- c. Vesayet denetimi başa olmak üzere, siyasi ve idari denetim hafifletilmeli
- d. Başka (yazınız)

12. Belediyeler çevre hususunda en çok hangi konulara ihtiyaç duymaktadırlar ?

- a. Yetki
- b. Yeterli bilgi ve bilince sahip personel
- c. Maddi ve teknolojik olanaklar
- d. Halkla ve gönüllü kuruluşlarla işbirliği
- e. Çevre Bakanlığı (devlet) ile işbirliği
- f. Başka (yazınız).....

13. Belediye hizmetlerinin etkinlik ve verimliliğinin artırılması konusunda “ özelleştirmenin” yararına inanıyorsunuz ?

() Evet () Hayır

14. Belediye hizmetlerinin denetlenmesi için;

- a. Kendi denetimi (oto kontrol) yeterlidir
- b. Merkez yönetimi yetkili olmalıdır
- c. Belde halkı ve kamuoyu dikkate alınmalıdır
- d. Yeni bir denetim modeli geliştirilmelidir
- e. Başka (yazınız)

15. Sizce uygun koşullar sağlandığında, aşağıdaki görevlerden hangilerinin özelleştirilmeleri yararlı olur?

	Tamamını	Bir Bölümünü	Çok Az Bir Kısmı
Sağlık	()	()	()
Eğitim	()	()	()
Tarımsal	()	()	()
Ekonomik	()	()	()
Ulaştırma	()	()	()
Bayındırlık Görevleri	()	()	()
Çevre Hizmetleri	()	()	()
Esenlik Hizmetleri	()	()	()
Sosyal Hizmetler	()	()	()
Düzenleyici Hizmetler	()	()	()
Çeşitli Görevler	()	()	()

16. Belediye Başkanlarının göreve gelmesi:

() Seçimle olmalı

() Atanmalı

17. Belediye Meclis toplantılarını izliyor musunuz?

() Evet

() Hayır

18. Belediyece tahsil edilen vergiler yeterli midir?

() Evet

() Hayır

19. Belediye gençlerle ilgili ne yapılmalıdır? (Önem derecesine göre 1.2.3. numaralayıp belirtiniz)

- () Spor faaliyetleri gerçekleştirilmeli
- () Kütüphane yapmalı
- () Kültürel geziler düzenlenmeli
- () Tiyatro-Müzik çalışmaları organize etmeli
- () Festivaller yapmalı
- () Diğer faaliyetler (yazınız).

20. Oturduğunuz yerin en önemli sorunu nedir? (Lütfen yazınız)

.....

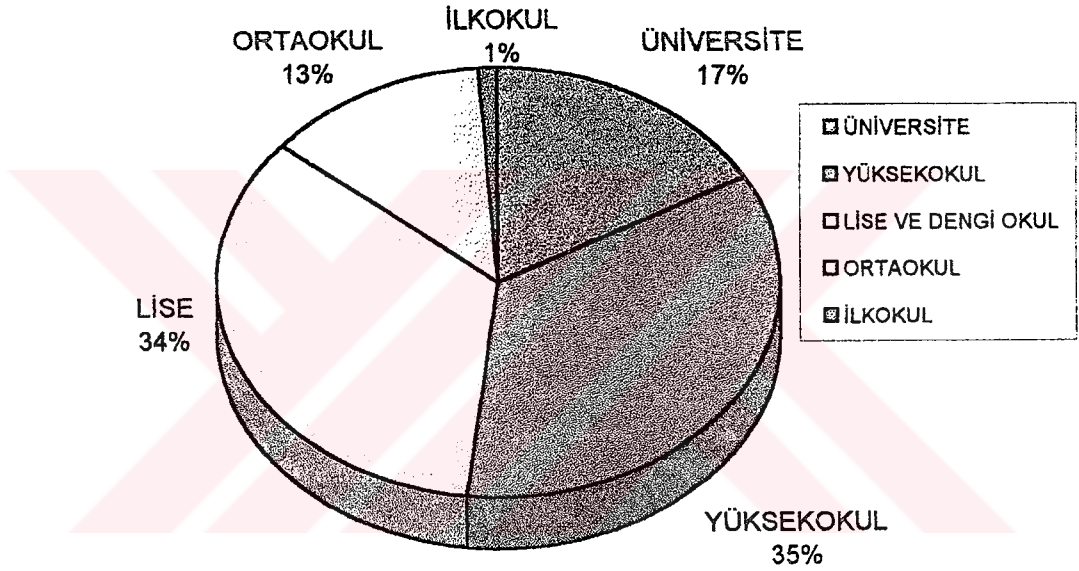
21. Belediyelerin sorunları ve çözüm önerilerinizle ilgili önemli bulduğunuz başka sorun varsa lütfen belirtiniz.

22. Belediyelerin sorunları ve çözüm önerilerinizle ilgili önemli bulduğunuz başka sorun varsa lütfen belirtiniz.

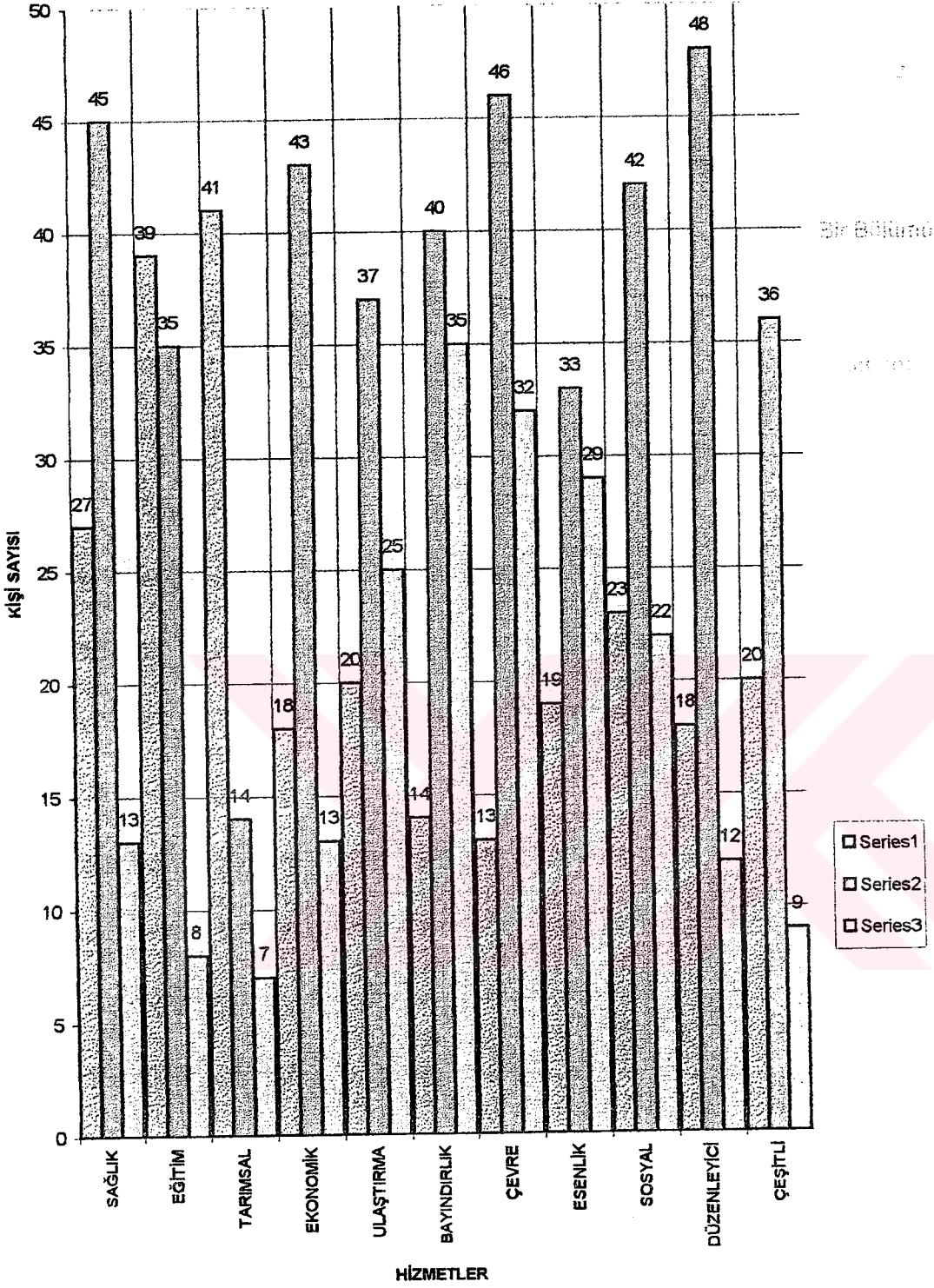
Grafik A-1

Anket A'yı cevaplayanların Eğitim durumu

A Formunun 1.sorusu anketi yanıtlayanların eğitim durumunu belirlemektedir. Buna göre ankete yanıt verenlerin %1'i ilkokul, % 13'ü ortaokul, %34'ü lise, %35'i yüksekokul, %17'si fakülte mezunudur.

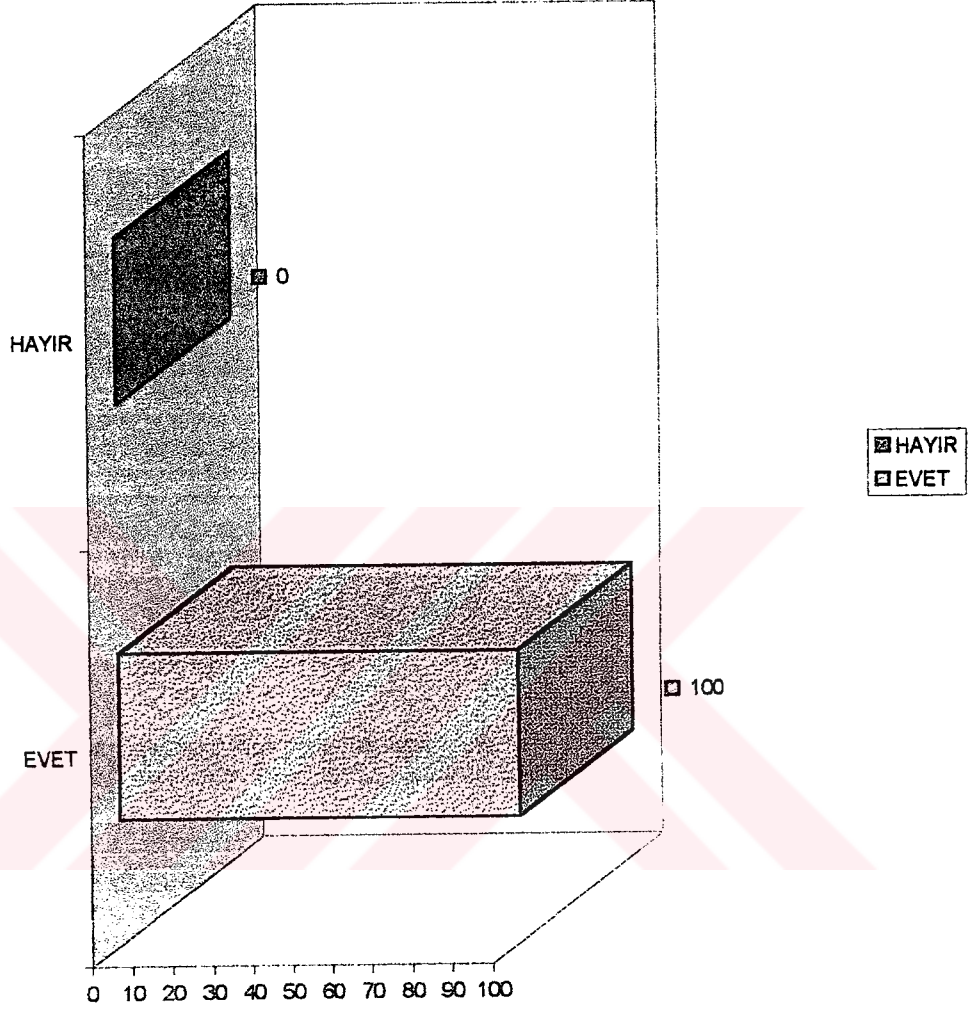
Grafik A-2
Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesi ve oranları

Belediye görevlilerine 1580 sayılı yasada belirtilen sağlık, eğitim, tarımsal, ekonomik, ulaştırma, bayındırlık, çevre, esenlik, sosyal, düzenleyici görevler ile çeşitli diğer görevlerin hangi oranda yerine getirilip getirilmediği (Tamamı, bir bölümü, çok azı) sorulmuştur. Bir bölümü , çok azı, ve tamamı biçiminde sıralanmıştır.

Grafik A-3

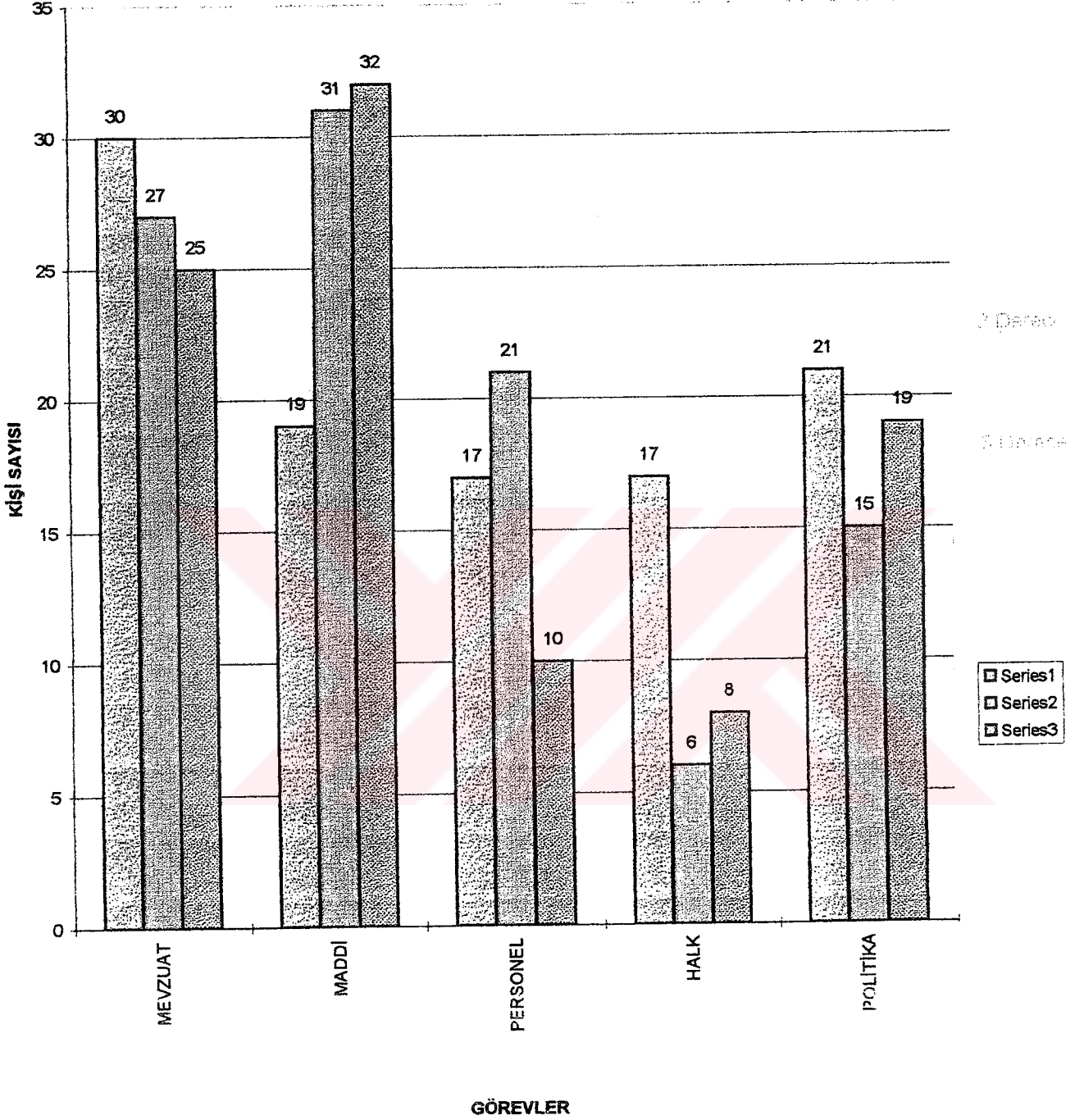
Belediye Mevzuatı Yenilenmeli mi?

Üçüncü soruda belediye mevzuatının yenilenip, yenilenmemesi hususu sorulmuştur. Bütün yanıtlar yenilenmeli doğrultusunda verilmiştir.

Grafik A-4

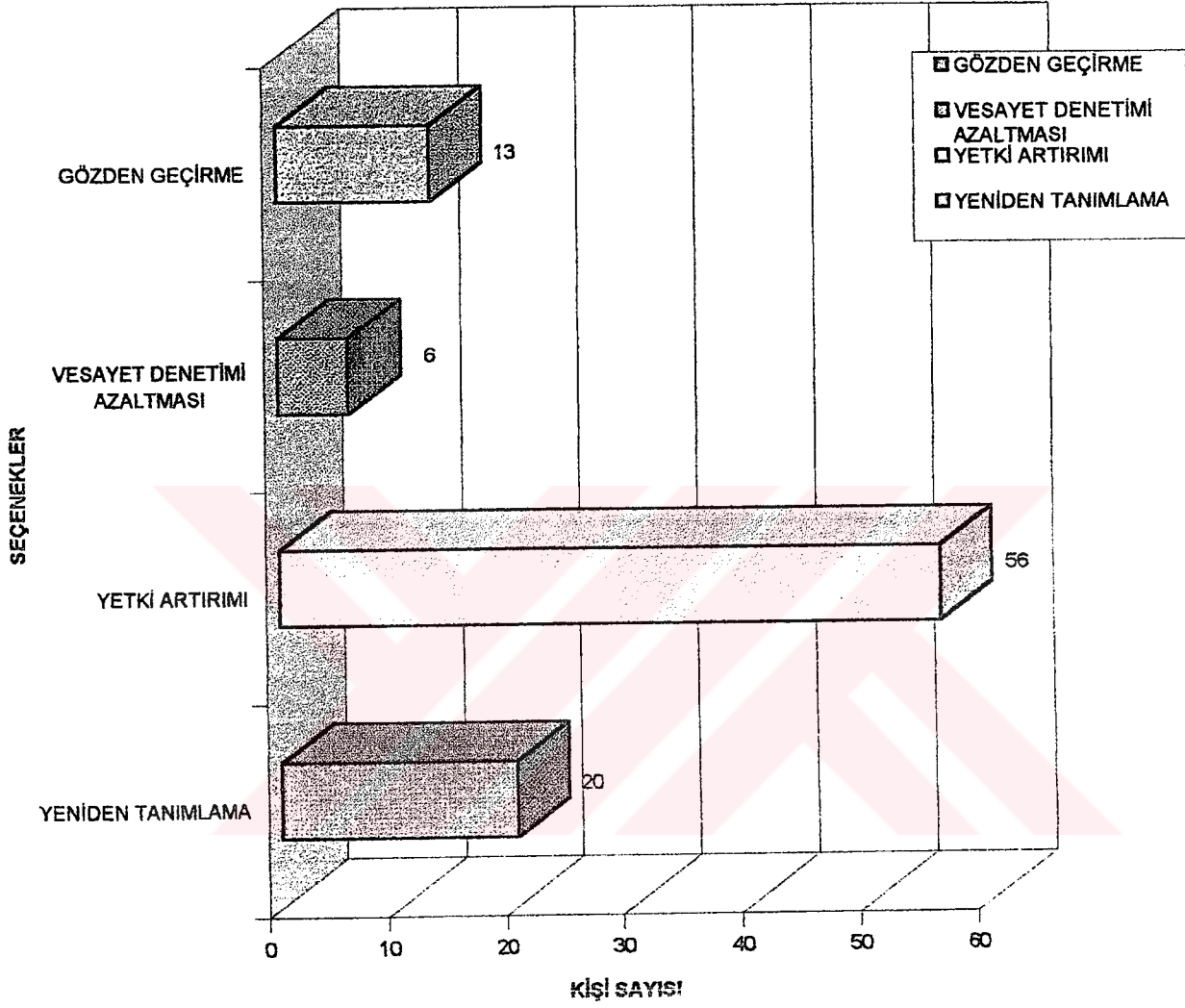
Belediye görevlerinin yerine getirilmesine engel olan en önemli 3 neden

Bu soru belediye görevlerinin yerine getirilmesine engel olan en önemli nedenleri belirlemek için sorulmuştur. Maddi sorunlar, mevzuat hükümleri ve politik etkiler önemli neden olarak gösterilmiştir.

Grafik A-5

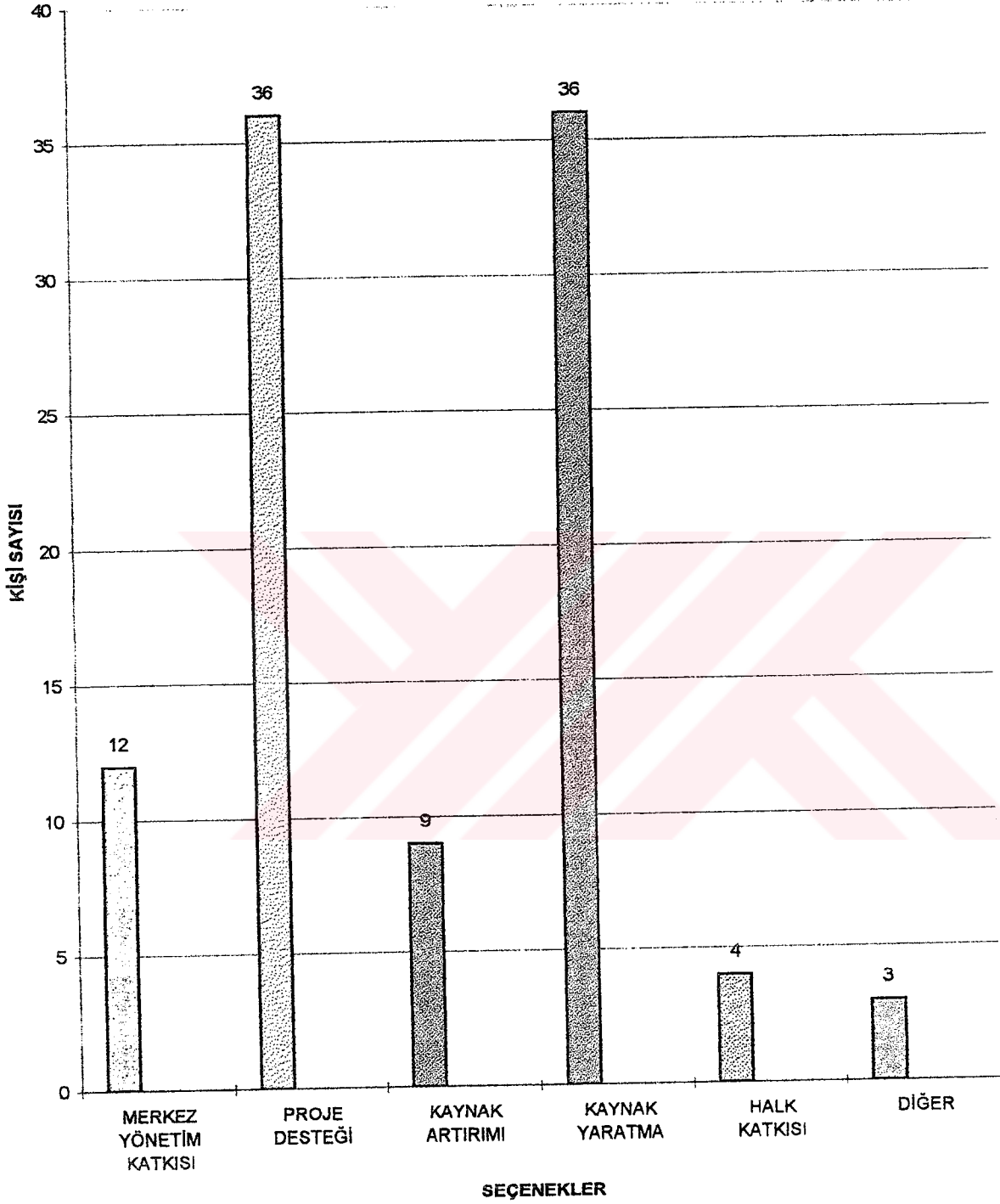
Belediye görevleri ile ilgili mevzuatın iyileştirilmesinde en çok yarar sağlayacak hangisidir?

Belediye görevleri ile ilgili mevzuatın iyileştirilmesi için ne yapılmalıdır diye sorulmuş ve yetkilerin artırılması, görevlerin yeniden tanımlanması ve belediye organlarının gözden geçirilmesi yanıtları alınmıştır.

Grafik A-6

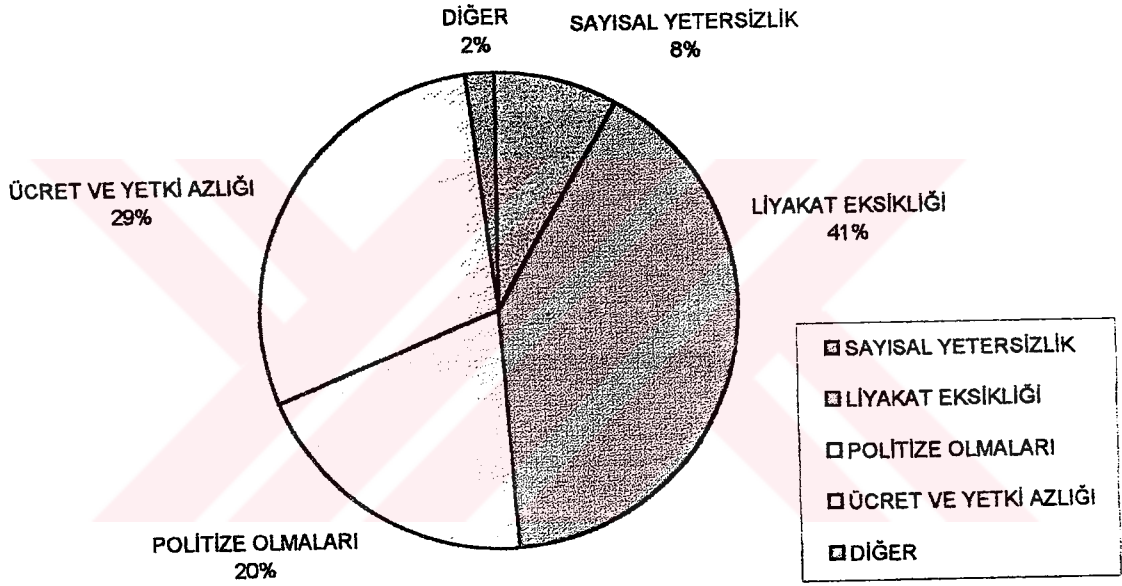
Mali sorunların çözümü için

Anketin altıncı sorusu, belediyelerin mali sorunlarının çözümü için neler yapılabileceğini belirlemek amacıyla hazırlanmış ve belediyelere kaynak yaratma, proje desteği ve merkezi yönetimin katkılarının artırılması yönünde yanıtlar alınmıştır.

Grafik A-7

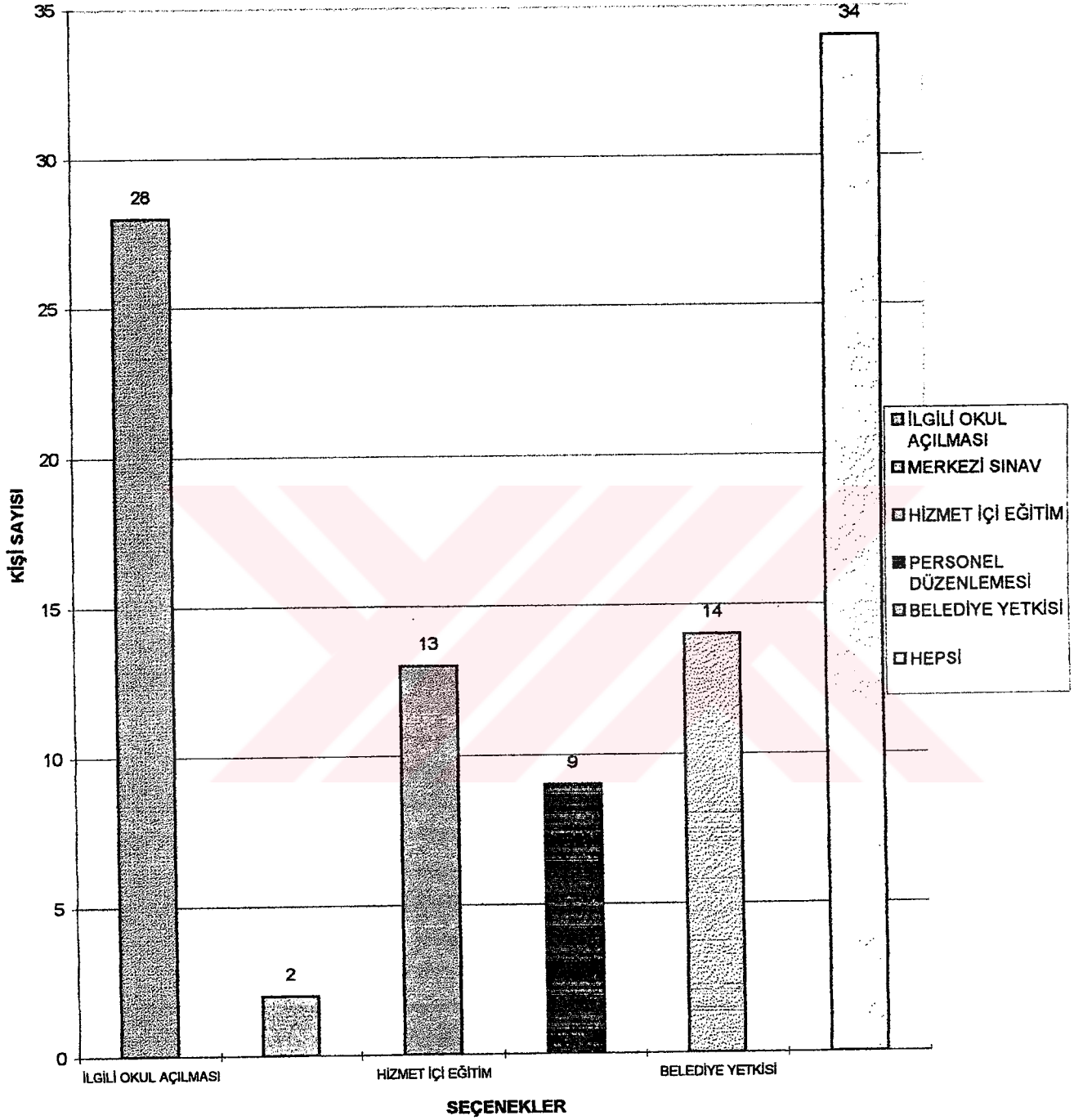
BELEDİYE PERSONELİNİN EN ÖNEMLİ SORUNU

Bu soruda belediye personelinin en önemli sorunu belirlenmeye çalışılmıştır. Ankete katılanların %41'i liyakat eksikliğini, %29'u ücret ve yetki azlığını, %20'si politize olmalarını, %8'i sayısal yetersizliği sorun olarak göstermiştir.

Grafik A-8

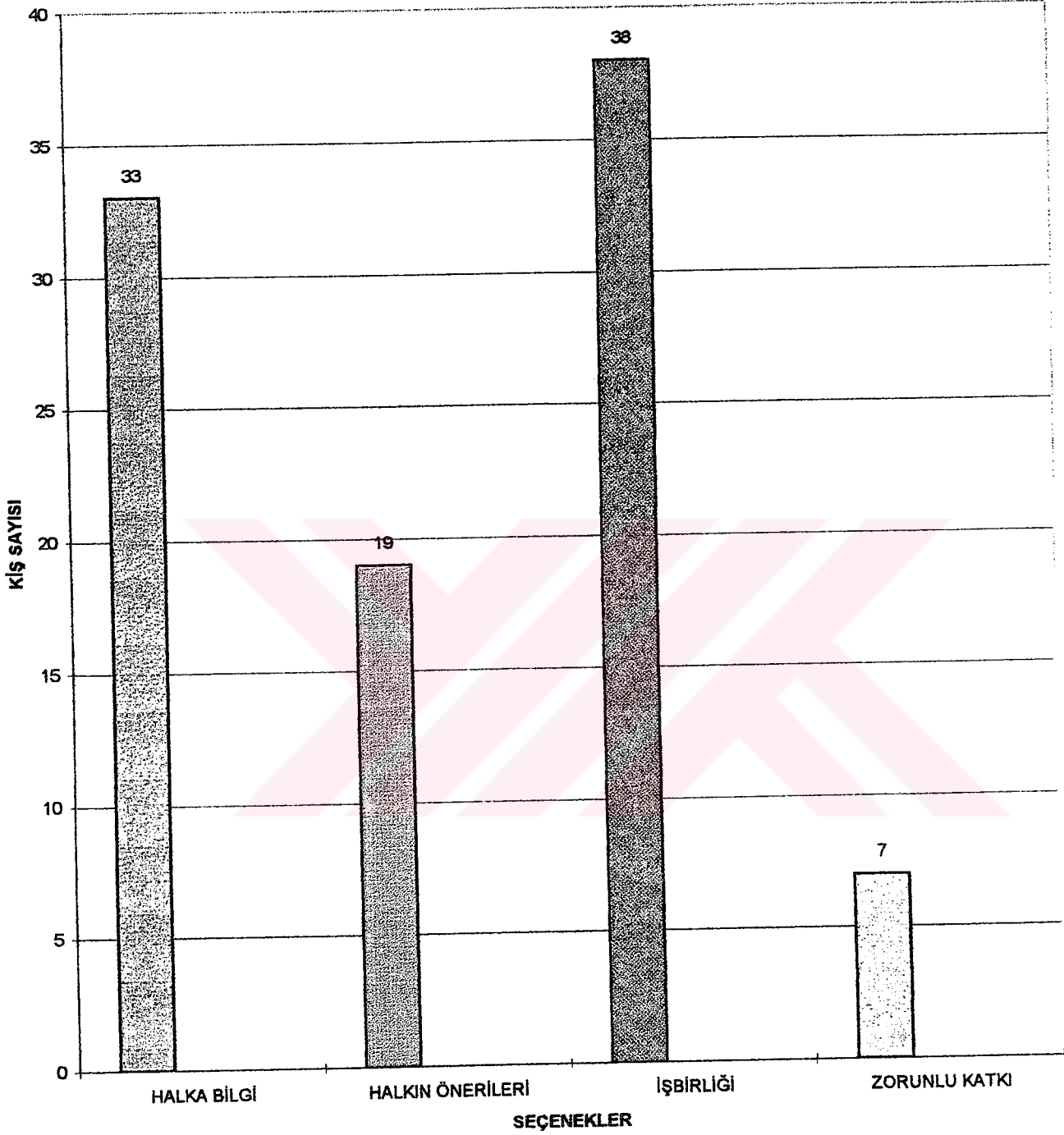
Belediye personel sorunu çözümünde yarar sağlayacak seçenekler

Personel ile ilgili sorunların giderilmesinde alınabilecek önlemlerin neler olduğu sekizinci soruda belirlenmeye çalışılmıştır. Ankete katılanların çoğunluğu alınacak önlemlerin tümünün birden alınmasını istemiş, personel yetiştirilmesi için okul açılması ve belediyelerin personel konusundaki yetkilerinin arttırılması yanıtları da verilmiştir.

Grafik A-9

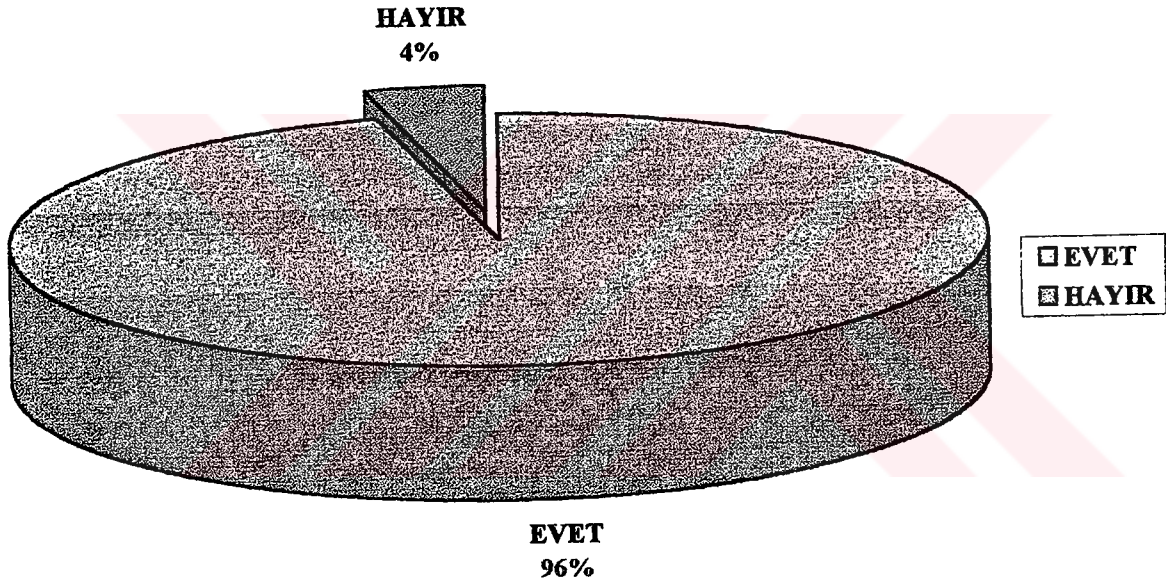
Halkla ilişkilerin iyileştirilmesi için seçenekler

Anketin dokuzuncu sorusu belediyelerin halkla ilişkilerinin iyileştirilmesi için neler yapılabilir diye sorulmuştur. Halkla işbirliği yapılması, halka bilgi verilmesi, halkın önerilerinin dikkate alınması çoğunlukla seçilmiştir.

Grafik A-10

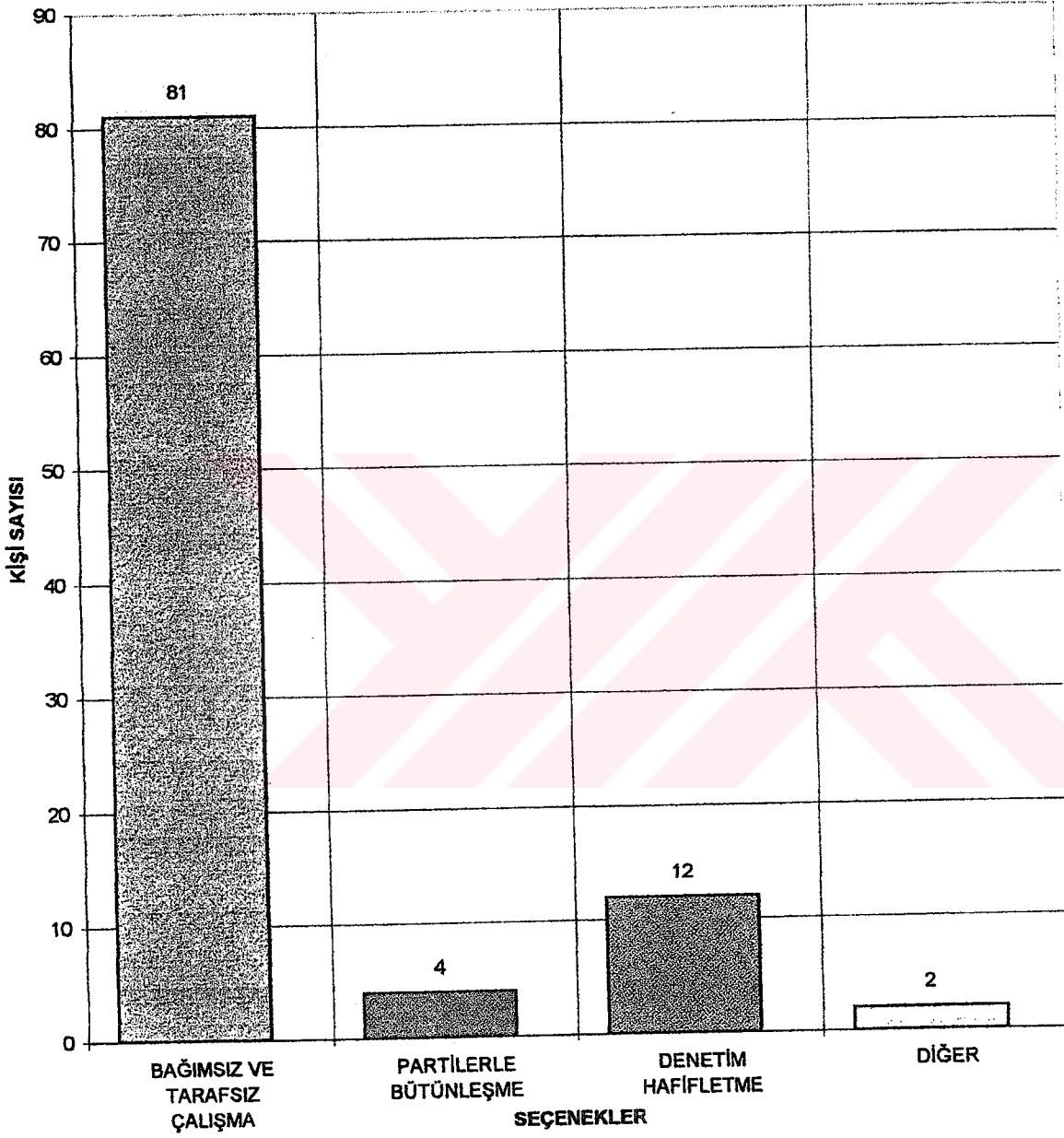
Belediyelerin çevre konusunda sorumluluğu olmalı mıdır?

Belediyelerin çevre konusunda sorumluluğu olmalı mıdır? Sorusuna %96 evet olmalıdır yanıtı alınmıştır.

Grafik A-11

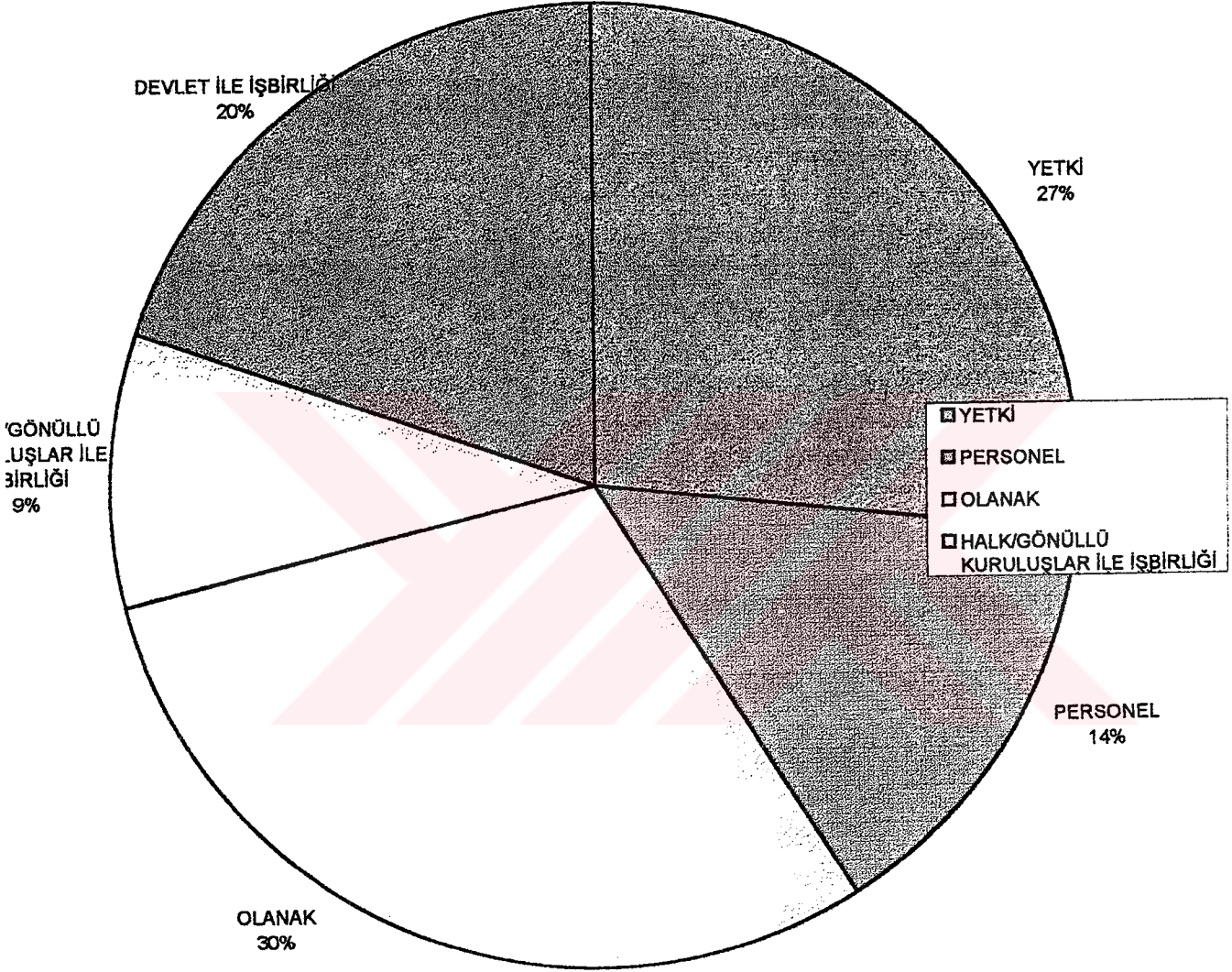
Belediyelerin politik sorunlarının çözümü için seçenekler

Anketin onbirinci sorusu politik sorunların çözümü için neler yapılabileceğini belirlemeye çalışmıştır. Çoğunluk bağımsız ve tarafsız çalışma, denetimin hafifletilmesi çoğunluk olarak yanıtlamıştır.

Grafik A-12

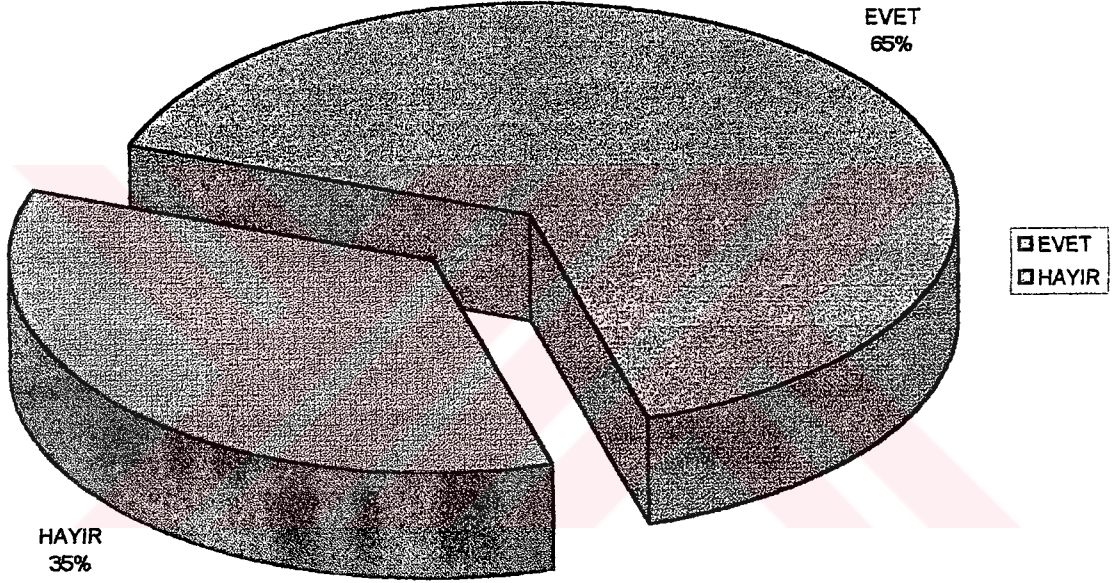
Belediyelerin çevre konusundaki ihtiyaçları

Belediyelerin çevre konusunda ne gibi ihtiyaçları olduğu bu soruda sorulmuş ve daha fazla maddi ve teknolojik olanak isteyenler %30, yetki isteyenler %27, devlet ile işbirliği isteyenler %20, yeterli bilgi ve bilince sahip personel isteyenler %14 olarak yanıt vermişlerdir.

Grafik A-13

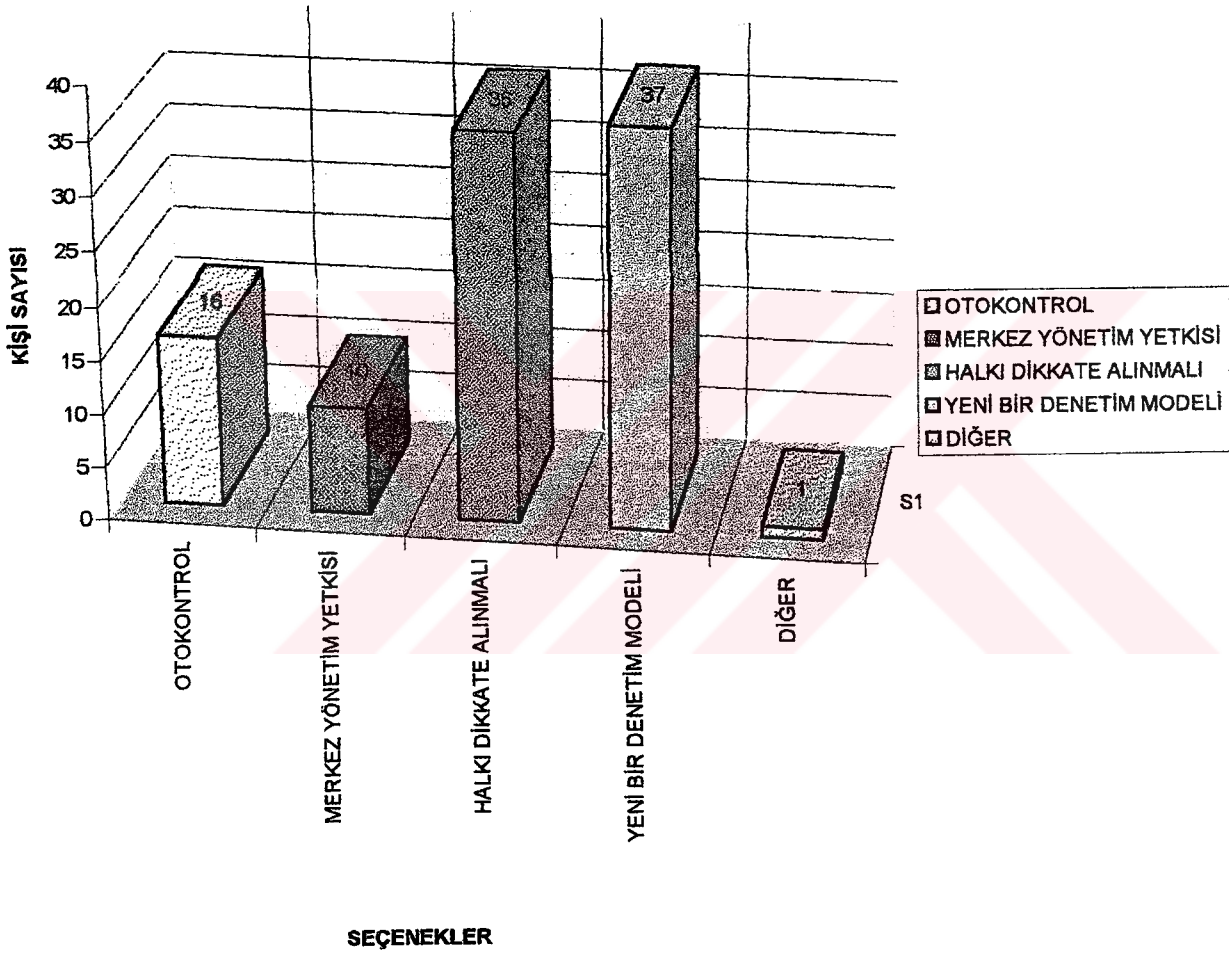
Özelleştirme yararlı mıdır?

Onüçüncü soru özelleştirmenin belediyelerin hizmetlerinin etkinlik ve verimliliğinin artırılmasında yararının olup olmayacağını belirlemek için sorulmuş ve %65 evet, %35 hayır yanıtı alınmıştır.

Grafik A-14

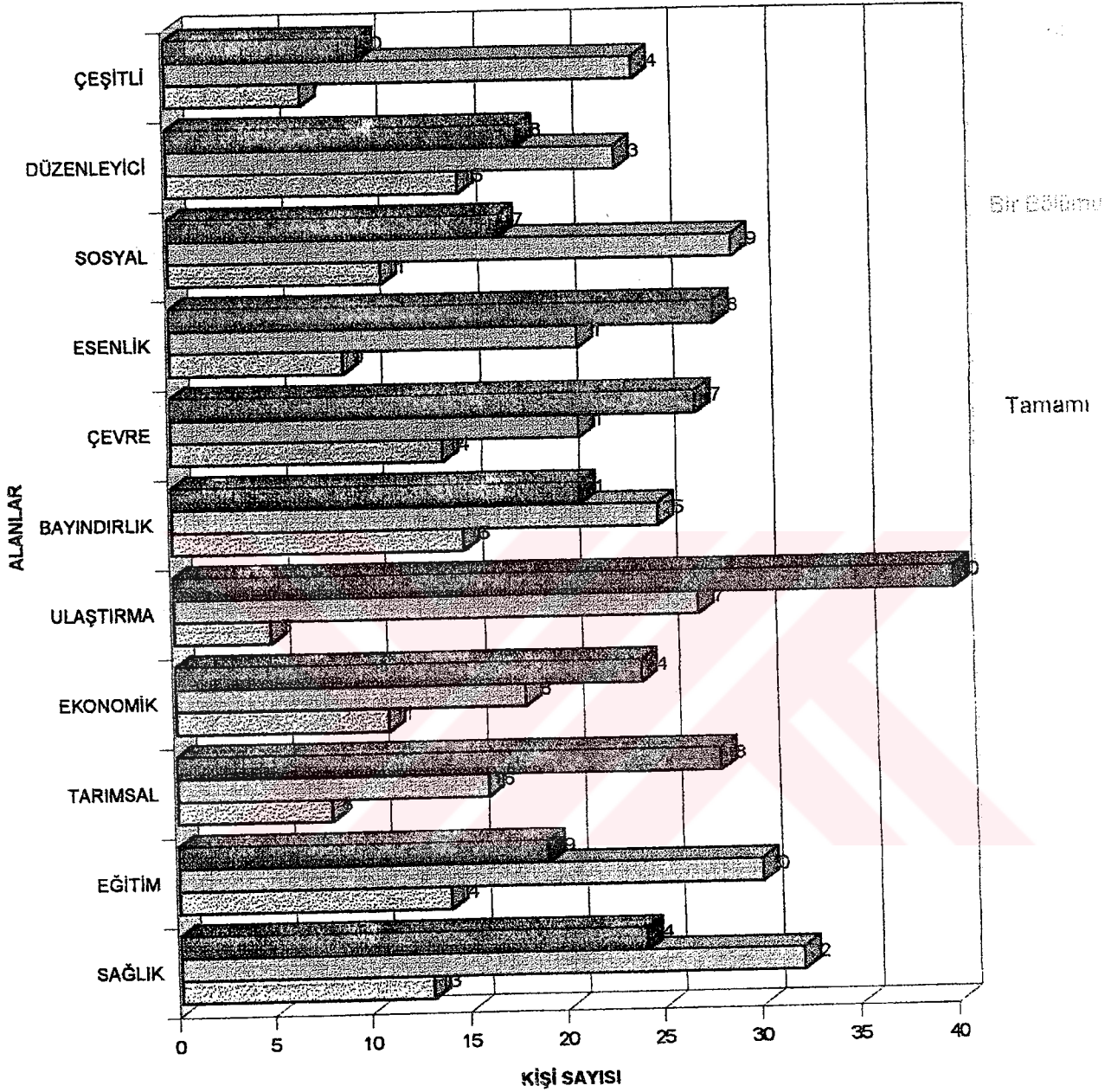
Belediye hizmetlerinin denetlenmesi için seçenekler

Belediye hizmetlerinin denetlenmesi için neler yapılabilir sorusuna, çoğunluk yeni bir denetim modeli geliştirilmesi, belde halkının dikkate alınması, otokontrolün yeterli olacağı seçenekleri karşılık gelmiştir.

Grafik A-15

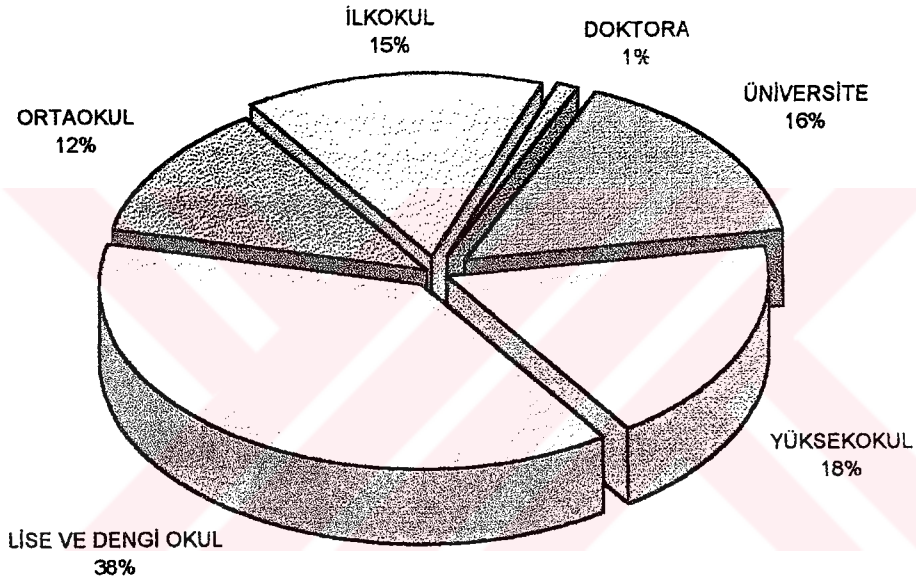
Özelleştirmenin aşağıdaki alanlarda yararları

Anketin onbeşinci sorusu belediyelerin görevlerinden hangilerinin özelleştirilmesinin uygun olacağı biçimindedir. Bu soruya çoğunluk olarak ulaştırma hizmetlerinin tamamı, sağlık ve eğitim hizmetlerinin bir bölümü, esenlik ve çevre hizmetlerinin tamamı özelleştirilmelidir yanıtları alınmıştır.

Grafik B-1

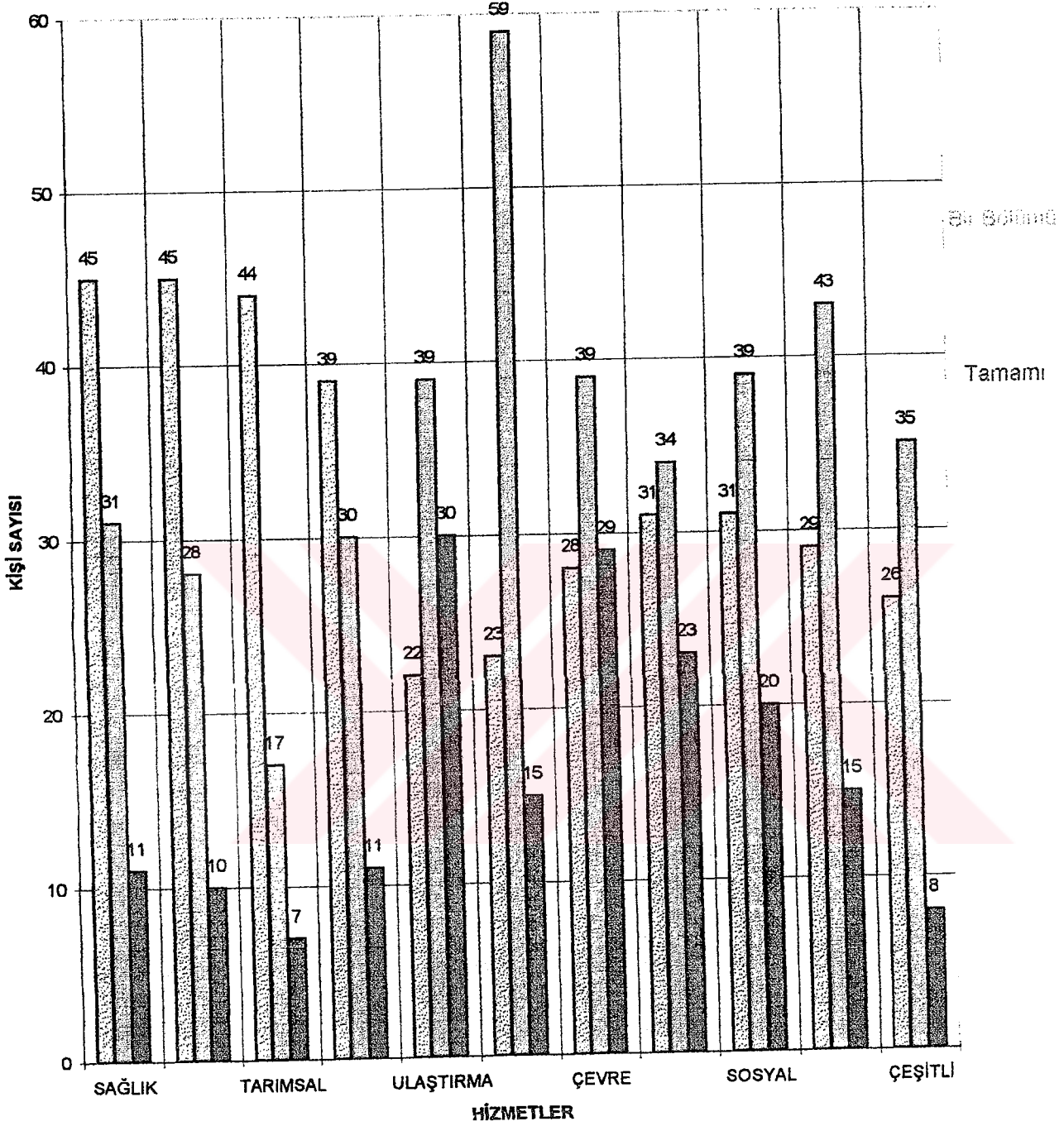
Anket B'yi cevaplayanların Eğitim Durumları

Vatandaşlara yöneltilen B Formunun birinci sorusu ankete katılanların eğitim durumlarını belirlemektedir. Ankete katılanlarının %15'i ilkokul, %12'si orta okul, %38'i lise, %18'i yüksekokul, %16'sı lisans ve lisansüstü eğitim seviyesindedirler.

Grafik B-2

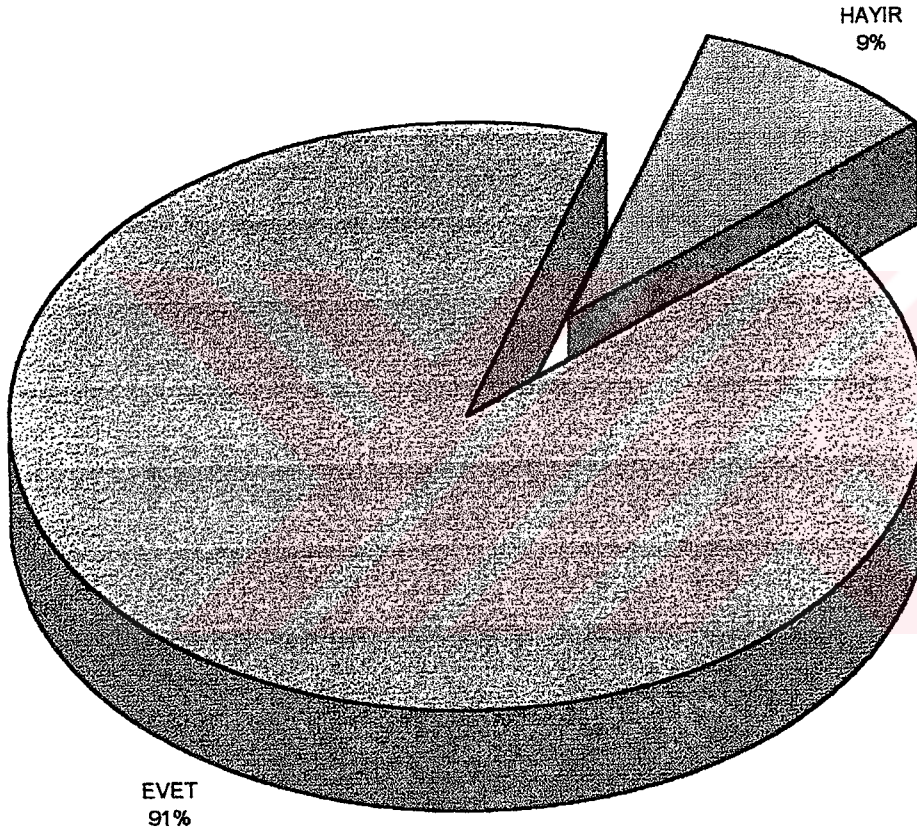
Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesi ve oranları

A Formunun ikinci sorusu belde sakinlerine de yöneltilmiştir. Alınan yanıtlarda, sakinlerin çoğunlukla belediyelerin görevlerinin bir bölümünü yaptıklarını, tamamını yapar diyenlerin sayısının az olduğu görülmüştür.

Grafik B-3

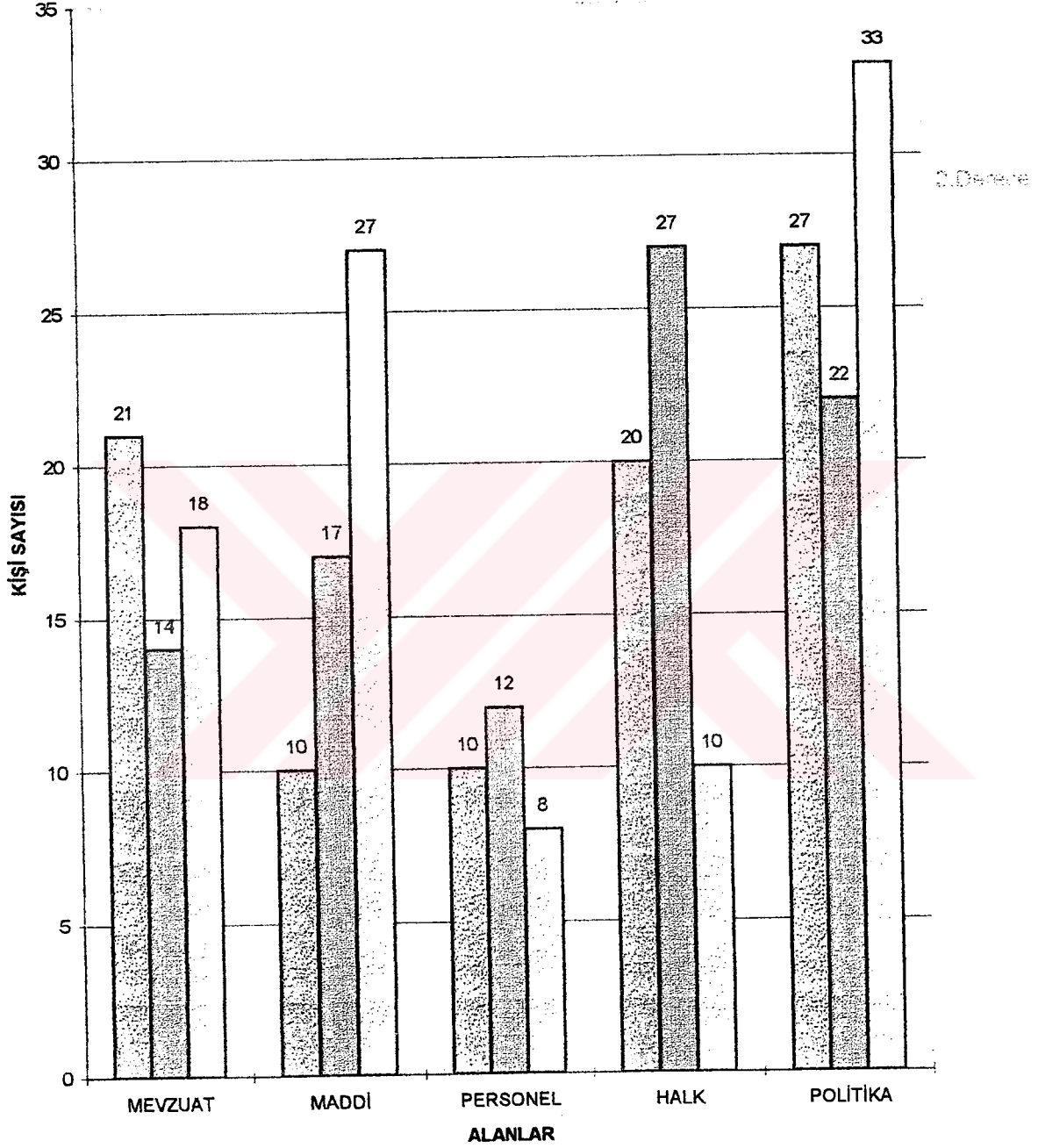
Belediye Mevzuatı Yenilenmeli?

Belde sakinlerine belediye mevzuatı yenilenmeli mi diye sorulmuş ve %91 evet yanıtı alınmıştır.

Grafik B-4

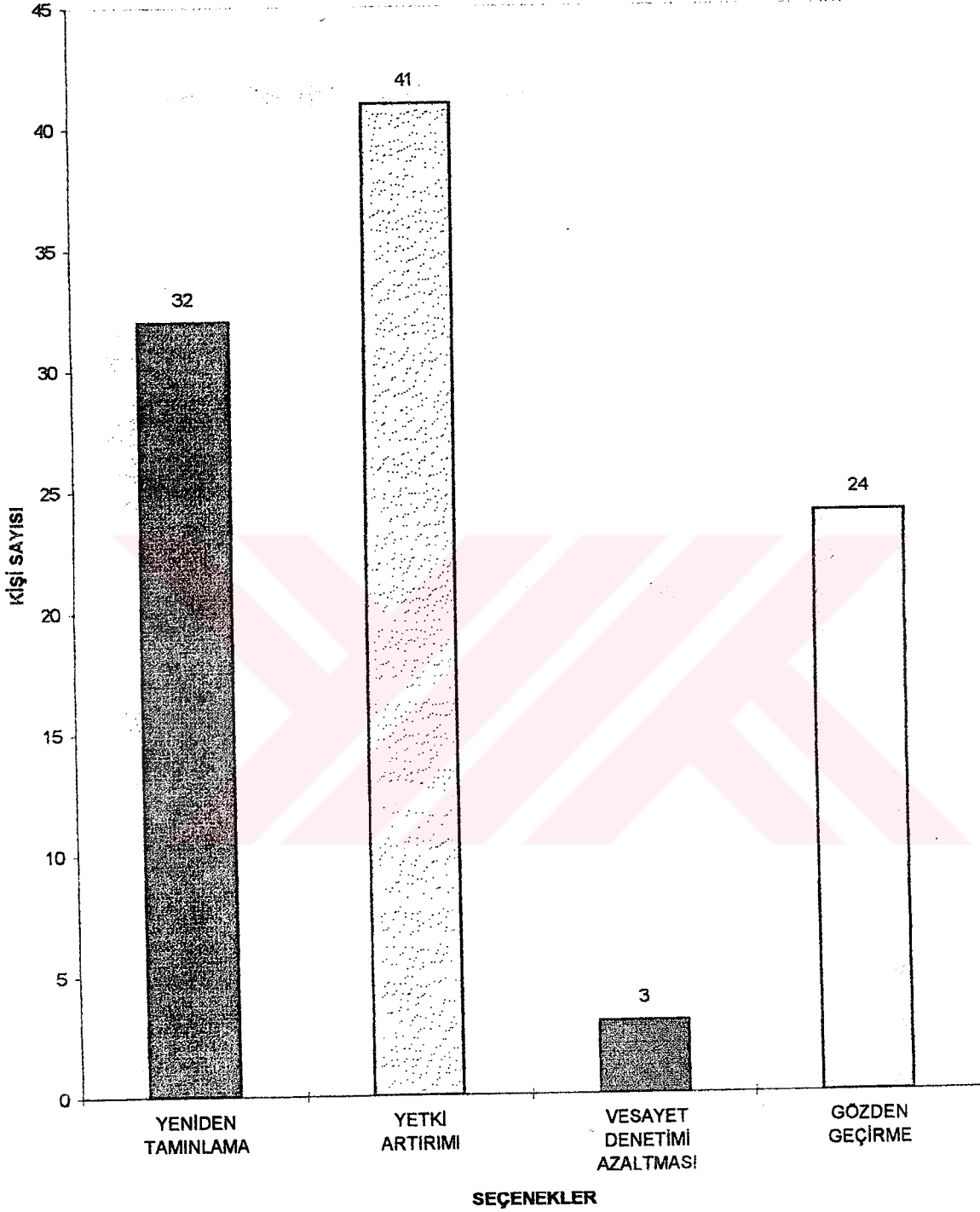
Belediye görevlerinin yerine getirilmesine engel olan en önemli 3 neden

Görevlerin yerine getirilmesine engel olan en önemli etken olarak politik etkiler, halkın duyarsızlığı, mevzuat hükümleri ve mali sorunlar gösterilmiştir.

Grafik B-5

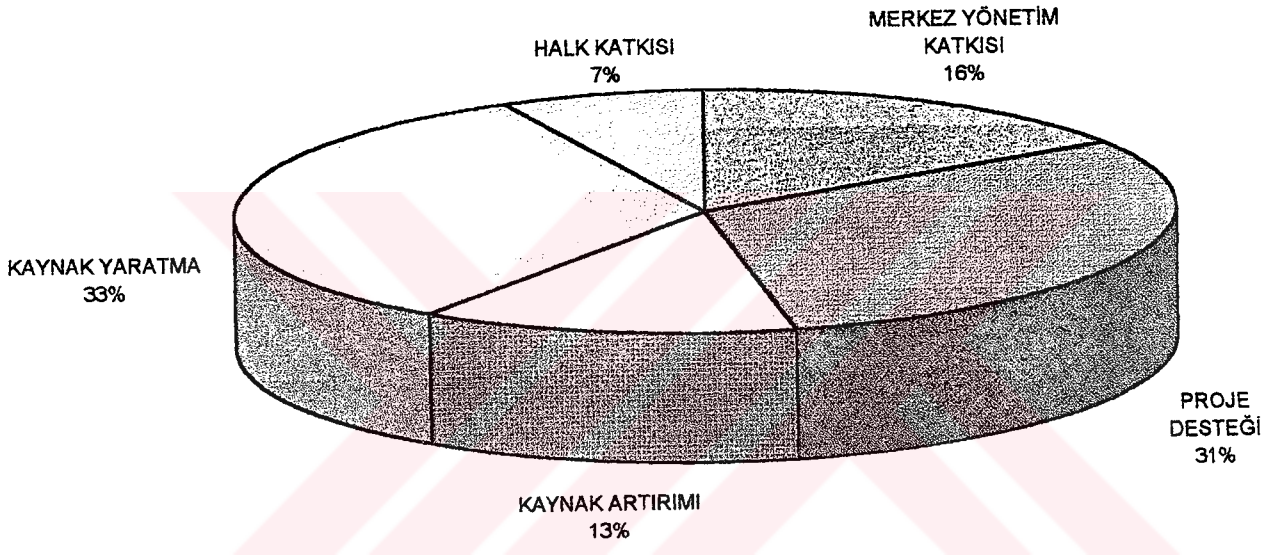
Belediye görevleri ile ilgili mevzuatın iyileştirilmesinde en çok yarar sağlayacak hangisidir

Mevzuatın iyileştirilmesi için yapılması gerekenler sorusuna çoğunluk yetki arttırımı, görevlerin yeniden tanımlanması ve belediye organlarının gözden geçirilmesi yanıtını vermiştir.

Grafik B-6

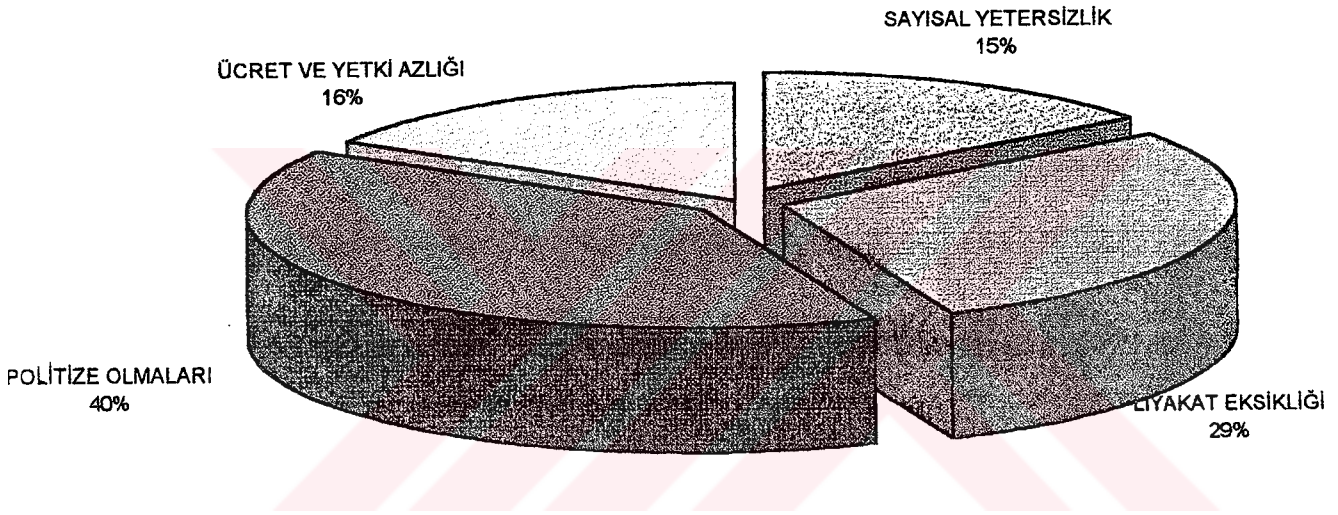
Mali sorunların çözümü için

Belediyelerin mali sorunlarının çözümü için yapılması gerekenler sorusuna, %33 yeni kaynaklar yaratma, %31 proje desteği, %16 merkez yönetim katkısı, %13'ü kaynak artırımı yanıtları verilmiştir.

Grafik B-7

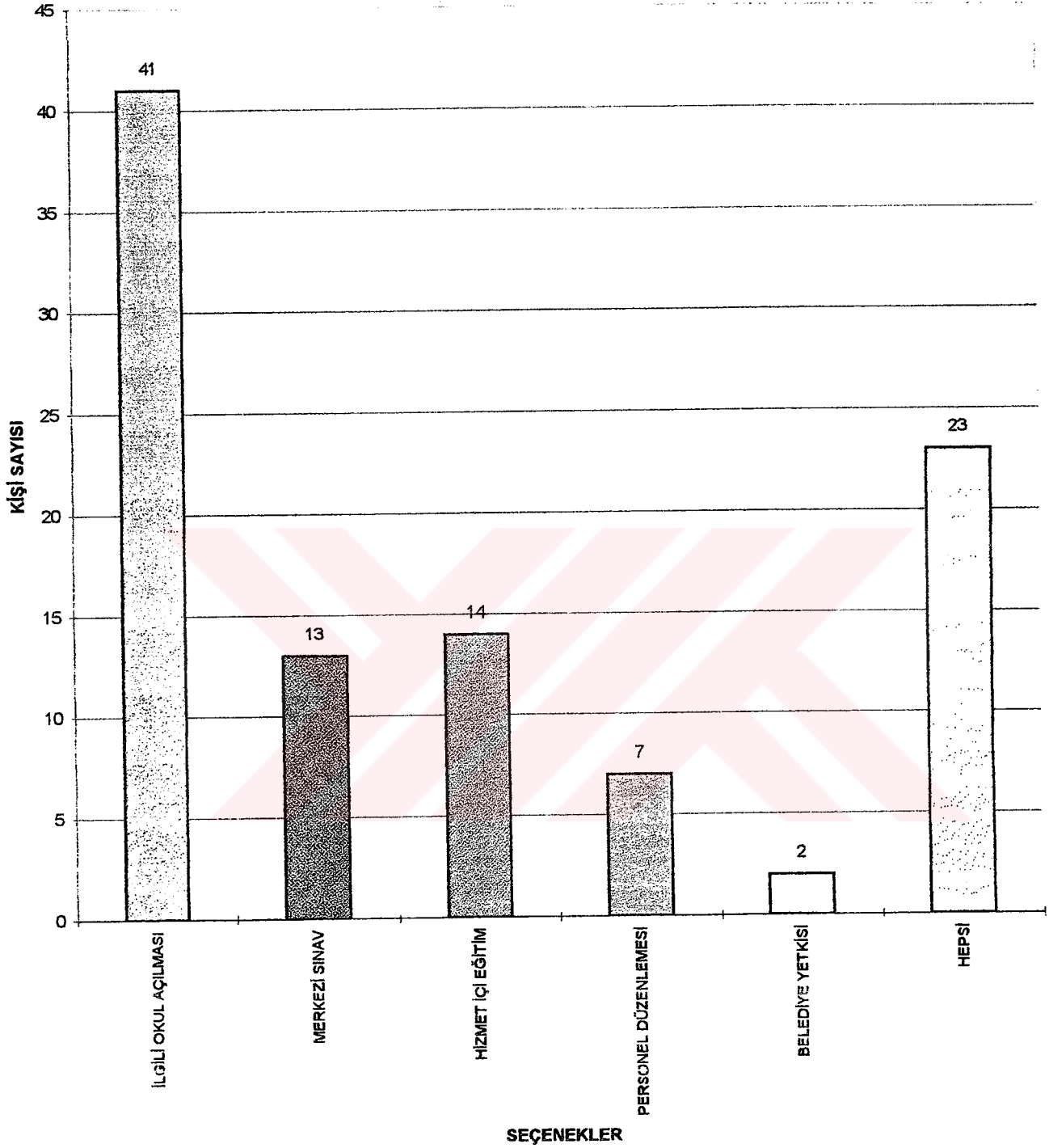
Belediye personelinin en önemli sorunu

Belediye personelinin en önemli sorunu nedir sorusuna bölge sakinlerinin %40'ı politize olmaları, %29'ü liyakat eksikliği, %16'ı ücret ve yetki azlığı, %15'i sayısal yetersizlik biçiminde

Grafik B-8

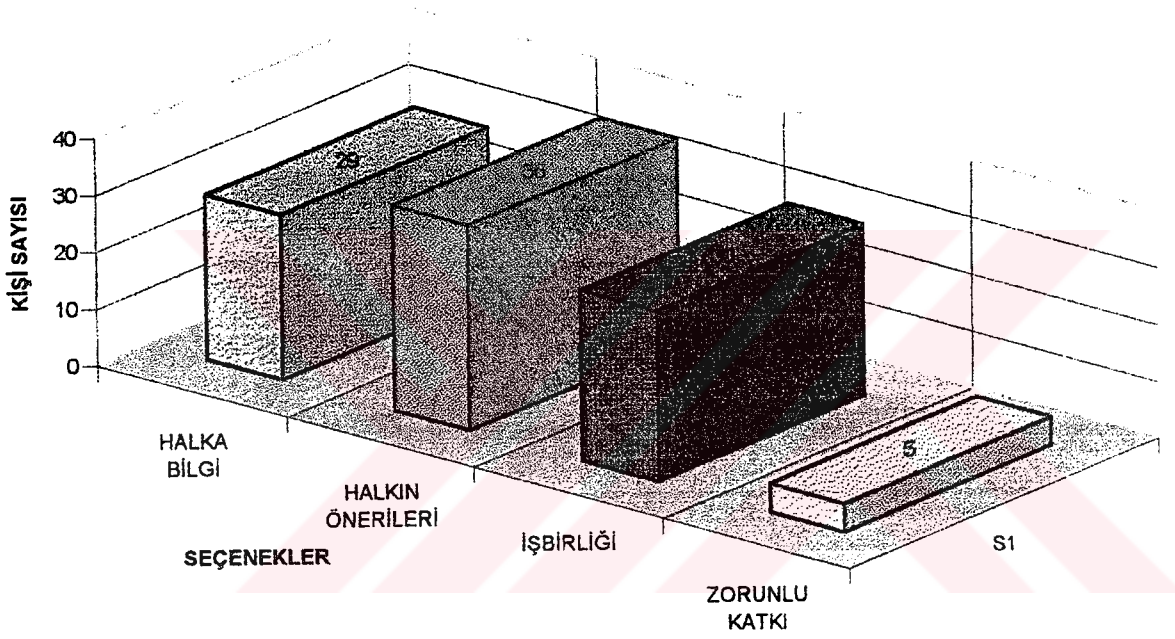
Belediye personel sorunu çözümünde yarar sağlayacak seçenekler

Belediye personelinin sorunlarının çözümünde seçenek olarak çoğunlukla ilgili okul açılması, hizmet içi eğitim verilmesi ve işe alımlarda merkezi sınav yapılması seçilmiştir.

Grafik B-9

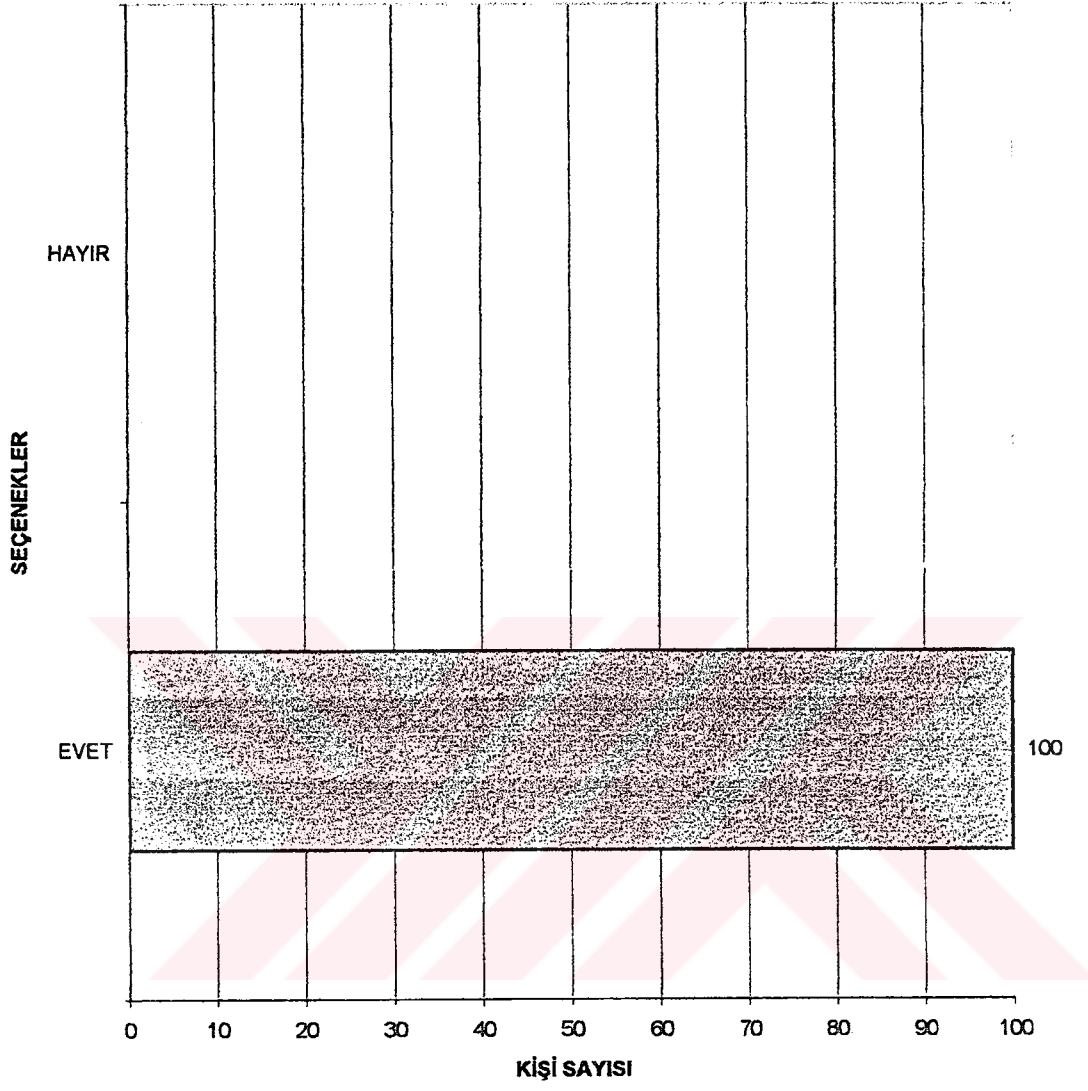
Halkla ilişkilerin iyileştirilmesi için seçenekler

Belediyenin halkla ilişkilerinin iyileştirilmesi için yapılması gerekenlere belde sakinleri; halkın önerilerine daha çok başvurulması, halkla işbirliği ve faaliyetlerle ilgili halka bilgi verilmesi yanıtını vermişlerdir.

Grafik B-10

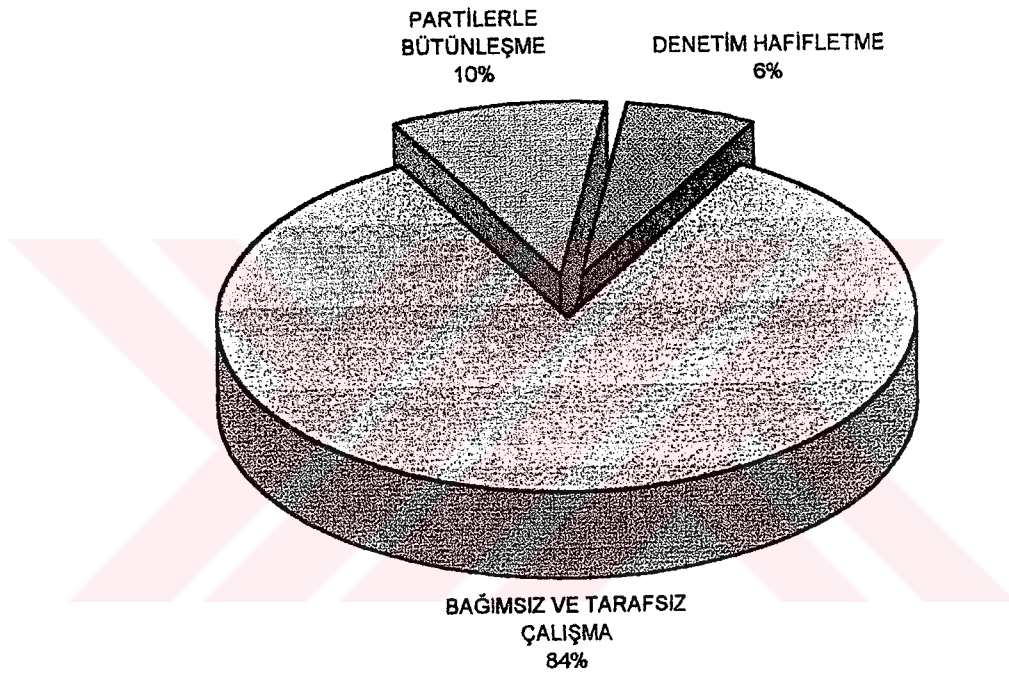
Belediyelerin Çevre konusunda sorumluluğu olmalı mı?

Belde sakinleri, belediyelerin çevre konusunda sorumlu olmalarını %100 çoğunlukla istemişlerdir.

Grafik B-11

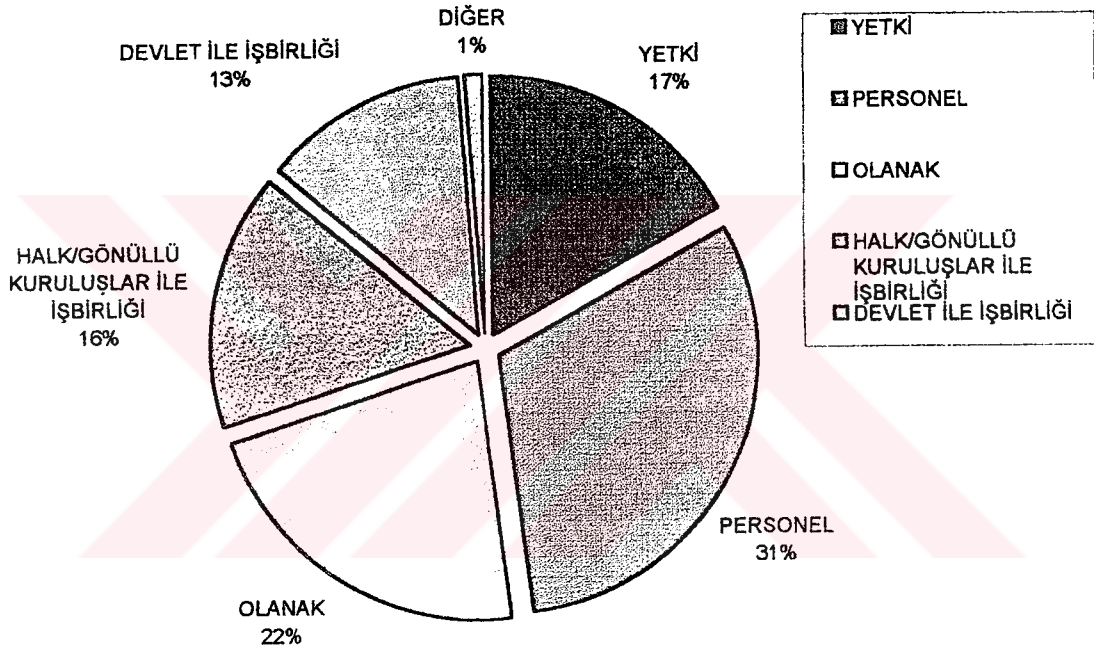
Belediyelerin politik sorunlarının çözümü için seçenekler

Belediyelerin politik sorunlarının çözümü için seçeneklere, belde sakinleri; %84 bağımsız ve tarafsız çalışma, %10 partilerle bütünleşme, %6 siyaset denetiminin hafiflemesi biçiminde yanıt vermişlerdir.

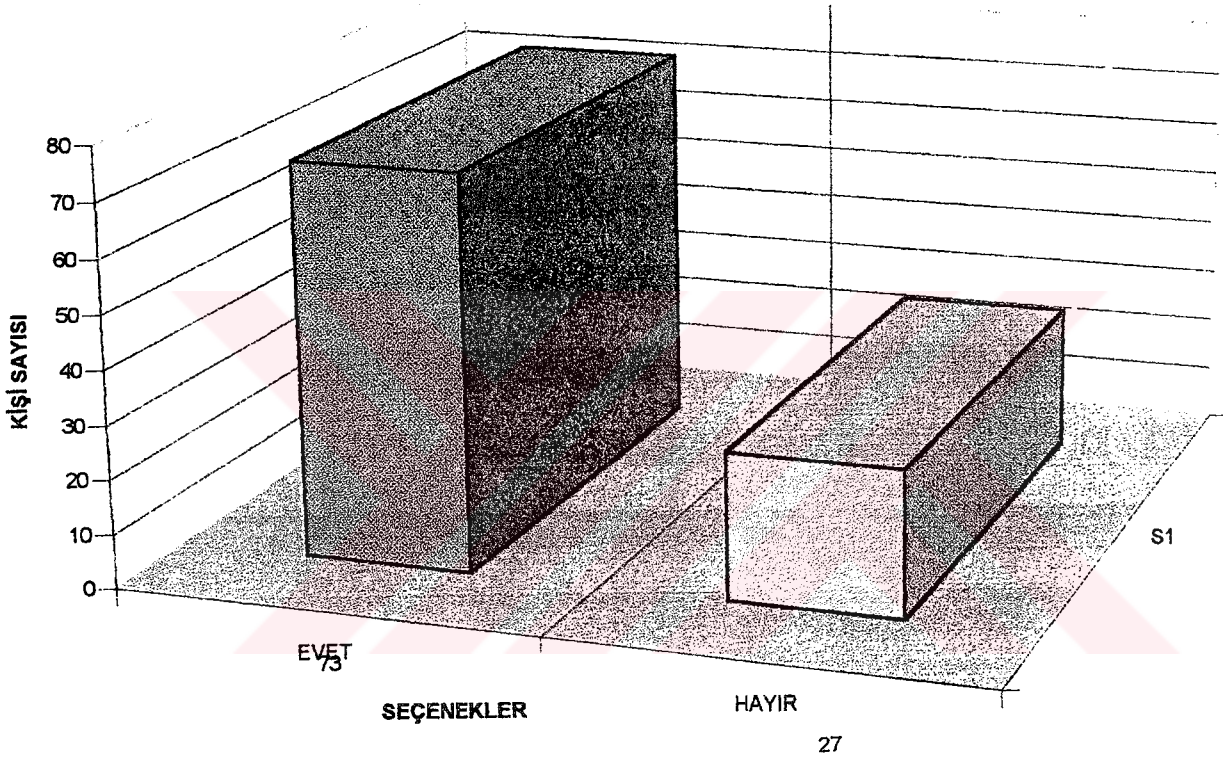
Grafik B-12

Belediyelerin çevre konusundaki ihtiyaçları

Belde sakinleri, belediyelerin çevre konusundaki ihtiyaç duydukları konulara; %31 yeterli bilgi ve bilince sahip personel, %22 maddi ve teknolojik olanaklar, % 17 daha fazla yetki, % 16 halk ve gönüllü kuruluşlarla işbirliği, %13 devlet ile işbirliği biçiminde yanıt vermiştir.

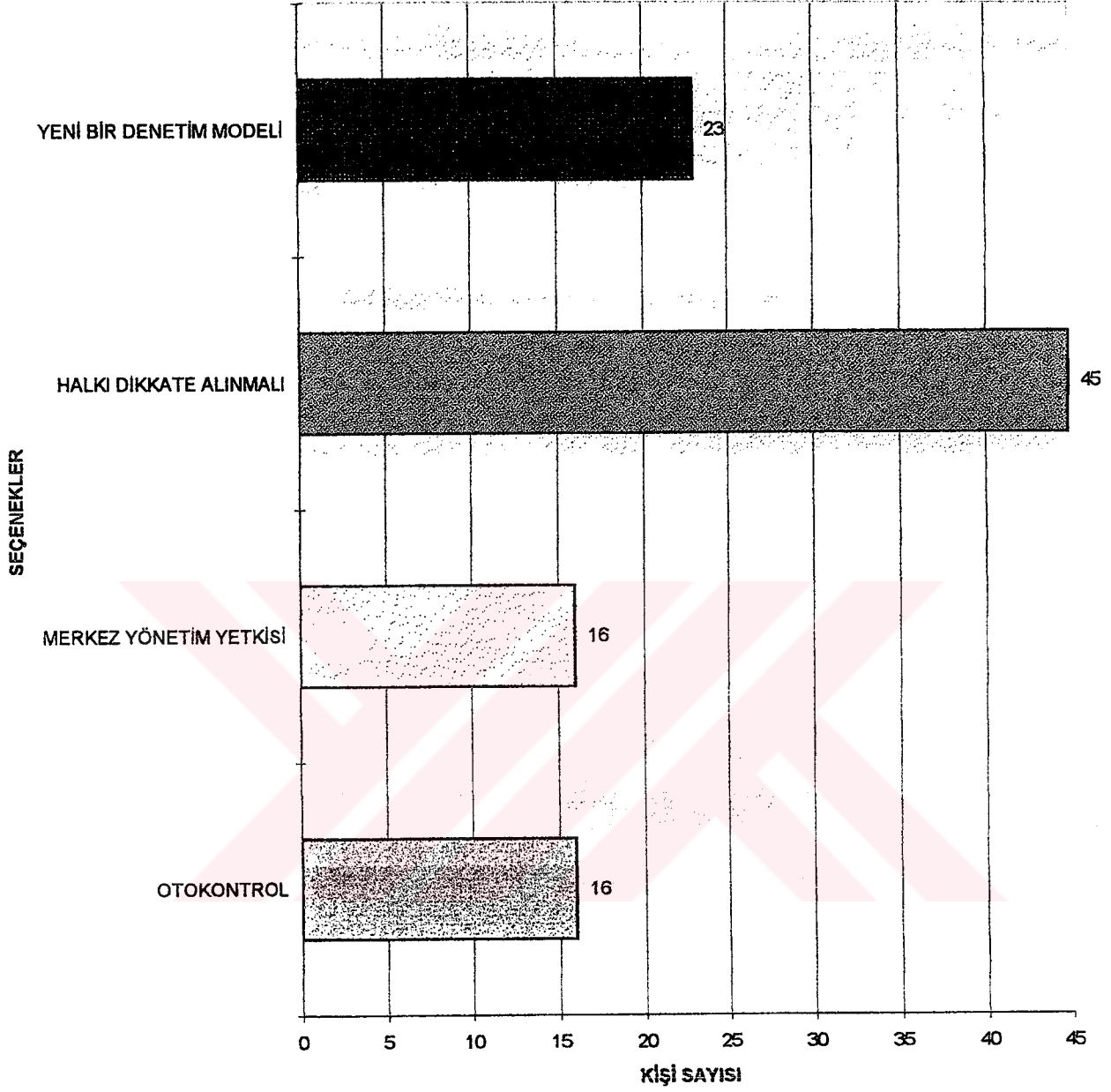
Özelleştirme yararlı mıdır?

Belediye hizmetlerinin özelleştirilmesi yararlı mıdır sorusuna belde sakinleri %73 evet demişlerdir.

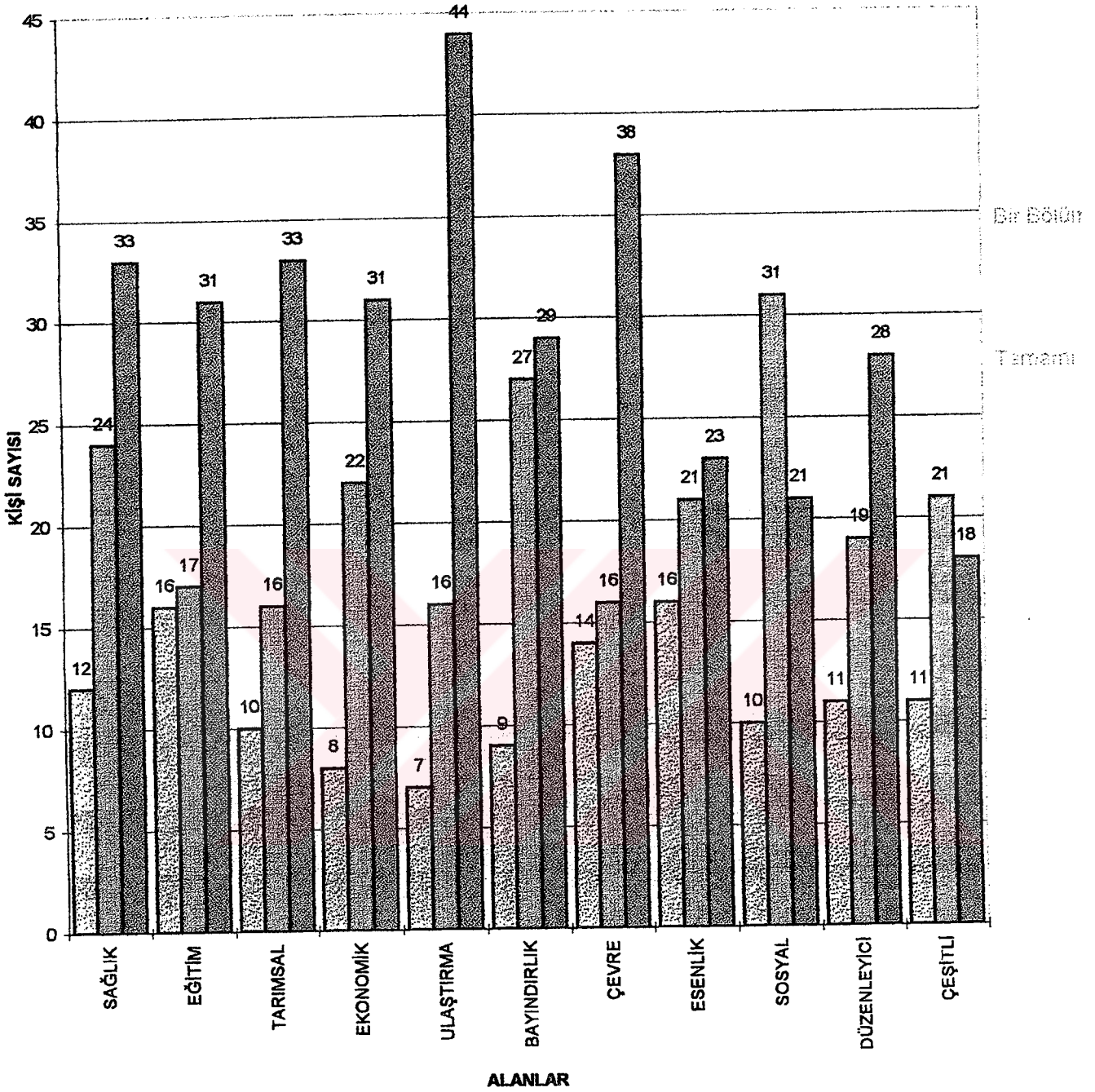
Grafik B-14

Belediye hizmetlerinin denetlenmesi için seçenekler

Belediye hizmetlerinin denetlenmesi için seçenekler ve olmalıdır sorusuna belde sakinleri çoğunlukla halk dikkate alınmalı, yeni bir denetim modeli geliştirilmeli ve eşit çoğunlukla da otokontrol ile merkezi yönetimin yetkisinin olması yanıtını vermişlerdir.

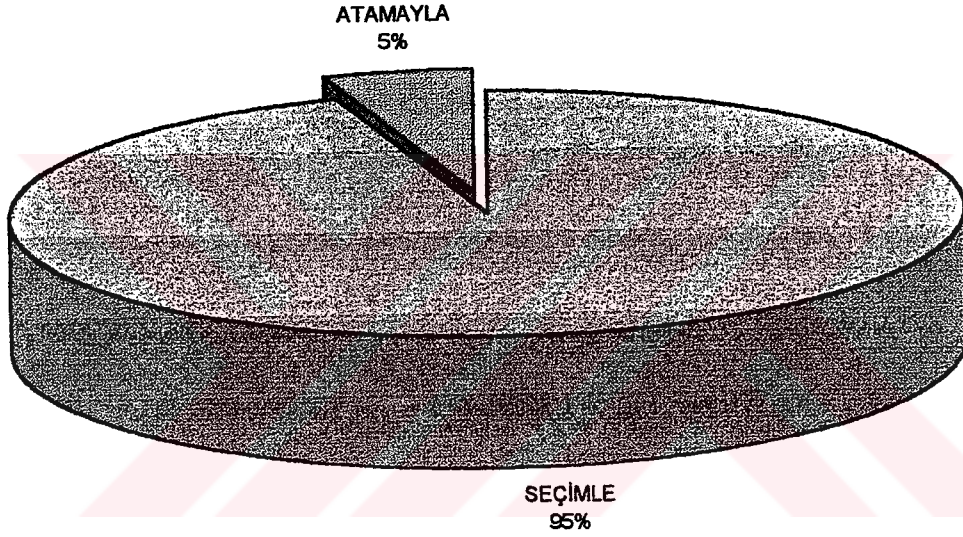
Özelleştirmenin aşağıdaki alanlarda yararları

Belediye görevlerinden hangilerinin özelleştirilmesi gereklidir sorusuna belde sakinleri, ulaştırma hizmetlerinin, çevre hizmetlerinin, sağlık hizmetlerinin, eğitim hizmetlerinin özelleştirilmesine çoğunluk olarak tamamı demişlerdir. Sosyal hizmetlerin bir bölümünün özelleşmesine çoğunluk evet demiştir. Genel olarak hizmetlerde özelleştirme istenmiş olup özelleştirmeye karşı olanlar azınlıktadır.

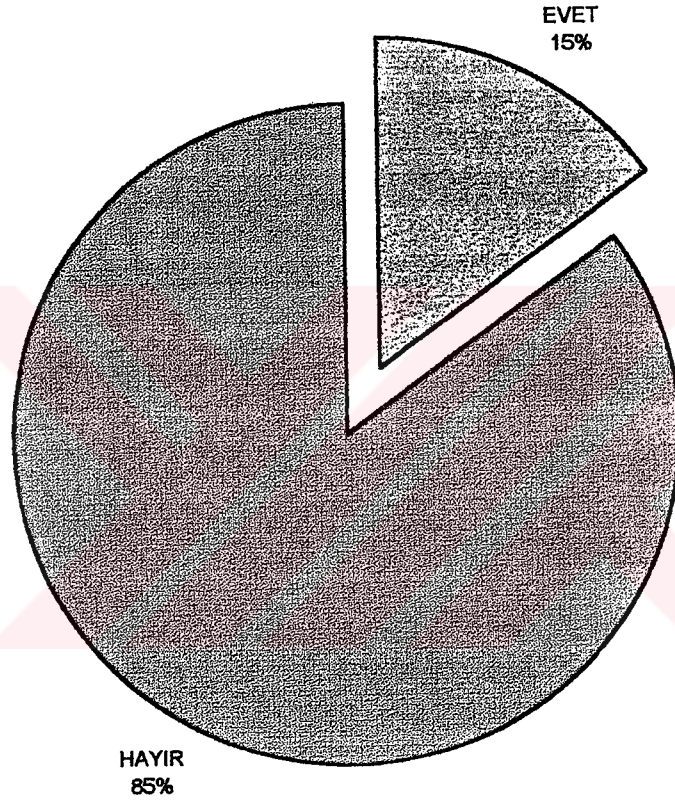
Grafik B-16

Belediye başkanı nasıl seçilmeli?

Belediye başkanının göreve geliş biçimine belde sakinleri %95 çoğunlukla seçim yolu demişlerdir. %5'lik bir bölüm atama yoluyla gelmesini öngörmüştür.

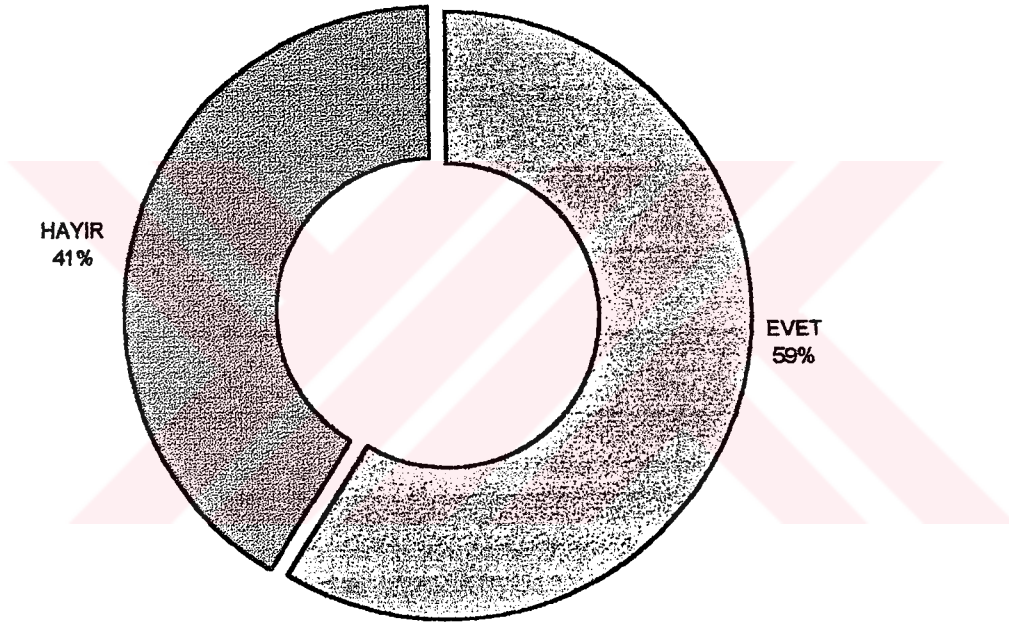
Belediye meclis toplantılarını izliyorsunuzuz?

Belde sakinlerine belediye meclis toplantılarını izleyip izlemedikleri sorulmuş, %85'i izlemediğini, %15'i izlediğini belirtmiştir.

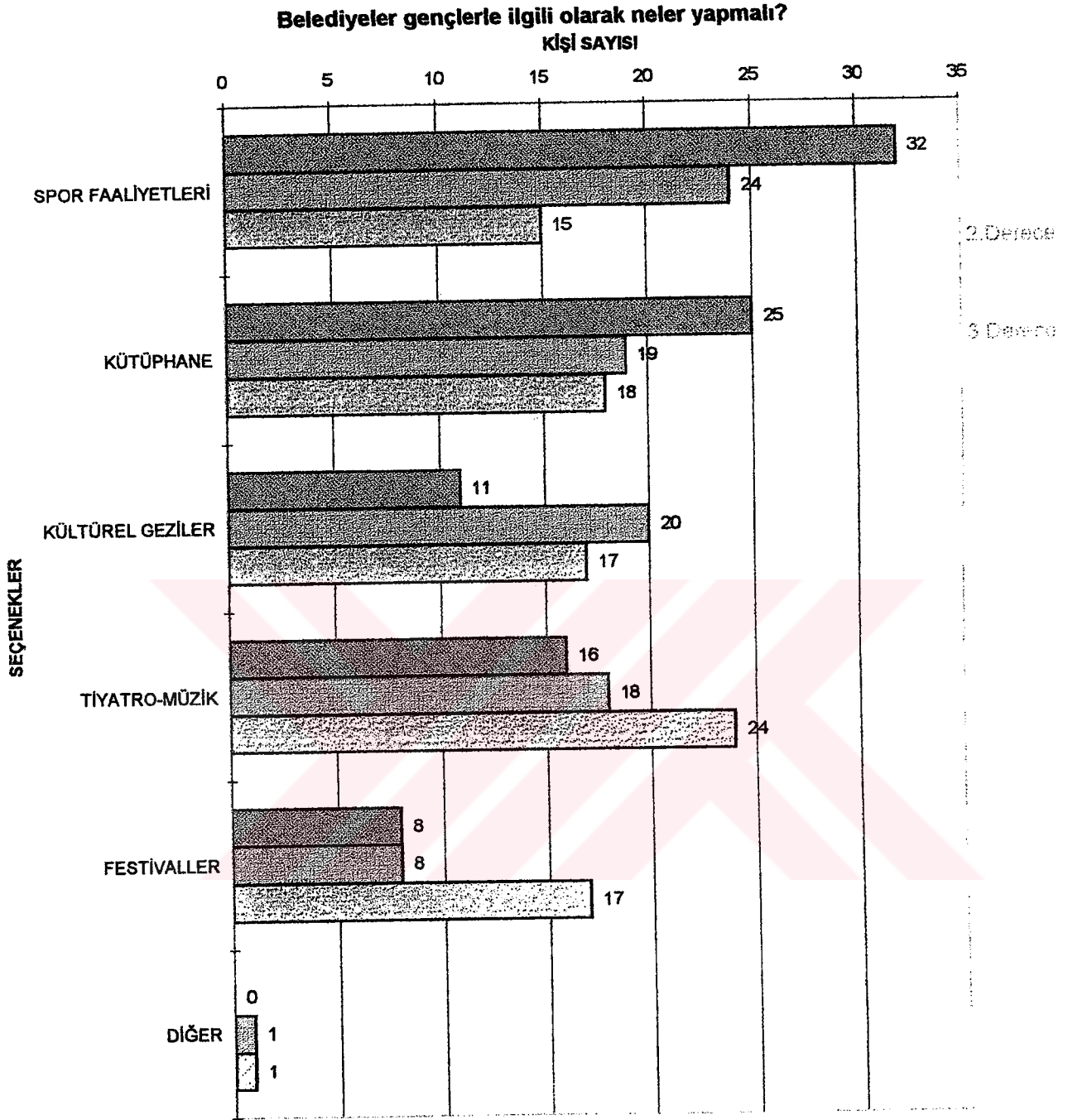
Grafik B-18

Tahsil edilen vergi yeterlidir?

Belediyece tahsil edilen vergi yeterli midir sorusuna belde sakinleri %59 evet, %41 hayır yanıtı vermişlerdir.

Grafik B-19

Belediyeler gençlerle ilgili olarak neler yapmalıdır sorusuna belde sakinleri çoğunlukla spor faaliyetleri, tiyatro ve müzik faaliyetleri, kütüphanecilik faaliyetleri ve kültürel geziler biçiminde yanıt vermişlerdir.

ARAŞTIRMA SONUCU

Kocaeli Belediyeler Birliğine bağlı Belediyelerde ve bu belediyelerin bulunduğu beldelerde yaşayan belde sakinleri üzerinde yapılan araştırma, anket çalışması yöntemiyle yapılmıştır. Belediye görevlileri ile belde sakinlerine aynı sorular sorulmuş ve araştırmada belediyelerin görevleri ile sorunlarına her iki kesimin bakış açısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

A ve B Soru formlarınının 1 nci sorusu anket çalışmasına katılanların eğitim durumunu belirlemektedir. Ankete katılanların eğitim durumlarına bakıldığında yoğunluğun Lise, Yüksek Okul ve Fakülte mezunu oldukları dolayısıyla soruları yanıtlayanların çoğunluğunun eğitim durumlarınının her iki grupta da benzeştiğini görmekteyiz.

A Formu:

2 nci soruda 1580 sayılı yasada sayılan belediye görevlerinin yerine getirilme seviyeleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Sağlık görevlerinin yerine getirilmesi seviyesinin tespitinde ankete katılanların çoğunluğunun belediyelerin görevini yapma seviyesinin bir bölümünün yerine getiriyor dediği ve ikinci çoğunluğun ise çok azını yerine getiriyor dediği ortaya çıkmıştır. Tamamını diyenlerin ise azınlıkta kaldığı görülmüştür. Eğitim konusunda ise çoğunluğun, belediyelerin eğitimle ilgili görevlerini çok az oranda yerine getirdiği yanıtını verdiği görülmektedir. Bir bölümünü diyenler ikinci çoğunluğu oluşturmaktadır. Tamamını diyenler yine azınlıkta kalmışlardır. Tarımsal görevlerle ilgili soruya ise büyük çoğunluk belediyelerin görevlerini yerine getirme seviyesini çok az olarak belirlemiştir. Bir bölümü diyenler ikinci çoğunluğu oluşturmuşlar ve yine tamamı diyenler azınlıkta kalmışlardır. Belediyelerin ekonomik görevlerini yerine getirme seviyesine ise yine çoğunluğun ancak bir bölümünü yerine getiriyor dediği, ve azalan çoğunlukla çok azını yerine getiriyor yada tamamını yerine getiriyor dedikleri görülmüştür.

Ulaştırma hizmetleri ile ilgili görevlerin yerine getirilme seviyesinde ise yine çoğunluğun bir bölümünü yerine getiriyor dediği, ikinci çoğunluğun ise tamamını

Ulaştırma hizmetleri ile ilgili görevlerin yerine getirilme seviyesinde ise yine çoğunluğun bir bölümünü yerine getiriyor dediği, ikinci çoğunluğun ise tamamını yerine getiriyor yanıtında yoğunlaştığı görülmektedir. Ulaştırma hizmetlerinin çok azı yerine getiriliyor diyenler azınlıkta kalmışlardır. Bayındırlık hizmetlerinin yerine getirilmesi seviyesine belediye çalışanları bir bölümünü yada tamamını yerine getiriyoruz yanıtını vermişler, çok azını yerine getiriyoruz diyenler azınlıkta kalmışlardır. Çevre konusunda da aynı bayındırlık hizmetleri sorusuna verilen yanıtlara benzer bir yapı oluşmuştur. Esenlik hizmetleri ile ilgili görevlerin yerine getirilmesi seviyesinde ise çoğunluk bir bölümü ve tamamı yerine getirilmektedir demiştir. Sosyal görevler, düzenleyici görevler ile çeşitli diğer görevlerin yerine getirilme seviyesinde yanıtlar birbirine benzemektedir. Çoğunluk bu görevlerin bir bölümünün yerine getirildiği, ikinci çoğunluk ise çok azının yerine getirildiğini söylemişlerdir. Tamamı yerine getiriliyor diyenler azınlıkta kalmışlardır.

Üçüncü soruda belediye mevzuatının yenilenip yenilenmemesi sorulmuş ve ankete katılan bütün belediye görevlileri yenilensin yanıtını vermişlerdir.

Dördüncü soru belediyelerin görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları engellerin neler olduğu ve engellerin önem derecelerini belirlemek için sorulmuştur. En önemli engel olarak belediyelerin maddi sorunları, mevzuatı ve politik etkiler gösterilmiştir.

Beşinci soru, belediye mevzuatının iyileştirilmesi için ne yapılmalıdır sorusuna belediye çalışanlarının büyük çoğunluğu yetkilerin artırılması, görevlerin yeniden tanımlanması ve belediye organlarının yeniden ele alınması, gözden geçirilmesi yanıtını vermişlerdir.

Altıncı soruda, belediyelerin mali sorunlarının çözümü için yapılması gerekenler belirlenmeye çalışılmış ve büyük çoğunluk belediyelere proje desteği ile yeni kaynaklar yaratılması yanıtını vermişlerdir. Ayrıca merkezi yönetimin belediyelere yaptığı katkısında artırılması istenmiştir.

Belediye personeline en önemli sorununun ne olduğu yedinci soruda sorulmuş ve çalışanların büyük çoğunluğu, liyakat eksikliğini göstermiştir. İkinci olarak ücret ve yetki azlığı dile getirilmiştir. Ayrıca personelin politize olması ve sayısal yetersizlik de sorun olarak gösterilmiştir.

Personel sorunlarının çözümü için yapılması gerekenler ise sekizinci soru olarak sorulmuş ve belediye görevlilerinin çoğunluğu belediyecilikle ilgili okullar açılmasını, personel konusunun belediyelerin yetkisine bırakılmasını ve hizmet içi eğitim faaliyetlerine önem verilmesini istemişlerdir. Yapılması gerekenlerin tümüne katılanlar ise en büyük çoğunluğu oluşturmuşlardır.

Dokuzuncu soruda, halkla ilişkilerin iyileştirilmesi için ne yapılabilir denmiş ve halkla işbirliği, halka yapılan faaliyetler hakkında bilgi verilmesi ve halkın önerilerine açık olunması yanıtları alınmıştır.

Onuncu soru, belediyelerin çevre sorunlarıyla ilgili sorumluluğu olup olmamasını belirlemek için sorulmuş ve büyük çoğunluk olmalı yanıtını vermiştir.

Onbirinci soru, belediyelerin politik sorunlarının çözümü için yapılması gerekenleri belirlemek amacıyla sorulmuş ve çoğunluk belediyelerin bağımsız ve tarafsız çalışması gerektiğinde birleşmiştir. Vesayet Denetimi hafiflemeli diyenlerde olmuştur.

Belediyelerin çevre sorunlarını çözmeye nelere ihtiyacı olacağı onikinci soru olarak sorulmuş ve belediye çalışanları maddi ve teknolojik olanaklar yanıtı ile yetki ve yeterli bilgi ve bilince sahip personel ihtiyacı, yanıtlarını vermişlerdir.

Özelleştirmenin belediyelerin etkinliğini ve verimliliğini arttıracığına inanıyorsunuz sorusuna, çalışanlar % 65 evet, % 35 hayır yanıtını vermişlerdir. Çalışanlar özelleştirmenin gerekliliğine inanmaktadırlar.

Ondördüncü soru belediye hizmetlerinin denetlenmesi için yapılması gerekenleri belirlemek amacıyla sorulmuş ve belediye çalışanları eşit çoğunlukla yeni bir denetim modeli getirilmesini ve belde halkının dikkate alınmasını istemişlerdir. Otokontrol mekanizması yeterlidir diyenlerde ikinci çoğunluk grubunu oluşturmuşlardır.

Belediye çalışanlarına yöneltilen soruların sonucunda belediye görev alanlarından hangilerinin ne oranda özelleştirilmesi gerektiği sorulmuştur. İkinci soruda bahsedilen görevlerden esenlik hizmetleri, çevre hizmetleri, ulaştırma hizmetleri, ekonomik görevler ile tarımsal görevlerin özelleştirilmesinde çoğunluk olarak tamamı özelleşsin yanıtını vermiştir. Sağlık, eğitim, sosyal görevler ile düzenleyici görevlerin ise bir bölümünün özelleşmesi istenmiştir. Bütün hizmetlerin çok azının özelleşmesi taraftarı olanlar çoğunluğu oluşturmamışlardır.

B FORMU:

Anket çalışması yapılan belediyelerin bulunduğu belde sakinlerinede belediyelerin görevlerini yerine getirme oranları ikinci soru olarak sorulmuştur.

Belde sakinleri sağlık, eğitim, tarımsal ve ekonomik görevlerin belediyelerce yerine getirilme oranına çoğunlukla, çok azını yerine getiriyorlar biçiminde yanıt vermişlerdir. Ulaştırma, bayındırlık, çevre, esenlik hizmetleri, sosyal hizmetler, düzenleyici hizmetler ile diğer çeşitli görevlerin ise çoğunlukla bir bölümünün yerine getirildiği belirtilmiştir. Belde sakinleri, belediyelerin görevlerini tam olarak yerine getirdikleri yanıtını çok az sayıda katılımı ile yanıtlamışlardır.

Belediye mevzuatı yenilenmeli mi sorusuna belde sakinleri % 91 çoğunlukla evet yenilenmeli yanıtını vermişlerdir.

Üçüncü soruda belediye görevlerinin yerine getirilmesine engel olan etkenlerin neler olduğu sorulmuş ve bu soruya belde sakinleri çoğunlukla politik etkiler, halkın duyarsızlığı ve maddi sorunlar yanıtını vermişlerdir.

Mevzuat hükümleri ile personelin sayı ve nitelik olarak azlığı biçiminde yanıt verenler azınlıkta kalmışlardır. Anketin beşinci sorusunda mevzuatın iyileştirilmesi için en çok yarar sağlayacak yöntemin belirlenmesine çalışılmıştır. Bu soruya belde sakinleri çoğunlukla yetkilerin artırılması ve görevlerin yeniden tanımlanması yanıtını vermişlerdir. Belediye organları yeniden gözden geçirilmelidir diyenler üçüncü çoğunluğu oluşturmaktadırlar.

Belde sakinleri mali sorunların çözümü için ne yapılmalıdır biçimindeki altıncı soruya yeni kaynaklar yaratılması ve proje desteği yanıtları çoğunlukla verilmiştir. Merkez yönetimin katkısının artırılması ile kaynakların artırılması yanıtları ikinci çoğunluk yanıtı olarak görülmektedir. Halkın gönüllü katkılarının sağlanması yanıtı çok az kabul görmüştür.

Belediye personelinin en önemli sorunu nedir sorusuna belde sakinleri % 40 politize olmaları, % 29 liyakat eksikliği, % 16 ücret ve yetki azlığı, % 15 sayısal yetersizlik biçiminde yanıt vermişlerdir.

Anketin sekizinci sorusunda personel sorunlarının çözümünde yarar sağlayacak seçenekler sorulmuştur. Halk bu soruyu çoğunluk olarak belediyecilikle ilgili okul açılması yanıtını vermiştir. Hizmet içi eğitime önem verilmesi ile personelin merkezi sınavla işe alınması yanıtları azalan oranlarda yanıtlanmıştır.

Halkla ilişkilerin iyileştirilmesi için ne yapılmalıdır sorusuna belde sakinleri öncelikle halkın önerilerinin dikkate alınması, halkla işbirliğine gidilmesi ve yapılan faaliyetlerden halka bilgi verilmesi yanıtlarını vermişlerdir. Halkın zorunlu katkısının öngörüldüğü seçeneğe itibar edilmemiştir.

Onunucu soruda belediyelerin çevre sorumluluğunun olup olmaması sorulmuştur. Ankete katılan belde sakinlerinin tamamı evet sorumluluğu olmalıdır yanıtını vermişlerdir.

Belediyelerin politik sorunlarının çözümü için yapılması gerekenler sorusuna halk % 84 çoğunlukla belediyelerin bağımsız ve tarafsız çalışması yanıtını vermiştir.

Onikinci soruda belediyelerin çevre koruması ile ilgili ihtiyaç duydukları konular belirlenmeye çalışılmıştır. Belde sakinleri bu soruya % 31 oranında yeterli bilgi ve bilince sahip personel, % 22 oranında maddi ve teknolojik olanaklar, % 17 oranında yetki, % 16 oranında halk ve gönüllü kuruluşlarla işbirliği ile % 13 oranında devletle işbirliği yanıtını vermişlerdir.

Belediye hizmetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması konusunda, özelleştirmenin yararına inanılıp inanılmadığı sorusuna % 73 çoğunluk evet, inanıyorum % 27 hayır inanmıyorum yanıtını vermiştir.

Ondördüncü soru belediye hizmetlerinin denetlenmesi için gerekenleri belirlemek maksadıyla sorulmuştur. Belde sakinleri bu soruyu çoğunluk olarak halkın ve kamuoyunun dikkate alınması biçiminde yanıtlamışlardır. Yeni bir denetim modeli geliştirilmelidir diyenler ikinci sırada yer almışlardır. Otokontrol ile merkezi yönetimin yetkili olması seçeneklerini seçenler üçüncü sıradadırlar.

Anketin onbeşinci sorusu belediye görevlerinin hangilerinin özelleştirilmesinin yararlı olacağını saptamak için sorulmuştur. Halk bu soruya, sadece sosyal görevler haricindeki diğer tüm görevlerin tamamının özelleşmesinin yararlı olacağı yanıtını çoğunlukla vermiştir. Görevlerin özelleşmesini istemeyenler azınlıkta kalmışlardır.

Belediye başkanının, göreve gelme yöntemine halk % 95 çoğunlukla seçimle gelmesi biçiminde yanıt vermiştir.

Belde sakinlerine belediye meclis toplantılarını izliyormusunuz diye sorulmuş ve % 85'inin hayır izlemiyorum, dediği görülmüştür.

Belediyelerce toplanan vergiler yeterlidir biçimindeki onsekizinci soruya % 59 evet yeterlidir, % 41 hayır yeterli değildir yanıtını vermiştir.

Anketin ondokuzuncu ve son sorusu belediyelerin gençlerle ilgili yapması gerekenleri tespit etmek maksadıyla sorulmuştur. Tiyatro ve müzik faaliyetleri, spor faaliyetleri, kütüphane yapılması, kültürel geziler yapılması biçiminde yanıtlar sıralanmıştır.

Görüldüğü gibi A ve B anket formlarının ilk onbeş sorusu ortak sorulardır ve bu sorulara belde sakinleri ile belediye çalışanları yanıt vermişlerdir. Ankete katılanların öğrenim durumlarının belirlendiği birinci sorulara daha önce değinmiştik.

Belediyelerin görevlerinin yerine getirilmesi sorusunda belde sakinleri ile belediye görevlileri arasında önemli bir farklılık görülmektedir. Belediye çalışanları belediyelerin görevlerinin bir bölümünü veya tamamını yerine getiriyor derken belde sakinleri ise çok azını yada bir bölümünü yerine getiriyor demişlerdir. Görevlerin tamamı yerine getiriliyor yanıtı belde sakinlerince çok az oranda verilmiştir.

Mevzuat yenilenmeli sorusuna hem çalışanlar hemde halk çoğunlukla evet yenilenmeli yanıtını vermiştir. Dördüncü soru olan görevlerin yerine getirilmesinde engel olan üç önemli nedene belediye çalışanları, mevzuat, maddi sorunlar ve politik etkiler derken, belde sakinleri birinci engel olarak politik etikleri, ikinci engel olarak halkın duyarsızlığını ve üçüncü olarak maddi sorunları göstermiştir. Bu yanıtlardada her iki kesimin aynı düşüncede olmadıkları görülmektedir.

Mevzuatın iyileştirilmesi için en çok yarar sağlayacak yöntemle ilgili soruya verilen yanıtlarda ise hem belediye sakinlerinin çoğunlukla yetki artırımı, görevlerin yeniden tanımlanması ve belediye organlarının gözden geçirilmesi seçenekleri görülmektedir. Bu sorunun yanıtlarında her iki grubunda aynı düşüncede olduğu görülmektedir.

Mali sorunların çözümü için yapılması gerekenler sorusunda yine her iki grup çoğunluk olarak proje desteği, kaynak yaratma, merkezi yönetimin katkılarının artırılması yanıtını vermişlerdir. Bu soruda da belde sakinleri ile belediye çalışanları görüş birliğindedirler.

Yedinci soru olan belediye personelinin en önemli sorunu nedir sorusuna da, belediye çalışanları liyakat eksikliğini önemli sorun olarak görürken belde sakinleri personelin politize olmasını önemli sorun olarak belirtmiştir. Ücret ve yetki azlığı

belediye personeline ikinci önemli sorun olarak belirlenmiş ancak belde sakinleri buna üçüncü önceliği vermiştir. Belde sakinleri liyakat eksikliğini ikinci önemli sorun olarak görmüştür. Her iki grubun bu sorudaki yanıtları farklılık göstermektedir. Belediye görevlilerinin politize olmalarının halk üzerinde olumsuz etki yarattığı görülmektedir.

Personel sorunlarının çözümünde yarar sağlayacak seçenekler sorusunda belediye çalışanları, belediyecilikle ilgili okul açılması, personel konusunda belediyelerin yetkili olması ve hizmet içi eğitime önem verilmesi yanıtlarını vermişken belde sakinleri ilgili okul açılmasını, hizmet içi eğitime önem verilmesini ve personelin merkezi sınavla işe alınmasını istemişlerdir. Sınav seçeneği haricinde her iki grubun düşünceleri bu soruya verilen yanıtlarda örtüşmektedir.

Halkla ilişkilerin iyileştirilmesi için yapılması gerekenler sorusuna belediye görevlileri halkla işbirliği yapmak, yapılan faaliyetlerden halka bilgi vermek ve halkın önerilerini dikkate almak yanıtlarını vermişlerdir. Belde sakinleride bu soruya halkın önerilerini dikkate almak, halkla işbirliği yapmak ve halka bilgi vermek biçiminde yanıtlar vermişlerdir. Görüldüğü gibi seçeneklerin sıralanması farklı olmakla birlikte düşünce olarak birbirleriyle örtüşmektedir.

Belediyelerin çevre konusunda sorumluluğu olmalıdır sorusuna her iki grup (halkın tamamı) evet olmalıdır yanıtını vermiştir. Bu da bütün bireylerin, ister görevli olsun ister halk olsun çevreye karşı duyarlı olduklarını göstermektedir. Bundan da araştırma yapılan belde ve belediyelerin yoğun kirliliğe maruz kalan körfezde bulunmasının etkisi olabileceği sonucu çıkarılabilir. Çevre kirliliğinin gözle görülebilir boyutlara ulaşması ve etkilerinin hissedilir olmaya başlaması insanları aynı görüşte birleştirmektedir.

Belediyelerin politik sorunlarının çözümü için ne yapılmalıdır sorusunda da belediye çalışanları ile belde sakinlerinin, büyük çoğunlukla bağımsız ve tarafsız çalışma seçeneğinde buldukları görülmektedir.

Belediyelerin çevre konusundaki ihtiyaçları nelerdir sorusuna belediye çalışanları maddi ve teknolojik olanakları, yetki ve devletle işbirliği derken, belde sakinleri yeterli bilgi ve bilince sahip personel, maddi ve teknolojik olanaklar ve yetki demişlerdir. Personel konusu haricinde görüşler örtüşmektedir.

Özelleştirme yararlıdır sorusunda her iki grupta çoğunluk olarak yararlıdır yanıtı verilmiştir.

Belediye hizmetlerinin denetlenmesi için yapılması gerekenler sorusunda her iki grup çoğunluk olarak halkın dikkate alınması ve yeni bir denetim modeli geliştirilmesi yanıtını vermişler ve bu konuda aynı görüşte olduklarını ortaya koymuşlardır.

Anket formların son ortak sorusu olan onbeşinci soruda özelleştirmenin hangi alanlarda yapılmasının yararlı olacağına ilişkindir. Belediye çalışanları ulaştırma hizmetlerin tamamı özelleşsin demiş, ancak diğer görevlerin çoğunlukla bir bölümünün özelleşmesine taraftar olduklarını belirtmişlerdir. Belde sakinleri ise sosyal hizmetlerin dışında bütün görev alanlarının tamamının özelleştirilmesi düşüncesinden yana olduklarını göstermişlerdir.

Görüldüğü gibi anket çalışmasında bir kaç sorunun dışında belde sakinleri ile belediye çalışanları, sorunları ortak bir bakış açısından görmekte ve ortak çözümler ileri sürmektedirler.

Bu da göstermektedir ki, halk kendisini doğrudan ilgilendiren konularda artık söz sahibi olmak ve yönetime katılmak istemektedir. Yönetime katılmanın en kolay yoluda belediyelerden geçmektedir.

GENEL SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de belediyeler Fransa'daki belediye yönetimi örnek alınarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme dönemlerinde tepeden inme kurumlar olarak kurulmuş ve henüz olgunlaşmamış, sorunlarını çözememiş yerel yönetim birimidirler.

Merkezi yönetim tarafından belediyelerin sorunlarını ve çözüm önerilerini ortaya koymak maksadıyla, bu güne kadar çeşitli araştırma girişimleri olmuştur. Bunlardan birincisi Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1964-1965 yılları arasında yapılmıştır.

İkinci araştırma girişimi 1971 yılında Bakanlar Kurulu kararınca oluşturulan Danışma Kurulu tarafından yapılmıştır.

Üçüncü önemli araştırma girişimi 1980 sonrasında TODAİE bünyesinde yapılan araştırmalardır. Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA) adı altında yürütülmüştür.

Bütün bu araştırmalara ve reorganizasyon çalışmalarına rağmen Türkiye'de belediyeler halkın yönetime tam katılımının sağlanamadığı ve dış etkilerden soyutlanamamış güdük, özerk kuruluşlar olarak kalmışlardır.

Parlamentar demokrasinin temel felsefesi halkın yönetime katılmasıdır. Belediyelerde bu katılımın en yoğun olabileceği ve halkın kolayca ulaşabileceği, katılımının sonucunu kısa sürede görebileceği yerel yönetim birimidirler.

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Yasası günün koşullarına uygun olarak belediye organlarını ve görevlerini tanımıştır. Belediyelerin en önemli sorunu yasanın görev çerçevesini çok geniş çizmesi ve gelişen ekonomik ve sosyal durum ile değişen koşullara açık olmamasıdır. Yasanın çıkmasından bu yana yetmiş yıl geçmiş ancak belediyeler yapı itibariyle gelişime ayak uyduramamışlardır.

Belediyelerden beklenen görevler ile hizmet anlayışı değişmiş ancak belediyelerin bu hizmetleri yapmaları için gerekli mali, teknik ve personel olanakları kısıtlı kalmıştır.

Genel olarak belediyelerimiz yapı, görevler yetkiler, mali olanaklar, personel, merkezle ve öteki kuruluşlarla ilişkiler bakımından çözülmesi gereken pek çok sorun nedeniyle etkin hizmet yapamamaktadırlar.

Aynı veya çok benzer nitelikli hizmetler değişik yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmekte ve bu nedenle de aynı alanda sorumlu birden fazla yönetici karşılaşılmaktadır.

Nüfus G açısından çekim merkezi olan yerleşim alanlarının plansız, dengesiz ve hızlı büyümeleri sonucunda önemli yerel yönetim sorunları ortaya çıkmış, hızlı nüfus artışı hizmet isteklerini arttırmıştır.

Büyük küçük bütün belediyeler personel istihdamı açısından siyasi çıkar aracı olarak kullanılmakta, sayısı çok niteliği az personel kalabalığı ortaya çıkmaktadır. Sürekli personel alımına getirilen kısıtlama geçici işçi çalıştırılmak suretiyle aşılmaktadır.

Çevre konusu günümüzün en önemli ve en acil çözüm bekleyen sorunudur. Belediye yöneticileri ve halk bu konuda hassas ve duyarlı olmakla birlikte çeşitli etkenler çözümü zorlaştırmaktadır.

Halkın belediye yönetimine katılımı şu anki yasal çerçeve içinde mümkün olmamaktadır. Belde sakinleri belediye ile olan ilişkilerini çoğunlukla siyasi partiler ve baskı gücüne sahip kişiler aracılığıyla yapmaya kalkmakta belediye meclis toplantılarına duyarsız kalmaktadır. Belediye yönetimlerinde halkla ilişkileri haftanın veya ayın belirli günlerinde halk günleri düzenlemekten ibaret görmektedirler.

Gelişmiş demokratik ülkelerde yerel yönetimlerin başaramadıkları yada verimli olmadıkları hizmet alanlarının özelleştirilmesi yoluna gidilmektedir. Ülkemizde de bu uygulamalar başlamıştır. Özellikle ulaştırma hizmetinin özelleşmesi belediyeler tarafından istenmekte ve teşvik edilmektedir. Ancak burada belediyelerin dikkat etmesi gereken husus kamu düzeninin korunması ve kamu sağlığıdır. Kar amacı güden girişimciler bu konuları göz ardı edebilirler.

Belediye yasası ile yerel hizmetleri ilgilendiren bir çok yasa ve yönetmelik, bunların kapsamına giren konuların denetimini merkezi yönetime ve merkezi yönetimin taşra birimlerine bırakmış, denetim çok başlı duruma gelmiştir. Denetim mekanları arasında eşgüdüm yoktur, siyasi etkilere açıktır.

Büyükşehir Belediyeleri ile ilçe belediyeleri ve alt kademe belediyeleri arasındaki ilişkiler, kaynak paylaşımı, proje çalışmaları ve hizmet götürülecek olan sınırları açısından sorunlar bulunmaktadır.

ÖNERİLER

Belediyelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanmalı, muhasebe usul ve teknikleri basit ve sade olmalıdır.

Belediyelere merkezi yönetim gelirlerinden aktarılacak paylarda yaz ve kış aylarındaki turizm hareketlerinden kaynaklanan nüfus değişimleri gözönünde bulundurulmalı, görevler ve beklenen hizmetler ile gelirler arasında denge kurulmalıdır.

Belediye personelinin hizmet içi eğitimlerle niteliğinin arttırılmasına çalışılmalı, belediyecilikle ilgili eğitim programları açılmalı ve işe girişte bu okullardan mezun olmak şartı getirilmelidir.

Personel istihdamı merkezi sınavla yapılmalı ve geçici işçi çalıştırma sistemi yeniden düzenlenmelidir. Siyasi istismara açık olan personel istihdamı hususu belediyelerin önemli sorunudur. Belediyeler iş bulma kurumu haline dönüşmüşlerdir. Personelin performansını izleme, ölçme ve değerlendirme için çalışma yapılmalıdır. Sivil toplum kuruluşlarının belediye yönetimine katılmaları, beldenin sorunlarını belediye yönetimine aktarmaları için gerekli düzenleme yapılmalıdır. Faaliyetler hakkında halka bilgi verilmeli, halkın görüş ve önerileri dikkate alınmalıdır.

Belediyelerin denetimlerinin öğretici ve yapıcı bir niteliğe kavuşturulması, hizmete dönük tutulması, sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Vesayet yetkisini kullanacak makamların sayısı azaltılmalı, aralarında eşgüdüm sağlanmalıdır. Belediyelerde otokontrol sistemi geliştirilmelidir.

İller Bankası belediyelere teknik yardımda bulunacak biçimde yeniden yapılandırılmalı ve işletmecilik bilgisi verebilmelidir.

Büyükşehir belediyelerinin görevleri ile alt kademe belediyelerle olan ilişkileri, şehircilik ve bölge plancılığı ilkesine uygun olarak belirlenmelidir.

Belediyelerde planlama ve araştırma-geliştirme faaliyetlerine önem verilmelidir. Topluma sağlıklı bir yaşam ortamı sağlamanın, demokrasinin gelişmesine katkıda bulunmanın ve halkın kendi sorunlarına kendisinin çözüm bulmasının en iyi yollarından biri belediye yönetimleridir. Dolayısıyla belediyelerimizin çağdaş yönetim birimlerinden olması kaçınılmazdır.

EKLER

1580 SAYILI BELEDİYE KANUNU

BELEDİYE KANUNU

Kanun Numarası:	1580
Kabul Tarihi:	3 / 4 / 1930
Yayımlandığı Resmi Gazete:	Tarih: 14 / 4 / 1930 Sayı : 1471
Yayımlandığı Düstur:	Tertip : 3 Cilt : 11 Sayfa: 80

Belediye

Madde 1: Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin yerel nitelikte müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim tesviye ile mükellef tüzel bir kişiliktir.

Belediye Teşkilatı Mecburi Olan Yerler

Madde 2: (4.5.1960 tarih ve 7469 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.)

Belediye İdaresine Verilmiş Olan Makam ve Heyetler

Madde 3: Belediye idaresi, belediye meclisi ile belediye encümeni ve belediye reisi ve muavinlerine belediye şubeleri mevcut ise şube müdürlerine ve şube heyetlerine verilmiştir.

Belediye Sınırlarının Tahdidi

Madde 4: Bu kanun hükümleri başlar başlamaz şimdiye kadar sınır tahdit edilmemiş olan aşağıda tarif edildiği şekilde çizilir:

- A) Öteden beri beldeye ait bağ bahçe, çayır, mera, zeytinlik, palamutluk, baltalık, otlak gibi yerler sınır içinde kalır.
- B) Bir beldenin sınırını derelerden, tepelerden, yollardan ve diğer değişmeyen işaretli yerlerden geçirmek mümkün değilse büyük taşlar dikilerek gösterilir.
- C) Belde ahalisinden bazı kimselerin başka bir köy veya belde arazisi içinde kalan emlak ve arazisi sahiplerinin bulunduğu beldeyi değil bu emlak arazinin bulunduğu belde veya köy sınırı içinde gösterilir.
- D) Öteden beri müştereken faydalanılan çayır, yayla ve korularda mera ve membaa ve tepelerden alışlageldiği üzere ilgililerin yararlanma hakları saklıdır. Bu suretle belediye sınırı dahilinde kalıp başkalarının yararlanma hakları bulunan bu kabil yerler hakkında sınır kağıdına şerh verilir.
- E) Yukarıdaki tariflere göre çizilen sınırın geçtiği yerlerin isimleri bu kağıda yazılmakla beraber sınırın nerelerden geçtiğini gösterir bir harita tanzim ettirilir.
- F) Komşu köyler ve beldeler ile çekişmeli olan yerler sınır kağıdında ve haritasında ayrıca gösterilir.
- G) Sınır çekişmeleri meclis kararlarının tebliğ tarihinden itibaren 31 gün zarfında ilgili tarafın ihtiyar ve belediye meclislerinin müracaatlarını dinlemek şartıyla beldenin sınırını işi bitirecek onaya yetkili olan makam tarafından halledilir.
- H) Sınır kağıdı ile haritaları 5. Madde hükümleri yerine getirilmek üzere belediyelerce dörder nüsha olarak tanzim ve yetkili mercilere gönderilerek tasdik edildikten ve kesinleştikten sonra bir nüshası belediyeye tevdi, ikinci nüshası onaya yetkili makamca muhafaza, üçüncü nüshası İçişleri Bakanlığındaki dosyasına konur ve dördüncü nüshası mahalli tapu dairesine teslim edilir.

Sınırların Tasdiki Şekli

Madde 5 - Belediye sınırları:

- A) Seksen binden az nüfuslu olan beldelerde belediye meclislerinin kararı ve mahalli idare heyetinin görüşü alındıktan sonra İl İdare Kurulunun tasdiki ile,
- B) (7.2.1990 tarihli ve 3612 Sayılı Kanun ile değişik) Seksen binden fazla nüfuslu belediyelerde belediye meclisinin kararı idare heyetinin muvafakatı, valiliğin teklifi ve İçişleri Bakanlığının tasdiki ile kesinleşir.

Tasdik edilmeyen sınır kağıtları gerekçesi ile mahallerine iade edilir. Sınır değiştirilmesine ihtiyaç olursa yeni sınırın çizilmesi aynı usule tabidir.

Sınır İhtilaflarının Halli

Madde 6- Beldeler veya köyler arasında sınır anlaşmazlığı çıkarsa aşağıda tarif olunduğu şekilde hallolunur.

Anlaşmazlık bir kaza dahilindeki belde ve köyler arasında ise kendilerine mahalli en büyük mülkiye memuru tarafından yazılı yapılacak tebligat üzerine ilgili ihtiyar ve belediye meclislerinin en çok otuz bir gün içinde bildirecekleri mütalaaları tetkik olunmak şartıyla ilçe idare kurulunun gerekçeli kararı ve il idare kurulunun aynen veya değiştirilerek tasdiki ile;

Anlaşmazlık bir vilayete bağlı çeşitli ilçeler dahilindeki belediye ve köyler arasında ise keza kendilerine mahalli en büyük mülkiye memuru tarafından yapılacak yazılı tebligat üzerine ilgili ihtiyar veya belediye meclislerinin en çok otuz bir gün zarfında bildirecekleri mütalaaları tetkik olunmak şartıyla il idare kurullarının kararı ve il genel meclisinin tasdiki ile kesin olarak hallolunur.

Belde veya Belde Aksamının Ayrılması veya Başka Parçaların Belde ile Birleştirilmesi

Madde 7- A) (4.5.1960 tarihli ve 7469 sayılı Kanun ile değişik) Bir köy veya meskun sahaları arasında merkez edilecek yere azami 500 m. mesafesi bulunan birkaç köyün veya köylülerle köy kısımlarının veyahut muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için nüfusları tutarının son nüfus sayımına göre 2.000 den fazla olması .

köy ihtiyar meclisinin bir belge ile veya seçmenlerinin en azından yarısından fazlasının yazılı olarak mahallin en büyük mülkiye memuruna müracaat etmesi veya valinin kendiliğinden bu işe lüzum göstermesi lazımdır.

Bu takdirde valinin ilgili seçmenlerin reylerinin alınması hususundaki yazılı görüşü üzerine mahalli seçim kurulları en az on beş gün içinde tayin ve ilan içindeki gün ve mahalde seçmenleri rey vermeye davet ederek belediye meclisi üyeleri seçimindeki usul ve şartlar dairesinde köy veya kısımlarının ayrı ayrı oylarını alır ve neticeyi bir tutanakla valiye bildirir.

Valilikçe muamele il genel meclisine intikal ettirilir. İl genel meclisince kurulacak belediyelerin gelirlerinin kanunlarında yazılı hizmetlerin ifasına yetip yetmeyeceğine ve teklifin faydalı olup olmayacağına dair verilecek karar valiliğin mütalaasıyla birlikte İçişleri Bakanlığına gönderilir. Danıştayın kararı ve Cumhurbaşkanının tasdiki ile o yerde belediye kurulur.

- B) Bir beldenin bazı kısımlarının ayrılarak ayrı bir belde haline gelmesi,
- C) Bir beldenin tamamının diğer bir belde ile birleşmesi,
- D) Bir beldenin bazı kısımlarının komşu beldenin içine girmesi,
- E) Köylerin veya köy kısımlarının bir belde sınırı içine girmesi hallerinde (a) fıkrasındaki şekil ve şartlara uyulmakla beraber (B) ve © fıkralarındaki hallerde esas belde nüfusunun 2.000'den aşağıya düşmemesi şarttır.

©, (C) ve (D) fıkralarındaki hallerde nüfus şartı aranmayacağı gibi hizmetlerin gerektiği gibi yapılması imkanları dikkate alınarak mesafe 2.500 metreye çıkartılabilir.

(B), © ve (C) fıkralarındaki hallerde köy ihtiyar meclisleri yerine belediye meclisleri geçer. S;(5)

(C) ve (D) fıkralarındaki hallerde ayrıca iltihak olunacak (katılacak olan) belediye sakinlerinin reylerine müracaat olunmayıp birleşmek isteyen köy veya belde kısmında yapılan rey verme neticesiyle diğer muameleli evrak valilikçe iltihak olunacak belediyeye gönderilir. Belediye evrakının tevdiinden itibaren on beş gün içerisinde

istek hakkındaki kararını verir. Bu kararın talep sahibine tebliğinden itibaren on beş gün zarfında itiraz edilirse meclisi umuminin (genel meclisin) ve valiliğin mütalâasıyla muameleli evrak Devleş Şûrasına (Danıştay'a) keyfiyet tetkik ve iltihaka (katılmasına) karar verdiği takdirde (A) fıkrası gereğince muamele tekemmül ettirilir.

© fıkrasındaki halde sadece ilgili belediye meclisinin kararları alınır.

Muayyen bir arazi üzerinde Hükümetçe yeniden kurulan ve nüfusları 2.000'den fazla olan yerlerde hudutları gösterilmek suretiyle Dahiliye Vekâletinin (İçişleri Bakanlığının) teklifi ve Reisicumhurun (Cumhurbaşkanının) tasdiki (onayı) ile belediye kurulur.

Vilayet ve kaza merkezlerinde nüfusları ne olursa olsun belediye kurulması mecburidir. Bir vilayet merkez belediyesi sınırları içinde kurulan kazaların merkezlerinde belediye teşkil edilmeyip bu gibi yerlerde belediye şubesi ihdas olunur (kurulur).

Mahalleler İhdası, (kurulması) İlgası (kaldırılması), İsimleriyle Hudutlarının (sınırlarının) Tayini

Madde 8- Bir belediye sınırı içinde mahalleler ihdası, (kurulması) İlgası (kaldırılması), birleştirilmesi, isimleriyle hudutlarının (sınırlarının) değiştirilmesi belediye meclisinin ve mahalli idare heyetinin kararı ve valinin tasdiki (onayı) ile icra edilir (yapılır).

Belde İsimlerinin Değiştirilmesi

Madde 9- Bir beldenin isminin değiştirilmesi belediye meclisinin ve vilayet idare heyetinin (il idare kurulunun) kararı üzerine Şûrayı Devletin (Danıştayın) mütalâası (görüşü) alınarak İcra Vekilleri heyetinin (Bakanlar Kurulunun) tasdiki ile yapılır.

Belediye Şubeleri Teşkili

Madde 10- Nüfusunun arazi üzerinde tekasüfü (toplanması) itibari ile muhtelif kümelerden müteşekkil olan beldelerle nüfusu seksen bini geçen beldelerde belediye şubeleri teşkili caizdir (uygundur). Belediye şubelerinin teşkili veya ilgası (kaldırılması), hudutlarının tespit veya tadili (değiştirilmesi) aşağıda tarif edilen şekilde olur:

Belde dahilinde şube haline geçmesi istenilen belde kısmında sakin belediye münthiplerinin (seçmenlerinin) en az yarısından fazlasının imzalı bir talebi veya belediye meclisinin müracaatı ve teklifi üzerine en büyük mahalli mülkiye memuru o dairede intihap (seçme) hakkını haiz halkın reyine (oyuna) müracaat edilmesini kaza idare heyetine (ilçe idare kurulu) icra ettirir. İdare heyeti on beş gün evvelinden tayin ve ilan edeceği günde şube haline geçecek belde kısmı münthipleriyle (seçmenleri) mütebaki münthipleri (geri kalan seçmenleri) beldenin muayyen bir mahallinde oy vermeye davet eder.(Reyler belediye intihabatındaki (seçimlerindeki) usul ve şarta tevfikan (uygun olarak) alınır. İdare heyeti reylerin neticesini mazbata ile tespit eder ve doğrudan doğruya valiye gönderir. İdare heyetinin mazbatasını üzerine vilayet idare heyetinin (il idare kurulunun) vereceği karar, Şûrayı Devletin (Danıştayın) mütalaasıyla ve İcra Vekilleri Heyetinin (Bakanlar Kurulunun) tasvibi (uygun görmesi) üzerine, Reisisumhur (Cumhurbaşkanının) tasdiki ile icra edilir.

Bir veya Birkaç Köy veya Mahallenin Birleşerek Belediye İdaresi Tesis Etmesi

Madde 11- 14.2.1958 tarih ve 7078 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

4,5,6,7 ve 10 uncu Maddelerdeki Kararların Tatbiki

Madde 12- 4. 5. 6. 7. Ve 10. Maddelerde bildirilen kararlar, katileşme tarihini takip eden mali senenin başlangıcından itibaren tatbik olunur. Tatbikinden en az bir ay evvel mahalli en büyük mülkiye memuru tarafından gazetelerle ve diğer vasıtalarla ilan olunur.

Hemşehri (Memleketli) Hukuku

Madde 13- Her Türk, nüfus kütüğüne yerli olarak yazıldığı beldenin hemşerisidir. Hemşerilerin belediye işlerinde reye, belediye idaresine iştirake ve belde idaresinin devamlı yardımlarından istifadeye hakları vardır.

Her Türk, nüfus kütüğüne yerli olarak yazıldığı beldenin hemşerisidir. Hemşerilerin belediye işlerinde reye, belediye idaresine iştirake ve belde idaresinin devamlı yardımlarından istifadeye hakları vardır.

Belde Sınıfı Dahilindeki Şahısların Vazifeleri

Madde 14- Belediye sınırı içinde oturan, bulunan, ilişiği olan her şahıs belediyenin kanununa, nizam ve talimatına müstenit (dayanan) emirlerini, hükümlerini tutmak, yapmak, resim ve harç, ücret ve aidatlarını vermekle mükelleftir (yükümlüdür).

İKİNCİ FASIL

BELEDİYENİN VAZİFELERİ

Madde 15- Belediyelerin kanunlar ve nizamnamelerle (tüzükler) muayyen hukuku, buna mukabil beldenin ve belde halkının sıhhat, selamet ve refahını temin, intizamını (düzenini) halelden (bozulmadan) vikaye (korumak) maksadiyle yapacağı vazifeleri vardır.

Bu vazifeler aşağıda yazılanlarla, ayrıca kanun ve nizamname (tüzük) ve talimatnamelerle (yönetmeliklerle) muayyen hususlardır:

- 1- Umuma açık olan yerlerin temizliğine, intizamına bakmak;
- 2- Yenilecek, içilecek ve umumun sıhhatine müteallik (ilişkin) kullanılacak şeyleriyle yerlerinin, mahsus kanun, nizamname veya talimatnamesine (yönetmeliğine) tevkiyan murakabesi (uygun olarak denetlenmesi);
- 3- (2.12.1960 tarih ve 150 sayılı kanunla değişiklik) Umumun yiyip içmesine, yatıp kalkmasına, taranıp temizlenmesine, eğlenmesine mahsus lokanta, birahane, gazino, kahvehane, kıraathane, meyhane, han, otel, hamam, sinema, tiyatro, bar, dansing ve emsali yerlerin ve bu mahallerde satılan veya kullanılan şeylerin temizliğine, sıhhiliğine, ve sağlamlığına dikkat etmek ve kanun ve talimatname mucibince (gereğince) bu gibi yerlerin işletilmeleri için gece ve gündüz açık kalmalarına ve inzibati sebeplere nazaran zabıtaca verilecek ruhsat üzerine sınıflarına ve tarifelerine göre bunlar için ruhsatname vermek ve açık ve kapalı bulunacağı saatleri mahalli en büyük mülkiye amirinin de muvafakati (olaru) alındıktan sonra tayin eylemek, ücret tarifelerini tanzim ve tasdik etmek ve bu gibi yerlerde işi çeviren ve çalışanların ehliyet ve sıhhatleri müsait olup olmadığına göre işlemelerine izin vermek veya men etmek.

Ütücüler, kolacılar, lekeçiler, giyim ve ev eşyası temizleyici ve boyacıları, ayakkabı tamirci ve boyacıları ve emsallerine ait ücret tarifelerini meslek, teşekküllerinde mütalaasını almak suretiyle tanzim ve tasdik etmek (onaylamak);

- 4- Salgın ve bulaşıcı insan ve hayvan hastalıklarının önüne geçmek ve yayılmasına mani olmak için mahsus kanun, nizamname veya talimatnameleri mucibince (gereğince) tatbik edilen tedbirler hakkında hükümet teşkilatıyla birlikte çalışmak;
- 5- Ölenleri muayene etmek ve gömülmesine ruhsat vermek ve belediyelerce gösterilen mezarlıklardan başka yerlere ölü gömdürmek, ücretli ücretsiz olan cenazeleri fenni şartlar dairesinde teşhiz (donatım), tekfin (kefenleme) ve nakletmek, gömmek ve belediye mezarlıkları ve fenni cenaze yıkama yerleri tesis (kurmak) ve idare etmek ve hayvan ölülerini yaktırmak veya gömdürmek;
- 6- Sıhhi şartları cami (taşınan) belediye salhanesinden (mezbahasından) başka yerlerde kasaplık hayvan kestirmemek;
- 7- Belediye depolarından başka yerlerde kanun ve nizam ve talimat ile muayyen miktar haricinde kabili iştiial (tutuşması olanaklı) ve infilak (patlayıcı) maddeler bulundurmamak, buna riayet etmeyenlerin mallarını belediye deposuna kaldırmak ve satıldığında nısıf (yarı) bedelini ceza olarak belediyeye almak;
- 8- Mürebbiye, sütüne, hizmetçi, aşçı, hamal, şoför, arabacı, kayıkçı, berber, mevaddı gıdaiye (gıda maddeleri) satıcısı, süthanelerde hizmet edenlerle süt satanlar ve emsali ve halk ile temas eden hizmet erbabı işçilerin sıhhi ve fenni muayenelerini yaptırmak, ehliyet ve sıhhat vesikası alanların işlemelerine izin vermek ve bunları daima tescil ederek müseccel (sicilli) olmayanları men etmek (kayıkçıların ehliyetini tayinde mahalli liman reislerinin mütalâası alınacaktır.);
- 9- Belediye sınırı dahilindeki deniz, göl ve nehirlerde belde sınırı dahiline münhasır olmak üzere, seyrüsefer eden istimbot, motorbot ve her nevi kayık, mavna ve salapurya gibi denizdeki ufak nakliye vasıtaları ile hususi hallerde seyrüsefer eden yük ve binek araba ve hayvanları ve otobüs, otomobil ve emsali (şimendiferlerden mada) nakliye vasıtalarının sağlamlığına, temizliğine

dikkat ederek bunların azami haddi istiabisini (taşıma kapasitesini) ve tahammül derecelerini ve sınıflarını ve numaralarını tayin ve işletenlerin ehliyet ve sıhhatlerini murakabe ve ücret tarifelerine riayetlerini temin edecek tedbirler ittihaz etmek (almak) ve icabında bunları bizzat temin ve idare eylemek ve mevzu kanunlar mucibince (gereğince) salahiyettar (yetkili) dairelerden verilen vesikalara müsteniden işlemlerini ruhsata bağlamak.

(Deniz vasıtalarının haddi istiabisini (taşıma kapasitesini) ve sağlamlığını tayinde mahalli liman dairesiyle ticaret müdürlüklerinin mütalâası alınır);

Beldeler veya beldelerle köyler arasında seyrüsefer (sefer yapan) eden yük ve binek araba ve hayvanları ile otomobil, otobüs ve kamyonların sağlamlığına, temizliğine dikkat ederek bunların azami haddi istiabisi ve tahammül derecelerini tespit ve sınıflarını, numaralarını tayin ve işletenlerin ehliyet ve sıhhatlerini murakabe etmek bu vesait sahiplerinin daimi ikametgahlarının mensup olduğu kaza belediye idaresine aittir;

- 10- Umuma ait yerlerde gelip geçmeğe, nakliye vasıtalarının işlemesine engel olacak, geçenlere zarar veya rahatsızlık verecek veya kaza çıkaracak ve beldenin umumi temizliğini bozacak şeyleri kaldırmak, nakliye vasıtalarının nevi ve cinsine göre belde dahilinde azami ve asgari süratini ve işleyeceği ve işlemeyeceği, duracağı, yavaş gideceği yerleri tayin ve seyrüsefer tarifelerini tanzim ve ilan ve umumi intizamı tayin etmek, beynelmünel otomobil seyrüseferlerinin talimatnamei mahsusuna tevfikan (bağlı kalarak) belediye sınırı dahilinde seyrüseferlerine muktazi (gerekten) işaretlerin vaz'ı ile bu otomobile şoförlerin haiz olmaları lazım gelen (taşımaları gereken) evsafi tetkik etmek;

Denizlere ait yerler için mahalli liman idaresinin mütalâası alınır.

- 11- Yol, meydan, Pazar, iskele, köprü ve nehirler gibi umuma ait yerlerden ve denizlerden bir kısmını mürur ve ubur (gelip geçme) ihtiyacını tazyik etmeyecek surette (sınırlamayacak şekilde) ve muvakkaten (geçici olarak) herhangi bir ameliye için işgal veya istimal edeceklere (kullanacaklara) izin vermek ve ruhsatsız işgalleri men etmek;

- 12- Alelûmun (genel olarak) inşaat tamir ve ilaveler için kanun mucibince (gereğince) ruhsat vermek, kanunsuz veya ruhsatsız başlanan ve yapılmakta olan inşaatı men ile hususi kanunların hükümlerini tatbik ve kazalı binaların ve baca ve duvarları yıktırmak, arsalardaki yangın yerlerindeki kuyu ve çukurları kapattırmak veya tehlikelerini refetmek (gidermek);
- 13- Umumun selamet, sıhhat ve huzur ve istirahatine tesiri melhuz (zararlı etkisi) olan imalat, istihsalat (üretim) müdeharrat (toplanmış biriktirilmiş şeyler) ve tesisatın yerlerini; harman, kabristan, pazar, gaz depoları, kömür depoları ve süprüntülük mevkilerini ve şartlarını evvelden tespit etmek ve ona göre ruhsata bağlamak (Belediye yeniden yapılacak umumi ahır samanlıkların yerini tayin ve mevcut olanları sıhhi takyitlere (sınırlamalara) tabi tutar);
- 14- Kanun ahkamına tevkifan (kanun hükümlerine uyularak) başı boş hayvanları tutmak, muhafaza etmek, belde dahilinde geçecek hayvan sürülerinin gelip geçeceği yolları ve yayılımına gidecek hayvanların toplanacağı yerleri tayin ve tahdit etmek (sınırlamak);
- 15- Aleni müzayedeli (açık arttırmalı) gayri resmi satışları murakabe etmek (denetlemek), umumi yerlerde toptan satılan ve tartılacak, ölçülecek şeyleri kanun ahkamına tevkifan (kanun hükümlerine uyarak) tartmak ve ölçmek ve bilcümle tartı ve ölçülür alet ve edevatını ayarlamak, damgalamak;
- 16- (1.12.1960 tarih ve 150 sayılı yasa ile değişik) Tespit edilen toptan ve perakende azami satış fiyatlarına veya kar hadlerine ve ücret tarifelerine ve alınan kararlar veya yapılan ilanlar hükümlerine riayeti (uymayı) temin ve kontrol etmek,
- Azami satış fiyatları ve kâr hadleri tespit edilen maddelerin, satışa arz edilmemesini veya satıştan imtina edilmesini, kaçırılmasını, saklanmalarını veya satılmadığı halde satılmış gibi gösterilmesini men etmek;
- 17- Dilencileri dilenmekten men edecek tedbirleri almak;
- 18- Bırakılmış ve bulunmuş çocukları, delileri, dalanmış ve kudurmuşları, sokakta bayılanları, kazaya ve afete uğrayanları koruyup gözetmek;

- 19- Belediye kanun, nizam ve yasaklarına uymayan, kanunen ruhsata tabi iken ruhsatsız yapılan, beldenin selamet, intizam, sıhhat ve huzurunu ihlal eden şeylere meydan vermemek ve bunları men etmek;
- 20- Hafta Tatili Kanunundan istifade etmek isteyenlere izin vermek;
- 21- Belediye hudut dahilinde orman, tarla, harman, bağ, bahçe, koru, çayır ve meraları ve alelumum (genel olarak) araziyi hasardan muhafaza etmek;
- 22- Yangın vukuunu men edecek tedbirleri almak, ateşe karşı ihtiyat için umuma açık yerlerde imalathane ve fabrikalarda ve her dükkanda bulundurulacak tertibatı ve vesaitin tayin ve ilan ile ihzar ve ifa ettirmek, yangını tasarrut, (gözleme), ihbar ve istihbar (duyma) için lazım gelen tesisat ve teşkilatı yapmak, itfaiye tulumba takımlarını ve tekerlekli itfaiye vesaitini (aracını) her an ihtiyaca yarar halde bulundurmak, beldeyi tehdit edecek orman yangınlarına karşı kazma, kürek, balta vesaire gibi vesaiti itfaiye (itfaiye aracı) bulundurmak, beldenin icap eden mahallerinde itfaiye havuzları, sarnıçları yaptırmak;
- 23- Sokak, meydan, iskele, köprü Pazar, panayır yerleri gibi umumi mahalleri daima temiz tutmak, yıkamak, temiz sularla sulatmak, kışın çamur ve karları ve buzları kaldırtmak ve geçenlerin kaymamasını temin eylemek;
- 24- Umumi ve hususi yerlerin süprüntülerini muntazam ve fenni vasıtalarla toplatmak kaldırtmak ve ifna etmek (yok etmek);
- 25- 28 Nisan 1926 tarih ve 831 numaralı Sular Kanununun mucibince (gereğince) su getirtmek, suları sıhhi ve temiz tutmak;
- 26- Belediye hududu dahilindeki müşterek bağ, bahçe, tarla ve bostanların müşterek su kanallarını temizlettirmek, bozulan yollarını tamir ve bu husustaki masrafları alakadarlardan (ilgililerden) tahsil etmek;
Bahçe,tarla ve bostanların ve umumi yerlerin su birikintilerini kurutmak ve kurutturmak, umumi ve hususi havuzların sularını şartlara uygun surette vakit vakit değiştirmek ve tazelettirmek;
- 27- İhtiyaca göre umuma mahsus ücretli ücretsiz helalar yaptırmak;

Umumi ve hususi binalarda yapılması mecburi olan helaların sıhhi şartlara uygun olmasını temin ettirmek;

- 28- Umumun yiyeceği, içeceği ve kullanacağı şeylerin satıldığı ve muhafaza olunduğu mahallerin, umumun içinde yatıp kalkacağı, barınacağı veya bineceği, çalışıp işleyeceği ve hayvanlarını koyacağı yerlerin sıhhi şartlara uygun olmasını temin etmek;
- 29- Kanun ve belediye kararlarının mecbur tuttuğu ahvalde veya ihtiyari olarak müracaat vâki (başvuru yapıldığı) olduğu takdirde insan, hayvan, eşya ve emlak hakkında harçlı, harçsız, tıbbi, baytari, fenni muayeneler, kimyevi ve bakteriyolojik tahliller yapmak ve şeraeti sıhhiye (sağlık şartları raporu vermek);
- 30- 9.7.1956 ve 6785 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır;
- 31- Beldenin sokak ve meydanlarını plana, programa uygun olarak tanzim ve ıslah etmek, sınıflarını, isimlerini, numaralarını tayin etmek, buna göre ağaçlamak, döşemek, aydınlatmak, süslemek, duracak, sığınacak, dinlenilecek yerler yapmak ve iyi bir halde bulundurmak;
- 32- Beldenin plana ve programa uygun, 13 Mayıs 1926 tarih ve 839 numaralı kanuna ve diğer hususi ahkama tevfikana lağım ve çukurlarını inşa ve tamir etmek ve ettirmek;
- 33- Halk için kütüphane ve okuma salonları açmak, belediye bahçeleri, fidanlıkları, çocuk bahçeleri, oyun ve spor yerleri yapmak, belediye koruları yetiştirmek, bunları korumak ve işletmek (bu işler için yeteri kadar mütehassıs bulunamayan belediyelere alakadar mahalli daireleri yardım eder);
- 34- Fakir ailelerin ikiz çocuklarına, alelumum (genel olarak) öksüz, fakir, kimsesiz çocuklara para, hekim, ilaç, yeme, içme, giyinme barınma, tahsil, terbiye cihetlerinden yardım etmek, fakir hastalara meccanen (parasız) kaldırmak, alil (hasta,sakat), işten aciz olup ta bakacak kimsesi kalmayan kimselere bakmak;
- 35- Alelumum (genel olarak) belediyelere ait suları, çeşmeleri, sebilleri, parkları, havuzları, su taksim yerlerini, hazinelerini, kaynaklarını tanzim ve idame etmek;

- 36- Belediye sınırı dahilinde umuma mahsus iskele, rıhtım ve köprüleri plan ve inşa ve idame etmek;
- 37- Yangın yerlerini ve mahalle haline getirilecek yerleri kanun dairesinde tanzim ve imar etmek ve alalumum (genel olarak) inşaat, tamir ve ilavat (ilave) planlarını kanuna tevfikan (uygun olarak) tetkik ve tatbik etmek;
- 38- Alelumum (genel olarak) sınai müessese ve fabrikaların, elektrik, tenvirat (aydınlatma) ve tesisatının, makine ve motor ve inbiklerinin (süzme aygıtlarının) kazan, ocak ve bacalarının gerek ilk önce ve gerekse sonradan muttariden (bir düzeyde) ve muntazaman fenni muayenelerini icra etmek, etrafındakilerin sıhhatleri huzur, rahat ve malları üzerine fena tesir icra edip etmediklerini tetkik etmek, zararlarına mani olmak;
- 39- Kanunun mecburi tuttuğu ahvalde veya ihtiyari olarak müracaat vuku bulduğu takdirde her nevi inşaat ve tesisat için muayenei fenniye raporları ve şahadetnameleri vermek veyahut mezkur tetkikatı yapacak müesseseye malik değilse en yakın bir müessese vasıtası ile bu işleri temin etmek;
- 40- Kanuna tevfikan (uygun olarak) fenni ve sıhhi mezbaha ve teferruatından madut olan barsakhane ve saire yapmak ve işletmek;
- 41- (24.5.1957 tarihli ve 6975 sayılı kanunla değişik) Petrol kanununa göre petrol hakkı sahipleri tarafından yapılan ve petrol ameliyatından madut bulunanları hariç olmak üzere gaz ve her nevi müştail (yanıcı) maddeler depoları yapmak ve işletmek;
- 42- Meydan ve Pazar yerleri yapmak;
- 43- (24.5.1957 tarihli 150 sayılı kanunla değişik) Ete, ekmeğe, yaş meyve ve yaş sebze ile odun ve mangal kömürüne doğrudan doğruya ve kati lüzum halinde mahalli idare kurullarınca tasdik edilmek şartı ile diğer gıda ve zaruri ihtiyaç maddelerine toptan ve perakende azami satış fiyatları ve yaş meyve ve sebze münhasır olmak üzere kar hadleri tespit etmek ve icabında 2490 ve 1050 sayılı kanunlar hükümlerine bağlı olmaksızın bu maddeleri satın almak, satmak, stok etmek veya belirli bir kar haddi dahilinde satın aldırtmak, sattırtmak ve ihtiyacı

- olanlara maksada göre dağıtmak üzere bir fon tahsis ederek tanzim satış mağazaları kurmak ve hayatı ucuzlatacak sair tedbirleri almak;
- 44- Meydan, cadde ve sokak gibi umuma ait yerlerde ilan işlerini idare etmek;
- 45- Yetimhane, acezehane, doğum ve emzirme ve mecburi olarak meccani (parasız) doğumevleri tesisat ve teşkilatı ve mahalleri Sıhhat Vekaletince (Sağlık Bakanlığınca) tayin ve tasdik edilmek şartı ile tımarhane, fenni tebhirhane (buharlaştırma evi) ve tathir (temizleme) istasyonları vücuda getirmek ve işletmek;
- 46- Yarış yerleri yapmak ve işletmek;
- 47- Kanuna göre doğrudan doğruya veya alakadar tarafından müracaat üzerine gaz, su, elektrik sarfiyatını müşir saat ve aletleri veya taksimetreleri tefriş etmek;
- 48- Yersiz, yurtsuz olanlara iş bulmak, bunlardan garip olup çalışamayanları memleketine göndermek, kimsesiz kadın ve çocukları korumak;
- 49- Belediye varidatını (gelirini) idare etmek;
- 50- Sıhhi muavenet (yardım) ve imdat merkezleri yapmak ve işletmek;
- 51- Belediye hizmetleri için iktiza eden (gerekten) masrafları tesviye etmek (ödemek);
- 52- Belediye emval ve akaratını (gelirini) idare etmek;
- 53- A: Plan ve tesisat ve mahalleri Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince (Sağlık Bakanlığı) tasdik edilmek şartı ile beldenin ihtiyacı ile mütenasip (orantılı) ücretli, ücretsiz belediye hastanesi;
- B: Ehli hayvan hastalıklarının tedavisi için hayvan hastanesi tesis etmek, işletmek;
- 54- Gençler için mahallin ihtiyacı ile mütenasip (orantılı) stadyumlar tesis etmek ve işletmek;
- 55- Belediyeye ait eğlence yerleri tesis etmek ve işletmek;
- 56- Belediyelere ait ılıcaları işletmek, deniz hamamları ve her nevi yıkanma müesseseleri açmak, açılmasına ruhsat verilenlere nezaret etmek (12.6.1984

gün ve 3019 sayılı kanunla eklenmiş fıkra); Yeteri kadar parasız halk plajları da açmak;

57- Eczanesi olmayan yerlerde hususi kanuna tevfikan(özel kanuna uygun olarak) eczane açmak, fakirlere parasız veya ucuz ilaç vermek, ücretli veya ücretsiz muayenehane, dispanser vücuda getirmek, fakirler için meccani (parasız) doğum yardımını temin etmek üzere ebe istihdam etmek;

28.6.58 Her nevi et, yağ, balık, zeytinyağı, peynir ve sebze ve meyve, turşu, tuzlu balık gibi muhafazası ve sayılması sıhhi ve baytari şeraite (koşullara) tabi yenilecek şeylerin müzayedeli, müzayedesiz toptan alımı ve satımının muayyen mahallerde ve belediye nezareti altında icrasını temin için haller tesis ve idare etmek (Borsa muameleatı cereyan eden hallerde borsaya tabi maddeler hakkında hususi kanun ahkamı tatbik olunur. Özel kanun hükümleri uygulanır.);

28.6.59 tarih ve 3033 sayılı kanunla eklenen fıkralar.

Belediyelerce, gerçek veya tüzel kişilerin belediye hudutları içinde yaş meyve ve sebzelerin toptan alımı ve satımı için haller açmalarına izin verilebilir.

Nüfusu 250.000 ve daha yukarı olan belediyelerde açılacak toptancı hallerinin kuruluş, yönetim ve işleyişlerine ait usul ve esaslar, belediye meclislerince tespit olunur.

Bu yönetmeliklerle belirlenecek yasalara aykırı hareket edenler hakkında 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 80 sayılı kanunu ceza hükümleri uygulanır. Toptancı hali kurulacak olan gerçek ve tüzel kişilere lüzumlu krediler TC. Ziraat Bankası'nca sağlanabilir.

59- Belediye tiyatrosu, sineması, belediye oteli ve gazinosu, halk müzeleri ve hayvanat ve nebatat (botanik) bahçeleri yapmak ve idame etmek (sürdürmek) ve yaptırıp işletmek;

60- Borsa bulunmayan yerlerde zahire pazarları ve ardiyeler yapmak ve işletmek;

61- (26.12.1960 tarih ve 150 sayılı kanunla değişik) Buz fabrikaları, sıhhi kar kuyuları, her çeşit gıda ve zaruri ihtiyaç maddelerinin muhafazasına mahsus soğuk hava mahzen veya depoları, umumi su depoları ve süthaneler, süt toplama merkeziyle süt dağıtma teşkilatı tesis etmek ve bunları işletmek ve

- hususî teşebbüs tarafından kurulan aynı mahiyetteki tesisleri sağlık ve teknik bakımlardan murakabe etmek (denetlemek);
- 62- Mahrukât (yakacak maddeleri) pazarları ve ardiyeleri yapıp idare etmek;
- 63- İktisat Vekaletinin (Maliye Bakanlığının) müsaadesi alındıktan sonra mahsulat (ürün) ve masnuat (el veya makine yapımı şeyler) sergi ve panayır yerleri ve müzeleri kurmak ve işletmek;
- 64- Mezat salonları açmak ve işletmek;
- 65- Belediye un ve inşaat malzemesi fabrikaları vücuda getirmek ve idare etmek;
- 66- Belediye fırınları yapmak ve işletmek;
- 67- Belediye müessesatının (dairelerinin) muhafazası altında bulunan emtia üzerine itibar ve ikraz muamelesi yapacak müessesat vücuda getirmek;
- 68- Ucuz belediye meskenleri yapmak ve belediye namına inşaat yaparak icar etmek, belediyenin inkişaf(gelişme) ve tevessüe (genişlemeye) müsait mahallerinde arazi alarak yeni plana göre tanzim etmek ve yeniden inşaat yapmak isteyenlere satarak ihtikara (vurgunculuğa) mani olmak;
- 69- Fakirler için yatı evleri yapmak ve idare etmek;
- 70- Şefkat, tasarruf, memurin ve müstahdemini belediye tekaüt (emekli) sandıkları tesis ve idare etmek ve şehir bankaları açmak;
- 71- Muhtacin için iane (yardım) sandıkları tesis ve idare etmek ve emvali menkule terhinin (rehin) sandıkları tesis etmek;
- 72- Zabıta belediye memuru, belediye fen memuru, yapı kalfası ve yapıcı ve muhtelif meslek erbabı yetiştirmek üzere kurslar, dersler, gece ve hafta tatili günü dersaneleri ve ikmal ve çırak, ev kadını mektepleri açmak ve idare etmek;
- 73- İşçiler sanat ve mesai erbabı ve alelumum (genel olarak) müstahdemler için iş kalemleri ve idarehaneleri tesis ve idare etmek, edeceklere de ruhsat vermek;
- 74- Seyrû seferleri tanzim için talimatnameler yapmak;
- 75- Fenni ve sıhhi umumî çamaşırhaneler yapmak veyahut yapılmasına izin vermek;

- 76- Fabrika ve iş evlerinin, amele ve meskenlerinin sıhhi teftişlerini yapmak (bu teftiş, Devlet Demiryolları için idarenin müfettişleri ve imtiyazlı şirketler için de Hükümet tarafından mansup komiserler marifetiyle yapılır);
- 77- (10.6.1982 tarih ve 2678 sayılı yasa ile eklenmiştir.) Yukarıda 6 fıkroda yer alan hüküm dışında; belediyelerin gerekli muayeneleri yapmak yetkileri ve karşılığındaki hakları ve ilgili diğer mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, günün kesim teknolojisine ve sağlık şartlarına uygun nitelikte hayvan kesimi, et ve et mamulleri ve her türlü yan ürünlerinin (bağırsak dahil) üretimi, bunların işlenmesi, iç ve dış piyasalarda pazarlaması ve taşınması konularında faaliyette bulunmak üzere Ticaret Bakanlığınca özel ve resmi kombinaların kurulmasına izin verilir;
- 78- Ticaret Bakanlığı bu izni vermeden önce kendi koordinatörlüğünde; İçişleri, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım ve Orman Bakanlıkları ile Devlet Planlama Teşkilatı temsilcilerinden oluşan bir komisyonunda görüşünü alır;

Belediye hudutları içinde veya dışında bu tesislerin kurulmasında; Müracaat ve izin işlemleri, tesislerde aranacak asgari teknik, çevre ve genel sağlık şartları ile yapılacak sağlık kontrol ve muayene hizmetleri Ticaret Bakanlığının koordinatörlüğünde İçişleri, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Tarım ve Orman Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Belediye Vazifelerinin Varidata (Gelirlere) Göre Belediyelere Tevdii

Madde 16

- 1-15 nci maddenin 1-39, 41-44, 47-52, 56, 57, 74, 76 ncı fıkralarında sayılan vazifeler her belediye için
- 2- 15. Maddenin 40 ve 58 nci fıkralarında izah olunan vazife, varidatı 50.00 liradan fazla belediyeler için;
- 3- 15. Maddenin 45-53 ncü fıkralarında izah olunan vazifeler, varidatı 20.000 liradan fazla belediyeler için;

- 4- 15. Maddenin 46, 54 ve 55 nci fıkralarında izah olunan vazifeler, varidatı 500.000 liradan fazla belediyeler için mecburidir.

İhtiyari Vazifeler

Madde 17- 15. Maddenin 59-73. Fıkralarında tadat edilen (sayılan) vazifeler belediyeler için ihtiyaridir (isteğe bağlıdır).

Mecburi Vazifelerin İfası İçin Tasarruf

Madde 18- 16. Maddenin 1 nci fıkrasının 5, 22 ve 25. numaralarında yazılı olanlarla bu maddenin 2,3 ve 4. fıkralarında yazılan mecburi vazifeleri ifa için vazifedar olan belediyenin varidatının (gelirinin) en az % 10'u tahsis ve tasarruf edilmek şartı ile en çok 15 sene zarfından muktazi (gerekten) tesisat vücuda getirilir.

Belediyelerin Hakları, Salahiyet ve İmtiyazları

Madde 19- Belediyelerin hakları, salahiyetleri ve imtiyazları şunlardır:

- 1- Belediye idareleri kanununun kendilerine tahmil ettiği (yüklediği) vazife ve hizmetleri ifa ettikten sonra belde sakinlerinin müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tesviye edecek her türlü teşebbüsünü icra ederler;
- 2- Beldenin ve belde halkının sıhhat, selamet ve refahını temin ve intizamı beldeye halelden vikaye (belde düzenini zarardan korumak) maksadıyla kanunların bahsettiği (tanıdığı) salahiyette müsteniden (yetkiye dayanarak) emirler vermek ve belediye yasakları koymak ve infaz ettirmek hilafında hareketleri görülenleri cezalandırmak;
- 3- Kavanini mahsusa mucibince (özel kanunlar gereğince) belediye vergi ve resimlerini tarh ve Tahsili Emval Kanununa tevfikane cibayet etmek (vergisini toplamak);
- 4- Müktesep haklara hanel gelmemek üzere belediye sınırı dahilide;

A) Doğrudan doğruya yapılmak ve işletilmek şartı ile su, havagazı, elektrik, tramvay tesisatı kurmak ve işletmek göl, nehir, körfez ve sevahili mütecavire (komşu kıyılar) vapurların nakliyatını deruhte ve ifa etmek

belediyelerin hakkıdır. (Ancak belediyeler bu işlerin tesis veya işletilmesi için müddeti 40 seneye tecavüz etmemek (geçmemek) ve şeraiti Devletçe müttihaz kaidelere (kabul edilmiş kurallara) muvaffak (uygun) olmak üzere imtiyaz da verebilirler.)

B) Teşhithane (hayvan leşlerinin yakılarak imha edildiği yer) tesisatı ve çöpleri paçavra ve kemikleri toplama teşkilatını idare etmek ve ettirmek.

5- (5.7.1939 tarih ve 3666 sayılı yasa ile değişik) Belediye hudutları dahilinde muayyen mıntıklar arasında yolcu nakil vasıtası olarak otobüs, omnibüs, otokar, tünel, trolley, füniküler işletmek ve mezbahalarda kesilen etleri Belediye Meclisince tayin ve Dahiliye Vekaletince (İçişleri Bakanlığınca) tasdik edilecek ücret mukabilinde satış yerlerine nakletmek münhasıran (özellikle) belediyelerine hakkıdır;

7.2.1990 tarih ve 3612 sayılı yasa ile değişik) Bunların, belediyelerin de iştirak edecekleri şirketler vasıtası ile yapılması ve işletilmesi veya icara verilmesi veyahut imtiyazın devri İçişleri Bakanlığının kararına bağlıdır. Belediyeler dilerse inhisarı tazammum etmemek (bir kişiye vermemek) şartı ile bulvarın işletilmesine ruhsat dahi verebilir.

Hususi mahiyette elektrik tesisatı gibi işlerin yapılmasına ve umuma ait suların ihtiyaçtan fazlasının hususi istihsalatta kullanılmasına ve beldenin muayyen mevkileri arasında yük başına ücret alan nakil vasıtalarının işletilmesine, inhisarı tazammum etmemek (bir kişiye vermemek) üzere, ruhsat vermekte belediyelere aittir.

(Ek: Fıkra 10.6.1982 tarih ve 2678 sayılı yasa ile eklenmiştir.) 15. Maddenin 77. Fıkrasında belirtilen faaliyetleri yapmak üzere kurulan kombinalar için bu fıkrada yer alan hükümler uygulanmaz.

6- Belediyeye ait hizmetlerin ifası zımmında (hizmetlerin yapılabilmesi bakımından) şahsı hükmi sıfatıyla (tüzel kişi sıfatıyla) sınır dahil ve haricinde menkul ve gayrimenkul mallara tasarrufa, (taşınır ve taşınmaz malları kullanmaya) bey ve şiraya, (satın almaya ve satmaya) icar ve isticar

(kiralamaya ve kiraya vermeye) ikraz ve istaikraza, (borç alıp vermeye) teberruatın kabulüne, (bağışların kabule) emsali nukut (benzer) ve taahhüddatı medeniyeyi ifaya, (medenî hukuk işlemlerini yapmaya) ve davaya ve sulh ve ibraya ehil olmak;

7- Belediye daire ve şubeleri, bahçeleri, umuma ait akar olmayan (gelir getirmeyen) açık ve kapalı mahalleri emlak vergisinden müstesna olmak, (ayrı tutulmak) belediye vergi ve resimleri ile hidematı ammeye muhtas (kamu hizmetlerine tahsis edilmiş) ve akar olmayan emval ve eşyası üzerine haciz konulmamak;

8- Belediye envalini (mallarını) zimmetine geçirenler devlet envalini zimmetine geçirmiş olanlar hakkındaki ahkama tabi olmak;

9- Belediyece alınacak, verilecek menkul ve gayrimenkul envalin mubayaası (satın alınması), fûruhtu (satılması), mübadelesi (değiştirilmesi), icar (kiraya verilmesi), imarı (onarılması), müzayede (açık arttırımı), münakasa ve ihalesi (eksiltme ve ihalesi), usulü muhasebesi (muhasebe usulü), tanzim edilecek (düzenlenecek) nizamnamelere (tüzükler) tabi olmak;

Belediye bu hakları ve salahiyetlerini (yetkilerini) kanunların vaz ettiği kuyut ve şerait (koyduğu kayıt ve şartlar) dahilide kullanır.

10- (9.7.1953 tarih ve 6124 sayılı yasa ile eklenen ek fıkra) Hasılı,

- a) Tasdikli imar planlarının tatbiki dolayısıyla yapılacak istimlak bedellerinin tediyesine (ödenmesine),
- b) İstimlakın gayesine veya imar planına uygun olarak yapılacak tesislerin meydana getirilmesine,

Tahsis olunmak üzere belediyelerce en çok (20) yılda itfa olunmak (ödenmek) kaydı ile ve Türkiye Emlak Kredi Bankası kefaleti ile aşağıdaki esaslar dairesinde tahvil çıkarılabilir:

- A) İhraç muameleleri Türkiye Emlak Kredi Bankası tarafından yapılacak olan bu tahvillerin hasılı (toplamı), mezkur banka nezrinde alakalı belediyeler namına

açılacak hesaplarda toplanır ve belediyelerin vereceği ödeme emirleri ile münhasıran bu fıkra da gösterilen istihkak ve ödemelerde kullanılır.

- B) Bir veya müteaddit tertiplerde ihraç edilebilecek olan bu tahvillerin itibari resülmali (itibari değer) son çıkarılmış devlet tahvilleri faizinden yukarı olmamak üzere tespit edilecek faiz miktarı, itfa (ödeme) süresi, ihraç fiyatı ve diğer hususları, kefalet mukabili olarak Türkiye Emlak Kredi Bankasına gösterilecek maddi teminatın mahiyeti ve kıymet ve miktarı ve bu bankanın ifa edeceği hizmetler mukabili alacağı ücret adı geçen banka ile belediyeler arasında akdedilecek mukaveleler ile tayin ve tespit olunur.
- C) (7.2.1990 tarih ve 3612 sayılı kanunla değişik) Yukarıda B bendine göre tahvil çıkarılması hakkında belediye meclislerince alınacak kararlar vali tarafından mütalâasıyla birlikte İçişleri Bakanlığına gönderilir Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının da mütalâası alındıktan sonra İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Başbakanın onayı ile kesinleşir.
- D) İmar planının tatbiki için yapılmış istimlak neticesinde belediyenin eline geçecek gayrimenkuller ile bunlar üzerine kurulacak tesislerin gelir ve satış bedelleri ve bu gayrimenkullere ait şerefiyeler tahvillerin yıllık mürettebatına karşılık olmak üzere Türkiye Emlak Kredi Bankasına yatırılır.
- E) Belediyelerin yapacakları istikrazlar (borçlanmalar) ile ivaz (bedel) mukabili yapılacak bağışlar ve asker aileleri gelirleri ile borçlar karşılığı ve kanuni hisseler hariç olmak üzere ihraç edilecek tahvillerin ikramiye, faiz, itfa ve komisyon taksitleri olarak bankaya ödeyecekleri senelik miktardan aşağı olmamak ve belediye bütçelerinin yüzde onunu geçmemek üzere belediye bütçelerinden ayrılacak tahsisat belediye hesabına bankaya yatırılır.

Yukarıdaki fıkra gereğince ayrılacak tahsisat bütçelerine mevzu olmadığı takdirde alakalı vekaletler (ilgili bakanlıklar) bu bütçeleri tasdik etmez.

- F) Bu tahvillerin ihracına müteallik her türlü ilanlar ve muvakkat kati tahviller ve bunların kuponları ile tediyelerine müteallik evrak ve senetler, faiz ve itfa (ödeme) bedelleri ve kefalet ve diğer muameleler istikrazı(borçlanmanın) tamamen itfasına kadar her nevi vergi ve resim harç bakımından her tertibin

- ihracına takaddüm eden (önce gelen) en son devlet iç istikraz tahvillerinin tabi olduğu muafiyet hükümlerine tabidir.
- G) Tahvillerin bedelleri tediyeleri lazım geldiği tarihten itibaren (10) ve ikramiye ve faizleri (5) sene sonra zaman aşımına uğrar.
- H) Bu tahviller, tahvili çıkaran belediyenin yapacağı gayrimenkul satışlarında satış bedelinde mahsuben verilebileceği gibi o belediyenin arttırma ve eksiltmelerinde geçici ve kati teminat olarak kabul edilir.
- I) Bu tahviller hasılatı muhtelif kanunlarla belediye gelirlerinden ayrılan hisselerin hesabında nazarı itibara alınmaz. S;(31)

ÜÇÜNCÜ FASIL

BELEDİYE MECLİSİ

A-Teşkilatı

Meclisin Müddeti

Madde 20- (2972 sayılı Kanununun 37. Maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.)

Meclis Azasının Adedi

Madde 21- (2972 sayılı Kanununun 37. Maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.)

Belediye Şubelerine Ayrılan Yerlerde Aza (Üye) Adedinin Tespiti

Madde 22- (2972 sayılı Kanununun 37. Maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.)

B-Belediye intihabı hakları

İntihap Etmek (Seçmek) Şartları.

Madde 23- (19.7.1963 tarih ve 307 sayılı kanununun 4. Maddesiyle yürürlükten kaldırıldı.)

C- İntihap Olunmak (Seçilmek) Şartı

Madde 24- (2972 sayılı Kanununun 37. Maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.)

Meclise Aza İntihap Olunamayan (Seçilemeyen) Memurlar

Madde 25- (19.7.1963 ve 3007 sayılı kanununun 4. Maddesiyle yürürlükten kaldırıldı.)

Mebusluk Encümeni Daimi Vilayet (İl Daimi Encümeni) ve Belediye Azalığı (Üyeliği)

Madde 26- (19.7.1963 tarih ve 307 sayılı kanununun 3. Maddesiyle değişik)

Cumhuriyet senatosu üyeliği, milletvekilliği, il genel meclisinin üyeliği, köy muhtarlığı ile belediye meclisi üyeliği veya belediye başkanlığı bir şahıs uhdesinde birleşemez. Bu niteliği haiz bir kimse belediye başkanlığına veya belediye meclisi üyeliğine seçildiği takdirde, seçim sonucu kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 15 gün zarfında tercih hakkını kullanmazsa belediye başkanlığını veya belediye meclis üyeliğini reddetmiş sayılır.

Belediye meclisinde üye veya belediye başkanı iken Cumhuriyet senatosu üyeliğine, milletvekilliğine veya il genel meclisi üyeliğine seçilen kimse seçim sonucunun bildiriminden itibaren 15 gün içinde tercih hakkını kullanmazsa belediye meclisi üyeliğinden veya belediye başkanlığından istifa etmiş sayılır.

Bir Mecliste Birleşemeyenler

Madde 27- (26.1.1944 tarih ve 4520 sayılı kanunla değişik) Ana, baba, büyük ana, büyük baba, evlat, torun ve kardeş, karı, koca ve bu derecedeki sıhri hısımlar bir mecliste birleşemezler.

Bir mecliste birleşmesi caiz olmayanlar intihap edilmiş (seçilmiş) oldukları takdirde en ziyade rey kazanmış olan, bu da müsavi (eşit) ise evli olan ve evli olanlardan da çocuğu çok olan azalık sıfatını alır.

Çocuk adedinin de müsavata (eşitliği) halinde kura çekilir. İntihaptan (seçimden) sonra sıhriyet peyda edenler de aynı hükümlere tabidir.

Azalığı Kabul Etmeyenlerin Cezası

Madde 28- Belediye meclisi azalığı intihap edilipte (seçilipte) sıhhi esbap (sağlık nedeni) veya beldeden müferekata (ayrılma uzaklaşma) mecburiyet gibi bir mazereti olmaksızın son dört sene zarfında bir sene meclis azalığını ifaden imtina edenler meclis kararı ile dört sene için aza (üye) intihap olunmak (seçilmek) hakkından mahrum olurlar. Belediye meclisinin bu husustaki kararına razı olmayan alakadarının (ilgilinin), kararın usulen tebliği tarihinden itibaren bir ay zarfında mahalli mahkemei asliyesine (yerel asliye mahkemesine); bulunmayan yerlerde sulh hakimine müracaatla meclis kararına itiraza hakları vardır. Mahkemenin veya sulh hakiminin kararı katidir.

Sabık (Eski) Reis ve Azanın Riayete Mecbur Olduğu Hususlar

Madde 29- Belediye reisleri veya belediye azası riyaset (başkanlık) veya meclis azalığından çekilip üzerinden bir sene geçmedikçe mensup olduğu belediye aleyhine münferiden (tek başına) veya müştereken dava vekaleti deruhte edemez, mensup olduğu belediye bütçesinden maaşlı veya ücretli bir vazifeye tayin edilemez, münferiden veya müşareket (ortaklık) suretiyle mensup olduğu belediyeye ait bir iş taahhüt eyleyemez. Belediye reisi ve belediye azası, Avukatlık kanununun 9. Maddesi mucibince reislik ve azalık müddeti esnasında vaziyet etmiş buldukları veya itayı rey eyledikleri (oy kullandıkları) mevadda (husussta) mütaalik (ilgili) deaviyi (davaları) kabulden memnudur (yasaktır).

Azalık Şartları Zail Olursa (Üyelik Koşulları Sona Ererse)

Madde 30- Aza olmak için lazım gelen şartlardan herhangi birine halel geldiği takdirde azalık sıfatı zail olur (sona erer). Ancak azalık sıfatının herhangi bir surette zevaline (sona ermesine), azadan birinin müstafi addine (istifa etmiş sayılmasına) veya istifasının kabulüne meclis karar verir.

Seçim Süresi ve Bitimi

Madde 31- (2972 sayılı Kanunun 37 . maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.)

Madde 32-44 - (7.7.1950 tarih ve 5669 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.)

Meclis Vazifesinin Encümen Tarafından İfası

Madde 45- (2972 sayılı kanununun 37. Maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.)

D-İntihap cezaları

Madde 46-52 - (7.7.1950 tarih ve 5669 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.)

E-Belediye meclisinin feshi

Meclisin feshi

Madde 53- (19.7.1963 tarih ve 307 sayılı kanunla değişik)

Belediye Meclisi;

1. Kanunen belirli olan olağan ve olağanüstü toplantılar dışında toplanırsa,
2. Kanunen belirli olan yerlerden başka bir yerde toplanırsa,
3. Kanunen kendisine verilen görevleri süresi içinde yapmaktan çekinir ve bu hal belediye meclisine ait işleri sekteye veya gecikmeye uğratırsa,
4. Siyasi meseleleri müzakere eder veya siyasi temennilerde bulunursa,

İçişleri Bakanlığının bildirisi üzerine Danıştay'ın kararı ile fesholunur.

Bu takdirde yeni belediye meclisi seçimine gidilir. Seçilen meclisler eskisinden geri kalan süreyi ikmal ederler.

İçişleri Bakanlığı lüzum gördüğü takdirde meclisin feshine dair bildiri ile birlikte karar verilinceye kadar meclis toplantılarının tehirini de ister. Danıştay'ca bu husus en geç iki ay içinde karara bağlanır.

Yukarıdaki bentlerde açıklanan fiil ve işlemlere katılan belediye başkanlarının da Danıştay kararı ile görevlerine son verilir.

F- İçtimalar, müzakereler, kararlar

Meclisin Adi ve Olağanüstü Toplantısı

Madde 54- (29.4.1946 tarih ve 4878 sayılı kanunla değişik)

Meclisin adi toplantısı Ekim, Şubat ve Haziran ayları başlarında olmak üzere yılda üç defadır.

Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok 30 gün olup,diğer toplantıların süresi ise en çok 15 gündür. Bu sürelerden önce iş bitmezse vali 15 günü aşmamak üzere görüşme sürelerini uzatarak sebeplerini İçişleri Bakanlığına bildirir. Önemli ve acele bir iş çıkarsa belediye başkanının yazılı çağırısı veya üyeden üçte birinin gerekçeli teklifi veyahut valinin doğrudan doğruya çağırması üzerine meclisler olağanüstü toplanırlar. Olağanüstü toplantılarda çağırısı gerektiren konudan başka bir şey görüşülemez.

Ruzname (Gündem)

Madde 55- Adi ve fevkalade içtimaların ruznamesi (olağan ve olağanüstü toplantılar gündemi) belediye reisi tarafından en az bir hafta evvel umum belediye azsının beldedeki adreslerine gönderilir ve mahalli gazeteler ve sair münasip vasıtalarla ilan edilir. Müstacel (acele) hallerde bu müddet üç güne indirilebilir.

Açık ve Gizli Toplanmalar

Madde 56- Meclis müzakeresi açıktır. Reis ve aza tarafından teklif vukuunda meclisin ekseriyetle vereceği karar üzerine gizli celse yapılabilir. Açık ve gizli celsedeki karar hülasalarının (özetlerinin) mahalli en büyük mülkiye memuruna verilmesi ve kararların verildiği tarihten itibaren kırk sekiz saat zarfında hülasaların belediye kapısına asılmak suretiyle neşir ve ilanı meşruttur (şarta bağlıdır). Yapılacak gizli celseden ve ruznamesinden (gündeminden) en büyük mülkiye memuruna malumat (bilgi) verilir. Bunlar, gizli celselere bizzat girebilecekleri gibi bir memurda gönderebilirler.

Müzakere Edilecek Maddelerin Reis Tarafından Meclise Verilmesi, Azanın Teklif Hakkı

Madde 57- Belediye meclisinde müzakere olunacak maddeler reis tarafından meclise tevdi olunur.

Azadan her biri dahil belediyeye ait vazaif (görevler) cümlesinden bulunan maddelere dair tekliflerde bulunabilir. Teklif, meclisçe kabul edilirse ruznameye (gündeme) alınır.

Meclise Reis Riyaset Eder, Reis Vekilleri

Madde 58- Belediye meclisine belediye reisi riyaset (başkanlık) eder. Reis meclisi miadını kanunisinde küşat (yasal süresinde açılış), müzakereleri idare, kararları istihsal (alma) ve ilan ve tebliğ ve hitamı mesaiyi (çalışma bitimini) beyan eyler.

Meclis her teşrinisani (kasım) içtimanda (toplantısında) içlerinden iki reis vekili ve lüzumu kadar katip intihap eder (seçer). Reis bulunmazsa birinci reis vekili, bu da bulunmazsa ikinci reis vekili reislik vazifesini yapar.

Müzakere İçin Yarıdan Fazla Aza Bulunması

Madde 59- Meclis, azayı mürettep adedinin (yasa ile belirtilmiş üye sayısının) yarısından fazla aza bulunmadıkça müzakere icra edemez. Kararlar mevcut azanın ekseriyetle (çoğunluğuyla) ittihaz olunur (alınır). Reylerde müsavat vukuunda (eşitlik halinde) reisin bulunduğu taraf tercih olunur. Azadan her bir bizzat reyini verir. Bütçe müzakerratında (görüşmelerinde) esami tayini ile (isim belirtilmesi suretiyle) rey verilir. Meclisin çalışma usulü Dahiliye Vekaletince (İçişleri Bakanlığınca) bir talimatname (yönetmelik) ile tespit olunur.

Reis Yerini Ne Zaman Reis Vekiline Bırakır

Madde 60- Belediye reisinin bir senelik icraatına dair meclise vereceği raporun müzakeresi esnasında müntahip (seçilen) reis vekili tarafından müzakere olunur.

İstizah

Madde 61- (19.7.1963 tarih ve 307 sayılı kanunla değişik)

Belediye meclisi üyelerinin biri belediye işleriyle ilgili herhangi bir husus hakkında meclis başkanlığına önerge vererek gensoruda bulunabilir. Gensoru önergesi münderecatı meclis üye tamsayısının çoğunluğunca varit görüldüğü takdirde gündeme alınır ve üzerinden 3 tam gün geçtikten sonra belediye başkanları veya memur edecekleri kişiler gensoruya meclis önünde cevap verirler.

Cevap meclis üye tamsayısının 2/3 çoğunluğunca tere görülmediği takdirde 76. Madde uyarınca işlem yapılır.

Encümenler

Madde 62- Belediye meclisi her içtima müddeti (toplantı süresi) için ruznamelerdeki (gündemdeki) meseleleri tetkik etmek üzere encümenler teşkil edebilir. Encümenler mütalâalarını o içtima (toplantı) müddeti içinde meclise bildirirler.

Hesapların Teftişi İçin Seçilen Azanın Vazifesi

Madde 63- Meclis lüzum görürse içlerinden birkaç azayı hesabat ve muamelematı (hesapları ve işlemleri) teftişe memur edebilir. Bu teftiş heyeti (inceleme kurulu) hariçteki mütehasıslardan da (belediye dışı uzmanlardan da) istifade edebilir. Neticei teftişat (teftiş sonucu) nihayet ertesi içtimanın bidayetinde (en geç bir sonraki toplantının başında) belediye reisininde mütalâası alındıktan sonra meclise arz olunur.

Reisin Sorulan Sorulara Cevap Vermek Mecburiyeti

Madde 64- Belediye reisi belediyeye ait işlerden meclise lazım gelen izahatı ve sorulan suallerin cevaplarını vermeğe mecburdur. Reis bu suallerin cevaplarını vermeğe encümen aza ve devair rüesasını (daire başkanlarını da) memur edebilir. Verilen izahlar ve cevaplar kafi görülmediği takdirde meclis re'sen encümen azasından sual sorabilir.

Meclisin Nizam ve İntizamı

Madde 65- Meclis reisi meclisin nizam ve intizamını temin ile mükelleftir. Dahili nizamname (iç tüzük) hükümlerini bozan aza hakkında bu nizamnameye (tüzüğe) göre muamele yapar. Müzakereyi dinlemeye gelenlerden (gösteri) ve gürültü yapanlar içtima (toplantı) salonundan çıkarılır. Reis bu hususta belediye zabıtasını istihdam eder (görevlendirir).

Azanın Karar İştirak Edemeyeceği Meselelerin Müzakereleri

Madde 66- Meclis azası (üyesi) mukavelename ile alakadar (bir akitle ilişkili) olduğu hususta (hususlarda) kendisinin veya 27. Madde mucibince (gereğince) kendisiyle bir mecliste içtimai caiz olmayan (kendisiyle bir mecliste birleşmeleri mümkün olmayan) akrabasının tahtı tasarrufunda (tasarrufu altında) bulunan emlakın (malların), istimlak (kamulaştırma), isticar (kiralama) ve mubayaasında (satın alma işlemlerinde), müzakerata iştirak edemez (görüşmelere katılamaz).

Zaptın İmzası

Madde 67- Belediye meclisinin müzakeratını (görüşmelerini) kayda mahsus olan zabıtnamesi (tutanağı) her müzakereyi müteakip (her görüşme bitiminde) meclis reisi ve meclisçe azalar arasında müntehap (seçilen) katipler tarafından imza olunur.

Meclis Müzakeresinde Ekseriyet Olmazsa

Madde 68- Belediye meclisinin içtımasında (toplantısında) mürettip (kanunla belirtilmiş) azanın ekseriyatı (çoğunluğu) hazır değilse meclis reisi meclisi tatil ve en az üç gün sonra içtima etmek (toplanmak) üzere günü tespit ve mahalli vasıtalarla ilan eder. İkinci içtimada (toplantıda) kaç aza olursa olsun mevcut aza ile müzakere yapılır ve karar verilir.

Mazeretsiz Devam Etmeyen Aza

Madde 69- Birbirini müteakip (izleyen) üç içtima (toplantı) gününde bilamazaret (özürsüz) içtımalarda (toplantılarda) hazır bulunmayan aza meclis kararı ile istifa etmiş addolunur (sayılır).

Meclisin Müzakere Edeceği ve Karar Vereceği İşler

Madde 70- Meclis aşağıda gösterilen işleri müzakere eder bunlar hakkında karar verir:

- 1- Bütçe,
- 2- Kati hesap,
- 3- 15. Maddenin 30, 31, 32 nci fıkralarındaki mesai programı,

- 4- Tahsilatı munzamma (ek ödenek) veya bütçede tadilat (değişiklik) veya fasıldan fasıla münakale (aktarma),
- 5- İkrazlar, istikrazlar (borç alıp verme),
- 6- Senesi içinde ödemek şartı ile avanslar,
- 7- Kanunlarla vaz edilmiş (konulmuş) belediye vergi ve resimlerine ait tarifeler,
- 8- Belediye vergi ve resimlerinin taallük ettiği (ilişkili olduğu) hususat haricinde (konular dışında) belediye dairesi tarafından ifa olunacak hizmetlere mukabil (karşılık) alınacak ücret tarifeleri,
- 9- Beldenin müstakbel şekli, umumi imar programları, mecarî (su yolları, su yatakları) hava gazı, su, elektrik, tenvirat tesisatı mesaili (aydınlatma tesisatı ve şebekesi),
- 10- Üç seneden fazla müddetle veya on bin liradan fazla bedeli senevi (yıllık bedeli) ile akdedilecek icar ve isticar mukaveleleri (kiraya verme ve kiralama akitleri),
- 11- Menafii umuma mahsus (yararı herkese ait) belediye gayrimenkul emvalinin (taşınmaz mallarının) bir hizmete tahsisi, ciheti tahsisinin tebdil (tahsis amacının değiştirilmesi) veya akar haline ifrağı (gelir sağlayan mülk haline dönüştürülmesi),
- 12- İvaz (karşılık) mukabilinde vukuu bulacak (yapılacak) teberruatın (bağışların) kabulü,
- 13- Müddeabihi (dava konusu) bin liradan fazla olan davaların sulhen (anlaşma ile) tesviyesi (çözümlemesi),
- 14- Menafii umuma (yararı herkese) ait olmak üzere belediye namına verilecek imtiyazat mukaveleleri,
- 15- Belediye zabıtası talimatnamelerinin (yönetmeliklerinin) tetkik ve tasdiki,
- 16- Kanunen belediyeye mürettip (verilmiş) vazife ve salahiyetler dahilinde (görev ve yetkiler içinde) olmak şartı ile reis tarafından tevdi ve azadan bir veya bir kaç tarafından teklif edilen mevaddı saire (sair konular).

Meclis Kararlarının Tasvip ve Tasdiki

Madde 71- Yetmişinci maddenin 1, 2, 3 , 4, 5, 8, 9, 13. Fıkralarında gösterilen işler ve 15. Fıkroda mezkur (sözü edilen) belediye zabıtasına müteallik (ilgili) talimatnameye (yönetmeliğe) ait olan belediye meclisleri mukarreratı (kararları), mahalli en büyük mülkiye memurunun tasvibiyle (uygun görmesiyle) Mer'iyet kesbeder (geçerlilik kazanır). Bu memurlar mezkur (sözü edilen) kararları bir hafta zarfında (içinde) tasdik etmedikleri (onaylamadıkları) takdirde belediye meclisinin tetkik talebi üzerine Şurayı Devlet (Danıştay) tarafından bir ay zarfında (içinde) verilecek kararlar katidir.

25 Seneden Fazla İkrâz ve İstikraz (Borç Alıp Verme Kararları)

Madde 73- Belediye meclisleri tarafından ittihaz edilen mukarrerattan (kararlardan) 71, 72. maddelerde yazılı olan husustan gayri mevadda müteallik (hususların dışındaki kararlar) meclis mukarreratı (kararları) katidir (kesindir). Ancak bu kabil mukarrerata (kararlara) usulen ilan tarihinden itibaren 10 gün zarfında (içinde) vilayet merkezi olmayan beldelerde belediye reisi veya alakadarlar (ilgililer) tarafından vilayete; vilayet merkezi olan beldelerde belediye reisi ve alakadarlar tarafından Dahiliye Vekaletine (İçişleri Bakanlığına) müracaatla itiraz olunabilir. Vilayete işar olunan (yapılan) itirazlar valinin mütalaası alındıktan sonra vilayet idare heyetince (il idare kurulunca) nihayet on beş gün zarfında; vilayet merkezi olan beldelerde Vekalet (Bakanlığa) yapılan itirazlar valinin mütalaası alındıktan sonra nihayet bir ay zarfında Şurayı Devletçe (Danıştay'ca) tetkik ve bir karar raptolunur (bağlanır). Yapılan itiraz ve müracaatların yukarıda yazılı alakadar makamlarca tetkiki neticesine kadar vali meclis kararlarının tatbik ve icrasını tehir ettirebilir. (erteletebilir).

Hükümsüz Bırakılacak Maddeler

Madde 74- Adi ve fevkalade içtimalar haricinde (olağan ve olağanüstü toplantılar dışında) veya vazife ve salahiyeti kanuniyle hilafında (görev ve yasal yetkiye aykırı olarak) veya Devlet kanun ve nizamnamelerinde (tüzüklere) mugayir (aykırı) olarak ittihaz edilen (alınan) mülhakat meclisi kararları (il merkezi dışındaki Belediye Meclislerince alınacak olan kararlar) valinin talebi üzerine vilayet idare heyeti (il idare kurulu) tarafından, vilayet merkezi olan mahallerde (il merkezi olan yerlerde) Dahiliye

Vekaletinin (İçişleri Bakanlığının) talebi üzerine Devlet Şurasınca (Danıştay'ca) tetkik olunarak tasdik veya iptal olunur.

Meclisin, Mütalâa Beyanına, Karar Vermeğe Mecbur Olduğu Hususlar ve Temenni Kararları

Madde 75- Belediye meclislerinin rey ve mütalaa beyanına mecburiyetleri kanun ve nizamlarla tasrih edilmeyen hususta (kanun ve tüzüklerle görüş bildirmeye mecbur oldukları konular dışında) mahalli en büyük mülkiye memurunun vakı olan müracaatı üzerine belediye meclisleri rey ve mütalaalarını beyana mecburdurlar. Beldenin menafine mütaallik (yararına ilişkin) işler için belediye mahalli en büyük mülkiye memurları vasıtasıyla talep ve temennilerini alakadar devlet dairelerine iblağ ederler (iletirler).

Reisin Senelik Raporu

Madde 76- (19.7.1963 tarih ve 307 sayılı kanunla değişik) Belediye başkanı belediye meclisine her toplantı dönemi başında meclis kararlarının uygulanmasına, belediyenin mali durumuna, akdedilmiş ve mevcut taahhütlerin ifa şekline dair senelik bir çalışma raporu verir.

Meclis rapordaki izahatı meclis üye sayısının üçte iki çoğunluğu ile yeter görmezse, yetersizlik kararı ile müzakereleri kapsayan tutanak aynen meclis birinci başkan vekili, onun bulunmaması halinde ikinci başkan vekili tarafından mahalli en büyük mülkiye amirine gönderilir.

Vali bu dosya il merkezi olmayan yerlerde kaymakamın, il merkezi olan yerlerde kendisinin gerekçeli ve kanaatli mütalaaıyla bir ay zarfında karar verilmek üzere Danıştay'a sunar.

Danıştay'ca yetersizlik kararı verildiği takdirde belediye başkanı düşer.

DÖRDÜNCÜ FASIL

BELEDİYE ENCÜMENİ

Encümende Bulunanlar

Madde 77- Belediye encümeni, belediye reis ile müntehap (seçilmiş) encümen azasından ve 88. Maddede yazılı daire reislerinden teşekkül eder (oluşur). Belediye encümenine mansup (tayinle gelen) azanın nısfını (yarısını) tecavüz etmemek (geçmemek) ve ikiden aşağı olmamak şartıyla belediye meclisleri tarafından kendi azası arasından lüzumu kadar fahri aza intihap olunur (seçilir). Müntahap (seçilmiş) fahri encümen azasının müddeti bir senedir. Meclisçe lüzum görülürse fahri encümen azalarını hakkı huzur (huzur hakkı) verilir. Hakkı huzurun miktarını meclis tayin eder.

Belediye zabıta amiri ve belediye müfettişleri encümene dahil değildirler.

Hesapların Tetkiki

Madde 79- Encümen heyeti her üç ay için müntehap (seçimle belirlenmiş) azası arasından ikisini; muhasebe, kayıt ve hesaplarını (en az) 15 günde bir teftiş ve murakabeye memur eder. Bu murakıplar (denetleyiciler) teftiş ve tetkikleri neticesini raporla encümene bildirirler.

Azanın Karar İştirak Edemeyeceği Meselelerin Müzakeresi

Madde 80- Encümen azaları hususi surette alakadar oldukları (özel ilişki içinde oldukları) meseleleri (sorunların) müzakeresinde bulunamazlar.

Reis ve Encümen Azasının Mesuliyetleri

Madde 81- Belediye reisi beldenin umumi muamelat (genel işlem) ve idaresinden encümen azası vazifelerinden dolayı meclise karşı mesuldurlar.

Encümenlerin Teşkil Edeceği Tetkik Heyetleri

Madde 82- Belediye encümeni, encümene ait tetkikleri kolaylaştırmak üzere encümen azası arasından tetkik heyetleri teşkil edebilir.

Encümenin Vazifeleri

Madde 83- 1) Belediye reisi tarafından hazırlanan bütçenin ilk tetkiki.

- 2) Aylık icmallerin tetkik ve murakabesi (denetlemesi) müzayede (arttırma) münakasa (eksiltme) şartnamelerinin ve ihalelerinin ve pazarlık kararlarının tetkik ve tasdiki kati hesap hakkında meclise mütalâa (görüş) beyanı ve muhasebe hesaplarını tetkik ile zimmet ve beraat hakkında mazbata tanzimi (tutanak düzenlemesi).
- 3) İstimlak edilecek yerler hakkında hususi kanuna tevfikan (özel kanuna göre) karar itaası.
- 4) Gayrimelhus masarife (önceden belirlenmesi mümkün olmayan giderlere) ait tahsisatın sarf mahallerinin (yerlerinin) tayini.
- 5) Bütçede bir fasıl dahilindeki maddeler arasında münakale (aktarma) icrası.
- 6) Belediyelere verilen vazifelerin ifasını temin için belediye tembihleri istarı (çıkarılması).
- 7) Nakliye vesaitine mahsus ücretler ve tarifelerle zaruri havayice mahsus narhların tespiti.
- 8) Belediye menkul emvalinden (taşınır mallarından) icap edenlerin (gerekli olanları) müzayede kayimeleri ile (açık arttırma yöntemiyle) satışa çıkarılması.
- 9) Belediye cezaları hakkındaki kanunlara tevfikan (uygun olarak) ceza takdiri.
- 10) Belediye memurlarının intihap (seçim), terfi (idareten), tecziye (ceza) veya taltifleri ve azil ve tekaüde (emekliye) sevkleri hakkında belediye riyasetinden (başkanlığından) vaki olacak tetkiki ve karara raptı (bağlanması).

(Eklenen fıkra: 5.3.1992 tarih ve 1929 sayılı kanunla eklenmiştir.) "İş bu vazifelerden maada (başka) belediye kanunlarında musarrah olmayıp ta yer almamış muhtelif hususi kanunlarla belediye meclislerine verilen vazifeler meclisler toplu bulunmadığı zaman belediye encümenleri tarafından tetkik ve karar rapt olunur (bağlanır)."

Encümene reis tarafından verilmeyen işler için encümen karar veremez

Madde 84- Reis tarafından havale ve tevdi edilmeyen hususat hakkında encümen karar veremez.

Encümen Azasının Müstafi Addi

Madde 85- Mazeretsiz sıra ile üç içtima (toplantı) günü içtimada bulunmayan encümen azası istifa etmiş sayılır.

Kati Hesap Cetvelleri

Madde 86- Belediyenin kati hesap cetvelleri ait olduğu senenin hitamından itibaren altı ay içinde belediye encümeni kararı ile belediye reisi tarafından tetkik ve tasdik olunmak üzere meclise verilir.

Reisin Encümen Karalarına İtirazı

Madde 87- Belediye reisi encümen mukarraratını (kararlarını) kanınla ve menafii umumiye (kamu yararına) muhalif gördüğü taktirde kararın icrasını tahir ile evrakı idare heyetlerince terkik olunmak üzere mahalli en büyük mülki memurlarına tevdi eder (verir).

İdare heyeti kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün zarfında (içinde) belediye reisi veya encümen tarafından yapılan itirazlar vilayet merkezi olmayan beldeler için vilayet idare heyetince (il idare kurulunca) vilayet merkezi olan beldeler içinde evrakın geldiği günden itibaren bir ay içinde Şurayı Devletçe (Danıştay'ca) tetkikat yapılarak karar rapt olunur (bağlanır).

BEŞİNCİ FASIL

BELEDİYELERDE İCRAİ VAZİFELER

A-Belediye Heyetleri Memur ve Müstahdemleri

Belediye baş amirleri, memur ve müstahdemleri

Madde 88-Belediyelerde reis ve lüzumu kadar muavinden sonra daire baş amirleri şunlardır:

1. Yazı işleri müdürü veya başkatip,
2. Hesap işleri müdürü veya muhasebeci,
3. Sıhhat işleri müdürü baştabip veya tabip,
4. Baytar müdürü, Baş baytar veya baytar,
5. Fen işleri müdürü, başmühendis veya nühendis,
6. Teftiş heyeti müdürü başmüfettiş veya müfettiş,
7. Lüzumu halinde zaat (personel) ve hukuk işleri müdürleri veya müşavir avukat.

Belediye şubelerinde baş amirler şunlardır;

Başkatip, muhasebeci, baş tabip veya tabip, baş baytar veya baytar, baş mühendis veya mühendis

Bunların emri altında lüzumu kadar yazı ve hesap, fen sıhhat, baytariye, idare, teftiş belediye zabıtası ve itfaiye memurları ile ketebe (katipler) müstahdemler ve amele bulunur.

Bunların adet, maaş ve kadroları bütçe ile tespit ve tasdik olunur.

Reis intihabı (seçimi)

Madde 89- (19.7.1963 tarih ve 307 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.)

Meclis Ekseriyeti Kalmadığı ve Reis Bulunmadığı Taktirde Yapılacak Muamele

Madde 90- (19.7.1963 tarih ve 307 sayılı kanunla değişik) Belediye meclislerinin dönem sonundan önce herhangi bir sebeple boşalması veya belediye meclisi üye sayısının, yedeklerinde getirilmesinden sonra meclis üye tam sayısının yarısına düşmesi

hallerinde yeni seçim yapılincaya kadar belediye meclisinin görevlerini tabii üyelerden müteşekki (oluşan) belediye encümeni ifa eder.

26 Nisan 1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 46 nci maddesinin son fıkrasındaki 20 günlük süre bu seçimler için uygulanmaz.

53. maddeye göre belediye meclisi toplantılarının Danıştay'ca tehirine karar verilmesi halinde dahi belediye meclisinin görevlerini belediye encümeni ifa eder.

Reislerin Vazifeden Çıkarılmaları

Madde 91- Anayasa mahkemesinin 8.2.1989 tarih ve E. 1988/38 K. 1989/7 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Madde 92- Anayasa mahkemesinin 8.2.1989 ve E. 1988/38 K. 1989/7 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Başkan Vekili ve Geçici Görevlendirme

Madde 93- (20.6.1987 tarih ve 3394 sayılı kanunla değişik) Belediye başkanının, görevini mazeretsiz ve kesintisiz olarak yirmi günden fazla terk etmesi ve bu durumun mahallin en büyük mülki amirince tespit edilmesi ve İçişleri Bakanlığına bildirisini üzerine idari yargı tarafından bir ay içinde verilecek kararlar belediye başkanı başkanlıktan düşürülür.

Mahsup Reisler

Madde 94- A- (Mülga: 4.2.1948 - 5168/1 md.)

- B- İcra vekilleri heyetince (Bakanlar Kurulunca) görülecek lüzum üzerine tespit edilecek bazı beldelerden vilayet merkezi olanların belediye reisleri Dahiliye Vekaletince (İçişleri Bakanlığınca).
- C- Vilayet merkezi olmayan yerlerin belediye reisleri mensup oldukları vilayet valileri tarafından nasbolunur (atanır) ve reislikten çıkarılabilirler.

D- Bu gibi belediyelerde ve Ankara'da reislik Dahiliye Vekaletinin (İçişleri Bakanlığının) inhası (teklifi) ve Reisi Cumhurbaşkanının (Cumhurbaşkanının) tasdiki ile vali veya kaymakamların uhdesine de tevdi olunabilir. Bu takdirde 61, 76 ncı maddeler ahkamı (hükümleri) bunlar hakkında tatbik olunmaz.

Kanun ve nizamnamelere (tüzüklere) göre belediye reislerinin reis veya aza olarak bulunmaları icap eden heyet veya komisyonlara bu gibi belediyelerde vali veya kaymakamlar azadan birini vekil olarak gönderebilirler.

E- Yukarıdaki fıkralarda gösterilen kaza belediye başkanlarının, 70. Maddesinin 1,2,3,4,5,8,9 ve 13. Fıkralarında sayılan işler hakkında verdikleri kararlar valinin ve vilayet merkezindeki belediye meclisleri tarafından mezkur (anılan) fıkralarındaki işler hakkında verilen kararlarda Dahiliye Vekilinin (İçişleri Bakanının) tasdiki ile katileşir (kesinleşir).

Ankara ve İstanbul Reis Muavinleri

Madde 95- Ankara ve İstanbul belediye reis muavinleri belediye reislerinin inhaları (teklifleri) üzerine Dahiliye Vekaletine (İçişleri Bakanlığınca) tayin olunur.

Belediye Memurlarının Tayini

Madde 96- A- Ankara ve İstanbul belediyeleri erkani ile belediye şube müdürleri belediye reisinin intihabı (seçimi) ve Dahiliye Vekilini (İçişleri Bakanının) tasvibi ile ve bu yerlerdeki belediye şubeleri erkani ve kalemler ve müesseseler müdür ve reisleri belediye reisi tarafından ve meclis emrindeki kalem memurları belediye encümeninin kararı ile belediye reisi tarafından,

B- 94. Maddenin (B) fıkrasındaki belediyelerin memurları valiler ve © fıkrasındaki belediyelerin memurları da kaymakamlar tarafından nasb (atanır) ve azlolunurlar (görevinden alınırlar).

İstanbul ve Ankara ile 94. Maddenin (B) ve © fıkralarında yazılı olanlardan maada (Başka) belediyelerde reis muavinleri ile daire ve şube reisleri ve bilimum belediye memurları ilk içtimainde (toplatisında) belediye meclisince tasdik olunmak şartı ile belediye reisi tarafından intihap (seçilir) ve tayin olunurlar.

Lüzum görülen belediyelerde reis muavinlerinin meclis azası tarafından intihabı caizdir (seçimi mümkündür). Bu taktirde muavinlerin memuriyetleri meclisin devamı ile mukayyettir (sınırlıdır).

Reis, Encümen ve Meclis Arasındaki İhtilafların Kati Karara Rabtı

Madde 97- Belediye reisi ile belediye encümeni arasında ihtilaf vukuunda (uyuşmazlık halinde) belediye meclisi ihtilafatı (uyuşmazlığı) tetkik eder ve bir karar verir. Verilen karar hakkında encümen veya belediye reisinin valiye müracaatı üzerine kaza belediyeleri için vilayet idare heyetince ve vilayet merkezi belediyeleri için vilayet idare heyetinin mütalâası alındıktan sonra Şurayı Devlet (Danıştay) tarafından verilen karar katidir.

Belediye reisi veya belediye encümeni ile belediye meclisi arasında ihtilaf vukuunda belediye reisinin valiye müracaatı üzerine kaza belediyeleri için vilayet idare heyetince ve vilayet merkezi belediyeleri için vilayet idare heyetinin mütalâası alındıktan sonra Şurayı Devlet (Danıştay) tarafından verilen karar katidir.

B- Belediye Heyetinin Vazife ve Salahiyetleri

Kanun ve Nizamları Neşir (Yayım) ve İlan Hükümlerini Tatbik ve İcra

Madde 98- Belediye reisi mahalli en büyük mülkiye memuru tarafından tebliğ edilecek bilimur kavanin (Bütün kanun) nizam (tüzükler) ve talimatı neşir (yönetmelikleri yayımlamak), ilan ve iş bu kavanin (kanunlar) ve nizam (tüzükler), ile kendisine muhavvel (verilen) hususatı ifa ile mükelleftir (hizmetleri yapmakla yükümlüdür).

En Büyük Belediye Amiri Sıfatıyla ile Reisin Vazifesi

Madde 99- Belediye idaresinin en büyük amiri sıfatı ile belediye reisi:

- A- Belediye zabıtası vezaifinin (görevlerinin) ifasını temin edecek (yapılmasını sağlayacak) talimat ve yasakları tatbik,
- B- Meclis ve encümenin ve mafevk (Üst makam) mercilerin kararlarını infaz,
- C- Bu mercilerin tasvibine (onayına) mütevakıf (bağlı) olmayan belediye vezaifini (görevlerini) salahiyeti dairesinde (yetkisi içinde) ve mesuliyeti (sorumluluğu) altında ifa,

D- Belediyenin mahalli mahiyeti haiz (yerel nitelikteki) selamet sıhhat, ümran (bayındırlık), iktisat ve intizamına ait hususatı takip ve ifa eder.

Belediye Mümessili Sıfatıyla Reisin Vazifesi

Madde 100-Belediye idaresinin şahsiyeti hükmiyesinin (tüzel kişiliğinin) mümessili (temsilcisi) sıfatıyla belediye reisi:

- a) Belediye envalini (mallarını) idareye,
- b) Varidat (gelir) ve matlubatını (alacaklarını) takip ve tahsile,
- c) Selahiyettar (yetkili) makam ve heyetin tasdikine iktiran etmek (onayı alınmak) şartı ile akdi mukaveleye (sözleşme yapmaya) sulh ve ibraya teberruatı (bağışları kabule) belediye hesabına umum medeni akitleri (tüm medeni sözleşmeleri) icraya,
- d) Devair (daireler) ve mehakim (mahkemeler) nezdinde müddei (davacı) veya müddei aleyh (davalı) sıfatıyla belediyeyi temsile veya bir başkasını tevkile (vekil etmeye)
- e) Belediye bütçesinin amiri itası (ita amiri) sıfatıyla sarf evrakını ve masarif tahakkukatını (gider belgelerini) tasdik ve sarf emirlerini imzaya selahiyettardır. S;(133)

Muavinlere Vazife Tevdii

Madde 101- Belediye reisi kendi mesuliyet (sorumluluk) ve nezareti (gözetimi) altında kendine ait vezaiften (görevlerden) bir kısmını namına yürütmek ve intaç etmek (sonuca bağlamak) üzerine muavinlerine (yardımcılarına) tevdi etmek selahiyetine haizdir (vermeye yetkilidir).

Bilumum Belediye Memurları Hakkında Muhakeme Usulü

Madde 102- Belediye reisi ile bilumum belediye memurları vazifelerinden münbais (doğan) veya vazifelerinin ifası (yerine getirilmesi) esnasında hadis olan (meydana gelen) cürumlarından dolayı Memurim Muhakkematı Kanunundaki ahkama tabidir.

Memurlar İçin Yapılacak Nizamname

Madde 103- Belediye memur ve müstahdemlerinin intihap (seçme) ve istihdam, idareten tecziye (idari ceza), terfi ve taltifleri, vazifeden çıktıktan sonra kendilerine verilecek tekaüd maaşı ve tazminat irae edecekleri gösterecekleri kefaletleri ve bunlara müteallik hususat alakadar vekaletlerce (ilgili bakanlıklarca) müşterek nizamname (tüzük) ile tayin olunur iş bu kanunu meriyeti tarihinde müstahdem ve hakkı tekaüdden müstefit (emeklilik hakkından faydalanan) memurların tekaüdlükleri (emeklilikleri) Mülkiye Tekauüd Kanunu Ahkamına (hükümlerine) tabidir.

C- Belediye zabıtası

Belediye Zabıtası Vezai fi

Madde 104- Belediye zabıtası belediye sınırı içinde beldenin intizam, sıhhat ve hududunun temin ve muhafazası ile mükellef olup bu sıfatla belediye kanununu ve nizam ve yasaklarının ve bunlara müsteniden (dayanılarak) verilen emirlerin ve mahkumumbih cezaları (hükmedilen cezaları) 16 Nisan 1340 tarih ve 486 numaralı Umuru Belediyeye ait ahkamı cezaiye hakkındaki kanuna ve zeyillerine (eklerine) tevfi kan (uygun olarak) infazı, 15 ve 19 ncu maddelerinde muharrer (yazılı) vazifelerin ifası ve ceraimi (cürümleri) belediyenin takip ve taharrisi (araştırma) ile mükelleftir.

Belediye Zabıtası Kadrosu

Madde 105- Belediye zabıtası kadrosu; belediye zabıta müdürü, lüzumu kadar muavinleri, merkez memurlar, komiser ve ikinci komiser ve komiser muavinleri ile memurlarından mürrekkeptir. En büyük belediye zabıtası amiri belediye zabıtası müdürüdür. Subata münkasim (şubeler ayrılmış) belediye şubelerinde en büyük belediye zabıtası Zabıtai belediye merkez memurudur. Belediyelerde nüfuslarına ve bütçelerine göre en büyük belediye zabıtası amiri; belediye zabıtası müdürü, merkez memuru, serkomiser (başkomiser) veya ikinci komiserdir.

Belediye Zabıtası Talimatnamesi

Madde 106- 103. Maddede yazılı nizamnameye (tüzüğe) tevfi kan (uygun olarak) belediye zabıtası memurlarının meslek, evsaf (nitelik) talim ve terbiye terfi ve terakki

(ilerleme), nasp (atanma) ve azilleri Dahiliye Vekaletince (İçişleri Bakanlığınca) yapılacak bir talimatname (yönetmelik) ile tayin olunur.

Belediye Zabıtasının Mercii

Madde 107- Belediye zabıtası teşkilatı doğrudan doğruya belediye reisinin ve belediye şubelerine ayrılan yerlerde şubelere merbut (bağlı) teşkilat, belediye müdürlerinin emri altında bulunur.

Belediye Zabıtasına Karşı Gelenler

Madde 108- Belediye zabıtasına karşı gelenler devlet zabıtasına karşı koyanlar gibi ceza görürler.

Belediye Zabıtası Vezaifinin Devlet Zabıtasına Verilmesi

Madde 109- Devletçe lüzumu görülen beldelerde belediye zabıtası vezaifi (vazifeleri) İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu) kararı ve Reisicumhurun (Cumhurbaşkanının) tasdiki ile devlet zabıtasına tevdi olunabilir (verilebilir). Bu taksirde belediye idaresi zabıta masrafına her 1.500 nüfusa bir zabıta memuru masrafı isabet edecek surette iştirak eder.

ALTINCI FASIL

Belediye Bütçesi

A-Varidat

Belediyelerin Varidatı (Gelirleri)

Madde 110- Belediye varidatı (gelirleri) şunlardır;

- 1- Miktarı kanunlarla gösterilen belediye vergi ve resimleri ile hisse (pay) ve kesri munzamları (ek payları),
- 2- Bu kanun mucibince (gereğince) belediyenin ruhsata mütevakıf (bağlı) olan işler için meclise tanzim ve 70 . Maddenin 8. Fıkrası delaleti ile yollamasıyla

- 71.Maddeye tevfikân tasdik edilen tarife ve talimat dairesinde alınacak ruhsat harçları,
- 3- Kanunen istihsali (üretimi) mecburi ve ihtiyari olup belediye devair (daire) ve müessesatı tarafından tanzim ve ita kılınacak sıhhi, fenni, sınai, ve zirai tetkikata imtihan ve tecrübelerine ait raporlar, şahadetnameler (diplomalar) ve ehliyetnameler için taliplerinden 70.Maddenin 8. Fıkrası delaleti ile (yollamasıyla) 71.Maddede muharrer (yazılı) tarifât dairesinde musaddak (onaylanmış) tarifeye tevfikân alınacak harçlar,
 - 4- Tenvirat (aydınlatma), nakliyat, su, kudreti elektiriye, buz, soğuk hava mahsenleri, mezbaha, barsak imalatı, baca tathiratı (temizlemeleri) gibi hususata tanzimatı umumiye (genel temizlik) vesaireye ait imtiyaz veya ruhsatımütazzammın musaddak mukaveleler (kapsayan) onaylanmış sözleşmeler mucibince (gereğince) alınacak belediye hisseleri,
 - 5- 114, 115, 157, 160 161 maddeler mucibince (gereğince) belediyelere devredilen hizmetler mukabili (karşılığı) varidat (gelirler),
 - 6- Avariz ve hasılatı,
 - 7- 116.Madde mucibince (gereğince) tarh edilen (konulan) tesisat ve tamiratı müştereke masraflarına (ortak masraflara) mukabil (karşılık) iştirak hisseleri (payları),
 - 8- Belediye devair (daireler) ve müessesatı kayıtlarının emlak ve arazi ile arsaların harita plan ve krokilerin suretlerini talep edenlerden 70 Maddede muharrer (yazılı) tarifata göre tanzim edilen tarife mucibince alınacak harçlar,
 - 9- Belediye vergi ve resimlerinin taksidinin miadı hululunde (vadesinin gelmesinde) ve bunların tahakkuku tahsiline tabi olmayanların talep vukuundan ödemeyenlerden 112. Madde mucibince alınacak % 10 nispetindeki cezalar,
 - 10- Belediye vergi ve resimleri ile alelumum ruhsati harçları mektumatından alınacak cezalar,
 - 11- Gerek belediye encümenlerince hükmolunan gerek belediye işlerinden dolayı Türk Ceza Kanununa ve kavanini hususiyesine (özel kanunlara) veya iş bu

- kanuna tevfikana mehakimi umumiyece (genel mahkemelerce) hükmedilen para cezaları,
- 12- Zapt olunan eşya bedeli,
 - 13- Belediye zabıta teşebbüsleri hasılatı,
 - 14- Müessesat hasılatı (kurum geliri),
 - 15- Belediyeye ait ve iş bu kanun ile kavanini muhtelife ( eŐitli kanunlar) ahkamaında belediyelere devredilmiş ve edilecek menkul ve gayrimenkul emvalin her nevi hasılatı veya esmanı (değerleri, ürünü, bedeli),
 - 16- Belediyelerin akdeyledikleri mukavelat ve taahh ttan mütevellit her nevi hasılat ve kavanini devlete (devlet yasalarına) muvafık (uygun) olarak elde edilmiş ve edilecek her nevi varidat,
 - 17- Hafta tatili kanununda muharrer (yazılı) istisnalardan istifade edecek olanlardan senevi (yıllık) beş liradan elli liraya kadar yazı ile yetmişinci maddenin 7.fikrasına tevfikana tanzim olunacak tarife dairesinde alınacak olan ruhsatiye harcı,
 - 18- (ek-18.6.1947 - 5116/1 md; Mülga : 25.2.1952 - 5889/8 md.)
 - 19- (ek : 18.6.1947 - 5116/1 md.) Yukarıdaki fıkarda yazılı gelirlerle masraflarının karşılanması mümkün olmayan su, elektrik, mezbaha tesisleri ile harita ve imar plan işlerini yapmak veya bu tesislerden mevcut olanlarını ıslah etmek veya geniŐletmek maksadı ile belediye meclisleri; bütçeyi tasdikey yetkili makamca onaylanmak Şartı ile ihtiyaacın derecesine göre ve belirli sıra ile Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkındaki 4109 sayılı Kanunda Yazılı Gelirlerin (6. Ve 7.Maddelerdekiler hariç) tahsiline karar verebilirler.

Asker ailelerine yardım işleri için 4109 sayılı kanunun 7. maddesindeki gelirleri tahsil etmekte veya 8. maddede yazılı bulunan umumi hesaptaki fondan yardım görmekte olan belediyeler sözü geçen kanunda belirtilen gelirleri asker ailelerine yardım işlerinden başka bir maksatla harcayamazlar.

Nüfusu elli binden az olan belediyelerin su, elektrik, harita, imar planı işlerine yukarıda sayılan gelirlerin yetmemesi halinde 4108 sayılı kamunun 8. maddesine

yazılı olup İçişleri Bakanlığının emrindeki fondan bu belediyelere sıra ile harita, imar planı, su, elektrik, mezbaha, kanalizasyon işleri için yardımda bulunur. Yardım işin sırasında yukarıda sayılı hizmet nevileri dahilinde tespit edilen masrafları en az ve masrafları musavi olanlar arasında müfusu en çok olan şehir ve kasabalar öne alınır.

Belediyelerde İltizam Usulünün İlgası

Madde 111- Belediyelerde mültezimlik usulü mülgadır her nevi belediye vergi resim ve harçları vesaiti tahsiliye marifeti ile (aracılıklarıyla) idare ve cibayet olunur (toplanır).

Vergi ve Resimlerin Müddetlerinde Ödemeyenlerden Alınacak Ceza

Madde 112- Tahakkuk muamelesi tahsilattan evvel ifa ve ikmal edilmek lazım gelen belediye vergi ve resimlerinin taksit müddetlerini tertip ve tespite belediye meclisleri selahiyettardır.

Tayin ve ilan edilen taksit müddetleri zarfında tahriri (yazılı) ve resmi ihtara rağmen her taksit müddetinin son gününden itibaren azami on gün zarfında belediye kasalarına veya belediyenin ida ettiği (gösterdiği) bankalara ve müessesata tediye edilmeyen belediye vergi resimleri ve miktarı üzerine %10 zam ile mükelleflerden Tahsili Emval Kanununa tevfikan tahsil olunur. Tahakkuku tahsiline tabi olan belediye vergi ve resimlerinin belediyeye muayyen miktar teminat akçesi yatıran şirketler, müesseseler vesair mükelleflerden iş bu vergi ve resimlerin cari suretiyle mükellefler namına kredi açılarak belediye encümenini tayin ve tespit edeceği kati hesap devrelerinin mebdelerinde (başlangıçlarında) tahsile karar vermeye belediye meclisleri selahiyettardır.

Mauyyen miadında (süresinde) bu kabil vergi ve resimleri tahriri (yazılı) ihtara rağmen her taksit müddetinin son gününden itibaren tediye etmeyenlerin teminat akçelerinden tevfikatı muktaziye gerekli kesintiler icra kılınmakla beraber hesabi cariyeleri kat olunur (kesilir). Vergi borçları teminat miktarlarından fazla ise % 10 nispetinde cezası ile birlikte Tahsili Enval Kanununa tevfikan istifa edilir (alınır).

Belediyenin Ruhsat, Resim ve Vergilerine Tabi İşleri Ruhsat Almadan

Görenlerin Cezası

Madde 113- Kanunen belediyenin ruhsatına ve resim veya vergilerine tabi iken ruhsatname almaksızın ve belediyeye resim ve vergi veya ruhsatiye harcı vermeksizin yapılan işler, muameleler işleyen veya işleten kimseler, satılan veya kullanılan şeyler belediyece tutulduğu vakit bunların yapılmasında işletilmesinde işlemelerinde veya satılıp kullanılmalarda kanunen ve nizamem ve evamiri (belediye emirleri) belediyece veya hıfzısıhhaca veya fennen mahsur varsa derhal men edilerek zabıt varakası tanzim ve muktazi muameleyi kanuniye icra ve kanunun tayin eylediği para cezası hüküm ve istifa edilir. Mahsuru yoksa kanunun tayin ve tasrih eylediği yerlerde kanunun ve tarifesi mucibince tabi olduğu resim veya vergiden veya ruhsat harcından maada bunların kanunda tasrih edilen miktarları üzerinden ve kanunun tasrih etmediği yerlerde tabi olduğu resim veya vergi veya ruhsat harcından maada bir kat daha para cezası mükelleften alınarak usulen ruhsatnameye rapt olunur.

Madde 114- (Mülga : 1.7.1948 - 5237/51 md.)

Kapalıçarşı ve Bedesten Gibi Müşterek ve Mürtabit (Bağlı) Emlakın Tamiri

Madde 115- Kapalı çarşı, bedesten, arasta, pasaj, cesim (büyük) han ve emsali gibi örtüleri ve duvarlar ve çevreleri veya işletmeye muktazi (gerekli) su mecraları (kaynakları) veya aksamı sairelerinin (diğer kısımlarının) müşterek ve murtabıt olup her parçası veya odası veya her gözü veya tahtani (altı) veya fevkani (üstü) tarafları başka başka matasarrufları uhdelerinde bulunan ve bedii (estetik) ve mimari kıymeti veya beldenin iktisat veya istihsal (üretim) heyetince ehemmiyeti mahsusa olan saraçhane, tabakhane, imalathane ve sanathane gibi emlakı müçtemiya (toplu) ve mürtabıtai (ekleri ihtiva eden) vakıf olsun, mülk olsun her nevi büyük binaların çatı, örtü, kubbe, kemer, sayvan, sütun cümle kapıları, methal (giriş) ve mahreçleri (çıkışları)i geçitleri, su hazineleri ve çeşmeleri ve su yolları, dahili mecraları ve sokak kaldırımlarıyla emsali müşterek tesisat aksamı inşa, tanzim, tamir ve termimi (onarımı) için ashabına sahiplerine tebligat icra edildikten sonra yapılmadığı taktirde bunların ifası belediyelere ait ve müterettiptir (ona düşer).

İnşaat ve ameliyatı lazime (gerekli çalışmalar) kablel icra (yapılmadan önce) salahiyettar mercii kararına iktiran (ulaşma) ve karar tesbii katiyet eyledikte (karar kesinleşince) musaddak evrakı keşfiyede gösterilen (onaylı keşif evrakı da gösterilen) amaliyeat masarifi (çalışma giderleri) belediye meclisince tertip ve 70. maddeye tevfikan uygun olarak tasdik edilecek tarife mucibince her mülk için tespit edilen iştirak hisseleri her mülkün sırası ile mutasarrıfından (tasarruf hakkı olanından) veya bedeli icardan değni nispetine (borcu oranında) müstecirinden meclisçe tenzip edilecek (uygun görülecek) taksitlere rapten (bağlı olarak) ve Tahsili Enval Kanununa tevfikan belediye vergi ve resimleri gibi istifa olunur.

Müstecirlerin (kiracıların) mutasarrıflara (tasarruf hakkı olanlara) rücu hakkı ahkamı umumiyyeye (genel hükümlere) tabidir. Bu kabil emlakı müçteniya (toplu mülkler) ve mürtabitadan (eklerinden) kabili tamir ve islah olmayacak derecede harap veya kısmen veya tamamen münhedim (yıkık) olup mutasaarrıf veya hissedarları tarafından münferiden veya müştereken tamir veya islahatı cihetine gidilmeyerek olduğu gibi bırakılmış olanlar belediyece usulen bilistimlak yerlerinde kasaba veya şehirleri tezyin edecek (güzelleştirecek) müesseseler ve aklarlar (gelir getiren) vücuda getirilir.

Belediye Hududu Dahilindeki Mülk Sahiplerinin Taahhüt Ettikleri Masraf Nispetinde Belediye Hizmetlerinden İstifadeleri

Madde 116- Belediye sınırı içinde bir veya birkaç sokak veya mahalle veya sayfiyedeki emlak sahipleri üçte ikiden fazlasının imzası ile tahriren (yazı ile) belediyeye müracaatla semtlerinde şose veya kaldırım veya tenvirat (aydınlatma) veya necari (kaynakları) veya su hatlarının mücededen (yeniden) tesisini veya belediye hizmetlerinden olan sair tesisatın teşmil (yaygınlaştırma) veya temdidini (uzatılmasını) talep etme hakkına haizdirler. Kayfiyet belediye encümen ve meclislerince tezekkür edilerek (düşünüler) muvaffik görüldüğü ve muktazi masarif mecmuu (gerekli giderler toplamı) bihesap iş bu tesisattan müstefit olan (yararlanan) sokak veya mahallelerdeki her mülkün musakkafat (çatılı) veya arazi vergisi nispetinde meclis kararı ile 70. maddesinin 8. fıkrası mucibince iştirak hisseleri tespit ve tevzi ve tevziat 71. maddede mucibince tasdik edilerek tespit edilen tesisat masarifinin yarısının defaten veya taksitlere rapten tediyesini taliplerin temin veya taahhüt eylediği taktirde

kararlaşan tesisat icra edilmekle beraber her mülke isabet eden iştirak hisseleri sırasıyla sahibinden veya icra bedelinden deyni nispetinde (borcu oranında) ödenmek üzere müstecirlerinden meclis kararı veçhile defaten (peşin olarak) veya taksitlere rapten belediye vergi ve resimleri gibi Tahsili Enval Kanununa tevfikan istifa edilir.

Müstecirleri mutasarrıflara rücu hakları ahkamı umumiye (genel hükümlere) tabidir. Bu madde ahkâmının belediye faaliyeti hududu haricine şamil (içine alan) olan müessesatta (kurumlarda) tatbiki için mezkur müessesenin evvelce muvaffakiyetinin istihsali (alınması) şarttır.

B- Belediye masrafları

Belediye Masrafları

Madde 117- 1- Belediye binası tedarik (temini) ve idamesi (devam ettirilmesi) ve döşeme ve bakım masarifi,

- 2- Belediye heyetleri memur ve müstahdemleri tahsisat, maaşat, ücürat ve mütefferikaları,
- 3- Belediye zabıtası ve itfaiye masrafları,
- 4- Belediye varidatının (gelirlerinin) tahsil masrafları,
- 5- Yol, meydan, sokak, iskele ve köprülerin inşa tamir ve idaresi masrafları,
- 6- Su ve lağım tesisatı ve işletme masrafları, (iş bu masraflar azami on senelik bir programa tevfikan bütçeye vaz olunacaktır.)
- 7- Tenvirat (aydınlatma) masrafları,
- 8- Mezarlıkların tesis ve muhafazası masrafları,
- 9- Bir daire veya müessese veya hayır eshabı (sahipleri) tarafından belediye vezaifine (görevlerine) dair işler için muavveten (yardıma) veya nekten vukuu bulacak teberruat ile muayyen hizmetler karşılığı,
- 10- Kanunlarla muayyen vazifelerin ifası için icap eden masarif,

- 11- Vadesi gelen borçlar, istikraz (ödünç) taksiteleri ve faizleri ve mahkumunbih (hükmedilen) vacip uttediye (ödenmesi gerekli) belediye borçları,
- 12- Belediyenin harita, kadastro ve müstakbel şekil planının tanzimi ve yukarıdaki maddeye tevfikan mezbaa tesisleri masrafı (iş bu masraflar azami on senelik bir programa tevfikan varidatın müsaadesi nispetinde bütçeye vaz olunur.)
- 13- Belediye emlak ve envalinin tamir ve sigorta masrafları, belediyenin kanunen tesviyesine (görüşüp sonuçlandırılması) mecbur olduğu vergiler.
- 14- Beldenin imarına ait tesisat ve inşaatın bakım ve işletmesi masrafları.
- 15- İş bu kanunu 16. maddesinde muharer (yazılı) mecburi vazifelerin icrasının temini için muktazi (gerekli) masraflar.
- 16- Belediye bütçesinden tediyeye edilecek olan maaş ve ücretler yekunu senevi varidatın yıllık gelirinin azami % 30 unu geçemez. Görülen ihtiyaca göre ve Dahiliye Vekaletinin (İçişleri Bakanlığının) bu miktar arttırılabilir.

Belediyelerin İhtiyari Masrafları

Madde 118- Belediyenin ihtiyari olarak edruhde eylediği (yaptığı) hidemat (hizmetler) ve tesisatın ifa ve idamesi (devamı) masraflarıdır.

Mecburi vazifeler ifa ve ikmal edilmedikçe ihtiyari vazifeler için bütçeye tahsisat (ödenek) vaz olunamaz (konulamaz)

Belediyelerin ihtiyari vazifelerine ait olup bir sene bütçesine konulan tahsisatın onu takip eden senelerde tenzili (indirilmesi) veya tamamen bütçeden ihracı (çıkarılması) Dahiliye Vekaletinin (İçişleri Bakanlığının) tasdikine muhtaçtır.

C- Bütçenin ihzarı (hazırlanması), Tasdiki, Tasvibi (uygun görülmesi), tatbiki ve murakabesi (denetlenmesi)

Belediyelerde Bütçe Yılı

Madde 119- (Değişik : 26.3.1945 - 4705/2 md.) Belediye bütçesi her yılın Ocak ayı başından ertesi yılın Aralık ayı sonuna kadar bir yıla ait gelir ve giderini gösterir,

belediye gelirlerinin toplanmasına, hizmetlerinin yapılmasına ve harcamalarına izin verir.

Bütçenin Hazırlanması

Madde 120- Belediye bütçesi, belediye başkanı tarafından hazırlanarak ilgili yılın Eylül ayı başında encümene verilir. Encümen bütçeyi iki ay içinde incelemekle ödevlidir. Hazırlanan bütçe gerekçesiyle birlikte başkan tarafından Kasım ayının 1 günü meclise verilir.

Mecliste Bütçe Müzakeresi

Madde 121- Meclis bütçe kararname metnini madde madde, varidat (gelirler) ve masraf cetvellerini fasıl fasıl müzakere ve bütçeyi aynen veya fasıl ve maddelerini tadilen (değiştirerek) kabul eder.

Tasdik Edilen Bütçenin Vekaletle (Bakanlığa) Gönderilmesi

Madde 122- Mahalli en büyük mülkiye memurunun tasdiki ile katiyet kepeden (kesinleşen) bütçenin bir nüshası berayı malumat (bilgi için) valiler tarafından Dahiliye Vekaletine (İçişleri Bakanlığına) gönderilir.

Bütçenin Tasdiki

Madde 123- Bütçeyi tasdike salahiyyetar makamlar (yetkili makamlar), vürudu (geliş) tarihinden itibaren en geç bir hafta zarfında (içinde) tetkik ve tasdik ederler.

- 1- Bütçe kararnamesi metninde kanun ve nizamnamelerle (tüzüklerle) kabili telif olmayan (uyuşmayan) madde ve ibareleri tashih (düzeltme),
- 2- Belediyenin tahsile salahiyyetar olmadığı varidatı tay (kaldırma), veya tarife ve salahiyyetar kanuniye fevkinde (kanuni yetki üstünde) konulan muhammenatı haddi kanuniye tenzil,
- 3- İflası (yapılması) belediye vazifesi cümlesinden olmayan hidematı (hizmetleri) ve bunlara ait masarifi ihraç (giderleri çıkarma),
- 4- Bütçeye konulmayan mecburi masarife (zorunlu giderlere) ait tahsisatı (ödeneği) ilave (ekleme),

- 5- Bütçeye mevzu (konu) varidat (gelir) mecburi masrafları (zorunlu giderleri) temine kafi değilse kanunen muayyen (belirli) haddi azamiden dün (alt) olan belediye hisse, vergi ve resimlerini azami haddi kanuniye (kanun üst sınırına) kadar usulen iblağ (tamamlama) veya bu da kafi olmazsa ihtiyari masraflardan mecburi masraflara tahsisat naklede.

Bu suretle aynen veya tadilin (değiştirilerek) tasvip edilen bütçe katileşir. Mahalli en büyük mülkiye memuru tarafında yapılan tadilata (değişikliğe) karşı belediye meclisleri Şurayı Devlete (Danıştay'a) müracaat edebilirler. Bir hafta zarfında tasvip edilmeyen belediye bütçeleri doğrudan doğruya katileşmiş addolunur.

123 ncü Madde Haricindeki Bütçenin Değiştirilmemesi

Madde 124- Belediye bütçesini tasdike salâhiyettar (onaya yetkili) makamlara 123. Maddede gösterilen sebep ve surelerden gayri bir şekilde bütçeyi tağyir edemezler (değiştiremezler).

Bütçe Harici Sarfiyat (Bütçe Dışı Harcama)

Madde 125- Katileşen bütçe haricinde nispet ve miktarı kanuna uygun olmayan varidat (gelirler) tahsil olunursa Türk Ceza Kanununun 247. maddesinin ahkâmı (hükmü) tatbik olunur. Bütçe haricinde sarfiyat harcama tazmini (ödenmesi) müstehzim olmakla (gerekmele) beraber faili hakkında ayrıca kanuni tatbikat yapılır.

Bütçenin Amiri İtası

Madde 126- Belediye reisleri belediye bütçesinin amiri itasıdır (ödeme amiridir). Muavinleride kendi mesuliyetleri altında amiri ita vazifesini ifaya mezun kılabilirler. Şubeye ayrılan belediyelerde reisler şube amirlerine ikinci derece amiri ita salâhiyeti verebilirler.

Muhasibi Mesuller (Sorumlu Muhasebeciler)

Madde 127- Belediye muhasebecileri, hesap işleri müdürleri belediye bütçesinin muhasibi mesulleridir (sorumlu muhasebecisidirler). Belediye muhasibi mesulleri

zimmetimdeki matlubatın takip ve tahsili hususunda ifa olunacak muamelat (işlemler) Devletin bu kabil muhasipleri hakkındaki muamelenin aynıdır.

İdare Hesabı ve Kesin Hesap

Madde 128- (Değişik : 26.3.1945 - 4705/4 md.) Her yıl bütçenin kesin hesabı hesap döneminin bitiminden sonra gelen Nisan ayı içinde sorumlu muhasibin idare hesabı ile birlikte encümene verilir. İdare hesabı ve kesin hesap 70. Ve 86. maddelere göre onanır.

Muhasebe Usulü

Madde 129- Belediyelerin muhasebelerine mütallik (ilgili) usul bir nizamname (tüzük) ile tespit olunur.

Eski Sene Bütçesinin Devamı

Madde 130- Herhangi bir sebeple yeni bütçe katileşmemiş ise bu muamele ikmal oluncaya kadar (bu işlem tamamlanuncaya kadar) eski sene bütçesi tatbik olunur.

İhtiyat (Yedek) Akçesi

Madde 131- Her sene belediye bütçelerine mevzu varidatın (gelirlerin) safi miktarı hesap edilerek bu safi varidatın yüzde beşi iş bu kanunun neşri tarihini takip eden mali sene iktidasından itibaren yirmi sene müddetle aynı bütçeye ihtiyat akçesi olunarak vaz olunacak ve belediyelere mahsus bir banka teessüs edinceye (kuruluncaya) kadar hükümetin irae edeceği belirleyeceği bir bankaya aynı mali senenin nihayetinden evvel (sona ermesinden önce) tediye edilecektir (ödenektir).

İhtiyat Akçesi Mukabilinde Avans

Madde 132- Belediye idareleri bankaya tevdi edilecek iş bu meblağdan teraküm edecek (birikecek) miktarın yüzde yetmiş beşine kadar icap eden miktarın her sene bütçesine tevfikan (göre), ihtiyar edilecek imarat ve inşaat masrafları için sarf edilmek ve yine senesi içindeki belediye varidatı ile ödenmek üzere avans olarak bankadan istikraz edebilirler (borç alabilirler). Bu avansların behemehal senesi içinde bankaya iadeten tesviyesine (kapatılmasına) belediye reisleri ve muhasebe amirleri ve bu hususta sıkı bir murakabe icrasına en büyük mülkiye memurları mecburdurlar.

Belediye, Köy ve Vilayet Mahalli İdarelerinin Birlik Kurmaları

Madde 133- Belde ve köyler vilayet idarei hususiyeleri (il özel idareleri) kendilerine kanunlarla verilen mecburi veya ihtiyari vazifeleri bir veya birkaçını müşterek tesisat ve idare ile ifa için birlik tesis edebilirler.

Birlik Nizamnamesinin Katileşmesi

Madde 134- Birlik tesisi için belde, köy, idarei hususiye meclislerinin (özel idare meclislerinin) (belediye meclisi, köy meclisi, meclisi umumi) müttefikan (oy birliği ile) kabul ettikleri birlik esas nizamnamesi (tüzüğü) valinin ve birliğe dahil olanlar başka vilayetlere mensup iseler Dahiliye Vekilinin (İçişleri Bakanının) tasdiki ile kesinleşir. Birliğe diğer belde ve köylerin ve idarei hususiyelerin (özel idarelerin) iltihakı (katılması) birlik meclisinin tasvibi valinin tasdiki ile ve başka vilayetlere mensup iseler dahiliye vekilinin tasdiki ile olur.

Nizamnameye (Tüzüğe) Yazılacak Maddeler

Madde 135- Her birliğin bir esas nizamnamesi (tüzüğü) olacaktır. Nizamname atideki (aşağıdaki) mevaddı (maddeleri ihtiva eder (içerir):

- 1- Birliğin unvanı,
- 2- İdare merkezi,
- 3- Arazi itibari ile faaliyet sahasının hududu,
- 4- Daimi olup olmadığı muvakkat ise kaç sene için olduğu,
- 5- Birliğe dahil olan mahalli idarelerin isimleri,
- 6- Birlik azası olan mahalli idarelerin hukuk, vezaif (görev) ve salahiyetlerinden (yetkilerinden) hangisi birliğe ve birlik icra heyetine devir ve tevdi olunduğu,
- 7- Birliğe dahil olan mahalli idarelerin her birinin birlik meclisi için intihap edeceği (seçeceği) aza miktarı ve bu aza miktarının tespitine esas olan şeraitin şartların kaç senede bir birlik meclisi tarafından tetkik olunacağı,
- 8- Birliğe dahil olan mahalli idarelerin birliğin tesis ve idame masraflarına ne nispette iştirak edecekleri,
- 9- Birliğin varidatı (gelirleri),

- 10- Birliğe dahil olan mahalli idarelerin ve bu mahalli idarelere tabi ahalinin birlik müessesatından ne suretle istifade edebilecekleri,
- 11- Birlik meclisinin senede kaç defa toplanacağı,
- 12- Birliğin teessüsüne ve faaliyetine esas olacak diğer şartlar,

Nizamnamenin (Tüzüğün) Değiştirilmesi Birliğin İlgası

Madde 136- Birlik nizamnamesinin (tüzüğünün) tadili (değiştirilmesi) veya birliğin ilgası (kaldırılması) 135. madde ahkamına hükmüne tabidir.

Müddetin Bitmesi, Birliğin İlgası Halinde Yapılacak Muamele

Madde 137- Birlik müddetinin bitmesi veya birliğin ilgası halinde esas nizamnamesindeki (tüzüğündeki) şartlara göre alakadarların sermayelerinin de birlik hukuk ve vekaibinden (yükümlülüklerinden) hisselerinin tefrik (ayrılması) ve tayini birliğe dahil heyetlerin mütalaası alındıktan sonra birlik merkezinin tabi olduğu vilayet idare heyetine (il idare kurulu) aittir.

Birlikler Hükmi Şahsiyeti Haiz Amme Müesseseleridir.

Madde 138- Birlikler hükmi şahsiyete haiz (tüzel kişiliğe sahip) amme (kamu) müesseseleridir. Vazifelerini ifa ettikleri mahalli idarelerin be vezaifi (görevleri) ifa hususunda haiz oldukları hukuk ve salahiyeti haizdirler. İş bu hukuk ve salahiyeti istimal (kullanma) hususunda alakadar mahalli idarelerle aralarında zuhur (çıkan) eden ihtilafat (anlaşmazlıklar) vilayet idare heyetince (il idare kurulunca) ve birlik muhtelif vilayetlere mensup mahalli idarelerden müteşekkil ise Şurayı Devlet (Danıştay) tarafından tetkik ve hallolunur.

Birlik Meclisi

Madde 139- Birlik umur (işlerini) ve muamelatını (işlemlerini) senede en az iki defa toplanarak teftiş, murakabe etmek (denetlemek) üzere birliğin bir meclisi olur.

Meclisin İntihabı (Seçimi) Aza Adedi

Madde 140- Birlik meclis azası birliğe dahil olan mahalli idarelerin meclisleri tarafından belediye meclisi azalığı için muktazi (gerekli) evsafi (nitelikleri) haiz

(taşıyan) kimselerden olmak üzere azami dört sene içinde intihap olunur (seçilir). Bu meclise birlik azası olarak mahalli idarelerin her birinden en az iki aza intihap olunur (seçilir).

Yedek Aza

Madde 141- Birlik azası olan mahalli idarelerin meclisleri birlik meclisleri için nizamnamede mürettep miktar azanın (tüzükte belirlenmiş üye sayısının) yarısı kadar yedek aza intihap ederler (seçerler).

Meclisin Çalışması ve Riayet Edeceği Maddeler

Madde 142- Birlik meclislerinin adi (olağan) ve fevkalade (olağanüstü) içtima (toplantı) daveti ve meclis reis ve katiplerinin intihabı (seçimi) meclis ruznamesinin (gündeminin) tanzimi ve müzakeratının (görüşmelerinin) idaresi inzibatının (düzeninin) temini birlik meclisinin selahiyetleri ve meclis mukarreratına (kararlarına) birlik reis veya alakadarlar tarafından vaki olunacak itiraz üzerine iş bu mukarreratın (kararların) birinci ve ikinci derecede tatbik ve intacı (sonuçlandırılması) hususlarından bu kanunun 53-61. maddeleri ile 63-76. maddeleri ahkamı caridir (geçerlidir).

Meclisin Açılması, Reisin Seçilmesi

Madde 143- Birlik meclisi, birlik esas nizamnamesinin (tüzüğünün) kanunen katileşmesi tarihinden itibaren nihayet iki ay zarfında (içinde) birlik merkezinin tabi olduğu vilayet valisi tarafından birlik merkezinde tayin olunan günde içtima (toplantıya) davet ve ilk içtima (toplantı) vali tarafından küşat edilerek (açılarak) meclisin reis ve katipleri intihap olunur (seçilir).

Birlik meclisi tarafından kabul edilen bütçenin ve ittihaz olunan mukarreratın (kararların) tatbik ve infazı ve birlik işlerinin sevk ve idaresi ile meşgul olmak üzere birlik meclisi en çok dört sene içinde birlik reisinin ve reis vekilini intihap eder.

Bu intihap (seçim) valinin ve birlik muhtelif vilayetler dahilinde ise Dahiliye Vekilinin (İçişleri Bakanının) tasdiki ile tamam olur.

Valiler Ne Zaman Birlik Reisi Olurlar

Madde 144- Birliğe idarei hususiyelerde (özel idarelerde) iştirak etmiş ise (katılmışsa), reis ve reis vekili birlik merkezinin bulunduğu yerin valisi tarafından ve birlik bir kaç vilayet dahilinde ise Dahiliye Vekili (İçişleri Bakanı) tarafından tayin olunur.

Birliklere dahil olan belediyelerden birinde reislik kanunen valiye verilmiş ise birlik reisliği vali tarafından ifa olunur (yerine getirilir). Birlik azası olan belde ve köylerin ve idarei hususiyelerin (özel idarelerin) belediye reisleri, köy muhtarları ve encümen reisleri birlik meclisinin tabi azasındadırlar.

Birlik Encümeni İntihabı

Madde 146- Belediye meclislerinin salahiyeti ve vezaifi (görevleri) hakkındaki ahkam (hüküm) birlik nizamnamesi (tüzüğü) ile birliğe verilen vazife ve hukuk ve salahiyetleri tecavüz etmemek üzere birlik meclisleri hakkında caridir.

Birlik Reisinin Vazife ve Salahiyeti

Madde 147- Belediye reislerinin salahiyet ve vezaifi (görevleri) hakkındaki ahkam (hüküm) birlik nizamnamesi ile (tüzüğü) verilen vazife ve hukuk ve salahiyetleri tecavüz etmemek üzere birlik reisleri hakkında caridir.

Birlik Encümeninin Vazife ve Salahiyeti

Madde 148- Belediye encümenlerinin salahiyet ve vezaifi (görevleri) hakkındaki ahkam (hüküm) birlik nizamnamesi ile (tüzüğü ile) verilen vazife ve hukuk salahiyetleri tecavüz etmemek üzere birlik encümenleri hakkında caridir.

SEKİZİNCİ FASIL

İstanbul'da vilayet ve belediyenin birleşmesi

Madde : 149 - 153 - (Mülga : 10.3.1954 - 634/5 md.)

DOKUZUNCU FASIL

Müteferrik Maddeler

Belediye Teşkilatı Kaldırılacak Yerler, Belediye İntihaplarındaki (Seçimlerindeki) Nüfus Esasları

Madde 154- 2.Maddenin hükmü haricinde kalan yerlerde 1 Haziran 1930 tarihinden itibaren belediye teşkilatı mülgadır (kaldırılmıştır). Buralarda Köy Kanunu tatbik olunur. Belediye mntikasındaki nüfus miktarının herhangi bir arıza ile artıp eksilmesi belediye intihaplarına (seçimlerine) tesir yapmaz. İntihabat (seçim) için her umumi tahrir (genel yazım) neticesinde tahakkuk eden nüfuz muteberdir (geçerlidir).

Belediye İntihaplarının (Seçimlerinin) Bu Kanuna Göre Yapılması

Madde 155- Bu kanunun mer'iyet kespettiği yürürlüğe girdiği sene Eylülden itibaren bilimum belediye intihabatı (seçimleri) tespit olunarak belediye meclisleri ve encümenleri bu kanuna göre teşkil ve belediye reisleri yeniden intihap olunur.

Nüfusu 70 binden Fazla Belediyelerde Meclis Azasına Huzur Hakkı Verilmesi

Madde 156- Nüfusu 70 binden fazla belediyelerde lüzum görüldüğü taktirde meclis azasına huzur hakkı verilir.Bu huzur hakkının miktarını tayin eden meclis kararları Dahiliye Vekaletinin (İçişleri Bakanlığının) tasvibi (onayı) ile katileşir.

İmtiyazlı Şirketler İçin Belediyelere Verilen Mubayaa (Satın alma) Hakkı

Madde 157- Su, elektrik havagazı, tramvay ve emsali belediye sınırında bulunan imtiyazlı şirketlerin mukavelenamesinde tayin olunan müddetin hitamında (sürenin bitiminde) mukavelenameleri sözleşmeleri mucibince devlete intikal edecek olan bil cümle tesisat ve emval bilabedel (bedelsiz) belediyelere devrolunur. İşbu şirketlerin imtiyazlı mukavelenamelerine hükümet tarafından mubayaa (satın alma) hakkı için kabul edilen müddetin duhulünden (gelmesinden) itibaren belediyelerin müracaat ve

talebi üzerine mubayaa (satın alım) bedeli belediye tarafından tayin edilmek şartı ile hükümet vasıtası ile mubayaa edilerek (satın alınarak) şirket tesisat ve emvali belediyelere devrolunur.

Belediyenin Müşterek ve Sıhhi İşleri İçin Mahalli İdarelerle Birleşmek Hususunda Hükümeti Salahiyeti (Yetkisi)

Madde 158- Bir beldeye civar olan yerler ile beldenin müşterek menfaatlerine taalluk eden hususatta işin derecesine göre belediyelere idarei hususiyeler masarifi vakıyı (yapılan masrafları) iş bu hususatta edilecek istifadeye göre aralarında taksim ederler. Sıhhati Umumiye (genel sağlığı) tehdit eden ahvalde idarei hususiye (özel idareler) ve belediyelerin yalnız başlarına yapamadıkları mecburi vazifelerinde tarafeyni icbara (tarafları zorlamay) hükümet salahiyettardır (yetkilidir).

Belediye Hududu Dahilinde Belediyeye Alınan Mallar

Madde 159- Belediye sınırı içinde sahipsiz arazi mahiyetindeki seyrangah (gezme yeri), harman yeri, çayır, mera, koruluk ve bataklıkların ve belediye marifetiyle (aracılığı ile) deniz, nehir ve gölden doldurulmuş olan yerleri ve yıkılmış kale ve kulelerin metruk (terkedilmiş) arsaları ve enkazının tasarruf, idare ve nezareti kaffei hukuk (tüm hukuk) ve vecibi (yükümlülükleri) ve varidatı (gelirleri) ile beraber belediyelere devrolunur.

Mezarlıklar Belediyelere Aittir

Madde 160- Metruk (terkedilmiş) ve kimsesiz mezarlıklarla vakfa ait olan umumi mezarlıklar bilim hukuk ve vecibi yükümlülükleri ile belediyelere devrolunmuştur. Bu kanunun neşrinden sonra belediyeler devren alıncaya kadar satılması memnudur.

Bu kanunun neşrinden yayınundan evvel evkafça (vakıflarca) taksitle satılan mezarlıkların henüz istifa edilmeyen taksit bedelleri dair belediyelere aittir.

Belediyeler bu kanun mucibince (gereğince) yapılacak nizamnameye kadar en çok on sene kadar mezarlıklara ait teçhizatı ikmal ederler.

Su İçin Belediyelerce Yapılacak İstikrazlara Maliye Vvekaletinin

(Bbakanlığının) Kefaleti

Madde 161- Belediye vergi ve resimlerinden devlet varidatı (gelirleri ile birlikte) cibayet olunanları (tahsil olunanları) on senelik tutarı karşılık göstererek beldelere fenni şartları haiz su getirmek için bu kanun hükümlerine göre Dahiliye Vvekaletinin (İçişleri Bakanlığının) muvafakatiyle (izniyle) aktolunacak istikrazlara (borçlanmalara) (veya müteahhitlerle aktolunan mukavelenamelerin mali ahkamına (hükmüne) karşı) Maliye Veksleti (Maliye Bakanlığı) kefalet eder.

Mülga Kanunlar

Madde 162- 23 Eylül 1293 tarihli Dersaadet ve Vilayet Belediye Kanunları, 3 Eylül 1306 ve Eylül 1336 ve 30 Eylül 1338 tarihli zeyilleri ve 17 Kanunevvel 1328 tarihli Dersaadet Teşkilatı Belediyesi hakkındaki kanunu muvakkat ve 16 Şubat 1340 tarihli Anakara Şehremaneti kanun ve bunların tadilatı ve iş bu kanuna muhalif bilcümle ahkam mülgadır. 1351 numaralı kanun hükmü bakidir.

Nizamname (Tüzük) Yapılması

Madde 163- Bu kanunun tatbiki suretleri (uygulama şekli) nizamnamelerle (tüzüklerle) tayin olunur.

Ek madde 1: (14.4.1941 - 3998 sayılı Ek Kanunun 1. Maddesi hükmü olup Ek Madde haline getirilmiştir.)

Ek Madde 2- (24.3.1950 - 5656/1 md. İle gelen ek birinci madde hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.

Ek Madde 3- (24.3.1950 - 5656/1 md. İle gelen ek 2. Md. Ek 4. Md. Hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

Ek Madde 4- (24.3.1950 - 5656/1 md. İle gelen ek 3. Md. hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.

Belediye meclisleri, 1580 sayılı Belediye Kanununun 5116 sayılı Kanunla değiştirilen 110 maddesinin 19.fikrasında yazılı gelir kaynağı hasılatından muhtaç asker ailelerinin yıllık ihtiyaçı karşılandıktan sonra arta kalmış ve kalacak kısmının 4/3'ünü bu kanunda yazılı işlere tahsis etmeye yetkilidirler.

Ek Madde 5- (2.12.1960 - 150/2 md. ile gelen ek 1.md hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

Ekmek ve francala imal eden fırın ve fabrikalarla un istihsal eden değirmen ve fabrikalar belediyenin vaki ihtarına rağmen inandırıcı ve kesin sebepler olmadan istihsal ve imalden kaçınırlarsa, belediyeler mahalli en büyük mülkiye amirinin tasvibi ile bu işyerlerini re'sen veya bilvasıta işletebilir.

Her iki halde de sadece belediye encümenlerince takdir edilecek aylık kira ile işletmede ham ve mevcut mamullerinin ve imalatta kullanılan sair maddelerin maliyet bedeli işletme sahibine ödenir.

Ek Madde 6- (2.12.1960 - 150/2 md. ile gelen ek 2.md. hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

şehir ve kasaba merkezlerinde oturan halkın ekmek ve francala ihtiyaçı için gerek belediyelerce serbest piyasadan talep edilecek gerek valiliklerin talebi üzerine Toprak Mahsulleri Ofisi Gen.Md.lüğü tarafından tahsis edilecek hububattan imal olunacak unların fabrika ve değirmenlerde beher çuvalının satış fiyatına on kuruş zam yapılır.

Ek Madde 7- (19.7.1963-307/1 ile gelen ek 16. Md hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

Memur iken veya evvelce memuriyette bulunmuş olanlardan belediye başkanlığına seçilenlerin belediye başkanlığında geçen hizmet süreleri (her türlü özlük ve emeklilik haklarının hesabında nazari itibara alınmak suretiyle) memuriyete geçmiş sayılır.

Emekli iken belediye başkanlığına seçilenlerin emekli maaşları kesilmez, sigortalı işçi iken belediye başkanlığına seçilenler sigorta prim ve aidatlarını ödediklerinde sigortalı olmaktan doğan bütün hakları devam eder.

Ek Madde 8- (19.3.1969 - 1136/199 md. ile gelen ek madde hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

Bir kadroya bağlı olarak aylık veya ücreti belediye bütçesinden yahut belediyenin yönetim ve denetimi altındaki daire müessese veya şirketlerden verilen müşavir ve avukatların takip ettikleri dava ve işlerde mahkeme ve icra daireleri tarafından müvekkilleri belediye daire müessese veya şirket lehine avukatlık ücret tarifesine göre takdir edilen avukatlık ücretinin tahsil olunan kısmı belediyeye veya onun yönetim ve denetimi altındaki daire müessese veya şirketin hukuk işleri müdürlüğü yahut hukuk müşavirliği personeline belediye meclisi tarafından tespit edilecek esaslara göre ve 7244 sayılı kanundaki hadler dahilinde tevzi ve tediye olunur.

Geçici Madde 1- (1580 sayılı kanunun kendi numarasız muvakkat maddesi olup teselsül için numaralandırılmamıştır.)

Bu kanunun neşrinden sonra yeni meclis ve reisi intihapı yapıncaya kadar mevcut meclis ve reisleri vazifelerine devam ederler.

Geçici Madde 2- (9.7.1953 - 6124/1 md. ile gelen muvakkat madde hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

Bu kanunun neşrinden evvel yapılmış istimlak sahalarında istimlak gayesine ve imar planına uygun olarak kurulacak tesisler için de bu kanun hükümlerinden faydalanılır.

Geçici Madde 3- (2.12.1960 - 150 sayılı kanunun numarasız geçici maddesi olup teselsül için numaralandırılmıştır)

14 Haziran 1954 tarih ve K/1940 sayılı kararın beşinci maddesinin verdiği yetkiye dayanarak Ticaret Bakanlığının 16.7.1954 tarihinde kabul ettiği esaslar dairesinde

teşkil edilen fonda birikmiş paralar iş bu kanun ek 2. Maddesi ile tesis edilen fona aktarır.

Ancak aktarılacak meblağ Ticaret Bakanlığı ile ilgili belediye arasında tespit edilir.

- a) Nezrinde fon hesabı bulunan bankanın masrafları,
- b) 30 Kasım 1960 tarihine kadar, fondan kendisine tesis ettiği fırını veya ekmek fabrikası için tahsiste bulunulmasını istediğinde bulunmuş kimselere ilgili belediye ve Ticaret Bakanlığınca müştereken ödenmesi kararlaştırılacak meblağ, fondan ödenir.

Bu kanun 1 Eylül 1930'dan başlar.

Madde 164- Bu kanun hükümleri 1 Eylül 1930 tarihinden başlar.

Madde 165- Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

3030 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN YÖNETİMİ

HAKKINDA KANUN

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

Madde 1: Bu kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri yönetiminin hukuki statüsünü, hizmetlerin planlı, programlı etkin ve uyum içinde yürütülmesini sağlayacak bir şekilde düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2: Bu Kanun büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin kuruluş görev ve yetkilerine , merkezi idare ve diğer mahalli idareler ile münasebetlerine dair esas ve usulleri kapsar.

Tanımlar

Madde 3: Bu kanunda sözü geçen deyimlerden;

Büyük şehir: Belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirleri,

İlçe Belediyesi: Büyükşehir belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyeleri ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuruluş ve sınırlar

Kuruluş

Madde 4: Büyükşehirlerde büyükşehirin adı ile büyükşehir belediyesi, büyükşehir dahilindeki ilçelerde ilçelerin adını taşıyan “ilçe belediyeleri” kurulur.

Merkez ilçeler bu kanunun uygulanması bakımından ayrı bir ilçe sayılarak ve bu ilçenin büyükşehir belediyesi içinde kalan kısmında merkez ilçe belediyesi adı ile bir belediye kurulur.

Sınırlar

Madde 5: Büyükşehir belediyelerinin sınırları, ismini aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırlarıdır.

İlçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin büyük şehir belediyesi içinde kalan kısımlarının sınırlarıdır.

Büyükşehir belediyesi bulunan illerde, o ilin adı ile anılan mahkemeler ile Büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçelerin adı ile anılan yargı çevreleri, ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Görev, Yetki, Hak, İmtiyaz ve Muafiyetler

Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görevleri:

Madde 6: A-Büyükşehir belediyelerine ait görevler

- a) Büyükşehir yatırım plan ve programlarını yapmak,
- b) Büyükşehir nazım imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak, ilçe belediyelerinin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları tatbikat imar planlarını onaylamak ve uygulanmasını denetlemek,
- c) Büyükşehir dahilindeki meydan, bulvar, cadde ve anayolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak ve kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek,
- d) Yolcu ve yük terminalleri, katlı otoparklar yapmak,yaptırmak, işletmek veya işlettirmek,
- e) Çevre sağlığı ve korunmasını sağlamak 1, 2 ve 3 ncü sınıf gayri sıhhi müesseselerin açılış ve çalışmalarına ruhsat vermek,

- f) Yeşil sahalarda, parklar ve bahçeler yapmak. Sosyal ve kültürel hizmetleri yerine getirmek, spor dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek,
- g) Büyükşehir dahilindeki su, kanalizasyon, her nevi gaz, merkezi ısıtma ve toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,
- h) Yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek,
- ı) Mezarlık alanlarını tespit ve tesis etmek ve işletmek,
- j) Çöplerin ve sanayi atıklarının toplanma yerlerini belirtmek, değerlendirilmesi ve imhası için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,
- k) Meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak isim numaraları ile bunların üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek,
- l) Toptancı halleri ve mezbahalar yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek,
- m) İtfaiye hizmetlerini yürütmek, patlayıcı ve yanıcı maddeler üreten ve depolayan yerleri tespit etmek, fabrikalar ve sanayi kuruluşlarının bulundurmaları zorunlu olan yangın söndürme ve çevre sağlığına ilişkin araç, gereç ve tesisleri tespit etmek ve bu kuruluşları denetlemek,
- n) İlçe belediyeleri arasındaki ihtilaflarda, zabıta veya diğer belediye hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak,
- o) Büyükşehir çapında ortak finansman ve yatırımı gerektiren hizmetlerin gerçekleştirilmesini sağlamak,
- p) Büyükşehir belediyesince işletilen alanlarda zabıta hizmeti ile diğer belediye hizmetleri ve ruhsat verme işlemlerini yürütmek.

B-İlçe Belediyelerine Ait Görevler

A fıkrası dışında kalan ve yürürlükteki mevzuatla belediyelere verilen bütün görevler ilçe belediyelerince yürütülür.

A fıkrasının (f) ve (l) bentlerindeki görevler ilçe belediyelerince de yapılabilir. Bu görevlerden hangilerinin ilçe belediyelerince yürütüleceği yönetmelikle belirtilir

Hizmetlerin Dağılım Esasları

Madde 7: Büyükşehir belediyeleri altıncı maddenin (A) fıkrasında sayılan hizmetleri mali ve teknik imkanları ile nüfus ve hizmet alanlarını dikkate alarak, bu hizmetlerden istifade edecek ilçe belediyeleri arasında dengeli olarak yürütmek zorundadır.

İlçe belediyelerine ait görevlerden bir veya birkaçı mali külfeti kendilerince karşılanması ve talepte bulunmaları kaydıyla büyükşehir belediye meclisinin kararına dayanarak ortaklaşa veya bizzat büyükşehir belediyesince yapılabilir.

Büyükşehir dahilindeki altyapı hizmetleriyle kara ve deniz taşımacılığı hizmetlerinin bir koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanının başkanlığında yönetmelik ile tespit edilecek kamu kurum ve kuruluşları temsilcilerinin katılacağı bir “Altyapı Koordinasyon Merkezi” ile bir “Ulaşım Koordinasyon Merkezi” kurulur. İlçe belediye başkanları kendi görev sahalarını ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye sıfatıyla katılırlar.

Altyapı Koordinasyon Merkezi, kamu kurum ve kuruluşlarınca büyükşehir dahilinde yapılacak altyapı yatırımlarını için Kalkınma Planı ve Beş Yıllık Programlara uygun olarak yapılacak taslak programları birleştirerek kesin program haline getirir. Bu kesin programlarda birden fazla kurum ve kuruluşça aynı anda yapılması gerekenler Ortak Programa alınır. Ortak programa alınan altyapı hizmetleri için Devlet, belediyeler ve diğer kamu kuruluşlarının bütçelerine konulan ödenekler Altyapı Koordinasyon Merkezinden teşekkül ettirilecek Altyapı Yatırım Fonuna aktarılır.

Ortak programa alınmayan yatırımlar için her Bakanlık ile ilgili büyükşehir ve ilçe belediyeleri, diğer kamu kurum ve kuruluşları Altyapı Koordinasyon Merkezince tespit edilen programa göre harcamalarını kendi bütçesinden yaparlar.

Ulaşım Koordinasyon Merkezi, şehrin ulaşım planına göre toplu taşıma araçlarının güzergahı, zaman ve bilet tarifelerini yapmaya ve bu tarifeleri uygulamaya yetkilidir. Bu işlemler yapılırken il trafik komisyonları ile gerekli koordinasyon sağlanır.

Koordinasyon Merkezlerince alınan ortak yatırım ve toplu taşıma ilgili kararlar bütün belediyeler ile kamu kurum ve kuruluşları için bağlayıcıdır.

İmar ve yol istikamet planlarından, meydan, yol, park, yeşil saha, otopark gibi umumî hizmetlere ayrılan alanlarda ve imar uygulaması sırasında yapılmak kaydıyla kamu kurum ve kuruluşlarına ait gayrimenkuller görev alanları itibarı ile büyükşehir ve ilçe belediyelerine Maliye ve Gümrük Bakanlığı kararı ile bedelsiz olarak terk edilebilir ve tapu kaydı terkin edilir.

Koordinasyon merkezlerinin çalışma esas ve usulleri ile fonlarda yapılacak harcamalara ilişkin esaslar ilgili bakanlıklarında görüşü alınarak İçişleri, Maliye ve Gümrük Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak yönetmelikle tespit edilir.

Mali durumu yetersiz ilçe belediyelerine büyükşehir belediyesi mali yardımda bulunabilir.

Hak, Yetki, İmtiyaz ve Muafiyetler

Madde 8: Büyükşehir ve ilçe belediyeleri, görevli oldukları konularda, 1580 sayılı Belediye Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümleri ile belediyelere tanınan hak, yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahiptir.

Toplu taşıma araçları ile bunların parçalarının büyükşehir belediyelerince sabit ve hareketli iş makinaları ile bunların parçalarının büyükşehir ve ilçe belediyelerince ithalinde hiçbir gümrük vergi, resim ve harcı alınmaz. Yurt içinde imal edilip, büyükşehir ve ilçe belediyelerince satın alınan bu gibi araç ve gereçler için ihracat muamelesi yapılmış sayılır.

1615 sayılı Gümrük Kanununun değişik 140 nci maddesinde belirtilen ve gümrüğe terk edilmiş sayılan eşya büyükşehir ve ilçe belediyelerine aynı kanunun 141 nci maddesine tabi olmaksızın CIF değerinin % 10'u karşılığında satılabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Büyükşehir Belediyesinin Organları

Organlar

Madde 9: Büyükşehir belediyesinin organları, “Büyükşehir Belediye Meclisi” “Büyükşehir Belediye Encümeni” ve “Büyükşehir Belediye Başkanı”dır. Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin seçilmiş organlarının veya bu organların üyeleri hakkında görevleri ile ilgili bir suç sebebiyle soruşturma veya kovuşturma açılması halinde İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar bu organları veya organların üyelerini görevden uzaklaştırabilir.

Büyükşehir Belediye Meclisi

Madde 10: Büyükşehir belediye meclisleri 18.11.1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkındaki Kanunun 6 ve 24. Maddelerinde belirtilen esaslara göre teşekkül eder ve görev süresi beş yıldır. Büyükşehir belediye meclisi üyelerinin ilçe belediye meclis üyelikleri devam eder.

İlçe belediye başkanları, büyükşehir belediye meclisinin tabii üyeleridir.

İlçe belediye meclislerinin fesih veya herhangi bir sebeple boşalması halinde yeni seçim yapıncaya kadar, ilçe belediye meclisi yerine kaim olan kurulların üyeleri büyükşehir belediye meclis görevini de ifa ederler. Ancak bu şekilde katılacak üye sayısı o ilçe için belirlenen seçilmiş üye sayısını geçemez.

2972 sayılı Kanunun 6 ve 24 ncü maddelerinde belirtilen esaslara göre seçilen üyeler büyükşehir belediye meclisi üyeliği sıfatını kazanırlar.

Büyükşehir belediye meclisinde meseleleri tetkik etmek üzere komisyonlar teşkil edilebilir.

Meclisin çalışma esas ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

Üyeliğin Sona Ermesi

Madde 11: Büyükşehir veya ilçe belediye meclisi üyeliklerinden herhangi birinin sona ermesi halinde, diğer meclisteki üyelik sıfatı da sona erer.

Meclis Toplantısı

Madde 12: Büyükşehir belediye meclisi olağan ve olağanüstü toplanır.

Olağan toplantılar Kasım, Mart ve Temmuz ayı başında yapılır.

Büyükşehir Belediye Encümeni

Madde 13: Büyükşehir belediye encümeni, büyükşehir belediye başkanı veya tevkil edeceği şahsın başkanlığında Genel Sekreter, büyükşehir belediyesinin imar, fen, hukuk, hesap ve yazı işleri ve personel işlerini yürüten birim başkanlarından oluşur.

Büyükşehir Belediye Başkanı

Madde 14: Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye sınırları içindeki seçmenler tarafından beş yıl süre ile seçilir.

Büyükşehir belediye başkanı, belediye başkanına verilen kanuni görevler yanında ilçe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesinde birlik ve beraberliği sağlamakla da görevli ve yetkilidir.

Büyükşehir ve ilçe belediye meclislerince alınan bütün kararlar büyükşehir belediye başkanına gönderilir. Büyükşehir belediye başkanı konunun meclislerde tekrar görüşülmesini isteyebilir. Meclisler kararlarında ancak 2/3 çoğunlukla ısrar edebilirler ve bu hallerde meclis kararı kesinleşmiş olur.

Büyükşehir belediye başkanının diğer görevleri şunlardır:

- a) Büyükşehir tüzel kişiliğini temsil etmek,
- b) Büyükşehir belediye meclisince onaylanan nazım imar planlarını uygulamak,
- c) Büyükşehir belediye meclisi ve encümeninin kararlarını uygulamak,

- d) Büyükşehir belediyesinin ve bağılı kuruluşlarıyla işletmelerinin etkin düzenli ve süratli bir şekilde yönetilmesini sağlamak,
- e) Büyükşehir belediyesi ve bağılı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarılarını, bütçe üzerindeki değışiklik tekliflerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlayarak ilgili organlara göndermek,
- f) Büyükşehir belediyesinin gelir, alacak, hak ve menfaatlerini izlemek ve takip ettirmek,
- g) Bu Kanunda öngörülen hallerde yetkili organların kararını da almak şartıyla büyükşehir belediyesi adına sözleşmeler yapmak, bağış kabul etmek, bağlayıcı her türlü hukuki akit ve tasarruflarda bulunmak,
- h) Dairelerde, idari ve adli yargı mercilerinde davacı veya davalı sıfatıyla büyükşehir belediyesini temsil etmek veya başkasına vekalet yetkisi vermek,
- ı) Dava değeri 500.000.-TL'den az olan davaların sulhen ortadan kaldırılmasına karar vermek,
- j) İta amiri sıfatıyla verile emirlerini imza etmek veya bu konuda yetki vermek,
- k) Gerektiğinde bizzat nikah kıymak,
- l) Diğer kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin bulunan hizmetleri yerine getirmek ve yetkilerini kullanmak,
- m) Gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe belediye başkanlarına devretmek,
- n) İlçe belediyelerince yapılan hizmetlerin etkinliğini sağlayıcı tedbirler almak ve bu amaçla gerektiğinde mahallinde denetlemelerde bulunmak,

1580 sayılı Belediye Kanununun 61 ve 76 maddeleri hükümlerindeki 2/3 çoğunluk şartı büyükşehir belediye başkanları için 3/4 olarak uygulanır.

Başkanvekili

Madde 15: Büyükşehir belediye meclisi her yılın ilk olağan toplantısında bir belediye başkan vekili seçer. Başkan vekili, başkanlığın herhangi bir sebeple boşalması, başkanın görevli olarak büyükşehir belediyesi dışına çıkması veya yıllık, mazeret ve

hastalık izinler veya görevden uzaklaştırma sebebiyle, görevinden geçici olarak ayrılması hallerinde başkanlığa vekalet eder

Büyükşehir belediye başkan vekili, ilçe belediyelerinde meclis üyeliğinden başka bir görev alamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Büyükşehir belediyesi teşkilatı

Genel Sekreter ve Yardımcıları

Madde 16: Büyükşehir belediyesinde hizmetlerin başkan adına onun direktifi ve sorumluluğu altında yürütülmesini sağlamak üzere bir genel sekreter ve en çok dört genel sekreter yardımcısı bulunur.

Genel sekreter büyükşehir belediye başkanının teklifi üzerine İçişleri Bakanının onayı ile Genel Sekreter yardımcıları ise büyükşehir belediye başkanınca atanır.

Büyükşehirlerde, belediye başkan yardımcısı bulunmaz. Büyükşehir belediyelerine, genel sekreter ve yardımcı kadroları ve büyükşehir belediyesine bağlı işletme ve kuruluşların Genel Müdür kadroları ile ilçe belediyeleri başkan yardımcısı kadroları karşılık gösterilmek suretiyle atamaya yetkili amirin onayı ile sözleşmeli personel çalıştırılabilir. Sözleşmeli personelin ücretleri Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın görüşü alınmak suretiyle tespit edilir.

Teşkilat

Madde 17: Büyükşehir belediyeleri genel sekreterin yönetiminde daire başkanlığı, müdürlük, şeflik ve memurluklardan teşekkül eder.

Birimler, hizmet gereklerine göre, büyükşehir belediye meclisinin kararı ile İçişleri Bakanlığının onayı ile kurulur.

Daire başkanları ve diğer personel büyükşehir belediye başkanınca atanır. İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının personeli, koordinasyon merkezlerinde ikinci görev verilmek suretiyle çalıştırılır.

Büyükşehir belediyeleri bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile, ilçe belediyeleri kendi aralarında ve büyükşehir belediyesi ile teknik hesaba ilişkin konularda bizzat yazışabilirler.

Büyükşehir belediyelerinin hizmet alanlarına giren konularda büyükşehir belediye başkanlığına istişari mahiyette görüş bildirmek üzere büyükşehir belediyesi danışma kurulu kurulabilir. Bu kurulun üye sayısı 10'u geçemez.

Danışma kurulları, kuruluş, görev çalışma şekil ve şartları ile kurul üyelerine verilecek hakkı huzur miktarları büyükşehir belediye meclisince kabul edilecek bir yönetmelikle düzenlenir.

ALTINCI BÖLÜM

Büyükşehir Belediye Maliyesi

Büyükşehir Belediyesi Gelirleri:

Madde 18: Büyükşehir belediyesinin gelirleri şunlardır.

- a) 2.2.1981 tarih ve 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile ek ve tadillerine göre Genel Bütçe Vergi Gelirleri tahsilat toplamı üzerinden ilçe belediyelerine verilmesi gereken paylardan Bakanlar Kurulunca belirlenecek oranlar dahilinde ayrılarak İller Bankasınca gönderilecek pay,
- b) Büyükşehir belediyesinin bulunduğu il merkezinde yapılan Genel Bütçe Vergi Gelirleri tahsilat toplamı üzerinden gelir saymanlarınca hesaplanıp, ertesi ayın sonuna kadar ilgili büyükşehir belediyesine yatırılacak % 3 pay,
- c) 26.5.1981 tarih ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan nispet ve esaslara göre tahsil olunacak Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi ile, Temizleme ve Aydınlatma Harcının % 50'si,
- d) Büyükşehir belediyelerine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler ile spor, eğlence ve dinlenme yerleri ve yeşil sahalarda tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçları,

- e) 6 nci maddenin (a) fıkrasının (c) bendinde belirtilen alanlardaki ilan asma yerleri, elektrik direkleri, büfeler ile tercihli yollardaki bariyerlere konulacak her türlü ilan ve reklamların vergileri ile asma tahsis ve bakım ücretleri,
- f) Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2484 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda belirtilen nispet ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları,
- g) Kamu idare ve müesseselerinin yardımları,
- h) İç ve dış borçlanmalar ile tahvil ve hisse senedi gelirleri,
- i) Şartlı ve şartsız bağışlar,
- j) Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri,
- k) Yapılacak hizmetlere karşı alınacak paralar,
- l) Büyükşehir belediyesi iktisadi teşebbüslerinin safi hasılatından büyükşehir belediye meclisince belirlenecek oranda alınan hisseler,
- m) Diğer gelirler,
- (n) fıkrasındaki %3'lük pay Bakanlar Kurulunca % 6 oranına kadar arttırılabilir.

Büyükşehir Belediyesinin Giderleri

Madde 19: Büyükşehir belediyesinin giderleri şunlardır:

- a) Bu kanun ve diğer kanunlarla verilen hizmet ve görevlerin gerektirdiği harcamalar,
- b) Bağlı kuruluşlarına verecekleri sermaye ve yapacakları yardımlarla ortaklıklara katılma payları.
- c) Büyükşehir belediyesi mallarının vergi, resim, harç ve sigorta giderleri,
- d) Diğer giderler.

Plan Program ve Bütçeler:

Madde 20: Büyükşehir dahilindeki tüm hizmetler, Devlet Kalkınma Planının ilke, hedef ve sürelerine uygun olarak yapılacak plan ve programlara göre yürütülür.

Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri bütçelerinin hazırlanması ve uygulanmasında 1580 sayılı Belediye Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Büyükşehir belediye bütçeleri doğrudan, ilçe belediye bütçeleri ise büyükşehir belediye meclisince yatırım ve hizmetler arasında bütünlük sağlayacak şekilde aynen veya tadilen kabul edildikten sonra ilgili vali tarafından onaylanır.

Büyükşehir ve ilçe belediye bütçeleri büyükşehir belediye meclisinde aynı toplantı döneminde ve birbiri arkasına görüşülerek karara bağlanır ve tek bir bütçe halinde bastırılır

Büyükşehir belediye meclisi ilçe bütçelerini kabul ederken, vali, büyükşehir ve ilçe belediye bütçelerini onaylarken;

- a) Bütçe metnindeki, kanun, tüzük ve yönetmeliklere aykırı madde ibareleri çıkarmaya değiştirmeye,
- b) Belediyelerin tahsile yetkili olmadığı gelirleri çıkarmaya veya kanuni yetki üzerindeki gelir tahminlerini normal ve kanuni hadde indirmeye,
- c) Yapılması görev olmayan hizmetler için konulmuş ödenekleri çıkarmaya,
- d) Bütçeye konulması kanunen zorunlu iken konulmamış ödenekleri ve kesinleşmiş yönetim borçlarını eklemeye,
- e) Yıllık yatırım programlarının gerçekleştirilmesi için gerekli ödenekleri eklemeye, yetkilidir.

Yapılan bu ekleme ve çıkartmalar dikkate alınarak bütçeler büyükşehir belediye meclisi veya vali tarafından denkleştirilir.

Vali tarafından yapılan değişikliklere karşı bütçenin şehir belediyesine intikalinden itibaren 20 gün içinde büyükşehir belediye başkanınca görevli idari yargı mercilerine itiraz edilebilir. İtirazlar idari yargı mercilerince 30 gün içinde karara bağlanır.

Bütçede yapılacak her türlü değişiklik bütçenin yapıldığı usule tabidir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Uygulanacak Hükümler

Madde 21: 1580 sayılı Belediye Kanunu ile diğer ilgili mevzuatın, bu kanuna aykırı olmayan hükümleri büyükşehir ve ilçe belediyeleri hakkında uygulanır.

Belediye Şubeleri

Madde 22: Büyükşehir belediyesince belediye şubesi tesis edilemez.

Yönetmelik

Madde 23: Bu kanunun uygulanması ile ilgili hususlarda yönetmeliklerle düzenlemelerde bulunmaya İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

Bu yönetmelikler Resmi Gazetede yayımlanır.

İhtilafların çözümü

Madde 24: İlçe belediyelerinin kendi aralarında veya büyükşehir belediyesi ile aralarında ihtilaf çıkması veya ilçe belediyeleri ile arasında farklı uygulamalar bulunması halinde, bu ihtilaf ve farklı uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici tedbirleri almaya yetkilidir.

Büyükşehir belediye meclisi toplantı halinde değilse bu büyükşehir belediye encümenine aittir. Bu konuda büyükşehir belediye meclisi veya büyükşehir belediye encümenince alınan kararlar ilgili belediye veya belediyelerce derhal uygulanır.

Büyükşehir belediye meclisinin veya encümeninin kararına karşı ilgililer 10 gün içinde o ilin valisine itiraz edebilirler. Vali itirazı 10 gün içinde karara bağlar. Valinin kararı kesindir.

Birlik Kurulması

Madde 25: Büyükşehir ilçe belediyelerinin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında veya diğer mahalli idarelerle birlik kurmaları Bakanlar Kurulunun iznine tabidir.

Geçici Madde 1- Büyükşehirlerdeki mevcut belediyelere bağlı bulunan ve özel kanunlarla ve kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş bulunan müstakil bütçeli ve katma bütçe ile yönetilen idare, işletme, kurum ve kuruluşların hukuki statüleri, yeni bir düzenleme yapılmaya kadar büyükşehir belediyelerine bağlı olarak devam eder.

İstanbul belediyesine bağlı Havagazı İşletme Genel Müdürlüğü ile bu Genel Müdürlük tarafından yönetilmekte olan havagazı İşletmeleri; personel, taşınır ve taşınmaz malları, araç gereç, tesisler, para ve para hükmündeki kıymet ve alacakları, bütün hak yetki ve borçları ile birlikte her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olarak 16.6.1939 tarih ve 3645 sayılı Kanunla kurulmuş bulunan İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri (İETT) Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. Devir işlemlerine ait esas ve usuller kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde İstanbul Büyükşehir Belediyesinde hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

Geçici Madde 2- Bu kanun ile büyükşehir belediyesi statüsüne dönüştürülmüş bulunan belediyelerin ana hizmet bina ve tesisleri ile 6 ncı maddenin (a) fıkrasında belirtilen hizmetlere bırakılması gerekenler hariç, her türlü tesis, araç, gereç, taşınır ve taşınmaz malları ile bunlara ait hak ve borçlar belediye sınırları esas alınmak suretiyle ilçe belediyelerine devredilir.

Bu devir işlemleri İçişleri Bakanlığınca tespit edilecek esaslar dahilinde valiliklerce teşekkül ettirilecek komisyonlarca yürütülür. Bu komisyonlara ilgili belediye başkanları veya temsilcileri de görüşleri alınmak üzere davet edilebilir.

Devir komisyonlarınca yapılacak envanterler İl İdare kurulunun kararı ile kesinleşir. Tapu daireleri de dahil olmak üzere, ilgili kuruluşlardaki kayıtlar ilçe belediyelerinin başvurusu üzerine bu envantere göre düzeltilir.

Bu düzeltmeler herhangi bir vergi, resim veya harca tabi değildir.

Kanun yürürlüğe girdiği tarihte büyükşehrin tümüne hitap eden mıcır tesisleri, beton ve asfalt şantiyeleri, taş, kum, çakıl ocakları büyükşehir belediyesinde bırakılır. Bu tesislerden ilçe belediyelerinin faydalanma şekli 7 nci maddenin ilk fıkrasındaki esaslara göre yapılır.

Geçici Madde 3- Bu kanuna göre yapılacak düzenlemelerin gerektirdiği kadro işlemleri aşağıdaki usul dahilinde yürütülür.

- a) Mevcut kadrolar, geçici 2 deki komisyon marifetiyle büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında dağıtılır. Dağıtım sonuçları İçişleri Bakanlığı tarafından Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı bildirilir.
- b) Mevcut kadroların sınıf, unvan ve dereceleri, Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığının görüşleri alınmak kaydıyla İçişleri Bakanlığı tarafından değiştirilebilir.
- c) Mevcut sözleşmeli personel ile işçi kadro ve pozisyonlarında çalıştırılanlar hakkında sözleşmelerindeki hükümler saklı kalmak üzere (a) fıkrası hükümlerine göre işlem yapılır.

Geçici Madde 4- Geçici madde 3'e göre yapılan işlemler sonucunda,

- a) Sınıf, unvan ve kadro dereceleri değişmeyenler, başkaca bir işleme gerek kalmaksızın bu kadrolara atanmış sayılırlar.
- b) Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında dağıtılan kadroların sınıf, unvan ve dereceleri değiştirilen kadrolarda çalışanlarla, kadroları kaldırılanların veya ihtiyaçtan fazla olduğu tespit edilenleri diğer belediyelerde açık bulunan mükteseplerine uygun kadrolara atamaya İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

Bunlara, atandıkları yeni görevlerinde kaldıkları sürece aylık ek gösterge ve diğer tazminatları toplamının eski görevlerine ait ödemelerine göre azalması halinde fark, giderilinceye kadar tazminat olarak ödenir.

Durumlarına uygun kadro bulunmaması sebebiyle atanamayanlara kadrolar şahsa bağı kadro sayılarak her ne şekilde olursa olsun boşaldıklarında iptal edilmiş sayılır ve bu kadrolar Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.

Geçici Madde 5- Geçici 2 ve 3 ncü maddelerde söz konusu edilen araç-gereç taşınır mal, personel ve kadroların devri 3 ay içinde yapılır. Taşınmaz malların devri 1 yıl içinde , envanteri yapılarak devir ve tevzi esaslarını tespit eden bir yönetmeliğe göre yapılır.

Geçici Madde 6- İlçe belediye organlarının teşekkülünü müteakip bir ay içinde ilçe belediye meclisleri toplanarak 1984 mali yılının geri kalan kısmını kapsamak üzere geçici bütçelerini yaparlar. Bu bütçelerin uygulanmasına devir işlemlerinin il idare kurullarınca onayı ile birlikte başlanır. Bütçe uygulaması için taşınmaz malların tespit ve devri beklenmez.

Büyükşehir alanındaki ilçe belediyelerinin bütçeleri uygulamaya başlanıncaya kadar ilçe belediyelerin giderleri mevcut büyükşehir belediye bütçesinden karşılanır ve gelirlerin büyükşehir belediyesince tahsiline devam olunur. Büyükşehir belediyeleri 1984 bütçelerini bu kanun hükümlerine uygun hale getirirler.

Geçici Madde 7- İlçe belediyesi hudutları içinde bulunan ve ilçe belediyesi merkezi dışında kalan mevcut belediye şubeleri hiç bir işleme gerek kalmaksızın ilçe belediyesine bağılı şube müdürlüklerine dönüşür. İlçe belediyeleri bunlardan gerekli olmayanlar 1580 sayılı Belediye Kanununa tabi olmaksızın kaldırabilirler.

Geçici Madde 8- Geçici 2 nci maddedeki devir işlemleri kesinleşene kadar ilçe belediyelerine bırakılacak hizmetler büyükşehir belediyesince sürdürülmeye devam olunur.

Yürürlük:

Madde 26: Bu Kanunun 18 nci maddesinin (b), (c), (d), ve (e) fıkraları bu Kanunun yayımını takip eden aybaşında, diğer hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 27: Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

3030 SAYILI KANUNUN UYGULANMASI İLE İLGİLİ YÖNETMELİK

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç ve Kapsam, Hukuki Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve Kapsam

Madde 1: Bu yönetmelik, Büyükşehir belediyelerini

- a) Yönetime, hukuki ve fiili statüleri ile idari ve fiili yapılarına,
- b) Görev, yetki, hak, imtiyaz ve muafiyetlerine,
- c) Görev ve hizmet alanı içindeki ilçe belediyeleriyle aralarındaki görev, yetki, mal ve hizmet ilişkilerini,
- d) Merkezi idari ve bağlı kuruluşları ile karşılıklı bağ ve ilgilerine,

Ait hususları düzenler ve bağlı kuruluşları dahil, kanunen büyükşehir belediyelerine bırakılan mahalli kamu hizmetlerinin büyükşehir bütünlüğü içinde planlı, programlı, uyum içinde dengeli, etkili ve müeyyideli bir koordinasyon içinde, verimli olarak yürütülmesini sağlayacak esas ve usulleri kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 2: Bu yönetmelik, 27.6.1984 tarihli ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 23 ncü maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 3: Uygulama ile ilgili olarak, bu yönetmelikte sözü geçen deyimlerden ;

Büyükşehir: Belediye sınırları içinde, merkez ilçe dahil, birden fazla ilçe bulunan şehirleri,

Büyükşehir Belediyesi: Büyükşehirlerde kurulan belediyeyi,

İlçe Belediyesi: Büyükşehir belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyeleri

Kanun veya Bu Kanun: 27.6.1984 tarihli ve 3030 sayılı Kanunu,

Koordinasyon Merkezleri: 3030 sayılı Kanunu'nun 7 nci maddesi gereğince kurulması öngörülen Alt Yapı Koordinasyon Merkezi ile Ulaşım Koordinasyon Merkezini,

Bulvar, cadde, anayol ve meydan: İmar ve yol istikamet planlarına göre, büyükşehir dahilindeki en az üç şeritli karayolu ve karayolu yapısı ile bu yollar üzerindeki meydanları, alt ve üst geçitleri dahil, bunların tabii eklentileri olan yaya yollarını ve bunlar üzerindeki çeşitli tesisleri, ifade eder.

Bu yönetmelikte sözü geçen ve açıklanmayan deyimlerden imar, ulaşım ve trafik ile ilgili deyimlerde; Karayolları Trafik Kanunu ile diğer ilgili mevzuatta yer alan ve kullanılan deyimlere ilişkin tanımlar geçerlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar

Temel Yapı ve Nitelik

Madde 4: Özel kanunlarla veya kanunların verdiği yetkilere dayanılarak kurulan ve faaliyette bulunan kamu tüzel kişiliğine sahip idare ve işletmeleriyle bağlı kurum ve kuruluşları dahil, büyükşehir belediyeleri; sınırları içindeki ilçe belediyeleri ile bir bütündür.

Aynı zamanda Anayasa ve kanun gereği birer kamu tüzel kişisi olan büyükşehir belediyeleri, bu sıfatla da, 3030 sayılı Kanunla verilen görevleri yerine getirir, hizmetleri yürütür ve bu konularda, 1580 sayılı Belediye Kanunu ile diğer mevzuatın belediyelere tanıdığı bütün hak, yetki ve imtiyazları kullanır ve muafiyetlerden de aynen istifade eder.

Temel İlkeler

Madde 5: Büyükşehir belediyelerinin yönetimi ile ilgili olarak, görev genişliği ölçüsünde yetki genişliği, sorumluluk ve hizmetlerde birlik ve beraberlik gereğinden hareketle;

A- Büyükşehir bütünlüğünün her yönü ile etkili, yetkili ve verimli bir yapıya kavuşturulması,

B- Büyükşehirin bütününe hitap eden,

a) Yatırım plan ve program hizmetleriyle imar, ulaşım ve toplu taşıma, su kanalizasyon, her nevi gaz ve merkezi ısıtma gibi büyükşehir hizmetlerinin ve bu hizmetlerle ilgili mal ve ekipmanların bölünmemesi,

b) Çevre sağlığı ve korunması ile sağlık ve esenlik hizmetlerinin üst düzeyde ele alınarak sürdürülmesi,

A- Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında, her türlü tesis ile mal ve hizmet ilişkisinde; genel olarak hizmete tahsis kriterinin göz önünde tutulması,

B- Büyükşehir bütünlüğü içinde, ilçe belediyeleri arasında, görev ve yetki dağılımı ile hizmet dağılımında, mal ve ekipman tahsisinde;

a) Teknik ve mali imkanlar ile bütçe ve mal varlıkları,

b) Nüfus ve hizmet alanları ile hizmetlerin özellikleri,

c) Mevsimine göre ve ilçeden ilçeye değişebilen ihtiyaç ve gelişme durumları,

d) Sosyo-ekonomik ve kültürel yapıları,

Dikkate alınmak suretiyle amaca uyumlu etkili ve verimli bir denge sağlanması,

A- Kanunla büyükşehir belediyelerine tanınan ve genelde büyükşehir belediye başkanınca kullanılması öngörülen koordinasyon ve denetim hak ve yetkisinin müeyyidesi ile birlikte kullanılması, esastır ve temel ilkedir.

İdare, İşletme ve İşlettirme Hak ve Yetkilerinin Kullanılması

Madde 6: Kanunlarla büyükşehir belediyelerine tanınmış bulunan idare, işletme ve işlettirme, tesis kurma veya kurdurma hak ve yetkilerinin kullanılmasında;

Özel kanun veya kanunlar hükümleri saklı kalmak üzere ve konusuna göre, 1580 sayılı Belediye Kanununun 19 ncu maddesi hükümleri ile Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 47. ve 48 inci maddeleri hükümlerine uyulması ve diğer ilgili mevzuat hükümlerinin de göz önünde bulundurulması şarttır.

Kuruluş ve Sınırlar

Madde 7: Büyükşehir dahilinde kurulan ilçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin büyükşehir belediyesi içinde kalan kısımlarının mülki sınırlarıdır.

İlçe belediyelerinin bu sınırlarda yapmak isteyecekleri değişiklik, mülki sınırların değişmesi şartına bağlıdır.

Aynı mülki sınırlar içinde merkezden çevreye doğru genişleme ve katılmalar suretiyle ve usulüne göre ilçe belediyeleri sınırlarında yapılan değişiklik sonucu ortaya çıkan yeni sınır, büyükşehir belediyesinin de sınırı olur. Mücavir alanlar ve sınırları, Büyükşehir bütünlüğü için imar mevzuatı hükümlerine dahildir.

İKİNCİ KISIM

Görev, Yetki, Hak-İmtiyaz ve Muafiyetler

BİRİNCİ BÖLÜM

İmar, Ulaşım, Toplu Taşıma ve Yatırımlar

İmar Planları

Madde 8: Büyükşehir Belediyeleri;

- A) Büyükşehir nazım imar planlarını yapar, yaptırır, onaylar, uygular ve uygulatır.

- B)** İlçe belediyelerince hazırlanacak tatbikat planlarına ve eklerine esas olmak üzere, kat rejimi dahil, plan ve uygulamanın her safhası ile ilgili ve bağlayıcı ilke kararları alır, ilan eder. Bu ilan mutad usulle yapılır.
- C)** Nazım imar planları ve ekleriyle ilke kararları doğrultusunda yapılması zorunlu tatbikat planları ile bunlara dayalı parselasyon planlarına esas düzenleme alanlarını esas düzenleme alanlarını belirler ve uygulamaları denetler.
- D)** İmar mevzuatının, şehirlerin imarı ve imar planları konusunda mülga İmar İskan Bakanlığına vermiş olduğu yetkileri kullanır.
- E)** Büyükşehir ve mücavir alanlarının büyüğün kapsayacak Büyükşehir İmar Yönetmeliğini düzenler ve Büyükşehir Belediye Meclisinin onayına sunar.

Usulüne göre kesimleşerek ilan edilen bu Yönetmelik bütün ilçe belediyeleri için de bağlayıcı hale gelir.

İlçe belediyelerinin, imar ve yapılaşma ile ilgili görev ve yetki sınırları içinde kalmak, mevzuatta ve bu yönetmeliğe aykırı olmamak şartıyla ilçe imar yetkileri düzenleme hak ve yetkileri saklıdır.

İlçe belediyelerinin meclisleri kararı ile çıkaracakları bu yönetmelikler, büyükşehir belediye başkanının aynen veya değiştirerek onayı ile kesinleşir ve usulüne göre ilan edilerek yürürlüğe girer.

İmar Uygulamaları

Madde 9: Büyükşehir bütünlüğü içinde, nazım imar ve tatbikat planları ile ekleri uyarınca ve büyükşehir belediyesince alınan ilke kararları doğrultusunda ilçe belediyeleri;

A- İnşaat, onarım ve yapılaşma projelerinin aynen veya değiştirerek onaylar ve gerektiğinde aynı esas ve usullere uyulmak şartı ile değiştirebilir,

Bu iş veya işlem büyükşehir belediyesince denetlenir.

B- Kanal ruhsatı hariç, onaylı plan ve projeler uygun olarak,

Büyükşehir belediyesinin kontrolünde:

- a) İnşaat ve onarım ruhsatlarını verir,
- b) Temel ve temel üstü ruhsatı iş ve işlemlerini yerine getirir,
- c) İskan ruhsatı verir,

Bu konularla ve yapılaşma ile ilgili diğer iş ve işlemleri yürütür.

- C- İmar konusunda , büyükşehir belediyesine tanınan görev ve yetki sınırları dışında kalan ve mevzuatla belediyelere verilen diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri de kullanır.

İmarla İlgili Kontrol ve Denetim Yetkisi

Madde 10: Büyükşehir belediyeleri; ilçe belediyelerinin imar uygulamaları ile ilgili olarak, mevzuatta uygunluğu, uygulamada birlik ve beraberliği sağlayıcı ve bağlayıcı karar ve tedbirleri alır. Bu cümleden olarak;

- a) ilçe belediyelerin yapacakları parselasyon ve planları ile yapılaşmaya ilişkin plan ve proje çalışmalarını
- b) ilçe belediyelerinin bina inşaat ve onarımları ile ilgili ruhsat verme ve proje onaylama ve değiştirme iş ve işlemlerini,
- c) İmar ve yapılaşma ile ilgili diğer iş ve işlemleri ve ilçe belediyeleri imar birimleri,

Kontrol eder, denetler ve denetleme konusu her türlü iş ve işlemlere ilişkin bilgi ve belge isteyebilir. Bu kontrol ve denetleme sırasında usulsüzlükleri düzeltme veya düzeltirme ve gerektiğinde ilgililer hakkında kanuni işlem yapma veya yapılmasını ilgili mercilerden istene hak ve yetkisini kullanır.

Büyükşehir belediyeleri adına, genelde başkan tarafından kullanılan kontrol ve denetim hak ve yetkisi, başkanlığınca görevli ve yetkili kılınacak personel eliyle kullanılabilceği gibi, bu maksatla kurulacak ayrı bir denetim birimi eliyle de kullanılabilir.

Görevli ve yetkili kılınacak kontrol ve denetim personeli, görevlerini ifa sırasında inceleme ve soruşturma müfettişliği sıfat ve selahiyetine haizdir.

İmarla İlgili İstisnai Kurum ve Kuruluşlar

Madde 11: 3030 sayılı Kanunla büyükşehir belediyelerine dönüştürülmüş bulunan belediyelere bağlı olarak, özel kanunlarla veya kanunların verdiği yetki ile kurulmuş bulunan kamu tüzel kişiliğe sahip müstakil bütçeli veya katma bütçe ile yönetilen idare, işletme, kurum ve kuruluşların kanunlarla belirli hukuki ve fiili statüleri ile görev ve yetkileri, bu kanunun geçici 1 nci maddesinin amir hükmü gereğince, ilgili oldukları büyükşehir belediyelerine bağlı olarak aynen devam eder.

Buna göre;

- A- 24.5.1928 tarihli ve 1351 sayılı Ankara Şehir İmar Müdüriyeti Teşkilat ve Vezâifine Dair Kanun'la kurulup 5 Haziran 1937 tarihli ve 3196 sayılı Ankara Şehri İmar Müdürlüğünün Ankara Belediyesine Bağlanması Hakkında Kanun'la ve hususi kanunlarında gösterilen teşkilatı, vazife ve selahiyetleri baki kalmak şartı ile Ankara Belediyesine bağlanmış bulunan Ankara Şehri İmar Müdürlüğü; kamu tüzel kişiliği, umumi ve hususi emlakı, bağlı genel müdürlük hüviyeti ile katma bütçeli idari yapısı ve teşekkülü 3196 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde yazılı İmar İdare Heyeti ile bir bütün halinde, anılan Geçici 1 nci maddenin 1 ve 4 ncü fıkraları hükümleri uyarınca Ankara Büyükşehir Belediyesine Bağlı Olarak, ve bu kanunun imar konusunda büyükşehir belediyesine verdiği görev ve yetkileri, mücavir alanlar dahil Ankara Büyükşehir Belediyesi bütünlüğü içinde, aynen ifaya ve kullanmaya devam eder.

Ankara Şehri İmar Müdürlüğü ve İmar İdare Heyeti

- a) Bütünü ile Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlıdır,
- b) Teşkilatın en büyük amiri ve İdare Heyetinin Başkanı Ankara Büyükşehir Belediye Başkanıdır.

c) Ankara büyükşehir belediyesinin imarla ve her türlü imar ve tatbikat plan ve programları ile ilgili ve yetkili karar organı Ankara Büyükşehir Belediye Başkanının başkanlığındaki imar idare heyeti ve icra heyeti de belediye başkanıdır.

d) İmar İdare Heyetinin, Büyükşehir İmar Yönetmeliği dahil tasdike tabi kararları, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanının tasdiki ile kesinleşir.

Ankara Büyükşehir Belediye sınırları dahilindeki ilçe belediyeleri, imarla ilgili olarak, bu yönetmeliğin 9 ncu maddesinin (B) bendinde yazılı görevleri yapar. Bunlar dışında ilçe belediyelerine görev ve yetki devri, imarla ilgili olmak kaydı ile İmar Daire Heyetinin, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanınca onaylı kararı ile olur. Bu şekilde görev ve yetki devri ise, Kanunla ve bu yönetmelikle ilçe belediyelerine verilen görev ve yetkilerle sınırlıdır.

İmarla ilgili olarak, Ankara Şehri İmar Müdürlüğü ile imar daire heyetinin kanuni görev ve yetkileri dışında kalan hususlarda ilçe belediyelerinin genel hak ve yetkileri saklıdır.

B- 18.11.1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununa göre, bu kanunun amaçları doğrultusunda ve tanımı kanunda yazılı Boğaziçi alanında, yerleşme ve yapılanmanın planlanması, koordinasyonu, imar uygulamalarının yapılması ve denetlenmesi için kurulan, Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulu, İstanbul Belediyesi ile ilgili Boğaziçi İmar İdare Heyeti ve İstanbul Belediyesine bağlı, kamu tüzel kişiliğine sahip müştaki bütçeli Boğaziçi İmar Müdürlüğü, hukuki ve fiili statülerinde bu maddenin; 3030 sayılı Kanunun geçici 1 nci maddesinin 1 nci fıkrasına dayalı hükümleri uyarınca, kanuna ekli krokisinde belirli hizmet alanında görevlerine devam eder ve yetkilerini kullanır.

C- Büyük İstanbul, Ankara ve İzmir Nazım Plan bürosu teşkilatları da, aynı geçici maddenin 3 ncü fıkrasına göre devredildikleri ilgili büyükşehir belediyeleri bünyelerinde ve Büyükşehir Belediye Başkanlıklarına bağlı olarak görevlerine devam ederler.

İmar Uygulamalarında Bedelsiz Gayrimenkul Devri

Madde 12: İmar ve yol istikamet planlarında belediyelerin yol meydan otopark, park, yeşil saha, çocuk bahçesi, Pazar yeri, gibi umumi hizmet ve tesislerine ayrılan alanlarda ve imar uygulaması sırasında yapılmak kaydıyla kamu kurum ve kuruluşlarına ait gayrimenkuller görev alanları itibarı ile büyükşehir ve ilçe belediyelerine Maliye ve Gümrük Bakanlığı kararı ile bedelsiz olarak terk edilebilir ve tapu kaydı terkin edilir.

Bu terk ve terkin işleminin yapılabilmesi için,

- a) Umumi hizmetlere ayrılan alanlarda yapılacak imar uygulamaları ile ilgili olması.
- b) İlgili büyükşehir ve ilçe belediyelerince, konu ile ilgili imar uygulaması sırasında talepte bulunulması
- c) Maliye ve Gümrük Bakanlığınca gerekli kararın verilmesi, şartına bağlıdır.

Ulaşım ve Trafik Yol ve Meydanlar

Madde 13: Büyükşehir dahilindeki meydan, bulvar, cadde ve anayolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımlarını sağlamak ve kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek görevi büyükşehir belediyelerine aittir.

Bu cümleden olarak büyükşehir belediyeleri;

A. 13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3 ncü maddesinde yer alan tanımlar çerçevesinde bu kanunun belediyelerin trafığe ilişkin görev ve yetkilerini düzenleyen 10 uncu maddesinde yazılı görevleri yapar ve yetkileri kullanarak hizmetleri yürütür. Bunlardan:

- a) Şehiriçi karayolu yapısını, trafik düzen ve güvenliğini sağlayacak durumda bulundurur,
- b) Gerekli görülen yol ve kavşakları düzenler, sinyaliz eder ve işaretler,
- c) Açık ve kapalı park yerleri alt ve üst geçitler yapar yaptırır açar veya açtırır.

- d) Trafik düzen ve güvenliği ile ilgili her çeşit işaretlerin yapılmasını ve yerlerine konulmasını, yer işaretlemelerinin çizilmesini ve devamlılığını sağlar,
- B- Bu kanun karayolu kenarındaki yapı ve tesislerle ilgili olarak 17 nci maddesi delaleti ile 18 nci maddesinin ve diğer maddelerin belediyelere verdiği görevleri yerine getirir.
- C- Meydan, bulvar, cadde yol ve sokak isim ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini yürütür.
- D- Yapım bakım ve onarımı kendilerine ait olan meydan ve yolların alt ve üstleriyle ilgili eklentileri olan yaya yolları üzerindeki her türlü tasarruf hakkını kullanır ve bu konularda kanunlarla verilen diğer görevleri de yapar.

Terminaler ve Katlı Otoparklar

Madde 14: Büyükşehir hudutları içinde yolcu ve yük terminaleri katlı otoparklar yapmak, yaptırmak işletmek veya işlettirmek görevi büyükşehir belediyelerine aittir.

Büyükşehir belediyelerince idare edilen ve işletilen yolcu ve yük terminalerinde bu amaçla yeteri kadar zabıta ve sağlık personeli ile diğer personel istihdam edilir.

Terminal ve katlı otopark alanları özel iş yerlerine ilişkin her türlü iş ve işlem ruhsat verme ve denetim görev ve yetkisi büyükşehir belediyelerine aittir.

İlçe belediyelerinin, imar ve trafik ile ilgili görev ve yetkileri ile sınırlı olmak üzere, büyükşehir belediye meclisi kararı ile ve kendi mali imkanları dahilinde semt otoparkları tesis etmeleri mümkündür.

Toplu Taşıma

Madde 15: Büyükşehir bütünlüğü içinde her türlü toplu taşımacılık hizmetlerini yürütmek ve bu maksatla gereken kurum ve kuruluşlar meydana getirerek tesisler kurmak, işletmek veya işlettirmek hak ve yetkisi münhasıran büyükşehir belediyelerince kullanılır.

3030 sayılı Kanununu geçici 1 nci maddesinin 1 nci fıkrası hükümleri uyarınca büyükşehir belediyelerine bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmekte olan idare ve işletmelerle diğer kurum ve kuruluşlarının toplu taşımacılıkla ilgili görev ve yetkiler saklıdır.

Bu idare ve işletmelerden:

- a) 16.6.1939 tarihli ve 3645 sayılı kanunla İstanbul Belediye Reisliğine bağlı olarak kurulmuş bulunan İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri (İETT) Genel Müdürlüğü,
- b) 16.12.1812 tarihli ve 4325 sayılı Kanunla Ankara Belediyesine bağlı olarak Ankara Elektrik ve Havagazı İşletme Müessesesi adıyla kurulmuş bulunan ve 1949 tarihinde otobüs işletmesinin bünyeye alınması ile Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi haline dönüşen (EGO) Genel Müdürlüğü,

Kamu tüzel kişiliğine haiz, müstakil bütçeli ve devlet ihale mevzuatına tabi olmadan hususi hukuk hükümlerine göre ve ticari usullerle faaliyette bulunmaları öngörülen idare ve işletme hüviyetleriyle,

- c) 4483 ve 4589 sayılı kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulup 1.1.1945 tarihinden beri de İzmir Belediyesine bağlı mülhak bütçeli bir idare olarak faaliyetlerini sürdüren, Elektrik Yol Havagazı Otobüs (Trolleybüs) İşletmeleri (ESHOT) Genel Müdürlüğü Devlet İhale Mevzuatına tabi olmayan idare ve işletme hüviyetiyle,

Bünyesinde buldukları büyükşehir belediyelerine bağlı ve ulaşım koordinasyon merkezleri ile koordineli olarak toplu taşıma hizmet ve faaliyetlerini yürütmeye devam ederler.

Yatırım Plan ve Programları

Madde 16: Alt yapı koordinasyon merkezlerinin görevleri ile hak ve yetkileri saklı kalmak üzere büyükşehir yatırım plan ve programlarını yapmak görevi büyükşehir belediyesine aittir.

Bu plan ve programlar, kalkınma plan ve yıllık programlara uygun olarak hazırlanır ve bütçeye esas teşkil eder.

Planlarda bulunmayan ve programlara alınmayan hususlara bütçede yer verilemez

Alt Yapı Hizmet ve Yatırımları

Madde 17: Büyükşehir dahilindeki su kanalizasyon ve her nevi merkezi ısıtma vb. gibi alt yapı hizmet ve yatırımları ile diğer alt yapı yatırım ve hizmetlerini alt yapı koordinasyon merkezi ile koordineli olarak yürütmek görevi büyükşehir belediyelerine aittir.

Büyükşehir belediyeleri bu maksatla ve bu yönetmeliğin 14 ncü maddesindeki esaslar dairesinde mevcut veya yeniden kuracağı idare ve işletmeler eli ile gereken tesisleri kurar kurdurur işletir veya işlettirir.

Özel kanunlarına göre bu görevleri de bünyesinde toplamış bulunan ve anılan maddede yazılan esaslar ve dayanağı olan kanuni hükümler dairesinde büyükşehir belediyelerine bağlı idare ve işletmelerle diğer kamu kurum ve kuruluşlarının alt yapı hizmet ve yatırımları ile ilgili görev ve yetkileri Alt yapı koordinasyon merkezlerine bağlı olarak devam eder.

Bu idare ve işletmelerden kanuni dayanakları yukarıdaki yazılı,

- a) İstanbul Elektrik Tramvay Tünel İşletmeleri (İETT) Genel Müdürlüğü,
- b) Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi (EGO) Genel Müdürlüğü,
- c) İzmir Elektrik Su Havagazı Otobüs Tramvay (Trolleybüs) İşletmeleri (ESHOT) Genel Müdürlüğü

ile aynı hukuki ve fiili statüleri haiz;

- a) 25 Mayıs 1933 tarihli ve 2226 sayılı Kanunla İstanbul Belediyesine bağlı olarak İstanbul Sular İdaresi Adıyla kurulup 20 Kasım 1981 tarihli ve 2560 sayılı kanunla ve bu kanunun 28 nci maddesi ile dayanağı olan kanunun yürürlükten kaldırılması sonucu yeniden kurulacak 23.5.1984 tarihli ve

3009 sayılı Kanunla İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlılığı belirtilen İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İSKİ),

- b) 6 Nisan 1949 tarihli ve 5360 sayılı Ankara Su Tesisatının Belediyeye devri ve işletilmesi hakkında kanunla kurulan Ankara Sular İdaresi (ASU),

Kamu tüzel kişiliğine haiz, müstakil bütçeli ve Devlet İhale Mevzuatına tabi olmadan hususi hukuk hükümlerine göre faaliyette bulunmaları öngörülen idare ve işletme hüviyetleri ile bünyesinde buldukları büyükşehir belediyelerine bağlı ve alt yapı koordinasyon merkezleri ile koordineli olarak alt yapı hizmet ve faaliyetlerini yürütmeye devam ederler.

İKİNCİ BÖLÜM

Sağlık ve Esenlik, Zabıta ve İtfaiye

Çevre Sağlığı

Madde 18: Büyükşehir belediyeleri, çevre sağlığı ve korunması ile ilgili olarak alınması ve uygulanması gereken tedbirler konusunda; 1580 sayılı Belediye Kanununun, 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu ve 11.8.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ile diğer mevzuatın belediyelere verdiği görevleri büyükşehir bütünlüğü içinde yerine getirir ve kanuni yetkileri kullanır.

Gayri Sıhhi Müesseseler

Madde 19: Nicelik ve nitelikleri gayri sıhhi müesseseler yönetmeliğinde belirli 1, 2 ve 3 ncü sınıf gayri sıhhi müesseselerin açılış ve çalışmalarına ilişkin, 1580 sayılı Belediye Kanununa göre yapılması gerekli işlemler dahil, her türlü iş ve işlemleri yerine getirme, ruhsat verme ve işleyişlerini denetleme, gerektiğinde kanuni müeyyide uygulama görev ve yetkileri büyükşehir belediye başkanlığına aittir.

Gerektiğinde; hizmette kolaylık, sürat ve etkinliği sağlamak amacıyla 2 ve 3 ncü sınıf gayri sıhhi müesseseler ile ilgili bu görev ve yetkiler kısmen veya tamamen ilçe belediye başkanlıklarına devredilir.

Gayri Sıhhi Müesseseler Yönetmeliği ile kurulması öngörülen kurul ve komisyonlar büyükşehir belediye başkanınca teşekkül ettirilir. Bu kurul ve komisyonlarda belediye personeli görevlendirilebileceği gibi, büyükşehir belediye başkanınca gerekli görülmesi ve talep edilmesi halinde, valilerde ilgili kamu kurum ve kuruluşlar personelini bu konularda görevlendirebilirler. Bu maddenin uygulanması ile ilgili olarak yönetmelikle düzenlemede bulunmaya büyükşehir belediyeleri yetkilidir.

Laboratuvarlar Kurulması

Madde 20: Büyükşehir dahilinde yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere Laboratuvarlar kurmak ve bunları işletmek görevi büyükşehir belediyelerince ifa edilir.

Mezarlıklar

Madde 21: Mezarlık alanlarını tespit, tesis ve tahsis etme görevi büyükşehir belediyelerine aittir.

- a) İhtiyaç duyulması ve lüzum görülmesi halinde doğrudan doğruya veya ilçe belediyelerinin teklifi üzerine, gereğini takdir ederek yeni mezarlık alanları tespit ve tesis edebilirler,
- b) Mezarlıklarda düzen ve bakımı sağlar ve ölü gömülecek yerleri tespit ederler,
- c) Ölülerin tıkanmalarına, kefenlenmelerine ve gömülmelerine ilişkin hizmetleri yürütürler,
- d) İlçe belediyelerince ölü gömülecek mezarlıkları önceden tespit ve tahsis eder ve ilgililere bildirirler.

Ölülerin muayenesi, defin ruhsatı ve nakle,i ile ilgili tüm iş ve işlemler ilçe belediyelerince yürütülür.

Temizlik Hizmet ve Faaliyetleri

Madde 22: Kanunla ve bu yönetmelikle büyükşehir, belediyelerince bırakılan yerler dışında büyükşehir dahilindeki umumi yerleri temizlemek, özel yerleri süprüntü ve

çöplerini toplamak ve artıkları kaldırıp yok etmek ve tespit edilen yerlere kadar sevk etmek görevleri ilçe belediyelerine aittir.

Büyükşehir belediyeleri çöplerin ve sanayi artıklarının toplama yerlerini tespiti, bunların değerlendirilmesi ve imhası için gerekli çöp ayıklama ve kompost gübre tesisleri gibi tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletmekle görevlidirler.

Büyükşehir ve ilçe belediyeleri ortaklaşa yatırım yapmak suretiyle çöpler ile sanayi artıklarını değerlendirme tesisleri kurabilirler. Bu gibi hallerde tesislerin gelirleri, katılma payları dikkate alınmak suretiyle belediyeler arasında bölüştürülür.

Zabıta Hizmetleri ve Koordinasyonu

Madde 23: Büyükşehir belediyelerince idare edilen ve işletilen yer ve alanlar hariç belediye zabıta hizmetleri ilçe belediyeleri itibari ile teşkilatlanır ve büyükşehir belediye başkanının gözetim ve koordinatörlüğünde, ilçe belediye başkanları emrinde yürütülür.

Büyükşehir belediye başkanı:

- A- Gözetim ve koordinasyon yetkisini bizzat veya başkanlık yetkili personel eliyle kullanılabileceği gibi büyükşehir belediye zabıta teşkilatı içinden görevli ve yetkili kılacağı en az komiser düzeyindeki personel eliyle de kullanabilir. Bu personel, istendiğinde görev ve yetki belgesini göstermeye mecburdur.
- B- Başkanlıkça veya yetkili kılınacak personelce, kanunlara uygunluk, ilçeler ilçe belediyeleri arası zabıta hizmetlerinin yürütülmesinde birlik, beraberlik ve koordinasyonu sağlar.

Büyükşehir belediyeleri, ilçe belediyelerince ifa edilen zabıta hizmetlerinin koordinasyonu ile ilgili olarak,

- a) İlçe belediyelerince hazırlanan zabıta yönetmeliklerinin birbiri ile ahenkli olmasını temin ederler,
- b) Bu ahenk ve koordinasyon sağlama hizmetlerini ilçe belediyeleri arasındaki hizmet yarışını aksatmayacak ve engellemeyecek bir şekilde yerine getirmeye itina ederler,

- c) İlçe belediye zabıtalarnı birbirinden ayıracak işaretleri tespit ederler,
- d) İlçe belediyeleri zabıtasının eğitimine yardımcı olurlar,

Büyükşehir belediye zabıtasının, zabıta kıyafet ve işaretleri ilçe belediyelerinden farklı bir şekilde İçişleri Bakanlığınca tespit edilir.

C- İlçe belediyelerince zabıta hizmetlerinin yürütülmesinde ve büyükşehir belediye başkanlığınca, gözetim görevi ve koordinasyon yetkisinin kullanılması sırasında;

- a) Kanunlara aykırılık ve usulsüzlük,
- b) Uygulamada ilçeler arası ahenksizlik ve farklılık,
- c) Müeyyide ve ceza uygulamalarında müsamaha semtten semte ilçeden ilçeye farklılık

gibi hallerin başkan veya yetkili personelce tespit edilip tutanak ve rapora bağlanması halinde başkan gereken karar ve tedbirleri alır, uygulamaya koyar ve kanunlara uygunluğunu sağlar.

Bu karar ve tedbirlere uymayanlarla usulsüzlük veya kanunsuzluğu tespit edilen ilgililer hakkında kanuni muamele yapılır veya yapılması büyükşehir belediye başkanlığınca ve usulüne göre diğer ilgili ve yetkili mercilerden istenir.

Gözetim ve koordinasyon sağlama yetkisinin kullanılmasından ve sonucundan ilçe belediyelerine de bilgi verilir.

İtfaiye Hizmetleri

Madde 24: İtfaiye hizmetlerini yürütmek, patlayıcı ve yanıcı maddeler üreten ve depolayan yerleri tespit etmek fabrikalar ve sanayi kuruluşlarının bulundurulmaları zorunlu olan yangın söndürme ve çevre sağlığına ilişkin araç, gereç ve tesisleri tespit etmek ve bu kuruluşları denetlemek görevleri ve yetkileri büyükşehir belediyelerine aittir.

Büyükşehir belediyeleri;

- a) İtfaiye hizmetlerini yürütmede, devlet kurum ve kuruluşlarını bu konudaki düzenleme görev ve yetkilerini dikkate almak zorundadır.
- b) Hizmet gereklerine göre ilçe belediye sınırları ile bağlı kalınmaksızın itfaiye grupları teşkil edebilir.

Büyükşehir bütünlüğü içinde itfaiye hizmetlerinin ifasında ve itfaiye personelinin eğitiminde sivil savunma teşkilatları ile işbirliği esasına göre hareket edilir ve bu teşkilatın emir ve direktifleri de yerine getirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Ortak Görevler,Ortak Finansman ve Yatırımlar

Yeşil Sahalar, Sosyo-Kültürel Hizmetler

Madde 25: Büyükşehir dahilinde yeşil sahalarda, parklar ve bahçeler yapmak sosyal ve kültürel hizmetleri yerine getirmek, spor, dinlenme eğlence yerleri ve benzeri tesisleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettmek; büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri ayrı ayrı veya birlikte yürütecekleri ortak nitelikli görevlerdir.

Bu alan ve tesislerden;

- a) Büyükşehirin bütününe hitap eden 30 dekaradan büyük olan veya büyükşehirlerde sayısı üçten fazla olmayanların idare ve işletmesi büyükşehir belediyelerine aittir. Büyükşehir belediye meclisi 30 dekar limitin bir misline kadar arttırabilir; bu limiti aşmayan ve sayısı üçten fazla olan alan ve tesislerin idare ve işletmesi ilçe belediyelerine devredilir,
- b) Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılıp işletilen ve biletle girilen en az 10.000 kişilik spor sahaları kompleksi ve tabii eklentileri olan tesisleriyle en az 2.000 kişilik kapalı spor salonları ve tabii eklentilerinden alınacak vergi, resim ve harçlar büyükşehir belediyelerinde, diğer ilçe belediyelerine aittir,
- c) İdare ve işletmeleri ilçe belediyesine bırakılan park ve bahçelerin ihtiyaçlarını karşılayan ve karşılayacak olan sera, fidanlık ve benzeri tesisler büyükşehir belediyelerince yapılır ve işletilir,

- d) Büyükşehir belediyesi personelinin lojman dinlenme ve eğlenmesine tahsis edilen binalar ve tesisler büyükşehir belediyesine aittir. Ancak ilçe belediyeleri personeli de bu tesislerden faydalandırılır.

İlçe belediyelerinin bu maksatla yeni mülk edinme ve tesisler kurma hak ve yetkileri ise saklıdır.

Toptancı Halleri ve Mezbahalar

Madde 26: Büyükşehir belediyeleri. 10.06.1982 tarihli ve 2678 Sayılı Kanun ile 28.6.1984 tarihli ve 3033 sayılı Kanun Hükümleri ve Et Balık Kurumunun Kanuni Statüsü ve görevleri saklı kalmak üzere, büyükşehir dahilinde ayrı ayrı ve ortaklaşa toptancı halleri ve mezbahalar yapmak, yaptırmak işletmek ve işletilmelerine izin vermek hak ve yetkilerine sahiptir.

Büyükşehir dahilinde mevcut toptancı halleri ile merkez hallerinin ve mezbahaların idare ve işletilmeleri büyükşehir belediyelerine bağlı olarak devam eder.

Semt pazarları ve varsa semt hallerinin idare ve işletilmeleri ilçe belediyelerine aittir. İlçe belediyeleri gerektiğinde yeni semt halleri tesis edebilir.

Büyükşehir Belediyelerince İşletilen Alanlar

Madde 27: 3030 sayılı Kanun hükümleri ile bu Yönetmeliğe göre idare ve işletilmeleri büyükşehir belediyelerine bırakılan yer ve alanlarda zabıta hizmeti ile diğer belediye hizmeti ve her türlü ruhsat verme iş ve işlemleri büyükşehir belediyelerince yürütülür.

Bu gibi yer ve alanlardan elde edilecek gelirler ile tahsili gereken vergi, resim ve harçlar da büyükşehir belediyelerine aittir.

İlçe belediyelerinin bu yer ve alanlarda herhangi bir görev ve yetkisi yoktur.

İlçe Belediyelerinin Görevi

Madde 28: 3030 sayılı kanunun 6 ncı maddesinin (a) fıkrası ile büyükşehir belediyelerine bırakılanlar dışında kalan ve yürürlükteki mevzuatla belediyelere verilen bütün görevler ilçe belediyelerince yürütülür.

İlçe Belediyeleri Görevlerinin Devri

Madde 29: İlçe belediyelerine ait görevlerden bir veya birkaçı;

- a) İlçe belediye meclisi kararı ile talepte bulunulması,
- b) Mali külfetin kendilerince karşılanması,
- c) Büyükşehir belediye meclisince talebin uygun bulunması, hallerinde ortaklaşa veya bizzat büyükşehir belediyesince yapılabilir. Büyükşehir ve ilçe belediyesince hizmetin müştereken yapılmasına karar verildiği takdirde mali külfet hizmet bölüşümü esas alınarak taksim edilir.

İlçe Belediyelerine Mali Yardım

Madde 30: Mali durumu yetersiz ilçe belediyesine büyükşehir belediyesince mali yardımda bulunulabilir.

Yapılacak mali yardım hibe suretiyle olabileceği gibi kredi vermek suretiyle de olabilir. Mali yardım yapılmasına, yardımın şekil ve şartlarına tayin ve tespitine büyükşehir belediye meclisince karar verilebilir.

İlçe belediyesine mali yardımda bulunulabilmesi için yardım talebinde bulunan belediyenin,

- a) Genelde nüfusunun az olması belli mevsimlere göre değişkenlik göstermesi,
- b) Sosyo-ekonomik düzeyinin yeter düzeyde olmaması,
- c) Bütçe ve mal varlığının yeterli olmaması,
- d) Bütçede öngörülen gelirlerin gerçekleşmesinin herhangi bir nedenle mümkün olmaması,

Hal ve şartlarından en az birine veya birden fazlasına haiz olması gerekir.

Ortak Finansman ve Yatırım Konusu Hizmetleri

Madde 31: Büyükşehir çapında ortak finansman ve yatırım gerektiren hizmetleri gerçekleştirmek görevi büyükşehir belediyelerine aittir.

Bununla beraber, büyükşehir belediyeleri; büyük çaplı ortak finansman ve yatırım gerektiren büyük şehir hizmetlerinden;

- a) Hastaneler, tahlil laboratuvarları, et kombinaları ve entegre tesislerinin,
- b) Biletle girilen büyük çaplı, park, bahçe, kültür park ve fuar gibi sosyal kültürel alanların,
- c) Büyükşehir bütünlüğü içinde halkın yiyecek, içecek, yakacak ve yapacak gibi genel ihtiyaçların giderilmesinde kolaylık ve ucuzluğu sağlayacak sosyo ekonomik kurum ve kuruluşlarca toptancı hallerinin,
- d) Çok katlı otoparklarla şehirler arası yolcu ve yük terminallerinin,
- e) Ana makine parkları ile itfaiye araç ve gereçleri, vidanjör ve arazöz gibi temizlik araç ve gereçleri, büyük çaplı bakım ve tamir atölyeleri ve benzerlerinin

yeniden tesis ve hizmete tahsislerinde, ayrı ayrı veya ortaklaşa katkıda bulunulmasını sağlayacak tedbirleri alırlar.

Bu konularda belediye birlikleri kurulmaz.

Ortak Tesislerde İdare ve Gelirler

Madde 32: Bu suretle meydana getirilen ortak tesislerin ve satın alınan araç ve gereçlerin idaresi büyükşehir belediye başkanlıklarına bırakılır ve bu tesislerin idare ve işletmeleri ile hizmetlerin yürütülmesine;

- a) İlçe belediyelerinin katılma şekil ve şartlarına,
- b) Ortak tesislerden ve hizmetlerden elde edilecek gelirlerin aralarında katkıları ölçüsünde bölüştürülmesine,

Ait esas ve usuller, büyükşehir ve ilçe belediye başkanları arasında düzenlenecek protokollerde belirtilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hak, Yetki, İmtiyaz ve Muafiyetleri

Madde 33: Büyükşehir ve ilçe belediyeleri görevli oldukları konularda belediye mevzuatı, özellikle 580 Sayılı Belediye Kanununun 19 ncu maddesi ile imar ve istimlak mevzuatının ve diğer ilgili mevzuat hükümlerinin belediyelere tanıdığı hak ve yetkileri kullanır, imtiyaz ve muafiyetlerden de aynen istifade eder.

Gümrük Mevzuatı

Madde 34: Toplu taşıma araçları ile bunların parçalarının büyükşehir belediyelerince sabit ve hareketli iş makineleri ile bunların parçalarının büyükşehir ve ilçe belediyelerince ithalinde hiçbir gümrük vergi, resim ve harcı alınmaz. Yurt içinde imal edilip, büyükşehir ve ilçe belediyelerince satın alınan bu gibi araç ve gereçler için ihracat muamelesi yapılmış sayılır.

1615 sayılı Gümrük Kanununun değişik 140 nci maddesinde belirtilenler ile her ne şekilde olursa olsun gümrüğe terk edilen veya terk edilmiş sayılan eşya, büyükşehir ve ilçe belediyelerine aynı kanunun 141 nci maddesine tabi olmaksızın ÇİF değerinin % 10'u karşılığında satılabilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Organlar-Teşkilat-Maliye

BİRİNCİ BÖLÜM

Organlar

A- Büyükşehir Belediye Meclisi

Meclislerin Teşekkülü ve Süresi

Madde 35: Büyükşehir Belediye Meclisi. 3030 sayılı Kanununun 10 ncu Madde hükümleri ile dayanağı olan 18.1.1984 tarihli ve 2972 sayılı Kanununun 6 ve 24 ncü maddelerinde belirtilen esaslara göre teşekkül eder ve görev süresi 5 yıldır.

Belediye kanununun belediye meclislerine ilişkin hükümleri saklıdır.

Meclis Toplantıları

Madde 36:

- a) Olağan toplantılar: Büyükşehir belediye meclisi; Kasım, Mart ve Temmuz aylarının ilk haftasında olağan olarak toplanır.

Bütçe görüşmelerine rastlayan toplantı süresi en çok 30 gün olup diğer toplantıların süresi en çok 15 gündür. Gündemdeki işlerin bitmemesi halinde görüşme süreleri 15 günü aşmamak üzere uzatılır ve sebepleri de valiye bildirilir.

- b) Olağanüstü toplantılar: Önemli ve acele bir iş çıkması halinde büyükşehir belediye meclisi, Belediye Kanununda yazılı esas ve usullere uyulmak suretiyle olağanüstü toplantılar da yapabilir. Bu toplantılarda çağrını gerektiren konudan başka iş görüşülmez,

Olağan ve olağanüstü toplantıların yeri ile başlangıç gün ve saatleri, gündemle birlikte ve Büyükşehir Belediye Başkanınca mutad usul ve vasıtalarla ilan edilir ve usulüne göre üyelere de tebliğ edilir.

- c) Dönem ve dönembaşı toplantıları ve seçimler: Büyükşehir Belediye Meclisinin yıllık il olağan ve dönembaşı toplantısı Mart ayı toplantısıdır. Belediye Başkan vekili ile meclis başkan vekilleri başkanlık divanı ve diğer seçimler bu toplantıda yapılır.

Seçim sonuçlarının alınmasını takip eden 10 gün içinde Meclis, Büyükşehir Belediye Başkanı veya herhangi bir sebeple yokluğu halinde vali tarafından toplantıya çağrılır. Seçim yılına münhasıran olmak üzere bu toplantı da, dönem başı toplantısı sayılır ve

anılan seçimler bu toplantıda yapılır. Ancak, bu toplantıda seçilenlerin görev süreleri Mart ayı yıllık olağan dönem başı toplantısına kadar devam eder.

Toplantı, Görüşme ve Karar Yeter Sayısı

Madde 37:

- a) Büyükşehir Belediye Meclisi, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanarak görüşme yapar. Belediye Başkanı üye tam sayısına dahildir.

Toplantıya aynı zamanda Meclis Başkanı olan Belediye Başkanı veya meclis başkan vekillerinden birisi başkanlık eder.

- b) Kararlar, toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğu ile alınır. Oylarda eşitlik halinde başkanın bulunduğu taraf tercih olunur.

Gizli oylamalarda, oylarda eşitlik halinde eşitlik bozuluncaya kadar en çok iki tur daha oylama yapılır ve eşitlik bozulmadığı takdirde kuraya başvurulur. Belediye meclisi toplantılarında ancak belediye idaresi ile ilgili görevlere ilişkin belirli seçimler gizli oyla yapılır. Diğer işlemlerin açık oyla yapılması asıldır. Ve belediye başkanının bu gibi seçimlerde tercih oyunu belirtmesi caizdir.

- c) 1580 sayılı Belediye Kanununun belediye başkanları ile ilgili olarak, gensoru müessesesinin düzenleyen 61 nci maddesiyle yıllık çalışma raporuna ilişkin 76 ncı maddeleri hükümlerindeki 2/3 çoğunluk şartı büyükşehir belediye başkanları için 3/4 olarak uygulanır,
- d) Büyükşehir belediye meclisinin çalışma esas ve usullerine ilişkin olarak Kanunda ve bu yönetmelikte yer almayan bütün diğer hususlar, 1580 sayılı Belediye kanununun 59 ncu maddesinde öngörülen yönetmelik hükümlerine tabidir,

Görev ve Yetkileri

Madde 38: Büyükşehir belediye meclisinin görevleri ile görüşüp karar vereceği işler:

- a) Büyükşehir plan ve program bütçesini görüşüp karar bağlamak,
- b) Ankara ve Boğaziçi hariç, büyükşehir nazım imar planı ve eklerini yapmak, yaptırmak,
- c) İlçe belediye meclislerince kabul edilen alt yapı plan ve programları ile bütçelerini tetkik ederek aynen veya tadilen kabul etmek,
- d) Büyükşehir ve ilçe belediyeleri bütçelerinin bölümleri arasında aktarma yapmak. Ek bütçe ve bütçelerdeki değişiklikleri kararlaştırmak ve kesin hesapları inceleyerek kabul etmek,
- e) İlçe belediyelerince yürütülen belediye hizmetlerinde büyükşehir bütünlüğü içinde birlik, beraberlik ve koordinasyon sağlayıcı kararlar almak, büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasında veya ilçe belediyeleri arasında ihtilafları çözümlenme konusunda yönlendirici ve düzenleyici karar ve tedbirleri almak,
- f) Büyükşehir ilçe belediyeleri ile ve diğer mahalli idarelerle birlik kurulmasına karar vermek,
- g) Belediye tarafından yapılacak olan ve diğer kanunlarda harç ve harcamalara katılma konusu olduğu belirtilmeyen hizmetler karşılığında alınması gerekli ücretlere ilişkin tarifeleri tespit etmek,
- h) Belediye personeli kadrolarına ilişkin olarak; ihdas, iptal ve değişik kararları almak, tetkik ve tasdik makamlarına arz etmek,
- i) Yurtdışı belediyeleri ile karşılıklı işbirliği ve kardeş şehir ilişkisi kurmak,
- j) Büyükşehirin özellik taşıyan günlerini belirlemek,
- k) Büyükşehir belediyesine büyük çapta hizmeti geçenlere fahri hemşehrilik payesi vermek,
- l) Meydan, cadde, sokak ve parklara isim vermek ve bu yerlere konacak anıt, heykel, büst ve diğer benzeri sanat eserlerini tespit etmek,

- m) Kanunlarla belediyelere verilmiş görev ve yetkilerle sınırlı olmak şartıyla başkan ve üyeler tarafından yapılacak teklifleri incelemek ve karara bağlamak,
- n) Bu yönetmelikte yer almamakla beraber, 3030 sayılı Kanun ile 1580 sayılı Belediye Kanunu ve çeşitli kanunlarla belediye meclislerine verilen ve belediye idaresine verilip de nitelikleri bakımından belediye meclisince görüşülmesi gereken işleri görüşüp karar bağlamak.

Meclis Kararlarının Onayı ve Yürürlüğü

Madde 39: Belediye meclisince görüşülüp karara bağlanan hususlarla ilgili olarak 38 nci maddenin;

1. (a), (c) ve (d) fıkralarındaki bütçeye ilişkin kararları ile (g) fıkrasındaki hususların
2. (i) fıkrasında sözü geçen kararlar İçişleri Bakanlığının,
3. (f) fıkrasında belirtilen kararlar Bakanlar Kurulu' nun
4. (h) fıkrasında yazılı kararlar ilgili kanuni mercilerin, onayı ile yürürlüğe girer.

Meclisin onaya tabi kararlarını Valiler bir hafta, İçişleri Bakanlığı' da bir ay zarfında onaylamadıkları takdirde konu, Büyükşehir Belediye Meclisinin tetkik ve talebi üzerine yetkili idari Yargı Merciiince 30 gün zarfında karara bağlanır. Bu karar kesindir.

B- Büyükşehir belediye encümeninin

Encümen Oluşumu

Madde 40: Büyükşehir Belediye Encümeni, Büyükşehir Belediye Başkanı veya tevkil edeceği şahsın başkanlığında, Genel Sekreter, büyükşehir belediyesinin imar, fen, hukuk, hesap ve yazı işleri ve personel işlerini yürüten birim başkanlıklarından oluşur.

Encümene üye olarak katılmada esas hangi sıfat ve unvanla olursa olsun ilgili birim başkanlığını asaleten veya vekaleten yürütmektir. Büyükşehir belediyesinin başkanları

encümene katılacak birimlerini, daire başkanlığı veya müdürlük şeklinde teşkilatlandırılmış olması üyelik sıfatına etkili olamaz.

1351 sayılı Kanunla kurulup 3106 sayılı Kanunla Ankara Belediyesine, bu kanunun Geçici 1 nci maddesiyle de Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlanmış bulunan ve bu belediyenin imar işlerini yürüten birimin başkanı olan Ankara Belediyesi İmar Müdürüde bu unvanla ve üye sıfatıyla encümene katılır.

Encümenin Görev ve Yetkileri

Madde 41: Büyükşehir belediye encümenleri, 1580 sayılı belediye kanunu ile diğer mevzuatını belediye encümenlerine verdiği görevleri yapmak ve yetkileri kullanmakla beraber, 3030 sayılı Kanunun ve bu yönetmeliğin verdiği görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Encümenle ilgili olarak bu yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde Belediye Kanunu hükümleri uygulanır.

C- Büyükşehir Belediye Başkanı

Görev ve Yetkileri

Madde 42: Büyükşehir belediye başkanı 1580 sayılı Belediye Kanununun belediye başkanlarına ve 3030 sayılı kanunun büyükşehir belediye başkanlarına verdiği görevleri yerine getirir ve tanıdığı bütün yetkileri kullanır.

Büyükşehir belediye başkanları, büyükşehir belediye meclisi ile ilçe belediye meclis kararlarını tetkikle aynen veya tadilen tasdik veya meclislerde tekrar görüşülmesini isteme görev ve yetkilerini kullanmada Belediye Kanununun, meclis kararlarının tetkik ve tasdiki konusunda, yetkili idari vesayet makamlarına tanıdığı süreleri göz önünde bulundurur ve aynı şekilde iş ve işlem yaparlar.

Bu süreler, büyükşehir belediye başkanları için en çok 15 gündür. Noksanların ikmali için yapılacak yazışmalarla geçecek süreler 15 günlük süreye dahil değildir.

İlgili Belediye Meclislerinin bu süre sonunda yetkili idare merciine başvurma hakları saklı olduğu gibi, büyükşehir belediye başkanlarının da 2/3 çoğunlukla ısrar edilip kesinleşen meclis kararlarına karşı aynı şekilde yetkili idari yargı merciine başvurmak hak ve yetkileri saklıdır.

Büyükşehir belediye başkanlarının gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya bir kaçını ilçe belediye başkanlarına devretme yetkisi 3030 sayılı kanunun 14 ncü maddesinde sayılanlarla sınırlı olmadığı gibi devamlı da değildir. Gerektiğinde aynı şekil ve şartlarla ve aynı usulle geri alınabilir.

Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir dahilinde genel koordinasyon sağlamak amacıyla ilçe belediye başkanları ile istişari mahiyette ayda en az bir toplantı yapar.

İKİNCİ BÖLÜM

Teşkilat

Ana Hizmet Birimleri

Madde 43: Büyükşehir belediyesinin hizmetlerini yürütmek üzere ve hizmet gereklerine göre ana hizmet birimleri ve yardımcı birimler kurulur.

Bu birimler genel esaslar uyarınca büyükşehir belediye meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile kurulur. Birimlerin sayısında ve yapısında yapılması gereken değişiklikler de aynı usulle olur.

Birimler, Büyükşehir Belediye Başkanının emrinde ve genel sekreterin yönetiminde daire başkanlığı, müdürlük, şeflik ve memurluklardan teşekkül eder. Bu teşekkül şekli sıraya bağlı olmadan hizmetin önemine ve genişliğine göre daire başkanlığı veya müdürlük şeklinde olur.

Büyükşehir Belediye Başkanı gerekli gördüğü birimleri doğrudan kendisine bağlamaya ve bağlılıklarını değiştirmeye yetkilidir.

Büyükşehir Belediyesi Personeli ve Atamalar

Madde 44: Büyükşehir Belediyesi kuruluşundan bir genel sekreter ile en çok dört genel sekreter yardımcısı ve hizmet birimlerinin teşekkül tarzına ve yapılarına göre yeteri kadar daire başkanı, müdür, şef ve memur bulunur.

İşçi istihdamı ile sözleşmeli personel istihdamına ilişkin özel hükümler saklı kalmak üzere büyükşehir belediye personeli statü itibari ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabidir.

Büyükşehir belediye personelinden:

- a) Genel Sekreter, büyükşehir belediye başkanının teklifi üzerine İçişleri Bakanlığının onayı ile,
- b) Genel sekreter yardımcıları, daire başkanları, müdürler ve diğer personel büyükşehir belediye başkanınca atanır.

Yetiştirme ikmal kaynakları, bakanlıklar ve kamu tüzel kişiliğine haiz kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı olsa bile, Genel Sekreter dışındaki büyükşehir belediye personelinin atamaları hiçbir makam ve mercinin onayına tabi değildir.

Belediyelerin sağlık hizmetleri sınıfına dahil personeli ile teknik hizmetler sınıfına dahil personelinin atama, yer değiştirme ve diğer özlük işlerine ilişkin olarak ilgili bakanlık ve kuruluşlara görev ve yetki veren mevzuat hükümleri büyükşehir belediyeleri için uygulanmaz.

Bağlı İdare, İşletme, Kurum ve Kuruluşlar

Madde 45: Bu yönetmeliğin;

- a) İmarla ilgili 11 nci,
- b) Ulaşım ve toplu taşıma ile ilgili 15 nci,
- c) Alt-yapı hizmetleri ve yatırımları ile ilgili 17 nci.

Maddelerinde nitelikleri ve yapıları belirli idare ve işletme kurum ve kuruluşlarla belediye mevzuatına göre kurulup hizmet ve faaliyetlerini sürdüren katma bütçeli

belediye kurum ve kuruluşları, kanunlarla belirli fiili ve hukuki statüleri; görev ve yetkileri ile bu kanunun geçici 1 nci maddesinin amir hükmü gereğince büyükşehir belediyelerine bağlı ve bu belediyeler kuruluşuna dahildir.

Ve yetkileri ile bu kanunun geçici 1 nci maddesinin amir hükmü gereğince büyükşehir belediyelerine bağlı ve bu belediyeler kuruluşuna dahildir.

Yardımcı Kuruluşlar

Madde 46: Büyükşehir bütünlüğü içinde mahalli kamu hizmetlerinin birlik ve beraberlik içinde dengeli, koordineli ve verimli olarak yürütülmesini sağlamak üzere 3030 sayılı Kanunun;

A- 7 nci maddesi hükümler uyarınca ;

1. Alt-yapı koordinasyon merkezi ve alt-yapı yatırım fonu,
2. Ulaşım koordinasyon merkezi

A- 17 nci maddesinin son fıkraları hükümleri uyarınca kurulması öngörülen danışma kuruları.

Büyükşehir belediyelerinin yardımcı hizmet kuruluşlarıdır. Bu kuruluşların yapıları, görev ve yetkileri ile çalışma esas ve usulleri ilgili yönetmeliğinde gösterilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Maliye

Gelirler

Madde 47: Büyükşehir belediyelerinin gelirleri;

3030 sayılı Kanunun 18. Maddesinin;

- a) (a),(b) ve (c) fıkralarında yazılı kanuni paylar,
- b) (d) ve (e) fıkralarında yazılı vergi, resim ve harçlar,
- c) (f) fıkrasında yazılı harcamalara katılma payları,
- d) Diğer fıkralarda yazılı çeşitli gelirlerden oluşur.

Giderler

Madde 48: Büyükşehir belediyelerinin giderleri aynı kanunun 19 ncu maddesinde yazılı giderlerdir.

Plan, Program ve Bütçeler

Madde 49: Büyükşehir dahilindeki tüm hizmetler devlet kalkınma planına ilke, hedef ve sürelerine uygun olarak yapılacak plan ve programlara göre yürütülür.

Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin bu plan ve programlara uygun olarak yapmaları zorunlu bütçelerinin hazırlanması ve uygulanmasında 1580 sayılı Belediye Kanununun ilgili hükümleri ile 3030 sayılı Kanununun 20 nci maddesi hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Çeşitli Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Mal ve hizmet ilişkileri

Umumi ve Hususi Emlakın İdaresi ve Gelir Bölüşümü

Madde 50: Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 51 nci maddeye göre yapılacak dağıtım işlemine kadar umumi ve hususi belediye emlakı ve tesislerin idaresi ile hak, alacak ve borçları büyükşehir belediyelerine aittir.

Belediyeye ait olup ta gelir getiren emlakın mülkiyeti ve idaresi büyükşehir belediyesinde kalır ve dağıtımına konu olmaz. Bu emlakın geliri ayrı bir hesapta toplanarak net hasılatın % 50'si büyükşehir belediyesine ayrıldıktan sonra geri kalan miktar nüfus esasına göre ilçe belediyeleri arasında her yıl Ocak ayı içerisinde dağıtılır.

Bu emlakın büyükşehir belediye meclisinin kararı üzerine satışı halinde elde edilecek net hasılat, yine aynı esaslar dahilinde satış işleminin tamamlanmasından hemen sonra büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında dağıtılır.

Büyükşehir ve ilçe belediyelerince bundan böyle elde edilecek gayrimenkuller için bu madde hükmü uygulanmaz

Gayrimenkul Mal Dağılımı

Madde 51: Belediye emlakının büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki dağılımı ise 3030 sayılı Kanununun Geçici 2 nci maddesi hükümlerine tabidir.

İlçe belediyelerine hizmet esasına göre devredilecek emlak, sınırları göz önünde tutularak devir komisyonlarınca yapılan ve il idare kurullarınca kesinleştirilen envanter üzerinden işaretlenerek devir işlemleri tamamlanır ve tapuya ilçe belediyeleri adına tescil ettirilir.

Büyükşehir belediyeleri ve bağlı kurum ve kuruluşlarının ana hizmet bina ve tesisleri ile, bunlarla ilgili ve bunların ayrılmaz parçaları olan mal ve tesisler devir ve tahsis konusu olmaz.

Emlağın dağıtımında ortaya çıkabilecek itilafların halinde valiler yetkilidir.

Ortak Faydalanma

Madde 52: Kanunla büyükşehir belediyesi statüsüne dönüştürülmüş bulunan belediyelerin sahip oldukları;

- a) Belediye iştiraklerine ait menkul mal, para ve senetlerle bunların hak alacak ve borçları,
- b) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte büyükşehirin tümüne hitap eden mıcır tesisleri, beton ve asfalt şantiyeleri taş, kum, kireç, çakıl ocakları ve benzeri tesisleri,

Büyükşehir belediyelerine aittir.

İlçe belediyelerinin belediye iştiraklerinin net gelirlerinden ve (b) bendinden yazılı tesislerden faydalanma şekli, anılan esaslara göre protokollerle belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Koordinasyon ve İhtilafların Çözümü

Madde 53: Büyükşehir dahilindeki ilçe belediyelerince yürütülen bütün belediye hizmetlerinin koordinasyonu ile kanunlara uygunluk, hizmetlerde birlik ve beraberlik sağlama görev ve yetkisi büyükşehir belediyesine ve başkanlıklarına aittir.

İlçe belediyelerinin kendi aralarında veya büyükşehir belediyesi ile aralarında ihtilaf çıkması veya ilçe belediyeleri arasında farklı uygulamalar bulunması halinde, bu ihtilaf ve farklı uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici karar ve tedbirleri almaya yetkilidir. Büyükşehir belediye meclisi toplantı halinde değilse bu yetki büyükşehir belediye encümenine aittir.

Konuyu meclis veya encümenine götürme görev ve yetkisi büyükşehir belediye başkanına aittir.

Büyükşehir belediye başkanı bu görev ve yetkisini, taraflardan birisinin müracaatı üzerine kullanabileceği gibi, halin icaplarına göre de re'sen de kullanabilir.

Bu ihtilaf ve farklı uygulamaları ortadan kaldırma konularında büyükşehir belediye meclisi veya büyükşehir belediye encümenince alınan kararlarla ilgili belediye veya belediyeler için bağlayıcıdır ve derhal uygulanır.

Büyükşehir belediye meclisinin veya encümenin kararına karşı ilgililer 10 gün içinde o ilin valisine itiraz edebilirler. Vali itirazı 10 gün içinde karara bağlar. Valinin kararı kesindir.

Uygulanacak Hükümler

Madde 54: 3030 sayılı Kanunun uygulanması ile ilgili olarak bu yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde ve konularda 1580 sayılı Belediye Kanunu ile ek ve değişiklikleri ile diğer ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Kaldırılan Hükümler

Madde 55: Büyükşehir belediyelerinin yönetimi hakkında 8.3.1984 tarihli ve 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 23 ncü maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak İçişleri Bakanlığınca düzenlenerek 28 Nisan 1984 Tarih ve 18385 sayılı Resmi Gazetede yayımı ile yürürlüğe girmiş bulunan Büyükşehir Belediyelerinin Görevleri ve Bu Belediyelere Ait Taşınır ve Taşınmaz Mallarla Personelin İlçe Belediyelerine Devri hakkında yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 56: Bu Yönetmelik Resmi Gazete ile yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 57: Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

1997 YILINDA 55 nci HÜKÜMET TARAFINDAN T.B.M.M.'ne VERİLEN
YEREL YÖNETİM YASA TEKLİFLERİ

BELEDİYE KANUNU

Birinci Bölüm

GENEL ESASLAR

Amaç

Madde 1- Bu Kanun'un amacı; beldenin gelişmesini belde halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını çağdaş bir anlayış ve demokratik bir tutum içinde karşılamakla görevli olan ve kamu tüzel kişiliğine sahip bulunan belediye idaresinin hukuki statüsünü düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Kanun; belediye idaresinin kuruluşu, çalışması, görev, yetki, hak, imtiyaz ve muafiyetlerini, belediyelerin organları ve teşkilat yapısını, belediye maliyesi ve cezalarını, belediye birliklerine ilişkin hususlar ile merkezi idare ve diğer mahalli idarelerle bağ ve ilişkilerinde uygulanacak esas ve usulleri düzenleyen hükümleri kapsar.

Tanımlar

Madde 3- Bu Kanun'da sözü geçen deyimlerden;

Belediye : Beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını karşılamakla mükellef hükmi şahsiyettir.

Belde : Belediye kuruluşuna sahip yerleşim birimini,

Meclis : Belediye yönetiminin genel karar organı olan belediye meclisini,

Encümen : Belediye işlerinde ikinci derecede karar organı olan belediye encümenini,

Başkan : Belediye yönetiminin yürütme organı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisi olan belediye başkanını ifade eder.

Belde Halkının Hak ve Yükümlülükleri

Madde 4- Belde yaşayanlarının; belediye işlerinde oy vermeye, seçme ve seçilmeye, belediye yönetimine katılmaya ve belde hizmetlerinden devamlı yararlanmaya hakları vardır. Belediye sınırı içinde oturan, bulunan, ilişiği olan her şahıs belediye kanununa, nizam ve talimatlarına uymak ve belde hizmetlerinin sağlanması için gerekli harcamalara katılmakla yükümlüdür.

İKİNCİ BÖLÜM

Belediye Kuruluşu

Kuruluş Şartları

Madde 5- Belediye kurulabilmesi için;

1- Belediye kurulacak yerleşim birimi veya birimleri toplam nüfusunun, son genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre en az 3000 olması,

2- Birden fazla yerleşim biriminin birleşerek belediye teşkil edebilmeleri için, her bir yerleşim biriminin merkez kabul edilen yere uzaklığının enç 5000 metre olması,

3- Yeni belde merkezinin çevresindeki diğer belde merkezlerine en az 5000 metre uzaklıkta olması,

4- Belde kısım veya kısımlarının ayrılarak bir belediye kurmaları veya bir başka köy veya belediyeye katılmaları halinde, ayrıldıkları belde nüfusunun 3000'nin altına düşmemesi,

5- Birimler arasında coğrafi bütünlüğün ve ulaşım imkanlarının bulunması gereklidir.

Belediye Kurulması

Madde 6- Belediye kurulması için, ilgili köy ihtiyar meclisi kararı veya yerleşim birimi veya birimlerinde oturan ve seçme yeterliliğine sahip bulunan

vatandaşların yarından fazlasının yazılı olarak mahallin mülki amirine başvurmaları veya valinin kendiliğinden lüzum göstermesi gerekir.

Bu durumda, vali tarafından bir Değerlendirme Komisyonu oluşturulur. Komisyon, belediye kurulması talep edilen veya valice lüzum gösterilen yerleşim yerinin, 5. Maddede sıralanan genel şartlara sahip olup olmadığını yerinde araştırır ve görüşlerini belirten raporunu valiye sunar. Komisyon raporlarının hükmi değerleri yoktur.

Valinin isteği üzerine, yetkili seçim kurulu, belediye meclisi üyeleri seçimindeki usul ve şartlara göre 60 gün içinde köy veya diğer birimlerin seçmenlerini, ilan edilen gün ve yerde oy vermeye davet eder.

Belediye kurulması talep edilen veya valice lüzum gösterilen yerleşim yerindeki oylama, belediye kurulması lehinde sonuçlandığı takdirde vali, konuyu il genel meclisi toplantısına getirerek meclisin görüşünü alır. Tamamlanan dosya valinin görüşü ile birlikte İçişleri Bakanlığı'na gönderilir. İçişleri Bakanı ve Başbakan'ın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı'nın onayı ile belediye kurulur.

Bir beldenin bazı kısımlarının ayrılarak ayrı bir belde haline gelmesi isteği içinde aynı işlemler yapılır. Bu durumda köy ihtiyar meclisi yerine belediye meclisi karar verir.

İl ve ilçe merkezlerinde hiç bir şart aranmaksızın belediye kurulması zorunludur. Muayyen bir arazi üzerinde hükümetçe yeniden kurulan ve nüfusları 3000'den fazla olan yerlerde sınırları gösterilmek suretiyle İçişleri Bakanlığının ve Başbakanlığın teklifi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile belediye kurulur.

Belediyelerin Birleştirilmeleri

Madde7- Belediyelerin birleşerek bir belediye haline gelebilmesi için;

1- Birleşecek beldeler arası uzaklığın 5000 metreden çok olmaması,

2- Birleşecek belediyelerin meclislerinin, üye tam sayılarının salt çoğunluğu

ile birleşme kararı almaları gereklidir.

Bu durumda, belediyelerin başvurusu üzerine vali işlemleri 6. Maddeye göre tamamlatarak görüşünü de eklemek suretiyle teklifte bulunur.

Belediyeye Katılma

Madde 8- Belediyeye katılma işlemi aşağıda belirtildiği gibi yapılır;

1- Bir beldenin tamamının veya bazı kısımlarının komşu bir belediyeye katılması,

2- Köylerin veya köy kısımlarının bir belediyeye katılması

hallerinde 5. ve 6. Maddelerdeki esas ve usullere uyulur. 1. Bendeki durumda köy ihtiyar meclisinin yerini belediye meclisi alır.

Katılma istekleri üzerine iltihak olunacak belediye meclisi evrakın valilikçe kendisine tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde kararını verir. İltihal olunmak istenilen belediye meclisinin kararı olumsuz ise katılma gerçekleşmez.

Belediye Şubeleri Kurulması

Madde 9- Nüfusun arazi üzerinde dağılıp belli yerlerde yoğunlaştığı belde parçalarında belediye şubeleri kurulabilir. Belediye şubelerinin kurulması, kaldırılması, sınırlarının tesbit ve değiştirilmesi belediye meclisinin kararı, valiliğin görüşü ve İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile yapılır.

Mahalle Kurulması, Kaldırılması, Ad ve Sınırlarının Tayini

Madde 10- Bir belde sınırı içinde mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, ad verilmesi, mahalle adları ile sınırlarının değiştirilmesi, belediye meclisinin kararı ve valinin onayı ile olur.

Belde Merkez ve Adının Değiştirilmesi

Madde 11- Bir beldenin merkezinin veya adının değiştirilmesi, belediye meclisinin kararı ve valinin görüşü alınmak suretile İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile yapılır.

Belediyenin Kaldırılması

Madde 12- Bu Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce hangi yolla kurulmuş olursa olsun, son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, nüfusu 2000'in altına düşen ve gerekli diğer şartları yitirdiği değerlendirme komisyonunca belirlenen belediyelerin hukuki varlıkları, valinin gerekçeli yazısı üzerine İçişleri Bakanının teklifi, Başbakanın uygun görüşü ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile sona erdirilir.

Belediye tüzel kişiliği sona eren yerler, belediye kurulması öncesinde bir köy ise köy tüzel kişiliğini, ayrı köylerin birleşmesi ile kurulmuşsa, İçişleri Bakanlığı'nın kararı ile ayrı ayrı köy tüzel kişiliklerini kazanırlar. Kuruluştaki hak ve mallardan mevcut olanlar geri verilir. Belediyenin kuruluşundan sonra sağlanan her türlü taşınır ve taşınmaz mallar ile hak, alacak ve borçları köy veya son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusları oranında köyler, tüzel kişiliğine geçer.

Hazineden belediyeye devredilmiş taşınmaz mallardan, köyün genel hizmetlerine tahsisi gerekenlerin yararlanma hakkı, köy veya köyler tüzel kişiliğine devredilir.

Tüzel kişiliği sona eren belediyelerin personeli, İçişleri Bakanlığınca genel ve mahalli idarelerdeki boş kadrolara atanırlar.

Kararların Uygulanma Zamanı

Madde 13- Belediyelerin kuruluş, birleşme, katılma ve ayrılmalarına ilişkin kararlar, işlemlerin tamamlanması tarihini izleyen mali yıl başından itibaren uygulanır. Uygulama en az bir ay öncesinden mahalli mülki amir tarafından mahallinde ilan olunur.

Belediye Sınırlarının Çizilmesi

Madde 14- Yeni kurulan ancak sınırları belli olmayan belediyelerin sınırları, komşu köy ve belediyelerle anlaşmak suretiyle belediye meclisince, belediye organlarının teşkilini izleyen altı ay içinde, aşağıda belirtilen şekilde çizilir:

1- Öteden beri beldeye ait olduğu kabul edilen tarla, bahçe, çayır, otlak, yayla, zeytinlik, palamutluk, fundalık gibi yerler ile kumsal ve plajlar sınır içine alınır.

2- Bir belediyenin sınırları içinde kalan ve öteden beri komşu belde veya köy halkınca ortaklaşa yararlanılan yayla, çayır, otlak, koru, kaynak ve mesirelik gibi yerlerden geleneksel yararlanma hakları devam eder. Bu haklar için sınır kağıdına şerh verilir.

3- Belediye sınırlarını belirli sabit noktalardan geçirmek esastır. Bunun mümkün olmaması halinde sınır düz olarak çizilir ve işaretlerle belirtilir.

4- Çizilen sınırların geçtiği yerlerin isimleri sınır kağıdına yazılmakla beraber yetkili fen elemanınca düzenlenen 1/25.000 ölçekli haritası sınır kağıdına eklenir. Mevcut belediye sınırlarının değiştirilmesi de bu madde hükmüne bağlıdır.

Belediye Sınırlarının Onaylanması

Madde 15- Belediye sınırları, belediye meclislerinin ve mahalli il idare kurullarının kararı ve valinin onayı ile kesinleşir.

Kesinleşen sınır kararı ve ekleri, Değerlendirme Komisyonu tarafından yerinde araziye uygulanmak suretiyle taraflara gösterilir ve durum bir tutanakla tesbit edilir. Kesinleşen sınır kararlarının ve dayanağı olan belgelerin birer örneği belediyesine, komşu köylere, mahalli Tapu, Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerine ve Özel İdarelerine verilir.

Sınır Uyuşmazlıklarının Çözümü

Madde 16- Belediye sınırlarının çizilmesi sırasında ve sonradan çıkan sınır uyuşmazlıkları, aşağıda belirtilen şekilde çözümlenir:

1- Uyuşmazlığa taraf olan belediye ve köy temsilcilerinin başvurusu üzerine mahalli mülki amir ilgili belediye veya köy meclislerinin 30 gün içerisinde görüşlerini alır. Konu mülki amirce kurulacak değerlendirme komisyonu tarafından yerinde incelenerek 90 gün içerisinde bir rapor hazırlanır. Bu rapor ve görüşler incelenerek, uyuşmazlık bir ilçe dahilinde ise, o ilçe idare kurulunun görüşü üzerine, aynı ilçe bağlı ilçelerin belediye ve köyleri arasında ise ilçeler idare kurullarının görüşleri üzerine il idare kurulunca karara bağlanır. Valinin onayı ile kesinleşir.

2- İl, ilçe ve bucak sınırlarının değiştirilmesini gerektiren hallerde 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'na göre işlem yapılır.

Kuruluş ve Sınır İşlemleri ile İlgili Yönetmelik

Madde 17- Belediye, belediye şubesi ve mahalle kurulması, kaldırılması, birleşme, katılma, ayrılma, belediye merkezlerinin veya adlarının değiştirilmesi ile sınırların çizilmesi, uygulanması değerlendirme komisyonlarının kuruluş şekli, uyumsuzlukların çözümü, onaylanması, sınır kağıdı ve krokisi ile ilgili belediyelere örnek verilmesine ilişkin esas ve usulleri, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün bağlı bulunduğu Devlet Bakanlığı'nın da görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı'nca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

Üçüncü Bölüm

BELEDİYELERİN GÖREV, YETKİ, HAK, İMTİYAZ VE MUAFİYETLERİ

A- BELEDİYELERİN GÖREV VE YETKİLERİ

Belediyelerin Görev ve Yetkileri

Madde 18- Belediyelerin, yasalarımızla belirlenen yetkileri, buna karşılık, beldenin gelişmesi ve belde halkının esenlik, refah ve mutluluğu konusunda müşterek mahalli ihtiyaçlarının çağdaş bir anlayış ve demokratik bir tutum ile ele alınıp karşılanması görevleri vardır.

Merkezi idare ve esnek bir görev bölüşümü ve işbirliği anlayışı içinde belde halkını ilgilendiren mahalli işlerde ilke olarak yetki ve görev belediyelerindedir.

Belediyelerin yetki ve görevleri aşağıda gösterilmiştir.

- 1- Şehirleşme ve imara ilişkin görev ve yetkiler,
- 2- Bayındırlık, yapım ve bakıma ilişkin görev ve yetkiler,
- 3- Su ve kanalizasyona ilişkin görev ve yetkiler,
- 4- Esenlik, çevre ve kamu düzenine ilişkin görev ve yetkiler,
- 5- Ulaştırma hizmetlerine ilişkin görev ve yetkiler,

- 6- Sosyal amaçlı, kültürel ve turistik faaliyetlere ilişkin görev ve yetkiler,
7- Halk sağlığı, ekonomi ve tüketicinin korunması faaliyetlerine ilişkin görev ve yetkiler.

Şehirleşme ve İmarla İlişkin Görev ve Yetkiler

Madde 19- Belediyelerin, sağlıklı şehirleşmeyi gerçekleştirebilmek, imar çalışmalarını etkin bir biçimde düzenleyebilmek ve yönlendirebilmek amacıyla yerine getirmeleri gereken görevler ile bu görevlere bağlı olarak yetkileri şunlardır:

1- Şehrin büyümesi ve gelişmesiyle ilgili temel stratejileri belirlemek ve bu stratejileri nazım ve uygulama imar planları haline dönüştürmek, belirlenen stratejilere uygun olarak 5 yıllık imar programları hazırlamak.

2- İmar planı ve programlarının uygulanmasına esas olmak üzere arsa ve arazilerin ifraz ve tevhidini, tescilini, şuyunun izalesini, satın alınmasını veya kamulaştırılmasını, düzenlenmesini, parselasyon planlarının tescilini sağlamak.

3- Şehirselleşme alanlarında ucuz ve toplu konut yapımı için arsa temin etmek; bu amaçla, imar planlarında toplu konut alanı olarak belirlenen arsaları satın almak veya 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümleri uyarınca kamulaştırmak. satın alma veya kamulaştırma yoluyla belediyenin mülkiyetine geçen arsalarla ilgili olarak;

a) Bu arsalar üzerinde gerekli düzenlemeleri yapmak, kadastro çalışmalarının tamamlanmasını sağlamak,

b) Yeni gelişme alanlarına ana servis altyapılarının geliştirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak veya yaptırmak,

c) Yeni gelişme alanlarında eğitim ve sağlık hizmetlerine ilişkin sosyal altyapı tesislerinin kurulması ve diğer kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için ilgili kamu kuruluşlarıyla gerekli koordinasyonu sağlamak,

d) Altyapısı götürülmüş yeni yerleşim alanı parsellerini özel ve tüzel kişilere ve konut kooperatiflerine satmak,

4- Şehirselleşme alanlarının düzenlenmesi ve ıslahı ile ilgili çalışmalar yapmak. Bu kapsamda:

a) Organize ve küçük sanayi, ticaret ve benzeri alanların düzenlenmesini ve geliştirilmesini sağlamak

b) Hisseli bölünmelerden ortaya çıkan hukuki sorunların çözümlenmesini sağlamak,

c) Mevcut altyapı sistemlerini ıslah etmeye veya yeni altyapı tesisleri yapmak amacıyla projeler hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak.

5- Yapılaşmaların imar planlarına ve mevzuatına uygunluğunu sağlamak, Bu amaçla;

a) İnşaat/tesisat projelerinin imar planına ve ilgili mevzuatına uygunluğunu kontrol etmek, inşaatların, projelere ve standartlara uygunluğunu kontrol etmek, yapı ruhsatları vermek, projesine uygun olarak yapılan binalara kullanma izni vermek,

b) Yapılaşmanın ve şehirselleşmenin düzenlenmesi için konulan kurallara uymayanlara karşı; önleme, yıkma (eski haline getirme) ve tazmin ettirme gibi yaptırımları uygulamak,

c) Fenni bakımdan tehlike arzeden yapıları tesbit ederek tehlikeli durumun ortadan kaldırılmasını sağlamak, gerektiğinde yıktırmak, bunların eski eser niteliğinde olanlarının yetkili mercilerden gerekli izni alarak onarılmasını sağlamak.

d) 1003 sayılı Binaların Numaralanması Sokaklara İsim Verilmesi Hakkındaki Kanun'a göre meydan, park, bulvar, cadde, yol ve sokak isim ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara vermek.

6- Yetkili mercilerle işbirliği yapmak suretiyle belde içi ulaşımın ve trafiğin planlanmasını ve projelendirilmesini sağlamak.

Bayındırlık, Yapım ve Bakıma İlişkin Görev ve Yetkiler

Madde 20- Belediyelerin beldedeki bayındırlık, yapım ve bakım hizmetlerine ilişkin görev ve yetkileri şunlardır:

1- Beldenin meydan, bulvar, cadde, sokak, alt ve üst geçitlerini, köprülerini diğer toplu taşıma yollarını, park ve yeşil alanlarını, imar planlarına ve programlarına uygun olarak tesis etmek; bu amaçla projeler hazırlanmasını ve uygulanmasını temin etmek.

2- Bütçe ve imkanları ölçüsünde, esas görevlerini aksatmamak ve kesin ihtiyaç bulunmak kaydıyla eğitim ve sağlık tesisleri yapmak, gençler için mahallin ihtiyaçlarına uygun semt sahaları, sportif amaçlı açık ve kapalı alanlar tesis etmek, gençlerin boş zamanlarını değerlendirebileceği gençlik merkezleri kurmak, beldeyi ağaçlandırmak, süslemek, umumun yararlanmasına sunmak, dinlenme ve gezi yerleri, çocuk bahçeleri, fidanlıklar, koruluklar, hayvanat bahçesi düzenlemek, bunların işletilmesini ve bakımlarını sağlamak, bu amaçla merkezi yönetim kuruluşları ile işbirliği yapmak.

3- Belediyenin bina ihtiyacını karşılamak, bu amaçla, binaların yapım ve onarımları ile ilgili projelerin hazırlanmasını sağlamak.

4- Belediye sınırları içerisinde, kanunlarına göre yapılmış ve belediyeye devredilmiş olan iskele, rıhtım, mendirek, barınak ve limanlar ile benzeri donatım ve tesislerin bakımını sağlamak; gerektiğinde bu gibi tesisleri ilgili Bakanlıkların görüşünü alarak, yapmak veya yaptırmak.

5- Belediyenin sahip olduğu bütün taşıt araçlarını ve iş makinaları ile sabit tesislerinin gerekli bakım ve onarımlarının yapılarak hizmette tutulmalarını sağlamak.

Su ve Kanalizasyona İlişkin Görev ve Yetkiler

Madde 21- Belediyelerin su, kanalizasyon, çevre sağlığı şartlarına uygun arıtım ve boşaltım hizmetlerine ilişkin görev ve yetkileri şunlardır;

1- Sağlık ve yeterli içme suyu, kullanım amacına uygun kalitede kullanma ve endüstri suyu temin etmek; bu amaçla gerekli yatırımları yapmak veya yaptırmak ve kurulan tesislerin bakım, onarım ve işletilmelerini sağlamak.

2- Su dağıtım şebekeleri kurmak ve işletmek; bu amaçla gerekli depo ve pompalar ile ana ve tali şebekelerin tesis, işletme, bakım, onarım ve yenilenmelerini sağlamak,

3- Pis suların uzaklaştırılmasına ilişkin kanalizasyon, fosseptik, arıtma tesisleri gibi sanitasyon hizmetleri ve drenaj ile ilgili ihtiyaçlarını belirlemek, bunlar için projeler geliştirmek ve geliştirilen projelerin gerçekleştirilmek.

4- Abone işlemlerini yapmak, bağlantıları tesis ve kontrol etmek.

5- Şehir içinde gerekli görülen yerlere yangın muslukları koymak, bunların bakım, onarım ve yenilenmelerini sağlamak.

Esenlik, Çevre ve Kamu Düzenine İlişkin Görev ve Yetkiler

Madde 22- Belediyelerin esenlik, çevre ve kamu düzenine ilişkin görev ve yetkileri şunlardır:

1- Belde halkının sağlık, huzur ve refahını, beldenin düzenini sağlamak amacıyla kanunların verdiği yetkiye dayanarak emirler vermek, yasaklar koymak ve uygulamak, aykırı hareketleri görülenleri cezalandırmak.

2- Belediye ve mücavir alan sınırları içinde, çevrenin korunması için gerekli tedbirleri almak, çevrenin düzenlenmesini sağlamak.

3- Yangınlara karşı önleyici tedbirler almak. Bu amaçla:

a) İtfaiye teşkilatı kurmak, yangına karşı gereken bütün önlemleri almak,

b) Yangını önlemek amacıyla, umuma açık yerlerde, fabrika ve sanayi tesislerinde işyerlerinde ve kuruluşlarda bulundurulacak araç, gereç ve teçhizatı tespit ve ilan etmek, denetlemek ve koordinasyonu sağlamak.

c) Umuma açık yerlerde yangına karşı gerekli fiziksel önlemlerin alınmasını sağlamak.

4- Su baskınlarını önleyici tedbirler almak; su baskını halinde hemşerilere yardımda bulunmak.

5- Her çeşit sanayi kuruluşu, fabrika ve atölyelerin enerji ve aydınlatma tesisatının, makina, motor ve kazanının, ocak ve bacalarının gerek önceden gerekse periyodik olarak fenni muayenelerini yapmak; aykırı durumlarda bu Kanun'un vermiş olduğu yetkiye dayanarak yaptırımlar uygulamak.

6- Akaryakıt, patlayıcı ve parlayıcı madde depoları yapmak ve işletmek, gerektiğinde akaryakıt depoları yapımına izin vermek, depolardan başka yerlerde mevzuat veya meclisce kararlaştırılan belirli miktar üzerinde akaryakıt, parlayıcı ve patlayıcı maddelerin bulundurulmasını önlemek; bu amaçla, ilgili mevzuatta belirtilen yaptırımları uygulamak.

7- Deniz, nehir ve göllerden bir kısmının, gelip geçmeyi güçleştirmeyecek şekilde ve geçici olarak işgal veya kullanılmalarna izin vermek; bu Kanun'un vermiş olduğu yetkiye dayanarak izinsiz işgalleri men etmek.

8- Umuma ait yerlerde yayaların gelip geçmesine, taşıt araçlarının işlemesine engel olacak, geçene zarar ve rahatsızlık verecek veya kazaya neden olacak veya beldenin genel temizliğini ve görüntüsünü bozacak şeyleri kaldırmak veya kaldırtmak.

9- Belirlenen yerlerden başka yerlere ilan, reklam, afiş ve benzerlerinin asılmasını, konulmasını ve yapıştırılmasını, yazı yazılmasını, bu Kanun'un vermiş olduğu yetkiye dayanarak önlemek ve kaldırmak.

10- Umuma açık yerlere girişi sağlayan bilet ve her çeşit giriş kartının, menfaat temini amacıyla değerlerinden fazla bedelle satılmasını engellemek.

11- Kaloriferlerin faaliyete geçirilme zamanlarını ve ısı derecelerini tesbit etmek; bütün ısıtma araçlarının sağlık ve çevre şartlarına uygun olarak kullanılmasını ve işletilmesini sağlamak, kalorifercileri eğitmek ve belge vermek.

12- Asansörlerin İçişleri, Bayındırlık ve İskan, Sanayi ve Ticaret Bakanlıklarınca müştereken tesbit edilecek "Asansörlerin İşletme ve Bakım Esasları Yönetmeliği"ne uygun olarak işletilmesini sağlamak; bu amaçla, ilgili mevzuatta belirtilen yaptırımları uygulamak.

Temizlik Hizmetlerine İlişkin Görev ve Yetkiler

Madde 23- Belediyelerin, temizlik hizmetlerine ilişkin görev ve yetkileri şunlardır:

1- Beldenin genel temizliğini sağlamak, çöpleri toplamak ve toplatmak, toplanan çöpleri çevre sağlığı şartlarına uygun olarak imha etmek veya değerlendirmek, çöplerin değerlendirilmesi için tesisler kurmak veya kurdurmak ve işletilmesini sağlamak.

2- Kimyasal ve biyolojik açıdan zehirli ve zararlı atıkları halk sağlığı ve çevre açısından zararsız hale getirecek tedbirleri almak, gerektiğinde özel tesisler kurmak veya kurdurmak,

3- Zararlılarla mücadele etmek; bu amaçla:

a) Sinek ve sivrisinekler ve her türlü haşere ile mücadele için gerekli ilaç, araç ve gereci temin etmek,

b) Başiboş köpek ve diğer hayvanları kontrol altına almak.

Ulaştırma Hizmetlerine İlişkin Görev ve Yetkiler

Madde 24- Belediyelerin ulaştırma hizmetlerine ilişkin görev ve yetkileri şunlardır;

1- Beldenin ulaşım ihtiyacını karşılamak; bu amaçla:

- a) Belediye sınırları içinde toplu taşıma hizmetlerini yapmak veya yaptırmak
- b) Gerektiğinde aynı il içinde bulunan ilçe ve bucak merkezleri ile çevre il, ilçe, kasaba ve köyler arasında toplu taşıma araçlarını işletme veya işlettmek.

2- Yolcu ve yük terminalleri, açık ve kapalı otopark ve garajlar yapmak veya yaptırmak, işletmek veya işlettmek.

3- Kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek; bu amaçla, ilgili mevzuatta belirtilen yetkileri kullanmak.

4- Ulaşım konusunda merkezi ve diğer mahalli idarelerle işbirliği yapmak.

Sosyal Amaçlı, Kültürel ve Turistik Faaliyetlere İlişkin Görev ve Yetkiler

Madde 25- Belediyelerin, sosyal amaçlı hizmetler ve kültürel ve turistik faaliyetlere ilişkin görev ve yetkileri şunlardır:

1- Sosyal amaçlı hizmetlerde bulunmak; bu kapsamda:

a) Muhtaç duruma düşenlere zaruri her türlü yardımı yapmak, kazaya ve afete uğrayanları koruyup gözetmek, gerektiğinde huzurevleri, aşevleri ve düşkünler yurtları ve rehabilitasyon merkezleri kurmak ve yönetmek,

b) Terkedilmiş ve bulunmuş çocukları, akıl hastalarını himaye etmek, dilencililiği menetmek,

2- Beldenin defin ihtiyacını karşılamak; bu amaçla:

a) Mezarlıkları planlamak tesis etmek, kanunların verdiği yetkiye dayanarak bunların dışındaki yerlere cenaze gömdürmemek.

b) Cenaze işlerini yürütmek, fenni cenaze yıkama yerleri tesis ve idare etmek, yoksul ve kimsesizleri ücretsiz defnetmek.

3- Kültürel hizmetlerde bulunmak; bu kapsamda:

Kültürün ve sanatın korunmasına, geliştirilmesine hizmet etmek, bu konudaki çalışmalara katkıda bulunmak, destek vermek.

Beldenin büyüklüğünü gözönünde tutarak, belediye tiyatrosu, sineması, müzesi, sosyal amaçlı salonlar, kütüphane, okuma salonları, çocuk kitaplıkları,

konservatuvar ve diğerk kùltùr tesisleri, okuma yazma kursları, beceri kazandıran kurslar ve òğrenci yurtları açmak, hizmete hazır halde bulundurmak.

4- Turizme ilişkin faaliyetlerde bulunmak; bu amaçla:

a) Beldenin tarihi ve turistik özelliklerini ve varlıklarını tanıtıcı yayınlar yapmak, anma törenleri ve festivaller düzenlemek, fuar ve sergi açmak ve benzeri çalışmalarını yürütmek.

b) Turistlere kolaylık sağlamak amacıyla, turizm danışma büroları ve gerektiğinde otel ve gazino açmak ve burada görev yapacak personeli eğitmek, turistik yer ve tesisleri gösteren yol işaret levhaları yapmak, tarihi ve turistik eser ve yerlere, bunların özelliklerini belirten levhalar asmak.

5- Milli eğitim, gençlik ve spor, kùltùr ve turizm konularında merkezi ve diğerk mahalli idare kuruluşları ile işbirliği yapmak ve bu kuruluşlara yardımcı olmak.

Halk Sağığı, Ekonomi ve Tüketicinin Korunması Faaliyetlerine İlişkin Görev ve Yetkiler

Madde 26- Belediyelerin, halk sağığı ekonomi ve tüketiciyi koruma faaliyetlerine ilişkin görev ve yetkiler şunlardır:

a) Yenilecek, içilecek ve halkın sağığı ile ilgili kullanılacak maddelerin iletildiğı, yapıldığı, ambalajlandığı, satıldığı veya saklandığı yerlere açılma izni vermek, bu yerleri ve maddeleri ve bunların taşındıkları araçları ilgili mevzuat uyarınca denetlemek,

b) Umuma açık yerlere açılma izni vermek, buralarda satılan ve kullanılan maddelerin temizlik ve sağığına uygunluğunu ilgili mevzuat uyarınca denetlemek,

c) Halkın sağığını yakından ilgilendiren işlerde çalışanların sağık muayenesi ve denetimlerini yaptırmak, sakınca olanlarını işten men etmek; bunların niteliklerini ve çalışma şekil ve şartlarını belirten yönetmelik hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak,

d) Gezici ve geçici satıcıların faaliyette bulunma şartlarını ve yerlerine belirtmek; bunlara uymayanlar hakkında ilgili müeyyideleri uygulamak,

e) İmkanlar ölçüsünde insan, hayvan, eşya, emlak ile ilgili tıbbi ve fenni muayeneler, kimyevi ve bakteriyolojik tahliller yapmak, sağık durumlarına ilişkin rapor vermek.

f) Salgın ve bulaşıcı hastalıkların önüne geçmek için merkezi ve diğer mahalli idare kuruluşları ile işbirliği yapmak.

2- Yetkili makamlarca belirlenen toptan ve perakende azami satış fiyatlarına, kar hadlerine, ücret tarifelerine ve bu konuda alınan kararlar veya yapılan ilanlara uyulmasını denetlemek, sağlamak, azami satış fiyatları ve kar hadleri belirlenen maddelerin satışa çıkarılmamasını veya satışından kaçınılmasını, kaçırılmasını, saklanmasını veya satılmadığı halde satılmış gibi gösterilmesini önlemek; aykırı davranışlar hakkında yaptırımlar uygulamak.

Satışa arzedilen mallardan, üzerine cins, maliyet ve satış fiyatlarını gösteren etiket konulmalarını sağlamak.

3- Gerektiğinde ve ihtiyaç duyulan hallerde zaruri ihtiyaç maddelerini 2886 sayılı Devlet İhale kanunu, 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu ile Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğü'ne bağlı olmaksızın satın almak, stok yapmak, satmak ve bu işler için gerekirse fon veya döner sermaye ayırmak suretiyle belediye tanzim satışları yapmak.

4- Halkın ekme ve un ihtiyaçlarını karşılayacak her türlü önlemi almak, bu amaçla ihtisal ve imalattan kaçınan un ve ekme fabrikalarına mahalli mülki amirin onayı ile el koymak, bu yerleri 90 günü geçmemek ve aylık kira ile imalatta kullanılan maddelerin bedellerini işletme sahiplerine ödemek kaydıyla işletmek veya işletilmesini sağlamak.

5- Beldedeki kasaplık hayvan kesimini denetlemek; bu amaçla;

Fenni ve sıhhi mezbaha kesim yerleri, soğuk hava depoları yapmak ve işletmek, gerçek özel ve tüzel kişilerle, kamu tüzel kişilerinin ilgili makamlardan izin almak suretiyle açacakları mezbahalara izin vermek ve kanunların vermiş olduğu yetkiye dayanarak bu yerler dışında kasaplık hayvan kestirmemek.

6- Umuma açık işyerlerinin ücret tarifelerinden, tarif ve fiyat tesbiti kanunla başka kurum ve kuruluşlara bırakılmayanlardan, uygun görülenleri düzenlemek ve sınıflarını tesbit etmek, bunları ilan etmek; bu yerlerin açılma ve kapanma saatlerini belirlemek ve ilan etmek, öğle tatili saatlerini işyerlerine göre belirlemek, hafta tatili

uygulanen yerlerde, kanunla tespit edilmiş istisnai kuruluşların ve işyerlerinin açılma ve kapanma saatleri ile şartlarını belirlemek ve ilan etmek.

7- Belde sınırları içinde kara ve denizde faaliyet gösteren toplu taşıma araçlarının ücret tarifelerinden fiyat tespiti kanunla başka kurum ve kuruluşlara bırakılmayanlardan uygun görülenlerini düzenlemek ve ilan etmek, bu tarifelerin uygulanmasını sağlamak; bunların çalışma şartlarını ve hatlarını tespit ve tayin etmek, çalışmalarına izin vermek, temizliğini, işletenlerin ehliyet ve sağlık durumlarını denetlemek; aykırı durumlarda ilgilil mevzuatta belirtilen müeyyideleri uygulamak.

8- Beldenin büyüklüğüne ve ihtiyacına uygun olarak, aşağıdaki hizmetleri yerine getirmek:

a) Toptancı ve perakendeci halleri kurmak veya kurdurmak ve işletmelerini sağlamak,

b) Gerekli görüldüğünde, belediye fırınları ve ekmek fabrikaları ile un fabrikaları ve değirmenleri kurmak veya kurdurmak ve işletmelerini sağlamak,

c) Pazaryerleri, mezar salonları, sergi, panayır ve fuar açmak veya açılmasını ve kurulmasını, bunların işletmelerini sağlamak,

d) Hayvan pazarı ve hayvan panayırı kurmak veya kurdurmak ve işletmelerini sağlamak,

e) Yakacak pazarları ve depoları yapmak veya yaptırmak ve işletmelerini sağlamak,

f) Belediye hamamı, çamaşırhane, tuvalet, sauna, plaj ve benzeri tesisleri kurmak veya kurdurmak ve işletmelerini sağlamak,

9- Beldenin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak, aşağıdaki hizmetleri yerine getirmek;

a) Havagazı, doğalgaz ve diğer enerji kaynakları ile ilgili tesislerin kurulmasını ve işletilmesini sağlamak; uygun görüldüğünde merkezi ısınma tesisleri kurmak veya kurdurmak ve işletmelerini sağlamak,

b) Memba ve maden suyu varsa, şişeleme tesisleri kurmak veya kurdurmak ve işletmelerini sağlamak,

c) Belediyeye ait, varsa, içmece ve ılıcaları işletmek veya işlettirmek, başkaları tarafından işletilen ılıca, içmece gibi yerleri denetlemek ve tarifelerini düzenlemek,

10- Belediyeler beldenin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun buldukları hallerde, beldede ekonomik etkinliği sağlamak ve atıl kapasiteleri harekete geçirmek amacıyla öncülük ederek veya iştirakte bulunarak veya yap-işlet-devret ve gerekirse kiralama modelleri ile her türlü ekonomik tesislerin yapılmasını da teşvik ederler.

Belediyelerin Farklı Nüfus, Özellik ve İhtiyaçlara Göre Görevleri Ele Alışları

B. BELEDİYELERİN HAK, İMTİYAZ VE MUAFIYETLERİ

Belediyelerin Hak ve İmtiyazları

Madde 27- Belediye idareleri ilke olarak, kanunların yüklediği görevlerden başka, kanunların men etmediği veya başka idarelere vermediği mahalli mahiyetteki her türlü hizmetleri yapma yetkisine sahiptir.

Bu yetkinin kullanışı sırasında belediyeler gerektiğinde, beldenin ve belde halkının sağlık esenlik ve mutluluğu, kamu düzeninin sağlanması amacıyla kanunlara uygun olarak belediye yasakları koyabilirler, yasakları uygulayabilirler ve uymayanlara ceza verebilirler.

Belediyeler; özel ve tüzel kişilerin kazanılmış hakları saklı kalmak kaydıyla, belediye sınırları içinde yapılmak ve işletilmek ve gerektiğinde devretmek suretiyle aşağıdaki yazılı hak ve imtiyazlara sahiptir:

1- İçme, kullanma ve endüstri suyu tesisleri yapmak ve işletmek, yeterli endüstri suyu sağlanmadığı takdirde, sanayi kuruluşlarının kendi endüstri sularını sağlamalarına izin vermek,

2- Havagazı ve doğalgaz tesisatı kurmak ve işletmek,

3- Merkezi ısıtma sistemi kurmak ve işletmek,

4- Toptancı ve perakendeci halleri kurmak ve işletmek; gerçek ve tüzel kişilerin belediye sınırları içinde yaş meyve ve sebzelerin alım ve satımı için haller açmalarına izin vermek. Açılacak özel toptancı hallerinin yönetim ve işleyişlerine ait usül ve esaslar, İçişleri ve Sanayi ve Ticaret Bakanlıklarınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

5- Belediye sınırları içinde her türlü toplu taşıma sistemleri kurmak ve işletmek; göl, nehir, körfez ve çevre sahiller arasında ulaşımı sağlamak,

6- Belediye mezbahalarında kesilen etleri satış yerlerine taşımak,

7- Çöp ve benzeri atıkları toplamak ve bunlarla ilgili tesisler kurmak, işletmek,

8- Kanunlarına göre belediye gelirlerini tahakkuk ettirmek ve usulüne göre tahsil etmek,

9- Belediye hizmetlerinden bir veya birkaçını ifa etmek üzere kendilerine bağlı işletmeler kurmak ruhsat vermek, uygun görüldüğünde özel ve tüzel kişilerle bu amaçla hizmet, yönetim, kira veya imtiyaz sözleşmeleri akdetmek;beldenin sosyal, ekonomik ve turistik gelişmesini ilgilendiren konularda müstaliken teşebbüslerde bulunmak, bu konularda kamu tüzel ve özel kişileriyle ortaklıklara katılmak,

10- Belde hizmetlerinin gerektirdiği veya belde halkının zaruri ihtiyacı bulunan taş, kum ve kireç ocakları açmak, tuğla kiremet ve diğer inşaat malzemesine ilişkin imalathane ve fabrika kurmak, anılan malzemelerin alım ve satımlarını yapmak,

11- Umuma ait yerlerin altında tesisler kurmak, işletmek, kiraya vermek veya intifa hakkı tesis etmek

12- Belediyeler bu sayılan hak ve imtiyazları bizzat kullanabilecekleri gibi diğer özel ve tüzel kişilere de devredebilirler.

13- Belediye tüzel kişiliği olarak hizmetlerin ifasında, belediye sınırları içinde ve dışında taşınır ve taşınmaz mal edinmek iç ve dış borçlanmada bulunmak, gerektiğinde borç vermek, hisse senetlerinin alım ve satımı ile benzer işlemleri yapmak; bağış kabul etmek, dava açmak, yasalarca uygun tarzda anlaşma yoluyla ihtilafları çözmek,

14- Belediyelere ait amme alacaklarında, özel kanunların tanıdığı sınırlar içinde, tecil faizi alınmak suretiyle tecile karar vererek, yapılan takip sonunda tahsili imkansız olduğu veya tahsili için yapılacak giderlerin alacaktan fazla olduğu anlaşılan haller ile tahsili zaman aşımına uğramış olanların, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun ilgili hükümleri gereğince terkinine karar vermek,

15- Diğer belediyelerle tabip, veteriner, avukat, mühendis, mimar ve diğer teknik elemanları ortaklaşa çalıştırmak,

16- Mahalli idarelerle ortak makina parkları kurmak ve çalıştırmak.

Belediyelerin Muafiyetleri

Madde 28- Belediyelerin kamu hizmeti niteliğindeki her türlü faaliyetleri ile kamu hizmetine veya kamunun yararlanmasına ayrılmış gelir getirmeyen taşınmaz malları her türlü vergi, resim ve harçlardan; kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere ithal edecekleri araç ve malzemeler, ithalde alınan vergi ve resimlerle damga vergisinden muafır. Belediyelerin kamu hizmetlerine ayrılan, gelir getirmeyen taşınır ve taşınmaz mallarına haciz konulamaz.

Dördüncü Bölüm

BELEDİYE ORGANLARI

Belediye Organları

Madde 29- Belediye organları şunlardır:

- a) Belediye Meclisi,
- b) Belediye Encümeni
- c) Belediye Başkanı

A- BELEDİYE MECLİSİ

Meclisin Oluşumu ve Niteliği

Madde 30- Belediyenin genel karar organı olan Belediye meclisi, ilgili mevzuatta gösterilen esas ve usüllere göre halk tarafından 5 yıl süreyle seçilmiş üyeler ile, Belediye sınırları içerisinde bulunan mahallelerin nüfusu en fazla olandan başlamak üzere, seçilmiş üye sayısının yarısı kadar mahalle muhtarından oluşur.

Yukarıda belirlenen meclis üyelerinden ayrı olarak aşağıda sıralanan meslek odalarının varsa başkan ve temsilcileri de belediye meclisinde fahri olarak görev alırlar.

- a) Sanayi Odası
- b) Ticaret Odası
- c) Esnaf ve Sanatkarlar Odası
- d) Mimar ve Mühendisler Odası
- e) Şehir Plancıları Odası
- f) Şoförler Derneği

Belediye hudutları içerisinde bulunan meslek odalarının meclis veya genel kurullarınca seçilen temsilcileri ihtisas komisyonlarında da görüşmelere katılırlar.

Fahri üyeler, belediye meclis toplantılarında ve komisyonlarda oy kullanamazlar. Belediye meclisi, bu kanunla belediyeye verilmiş görev ve yetkiler çerçevesinde, belde halkını ilgilendiren yerel konuların karara bağlandığı en yetkili organdır.

Milletvekilliği, İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi Üyeliği

Madde 31- Milletvekilliği, il genel meclisi üyeliği, köy muhtarlığı ile belediye meclisi üyeliği veya belediye başkanlığı bir şahıs uhdesinde birleşemez. Bu niteliğe sahip bir kimse belediye başkanlığına veya belediye meclisi üyeliğine seçildiği takdirde, seçim sonucu kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde tercih hakkını kullanmazsa belediye başkanlığını veya belediye meclis üyeliğini reddetmiş sayılır.

Belediye meclisinde üye veya belediye başkanı iken milletvekilliğine veya il genel meclisi üyeliğine seçilen kimse, seçim sonucunun bildiriminden itibaren 15 gün içinde tercih hakkını kullanmazsa belediye meclis üyeliğinden veya belediye başkanlığından istifa etmiş sayılır.

Belediye meclisinde üye veya belediye başkanı iken; il genel meclisi üyeliği, belediye başkanlığı veya milletvekilliği seçimlerinde aday olanlar, görevlerinden istifa etmek zorunda değildirler. Ancak aday oldukları seçimi kazandıkları takdirde 2. Bend uyarınca işlem yapılır.

Bir Mecliste Birleşemeyenler

Madde 32- Ana, baba, büyükbaba, büyükanne, evlat, torun ve kardeş, karı, koca ve bu derecedeki sıhri hısımlar ile evlatlık bağı bulunanlar bir mecliste birleşemezler.

Bir mecliste birleşmesi mümkün olmayanlar seçilmiş oldukları takdirde en çok oy alan seçilmiş olur. Oyların eşitliği halinde kuraya başvurulur. Seçimden sonra akrabalık bağı doğanlar da aynı hükümlere tabidir.

Meclisin Görev ve Yetkileri

Madde 33- Meclisin görüşeceği ve karar vereceği işler şunlardır:

1. Belediye encümeni üyelerini seçmek,
2. Bütçeyi, plan ve programı görüşüp kabul etmek,
3. Ek bütçe veya olağanüstü bütçe yapmak,
4. Kesin hesabı incelemek ve kabul etmek,
5. Mali yıl içinde ödenmek şartıyla, avans alınmasına karar vermek,
6. İkras ve istikraza, gerektiğinde belediye mal varlığını ve mal varlığı gelirlerini teminat göstererek iç ve dış borçlanmalarda bulunmaya, hisse senetlerinin alım ve satımına, tahvil çıkarılmasına karar vermek,
7. Belde hizmetlerine ilişkin konularda, kamu ve özel kuruluşlarla karşılıklı yardım ve işbirliğine karar vermek,
8. Katma bütçeli veya döner sermayeli kuruluşların veya işletmelerin kuruluşuna karar vermek, fon tesis etmek, kurulmuş veya kurulacak ortaklıklara katılma veya ayrılma kararı vermek,
9. Belediyelerce kurulan müessese ve işletmelerin bütçe ve kesin hesaplarını incelemek ve kabul etmek,
10. Diğer mahalli idarelerle birlik kurulmasına karar vermek,
11. Kanunlar ve ilgili mevzuat ile belediyelere verilen yetkiler dahilinde vergi, katılma payı, harç, resim, komisyon, ceza ve benzeri gelirler ile belediye hizmetleri karşılığı olan ücret ve tarifeleri tesbit ve tatbik etmek,
12. Kanunlarla taksit süreleri belli edilmemiş belediye vergilerinin taksit sürelerini belirlemek,
13. Belediye tarafından isteğe bağlı olarak yapılacak olan ve diğer kanunlarda vergi, resim, harç ve harcamalara katılma payı konusu olduğu belirtilmeyen hizmetler karşılığında alınması gerekli ücretlere ilişkin tarifeleri her yılın başında tespit ve ilan etmek,

14. Kamu yararına ayrılmış belediye taşınmaz mallarını bir hizmete tahsis etmek, tahsis amacını değiştirmek veya akar hale getirilmesine karar vermek,
15. Taşınmaz malların alım, satım veya tramapasına karar vermek,
16. Belediye hizmetlerinde kullanılmak üzere, her türlü taşıt alımına karar vermek,
17. Kamu yararına ait olmak üzere, belediye adına imtiyazın devrine ilişkin sözleşmelere izin vermek,
18. Şartlı bağışların kabulü hususunda karar vermek,
19. 10 yıldan fazla süreli veya yıllık miktarı, belediyenin bir önceki yılın kesin hesapları esas alınmak suretiyle belirlenen gelirler toplamının yüzde ikisinden fazla bedelli kiralama, kiraya verme veya intifa sözleşmelerine izin vermek,
20. Belediyenin taraf olduğu davalarda vazgeçme, uzlaşma ve terkin ile ilgili hususları karara bağlamak,
21. Belediye ile bunların kurdukları müessese ve işletmelerin kadrolarının ihdası, değiştirilmesi ve kaldırılmasına karar vermek,
22. Beldenin halihazır haritasını, nazım, imar ve yol istikamet planlarını mevzuata uygun şekilde kabul veya tadil etmek,
23. İmar ve çalışma programlarını görüşmek ve kabul etmek,
24. Belediyece çıkarılacak yönetmelikleri incelemek ve kabul etmek,
25. Pazar, panayır ve fuar yer ve günlerini kararlaştırmak ve ilan etmek,
26. Mevzuat uyarınca öğle tatilinin başlama ve bitiş saatini kuruluşlara göre belirlemek,
27. Yurtdışı belediyeleri ile karşılıklı işbirliği ve kardeşkent ilişkileri kurmak,
28. Fahri hemşerilik payesi vermek,
29. Beldenin özellik taşıyan günlerini belirlemek,
30. Beldeyi ilgilendiren konularda mahallin en büyük mülki amirinin isteği üzerine görüş belirtmek,
31. Belde menfaatleri ile ilgili işler hakkında mülki amire bilgi vermek suretiyle ilgili devlet dairelerinden talepte bulunmak,
32. Kanunlarla belediyeye verilmiş görev ve yetkiler içinde olmak şartıyla, başkan veya üyeler tarafından yapılan önerileri incelemek ve karara bağlamak,

33. Çeşitli kanunlarda meclise verilen veya belediye idaresine verilip de nitelikleri bakımından meclisce görüşülmesi gerekenleri karara bağlamak,

34. Başkan ile encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.

Meclis Toplantıları

Madde 34- Meclis olağan olarak Şubat, Haziran ve Kasım aylarının ilk haftasında dönem toplantılarını yapar. Meclisin toplantı dönemi başı, Kasım ayı toplantısıdır.

Meclis, belediye binasında toplanma yeri olarak ayrılan özel oda veya salonda toplanır. Belediyenin elverişli özel bir toplantı yeri yoksa, belediye başkanının bu maksat için önceden kararlaştıracığı yerde toplanır. Toplantı yeri, gündemle birlikte mutad usul ve vasıtalarla ilan edilir. Meclis görüşmelerinin özellikleri ve alınan kararlar, tutanağa geçirilir. Tutanaklar, başkanlık divanı tarafından imza edilir.

Toplantı süresi, bütçe görüşmelerine rastlayan toplantı için en çok otuz gün, diğer toplantılar için en çok onbeş gündür. Gündemdeki işler bitirilemezse meclis, görüşmeleri 10 güne kadar uzatabilir. Önemli ve acele hallerde, belediye başkanının veya üyelerinin en az üçte birinin yazılı çağrısı veya mahallin en büyük mülki amirinin gerek görmesi halinde meclis, olağanüstü toplanır. Olağanüstü toplantılarda çağrıyı gerektiren konudan başka bir iş görüşülemez. Olağan ve olağanüstü toplantıların başlangıç günlerini, belediye başkanı gündemle birlikte üyelere tebliğ eder.

Başkan, olağanüstü toplantı istemleri üzerine, bu istemlerin başkanlığa verildiği günü takip eden günden itibaren en geç 7 gün içinde meclisi toplantıya davet etmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük yerine getirilmediği takdirde ilgili üyelerin başvuruları üzerine, başvuru tarihinden itibaren aynı süre içinde bu husus vali tarafından yerine getirilir. Çağrıda bulunmayan belediye başkanı hakkında ayrıca kanuni kovuşturma yapılır.

Seçimlerden Sonra İlk Toplantı

Madde 35- Seçim sonuçlarının ilanından itibaren 15 gün içinde meclis, belediye başkanı veya yokluğunda en yaşlı meclis üyesi tarafından toplantıya çağrılır. İlk toplantıda meclis birinci ve ikinci başkan vekilleri ve katip üyeler ile encümen üyeleri seçimi yapılır. Bunların görevleri, dönem başı toplantısına kadar devam eder.

Başkanın bulunmadığı hallerde ilk oturuma başkanlık eden en yaşlı meclis üyesi başkanlık divanının seçiminden sonra yerini meclis birinci başkan vekiline terkeder.

Görüntüler

Madde 36- Olağan ve olağanüstü toplantıların gündemi, başkan tarafından düzenlenir. Olağanüstü toplantılarda, çağrıyı yapanların istemlerinin gündeme konulması zorunludur. Gündem, toplantı gününden en az bir hafta, acele hallerde üç gün önce meclis üyelerine tebliğ edilir ve mahallinde mutad usul ve vasıtalarla ilan edilir.

Olağan toplantılarda, üyelerden herhangi birisi belediyeyi ilgilendiren bir işin görüşülmesini teklif edebilir. Teklif, toplantıda hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu ile kabul edilirse, gündeme alınır.

Açık ve Umuma Kapalı Toplantılar

Madde 37- Meclis görüşmeleri halka açıktır. Hemşehriler görüşülmekte olan konu ile ilgili soru sorabilirler. Meclis başkanı ve üyeler tarafından yapılacak teklif ile meclisin ekseriyetle vereceği karar üzerine meclis umuma kapalı oturum yapabilir.

Açık ve umuma kapalı oturumlarda alınan kararların özetleri, kararın verildiği tarihten itibaren 48 saat içinde mahallin en büyük mülki amirine verilir ve hemşehrilerin bilgilendirilmelerini sağlamak amacıyla, bir hafta süre ile mutad usul ve vasıtalarla ilan olunur.

Meclis Başkanlığı ve Başkanlık Divanı

Madde 38- Meclise belediye başkanı başkanlık eder. Başkan, meclise çağrıda belirlenen zamanda açar, görüşmeleri idare eder, karar alınmasını sağlar, çalışmaların bitiminde gelecek toplantının gün ve saatini açıklayarak görüşmeleri kapar.

Meclis, her yıl toplantı dönemi başında, kendi üyeleri arasından gizli oyla birinci ve ikinci meclis başkan vekilini seçer. En çok oy alan birinci diğeri ikinci meclis başkan vekili olur. Aynı toplantıda meclisce ikisi asil olmak üzere dört katip seçilir. Oylamada en çok oy alanlar asil, diğeri ise yedek katip üye olurlar. Başkanın bulunmadığı toplantılarda meclis birinci başkan vekili, o da bulunmazsa meclis ikinci başkan vekili meclise başkanlık eder. Başkanlık divanında, katipliklerde boşalma olursa yerine yedekleri getirilir ve meclisin ilk toplantısında boşalan yerler için seçim yapılır.

Görüşme ve Karar Yeter Sayısı

Madde 39-Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanarak görüşme yapar; başkan üye tam sayısına dahildir.

Meclis toplantısında çoğunluk yoksa, başkan, en az üç gün sonra toplanmak üzere meclisi tatil eder. Müteakip toplantının gün ve saati tespit edilerek mutad usullerle duyurulur. Gelecek toplantıda mevcut üye ile görüşme yapılır ve karar verilir.

Görüşmeler sırasında başkanın veya üyelerden en az üçünün uyarısı üzerine yapılan yoklama sonucunda çoğunluğun kalmadığı anlaşılırsa, başkan oturuma ara verir; aynı gün yapılacak müteakip oturumda da çoğunluk sağlanamazsa meclis, başkan tarafından tatil edilir. Bu halde en çok üç gün içinde meclis toplantıya çağrılır ve mevcut üye ile görüşme yapılır ve karar verilir. Kararlar hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu taraf, çoğunluk sayılır. Gizli oylamalarda, oylarda eşitlik halinde oylama bir kere daha tekrarlanır, yine eşitlik olursa kuraya başvurulur. Üyeler oylarını bizzat kullanırlar. Oy verme, gizli, açık veya ad okunarak yapılır.

Üyelerin Soru Hakkı

Madde 40- Meclis üyeleri, belediyeye ait işler hakkında başkana, meclis toplantı halinde ise sözlü veya yazılı, meclis toplantı halinde değilse yazılı soru sorabilirler. Başkan bu sorulara cevap vermekle yükümlüdür.

Gen Soru

Madde 41- Belediye meclis üyelerinden her biri belediye işleri ile ilgili herhangi bir husus hakkında meclis başkanlığına önerge vererek gensoruda bulunabilir. Gensoru önergesi münderecatı meclis üye tam sayısının çoğunluğunca geçerli görüldüğü takdirde gündeme alınır ve üzerinden üç tam gün geçtikten sonra belediye başkanları veya memur edecekleri kişiler gensoruya meclis önünde cevap verirler. Cevap, meclis üye tam sayısının 3/4 çoğunluğunca yeter görülmediği takdirde 43. Madde uyarınca işlem yapılır.

Başkanın Yıllık Çalışma Raporu

Madde 42- Belediye başkanı, Şubat ayı toplantısında belediye meclisine meclis kararlarının uygulanmasına, belediyenin mali durumuna, aktedilmiş ve mevcut taahhütlerin yürütülmesine ilişkin yıllık çalışma raporu verir. Yıllık çalışma raporunun okunması, görüşülmesi ve sonuçlandırılması sırasında meclise, meclis başkan vekili başkanlık eder. Meclis, rapordaki açıklamayı üye tam sayısının 3/4 çoğunluğu ile yeterli görmezse, yetersizlik kararı ile görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkan vekili tarafından valiye gönderilir. Vali, bu dosyayı, gerekçeli görüşü ile birlikte Danıştay'a sunar. Danıştay'ca dosya 30 gün içerisinde incelenir. Yetersizlik kararı verildiği takdirde belediye başkanının görevi sona erer.

Meclis Başkanı ve Üyelerin Görüşmelere Katılamayacağı Haller

Madde 43- Meclis başkanı ve üyeleri kendilerini, aralarında evlilik bağı kalmasa bile eşini, usul ve fiuruunu veya üçünce dereceye kadar (bu derece dahil) neseben veya ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) aralarında evlilik bağı kalmasa bile sebeben civar hısımlarını veya aralarında evlatlık bağı bulunan kişileri ilgilendiren işlerin görüşülmesine katılamazlar.

Meclisin Oturum Düzeni

Madde 44- Meclis başkanı, meclisin düzen içinde çalışmasını sağlamakla yükümlüdür. Meclisin çalışmasını engelleyen ve ihlal eden üyeler hakkında, yönetmelik hükümlerine göre işlem yapılır.

Görüşmeyi dinlemeye gelenlerden gürültü yapanlar veya düzeni bozanlar başkan tarafından toplantı salonundan çıkartılabilir. Başkan gerektiğinde mahalli en büyük mülki amirinden bu konuda yardım isteyebilir.

İhtisas Komisyonları

Madde 45- Meclis, her toplantı dönemi başında, gündeminde yer alan konuları incelemek üzere, gerektiğinde üyeleri arasından ihtisas komisyonu kurabilir. Bu komisyonlar, olağan ve olağanüstü toplantılar sırasında kendilerine verilecek konularda incelemelerini yaparak, görüşmelerini toplantı süresi içerisinde yazılı olarak meclise bildirirler. Komisyonların çalışma süreleri, meclis toplantı süreleri ile sınırlıdır. İhtisas komisyonları çalışma sırasında gerek gördükleri takdirde, uzmanlardan da yararlanabilirler.

Meclis Üyelerinin Ödenek ve Yollukları

Madde 46- Meclis kararı ile üyelere, meclis toplantılarının devamı süresince ödenek verilir. Ödeneğin azami miktarları her mali yıl başında 400 puanın o yılki memur maaş katsayısı ile çarpımından elde edilen tutarı geçmemek üzere, belediye meclisince kararlaştırılır. Ödenecek azami miktar 1 yılda 150 günü geçemez.

Birleşimi izinsiz veya özürsüz olarak katılmayan üyelere ödenek verilmez. Meclis üyelerine, yolluk verilmesini gerektiren bir işle görevlendirildikleri takdirde, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre aylık veya kadro derecesi (1) olan devlet memurları için tespit olunan yol gideri ve gündelik ödenir.

Meclis Üyelerinin İzinleri

Madde 47- Üyelere, hastalık veya özürleri halinde bir toplantı dönemi süresini aşmamak üzere, meclis tarafından izin verilebilir. Hastalık veya özürün devamı

halinde izin, bir toplantı süresi kadar daha uzatılabilir. Bu sürelerin sonunda hastalık veya özürleri devam eden ve bu nedenle sonraki meclis toplantılarına katılmayan üyeler, meclis kararı ile çekilmiş sayılırlar.

Meclis Üyeliğinin Sona Ermesi

Madde 48- Meclis üyeliği aşağıdaki hallerde sona erer:

1. Meclis üyeleri, kendi istekleri ile üyelikten çekilebilirler. Çekilme, yazılı olarak meclis başkanlığına bildirildiğinde geçerli olur; bu husus, ilk toplantısında meclisin bilgisine sunulur.

2. Özürsüz olarak birbirini izleyen üç birleşime katılmayan üye, meclis kararı ile çekilmiş sayılır.

3. Meclis üyeliğine seçildikten sonra bu yeterliği kaybeden üyelerin üyelik sıfatının sona ermesi, valinin bildirimi üzerine, yetkili idare mahkemesi tarafından 30 gün içinde verilecek kararla sonuçlandırılır.

Üyelerin ve Üyelik Sıfatı Sona Erenlerin Uymak Zorunda Oldukları Hususlar

Madde 49- Belediye başkanı ve meclis üyeleri, üyeliklerinin devamı süresince ve üyelik sıfatının sona ermesinden itibaren bir yıl geçmedikçe;

1. Belediyenin maaşlı veya ücretli bir görevine atanamazlar,
2. Belediye aleyhine tek başına veya başkalarıyla ortaklaşa dava alamazlar,
3. Belediye ile doğrudan doğruya veya dolaylı olarak tek başlarına veya ortaklık suretiyle taahhüde girişemezler.

Meclis Kararları ve Onayı

Madde 50- Bu kanunun 33. Maddesinin 2,3,4,20 ve 28 nci bendinde sayılan kararlar mahalli mülki amirinin,27 nci bendinde belirtilen kararlar da İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile yürürlüğe girer.

Meclisce Verilen Kararların Yürürlüğü ve İtiraz Usulü

Madde 51- Meclisce verilen kararlardan, onaya tabi olanlar onay tarihinde yürürlüğe girer. Diğer kararların özetleri askıya çıkarılır ve uygun vasıtalarla ilan edilir. Askı süresi 10 gündür. Bu kararlar askı süresi sonunda yürürlüğe girer.

Belediye başkanı ve ilgililer bu kararlara karşı kesinleşme tarihinden; mahalli mülki amirler karar özetlerinin kendilerine verildiği tarihten itibaren 10 gün içinde idari yargıya itiraz edebilirler.

İtirazlar; il merkez belediyemeclis kararları için Danıştay'a diğer belediye meclis kararları için de yetkili idare mahkemesine yapılır. İdari yargı mercilerince konu 30 gün içinde karara bağlanır.

Valiler, talep üzerine veya res'en gerekli gördükleri takdirde kararın uygulanmasını itirazın sonucuna kadar geri bırakabilir.

Hükümsüz Bırakılacak Meclis Kararları

Madde 52- Belediye meclislerinin;

1. Olağan ve olağan üstü toplantıları dışında alınan;
2. Kanunen belirli yerden başka bir yerde toplanılarak alınan,
3. Kanuni görev ve yetki dışında alınan,
4. Kanun, tüzük ve yönetmeliklere aykırılık gösteren,

Kararlarından il belediye sınırı dışındaki belediye meclisince alınmış olanlar, valinin gerekçeli istemi üzerine yetkili idare mahkemesince, il merkez belediye meclislerince alınmış olanlar da valinin gerekçeli istemi üzerine Danıştay'ca incelenerek 30 gün içinde karara bağlanır.

Hükümsüz bırakılan kararlar, usulüne uygun olarak mahallinde ilan olunur. İlgili mercelerce yapılacak inceleme sonuna kadar, valiler hükümsüz bırakılması istenen meclis kararlarının uygulanmasını erteleyebilir.

Madde 53- Meclis:

1. Olağan ve olağanüstü toplantılar dışında toplanırsa,
 2. Kanunen kendisine verilen görevleri süresi içinde yapmazsa ve bu hal belediye meclisine ait işleri aksatırsa,
 3. Kanunen suç sayılan konuları görüşür ve karara bağlarsa,
 4. Kanunen belirli olan yerden bir başka yerde toplanırsa,
- İçişleri Bakanlığı'nın istemi üzerine Danıştay'ın 30 gün içinde vereceği kararla fesholunur.

Bu takdirde yeni meclis seçimine gidilir, seçilen meclis geri kalan süreyi tamamlar. İçişleri Bakanlığı gerekli gördüğü takdirde meclisin feshi istemi ile birlikte karar verilmeye kadar meclis toplantılarını erteleyebilir.

Meclisin dönem sonundan önce feshi veya herhangi bir sebeple boşalması veya meclis üye tam sayısının, yedeklerin getirilmesinden sonra da yarıdan aşağı düşmesi nedeniyle, yeni seçim yapıluncaya kadar meclisin görevleri belediyenin bu Kanun'un 77'nci maddesinde belirtilen daire amirlerinden oluşan bir kurul tarafından geçici olarak yürütülür.

Meclisin Çalışma Usul Yönetmeliği

Madde 54- Başkanlık divanının görevleri, meclisin çalışma usulü ve düzeni, oy verme, komisyonlar kurulması, uzmanlardan yararlanılması, soruların cevaplandırılması ve meclis çalışmalarına ilişkin diğer hususlar, İçişleri Bakanlığı'nca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

B. BELEDİYE ENCÜMENİ

Encümenin Kuruluşu

Madde 55- Encümen, başkan ve belediye meclisinin her yıl dönem başı toplantısında kendi üyeleri arasından seçeceği;

- a) Belediye meclis üyesi 11'e kadar olan belediyelerde dört üyeden,
- b) Belediye meclis üyesi 25'e kadar olan belediyelerde altı üyeden,
- c) Belediye meclis üyesi 37'ye kadar olan belediyelerde sekiz üyeden,
- d) Belediye meclis üyesi 37'den çok olan belediyelerde on üyeden,

Ayrıca, 77. Maddede gösterilen ve seçimle gelen üyelerden bir eksik olmak üzere, maddedeki sıraya göre çağrılacak idare şube başkalarından oluşur.

Seçimli encümen üyelerinin görev süreleri bir yıldır, üyeler tekrar seçilebilirler. Meclisce asil üye sayılı kadar yedek üye seçilir. Asil üyeliğin herhangi bir sebeple boşalması halinde yedek üyeler, belediye başkanı tarafından en çok oy alandan başlamak üzere, sırasıyla göreve davet olunur. Yedek üyelerin getirilmesinden sonra

seçilmiş üyeliklerin boşalması halinde, meclis olağanüstü toplantıya çağrılarak yeniden asil ve yedek encümen üyesi seçilir.

Encümenin Görev ve Yetkileri

Madde 56- Encümenin görüşeceği ve karara bağlayacağı işler şunlardır:

1. Belediye başkanınca hazırlanan plan, program ve bütçeyi incelemek,
2. Kesin hesabı, aylık hesap cetvellerini ve sayman idare hesabını incelemek,
3. Bütçenin bir bölüm ve programı içindeki maddeleri arasında aktarmalar yapmak,
4. Düşünülmeyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek,
5. Alım satım ve ihale işlerini Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre yürütmek,
6. Belediye meclisinin yetkisi içinde bulunanlar hariç olmak üzere, belediye taşınır ve taşınmaz mallarını satışa çıkarmak, kiraya vermek veya intifa hakkı tesis etmek,
7. Kamulaştırılacak yerler hakkında 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu uyarınca kamulaştırma kararı vermek,
8. Komşu mahalli idarelere ve diğer kamu tüzel kişilerine belirli süreler için yapılacak paralı parasız araç ve gereç yardımlarını karara bağlamak,
9. Belediyelerin görev ve yetkisine dahil bulunan hususlarda, belde halkının ihtiyacı olan gıda ve diğer zaruri ihtiyaç maddelerinin toptan ve perakende azami satış fiyatlarını, kar hadlerini veya ücret tarifelerini belirlemek,
10. Kanun, yönetmelik ve yasaklayıcı tedbirlerle, alınan kararlara uymayanlar hakkında ceza kararı vermek, yaptırımlar uygulanmasını kararlaştırmak,
11. Mevzuata göre hafta tatili uygulanan yerlerde, kanunla tesbit edilmiş istisnai kuruluşların ve işyerlerinin açılış ve kapanış saatlerini ve şartlarını belirlemek ve ilgili kanunun istisnai hükümlerinden faydalanmak isteyenlere izin vermek,
12. Umuma mahsus dinlenme, eğlenme ve temizlenme yerlerinin ve gerekli görülecek diğer işyerlerinin açılma ve kapanma saatlerini mahalli mülki amirin onayı ile tesbit etmek,
13. Belediye hizmetleri için gerekli motorlu veya motorsuz taşıt araçlarının alınmasını kararlaştırmak,

14. Belde hizmetleri ile ilgili olarak havale edilen konular hakkında görüş bildirmek,

15. Çeşitli mevzuatla encüme verilen görevleri yerine getirmek,

16. Yukarıda sayılan görevlerden başka, bu Kanun'da açıklanmamış olup da diğer kanunlarla belediye meclisine verilen görevleri, meclisin toplantı halinde bulunmadığı zamanlarda görüşerek karara bağlamak.

Encümen Toplantıları

Madde 57- Encümen, belediye başkanının veya görevlendireceği başkan yardımcısının başkanlığında, haftada birden az olmamak üzere, önceden belirlenen günlerde toplanır. Başkan acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir. Encümen, başkanlıkça hazırlanan gündemdeki konuları görüşerek karara bağlar; başkanın havale ve tevdi etmediği konular encümende görüşülemez. Havale ve tevdi edilen konuların bir hafta içinde görüşülmeye başlanması zorunludur. Encümen, lüzum gördüğü takdirde, açıklama veya görüşlerini almak üzere belediyenin ilgili memur ve uzmanlarını toplantıya davet edebilir. Encümen, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Katılanların çoğunluğu ile karar alır. Çekimser oy kullanılmaz. Oyların eşitliği halinde başkanın tarafı çoğunluk sayılır. Alınan kararlara ait tutanak, toplantıya katılan üyeler tarafından imzalanır; muhalif kalanlar gerekçelerini açıklamak zorundadır.

Üyelerin Görüşmelere Katılamayacağı Haller

Madde 58- Belediye encümen üyeleri kendilerini ve 44. Maddede gösterilen akrabalarını ve aralarında evlatlık bağı bulunanları ilgilendiren işlerin görüşülmesine katılamazlar.

Encümen Üyelerinin Ödenek ve Yollukları

Madde 59- Seçilmiş encümen üyelerine, katıldıkları her toplantı için meclisce tespit edilecek miktarda ödenek verilir. Bu ödeneğin en çok miktarı 500 puanın o yılki memur maaş katsayısı ile çarpımı sonucu bulunur.

Encümen toplantısına özürsüz ve mazeretsiz katılmayan üyeye ödenek verilmez. Seçilmiş ve tabii encümen üyelerine görevle belde dışına çıkmaları halinde, meclis üyeleri yolluğu ödenir.

Encümen Üyelerinin İzinleri

Madde 60- Seçilmiş encümen üyeleri, bir yıl içinde bir aylık izin kullanabilirler. Yıllık izinler, üyeler arasında sırasıyla kullanılır.

Bu encümen üyelerine, hastalık ve özürleri halinde de encümen kararı ile izin verilebilir. Bu izin bir yıl içinde iki ayı geçemez. Bu hallerde ödenekleri kesilmez.

Encümen Kararlarına İtiraz

Madde 61- Encümen kararlarına karşı, başkan ve ilgililer karar tarihinden itibaren 10 gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edebilirler. Bu itiraz 30 gün içinde karara bağlanır.

Uygulamanın, telafisi imkansız zararlara yol açmasını engellemek amacıyla valiler, itirazcının talebi üzerine yapılan itiraz sonuçlanıncaya kadar encümen kararının yürütülmesini erteleyebilir.

Encümen Üyeliğinin Sona Ermesi

Madde 62- Encümen üyeliği aşağıdaki durumlarda sona erer;

1. Özürsüz olarak birbirini izleyen üç birleşime katılmayan üye, encümen kararıyla üyelikten çekilmiş sayılır.
2. Encümen üyelerinin seçilme yeterliğini kaybetmeleri veya meclisin feshi veya herhangi bir sebeple meclis seçiminin yeniden yapılmasını gerektiren hallerde encümen üyeliği sona erer.
3. Encümen üyeleri, başkana yazılı olarak bildirmek suretiyle bu görevlerinden çekebilirler.

Belediye meclisinin feshi veya seçiminin yenilenmesi gibi nedenlerle encümen üyeliklerinin boşalması hallerinde, yeni seçim yapıncaya kadar encümenin görevleri

başkan ve belediye yazı işleri, hesap işleri, imar işleri, fen işleri, sağlık işleri ve veteriner işleri birim başkanlarından oluşan kurul tarafından yürütülür.

C. BELEDİYE BAŞKANI

Başkanın Görev ve Yetkileri

Madde 63- Belediye Başkanın görev ve yetkileri şunlardır:

1. Kanun, tüzük ve yönetmeliklerin belde ve belediyeyi ilgilendiren kısımlarını uygulamak, mahallin en büyük mülki amiri tarafından tebliğ edilecek hükümet kararlarını ve valilik emirlerini ilan etmek ve bunlardan belde ve belediyeyi ilgilendirenleri uygulamak,

2. Bu Kanun'da belediyelere görev olarak verilen hususları izlemek ve gereğini yerine getirmek,

3. Belediye tüzel kişiliğinin temsilcisi olarak;

a) Belediyeyi genelde temsil etmek, (ancak belediye başkanının, belediye tüzel kişiliği ile bir anlaşmazlığa düşmesi durumunda belediye tüzel kişiliği) ilgili mahkemelerde, belediye meclisinin seçeceği bir üye tarafından temsil edilir.

b) Devlet dairelerinde veya yargı mercilerinde belediyeyi temsil veya başkasını tevkil etmek,

c) Bucak merkezi olmayan veya bucak müdürü bulunmayan kasabalarda resmi törenlere başkanlık ve kutlamaları kabul etmek,

d) Resmi törenlerde, beldeyi ve belde halkını temsil etmek,

e) Mahalli kurtuluş günleri ve anma günlerinde belde adına törenler düzenlemek,

4. Belediye taşınır ve taşınmaz mallarının korumak ve idare etmek.

5. Belediye nakdini idare etmek; fonları ve atıl nakdi, para ve sermaye piyasalarında irat getirecek şekilde çalıştırmak.

6. Belediyenin gelir, alacak, hak ve menfaatlerini izlemek ve korumak,

7. Belediye yatırımları ile ilgili önceliklerin belirlenmesini ve temel kararların alınmasını, yatırım projelerinin incelenmesini ve değerlendirilmesini, yatırım önerilerinin fizibilite araştırmalarının yapılmasını temin etmek, belediye yatırımlarını izlemek,

8. Hemşehrilik bilinci ve anlayışı içinde, basın, yayın, çeşitli toplantılar, mahalleleri ziyaret gibi yollarla belediyenin yatırımları ve çalışmaları hakkında

hemşehrilere bilgi vermek, onların ihtiyaçlarını, görüşlerini yerinde ve birlikte tespit ve ihtiyaçların bu yolla karşılanmasını temin etmek,

9. Belediye kaynaklarının planlaması, programlanması ve bütçelenmesi ile kaynakların tahsisin yapılmasını sağlamak,

Bu amaçla;

a) 5 yıllık belediye yatırım planının ve yıllık belediye programlarının hazırlanmasını sağlamak,

b) Ulusal kalkınma planları ile belediye plan ve programları arasındaki gerekli bağ ve ilişkilerin kurulmasını sağlamak ve belediyeye ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesine yardımcı olmak,

c) Yıllık belediye bütçesi ile ilgili ilke ve önceliklerin belirlenmesini ve bütçe taslağının hazırlanmasını sağlamak,

d) 5 yıllık uzun ve birir yıllık kısa dönemler için mali kaynak tahmininin yapılmasını sağlamak,

e) Belirlenen yatırım ve cari harcama ihtiyaçlarına ve kararlaştırılan önceliklere göre kaynaklardan tahsis yapılmasını sağlamak,

10. Plan, program ve bütçe tasarısını ve kesin hesap cetvellerini, yıl sonu faaliyet raporunu hazırlayıp ilgili makamlara sunmak ve bütçeyi uygulamak,

11. Bütçenin birinci derecede ita amirliğini yapmak,

12. Belediye meclis veya encümeninin kararı üzerine, belediye adına her türlü hukuki sözleşme yapmak ve tasarrufta bulunmak,

13. Belediyeye açılacak kredilerin yıllık ödeme taksitleri ile belediyelerin kanunen ödemek zorunda oldukları borçlarının belediye bütçesinde yer almasını, teminat gösterilmiş gelirlerin başka yerlere harcanmamasını ve zamanında ödenmesini sağlamak,

14. Belediye hizmetleri ile ilgili bilgi ve veri toplanmasını, bunların değerlendirilmesini, toplanan bilgi ve verilerin belde envanteri haline getirilmesini sağlamak,

15. Belediye idaresinin ve bağlı müessese ve işletmelerin bir bütün halinde ahenkli, düzenli, verimli ve süratli hizmet götürülmesini sağlamak,

16. Meclis ve encümen kararlarını gerektirmeyen görevleri yürütmek, yetkileri kullanmak,

17. Belediye zabıtası görevleri ile ilgili yönetmelikleri ve yasakları uygulamak,

18. Belediye hizmetleri ile belde sınırları içinde hizmet veren öteki kamu kuruluşlarının hizmetleri arasında koordinasyonun sağlanmasına yardımcı olmak,

19. Görevleri yerine getirmesi sırasında belediye zabıtasının yetersiz kalması halinde, mahallin en büyük mülki amirinden yardım istemek,

20. Belediye personelini, atamak, belediye idaresinde ve bağlı kuruluşlarında hizmet görenlerin çalışmalarını sevk ve idare etmek,

21. Ülke çapında belirlenen stratejilerle uyum içerisinde, teknik ve idari konularda belediye personelinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimini sağlamak,

22. Belde halkının, belde hizmet ve menfaatleri ile ilgili müracaatları ile ilgili müracaat ve görüşlerini değerlendirmek,

23. Belediye adına şartsız bağışlarda uygun olanları kabul etmek,

24. Bu Kanun ve diğer mevzuatla verilen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,

Başkanlık Ödeneği ve Yollukları

Madde 64- Başkana gelecek bütçe yılı sonuna kadar verilecek aylık ve ödenekle aşağıda belirtilen miktarlardan fazla olmamak kaydıyla her yıl dönem başı toplantısında en yüksek Devlet memurunun almakta olduğu maaş kadar aylık ve onun yarısı kadar ödenek esas alınarak belediye meclisince yeniden belirlenir.

Nüfusu 25.000'e kadar olan beldelerde bu miktarın %40'ını

Nüfusu 25.001'den 50.000'e kadar olan beldelerde bu miktarın %50'sini

Nüfusu 50.001'den 300.000'e kadar olan beldelerde bu miktarın %60'ını

Nüfusu 300.001'den 500.000'e kadar olan beldelerde bu miktarı %70'ini

Nüfusu 500.001'den fazla olan beldelerde bu miktarın %100'ünü geçemez.

Belediye başkanları, yukarıda belirtilen maaş ve ödenekleri dışında belediyenin kurulmuş, kurulacak veya ortak olduğu şirket vb. kurumlarından, her ne ad altında olursa olsun ayrıca maaş, ücret ve ödenek alamaz.

Belediye başkan vekiline ise, vekaleten görev yaptığı günler için başkanın aylık ve ödeneklerinin üzerinden gün hesabıyla ödeme yapılır. Görevli ayrılışlarda, yıllık ve sağlık izinlerinde başkanın aylık ödeneklerinin ödenmesine devam olunur.

Ödenekler her ayın sonunda ödenir. Başkan ve başkan vekiline, belediye ile ilgili bir görevle belde sınırları dışına çıkmalarında, 6245 sayılı Harcırah Kanunu'na göre en yüksek devlet memuruna ödenen harcırah miktarı kadar yol gideri ve gündelik ödenir.

Başkanın Sosyal Güvenliğine İlişkin Hakları

Madde 65- Belediye başkanlarının emeklilik hakları şu şekilde düzenlenmiştir:

Belediye başkanlığına seçilmiş olanların emeklilik giriş dereceleri, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ilgili maddesi uyarınca öğrenim durumları esas alınarak tesbit edilir.

Belediye başkanlığına seçilmeden önce Emekli Sandığı, SSK veya Bağ-Kur üyesi olan belediye başkanlarının hakları Emekli Sandığı'na devrolunur. Belediye başkanı seçilmeden önce Bağ-Kur veya SSK'dan emekli olanlar isterlerse emekli aylıklarını durdurarak bu kurumlardaki hizmetlerini Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü bünyesine devredebilirler. Devredilen her yıl bir kademe, her üç yıl da bir derece sayılarak emeklilik intibakları yapılır. Ancak belediye başkanlığında geçen yılların her iki yılı 1 derece sayılır.

Emekli Sandığı iştirakçisi olanlar isterlerse 2012 sayılı Kanun esaslarına göre, Emekli Sandığı'na, Bağ-Kur'da ve SSK'ya tabi işyerleinde geçmiş ve değerlendirilmemiş sürelerinin en fazla 15 yılını borçlanabilirler. Borçlanma miktarlarının tesbiti, söz konusu Kanun'daki esaslara göre yapılır. Bu hükümler, belediye başkanlığına ara vermeksizin 2. kez seçilmiş olanlar hakkında tatbik edilir.

Bu Kanun'un kabulü tarihinden itibaren görevi esnasında görevinden alınıp iade edilmeyenler veya belediye başkanlığından istifa edenler bu hükümlerden yararlanamazlar.

Başkan ile eşinin veya bakmakla yükümlü olduğu ana, baba ve çocuklarının hastalanmaları halinde, tedavilerinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır.

Başkan'ın İzni

Madde 66-Başkan, yılda bir ayı geçmemek için hakkına sahiptir; bu iznini kullanma zamanını, belediyenin çalışmalarını gözönüne alarak bizzat belirler.

Hastalık halinde başkan, altı ayı geçmemek üzere yetkili sağlık kurumlarının raporlarına dayanılarak sağlık bakımından izinli sayılır. Raporların hangi hallerde hangi hekimler veya resmi sağlık kurumları tarafından verileceği ve süreleri ile buna ilişkin diğer konularda 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda gösterilen esas ve usuller uygulanır.

Başkanın Görev Gezileri

Madde 67- Başkanın, yurt dışı görev gezileri için meclis kararı alınması zorunludur.

Başkanlıktan Çekilme

Madde 68- Başkan, mahallin en büyük mülki amirine yazılı olarak bildirmek suretiyle görevinden çekilebilir. Çekilme işlemi mahalli en büyük mülki amirine bildirildiği tarihten itibaren geçerli olur. Mahallin en büyük mülki amiri başkanın çekildiğini ilgili seçim kuruluna ve belediye başkan vekiline duyurur.

Başkanlık Sıfatına Son Verilmesi

Madde 69- Başkanın;

1. Seçilme yeterliliğini kaybetmesi,
2. İzinsiz veya kabul edilen özrü olmaksızın görevini kesintisiz 10 gün veya yılda 20 günden fazla terketmesi,
3. Görevine devam engel bir maluliyet veya hastalığa uğradığı ve altı aylık sağlık raporu, sonunda hastalıklarının devam ettiğinin yetkili sağlık kurulunca

saptanması, hallerinde, İçişleri Bakanlığı'nın bildirisine üzerine Danıştay tarafından 30 gün içerisinde verilecek kararlar başkanlık sıfatı sona erdirilir.

Belediye Başkan Vekilliği

Madde 70- Belediye başkanı; izinli, özürlü, raporlu veya beldeden görevli olarak ayrılacağı hallerde, kendisine vekalet etmek üzere meclis üyeleri arasından birisini belediye başkan vekili olarak bırakır. Durumu Başkan vekiline yazılı olarak bildirir. Ölüm, istifa, görevden uzaklaştırma veya 70. Madde gereğince başkanlığının boşalması halinde, valiler tarafından meclis üyeleri arasından bir geçici başkan vekili atanmakla birlikte; belediye meclisi 7 gün içinde olağanüstü toplantıya çağrılır. Bu toplantıda yeni başkan görevine başlayıncaya kadar görev yapmak üzere meclis kendi üyeleri arasından bir başkan vekili seçer.

Belediye başkanlığı ile belediye meclisinin aynı zamanda boşalması halinde ise, yeni seçime veya belediye başkanının görevine başlamasına kadar, il merkezi belediyelerinde İçişleri Bakanı diğer belediyelerde ise valiler tarafından bir başkan vekili atanır.

Başkanlık Seçiminin Dönem Bitmeden Yenilenmesi

Madde 71- Belediye başkanlığının dönem bitmeden önce herhangi bir nedenle boşalması halinde başkan vekili, durumu yetkili seçim kurulu başkanlığına bildirir.

Belediye başkanlığının meclis ile birlikte boşalması halinde bu bildirim, mahalın en büyük mülki amiri tarafından yapılır. Bildirim üzerine, kalan süreyi tamamlamak üzere yeni seçime gidilir.

AVRUPA'DA YEREL YÖNETİMLER

ÖZERKLİK ŞARTI

İş bu şartı imzalayan Avrupa Konseyi üyesi devletler.

Avrupa Konseyi'nin amacının üyeleri arasında ortak mirasları olan ideal ve ilkeleri korumak ve gerçekleştirmek için daha ileri bir birlik sağlamak olduğunu düşünerek,

Yerel makamların her türlü demokratik rejimin temellerinden birisi olduğunu düşünerek,

Vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyine üye devletlerin tümünün paylaştığı demokratik ilkelere birisi olduğunu düşünerek,

Bu hakkın en doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde olduğuna kani olarak, Değişik Avrupa ülkelerinde özerk yerel yönetimlerin korunması ve güçlendirilmesinin demokratik ilkelere ve idarede ademi merkeziyetçiliğe dayanan bir Avrupa oluşturulmasında önemli bir katkı sağlayacağını düşünerek,

Bunun demokratik bir şekilde oluşan karar organlarına ve sorumlulukları bakımından, bu sorumlulukların kullanılmasındaki olanak ve yöntemler bakımından geniş bir özerkliğe sahip yerel makamların varlığını gerektirdiğini teyid ederek, (Mahalli idareler Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi, Belediyeler ve İdari Vesayet, Prof.Dr.Nuri TORTOP, Ekim 1995, Ankara S;257)

Madde 1

Taraflar bu Şart'ın 12. Maddesinde belirtilen şekil ve ölçüde kendilerini aşağıdaki maddelerle bağlı kabul edeceklerini taahhüt ederler.

1.Bölüm

Madde 2

Özerk yerel yönetimlerin anayasal ve hukuki dayanağı özerk yerel yönetimler ilkesi ulusal mevzuatla ve uygun olduğu durumlarda anayasa ile tanınacaktır.

Madde 3

Özerk Yerel Yönetim Kavramı

1. Özerk yerel yönetim kavramı yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkanı anlamını taşır.
2. Bu hak, doğrudan, eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemine göre serbestçe seçilmiş üyelerden oluşan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen meclisler veya kurul toplantıları tarafından kullanılacaktır. Bu hüküm, mevzuatın olanak verdiği durumlarda , vatandaşlardan oluşan meclislere, referandumlara veya vatandaşların doğrudan katılımına olanak veren öteki yöntemlerle başvurabilmesini hiçbir şekilde etkilemeyecektir.

Madde 4

Özerk Yerel Yönetimin Kapsamı

1. Yerel yönetimlerin temel yetki ve sorumlulukları anayasa ya da kanun ile belirlenecektir. Bununla beraber, bu hüküm yerel yönetimlere kanuna uygun olarak belirli amaçlar için yetki ve sorumluluklar verilmesine engel teşkil etmeyecektir.
2. Yerel yönetimler, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde, yetki alanlarının dışında bırakılmış olmayan veya başka herhangi bir makamın görevlendirilmemiş olduğu tüm konularda faaliyette bulunmak açısından tam takdir hakkına sahip olacaklardır.
3. Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde,

görevin kapsam ve niteliği ile yetkinlik ve ekonomi gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır.

4. Yerel makamlara verilen yetkiler normal olarak tam ve münhasırdır. Kanunda öngörülen durumların dışında, bu yetkiler öteki merkezi veya bölgesel makamlar tarafından zayıflatılamaz veya sınırlandırılmaz.
5. Yerel makamların merkezi veya bölgesel bir makam tarafından yetkilendirildiği durumlarda, bu yetkilerin yerel koşullarla uyumlu olarak kullanılabilmesinde yerel makamlara olanaklar ölçüsünde takdir hakkı tanınacaktır.
6. Yerel makamları doğrudan ilgilendiren tüm konulara ilişkin planlama ve karar alma süreçleri içinde, kendileriyle olanaklar ölçüsünde zamanında ve uygun biçimde danışılacaktır.

Madde 5

Yerel Yönetim Sınırlarının Korunması

Yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz.

Madde 6.

Yerel Makamların Görevleri İçin Gereken Uygun İdari Örgütlenme ve Kaynaklar

1. Kanunla düzenlenmiş daha genel hükümlere hâlel getirmemek koşuluyla, yerel makamlar kendi iç örgütlenmelerini, bunları yerel ihtiyaçlarla uyumlu kılmak ve etkin idare sağlamak amacıyla, kendileri kararlaştırabileceklerdir.
2. Yerel yönetimlerde görevlilerin çalışma koşulları liyakat ve yeteneğe göre yüksek nitelikli eleman istihdamına imkan verecek ölçüde olmalıdır; bu amaçla yeterli eğitim olanaklarıyla ücret ve mesleki ilerleme olanakları sağlanmalıdır.

Madde 7

Yerel Düzeydeki Sorumlulukların Kullanılma Koşulları

1. Yerel düzeyde seçilmiş temsilcilerin görev koşulları görevlerin serbestçe yerine getirilmesi olanağını sağlayabilmelidir.

2. Görev koşulları sözkonusu görevin yürütülmesi sırasında yapılacak masrafların uygun biçimde mali tazminiyle birlikte, uygunsa, kazanç kaybının tazminine veya yapılan işin karşılığında ücret ve buna tekabül eden sosyal sigorta primlerinin ödenmesine olanak sağlayacaktır.
3. Yerel olarak seçilmiş kişilerin görevleriyle bağdaşmayacak işlev ve faaliyetler kanunla veya temel hukuki ilkeler göre belirlenir.

Madde 8

Yerel Makamların Faaliyetlerinin İdari Denetimi

1. Yerel makamların her türlü idari denetimi ancak kanunla anayasa ile belirlenmiş durumlarda ve yöntemlerle gerçekleştirilebilir.
2. Yerel makamların faaliyetlerinin idari denetimi normal olarak sadece kanunla ve anayasal ilkelerle uygunluk sağlamak amacıyla yapılacaktır. Bununla beraber, üst makamlar yerel makamları yetkili kıldıkları işlerin gereğine göre yapılıp yapılmadığını idari denetime tabi tutabileceklerdir.
3. Yerel makamların idari denetimi, denetleyen makamın müdahalesinin korunması amaçlanan çıkarların önemiyle orantılı olarak sınırlandırılmasını sağlayacak biçimde yapılmalıdır.

Madde 9

Yerel Makamların Mali Kaynakları

1. Ulusal ekonomik politik çerçevesinde, yerel makamlara kendi yetkileri dahilinde serbestçe kullanılabilecekleri yeterli mali kaynaklar sağlanacaktır.
2. Yerel makamların mali kaynakları anayasa ve kanunla belirlenen sorumluluklarla orantılı olacaktır.
3. Yerel yönetimlerin mali kaynaklarının en azından bir bölümü oranlarını kendilerinin kanunun koyduğu sınırlar dahilinde belirleyebilecekleri vergi ve harçlardan sağlanacaktır.
4. Yerel makamlara sağlanan kaynakların dayandığı mali sistemler, görevin yürütülmesi için gereken harcamalardaki gerçek artışların mümkün olduğunca

izlenebilmesine olanak tanımaya yetecek ölçüde çeşitlilik arz etmeli ve esneklik taşımalıdır.

5. Maddi bakımdan daha zayıf olan yerel makamların korunması, potansiyel mali kaynakların ve karşılanması gereken mali yükün eşitsiz dağılımının etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik mali eşitleme yöntemlerinin veya buna eş önlemlerin alınmasını gerektirir. Bu yöntemler ve önlemler yerel makamların kendi sorumluluk alanlarında kullanabilecekleri takdir hakkını azaltmayacaktır.
6. Yeniden dağıtılan kaynakların yerel makamlara tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda, kendilerine uygun bir biçimde danışılacaktır.
7. Mümkün olduğu ölçüde, yerel makamlara yapılan hibeler belli projelerin finansmanına tahsis edilme koşulu taşımayacaktır. Hibe verilmesi yerel makamların kendi yetki alanları içinde kendi politikalarına ilişkin olarak takdir hakkı kullanmadaki temel özgürlüklerine hanel getirmeyecektir.
8. Yerel makamlar sermaye yatırımlarının finansmanı için kanunla belirlenen sınırlar içersinde ulusal sermaye piyasasına girebileceklerdir.

Madde 10

Yerel Makamların Birlik Kurma ve Birliklere Katılma Hakkı

1. Yerel makamlar yetkilerini kullanırken, ortak ilgi alanlarındaki görevlerini yerine getirebilmek amacıyla, başka yerel makamlarla işbirliği yapabilecekler ve kanunlar çerçevesinde birlikler kurabileceklerdir.
2. Her devlet, yerel makamların ortak çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi için birliklere üye olma ve uluslararası yerel makamlar birliklerine katılma hakkını tanıyacaktır.
3. Yerel makamlar, kanunla muhtemelen öngörülen şartlar dahilinde, başka devletlerin yerel makamlarıyla işbirliği yapabilirler.

Madde 11

Özerk Yerel Yönetimlerin Yasal Korunması

Yerel yönetimler kendi yetkilerinin serbestçe kullanımı ile anayasa veya ulusal mevzuat tarafından belirlenmiş olan özerk yönetim ilkelerine riayetin sağlanması amacıyla yargı yoluna başvurma hakkına sahip olacaklardır.

II.BÖLÜM

MUHTELİF HÜKÜMLER

Madde 12

Yükümlülükler

1. Her Akit Taraf, bu şart'ın I. Bölümündeki paragraflardan en az 10 tanesi aşağıdakilerden arasından seçilmek üzere en az yirmi paragrafı ile kendisini bağlı kabul etmeyi taahhüt edecektir:
 - Madde 2.
 - Madde 3, paragraf 1 ve 2,
 - Madde 4, paragraf 1, 2 ve 4,
 - Madde 5,
 - Madde 7, paragraf 1,
 - Madde 8, paragraf 2,
 - Madde 9, paragraf 1, 2 ve 3,
 - Madde 10, paragraf 1,
 - Madde 11
2. Sözleşmeye taraf olan her devlet onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi ederken, bu Maddenin 1. Paragraf hükümlerine uygun olarak seçtiği paragrafları Avrupa Konseyi Genel Sekreterine Bildirecektir.

3. Herhangi bir taraf Devlet, bu Maddenin 1. Paragrafi hükümlerine göre Sözleşmenin henüz kabul etmemiş olduğu herhangi bir paragrafıyla veya paragraflarıyla kendini bağlı addedeceğini daha sonraki herhangi bir tarihte Genel Sekretere bildirebilir.

Sonradan kabul edilen bu tür yükümlülükler, böylece bildirimde bulunan Akit tarafın onay, kabul veya tasvip işleminin ayrılmaz bir parçası addedilecek ve Genel Sekreterin bildirim aldığı tarihten sonra geçecek üç aylık süreyi izleyen ayın ilk gününden başlamak üzere aynı etkiyi taşıyacaktır.

Madde 13

Bu Şart'ın Kapsayacağı Makamlar

İşbu Şart'ta yer alan özerk yerel yönetim ilkeleri Akit tarafın ülkesinde mevcut bulunan yerel makamların tüm yerel kategorileri için uygulanır. Bununla beraber her bir Akit Taraf, onay, kabul veya tasvip belgesini sunarken, bu şart'ın yerel veya bölgesel makamların sadece hangi kategoriler için uygulanmasını öngördüğünü veya uygulama dışında bırakmayı öngördüğü kategorileri belirleyebilir. Avrupa Konseyi Genel Sekreterine daha sonra yapabileceği bildirimlerle, yukarıdakilerden başka yerel veya bölgesel makam kategorilerini de Şart'ın kapsamına dahil edebilir.

Madde 14

Bilgi Sağlanması

Her Akit Taraf bu Şart'ın hükümlerine uygunluk sağlamak amacıyla kabul ettiği mevzuat hükümleriyle aldığı öteki önlemler konusuna ilişkin tüm bilgiyi Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iletacaktır.

III. BÖLÜM

Madde 15

İmza, Onay ve Yürürlüğe Girme

1. Bu Şart Avrupa Konseyi üyesi tüm ülkelerin imzasına açık olacaktır. Onay, kabul veya tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

2. Bu Şart Avrupa Konseyi üyesi ülkelerden dördünün bu Şart'la bağlı olmayı kabul ettiklerini yukarıdaki paragraf hükümlerine uygun olarak daha sonra bildirmelerinden itibaren geçecek üç aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.
3. Bu Şart'la bağlı olmayı kabul edeceğini daha sonra beyan eden herhangi bir üye Devlet bakımından, bu Şart onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdi tarihinden sonra geçecek üç aylık bir süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 16

Topraklara İlişkin Hüküm

1. Herhangi bir Devlet, imzalama sırasında veya onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi ederken bu Şart'ın uygulanacağı toprak ya da toprakları belirleyebilir.
2. Herhangi bir Devlet daha sonraki herhangi bir tarihte yapacağı ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne muhatap bir beyanla, bu Şart'ın uygulanma alanını beyanda belirleyeceği başka herhangi bir toprağı teşmil edebilir. Şart, bu tür topraklar için, bu betanın Genel Sekreterin eline geçtikten tarihten sonra geçecek 3 aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.
3. Yukarıdaki iki paragraf çerçevesinde yapılan herhangi bir beyan, bu beyanda belirlenen herhangi bir toprak bakımından, Genel Sekreter'e hitaben yapılacak bir bildirim ile geri çekilebilir. Bu geri çekme, Genel Sekreterin bu bildirim aldığı tarihten sonra geçecek altı aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 17

Çekilme

1. Herhangi bir Taraf, kendisi bakımından bu Şart'ın yürürlüğe girişini izleyen beş yıllık bir sürenin geçmesinden sonra, bu Şart'tan çekilebilir.

Madde 18

Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri:

- a) Her imzalamayı;
- b) Tüm onay, kabul ve tasvip belgelerinin tevdiini;
- c) Bu Şart'ın 15.madde hükümlerine göre her yürürlüğe giriş tarihini;
- d) 12.maddenin 2. Ve 3. Paragraflarının hükümlerinin uygulanması çerçevesinde alınan her bildirim;
- e) 13.maddenin hükümlerinin uygulanması çerçevesinde alınan her bildirim;
- f) Bu Şart'a ilişkin diğer herhangi bir işlem, bildirim veya yazışmayı

Avrupa Konseyi üyesi devletlere bildirecektir.

Yukarıdaki hükümleri kabul zımında gereği gibi yetkili kılınmış aşağıda imzaları bulunanlar işbu Şart'ı imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanacak işbu Sözleşme, İngilizce ve Fransızca olarak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, tek nüsha halinde 15 Ekim 1985 tarihinde Strasbourg'da düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Avrupa Konseyi üyesi devletlerin herbirine bu Şart'ın aslına uygun suretlerini iletacaktır.

KAYNAKÇA

- AKDAĞ, Mustafa. Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi. İstanbul: Cem Yayınevi,1974.
- AKTAN, Tahir."Çevre Sorunları ve Belediyelerimiz", Türk İdare Dergisi, Sayı 378, Mart 1988.
- Ankara Sanayi Odası. 27 Mart Arifesinde Yerel Yönetimler, Asomedy, Şubat 1984
- ASCHER, Kate. The Politics of Privatisation: Contracting Out Public Service, London: Mac Millan Education Ltd, 1987.
- AYKAÇ, Burhan. Yerel Yönetimler, İller ve Belediyeler Dergisi, Sayı 476, Kasım 1985
- BERKES, Niyazi. Türkiye'de Çağdaşlaşma, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1973
- BUTLER, Stuart M., Kamu Hizmetlerinin Özelleştirilmesi, Kamu Ekonomisinin Genişlemesi ve Özelleştirilme, Çev. Coşkun Can Aktan. İzmir 1993.
- CEM, İsmail. Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi, İstanbul: Cem Yayınevi, 1979
- CEVİZOĞLU, Hulki. Özelleştirme Yöntemleri, Yeniden Yapılanma TKKOİ, Sayı2, Ekim 1998.
- CHERMAYEFF, Serge and Alexander Izonis, Shape of Community. London: Penguin Books, 1971.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu. Yerel Yönetimler, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Yayın No:1 Haziran 1996.
- CURI, Kriton, "Katı Atıklar, Çevre ve İnsan", T.C.Başbakanlık Çevre Genel Müdürlüğü Yayını, Yıl 3, Sayı 9, 1988.
- ÇEVİK, Asuman. İngiliz Mahalli İdareler İçinde Büyük Londra (GLC) ve Çalışmaları. Ankara: DPT, Sayı 6,1980
- ÇOKER Ziya. Yerel Yönetimler ve İller Bankası Amme İdaresi Dergisi, Mart 1989.

ÇOLPAN, Yılmaz. Tanıtma Çalışmaları ve Belediyelerle İlişkiler, TBD. Yayını, 1976.

DERBİL, Süheyl. Türk Belediyecilik Derneği Birinci Genel Kongresi, İller Bankası ve Belediyeler Dergisi, Ocak 1847.

DİVİTÇİOĞLU, Sencer. Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumu, İstanbul: KÖZ Yayınları, 1971.

EKE, Ali Erkan. "Anakent Yönetimi ve Yönetimler Arası İlişkiler: Batı Deneyimi ve Türkiye", Amme İdaresi Dergisi, Cilt 18, Sayı 4, Aralık 1985

EKE, Ali Erkan. Anakent Yönetimi ve Yönetimler Arası İlişkiler, Ankara: SBF Yayını, 1982.

EKEN, Musa ve Bilal ERYILMAZ. "Mahalli İdarelerde Özelleştirme Politika ve Uygulamaları" Türk İdare Dergisi, Sayı 387, Haziran 1990.

ERDUMLU, Güngör. Büyükşehir Belediyeleri Araştırması, DPT. Yayını, Haziran 1993.

ERDUMLU, Güngör. "Büyükşehir Belediyeleri." İller ve Belediyeler Dergisi, Sayı 569, Mart 1993, S.113

ERGÜVEN, Ekrem. Şükrü KAYA'nın Sözleri-Yazıları, İstanbul 1938.

ERYILMAZ, Bilal. "Belediye Hizmetlerinin Yürütülmesinde Alternatif Kurumsal Yöntemler" Türk İdare Dergisi, Sayı 382, Mart 1989.

ERYILMAZ, Bilal. Siyaset Sosyolojisi. (Ders Notları) İzmir: 1986.

FINDLEY, Carter V. Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform Babıâli (1789-1992). Çev. Latif BOYACI-İzzet AKYOL. İstanbul: İz Yayıncılık, 1994

GELGROITH, J.K. The affluent Society, Penguin Books Ltd, 1963.

GERAY, Cevat, Ruşen KELEŞ, Can HARMANCI. Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri Araştırması, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği-Konrad Adenauer Vakfı Yayını, 1995.

GÖKÇEER, Fikri. "Devlet ve Belediyeler Açısından Tüketicinin Korunması" Türk İdare Dergisi, Sayı 407, Haziran 1995.

GÖRMEZ, Kemal. "Türkiye'de Anakent Yönetiminin Sorunları" Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Cilt 2, Sayı 1, Ocak 1995.

GÜLER, Birgül. "Büyük Kentler İçin Yönetim Arayışı", Türk İdare Dergisi, Sayı 374, Mart 1987, S.117.

GÜLER, Birgül, M.Kemal ÖKTEM. "Belediyelerimizde Personel Sistemi" Amme İdaresi Dergisi, Sayı 2, Haziran 1989.

GÜVEN, H.Sami."Belediyelerin Akçalı Sorunları", Amme İdaresi Dergisi, Sayı 1, Mart 1977.

GÜZEY, Serdar. Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi, Ankara: Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Yayını, Şubat 1995.

İller Bankası Genel Müdürlüğü, Kuruluşundan Bugüne Kadar İller Bankası (1945-1973) Ankara: Doğu Matbaası, 1973.

İSPİR, Eyüp. Şehirleşme Meseleleri, ankara: Teknomak Ltd.Şti,1991.

JARCSON, W.Eric. The Structure of Local Government In England and Wales, London: 1967.

KAYA, Ali. Büyükşehir Sisteminde Belediyeler Arası İlişkiler. Kayseri:1996.

KAZANCI, Metin. Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler, Ankara: Turhan Kitabevi,1995.

KELEŞ, Ruşen. "Belediye Gelirleri". Amme İdaresi Dergisi, Sayı 4, Aralık 1987.

KELEŞ, Ruşen. 100 Soruda Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1983.

KELEŞ, Ruşen. Kentleşme ve Konut Politikası, Ankara: SBF Yayını, 1986.

KELEŞ, Ruşen. Fransa ve İspanya'da Yerinden Yönetim, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği- Konrad Adenaur Vakfı Yayını, 1994.

KELEŞ, Ruşen. Fehmi YAVUZ. Yerel Yönetimler Ankara: Turhan Kitabevi, 1983.

KELEŞ, Ruşen. "Japonya'da Yerel Yönetimler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt 17, Sayı 3, Eylül 1984.

KELEŞ, Ruşen. "Belediye Gelirleri ve Mali Denkleştirme", Amme İdaresi Dergisi Sayı 1, Mart 1977.

KOZAK, Erol. Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf, İstanbul: Akabe Kitabevi, 1985.

KOZAKÇIOĞLU, Hayri. "İstanbul'un Sorunları, Geleceği ve Öneriler" Yeni Türkiye Dergisi, Sayı 4, Ankara 1995.

KURULMUŞ, Orhan. The Role Of Capital In The Economic Development Of Western Anotolia, 1974.

KÖKSAL, Tunay. Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Yöntemleri ve Uygulamaları, DPT Yapını No: 2328, Ağustos 1993.

MARDİN, Şerif. Historical Determinants of Social Stratification Social Class Consciousness In Turkey, Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 22, No:4, 1969.

MERİÇ, Osman. "Metropolitan İdare Kurma Teşebbüsü" İller ve Belediyeler Dergisi Nisan 1984

NADAROĞLU, Halil. Mahalli İdareler 5.Baskı, istanbul: Bafa Yayınevi, 1994.

NURİ, Osman "Türk Belediyeciliği ve Şehirciliği" İller ve Belediyeler Dergisi, Sayı 15-16, 1947

ORTAYLI, İlber. Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği, İstanbul: Hill Yayınevi, 1985.

ORTAYLI İlber. "Osmanlı Kadısının Taşra İdaresindeki Rolü", Amme İdaresi Dergisi, Mart 1976.

ÖCAL, Yenel. Mahalli İdareler Maliyesi İstanbul: Filiz Kitabevi, 1981.

ÖZHAN, Hasan. "Belediyelerde Personel İstihdamı, Sayısal Dağılımı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi, Sayı 403, Haziran 1994.

PINARLI, Vedat. "Katı Atıkların Tanımı ve Özellikleri", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Sayı 4, Temmuz 1992.

SAĞLAM, Dünder. Türkiye Ekonomisi, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1976.

SENCER, Muzaffer. Türkiye'nin Yönetim Yapısı, İstanbul: Alan Yayıncılık, 1992.

SOYSAL, Mümtaz. Dinamik Anayasa Anlayışı, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1969.

TBD-Konrad Adenour Vakfı, Yerel Yönetimlerde Katı Atıkların Toplanması, İmhası ve Değerlendirilmesi, Aralık 1994.

TEKELİ, İlhan ve İlber ORTAYLI. "Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi", Türk İdareciler Derneği Bilimsel Araştırmalar Dizisi, 1978.

Tochoboroglous, G. H. THISEN, R. ELIASSEN, Solid Wastes Engineering Principles and Management Issues. Mc Graw Hill Book Company. 1977.

TORTOP, Nuri. "Turizm-Çevre ve Belediyeler" Amme İdaresi Dergisi, Sayı 2, Haziran 1988.

TORTOP, Nuri. Çevre Sorunları ve Belediyeler T.B.D. Yayını 1976.

TORTUP Nuri. Mahalli İdareler, Ankara: Yargı Yayınları, 1994.

TORTOP Nuri. "Başşehirlerin Yönetim Biçimi" Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Cilt 1, Sayı 6, Kasım 1992.

Türk Belediyecilik Derneği-Konrad Adanauer Vakfı, Mahalli İdareler Eğitim-Araştırma Geliştirme Merkezi Ortak Yayını, Belediyelerimize Rehber, Ankara, Aralık 1994.

TUFAN, Hülya. -Cahit TUTUM. Kamuoyu Kimin Oyu, İstanbul: Kesit Yayıncılık, 1995.

Türk Belediyecilik Derneği. Yerel Yönetimler ve İletişim. Ankara: Erk Yayıncılık, 1993 S.46.

T.C.İçişleri Bakanlığı Yayını. Belediyeler, İç Düzen Genel Rapor2, Ankara 1972.

UYANIK, Sırrı. "Londra'nın Yerel Yönetimi" Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 5 Eylül 1995.

ÜNÜSAN, Teoman. Avrupa'da Yerel Yönetimler Ankara: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını No:9, 1996.

ÜSTÜNİŞİK, Belma. Bazı Ülkelerde Yerel Yönetim Modelleri. Ankara: DPT Yayını, 1992.

WILEOX, Dennis ve Diğerleri, Public Relations, Straegies and Tectics, Harper Raw Pub. My 1986.

YALÇINDAĞ, Selçuk. Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri TODAİ Yayın No: 26, Aralık 1996.

YALÇINDAĞ, Selçuk. "Belediyelerde Halkla İlişkiler" Türk İdare Dergisi, Sayı 377, Aralık 1987, S.75.

YALÇINDAĞ, Selçuk. Federal Almanya'da ve Türkiye'de Yerel Yönetimler, Ankara:TODAİE Yayını, 1992.

YAŞAMIŞ, Firuz D. Çevresel Etki Değerlendirmesi, Ankara: Tokav Yayıncılık, 1997.

YAŞAMIŞ, Firuz D. "Üçüncü Binyılın Yönetim Teknolojisine İlişkin Gereksinimi ve Türk Belediyeleri" Yeni Türkiye Dergisi, Sayı 4, Ankara 1995.

YAVUZ, Fehmi- Ruşen KELEŞ, Çevre Sorunları, Ankara : SBF Yayını, 1983.

YILDIZ, Nihat. "Ülkemizde Büyükşehir, Büyükşehir İlçe ve Alt Kademe Belediyelerinin İlişkileri ve Karşılaşılan Sorunlar, Çözüm Önerileri", Mahalli İdareler Dergisi, Sayı 22, Temmuz 1995,S25

YÜCEL, Asuman. Büyükşehir Yönetimi ve İstanbul için Model, Ankara: DPT Yayını, 1994.

ZENGİN, Eyüp. "Bazı Ülkelerde Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Deneyimleri" İller ve Belediyeler Dergisi, Sayı 609, Temmuz 1996.

Dersaadet Belediye Kanunu ve Vilayet Belediye Kanunu, Düstur 1.Tertip, Cilt 2

3030 Sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu.

12.12.1984 Tarih ve 18602 Sayılı Resmi Gazete.

09.09.1993 Tarih ve 21693 Sayılı Resmi Gazete, Ayrıca 28.12.1993 Tarih ve 93/5120 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

Kanunlar Külliyyatı, Adalet Bakanlığı Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

1962 yılında Eskişehir'de doğdu. İlk ve Orta öğrenimini Eskişehir'de, Lise ve üstü öğrenimini Askeri okullarda tamamladı.

1981 yılında girdiği Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünden 1985 yılında mezun oldu.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Kamu İşletmelerinde Yönetim Ana Bilim dalında yüksek lisansını 1993 yılında tamamladı.

Halen Türk Silahlı Kuvvetlerinde Subay olarak görev yapmaktadır.